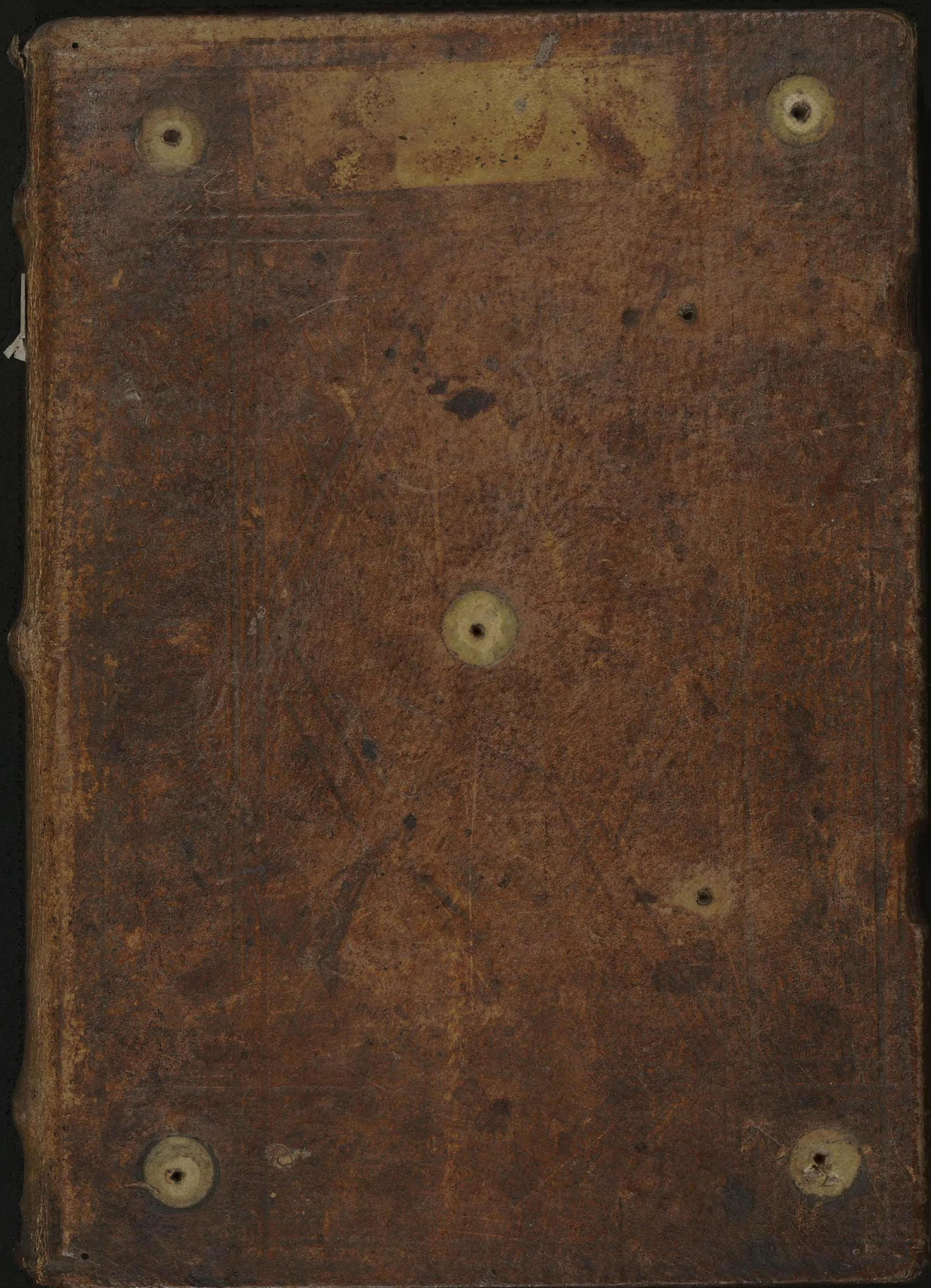

[illegible]

645.

Albertus Magnus super libros octo Politicorum

N. Inv. 645.

Liber librarie facultatis arcium Crac

Liber facultatis Arcium Crac

Maria — Johann[es] / Nicolau[s]

Ptolomeus in almagesti dicit quod non est mortuus
qui scientiam vivificavit nec fuit pauper qui in-
tellectum dominatus est sive qui intellectum possedit. Ro-
tandum est quod dicit alfarabius in libro de intellectu
et intelligibili quod omnes philosophi tradiderunt immortalitatem posuerunt in intellectu
adepto secundum quod illum intellectum extendit se anima coniuncta corpori
incorruptibilis virtus. quod dicit Aristoteles in VI ethicorum quod unumquodque quod
aliquo est et ideo secundum primam est et cum intellectus et non secundum primam
est quod intellectus et ideo si incorruptibilis virtus est in intellectu adepto
oportet et ipse incorruptibilis sit. Hec autem est causa quod talis pauper esse non
potest quia cui pauper sit non sufficiens et talis et persone et si-
militer pulchrorum et bonorum omnium que sufficiant ad utramque
felicitatem politicam scilicet et contemplativam pauper esse numquam potest
Dicit autem ysaac in libro de diffinitionibus quod quod plures diffinitiones philoso-
phiam dixit quod prima philosophie diffinitio est sui ipsius cognitio scilicet
ut homini consideratio completa secundum naturam scilicet in se ipso in domo
et civitate. In se ipso cognoscendo et passionibus corporibus contra
contemplationem et sic cognitio hominis determinata est in ethicis ubi
determinavit Aristoteles de virtute morali et contemplativa. Secundo quia alia
est virtus hominis et alia virtus civis ut dicit Aristoteles in V ethicorum et
in yconomica extremum in bono est virtus eius ut dicitur in II ethicorum
ideo ad perfectionem hominis sufficiunt quia homo animal est naturaliter
coniugale et civile ideo post perfectionem ethicorum quibus docetur
hominis in se ipso et virtutum felicitatis moralis scilicet et contemplative
oportuit subiungere hoc negotium ut perficeretur tractatus moralis scientie et
hec est causa subsequentis operis. Subiectum autem huius est communicatio yco-
nomica et communicatio civilis secundum ordinem rectum et hic in quantum ordinate
homo perficitur secundum virtutem secundum quod naturaliter est homo animal coniugale et
secundum quod homo naturaliter est animal civile. Iterum non sufficienter est moralis
doctrine quoniam consideratum est qualiter homo est virtuosus per se et in
domo et in civitate et ethicorum per ordinem hec enim ad scientiam ethicorum et
et et hec doctrine sufficienter perfectiones et que per virtutes determinatio se-
cundum ordinem rectum et iustum quibus contractat homo huius que fiunt
in domo vel huius que sic iuvantur secundum omnem urbanitatem monar-
chie aristocratie democratie que sumuntur secundum medietatem arith-
meticam vel geometricam ut dicit Aristoteles in V ethicorum commutativam
vel distributivam et sic dicit tullius principium omnium illa que
civitatem pertinent de iustitia et hec facultas artibus scilicet aparti-
ci pacto et iudicato ut scilicet fiat secundum partem rei contrahentes
ne alter scilicet velit habere plus lucro vel minus dampno
hec necesse dicit Aristoteles in V ethicorum principium iniquitatis est et ut bene
annotata pacta secundum quod conveniunt contrahentes duo vel plures
que leges confirmant pacta. Dicit autem tullius in fine prime rethorice
quod lex est ius scriptum assistens honesto prohibensque contra-
rium per statutum et iudicato que in talibus quod apud
nos et ab senatus et senatores statuunt leges et iura
maiorum decretum est legis leges hec iungere. Sic ergo patet de subiecto huius
scientie et passionibus et principiis. Auctor autem Aristoteles est sicut fuit
ethicorum. Utilitas autem est quod in principio huius est quod scientia huius
docet hominem perfectum secundum communem naturam per omnes
sed et melius docet perfectum secundum virtutem politicam huius
tractatus. Prima pars in duas dividitur in quarum prima
proemialiter tangit intentionem qualiter et qua conveniunt ad
hanc scientiam. Iterum in proemio exequitur quod proponit et hec
patent in II capitulo. Cum autem videmus omnem civitatem
[illegible] Primum in duas dividitur in quarum primo inquirit

exequitur et per quam venitur in hanc scientiam. Iterum ventilatur in-
tentiones in quibus omnium excellenciam habet. secundum quod primo omni-
um perfectissima nobilissima secundum finem prima et optimorum
bonorum genera instituta et hec in principio ibi. Quoniam autem excellit
maxime civitas perfecta civitas. Prima in parte inquirit ostendit
primo et qualiter conveniunt ad scientiam istam hec est pars. Iterum
proponit quoddam cum talibus proponit primo ostendit finis illius huius
ad quem convenitur est secundum hoc quod sapientis est sapienter
esse non mirari de aliis novit secundum hoc in omnis sapientis primo
est finem ad quem omnes veniunt scire esse perfectum suum opus ipsum hec
in. hoc de finis quod in eo stat studium et opus efficiendo
Secundo secundum autem opus sapientis quod est invenire manifestare po-
stea ponit errorem quorundam circa hoc et arguit eum ibi
Quicumque ergo quidem existimant. Iterum primo ponit distinctionem quam
communiter et precedentes ibi. Ex hiis quidem dictis. In-
prima dicit sic. Quoniam quidem omnem civitatem videmus communitatem quandam ex-
istentem et omnem communitatem boni alicuius gratia institutam hoc est
videmus quod omnis civitas est in congregatione et institutione
ut civibus suis attingat extremum boni communicationis quod est
virtus eius. Ut probatur ethicorum quod omnes homines et omnia que agunt
et omnia que operantur operantur boni alicuius gratia. Unde in I ethicorum
dicit Aristoteles bonum est quod omnia appetunt et addit dicens et propter
illud agunt quecumque agunt et vero dicendum est quod unumquodque per
virtutem suam propriam sive secundum se sive per communicationem ad alterum desiderat
venire ad extremum boni quod debetur secundum virtutem suam operationem.
Ex hoc concludit quod manifestum est quod omnes sic operantur in
omnibus operibus suis bonum aliquod coniectant et dicit coniectant
quia hec scientia universalis est et non docens eo quod magis attendit
quod doctrina quia sicut dicitur in ethicorum ad acquisitionem virtutis tria ex-
iguntur. scilicet scire velle et perseverare in operibus difficilibus
et scire quidem parum potest velle autem et perseverare multum.
Coniectant ergo bonum ad quod cupiunt pervenire ex consuetudine
et agibilium et actuum et principiis parvis et passionibus
et iudicatis. Secundum quod est optima communicatio et optimorum bonorum
causa secundum quod attingit per virtutem hominis quod est extremum in bono
secundum quod homo est naturaliter coniugale animal et civile et si hoc est
in omnibus tamen multo magis est in principalissima communicatione
omnium. Principalissima autem omnium est que omnes alias est
complectens communicationes in quibus homo potest devenire ad ultimum
sue virtutis et extremum in bono secundum quod animal naturaliter coniu-
gale et naturaliter civile. Omnes autem complectens civitas est com-
municatio politica. ergo illa est optima et coniectant bo-
num optimum communicationis humane et intendit illud
scilicet ex correlario concludit quod huius scientie magis necessaria
est pars doctrine politice in qua venitur ad acquirendum
bonum hominis per communicationem quia sicut dicitur in I ethicorum
bonum quidem est quod est bonum hominis melius autem quod est civitatis
divinissimum vero quod est gentis. Iterum bonum est in omnibus hominibus
quod dicitur in ethicorum melius autem yconomice communicationis optimum
quod est civitatis. Hic consequenter arguit quod est contra hoc et est
hoc sancti. Iterum primo in ponit errorem et tangit eorum
erraneum ibi. Quicumque non comparative tantum disti-
guunt ut ex distinctione pateat error ibi. Cum quidem
ipse per se. Tertio arguit ibi. Hec autem non. Quarto
dat rationem argumenti omnes tales errores ibi. Manifestum
autem erit quod dicitur intendentibus. Sexto precedit facere

illa ordinata que sunt et prima conveniunt deinde. ibi. Existimant igitur
primo. Excludit errorem dicens sic. Quicumque igitur quidem
existimant politicum et regale et yconomicum et despoticum
idem non bene dicunt. Multitudine enim [illegible] sic existimant
enim et paucitate putant differre sed non specie horum
unumquodque. Et explanat subdens. Si quidem paucorum
alicuius preest descendentium, id est principatum habeat communi-
catione, dicunt esse patrem familias. Si autem plurium quam
duo, sicut in descendentibus ab uno patre et famulis
eorum servis et ancillis, id est principatum talem habeat communicatione,
dicunt esse patrem familias yconomicum. Si autem adhuc
plurium, id est sicut in civitate aliqua vel congregatione
in regno, id est dicunt esse politicum aut regale. Et hoc
dicunt quia decepti sunt, quia putant quod non differant magna
domus et parva civitas et tamen nichil differre regale
et politicum. Sed cum quidem aliquis preest alicui civitati
sive genti ipse presidet, id est dicunt esse regale. Rex enim
est principans omnibus secundum gentem ipsi presidet. Cum autem
aliquis principatur civitati secundum sermones discipline, id est
legibus et plebiscitis et statutis civitatis sive pretoris,
hoc est secundum particulares civium est subiectus legi quam
ipse sibi constituit, constituunt, id est dicunt esse
politicum. Sed arguit hunc errorem subdens.
Hec autem non sunt vera [illegible] et ratio huius est quia quecumque communica-
tiones diversa bona specie concernunt non solum quan-
titate sed etiam specie differunt. Yconomica, politica et re-
galis communicationes diversa bona specie concernunt,
ergo non solum differunt quantitate sed etiam specie. Et ad
hoc convenientius subdit artem docentem. Manifestum autem erit
de intendentibus, hoc est subtiliter considerantibus secundum
subiectam methodum, id est propriam artem. Sicut enim
in aliis ut dicitur [illegible] phisicorum quod compositum ne-
cessarium [illegible] ex quibus componitur et que [illegible] adusque
[illegible] [illegible] civitatis [illegible] [illegible]
sola [illegible] specie differunt [illegible] [illegible] [illegible] com-
municatio politica [illegible] [illegible] ad incomposita et simp-
licia. Ille enim minime sunt partes totius. Ex quibus
[illegible] [illegible], ita et necesse est et civitatis [illegible]
[illegible] [illegible]. Componentia enim [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] et intuentes videbimus et magis
[illegible] quod differunt ab invicem et videbimus et [illegible]
artificiale [illegible] accipere secundum unumquodque [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quantitate differant sola [illegible]
[illegible] specie [illegible] [illegible] enim [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible], id est componentes [illegible]
componentibus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] omnibus compositis subdit exemplum [illegible]
[illegible] [illegible]. Omnes particulares communicationes [illegible]
[illegible] et similes communicationes [illegible] [illegible]
est mariti et uxoris. [illegible] homini [illegible] coniuga-
le [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] cum omnibus aliis
et plantis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] tale alterum relinquere posse [illegible] [illegible], id est
enim est [illegible] [illegible] quod omnia appetunt [illegible] [illegible]
bonum [illegible], id est igitur est communicatio prima [illegible]
bono [illegible] [illegible] [illegible]. Hec igitur est bonum [illegible]

diversis [illegible] communicationis. Secunda autem communicatio est inter princi-
pantem et naturaliter subiectum [illegible] individui et hec est inter do-
minum et servum, que communicatio despotica vocatur grece, latine autem
dominativa. Et sicut maritus et uxor sine invicem esse non possunt ut
attingant bonum intentum coniugalis [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] esse
non possunt ut attingant bonum [illegible] [illegible] yconomice [illegible]
[illegible] invicem et bene invicem familie. Et [illegible] [illegible] si de-
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] vel unam domum [illegible]
vel unam domum [illegible] [illegible] non est [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et
[illegible] [illegible] convenienter providat et disponat [illegible]
[illegible] familia [illegible] ad domum pertinet oportet [illegible] [illegible]
ad hoc virtutis optimum et extremum. [illegible] autem [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] non [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] domini et [illegible] [illegible] omnia [illegible] [illegible]
ad invicem et bene invicem communicationis yconomice. [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] distinguit [illegible] et [illegible] et [illegible]
[illegible] et [illegible] distinguit [illegible] communicationis coniugalis et
communicationis despotice et non [illegible] sola. [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] non [illegible] [illegible] ita quod ad
[illegible] [illegible] [illegible] ad alterum [illegible] [illegible]
[illegible] bonum aliquod [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] est nil tale [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] delphicum gladium [illegible] pau-
pertatem non [illegible] aliquod ad aliud gladium [illegible] [illegible]
[illegible] unum gladium ad unum hominem [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] est. [illegible] unumquodque organorum, id est instrumentorum
sicut gladius et securis et [illegible] talia. [illegible] optime perficiet
opus suum [illegible] [illegible] est [illegible] [illegible] non possit [illegible] [illegible]
ad plura [illegible] [illegible] et [illegible] est [illegible] [illegible] et domino et [illegible]
[illegible] et marito [illegible] unumquodque [illegible] perficiet opus suum
[illegible] est ad hoc [illegible] [illegible] civitatis et sic bona illa ad [illegible]
[illegible] differunt specie [illegible] communicationes ille differunt specie.
Hoc autem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] legibus non [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] legem [illegible] ordinantis. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
barbari. [illegible] enim [illegible] barbarus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
ab imitatione soni [illegible] [illegible] [illegible] sermones [illegible] et ar-
ticulate non exprimunt [illegible] [illegible] barbare loquentes
[illegible] [illegible] barbarus est [illegible] legibus [illegible] [illegible] non
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
et [illegible] ordinem [illegible] [illegible] [illegible] apud [illegible]
[illegible] et [illegible] eundem [illegible] ordinem [illegible] [illegible] [illegible] bar-
barus [illegible] et [illegible] [illegible] et ordinate [illegible] et
[illegible] legibus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] non [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] non [illegible]
ordinem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
quod dicunt poete quod [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] barbaris principari [illegible] quod idem sit bar-
barum et natura [illegible]. quod [illegible] ordinem et dispositionem
[illegible] non [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] barbarus [illegible] [illegible] ordinate [illegible] legem [illegible]
[illegible] et [illegible] ordinem expectat [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] enim et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et or-
dines [illegible] [illegible] leges [illegible] enim [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] legum [illegible] [illegible]

in egypto et pronepote eius solone igitur apud athenas
qui primum invenit leges tabularum ut dicit plato in tymeo
Consequenter cum dicit volunt sic arguit si compositio et distinctio
civitatum in barbaris non sic accipimus ut una communica-
tio sit patet manifeste quod communicationes yconomice et poli-
tice regales non differunt quantitate solum sed specie. Sequitur im-
probatio erroris qui est circa ... in prima parte particulari capituli
capituli qui incipit ibi. Ex hiis quidem communicationibus dualibus distincte
ponit primam communicationem et prout ex eis fit tendit secundum
talem divisionem quod communicatio que est constituta in omnem diem
... omni die communicare per ordinem et legem nature alia
non diurnalis. Communicatio quidem que non omni die communicant constituitur
ex dualibus constitutis scilicet despotica et nuptiali. Despotica
que est inter dominum et servum. Nuptialis que est inter maritum et uxo-
rem. Et hoc probat per homerum sic exponendum qui inquit recte dixit.
Quod ex hiis dualibus communicationibus constituitur prima communicatio domus que
in omnem diem est quia illa que secundum ... familia domus
necesse est quod omni die communicet sale et tabulo et igne et
aliis que ad usum vite pertinent. Unde recte dixit ysiodus
poeta quod in omni domo necesse est esse permanentem scilicet
primam familiam sicut dominum qui permaneat aliis. Et necesse
est mensa esse in ... que in ... communicatione communicantes
... De quo dicit Salomon quod considerat semitas domus
sue et panem otiosa non comedit ... in ecclesiastico quod nichil
bonum est oportet esse et necesse est esse mensam bonam ...
que possessiones ... movetur ad cultum ut producat
... fructibus que pertinent ad usum domus et sic quibus communicant
in eadem domo yconomica communicatione non vivere non bene vivere
possunt. hos non ... communicantes. Ex hiis consequenter
dicit inventam conditionem ... sic. In omnem quidem
diem constituta communicatio secundum naturam domus est. Ex hoc
sequitur omni die communicantibus ut dicitur quod est finis naturam
non salvatur sine ea. hoc est non ... sine quo natura
non subsistit. Et hoc probat per quendam philosophum qui charendas
dicitur qui tales ... communicationes communicantes in domo
vocat omosophigos ab omos quod est con et sophios
quod est ... quasi consipiales eo quod tales eadem ...
et eadem vivunt mensa. Inducit et alium epymeni-
dem scilicet cretensem hic est de creta ... natum qui tales
vocat omocapnos hoc est in eodem fumo vel eodem igne
communicantes ab omos quod est unum et capnos quod est fu-
mus eo quod in eodem fumario communicant. Deinde
distinguit secundam communicationem que fundatur super finem melius
super dictam divisionem que est communicatio non diurnalis ut dicit.
Ex pluribus autem domibus communicatio prima hic est immediata
consequens et prima diurnalis communicatione domus que est ut
... causa non diurnalis gratia hic est ... non diur-
nale instituta est ... Maxime autem videtur secundum naturam vicus
esse vicinia domorum vel domorum et hos tali communicatione
communicantes antiqui vocant collactaneos quasi eodem lacte
vel eadem sede parentis exeuntes qui vocant pueros et pueros
puerorum hoc est filios et nepotes. Greci autem collactaneos vocant
omogalacti quasi uno lacte nutriti. Sic et ... a
quod grece dicitur galaxia latine vocatur lactea. Ideo dicitur et
in viij ethicorum ut dicitur ... et ... quod sic filius
... ... sicut ... sustinet ad

... aetas ita dicitur exire de domo parentis ut de domo
parentis tertium ... de familie parentis quod sufficit ad
... domus et ... constituunt domum vicinam domini qui
... et nepos ... illius pronepos et abnepos ... illius.
Et ita est vicinia vicinorum communicatio unde dicitur vicus inter
hos est ... communicatio non diurnalis sed ... quibus
constituuntur ad vitam ... communicans ... et hoc probat
... ... multiplicatio domuum ... domorum
et ... ... tunc ... rege-
bantur uno quod rex dirigebatur ad omnem communicationem et hoc
... per ... ... quod ... regimine adhuc
... ... Regimine enim exhibitus regi
Domus autem secundum est familia ad domum pertinet vel
... quod illi plurimum esse sapientes unde dicitur
in iij ethicorum Nemo eligit iuvenes duces quia non ...
cor esse sapientes ... et ... quod ad ...
cognationem pertinet et ... ...
... regimine et illi obedivit et hoc probat per ...
um scilicet ... leges statuit unicuique puerorum et uxoribus.
... autem lege statuit ad ordinem communicationis ... rex
est. In id ... antiquitus habitabat. Sed ut dicit ...
translatio ... ... antiquum quod ... ...
... ... sic
rege ... probat per ... quod omnis dicitur ... rege
et est apud ... quod regibus sic ... et ...
be ad ... personas deorum ... ...
sui figuras ... directionem ... leges et
iustitiam et cultum ... ... honestum virtutis
et sicut ... figurant deorum sic et attribuunt ...
... deorum in regimine ... sic patet quod communicatio non est
communicatio domus sed est ... ... inter se et communicatio
domus ... est et est ... hominis ... qui ho-
... ... communicatio ... communicatio est et est
... ... hominis ... quod ... philantropia ... ...
Dicit enim ... libro viij quod ... est filio
quod filius ... eo quod ... ad ... in ... ...
filius ... ... Ex hiis autem ... dualibus
communicationibus generatur tertia ... quia in ... capituli ...
... ... ibi Que autem ex pluribus vicis ... in
vestigat ... scilicet quod sufficientissima est quod ...
est ... ... est ... bonorum ...
... ... quod omnis civitas non est ...
... et ... civitas ... ...
... probat ... talis ... supponit quod omnis
communicatio instituta est ad sufficientiam vite et bone vite
... ordinacione ... sic ... ... communicatio
colligit omnes alias et complectitur illa sufficientissima et ...
perfectissima est. Politica communicatio sive civilis colligit omnes
alias ... sufficientissima et perfectissima est maiorem
requirit ... ad ... ... sic ...
dicens Que autem ex pluribus vicis communicatio ... ...
civitas ... est ... ... quod civitas est omnis
... ... hic est ... eo quod omnes ... ...
... ... sufficientie colligit enim omnes communicationes alias
que ad vitam et bonam vitam hominis ... ...
... est ... quod finem ... quod ... colligit omnes

aliae quod perfectissima sit et sufficientissima. Sic ergo probata est prima conclusio, et quasi sicut ex conclusione sequitur ultra et inducitur secunda quod gratia vivendi gratia supple est, exemplum autem supple civitas gratia bene vivendi, bene enim vivere est ad commodos et ordinem virtutis vivere, propter quod dicit auctor in suo libro de animalibus quod vita hominis solitarie pecorosa esse potest vel ut nullum dissit commodos secunda est prima ratio quod autem est sicut quod habet dici ars dividens artificium scilicet venatorum fullonum fabrorum particularibus quibus necesse est quod omnes conveniunt ad bonam vitam. Deinde procedit ad ostendendum tertiam conclusionem scilicet quod haec communicatio nobilissima est et ad hoc inducit iiii rationes. Prima est quod finis omnium quae sunt ad finem nobilissimum est illi cuius finis est; civitatis autem finis est omnium communicationum quae sunt ad finem hominis secundum naturam hominis et hoc probat quod finis ultimus uniuscuiusque nobilissimus est. Sic homo equus domus civitas civilis finis omnium aliarum est et optimum cui omnia quae ordinantur adipiscuntur ergo nobilissima est. Maiorem huius rationis supponit quia satis nota. Minorem probat quod civilis communicatio finis est, eo quod qualem sit uniuscuiusque et rei completa finis dicimus, eo quod finis actionis est ultima terminata et quietabile ut dicitur in vii metaphysicae finis actionis uniuscuiusque sic hominis equi et domus non est ipsius et hoc dicit ibi finis enim quia illarum ipsa hoc est civilis communicatio illarum hoc est aliarum illarum communicationum. Finis autem non est et est non ablativus casus scilicet non est in ille sic finis uniuscuiusque quod in hoc est completio vel vitae hominis scilicet quae est sic communicatio civilis quod finis est et completio omnium communicationum. Haec enim dicimus esse naturam uniuscuiusque maxime completionem suam est. Deinde inducit secundam quod dicit adhuc quod est gratia optimum et finis. Praeterea sufficientia, civitatis communicatio civilis finis est optimum ergo nobilissima. Ex hiis ergo manifestum quod de numero eorum quae natura sunt. Ablativus casus hoc est quod sic homini nobilissima civitas est et communicatio civilis sive politica. Deinde secundo procedit demonstrandam ex natura hominis dicens quod homo natura animal civile est, quod probat per signum quod qui incivilis est aut est civilis propter naturam et fortunam aut proficit in actionem melius quam non homines sic et non propter naturam quod quod sic dicit aliquis in [illegible] de fortuna est non propter rationem potest [illegible] imperium quod esse non potest non ex vi sentiendi nec alicuius quae dicitur in completione rationum quae ordinantur et disponuntur facta homini [illegible] dicit Albertus in v. de ablatione philosophiae quod est velut mobilibus immobilibus adhaerens dispositio propter quam providentia singula nectit finibus suis [illegible] propter naturam et non propter fortunam quae mobilis est et manifeste hoc est impotens ad civilem communicationem aut pravus est scilicet ut sciat alibi naturam aut melior est quam homo scilicet perfectus ad aliquid divinum et humana communicatione non indiget et hoc est quod dicit homerus qui de [illegible] dicit maledictus insocialis illegalis scelestus et [illegible] dicit qui est talis maledictus talis non talis hoc est qui destituta non talis est talis et ipse talis est belli affectator velut sine iugo et sine [illegible] sicut [illegible] excommunicatione et talis est belli affectator et sine iugo sive sine [illegible] ut dicitur propter hoc et [illegible] [illegible] et lupi et leonis sicut [illegible] ut dicitur [illegible]

de aliis et aves rapaces et iracunde sicut aquile accipitres et falcones qui solitarie sunt et fugiunt et clamant alias aves propter hoc quod [illegible] communicationem cum aliis et [illegible]. Quod autem homo magis sit civilis animal probat inducens et ostendens quod hoc est animal natura civile et hoc est cum animal aliud hoc supple sit et plus quam apes et omni alii gregali, et plus quam genus gregali hoc est inde quod principium constituere unum sicut grues vel sicut ordine [illegible] [illegible] est supple ex dicendis. Supponit enim generalem propositionem quod natura nichil facit frustra et hoc scripta est in iii physicorum et quod non deficit in necessariis habeat intellectivus et hoc scriptum est in iii de anima capitulo de memoria et reminiscentia quod per ordinationem naturae solus homo super omnia alia habet sermonem significativum propter quod ut dicitur propter hoc in primo homo communicat homini suos affectus et suos conceptus et alia quae vocem habent per quam significet delectabile vel tristabile vel vox illa nec literata nec articulata est, propter hoc enim ad hoc pervenit natura horum aliorumque habere sensum delectabilis et tristabilis et ultra hoc non pervenit quod suos significet conceptus sermone articulato et litterato, qui hominis est, est in ostendendo conferens et nocivum et per consequens iustum et iniustum. Vocare enim iniustus et vocare hoc proprium sermonis litterati et articulati. Hoc proponit ad quod alia bruta. Hoc enim proprium est communicatio enim bonorum boni et mali iusti et iniusti et addit autem iucundi et iniucundi, conferens et hominum nocivi et contra propositum talium habere solum hominibus propter quod est solus enim homo sociabilis congruitate et est talium accipere notitiam et de communicatione horum quod natura [illegible] legibus ordinata facit domum [illegible] et facit civitatem communicationem politicam. Ergo communicatio politica et [illegible] nobilissima sit homini sicut habemus duas conclusiones quod communicatio politica nobilissima et perfectissima est homini. Deinde ubi dicit et prius natura civitas procedit ad demonstrationem tertiae conclusionis quod scilicet prior est secundum naturam et una adhuc inducit rationem quod sicut de implicatione propter quod non est aliquid nisi condicionis consequentia. Sed posita civitate communicatione ponitur communicatio domus et non [illegible] prior est secundum naturam communicatio civilis quam domus. Maiorem probat et per se nota est quod sicut sint in [illegible] et [illegible] et non [illegible] ablativo sicut in [illegible] et non [illegible]. Ad probationem autem minoris procedit sic ponens secundam rationem in ea sicut et hoc est quod prius ad quod pervenitur per rationem conducta et hoc est prius naturaliter civitas quam domus secundum naturam est et in prius est civitas secundum naturam quam unusquisque nostrum et hoc rationem similiter in [illegible] prius necessarium est esse sicut partem et hoc totum est quod posito toto [illegible] et non [illegible] et illa [illegible] fundamentum. Interempto enim toto non erit pes neque manus nisi equivoce quod non habet rationem propriam pedis nec proprie manus velut si quis dicat lapideam manum esse manum vel lapideum pedem esse pedem. Omnia enim talia diffiniuntur virtute et actu quia habent operationem alia enim non talia eadem quae scilicet nec virtutem nec actum habent quod habent [illegible] non sunt eadem secundum rationem et formam

dicenda et si dicuntur talia nomine hoc est equivoce. Et hec adducit
illius in fine quod quidem igitur civitas natura prior sit quam unusquisque
et quam domus magis supple est et totum enim necessarium prius est
parte et parte adaptat ad propositum subinferens. Si enim non per se
sufficiens est unusquisque ad vitam scilicet et ad bonam vitam ille se
segregans a communicatione civili et hec aliis partibus segregatis scilicet a toto
totius se habebit quia scilicet non dicetur homo vel domus nisi equivoce
quia virtutes et actus hominis et domus non habet sicut nec pes lapideus nec
manus. Et hec ulterius infert quod non potens communicare civiliter communicatione aut
nullo indigens propter per se hoc non communicans nulla pars est civitatis. Et ex
consequenti infert ulterius quod talis aut bestia est aut deus. Bestia
si pravus existit a natura hominis, deus si sic dicitur dicitur didimus virginea
nobilitate perfectus sic perfectus quod ne impediretur a
speculationibus nulli communicare voluit sicut dicitur de dyogene ab
eodem didimo quod exiens de palatio solum cyphum ligneum in
sinu portavit quo aquam hauriret ad bibendum et cum fuit versus ad
solitudinem et vidit pastorem bibere hausto manibus proiecit cyphum
quem portaverat dicens nesciui quod in cypho portabat et alexan-
dro missa promittenti quod secum rediret ad palatium cum in solum
dicit eis et observare cursus astrorum respondit quod non talem oportet
te posse delectationi philosophie. Et omnibus infert conclusionem intenta
dicens natura quidem igitur impetus hic est inest impetus in omnibus
supple hominibus est ad talem communicationem hoc est politicam communicationem
cum sit perfectissima et nobilissima. Deinde procedit ad manifestandum
quandam conclusionem quod scilicet hec communicatio maximorum bonorum causa inventa
est et hoc probat per duo. Unum est quod terminus virtutis est quod si ad
oppositum ad ad quod magis oppositum ad magis et maxime ad ma-
xime. Unde si homo communicans istam civiliter optimus est non communicans
malus est et minus communicans peior est et nullo modo communicans pe-
ssimus est et hoc est quod dicit. Ille autem primus instituit maximorum bo-
norum causa supple instituit et hoc probat ratione inducta sub-
dens sicut enim perfectum optimum animalium homo est perfectum
autem est quod attingit ultimam perfectionem in communicatione civili que
optima est et nobilissima. Sic e contrario separatum a lege et iusti-
tia civilis communicationis acceptum aliter homo pessimum est omnium aliorum
causa vero est quia iniustitia sevissima est quam habet arma
et est armata ad iniquitatem. In homine autem armata est hoc enim
in homine callens ingenium ad nocendum et astutia ad ma-
chinandum ad omne malum. Homo enim nascitur habens arma inge-
nii et astutie unde nascitur aliter prudentia hoc est calliditate et
virtute hoc est robore nocendi et maleficandi quibus ad contraria iusti-
tie et communicationis civilis utens. Sine virtute separatus a lege et
iustitia propter quod scelestissimum et silvestrissimum esse quando est sine
virtute et sine [illegible] ipsum quia existens et existens pel-
no adversitas et voracitate et pessimum ad omnia utitur [illegible]
rum. Iustitia autem civilis est hoc probat per primos expositores
nomina. Illi enim abundantius dicebant dyky. Dyky enim dicit
civibus communicantis homines et hoc nomine vocatur quia per iustitiam
tant et dykaya civilis communicationis ordo est. Dyky autem
iudicium est. Ponit autem hic intendit expositor [illegible] ma-
nifestandum est quod civilis perfectissima est et nobilissima et perfectissima
nam et optimorum bonorum causa est et sic quod homo pessimum
omnium aliorum est et sic finitur prima pars prohemialis.

Quoniam autem manifestum ex quibus partibus civitas constituta est
necessarium primo de dispensatione domus dicere. Omnis enim civitas ex domibus
[illegible] duo dicit imprimis quod non videtur ex quibus

constat partibus prohemium. Deinde vero ostendit quod de huius eodem ordine
quod dicendum est et ille est primus iste primi libri vel
scilicet primus est de despotica, secundus de crimatistica, quia magis de
locali autem de omni possessione, tertius de nuptiali et paternali
similiter et magis ibi. Item autem partes rursum yconomice. Circa primum
hec est de despotica. Dicit quorum primum est quod sit ipsa
despotica. Secundum magis dubitationem scilicet habet videtur aliud est
non tale. Tertio collationem facit iniustam dicentem de con-
trario. Quartum autem ad quod contra dicit. Circa primum tria quattuor dicit. Primo enim videndum
quod de despotica prius dicendum est et ex quibus partibus componitur ab
his quidem vero sed removet errorem qui est hic in quibus probat
hic philosophus id est videlicet quomodo autem quod indigent de eius modo
studio et actu ideo tertio distinguit inter illa ibi. Iste
dicit quod [illegible] Circa primum duo facit quia non omnes componentes
ponentibus componunt ideo primo ostendit ex quibus componit yconomica
secundo dicit quod eodem modo quo componitur dicendum est de illo ibi
de huius autem considerandum dicitur igitur. Item autem magis de expo-
nenda scilicet prius ex quibus partibus scilicet civitas constat constat
enim ex domo et vico. Et hoc manifestum est primo de yconomica dicit
et ideo dicit quod sicut civitas et communicatio civilis non potest sic
quod domus tamen communicatione prior est domus quam civitas et hoc assignat
tamen dicens quod manifestum est primum de yconomica dicit. Et illud
tamen dicit omnis enim compositio civitas ex domibus. Et quod hic
hinc est composita non componitur ex componentibus. Nam dicitur sic
componenda domus dicens primo inquit hec mihi. Inquit de
hic domus autem partes ex quibus rursum domus ista est
et melius de partibus virtualibus non magnitudinalibus propter
hoc totum quod est yconomica perfecte dispensandum et perficiendum.
Deinde narrat eas in speciali subdens. Domus autem perfecta ex
servis et liberis. Secundo dicit perfecta quia domus pauperis imperfecta est
et bone ancillarum habet famulos et ministros. Deinde re-
sumit partes principales quas in authentica probavit dicens.
Item autem in minimis hoc est primis componentibus simplicibus
quod in unumquodque supple componentium inveniendum est. Sicut
faciendum est in yconomica que est scilicet dispensativa do-
mus. Enumerat partes illas subdens primo autem et minime
partes domus hoc est yconomice supple sunt dominus et servus
maritus et uxor pater et filius. Et sic debeat scire yconomicam
ex quibus suis sunt. Unde de huius tribus considerandum unumquodque
erit unumquodque quid sit et quale oportet esse unumquodque illorum. Inter hec non
est communicatio dominus que diurna et in utrum dicitur est
ut in authentica dicitur est. Hec autem partes singulas atque
pater sunt despotica hoc est communicatio servi et domini quia apud
nos dominalis vocatur et nuptialis communicatio viri et uxoris que
nominata est proprio nomine viri et femine coniugalis. Hec apud
nos autem dicitur matrimonialis quia significat viri et uxoris communicationem
eam ad ordinem suam reducta in fide thori et hoc
proles educande ad communicationem et prolis sustentationem
magis. Et tertium quod vocatur thelothenosinna id est vel
ingenito editio vel est nephos id est filius et est instructio
parentalis ad filios ut sic scilicet instruantur quod ad communem
valeant communicationem. Enumeratis partibus huius ex quibus prece
dispensative domus hoc scilicet tercia et quarto non habent
hec ipse hoc nominata vel debite dicit quod hec sunt que dicimus
scilicet partes yconomice sit dispensative domus et subiungit
aliam quia non ex equo vertunt in dictione propinqua

dispensativae domus haec est abundans et adiuvans
ad bene vivere quam vocat chrematisticam, id est thesaurizativam
sive pecuniativam. Et dicit quod in hac sunt antiquorum
sapientum distinctiones, eo quod quidam dixerunt quod haec est tota
yconomica, quidam autem quod est maxima pars eius. Et subdit et
quomodo se habeant ad invicem considerandum
est, et exprimit eam per nomen suum. Dico autem de vocata
chrematistica quae apud nos vocatur thesaurizativa sive
pecuniativa, quae scilicet procurat ut habeantur in domo ea quae sunt
ad necessitatem familiae, quia si haec non potest esse simul cum dominativa
unde ex his scitis sit tota yconomica vel sub ea, considerandum
ordine quo dicendum est de his prius et de chrematistica sic
dicamus. Hoc enim manifestum est, non potest esse quod simul sit organum
dominativa ad conservationem matrimonialem et paternam et ad acquisitionem
earum quae per chrematisticam habentur. Sed dubitat modo dicens
utrum quae adquirere oportet yconomicam scilicet pertinet
ad eam et utrum sit quod supple ex aliorum opinionibus
ad scire de his pertinentibus potuimus accipere ex prius
philosophorum opinionibus, quia melius sic nunc opinandum de quaestionibus
et erroris principium arguitur ex suppositionibus antiquorum
eo quod in talibus experientia magis est praecipua, quae melior
et certior est in antiquis quam in iuvenibus. ¶ Ponit
consequenter opiniones antiquorum de his et ait sic dicit
in fine primum dicendum unum quod dicta acceperunt ma-
le et dicta uterum et hic est huius quod scilicet videtur scientia quaedam
esse despotica, haec est dispensativa servorum, et videtur eadem pru-
na et eadem scientia sit yconomica et despotica et politica et re-
gnativa, et non differunt haec secundum quantitatem solam, sicut diximus in
capitulo: haec est in principio tractatus istius libri. Et falsitas istius
opinionis iam manifesta est. ¶ Et subdit aliam
istam opinionem antiquorum ponens dicens: huic autem haec est contra
alius, supple videtur quod despotica sit praeter naturam, et iustos
ideo ut ex lege promulgata, quae propter quid dicitur hic quidem esse
servum in bello scilicet captivum, hic autem liberum. Natura autem haec
nihil differre servum et liberum, et propter hoc dicit quod despotica
est sive servus uti sit praeter naturam hominis, et non sit iustum, sed
contra iustitiam violentum. Quod enim violentum est
et arguunt sic: omnis actio quae yconomica et ...
politica est secundum aliquam naturalem rationem hominis de
despotica secundum violentiam est, et non secundum aliquam naturalem hominis,
ergo despotica non est de aliqua ratione naturae hominis, et sic yconomica
sive civilis. ¶ Huic ergo errori primo ostendit quod
despotica pars yconomicae est et secundum naturam hominis, et ad hoc ostendendum
utitur generali propositione principio quae nota est apud
omnes. Unde dicit quod possessio pars domus est, sine qua scilicet
domus sustineri et subsistere non potest, et possessiva pars
yconomicae est, supple et subiungit rationem subdens dicens
enim necessariis impossibile est vivere, quia non bene vivere quia negato
eo sine quo negatur inferius, et cum omnis ratio sit ad
vivere et ad bene vivere, sequitur de necessitate quod possessiva sit
pars yconomicae huius et aliis, et cum despotica sit pars
possessivae, sequitur ulterius quod despotica est pars civilis
...ionis humanae, quae yconomica dicitur. Et aliis hac quae non est
vivere nec bene vivere et maior illius syllogismi per manife-
sta est in rationis probat per simile in artibus, scilicet quae architectonicae
dicitur et mechanicae, quemadmodum in artibus

mechanicis, si debeat perfici opus artis, sicut artis propria
necessarium est existere convenientia organa quibus opus perficitur,
ut in fabrili malleus et forcipes, in aedificativa autem
ascia et serra; et pari ratione artifici, eo quod ista non perficiunt
opus non mota ab aliquo agente; et artem habere sicut necesse est
yconomicam sic ars dispensativa domus haec organa sive
instrumenta quibus perficiatur opus suum. ¶ Organorum autem sive
instrumentorum alia dat divisionem per quam probare vult quod despotica
pars yconomicae sit et supponit unam propositionem per suppositionem
hanc scilicet quod omne illud ad yconomicam pertinet sine quo possessio
non venit ad necessarium usum domus. Organorum autem quae sunt
possibilia ad necessarium usum domus quaedam sunt inanimata, ut
ager, vinea, securis; quaedam autem sunt animata, quae scilicet
motorem habent apud se et moventur a principio intrinseco, ut
servus et ancilla. Et dat exemplum in navigio: sic est organum
gubernatoris gubernaculum quod inanimatum non movetur ad
operationem nisi ab alio movente; proreta autem qui stat in prora
navis et impellit navem ad navigationem, sicut
dicit mechanicus qui habet proram, similis ille est organum animatum
sine quo movere nescit ad operationem motum organum inanimatum
et antiquis dominis huius dominis. Omnis enim subserviens praecepto
vel imperio in artibus mechanicis est in specie et forma et ratione
organi. Ratio enim organi est quod moveatur ad opus ad
praeceptum alterius et motum, et sic servus sive minister qui
moveatur ad audire praeceptum domini et recipere et non pro-
ponit per se quod servus vel minister sit in organum sicut ipse
et recte sine quo organum inanimatum non venit ad usum
ad operationis. Ex his patet quod organum inanimatum est res
possessa et per se ordinata ad vitam conservandam yconomicae,
et quod possessio ad yconomicam pertinet est multitudo talium orga-
norum, et quod servus est res possessa animata et est sicut
organum ante organa. Omnis enim minister inquantum mini-
ster quod ad praeceptum domini organa inanimata quae possunt
necessaria movere ad usum domus et familiae provisionem
sufficienter habeant ad vivere et ad bene vivere. Ex omnibus
ergo huius concludit quod despotica sive dominativa ad yconomicam
pertinet, quia organum animatum est ante organum inanimatum,
nec ad operationem usus venit inanimatum nisi per animatum,
quia neque aratrum agit nec colitur vinea nisi moveatur
non per organum animatum. Et hoc idem ostendit aliter quod si pos-
sibile esset unumquodque organorum inanimatorum scilicet quod ipsum presen-
tiret et properet iussum domini et sic perficeret praeceptum domini
et opus suum ad quod est, tunc possibile dicere quod servus
et minister non esset necessarius et despotica non esset yconomicae
pars. Et inducit poemata sicut haec dicitur quemadmodum
quae Dedali, haec est poemata quae a Dedalo asserit auc-
tor, sicut poemata Vulcani qui est deus ignis secundum
errorem antiquorum, tripodas poemata illa dicunt
spontaneos et divinos introducere agones ita ut ip-
se sit animata. Tripodes haec est apud tripodarum perficientes, si habe-
rent unum esset quod motore animato non indigeret architecto
servus vel minister. Sic et si pectines texerent per se
pertexerent et perficerent opus suum et naviculam per se
regerent et sponte ponerent lino et plectrum cytharizarent per
se sine motore ad symphoniam tangendo et movendo
cordas, tunc non esset necesse quod prior exteriorem moventem

et hoc est quod sequitur. Si enim essent etiam unumquodque opus eius architectonicis, hoc est principalibus in artibus mechanicis, ministris. Hoc est domini s. artifices non indigerent ministris, neque domini servis, hoc est secundum predictum modum concludens. Hoc idem ostendit per talia diuersa instrumentorum uel similitudines quia quedam dicuntur organa factiua, illa organa scilicet res possessa, et ista sunt alia actiua et operatiua, et alia sicut vsus eius, verbi gratia. Exponit quid per pectinem, ad hoc autem quod pecten et per usum ipsius opus non distinguendi et applanandi et ordinandi fila in tela. Siue pectine qui non est pecten, non vsus pectinis. Hoc est vestimentum et lecto non queritur opus consequens ad illud, hoc vsus enim tantum induendi et induendi. Organa igitur talibus quod opus ad aliud faciendum et ad usum domus pertinet, et instrumento indiget motore, in quo ad operationem et ad vsum domus non perficitur. Et ergo illa que mouet ea ad operationem domus ad usum domus pertinet et sic dispositio pertinet ad yconomicam. Hoc adhuc aliud ostendit quod adhuc autem differt factio et actio. Species actionis non uero dicitur generatio, inuenitur est vim capitulo ubi et aliis factio actio est opus in materia exteriora sicut ipse ait dicto in vi ethicorum, propter quod factio et actio indiget ambe organis. Propter uero factio et ex organis hinc differentiam. Vita autem actio non factio est. Est enim uita ut dicitur in libro de motu cordis motus continuus a ben... quieto, et autem dicitur quod uita est actus continuus. Alie motus propter quod in differunt. Alia que est principalis et talis uite. In actione non exigitur ministerium per quod fiat actio. In actione autem requiritur que exigit ministrum se ipsum non mouentia sed ab alio mota, propter quod et seruus instrumentorum ministerium est eorum que pertinent ad factionem et non ad actionem. Cum igitur factio ad yconomicam pertineat sequitur quod dispositio que est scientia utendi seruo pertinet ad yconomicam. Adhuc adhuc inducit dicens res autem dicitur possessa quemadmodum et pars, hoc est ad aliud, quia quod non pars est simpliciter, sicut homo non solum aliud est pars alterius sed et simpliciter est. Est enim in melius in toto. Similiter res possessa simpliciter est ipsius quod cum despotes. Sicut dominus dicitur relatiue ad seruum, ad gubernatiua relatiua. Secundo prosequitur talia dicens quod dominus seruus domini solum despotes seu despotes solum, et non sequitur ex hoc quod domini sunt despotes simpliciter seu aliquis hoc tamen est non est enim positio seu relatiue dicitur ad ipsum. Cum autem ergo dicitur seruus domini seu despotis, non dicitur tamen relatiue ad ipsum sed dicitur seruus totus seu despotis quod simpliciter et omnino seruus est sicut res possessa. Inponit ergo logice omnium eorum de despotico principatu sicut quid igitur natura seruus et que uirtus instrumentalis simpliciter ex his simpliciter que dicta sunt manifestum et colligit ea in summa dicens: ille non natura seu ipsius non ablatiuo casu hoc est id est non per sufficientiam prudentie natura sed alterius homo est, adhuc de his inproximis uerbis. Ille natura seruus est. Res autem possessa aut seruus est quod alterius homo est. Sed inter differunt quod res possessa est organum seruum actiuum et ministrum organum, alterum substinere ministrans ad factionem eius quod factum est. Similiter et instrumentis quod organa seruiua sequuntur alia mouentibus. Seruus autem et ministrum in actu seruus hoc est domini. Secundo quod seruus uero recepit dominum et ad illa mouetur. Sic ergo finita est pars. In qua dispositio ad yconomicam pertinens. Ceterum uero philosophus ponit autem hoc dubitatione sunt ad inducit sequentia ea disputationem et habet duas partes. In prima

contendit quod aliquis non natura seruus est et non secundum legem tamen. In quo non maxime ibi uero autem et que iam dicte. Contendit quod iniuriam est inducere eorum quod seruitutem aliquam secundum legem indigere inmisit. Post disputationem, ad hoc quod aliquis non natura seruus est. In secunda ibi: uerumtamen igitur quidam dicunt post determinationem. Prima harum duo facit. Secundo non moueri dubitationem contendit. In secunda et dispositio aduentit dicens dubitabile autem contemplari ex his quibus sint. Circa primam quod hoc est utrum aliquis natura talis. Hoc est nunquam seruus uel non. Hoc est quod prius. Secundum est utrum dignius et iustius est alicui seruire quam non, sed omnis seruitus ut quidam dicunt preter naturam est. Post hoc consideranda et statim procedit ad disputationem. Et primo quod est dictum quod sunt inter homines id est inter disputationem ab hunc accipiendo se, et hoc est quod dico quod non difficile est et ratione contemplari ex his quibus sint inter homines quod sic est, quod aliquis est natura seruus et aliquis natura liber et aliquis natura dominus. Si enim considerauimus ea que fiunt facile est addiscere quod principari et subici in humanis cogitationibus non solum est de numero necessariorum sed et de numero expedientium et utilium ad humanam cognitionem. Similiter facile est addiscere quod statim ex natiuitate quedam segregata sunt, hoc quidem ad subici, hoc autem ad principari, et hoc uerum est quod species multe sunt et subiectorum et principantium. In omnibus autem ubi distinctio hoc continue uerum est quod semper melior est principatus quando melior est subiectus, puta hominis principatus melior est quam bestie. Et ratio est quod quod efficitur a melioribus melius est opus. Ubicumque autem unum principatur et aliud subicitur est ad hoc aliquod opus quod ad communicationem eorum pertinet. Sequitur igitur quod despotis siue domini et serui est aliquod unum commune opus quod ad communicationem despotis. Seruus domini et seruus pertinet. Hoc et probat per similitudinem communem et dicens manifestum et terminus talium et apparet. Et in hoc primo dicit ista pars usque ad determinationem. Contendit primum quod aliquis ex pluribus et ex aliquibus et in aliquibus est inuenire coniunctionibus quod ex pluribus constituitur. Siue unum fiat ex pluribus, sicut ex corpore et anima, siue non fiat unum, sicut ex domino et seruo, masculo et femina, in omnibus inueniri principans et subiectum. Et hoc probat per locum a minori. Similiter inde quod in his quae carent ad unum principium uite non inuenitur, et in uitam non participantibus sic unum principans et aliud subiectum, quod in multa participantibus constituens ad unum et est in non participantibus uitam unum principans et alterum subiectum. Ergo multo magis in uitam participantibus. Et in consequentia probat, scilicet quod in non participantibus uitam est unum principans et aliud subiectum, quod in armonia ad unam symphoniam componitur una principalis et alia subiecta. Hoc et ponitur in Ouidio magno Methamorphoseos quod Minerua in celo inuenit fistulas et cum sufflaret ad symphoniam diu inflatis buccis eius deformis et orta est contentio quis musicarum principaretur omnium diuinitate quod fistulauit. Aliis dicentibus quod musica fidium sicut viella. Aliis uero quod cymbalaris quod scilicet cymbalum uel corda cetera pertinent ad armonie sonum, sicut in cytharis psalteriis sistris et aliis huiusmodi pertinentia corda ad armonie sonum. Judicium autem relatum est ad Jouem quod sententiam dedit quod musica uocalis principaretur quia ex ea et creatur sic fidium resultans

famulares [illegible] fistulavit musica et cymbalavit et
ac musica vocalis etiam sicut rex et monarcha siquidem
et est principatum despoticum fistulavit et etiam in infimo
famulatu [illegible] audiens musica [illegible] complacuit [illegible]
fistulas [illegible] [illegible] de celo [illegible] quod [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] invenire [illegible]
[illegible] [illegible] eadem [illegible] est [illegible] quod fuit in
[illegible] Judeorum et relatum est ad [illegible] regem [illegible]
musicam fistulare principari [illegible] quod [illegible] capiti
suo aures asininas signans quod non auribus asininis
audiens tale [illegible] non deberet. ¶ Et huius vult sic argue-
re quod si in hiis que non participant vita constitutis ad
constitutionem eorum est unum principans et alterum subiectum
multo magis in hiis que participant vita ordinatis ad
unum secundum constitutionem est unum principans et alterum subiectum.
Subiungit tunc quod hec consideratio forte que non sunt ab
huiusmodi magis forte est extrinsece speculationis hoc est eius
quod non pertinet ad hanc scientiam [illegible] enim magis [illegible]
[illegible] musice quam politice et ideo hoc [illegible] inducit aliam
considerationem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] omnia
que sunt constant ex anima et corpore et constant [illegible] corpus et anima ad
actiones vite et bone vite et inter ea est hoc quod [illegible]
principans non hoc est anima hoc est subiectum scilicet corpus et quod [illegible]
[illegible] [illegible] quod in multis [illegible] corpus et concupiscentia [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible] et dicit
quod [illegible] hoc intendit scilicet quod anima principatur et corpus subicitur
secundum naturam [illegible] magis hoc est quod se habent secundum naturalem
ordinem et non corrupte in quo [illegible] scilicet homine se
habente secundum ordinem nature et non [illegible] hoc considerare corrup-
tis [illegible] ordine nature [illegible] quod [illegible] dispositiones corporis et anime
[illegible] [illegible] dispositiones enim que sunt [illegible] signa
sunt dispositionum que sunt in anima et [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] in phisionomia que [illegible] [illegible] et [illegible]
in anima et morum dispositionem [illegible] hoc [illegible] quod ille [illegible]
[illegible] pestilencia et [illegible] [illegible] multo [illegible]
[illegible] principari corpus anime [illegible] [illegible] et [illegible] naturam se habet
hoc est quod [illegible] est et secundum ordinem nature non se habet [illegible]
[illegible] huius concludit quod in homine scilicet corpore et anima sunt duo
principatus principantis et subiecti sunt corpus enim et anima
est despotice principatur in quantum scilicet anima [illegible] [illegible]
sicut dominus alterum et famulatur sicut servus quod [illegible] [illegible]
[illegible] famulantur [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] est
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] est [illegible] et
principantis et subiecti [illegible] [illegible] vel regalis est vel po-
litica et non despotica est enim inter liberos quorum [illegible]
[illegible] principantur habent [illegible] actionum et dominium [illegible]
[illegible] [illegible] appetitus [illegible] libertatem habet [illegible]
non [illegible] et ideo sicut politico et regali principatui
qui inter liberos et [illegible] liber est [illegible] huius conclu-
dit quod secundum naturam et expediens est corpori regi [illegible]
despotico principatu et [illegible] [illegible] est appeti-
tui qui [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
et [illegible] expediens est principari intellectum et regi
[illegible] [illegible] [illegible] habere [illegible] ¶ [illegible]

[illegible] quod [illegible] [illegible] et anima et intellectum et appetitum
et [illegible] quod [illegible] principatur [illegible] anima et appetitum [illegible]
[illegible] nocivum est omnibus [illegible] ad [illegible] et ad bonam
vitam [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
et hoc est quod [illegible] [illegible] mansueta quidem
silvestribus digniora secundum naturam supple sunt et hoc
ideo est quia mansueta aliquam disciplinam ab homine ac-
cipiunt quam non habent silvestria [illegible] et omnibus
silvestribus et mansuetis [illegible] est bonum scilicet
quod ab homine sui principatum [illegible] [illegible] [illegible]
bonum est [illegible] hominis quod [illegible] alia [illegible] magis
ad [illegible] [illegible] et hoc est quod dicit [illegible] [illegible]
salutem sic scilicet ab homine [illegible] et intendit quod [illegible]
huius concludit quod in omni [illegible] humana sive
[illegible] [illegible] unum ut [illegible] et anima
et intellectum et appetitum [illegible] non [illegible] unum [illegible]
[illegible] et femina et dominus et servus expedit et utile est
unum principari et alterum subici et [illegible] [illegible] naturam
est esse in hominibus secundum hanc ordinem quam intendit
[illegible] ad [illegible] [illegible] et [illegible] duo [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] quod probat [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] quod [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] scilicet [illegible] [illegible] sic [illegible] [illegible] [illegible] sic [illegible] [illegible]
[illegible] quod [illegible] distant [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] hoc est quod [illegible] [illegible]
regimine [illegible] regimine [illegible] et [illegible] et accipere ab
alio et [illegible] [illegible] non habent [illegible] se regant [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] quod [illegible] sunt [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] est [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] ad [illegible] et [illegible] [illegible]
et hoc est eis optimum et [illegible] bonum [illegible] secundum [illegible]
[illegible] quod [illegible] non [illegible] et sic [illegible] est [illegible] [illegible] et [illegible]
quid melius est regi sive [illegible] quam principari [illegible]
[illegible] et sic soluta est [illegible] [illegible] [illegible] est quod [illegible]
[illegible] [illegible] supple quod ille qui non [illegible] [illegible]
[illegible] esse et hoc est [illegible] et optimum bonum [illegible]
[illegible] [illegible] et non [illegible] et non est [illegible] [illegible]
non tamen quod [illegible] [illegible] sive [illegible] [illegible]
[illegible] et dispositionis alterius [illegible] [illegible] [illegible] non
[illegible] tale regnum vel dispositionem et hoc [illegible] [illegible] ab
alio [illegible] [illegible] [illegible] ratione non [illegible] hoc est
[illegible] [illegible] [illegible] non [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] sunt hoc est [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] sunt et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] et [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] non [illegible] ad
ordinem [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible]
[illegible] quod [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
et [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] et non ad bonam dispositionem
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] scilicet et [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quod [illegible]
[illegible] [illegible] suorum et liberorum [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] phisonomie regulas [illegible] [illegible] [illegible] quod quid
[illegible] [illegible] [illegible] et intendit [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
liberorum [illegible] enim [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] liberorum [illegible] [illegible] [illegible]

7 mutalia ad tales oponet. hoc est aliter. Et in
utalia ad aucle uita equaliter n. aer 7 terra 7 ple
xio signa sunt ad bn dispoita 7 ad capita ordina
ta| Sed ternarium iste est intercidentium renum 7 ossium qr
sic dic in thegne foci in nunc 7 ossibz [illegible] dispo
sit ad bellica operationem| Alius autem pruam disponi
ad pacificam| 7 ita disponat illa ut formaius fiat ac
cidit sunt| qr hu quid n sunt hnt corpora liberorum 7 animas ha
bios .s. liberos tam aia suorum| 7 h dei sumenda est tes
ceribz ubi planu est q semine formate est peus| 7 n
occasione panat fortius ad similitudine nibz peir
Dic. n. .xy. q h est cel .xvi. d aliibz qr n sp intende
sunt masculu qr feme piis formans masculinu est
7 q sic femina occasione sic qr .s. aliquo alamente
dibuit plia natura. Itu sic q sullones. maxime
in ope suo motu magnu hnt materiabz excalore
qui ex motu excitat. adche tuementu ad exitu 7
ingrossante ualde| 7 inguine. cu dato semine siat
abomibz [illegible] cor hac d cel centu efficiun gnio
nu 7 liberata in natura| Ex hac sile d cel 7 filibu he
grossa brachia. 7 silu corum similiter| Alia cel deinque
ex libro d locis habitabilibz| ii de ptolomeo 7
alius astronomis q hitantes ad medie uiy eq
noctialem. quibz bis est estas in anno| albun sunt 7
coloris 7 corpora albues. Ex d hitantes ad aquilone
p frigus illa dicantur. corpora hnt 9stra caloribz 7
lecitati inter pp sing calefaciens. calenta| 7 sic fero
ces 7 fortes n pp occasione alicuius siat in ulliu
dem est| Deinde subdit quem modum sint dispones de
cens. Et si tali n .s. nullam occasionem parte sunt di
stentes. unc solu sunt .s. 7 libri tunc sunt distente
unc d corpora ymagines. in quibz pricipalia de pt
chatet ymago 9stituit sicut iouis| sic iud omnibus in
uenientur ymagines. 7 oportunu est pp dignus 7 iou
sic| qr ymagines illa 9stituet h est maliq deia est
albu ymaginibz pricipatatibz deorum| 9 omes dicantur
tip dignos esse seruitute Dux sunt d intello dicta
unc. Et pricipantibz alud| 7 hoc est dem sic dic pt
7 portini qr spes piam digna est in pio| Et hoc
hic| arguit aristotiles| 7 soluit questionem sic dicens.
Si a h inqr hoc est corporibz signu h um e .s. q est
distinct sunt 7 libi in quibz minus ut multo mag 7
iustius est hoc in aia distinci. Et n sic hoc est
equaliter facile est uide pulcritudine aie inquire
7 prudentia| 7 uel in membrorum dispone ser 7 pul
chritudo. corpora preptione sed pulcritudo d aie solo
intellu| Et sicut dic plato in thymeo quadmodum pa
uiorum est 7 diuinorum hominum| Hic sunt d solone qd
nu ponit epylogum dicens q quid g sunt n
quidam hu quid liberi. hu d sunt manifestu est| 7 hoc est
d ad solone pme dubitationis| 7 addo quibz 7 expe
dit sunt 7 iustu est. 7 h est solo de qonis|
Quod autem 7 qui contraria dicunt| hic incipit pars illa
ius dcat qr hu qui contraria dicunt dicit| hoc est
7 sunt quod sit legale| 7 n omne iustu maliq dice
rem| 7 hoc .ult. pret. .ij| Inp ondit rom dice dicunt

.s. q sunt quod sit legale qdam iustu. Inde ondit q
id est d ingenuitate siue nobilitate ibi. Eod m 7
d ingenuitate Inde reuicit ad ppositu 7 soluit qone
qua querit utre d spoa 7 politica. sine ibi. In ma
nifest d 7 ex hiis qui no nec e d spoa 7 politica Inpma
i .iij. dicit. Inp pte ondit quoniam sunt de f lege 7 nc
in sa cam dubitationis. h ondit| 7 quid sit illa sapia
uaricati ibi. Causa d h dubitationis| Inde soluit totu du
totaliter d accidentes dicit g q d 7 q contraria dicunt .s.
q sunt sit sm lege 7 no f naturam tn .s. aliq mod
dicit recte h est recta rone. no difficile est uide simple
si distinctio sunt ut attendat| Dupler .n. dr sunt
7 sunt .s. na 7 lege 7 h e q lege| est .n. a f lege su
7 siuens 7 ille nc su est 7 siuens| Tu plus e ven.
1 q lex p mulgata quod e simple iusti| Inqua .s.
p mulgante in bello .s. iusto. supat pualencium hoc
e ferentiu dicit esse sunt| 7 h quibzdam no ut h e q
lege h tamq iustu .s. legale multa eorum hoc e d mul
torum q in legibz scribunt h est leges scribunt q iura
dicit esse gtiam quadmodum rethorica istu n e q h le
gislatore dicit ex iniquos h est d multos emq| 7 [illegible]
tamq dicit e simple sit dare .s. uim infer potentis
est hoc est innuerantes 7 s potentia hoc est uiole
ta melior tm est sunt 7 dicit q uiolentia patitur e
iter .n. ut eis q sola uiolentia faciat dni 7 alij sunt
cu uiolen sit res inuilis| 7 q in sapientibz sauore hnc
no dz| 7 hic quid h est alius tre uirtutibz sicut q .s.
hoc iustu sit. hic d hoc est alius. alio m .s. q ita sit
7 sapientu qr utraq mouetur sm rom. Sapientes
n est rom d uincere| Et huius causa ronis h du
bitat 7 est sa ps pme pars| 7 q e q sit illa uariati
7 sapientu| qr m aliq q si dicat q legale sunt ita
est uis moventes sequi| qr in aliquo sapientibz
fortune| iure q illus est albu fortuna successiu n
d spum. uiolentia pati pte| 7 i n libm 7 pricipalit
pte ent sunt 7 libm. qui ualde ingenui| Ab alia pte
qr supant fortes in excessu. aliis boni e sit [illegible]
7 ita ut q uiolencia no sit sn uirtute ul .s. indu
strie qria supatus ul fortitudinis q h potuit ul
i nate q ille succube ille supare d uit| Sunt
.n. d na dz succubere 7 pricipante d n dz supare| Hec
g ro illorum| 7 q sic alba sapientu uariati. Et ceteris
uung tam dubitis ca q dica est| qr .s. si dicat q legal
le dz sunt 7 ne sunt 9tingit q iure h est illic iura
ordi fortuna successiu| supa no pp pu ul infortuniu
uiolencia pati pte| 7 uinci in bello 7 sic sa sunt| q ut
in iustu 7 iniquu| 7 pp h inter qone uc q no sit dub
n d ro q .s. iuste sunt est| pp si n. h est pp illas
rones qr .s. quid dicit iustu q legaliter iustu est
q sic d iustu q iuste 7 f uirtute iustu e| hic quid h e 7
quibzda ut sup esse ita q bnuolentia cuitur coassu
e ut iustu pricipat| 7 ex bnuolentia adiungitur q .s.
amare aliter uoluit ut rectitudo mal [illegible] ut iuste
sic q supantur sit sui seruientes in iusto bello| Iuste e [illegible]
[illegible] ut| q ille sit f iure q n melior est. dz pricipatu
dicitur qui sm naturam no uius est ut supatur sunt est.

pz a q h nō ē q ñ de iusto / q seruū ponit illis res
bz de legali iusto / ut sunt ad hunc [illegible] aliter rñdet
q dicit q nō oportet q melius sunt principari
dominari et q sunt [illegible] ille .n. psuadent q meli'
sit legale [illegible] qm ille ñ [illegible] q illos bonū ē quibus
a psuaciam / q̄ psuadeat puato / et io nō oportet
meli' sunt [illegible] principari sz in alii [illegible] Et ibidē
determinato qone ista totale a attendendum quod .s. phūs ut
possibile ē uirtute dirigi sup. ad quandam iustitiam q ē legis
iustitie cui q s bellū futurum est sup. ponit iustitiam et ita
esse [illegible] hoc est fm legem ꝑ beniuolencia [illegible]
q sic bonum psuadeat puato [illegible] hoc est simpliciter le
gale [illegible] seruū esse nō dicit / et [illegible] q
principium bellorum [illegible] iustum et simpliciter iniustum est
ille qui in iniusto bello captus est seruus sit Ad hunc
alia ratione inducit [illegible] .s. sententia omni q omnes dicunt q
cum q indignus est seruire [illegible] nequaquam utique aliquis diceret
seruum esse digne [illegible] Si aliquis nō hoc est si [illegible]
acciderit hoc est [illegible] qui sunt [illegible] generis
liberi et principantes seruos esse / et ex seruis sup. natos
si contingat .s. eos capi in iniusto bello / et postea captiuos
uendi / hoc est filii eorum esse serui [illegible] / ꝑ q
[illegible] tales .s. nō natura seruos illi q sunt dicunt esse
extra [illegible] et nō ex lege esse seruos / tales in iusto
bello captos nō uolunt dicere esse seruos sz barbaros
q natura sunt [illegible] dicunt seruos / et q quod [illegible] ad
[illegible] q h q ñ seruus est sic seruus / legale seruus /
nō simpliciter sit seruus / q quod [illegible] et nos diximus
[illegible] hoc est quosdam ex natura
seruos hos a hoc est alios nequaquam Eodem a'm
[illegible] cap. [illegible] q eadem [illegible] est et eadem determinato
de ingenuitate et nobilitate q est de seruitute et libertate et
hec duas partes [illegible] primo parte disputat questionem [illegible]
[illegible] et ponit determinationem [illegible]
.s. [illegible] quod [illegible] Eodem a'm et ingenuitate
hoc est nobilitate sic de alia [illegible] sup. dicunt qui
[illegible] et nobilitatem et libertatem ad naturam [illegible]
[illegible] sup. dicunt ipsos quod q natura ingenui sunt
et nobiles [illegible] nō solum ipsos hoc est in domibus
[illegible] ingenuos esse [illegible] solum [illegible]
[illegible] est [illegible] barbaros a
q natura sup. sunt [illegible] est domi solum hoc est inter
suos sup. esse ingenuos [illegible] nobiles [illegible] Senece
Nobilitas [illegible] est [illegible] diuina hoc est dicunt tamquam
sit [illegible] quod [illegible] est [illegible] simpliciter ingenuum et
liberum esse .s. [illegible] nō simpliciter sz sup. ale
[illegible] dinidat [illegible]
[illegible] theodelyti [illegible]
loge hoc est poema [illegible]
inquit [illegible] radicalis [illegible]
[illegible] significabit hoc est dignum
reputabitur [illegible] est ad [illegible] seruum et [illegible]
sup. [illegible] tale [illegible]
tale capi in bello et iniusto [illegible] narrat [illegible]
[illegible] ingenuus [illegible]

cum ad [illegible] filia [illegible] caput
ad lapidem et multas [illegible] dixisse [illegible]
[illegible] redit ad propositum et adaptauit q dedit [illegible]
[illegible] hoc dicunt sup. phūs [illegible] sup. uoluit dicere
q uirtus et malicia determinat sup. natura seruum et liberum
et ñ nobiles et ignobiles. Significat .n. hoc ē dignum
reputat quemadmodum ex homine [illegible] natum sup. homine
nasci et ex bestia [illegible] bonis sup.
bonum [illegible] .n. q est [illegible] parentum [illegible] filium
[illegible] ut dicit [illegible]
[illegible] ex bonis alii mali et ex
malis alii boni [illegible] et soluit ad hoc dicit
[illegible] quid uult [illegible] hoc est ex bonis
[illegible] nō [illegible] et hoc [illegible]
[illegible] in quo est [illegible]
dat [illegible] ad [illegible]
occasione [illegible] alii [illegible]
[illegible] occasionat [illegible] ita nat' ex
bonis occasiones male [illegible]
ex malis / et [illegible]
de bonis [illegible] concludit [illegible] et determinat
questionem et hoc est quod concludit [illegible]
hec ratio dubitatio ad utraque [illegible] sup. / et nō [illegible]
hoc est quod natura [illegible] sup. [illegible]
sup. legales [illegible] et liberi palam [illegible] hoc est [illegible]
[illegible] palam sup. est / et in [illegible]
hominibus determinatum est et [illegible] naturaliter [illegible] tale [illegible]
est [illegible] hoc est [illegible] expedit seruire huic [illegible]
[illegible] dominari sup. expedit et iustum est / et [illegible] hoc
quod [illegible] principari [illegible]
[illegible] quod hoc est unum [illegible]
[illegible] quod principat' est / et hoc est determinato
questionis [illegible] inutile
[illegible] sup. malum est ambobus / et [illegible]
[illegible] .n. expedit parti et toti [illegible]
[illegible] est / [illegible] est / et q seruus quodammodo [illegible] est [illegible]
[illegible] et est seruus [illegible] quodam
[illegible] et nō est [illegible] organum [illegible]
separata [illegible] q seruus separatus est a domino
et [illegible] ambo [illegible] q sup. [illegible]
est inter seruum et dominum [illegible] est seruo et domino et
amicicia [illegible] esse seruo et domino ad inuicem [illegible]
[illegible] qui ñ tales significant' hoc est [illegible]
et [illegible] qui nō fm hunc modum hoc est [illegible]
naturam [illegible] sz fm legem [illegible] sup. et [illegible]
[illegible] sup. [illegible] q' inter eos [illegible]
est [illegible] amicicia. et hoc determinatum est in viij.
[illegible] Determinans huius quoniam redit ad propositum
[illegible] ꝑ [illegible] politica [illegible]
principatus [illegible] / et sic [illegible]
[illegible] questione [illegible] q nō [illegible]
[illegible] cum [illegible]
[illegible] politica [illegible]
[illegible] politica .n. est principat' sup. [illegible]
.s. [illegible] et eadem [illegible] / [illegible]

et est principatus servorum. ergo non sunt idem principatus despotica
et politica. Deinde eodem improbat quod yconomica nec despotica
et despotes non dicitur secundum scientiam sed quia aliquis talis est. Aliam
scilicet ideo quia talis sit per naturam qui scilicet stat in suo. scientia autem
est ista quae scit ordinem quo unusquisque servus ordi-
natur ad officium congruum sibi ad utilitatem domus et talis natura
et servus servus est et liber liber est. Concluditur et despotica non
fit scientia sine scientia et doctrina. tamen non sine scientia est et despotica
et servilis sicut eo quod despotica exigatur sine actu aliqua scientia
theorica et servilis similiter. in illis enim exigitur actio theo-
rica scientia est et servilis et principalis. hoc probat per
quendam qui in syracusis scilicet est in syracusana civitate quae
est ut dicitur fontium multa praeter generaliter quam quidam magna
gratia vocabatur ubi quidam accepto pretio magister eo-
rum puerorum scilicet est servorum docuit ancillaria ministeria scilicet
est servilia et talium quidem disciplina implicita est quae
magis simplex non habet velud ars culinaria scilicet est
coquinaria et alia talia genera ministrationis sunt et ministerio
carnem mistum in ... tale et hoc. Inter aliis enim mi-
nistrantur alia sunt quaedam aliquorum honorabiliora alia
vero necessaria. Sequitur enim quod magis honorabile mag-
num est sicut circa purgamenta et palacio quae non
sunt purgamenta recipienda loca palacium replebit
fetore sicut dicitur autem et probat hoc proverbium antiquum
dicens. Dicit enim quod gradus ministrationum talium
quod servus est ante servum hoc est honorabilior servo et
dominus ante dominum scilicet est honorabilior domino qui scilicet hono-
rabiliores habet servos et concludit in fine dicens talem
quidem omnis ergo scilicet servilis scientia sunt scilicet est de ministeriis servorum
et ancillarum ad utilitatem domus pertinentium. Deinde
ostendit quod ... despotica quae est quaedam habitus scientia
dicens despotica autem scientia est quae est usitativa servorum. despotes
enim non in possessione servorum sed dicitur scilicet domus est de-
spotes dicitur in iudicibus servis eo quod unicuique servorum
scit aptare ministerio congruo ad utilitatem domus
quod ordinatur ad vivere et ad bene vivere secundum rationem y-
conomicam. Hoc autem scientia nihil magnum habet sed est utique
venerandum. Et hoc probat per quoddam evidens signum. Non taliter
in uno opere ... servus et despotes. Cuius probatio est
quod quaecumque oportet servum scire facere oportet despotem scire praecipe-
re. Sicut magnum et venerandum scit facere servus ergo non
magnum et venerandum scit praecipere despotes. Secundo probat
hoc alio signo usitato et consueto dicens propter quod quibuscumque
sunt despoticae potestates super eos extra ministeria fa-
miliae super fugiunt curam ordinationis servorum ut
non quia male patiantur super sollicitudinem et curam
super eorum sicut vilicis et ... despote col-
lata sed praeter accipit hunc honorem dispensandi
scilicet familiam ipsi autem super quem despotes omni re-
lata sollicitudine familiae vel civilibus vivunt ut
senatores super rei publicae intendunt aut phylo-
sophantur liberalibus scilicet studiis intendentes quae ma-
gnum et venerandum ad hunc. Deinde ... ad
... dicens quod acquisitiva servorum quae necessaria est do-
mui aliud est ab utrisque scilicet aliud despotica et
scientia servorum sive aliud dominandi et scientia serviendi.

Atque vita bellica eadem est cum alia dicta et de huius-
modi est dictum in principio. Deinde ponit epylogum in quo
concludit ... quod dictum est in capitulo isto. De suo quidem
et domino determinatum sit et hoc modo.

Totaliter autem de omni possessione et pecuniativa contempla-
bimur secundum inductum modum. hic incipit determinare
de possessiva scilicet pecuniativa quae sunt partes yconomice
et dividitur in duas partes. In prima parte determinat illa quae
spectant ad theoricam scilicet quae in particularibus et particular-
ibus ... plus ... et exercitia et experimenta quae va-
lent ad usum. In secunda parte determinat ea quae pertinent
ad usum et experimenta in particularibus ibi scilicet autem que
ad scientiam determinavimus etc. In prima parte duo facit
scilicet determinat omnia quae pertinent ad possessivam et pecunia-
tivam facultatem secundum omnem viam dubitationem. In secunda specialiter de
pecuniativa determinat ibi est autem genus ad possessivam. In
prima parte determinat omnem facultatem quae potest pertinere
illam ad usum et bonam vitam gubernationis domus et
dividitur in duas partes. In prima determinat facultates et modos
quibus potest esse auxilium ad domum gubernandam. In
secunda adaptat eas ibi utrique quidem ... nunc
habet ... elaborationem. prima pars in tres dividitur. In
qua et prima movet dubitationem unam quae est haec utrum
scilicet pecuniativa sit auxilium domus sive pars yconomice vel
eadem et subministrativa vel non. secundo utrum sit pars
quaedam vel alia quaedam species ibi utrum autem pars quaedam
tertio distinguit specialiter omnes modos possessive quibus
potest fieri auxilium ad gubernandam domum ibi ... specie
multe ... Dicit ergo totaliter autem scilicet est universaliter de omni po-
ssessione quae habet auxilium ad gubernationem familie domus
et de pecuniativa quae sic dicitur pecunia et mensura
valoris omnium eorum quae veniunt ad commutationem ex quibus
substantantur domus. De hiis ergo omnibus contemplabimur secundum
subinductum modum scilicet est secundum quem invenimus in moralibus ho-
minum sciencium gubernare domum et civitatem secundum mores
scilicet moralis potius ... quam alicui theorica accepi-
mus. Dubitabit ergo primo utrum possessiva sit pecuniativa
eadem sit yconomice vel sit pars quaedam subministrativa ille
... subministret sicut subministrat textrix scilicet
est textrix ... scilicet est instrumenta ad artem subministrata
vel subministrativa. sic subministrat statuaria scilicet est ars
quae fundit ymagines et dicitur statuaria ministrando materiam
eris ex quo fit statua et subdit quod ista ratione fit
dicens. Non ... quod non similiter sumuntur ille due et
subiungit modum ... Non enim sunt ille due super me-
thaphoricae scilicet ... scilicet est pectini textura organa scilicet est instrumenta
spectando desinit textrix. Alia autem spectando lanam desinit
eadem textrix spectando materiam et sic desinit spectando es statua-
rio quod ex illo fundit statuas. Ex quo patet illo quod po-
nit et hoc est quod dicit quod quidem ergo non eadem yconomica
pecuniativa palam. huius enim scilicet pecuniative est acquire-
re materiam scilicet et ... huius autem scilicet est yconomice est ut
... et ponit subinterrogative Quid vel quod n-
... omnibus huius ... materiam et instrumenta pertinet
gubernare domus praeter yconomicam. ... mechanicarum artium
... non

vite naturalis ita otiosum et vanum est quo non indiget arte et hoc
est impleri quod nichil otiosum et vanum in natura operatur quod que
sunt ordinata ad yconomicam sic patet similitudine
Hoc habito statim movet dubium utrum ars quedam yconomice
aut aliqua species, hec dubitatio. Et quia hec virtus illa possessi-
va sit pars quedam yconomice sive species vel aliqua species
alia. Et hec duas partes: primo disputat, secundo solvit
ibi scilicet eandem et non idem. Unicuique disputando sic
procedit: primo probare quod pecuniativa sit eadem yconomice
et arguit sic quia quarumcumque potentiarum sunt eiusdem actus
et finis easdem esse oportet; yconomice et possessive est idem
actus scilicet providere ut sit sufficientia domus et familie, ergo
oportet esse easdem. Et hoc dicit primo ibi Primo ponere quod
non dicit utrum pecuniativa quedam est ipsius possessive scilicet yconomice
aut aliqua species hec dubitationem. Et postea adiungit
probationem: pecuniativa hec scilicet sic, id est pecuniativa sive possessiva
est super omnium usum vel pecunie, et acquisitio esse
super ad gubernandum domum suam familiam, ergo cum hoc sic
possessive et yconomice oportet esse eadem yconomica et possessiva.
Et statim procedit ad oppositum sic: Contra, scilicet est
hec quidem scilicet possessive acquirere super, illius autem uti. Hoc au-
tem est yconomice uti et non acquirere; ergo yconomica et possessiva
diverse sunt facultates et artes, quia nulla
est facultas que utatur talibus et acquirat organis et
materia; non sunt yconomica diverse ergo oportet yconomicam et possessivam.
Et hic et hoc est sic probat primo quod multe species sunt possessive
sive acquisitive possessionum, cum tamen sit una yconomica utens
omnibus hiis; et sumit a diversitate ciborum quia bonorum que
illa magis diversificant animalium et hominum vitas. Vitam autem
dicit in xvi animalium quod omne ... alterum vel ...
cibus, et hoc est quod subiungit: et possunt ...
possessive facultas multas complectitur partes; ergo et diver-
sitate que diverse sunt possessiones. Primo tamen inter has scilicet una
est agricultura, prima videlicet habet de agricultura vite que
tamen prima est que producit fructus ad sustentacionem
hominum. Ubi quod in epitaphyo Saturni inventum est
scriptum: hic iacet Saturnus qui primus in Ytalia
terras seminare docuit. Primo hoc quod est utrum pecu-
niativa sit aut autem quedam genus facultatis ad
domum pertinens sit facultas illa que est circa cibos,
quia sine cibis domus non subsistit. Et videtur quia
species ciborum multe sunt industrie et facultates alicuius ac-
quirendi cibum; vere sic omne genus ciborum distinguit yconomice
vel non. Et hoc est quod dicit Insuper multe species ciborum
propter quod et vite multe et animalium et hominum sunt. Cibis non
variatur complexione; complexio autem mores et modum
vivendi animalium. Et hoc est quod subdit Inter species multe a-
liorum sunt scilicet diversa delectabilia animalium; complexio non sunt
appetitus et ipsis delectant. Et hoc est quod subdit Multe species
ciborum propter quod ... in ... ... et similiter ...
possibile super est vivere super aliis sine cibo ...
bo non est esse et augmentum aliis et ideo ... diverse
ciborum vitas secundum differentias animalium. Et ibi
genere dicit bestiarum, id est hoc est aliud hic ...

hoc est quedam sunt gregalia, hoc est in congregatione sunt mano-
tia, et hoc quia querere cibum quem in congregatione sufficiat et in
dustriam suam facultatem habent ad hoc. Alia autem sunt dispersa soli-
taria volatilia et gradientia, et hoc secundum quia sunt alia que sibi
congregant et ferunt hoc quia ea habent industriam venationem et pre-
dationem ut sibi sufficiat ad vitam secundum ordinem nature et sic
vivunt quedam aliter secundum ordinem nature quod convenit sibi quod expedit ad ...
sic previsionem habet de solitudinibus vite quorum scilicet providet necessitatem vite.
Et ideo bestiarum sive animalium quedam sunt carnifaga et alia comeden-
tia frugum, fagos id est comedentes est, ut lupi, leones et accipitres
et hii rapacia alia; alia autem sunt fructifaga que fructus come-
dentia et semina et illa habent sollicitudines et industrias
inveniendi fructus et semina et multa horum sunt diversa
genera quia in multis sunt diversa delectabilia et semina
sive fructus et alia comedentium et ideo horum et in se
vite distinctae et diversas habent industrias ad querendum
cibum; multas non distinctae horum vite et similiter hominum
diversa delectabilia et necessaria vite. Et in hominibus huius conclu-
dit ex hoc quod quedam comedunt alia sicut carnes, quedam
fructus et quedam utraque; ... hoc ad considerare hoc est ad
proprietates et quietem quam omnia alia considerant et ad
delectationes quod unumquodque habet suum delectabile natura
ordinavit horum vitas et determinavit ad unumquodque delecta-
bile et dedit unicuique industriam prout ...
Et in hominibus est simile et hoc subdit quia pro dividi sunt in hominibus
qui otiosissimi sunt et otium diligunt et laborem fugi-
unt illi sunt pascuales. Hoc tamen alia multa habent sicut
filii Ruben et dimidie tribus Manasse ... nostri ...
ni qui laborem fugiunt et otium diligunt illi pascualibus
vivunt lacte scilicet et carnibus. Alii quidem cum laborem habent eo quod
alia sua pascua vivere non possunt et in uno loco multis ali-
bus pascua sufficere non possunt ideo cum aliis coguntur alia
transmigrare de loco ad locum. Primo pascua invenientes co-
quod talium alii vivunt est ... loco agricole. Alii autem
homines ex preda vivunt. Terre autem aliud sufficientia ad
vitam non habent; coguntur vivere ex preda et diversimode
quidam scilicet ex latrocinio, quidam autem a piscatione, ut quicumque sunt
circa stagnos aut fluvios et paludes et mare huiusmodi.
Alii de avibus sive aucupes, quidam ex bestiis silvestri-
bus sicut venatores; ut plurimum tamen genus hominum vivunt
... a terra et fructibus et domesticis fructibus alii
... et agricole. Consequenter subdit epylogum
dicens vite quidem ergo et alie et homini sunt totidem ...
... que in speciali ... sunt que de
... scilicet ex fructibus vel domesticis vel aliqua fugiens vel
fructifagis vivere. Postea adaptat hos modos
vivendi ad vitam humanam quia de ista vita humana pro
... et hoc est quod sequitur
Quaecumque quidem igitur ... dicit quod omnia que sunt auxilia
ad vitam humanam in domo que est yconomice ...
... dicit omnia que sunt auxilium domo ad
vivere ... sicut ... ad supplem-
... scilicet una quidem ergo species possessive alia
species que est experimentativa ...

que necessaria sunt ad vitam et hec est Quecumque quidem igitur opere natura habent elaborationem sicut illi scilicet qui terras similiter et aerem et alia et sic locant ad determinationem terminorum qui omni casu salvatur unde et pastura est et non vivunt permutatione hoc est commutatione rerum et negotiatione sed exaltant circumuunt auxilium vite in domo illi scilicet augilium ad domus sustentationem Eorum hoc est acquisitio alimenti familie domus et est alia auxilium piscalis scilicet prudentia hoc est expanta aliud furativa et melius furtivam quecumque industriam que occulte et in absconditio lucratur salo enim que in furtivo hoc est in actio invito domino contrectat rem alienam hic enim in hoc pars lucrari causatur ea que ad sustentationem domus pertinet est et ad hanc pertinet piscatoria hoc est lucrum quod acquirunt homines ex piscibus aliud fluviorum hoc est et iam dicitur venatica que scilicet venatur alia silvestria vel lucra utcumque provenientia ad sustentationem domus Omne hoc enim domus non pertinet ad vitam nec ad bonam vitam. Alii autem scilicet predicti et scilicet et commiscentes exhibentes scilicet modicum unicuique plures simul delectabiliter vivunt plures modos lucrandi permiscentes et supplentes defectivam vitam humanam scilicet que omnibus defectibus plena est quando nobilius. Alius homo tanto pluribus indiget vel supplent vitam quocumque modo lucro ad per se sufficientem esse hoc est quod exhibent que habent apud se sufficiat sibi et subdit exemplum dicens puta hic quidem pascualem simul et furtivam hic autem hoc alii scilicet miscentes agriculturam magnum et unctis et venatam insiluestribus alibus ut gubernationi domus sufficiant et cetera aliarum scilicet industrias ad habundantiam domus pertinentes quomodocumque concurrunt sic lucrandi compellat hoc in determinationem adiuvare scilicet et bene vivere in domo. Talis autem hec acquisitio est de necessariis ad vitam que naturalis est eo quod omnibus aliis sollicitudo est de pertinentibus ad vitam ideo subdit concludens ex predictis Talis quidem igitur acquisitio ab ipsa natura videtur data omnibus super aliis et hoc probat per duo signa Natura quoque ordinat ad necessariam sustentationem hoc naturalis est hoc autem in omnibus aliis ordinatur ad necessariam sustentationem igitur naturalis est probatio minoris sicut secundum primam generationem hoc est quando primo producit natura alia Omnis natura sufficientiam producit partui donec ipse per se possit pascere et acquirere necessarium id quod generatum est et hoc probat per hoc quod alia animalia quo conveniant aut pullificant Generantur autem in ipso ovo albuginem habentia per ipsam scilicet crocum de prime nutrimento partus qui sufficit donec Ille exclaudatur de ovo et querat sibi necessaria. Alia autem alificant hoc est alia parturiunt et illis ministrat natura alimentum lactis quo sustentetur donec ipse possit accipere pastum sic etiam in omnibus aliis bonis vivunt et aliorum. Patet ergo primum nota hoc tacet et nos et in eis sustinamus in huius que pertinet ad sustentationem et vivere et bene vivere. Et ex hoc concludit ulterior secundo probatio quod scilicet vegetabilia et plante ab ipsa natura ordinata sunt animalium gratia et alia alia ordinata sunt animalium hominum gratia bruta et que hic determinat in speciali per processum quod doctrina in particularibus imperfectius scitur universalis est ideo subdit dividens Domestica quidem scilicet bruta alia sunt scilicet et propter usum laborum scilicet et pellium propter cibum scilicet lactis et carnium silvestria vero sicut etiam ferarum et ha

quamvis non omnia tamen plurima scilicet cibi et alterius auxilii gratia ad hominem scilicet ordinata ut scilicet gratia vestis et alia organa hoc est instrumenta ad vitam ut corrigie et similia et ex talibus diversa instrumenta fiant ex ipsis terminibus huius suppositam quam propositione generali quod scilicet natura neque frustra facit nec imperfectum sic sequitur concludit quod necessarium est propter natura hominum gratia hoc scilicet enim Et hoc ulterius concludit quod necessarium est propter hoc quod et bellica industria aliquando que unum oppugnat alterum sit hoc acquisitionis acquisitiva Quod propter predicta est per bellicam et sic bellica est propter hoc predictiva quam oportet uti et adversus et adhuc talis est acquisitionis ministrativa hoc est eorum que ad vitam et ad bonam vitam pertinent. Propter hoc et predicta vivendo est alia et dicitur in quo vitam et quecumque nata sunt subici et nolunt super hoc sive sicut autem dicendum est scilicet illi nolunt subici cum sunt nati subici debent et hoc enim necessarium iustum est ut subiciantur vel proprie iuste movere bellum et hoc sunt causa primi belli. Adulteros propter quos iuste predicta et bellica inquisitiva sunt domus. Determinat autem omnibus ad auxilium domus pertinentibus similiter concludens Una quidem igitur species possessivas naturam hoc est ad naturalem possessionem relatam naturale de huius sunt necessaria esse non propter que yconomice pars est quantum et qualem oportet existere est que dicta est in possessionibus scilicet et acquisitionibus quod sine hac nec est vivere nec bene vivere cum eis omnis illa indigeant. Sed quod est adhuc qualem illa acquirunt id adhuc qualem illa acquirunt aut existit ut existant quarum rerum sit necessaria thesaurizatio ad vitam necessariarum et utilium ordinatarum in ratione civitatis aut domus que modo secundum eorum que viderunt sunt ex huius sive dicta sunt scilicet possessionibus agriculture et aliorum possessionis enim talis per se sufficientia est ad bonam vitam sicut enim hec tum quod sufficit promptio et dignitate familie finis est et ideo per se sufficientia est talis possessionis ad bonam vitam et non est infinita propter quod reprehendit Solonem qui fecit leges tabularum apud athenas quod poetizans dixit Divitiarum nullus terminus per fines viris positus dixit propter hoc quod qui coniungunt domum ad domum et agrum agro copulantur usque ad finem loci. Numquid vos soli habitatis in medio terre. Possessionum enim talium finis est sufficientia yconomie promptio familie et dignitate. Ex hoc plus supponit unam propositionem scilicet quod in yconomica arte est sicut in aliis artibus sic in aliis artibus scilicet et reperitur et aliis nulla ars est que exigat instrumenta infinita multitudine vel magnitudine que per illa numquam contingeret venire ad finem artis Cum igitur yconomica ars quedam sit divitie sunt organorum multitudo ad yconomicam et politicam ordinata quare sicut dictum est in v ethicorum divitie organice ad felicitatem deserviunt et hec divitie habent finem et mensuram patet quod si possessionis ad yconomicam ordinata finita et similis est. Post omnia hoc concludit capitulum subdens quod quidem igitur possessivam scilicet yconomicam secundum naturam yconomice deserviant et propter quam causam palam.

Est autem genus alterum possessiue quod maxime et similiter accidit ad determinandum de chrematistica sive pecuniativa. Chrema enim in greco mensura dicitur sic dicit eustachius super quartum ethicorum determinat autem de chrematistica in hac

et sextum dividit capitulum illud in tria. Primo enim movet quandam questionem scilicet utrum dyamatistica et yconomica sit eadem sicut
quidam putaverunt vel non. Secundo ostendit quod numisma est
elementum et finis commutacionis rerum. Adhuc ad yconomicam pertinent. Tertio ibi. Primo quidem igitur circa ea que sunt existenciam determinat
questionem scilicet quod dymatistica non est idem yconomice nec politice
ibi. Palam autem quod dubitabitur a principio et inter sunt capitula.
Primo igitur movet questionem sic dicens. Est autem genus acquisitive
super industrie sub potencie quam scilicet industriam vocant
usu scilicet omnes et iustum est quod racionabile est ipsam vocari
pecuniariam sive dymatisticam ingenio propter quam solum nulla
videtur esse diviciarum et possessionis quia illi nullus est
terminus ut inferius dicetur eo quod excipitur non est tamen ibi
tangitur questio et racio questionis quam scilicet dymatistica ut
una et eadem dicitur sit est politice vel yconomice et similis quia
yconomice subministrat multa putavit et subiungit racionem illorum
dicens propter vicinitatem quia scilicet vicine sunt sibi et illa propter sit
quod utraque circa quibus yconomica indiget ad sustentacionem familie ad vivere et ad bene vivere administrat
Et statim subdit determinacionem questionis sed prius recitat et includit dictum et incipit determinacionem dicit sic
p. n. determinatur contracionem quia vocabantur primam racionem
veteres ad hunc seu dictam contractionem quod est naturalis
yconomie numismate. Ibi. Fecit igitur iam numisma inter
primum . . . p. n. ponit principium quod procedit est
ingenio nec una. Secundo ponit racionem quod tota est communis
tantum existit. Ibi scilicet est p. permutativa omnium. Tertio
racionem ponit quod tota est civitatibus iam existentibus ibi. Tale quidem igitur contrativa. Quarto ponit necessitatem propter quam inductum est numisma ibi
pregnationis. Tota est etc. Et hoc est. Est autem genus acquisitive possessive super industrie quod maxime multum locutum nominant et iustum est et racionale est ipsam vocari
pecuniariam in latino sive dymatisticam ingenio et dicitur hic
esse genus quia sub racio est secundum valorem et mensuram
omnium contractionum ut dicitur in v ethicorum propter quam scilicet contractionem dymatisticam nullus videtur esse diviciarum solum
et possessionis sed possessio et facultas subministrat
yconomice ad vivere et ad bene vivere et statim procedit
ad questionem scilicet pecuniariam et una et eadem
dicitur generaliter possessive et similis de qua ante dictum est
in precedenti capitulo multa putant et subdit racionem propter
propter vicinitatem quia utraque et illa et illa nec subministrat
yconomice ad vivere et ad bene vivere et tales procedunt
argumento utriusque industrie eiusdem sunt usus
eodem sunt vel vicine que dymatistica et possessiva similis
et similia eiusdem sunt usus quia utraque est administrativa facultatis yconomice ad vivere et ad bene vivere
de se et familia. Igitur sunt eedem. Statim subdit
solucionem et distinctionem unius ab alia et hoc est est autem
non eadem dicte sed supra nec longe separata potius et
subdit distinctionem unius ab alia. Est autem hoc quidem
scilicet possessiva naturalis et similis que est in rebus ad necessitatem sustentacionem ordinantur naturam ablatam et hoc est
autem ordinata sed dicit hoc est alia scilicet dymatistica sive
lucrativa pecunie non naturalis hoc est non propter sustentacionem

ordinata. Sed per experienciam quandam et artem sit magis idem
scilicet contradictionem quia est non vite hominis ut describitur pecuniam multiplicare sed propter aliud et patet hoc sic
ut scilicet inveniat per pecuniam necessarium ad gubernacionem domus. Sicut enim dicitur in v ethicorum finium diligere quod est excellens
est sine naturalis principium autem generale ex quo hoc planum
dicitur est quod fiunt quod scilicet paratur et per experienciam sit pecunie multiplicacio et non naturalis et hoc est summa et de
ipsa dymatistica scilicet principium. Inde ponit generalem propositionem dicens uniuscuiusque rei duplex est usus sui valoris et ambo usus sunt per se rei secundum se sed non
similiter secundum se unus enim est proprius rei usus alter autem non
proprius. Ut puta calciamenti usus est calciacio et propter
et secundum se quia calciamentum factum est ad calciacionem et est
usus calciamentum commutacio ut scilicet calciamentum commutetur cum nummis eiusdem valoris vel tritico vel vino
vel alio necessario apud eum qui vendidit tritico vel vino
vel nummis et sic est in calciamento et iste est usus
calciamenti per se sed non proprius quia calciamentum non est factum
ad hoc sed ad calciacionem et hoc est quod subdit similiter.
Enim calciamenti usus calciacio scilicet commutacio et enim
commutans cum eo qui indiget calciamento pro nummis
quod in mensura valoris unum ut dicitur in v. aut
cibo. Utitur calciamento secundum quod calciamentum sed non secundum
eo proprium usum et subdit racionem dicens. Non enim
mutacionis gracia factum est calciamentum sed calciacionis
per se et proprie. Eodem modo et se habet de aliis possessis rebus scilicet in vestimento pulmento et lanificio
et in omnibus aliis in omnibus enim huius est iste duplex
usus utraque secundum se sed non proprius. Et subdit quod permutativa consuevit yconomice in omnibus talibus est
et hoc est. Est enim permutativa omnium et subdit quomodo
incepit in necessariis primum et hoc est et est major sive
minor alicuius quod secundum naturam super ordinatum est ad
vivere et ad bene vivere et tamen subdit quod
commutari et dicit eo quod quid plura erant
apud quosdam unum scilicet vel calciamentum vel triticum
et plura habebant quam sufficienter sed aliter hoc est quedam
paucior sufficiencia hoc est de minori sufficiencia
haberent homines dicitur et ideo cum quibus vendebant
commutare volebant in ea quibus indigebant sed
igitur est principium commutacionis. Et ideo palam est quod
permutativa pecuniaria hoc est quod cambiatur pecunia in pecuniam non est secundum naturam. Non enim est de hiis que
ad vivere et bene vivere ordinata sunt et est in his
propter quod numisma inventum est. Illa enim inventa est
ut sit mensura valoris rerum ad vivere et ad
bene vivere pertinencium non ut commutetur in pecuniam
Et ostendit ordine qualiter sit processus in commutacionem
horum et hoc est primum quidem igitur commutacionem quod est politica
sive communicacio domus hoc maxime est et communicacione
dignum quod ad illam commutacionem nullum erat opus quia
illi enim qui in una domo erant eodem communicabant
et eiusdem artis erant et ideo cum nulla commutacionem
habebant familias nec rerum nec pecunie sed iam
ampliori scilicet secundum commutative communicacione ad domum

et una ad unam et civitas ad civitatem. Unde quidam homines quidam minores civitates vel domo habitantes et multa opera facientes commutabant omnibus invicem secundum scilicet illa scilicet utile sufficientiam quibus indigebant in necessariis quibus carebant apud alios commutantes. Unde et hoc est quidam secundum [illegible] et in quibusdam habitantes non omnibus sibi commutabant in illis a quibus accipiebant et tunc quibus indigebant et in tali commutatione necessaria sunt indigentia. Et indigentias sibi retributiones secundum medietatem arismetice ut dictum est in quinto. Talis enim commutatio fit equalitate et pacto ut dicit tullius et si non fiat retributio ad paritatem et pactum confugiunt ad iudicem ut dicit aristoteles in quinto ethicorum. Tamquam ad iustum animatum. Et subdit quod de primo quidem inter priores commutationes hominum ad invicem commutabant res ad res secundum equalem valorem et non plus ad plus neque minus ad minus ut triticum ad vinum et e converso ad eundem valorem dantes et accipientes. Et aliorum talium unumquodque scilicet ad vinum et ad bonum vinum per triticum scilicet sic commutabant, quemadmodum adhuc faciunt multe barbarorum nationum que commutant res ad res eo quod nummismate non utuntur. Talis quidem commutatio rerum scilicet ad res non preter necessitatem commutationem est, quoniam necessarius ad vitam est, neque est peculativa species ulla hec est aliqua. Non enim est ad augendam pecuniam sed ad supplementum necessariorum et hoc est quod subdit neque est contra naturam dicens. In supplementum enim eius que secundum naturam est ad naturam ordinatam ad vinum et ad bonum vinum erat scilicet ista commutatio per se sufficiens habitantes ut scilicet quod ea habebant commutarent in ea in quibus deficiebant et sic sufficeret ad vinum et ad bonum vinum in domo. Ex hac enim domo illa scilicet et possessiones commutationis facta est illa que non est illius commutativa, sed magis secundum rationem et legem que est peculativa ut scilicet ad pecunias fiat commutatio rerum necessariarum et subdit quoniam quidem est etiam in mundo homini civilibus et civitatibus et secundum peregrino auxilio et speculativam et difficile est vectigalium quibus indigebant homines ad adducendum ea quibus indigebant et emittendum ad alios quibus habundabant. Ex necessitate talis adinventus est nummismatis usus eo quod de facili vehi et teneri nummisma et est mensura valoris omnium et secundum usus. Sunt necessariae et hoc idem etiam subdit. Non enim facile est portabile propter longa scilicet terrarum spatia unumquodque secundum naturam necessariorum hoc est propter diversa necessaria sicut frumentum vinum et lana et huiusmodi. Propter quod hoc est propter talem indigentiam ad nationes vel scilicet omnium rerum. Tale ad hoc est nummisma composuerunt scilicet homines ex pacto inter se scilicet ut scilicet propter illud dare et accipere possint unum quod plurimum valuit hoc dominio valuit ad vitam et bona vita. Et hoc ponit etiam habebatur in hoc scilicet nummisma. Utilitatem habet expeditam quia mensura omnium commutabilium secundum valorem ad vitam et bonam vitam valentium et datur enim in metallo et hoc est propter ferrum et argentum scilicet commutabant et omnia alia et sicut tale aliud, cuprum et aurum et stagnum et tamquam ordinem commutationis alius secundum precium quorum subdens primo quidem simpliciter scilicet sine impressione ymaginis commutabant

metallum scilicet determinatum magnitudine et pondere solum primo autem scilicet precium quoniam cum difficile esset scilicet ad ponderantes reddere faciebat scilicet commutationes et scilicet characterem imprimentibus hoc est principium ymaginis et superscriptiones hec scilicet necessariae cogente ut absolvant se ipsos a mensuratione ponderis que difficilis esset erat in multis commutationibus. Character enim ymago scilicet et superscriptio posita est scilicet et numerus est signum quantitatis hoc est ponderis et puritatis metalli. Denarius enim est nummismata marcha quia marche librarum faciunt et quod librae sunt valor hoc et illius [illegible]. Utilia commutatione que fuit autem nummismatis inventione commutationibus emptionibus et venditionibus opponit eam que fuit per nummismatis lucrationem que et summa est et infinita. Similiter quia est in huius quia ad naturam sustentationem non sunt ordinata. Infinita quia est ad acquirendum possessionem faciunt scilicet que infinita est et hoc est quod dicit secundum quidem nummismate quod est mensura valoris omnium commutationum et adinvento omnibus sunt necessariis ex necessaria commutatione qua scilicet indigebant homines ut scilicet ea que commutarent in necessariis quibus indigebant. Altera species peculativa facta est autem scilicet quod cambitoria scilicet pecunia commutatur in pecuniam argentum in argentum aurum in aurum et sicut diversa provenit et ponere et commutare illis et sumere vero determinate regula illius et dicit ea scilicet quoniam regula est et quorum divitiarum factiva ea condidit quoniam multis est ubi. Factiva enim divitiarum et pecuniarum est ea quoniam infinita est ubi. Nummismata enim elementum et finis commutationis est et hoc est secundum quod nummismate ut scilicet mensura valoris omnium commutantium et hoc est quod subdit ex necessariis commutationibus que scilicet indigebant homines ut scilicet ea quod commutarent in ea quibus indigebant. Altera species pecuniativa hoc est multiplicativa pecuniarum facta est campsoria scilicet quod pecunia commutatur in pecuniam amplificandam et subdit de proprietate illius inexperientia hominum primo quidem simpliciter forte factum est. Tamen scilicet proprio sic et dicit aristoteles in libro vi. Oportet docere sicut invenientes. De inde per experientiam quia scilicet in primo quo commutabant aliud de pecunia sua lucrari poterant per experientias talem scilicet tam artificialiter commodare ceperunt propter inde esse minus scilicet per maiorem ut dampnum quod expectando incurrebant magis accipiendo restaurarent. Unde hoc est propter quod et quo consimiliter hoc est mutuare vel invicem commutare pecuniam facere scilicet per experientiam plurimum faciet lucrum multiplicativa scilicet pecunie propter quod commutativa pecuniativa hoc est industria multiplicationis pecunie maxime esse nummismata videtur scilicet multiplicandam et operis principium scilicet talem campsorie videtur esse posse considerare unde erit multitudo pecuniarum mutuando scilicet vel commutando vel quocumque alio. Factiva enim divitiarum et pecuniarum est talis industria. Et quia dignitate divitiarum que maxime est impositionibus et non in pecunia sed plures quod dicunt adeo vulgi et hoc est quod divitias multitudine multa scilicet vulgares et plures ponunt scilicet esse nummismatis multitudinem et requirat divites qui multum habent de pecunia propter quod hoc esse pecuniatam

et campsoria permutatio et non est vera ut videtur et alia naturalis ad vivere et bene vivere. Hoc est enim opinio vulgi quibus et statim videtur in parte subdens. Aliquando autem contra scilicet sapientibus supple consideratur omnia secundum idem ordine de nugacitatem videtur esse numisma supple esse divitias et videtur esse supple lex omnino hoc est a lege institutum et non esse natura omnino et hoc est natura autem nichil et hoc est quia subdit ratione dicta scilicet transpositum utentibus prima scilicet commutatione que est terra et vini et lane et aliorum necessariorum ad vitam in commutatione pecunie nullo dignum esse supple numisma ad id necessariorum ad vitam supple. Et iterum alia ratione et numismate divites multoties indigebunt necessariis quia scilicet numisma uti non potest nec invenit numismata in necessariis ubi commutationem. Dicitur enim vulgariter supple quamvis secundum rectam rationem inconveniens supple si tales esse divitias quibus ... fame perit et dicit exemplum poetice quod in modio magno ... et hoc est. Quemadmodum midam aliud ... supple aurum ... dicit quod omnia ... indicabat. Fabulose dicitur supple poete propter insatiabilitatem desiderii hoc est avaritie. Dicitur enim quod iste mydas optabat quod quicquid tangeret aurum fieret et cum exauditus esset aurum omnibus exhibitis et aurum fieret quod tangeret fame mortuus est eo quod aurum ad ordinationem vite et bone vite non esset ordinatum. Propter quod sapientes scilicet qui attendunt naturam et ordinem rerum sicut est querunt alteram ad divitias vias supple esse et pecuniativam. pecunia enim ... est inter necessaria ad vitam commutationem et non in pecunie augmentum. unde alie divitie alteram ad id reputant a ... pecuniativa et in hoc recte iudicant et querunt. Est ... enim altera pecuniativa et divitie ... supple que secundum naturam sunt et hec quidem possessiva scilicet que ad vivere et bene vivere ordinatur est secundum naturam et est yconomica hoc est yconomice. Illa autem campsoria est hoc est permutativa pecunie in ampliorem pecuniam hec est factiva pecuniarum non omnino est supple secundum naturam immo est a lege principium et cupiditate permutationis et hoc est. Sed est per pecuniarum permutationem in amplius scilicet lucrum et non ad necessariorum commutationem ad vivere et bene vivere et videtur pluribus supple numisma hoc esse scilicet numorum multiplicatio propter quod poeta dicit. In mundo summus rex est hic pecuniinus et videtur ratio hec dicens numisma enim elementum et finis commutationis supple omnis cum causa est propter institutum est ut sit aliqua mensura valoris omnium commutationum et ideo supple infinite utique divitie supple secundum pecuniativam scilicet et hoc est. Et que ab hac pecuniativa. Nullus enim ponit modum in acquirendo et hoc probat per simile in artibus. In omnibus enim arte finis desiderabilis est. Sicut artifex ponit finem in hiis que sunt finis artis. Illud enim in omnibus desiderat et infinitum est desiderium. Sicut ad hoc. Sicut medicinalis ad sanitatem studium infinitum est et singularum artium sic et illis artium finis est infinite in desiderio supple. Nullus enim ponit finem artifex in hiis propter quod prosequitur finem et iterum ratio. Videntur quidem maxime enim illa scilicet finem volunt facere et ideo nullum ponunt ... ad ... hec et videtur natura ... finita est alia cupiditate possessive

quia scilicet est ad vivere et bene vivere dicens terminum quod ad finem hec eorum que ordinantur ad finem aliquid non infinitum supple est aliquid enim quod illorum causa est quod est finis ad quem scilicet ordinantur omnibus quia scilicet finita sit sufficientia ad finem. Videmus enim hec fieri et propterea consequi finem dicitur causa est. Tales et sunt divitie continue scilicet et pecuniativa possessiva yconomice. Et hec est dispensative domus ad sufficientiam suam et familie sue supple causa et non pecuniative et hec causa est quia pecuniativa non est opus yconomice hec per suum et familie in domo sufficientia finis est yconomice unde yconomice finita est pecuniativa autem infinita. Et hoc concludit ultimo subdens. Propter quod sic quidem scilicet quod possessive sufficientiam ad actum videtur omnium divitiarum necessarium esse terminum aliquem scilicet sufficientiam domus et yconomice. Similiter autem que sunt supple per pecuniativam augmentationem. videmus accidens contrarium et videtur in quo omnes enim avaritie scilicet ... infinitum augent supple divitias. Et ratio huius subdit supple propinquitatis huius numisma hoc est quia hic numisma mensura valoris ad omnia que pertinent ad usum vite et per ... omnia necessaria et ideo hic volunt in infinitum augere et hec causa est. Propinquitatis ipsarum pecuniative scilicet et possessive quarum utriusque usus est sufficientia ad vivere et bene vivere et ideo utriusque usus est acquisitio sed non secundum idem et videtur distinctionem quarum unius et quarum alterius et hoc est. Sed non secundum idem sed hec quidem scilicet possessive alius finis quam supple pecuniative finis enim possessive est sufficientia ad vivere et bene vivere et ideo habet acquisitionem finitam sed huius scilicet pecuniative finis est acquisitio et infinita est et ideo finem non habet. ... quod videtur quibusdam non ... scilicet viventibus hec avaritia hec esse yconomice opus hoc est acquisitio pecunie et supple ideo perseverant ... in acquirendo salvare oportere existimantes diligentius quod acquisitum est vel augere numismatis substantiam in nova scilicet acquisitione in infinitum. Et iterum causa huius considerationis dicens causa autem huius dispositionis hec talis desiderium scilicet avaritia est studere circa vivere et non circa bene vivere. pauca enim sunt que sufficiunt ad bene vivere infinita autem exigunt ad vivere scilicet concupiscentiam hec est quod videtur in infinitum illa concupiscentia existente quod scilicet est ad concupiscentiam vite et factiva supple illius concupiscentie infinita desiderant et hec est quod dicitur ... avarus non implebitur pecunia propter ... dicit ... ipsius bene vivere ... supple studium querunt hoc tamen supple quod ad fruitiones corporales supple necessarias ad vitam et hec finita est et ideo hec possessiva finita est. ¶ Exclud. Exhuc concludit videtur de pecuniativa ... et hoc scilicet acquisitio pecunie ad sufficientiam secundum concupiscentiam ... impossibilem hec est impossibilem acquisitione ... omnium ... causa acquisitiam pecuniarum ... scilicet secundum desiderium possint vivere nichil curantes de bene vivere. ¶ Ex hiis omnibus concludit quod alia species est yconomica pecuniativa et possessiva et una quidem finita et illa alia infinita et illa. Et propter hoc veniunt in excessum pecuniativa quod fruitione non exigunt finita excessus faciunt querunt hec est querunt talia que faciunt excessum ad vivere secundum concupiscentiam et si non per pecuniam supple talia possunt invenire acquirere hec illa per aliam causam attemptant et ideo omnia sua ordinant ad lucrum ut secundum desideria vivere possint supple scilicet et facultates cum enim fortune et aliarum potentiarum sue

virtutum. Secundum naturam fortitudinis non sic pecuniam facere
sed audaciam, neque militaris super potentie neque medicinalis
sic super pecuniam facere, sed militaris quidem victoriam, me-
dicinalis autem sanitatem. Hii autem omnes faciunt pecuniativas, si-
cut super tamquam finem, scilicet pecuniativam, finem existat super
omnium potestatum, scilicet et operum eorum, et quod ad finem istum oppor-
tunum sit concurrere omnia que sunt posse, et faciunt sicut
in dicto Ecclesiastes quod pecunie obediunt omnia, et cetera. Et Iuvena-
lis: Omnis est celestis hodie, id est nunc, et etiam sua venale habet et
intima sua, scilicet creat intima sua. ¶ Et subdit epilo-
gum. De non necessaria quidem pecuniativa et quare super sit, et
propter quam causam in indigentia sunt infinita, dictum est
et super. Dictum est de necessaria possessiva, scilicet quoniam altera quidem est
ab ipsa pecuniativa, scilicet et quod yconomica secundum naturam est que
est circa cibum sufficientie, scilicet ad vivere et bene vivere, et quod
talis, scilicet secundum naturam que circa cibum, non est infinita sicut pe-
cuniativa lucrativa, sed est habens terminum. Palam.
¶ Deinde redit ad questionem in principio motam et solvit eam ad
hanc, scilicet utrum yconomica et politica est pars quedam illa que
dicitur pecuniativa, et hoc est palam, id est et evidens super est et
quod dubitabatur a principio, utrum yconomica et politica est pe-
cuniativa aut non, et portet tamen ad hoc quod non sic yconomici
vel politici (illius utique, id est dantis vel accipientis ab alio,
vivere yconomice), et non facere ea. Illa facere non est yconomici, sed
ut sint pecunie dantis vel acquirentis est circa yconomicam
~~sed oportet existere~~ et pecuniativam, et non facere eas. Sed
pecuniativa que est acquisitiva pecunie non est yconomica, sed
oportet existere, et pecuniativa pecuniarum cetera facultatem
tatem quibus yconomice preexistere prestabat, possibilia et indulta,
et postea, circa ea yconomicam, et hoc probat per duo similia: unum
in natura, et aliud in arte. Similiter in natura dupliciter inducit
unum in politica: politica enim que est ordinativa civium ad formam
civitatis non facit homines, sed sumens eos a natura facit
ordinatos legibus et urbanitatibus ad formam civitatis, et
sic utitur factis hominibus, et hoc est quod dicit: Sicut enim et homines
non facit politica, sed sumens a natura super factos utitur ipsis
ordinando, scilicet eos secundum legem ad urbanitatem, et similiter
induxit aliud simile in natura et adaptat ad propositum. Similiter
sic dicit et alimentum quo scilicet utitur yconomus ad dispensationem
familie natura, hoc est illud a terra, eorum aut mare
aut alia, et sic quod in primo capitulo expositum est, quod excludit
sibi alia et homines circa cibum, sicut dictum est in libro de
aliis quamvis naturis, alia vendit, ubi vendat sicut ab eis
exhibet, a super quod mittit alimentum, et cibus sive necessarius
illis quibus indigetur ad familie dispositionem, quoniam
ex ista dispositione ad dispositionem familie convenit yconomice
et non ad artem talia, id est quibus utitur presupponit ut
habita. Ista enim sunt materia quibus utitur in dispositione
domus, et hoc probat per simile in artibus, et ostendit in arte
textiva hoc est et magis manifestum, hoc est in exemplis, et hoc est
Non enim est textive lanas facere, sed uti ipsis super ab alio
paratis acceptis ad opus suum, et textilis est cognoscere
lanam qualis utile sit et conveniens vel qualis pravi sit et debile, et
etiam cognoscere pannum cognoscere est quod utile sit et pro-
ximo vel pravi, et aptum indispositione familie sic in
cibis et vestibus et aliis necessariis. ¶ Et hic est dictum quod

pecuniativa non est pars yconomice, sed ministrativa eorum quibus in-
diget yconomus in usum. ¶ Ideo et solutionem magis pa-
teat, aliam inducit questionem, et hoc est: Et enim dubitabit utique
aliquis propter quod pecuniativa pars yconomice, super sic medicinalis autem non
non pars, et ponit tamen ad hoc quod debeat esse pars, et hoc est
manifestum, oportet sanare eos qui in domo sunt. Aliud enim
circa domum yconomice sunt, non possunt sicut vivere, hoc est hec
et eos vivere, alio super sicut et eos sunt adinvicem, quod
sine quo scilicet sanitatem domus et vivere non possunt, et statim pro-
dit ad solutionem istius dubitationis subiciens et solvens per di-
stinctionem, et hoc est: Unum autem est quidem ut yconomi et principis
hoc est politici, et sic de sanitate videre principaliter enim ad yconomicum
est providere ut habeat medicos in sanitate, si fuerint famili-
liarii curantes egros, et hoc modo medicina pertinet ad yconomi-
cum et principem. Est autem alio modo ut non, quod scilicet quod medicina
non pertinet ad yconomicum et principem, sed medici
cognoscere, scilicet causas morborum et curationes earum per vias, scilicet pur-
gativas vel alterativas, sive utendo in morbis. Hoc est
medici, et talis medicina sicut yconomo et principi,
sed enim modo pertinet ad principem ut scilicet provideat utilibus
et sic utatur medico, et exhibet solutionem conformat solutionem principali
questionis subiciens. Sic et de pecuniativa, similiter pecunia-
tiva est quidem, hoc est non hoc modo videlicet yconomici
id est ad yconomicam pertinet. Est autem ut non, hoc est alio
modo non pertinet ad ipsam, sed est ministrativa quia ministrat ea
quibus utitur yconomus in cibis et aliis necessariis, et hoc probat a
complexione autem super hoc probat quemadmodum prius, et repetit quod
prius dictum est, scilicet enim hoc est naturalis hoc existere quo scilicet
utatur yconomus et similiter tamen salvare, enim opus est alimentum
genito exhibere, ita dicit super et tamen donec per se ipsum sufficiens
enim inveniatur sicut in principio dictum est, et hoc tamen in
ovantibus quam in animalibus, omni enim ex eo ex quo fit cibus
quod relinquitur, hoc est quod quod presupponit ut sibi abundet
ipsum sicut crocum in ovo et lac mamillis, et ad filium
hec sunt yconomici presupponit quibus utatur ad familiam di-
sponendam, et illa pecuniativa est secundum naturam omnibus que sunt ex fructibus
et aliis, pecunia enim inventa est ad hoc quod esset necessarie
commutationi talis fiat commutatio, et non est inventa ad hoc
quod pecunia in maiorem pecuniam crescat, hoc enim non est secundum
naturam pecunie, sed est de pravitate avaritie humane
que sepe impedit bonam commutationem et tunc contentio
eorum. Et propter hoc ostendit distinguens etiam que pecuniativa dicitur,
hoc est duplicia existente ipsa quod admodum diximus,
et hec quidem pecuniativa, scilicet campsoria dicta est, scilicet commutat
pecuniam in pecuniam, ad quod non est inventa, hec autem
yconomica, que scilicet commutat pecuniam in victum et vestitum et
alia necessaria, ad quod inventa est, et quibus utitur yconomus,
et ostendit comparatione utriusque pecuniative ostendens et hec
necessaria et laudata, que scilicet pecuniam commutat iuxta secundum
naturam, hec autem, hoc est alia que commutat in pecuniam translati-
tiva super dicta, eo quod inventum est ad commutationem
rerum, sed avaritia transtulit in commutationem pecunie, et
eo translata dicitur, et usurpativa iuste. Hoc est recta ratione
et ostendit causam quare usurpatur, secundum enim naturam super est
talis commutatio pecunie, quia non commutatur in rei necessarias
sicut paulo ante patuit de Myda rege quibus omnibus

sibi exhibitas mutuum mutatis tamen prius ab alio
eo est una pecuniativa [illegible] ab alia et reddit rationem una
pacionis scilicet pecuniative et hec est commutabilis [illegible]
fuerit obolostatica [illegible] est obolos statuens [illegible]
[illegible] eo quod ab ipso numismate [illegible] est mutuo numismate
acquisito super talem et non sit acquisitio talis super
equum [illegible] Sicut enim dicit Augustinus in libro de bono
coniugali pecunia [illegible] eo quod primo commutationem
pecudum inventa sit [illegible] ut autem dictum est difficile
fuit res ad res commutare inventum est numisma
quod est mensura valoris omnium per quod fiebat commutatio postea
[illegible] avaritia [illegible] ut pecunia in pecuniam mutaretur
ad quod non fuit invente usura et est ablativus [illegible]
[illegible] est [illegible] talis fecit commutationem
et ideo apud grecos vocatur thalos quod latine sonat partus
et hoc est quod subdit [illegible] amplius [illegible]
hec est una pecunia alia [illegible] et nomen [illegible] thalos
[illegible] et reddit rationem [illegible] [illegible]
[illegible] una pecunia [illegible] et adaptat rationem [illegible]
[illegible] thalos [illegible] numismatis [illegible] ex
omnibus hiis concludit propositum [illegible] quod talis pecuniativa
[illegible] esse [illegible] et hoc est [illegible]
[illegible] maxime super [illegible] nam ista pecuniativa acquisitio
[illegible] inducit capitulum [illegible] quod
[illegible] eo quod [illegible] ro[illegible]
[illegible] multa sicut dixit [illegible] quod quidem
ad [illegible] phylosophari [illegible]
[illegible] mechanicis [illegible] ad [illegible]
[illegible] quid audivit studiose [illegible]
[illegible] mediciis [illegible] admodum [illegible]
[illegible] habuit [illegible] sic curati [illegible]
sic phylosophantes [illegible] doctrina [illegible]
[illegible] possessiva et pecuniativa [illegible]
[illegible] usum [illegible] est quod considerandum
est quod res plus valeant [illegible] et in quo loco
[illegible] considerandum est [illegible] et aliarum rerum [illegible]
[illegible] plus valeat [illegible] Deinde de terre cultura [illegible]
[illegible] in [illegible] que magis utilia sunt [illegible]
magis [illegible] [illegible] est [illegible] quorundam [illegible]
[illegible] et [illegible] legendi [illegible] diligenter [illegible]
[illegible] bona [illegible] et agricultura
[illegible] est [illegible] exempla [illegible] mercatoris
[illegible] monopolio [illegible]
[illegible] homo [illegible] [illegible]
[illegible] duo sunt [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible] pecuniative et hec est [illegible] ad [illegible]
[illegible] capitulum [illegible]
[illegible] non [illegible]
ad [illegible] super [illegible] ad usum super [illegible]
est [illegible] [illegible]
[illegible] plus [illegible] et hec est [illegible]
[illegible] ad [illegible] principia [illegible]
[illegible] omnibus libere [illegible]
[illegible] nec [illegible] in domo [illegible]
et hec est quod [illegible] experientia [illegible] notam non [illegible]

[illegible] [illegible] sicut dixit [illegible] et [illegible] que
[illegible] et hec est [illegible] pecuniative hoc est pecunie
acquisitionis [illegible] et [illegible] pecuniam
acquirendi [illegible] unde est [illegible] hoc est ad
[illegible] expertum esse et reddit [illegible] alia [illegible]
[illegible] sunt et ubi plus valeant [illegible] et quomodo et [illegible]
[illegible] equorum [illegible] [illegible] bonum
super [illegible] qualis quedam sit [illegible]
aliam super [illegible] quedam [illegible] emptionis et vendi-
tionis et reddit rationem [illegible] super [illegible] pecuniam acquirere
[illegible] expertum esse [illegible] hoc est commutatione
[illegible] ut [illegible] et alia et [illegible]
locis et [illegible] Alia enim [illegible] regionibus
et [illegible] expertum esse ut emat [illegible] in quibus [illegible]
[illegible] et vendat in locis in quibus [illegible]
sit [illegible] pecunia [illegible] ad [illegible]
[illegible] Deinde de terre cultura super [illegible] expertum esse et
hec [illegible] cultura [illegible] expertum esse [illegible]
[illegible] ad quos [illegible] melius [illegible] ad [illegible]
[illegible] seminales et plantative [illegible] plantativa est
[illegible] arboribus [illegible] [illegible] plante plus
[illegible] sunt et [illegible] est [illegible]
[illegible] esse De apum cultura [illegible]
[illegible] et [illegible] natatilium et volatilium
[illegible] in [illegible]
[illegible] gallinis et anseres et [illegible] ad usum ho-
minis pertinet et reddit [illegible] quibus [illegible]
[illegible] super [illegible] expertum
esse [illegible] adhuc in aliis [illegible] sicut in
[illegible] et hec est quod dicit [illegible]
[illegible] pecuniative super [illegible] et que dicit
sunt [illegible] in [illegible] considerandum [illegible] est [illegible]
[illegible] que magis sunt [illegible] ad pecuniativam et dicit
[illegible] [illegible] phorti
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] ad magna [illegible] [illegible]
[illegible] est [illegible] [illegible]
[illegible] equus vel asinus [illegible] de loco ad locum [illegible]
vel [illegible] Parathica [illegible]
et [illegible] et est [illegible] qui pecuniam mutuat [illegible]
[illegible] ut [illegible] [illegible]
[illegible] hoc est quod [illegible]
hoc est [illegible] [illegible]
[illegible] est [illegible] est [illegible]
[illegible] naviguis
maiore [illegible] pecunie [illegible]
est [illegible] sunt [illegible] [illegible] super et
[illegible] est [illegible] multe pecunie est [illegible]
[illegible] hoc est usuraria [illegible] quod [illegible]
[illegible] in [illegible]
[illegible] sunt [illegible] [illegible]
ut [illegible] paulo [illegible] [illegible]
[illegible] non [illegible]
pecuniative [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible] usuras [illegible]

sin legem vincetur dominus / talis vero est quod leges patrie sunt
maxime patrie et est mistura de eo quod constituit ultima siue
et tale pacto magis est soluta usuraria quam involuntaria
(quod sequitur dicto nihil (?) in maxima libera (?) in hoc est et sibi
ad inmolescendo (?) et que in exeno indicat magis usurarius
actus quam involuntarius et multo magis lucri quam
ultra siue mutuari parum se dum usurario volu
tarie parum / et ultra complicare ad reddendum hoc vero est quod vere
est proprie religionis / et tamen hoc tamen non est tam
1a 37 de a'loq' h. ar. Ponit autem hic duabus scilicet mercatura et usu
raria ponit tertiam hoc est quod dicit tertia autem que supra via ad
pecunie augmentationem est mistura ut homo scilicet det
se talibus obsequiis et mistus ex quibus lucrari potest
et alia habet multas partes / magne tamen in duo dividit et hec
hoc autem hic quidem scilicet mistaurarum super est banausarum
artium Commentator eustratius libro 7 capitulo dicit super primo
capitulo i ad dicit quod excellentie magnificentie in
plus sunt epytiarchalia (?) et banausia quamvis in
greco sunt communes / banausi dicuntur qui turpia sua
consumunt an caminos ganeos et hystriones et ne
potes hoc est luxuriosos et mimos nuptiales aliter
hoc est nuptialibus epulis hoc autem banausia arte dicto
quinaria (?) in qua multi multa lucrantur hoc autem hec ala
talis artium est mancipationum hoc est corporum in quibus
non magna exigitur ars et corporis solum utilitas sicut
est fodere in orto vel agro vel opus chophunt (?) quod est ad
purgationem viarum et platearum ad hos enim labores non
exigitur nisi corpus nec opus est magna sapientia ¶ Tertia
quod tamen posuit in hac specie scilicet mercatoria / circa ultima
chosthimos sive usuraria et mistam / sequitur et ad
terte quam dicit illa autem species pecuniativa hoc est que est lu
crativa pecunie que supra est intermedia hoc scilicet translative
et prime que sunt possessivarum que est scilicet quarum plus vale
bunt oves et boves equi et hec talia et assignat quam
media est sequentem / et prime sequitur tertium enim id est quod hec
et eius scilicet possessivarum que sunt nature est in quo scilicet bobus ovibus
et apibus et aliis hec aliquam parte est quod per quodam cultura
terra eruntur et translatae super hec aliquam partem hinc eo
scilicet quod de loco ad locum uehitur et de loco ubi habundat ad locum
ubi deficit translatae et illa est mobilis quemadmodum autem et reta
ginitas infructuosis quidem utilibus tamen hoc est ad uales
usus ordinatis prima dicit sequentem silue incisiva hoc est
quod silua incidi debeat ut ligna meliora sint ad
edificia scilicet ut minus putrescant diu consistant et minus aliis
minus corrodantur hoc enim dicitur sit ut dicit experimentum in
talibus quando in Januario incidantur quando luna est post
solem id est plena tunc enim semper sicut accidit per solem
tam redeunte quod lumine lune plenum prius plantas
et coadunantur et aliam speciem dat dicens hoc est quam tenere
de terra sequentem consumit metallica scilicet omnes vii species
metallorum et hoc est quod sequitur hoc autem nunc iam complectitur genera
scilicet vii scilicet species metallorum / sunt vii planetarum numero
conueniunt enim soli attribuitur in quo multa lucrantur argentum
lune in quo item magna lucra est plumbum saturno
quod in se est ad lucrum stagnum ioui in quo magna lucra est ferrum
marti in quo lucra est es veneri in quo lucra est
argentum uiuum mercurio in quo multa lucrantur et hec
quod sequitur multe enim sunt species metallorum vii sunt scilicet
que dicte sunt / sequitur sequitur magis dicens Et unaquaque harum
super acquisitarum et pecuniatarum vult quod dictum est
in presentiarum super et nunc hoc est ad presens particulariter
quod de particularibus est consideratio diligentia dicit utile
quidem hoc spectantibus enim sciencias opus autem particulariter magis
utile est / et hoc est utile quidem ad operaciones quod scilicet ex
particularia sunt generaliter vero inmorari quod scilicet talia in talis
sex et de singulis tractare difficile est / ¶ Huius autem divi- Gen[...]
sione ponit et distinctionem inter industrias acquisitionis quod
sunt autem maxime artificiales super industrie acquisitionum /
/quidem operationum id est de numero operationum ille super in quibus mi
nimum est fortune et hoc item est sicut ipse dicit in vi ethicorum
/quod ars est fortuna propinqua circa eadem De fortunis autem
dicit in capitulo de fortuna quod est particulare ethyce et prima
ad eudemum quod fortuna est nata preter rationem sed tamen uero
(In quecumque plus habent artis minus habent fortune et quod
cumque plus fortune minus artis / et sequitur consequenter quod vi
les artes ubi minimum fortune est maxime sunt
banausike hoc est coquinarie quod in eadem minimus exercitus
et exigitur plurimus artis et rationis sicut ipse dicit in libro de ye
thiorum (?) circa ea quod epystyrica (?) sunt proportio ad dige
stionem eo quod in ullis diffusius est sunt et exiccatur humida
quod apud nos vocantur elixabilia / et alie epytyla (?) quod
apud nos assabilia dicuntur et se inuicem habent et exiccantur
sicca / dicit autem quod in quibus corpora maculantur et propterea hoc ille
artes ignobiles reputantur et hoc est quod sequitur maxime autem
seruiles super sunt ille industrie ubi corporis plurimus usus
hoc est quod labore corporis exercentur / minime requiritur virtutis
ignobilissime autem super harum industriarum ubi minimum ex-
igitur virtutis et honestatis sicut est coquina apud nos
et banausika apud grecos dicta / sic enim minime hunc prout
charitidis et honestatis hoc sunt terrent et sollicitudinem
et sordide impariter et crucitate ¶ Sic determinans Cerc[...]
consideratio de que de industriis talibus lucrativis scilicet
industriis inducit etiam quod super dictis sunt quod scilicet multi
philosophorum de talibus scribentium diligenter tractandum est quod
in talibus multa utilia scripserunt et hoc est quod autem multo de aliis
dictum scilicet plures scripta sunt de hiis industriis scilicet que
conducunt ad lucrum / et dicit exemplum prima charetide cau
zynomii parum (?) et apollodoro lymnio hoc est de ca
loro (?) uacuo et quod de huius scripserunt sequitur scilicet de terra calua
et nuda scilicet super terra hoc est qualiter nouella terra debeat
merita (?) incultam et plantare hoc est qualiter terra plan
tata debeat redigi ad maius lucrum Illorum enim considerationes
legentes sciunt sicut et apud latinos scripsit pa
lladius de agricultura ¶ Et unguibus in librarium
qui de se dicit Ceteraque pascua rura hec etc. versus
flet hoc sequitur et non inducit quinimo consider-
antes dicens Similiter autem et cetera quod alius super prescripsit et de aliis
super industriis lucrandi scilicet multa scripta sunt et
dicit hoc quidem super que scripserunt et his scilicet quod que scripta
sunt considerent Amplius autem et quoniam est enim de lucri
ca industria / in talibus enim prius invenire industrias ac-
cumulativas verum augeatur pecuniam / et aliis quod et dictum est

exempla diligenter debent notari quia multe faciunt ad
lucrum et hec est Adhuc autem et dicta Thaletis milesii id est et exem-
plaria perque adepti sunt quidam pecunias pecunias
acquirentes hoc est qui intendunt pecunias oportet col-
ligere et memorie commendare supple omnia nam hec exem-
plaria supple praedicta sunt honorantibus pecuniativam
quia talia facientes similia lucrabuntur et dat exemplum primo
id est sicut illud thaletis milesii qui fuit unus de vii sapienti-
bus qui consecrati sunt appollini et omnibus dimissis nego-
ciis voluit occupari in contemplatione philosophiam hec contidiano quedam pe-
cuniaria supple est sed illi quidem hoc est thaleti milesio
propter sapientiam adaptant id est propter amorem sapientie sive quia ad
sapientiam fuit conversus id est hec tamquam universale adveniens hec est propter
sciencie quoniam adveniente sicut monopolium hec est
singularem emptionem et venditionem et similiter quoniam
Etenim id est quia Exprobrantibus ipsi hoc est thaleti milesio propter
paupertatem quoniam scilicet inutilis esset propter philosophiam negligendo sua
tamquam inutilis philosophia existente supple hec est tamquam inuti-
lem sciencie philosophie invenientes et negligentes propria ne-
gocia consideravisse dicunt thalentem milesium scilicet olivarum
ubertatem futuram supple fore ex astrologia id est ex
suffragatione astrorum et adhuc hyeme existente tunc adhuc
non florerent olive habundantem pecuniis id est cum
adhuc haberet pecunias paucas scilicet precium arrabones
dedisse arrabon est pars precii quo obligatur ven-
dens emptori ut non revocat contractum et quibus scilicet
olivarum calcatoribus qui in mileto id est qui in tali in-
sula colliguntur olivas et in kyo id est in alia in-
sula olivarum calcatoribus insuper dedit insulis mode-
to quia precio dato cuiusquam nullo adiciente id est plus ex-
hibente. multi valde tradaverunt oleum sive ulterius et
tempore veniente supple collectionis olei et simul subito quia
requirant precium olei. supple quoniam voluit id est quoniam esti-
mavit tunc nullus alius habet oleum nisi ipse supple tam
vendidit et tunc supple de tali lucro multas pecunias
collegisse demonstravit supple exprobrantibus scilicet philosophiam que
facile est ditari philosophis si volunt sed non est hoc scilicet ditari
id est quod student supple philosophi. Sicut dicitur quod addunt quod talis est de
methrodoro de quo dicit valerius capitulo ... cum ex-
quo cum multo tempore remansisset in studio et tandem domum
rediret propinquus enim et mortui erant et hereditatem incultam
et neglectam propter diuturnam eius absentiam et omnibus exprobrantibus
supple propter hoc respondit si hec valerent ego non valeremus ista
tributem persolventes exhibens dicens thales quidem igitur supple in
ostendit. dicit hec modo ostensionem scientie supple sapientie quia scilicet co-
niectus proponendi sit sicut et ait in iii tertio dicit quia signum
melius sit philosophari quam ditari. sed tempus necessitatis melius sit
ditari quam philosophari et hec hoc dicit sit ad demonstrationem sapientie
et philosophie tamen quemadmodum diximus utile est hoc quod re-
ab pecuniativa et subdit rationem quia pecuniativum est
id est pecunie lucrativum. Siquis poterit monopolium id est
est singularem emptionem et venditionem est preparare sic
patuit in thale milesio et hoc probat aliqua eorum lo-
cutionum in civitatibus et hec est propter quod et civitates quidam hoc in
faciunt divitias non hec est quoniam exigunt pecunias
monopolium ... venalium faciunt vel hec est quod

de chorio tantum et tantum. unum salutaris obveniebat et multas
et multas congregavit pecunias ad superbos ... sine parum
scilicet et ... Aliud dat exemplum Siculi enim Instans alia et quidem super-
nitatem reposita apud se vidimus quia scilicet diu congrega-
vat similiter emit omne ferrum de omnibus ferri mineris
postea ut advenerunt id est postea advenientes commodius
mercatores supple scilicet quererent vendebat solus
providentem supple non tamen multum faciens excessum pretii ultra
scilicet consuetum sed tamen in x libris talentis supple superfuit centum
hinc et dyonisius syracusanorum tyrannus et rex supple sentit
sive percipiens scilicet quia sic lucratus esset pecuniam pecunias
quidem iussit asportare secum supple non tamen amplius ma-
nere supple voluit in syracusis id est in syracusana
civitate quia monopolium novit et sciebat et ideo aliquis
laboravit, et subdit rationem quia dyonisius putavit non
esse et hoc est tamquam divitias invenientem aliter ma-
gis scilicet sive ipsi id est dyonisii regis rebus innociven-
tes quia vexat dyonisius sive impossibile et illi non videre-
bat monopolium eodo reddit ad propositum et ostendit
quoniam hoc documentum utile est et hec est ideo non viscis
sicut thalis supple milesio et hinc supple siculo ...
factum est et hec probat utrique scilicet thales et siculum sibi
divitiis supple ipsis sunt monopolium utile et supple est ...
ficare hoc politicis et subdit rationem Etenim id est quia multis
ut civitatibus opus est pecunie acquisitione et talibus divitiis
quemadmodum domibus supple opus est et magis quam domus
quia sine hac acquisitione rem publicam gubernare non possunt,
propter quod et quidam civiles civilis conversationis hec est de re
civilis conversationis ut sit prudentia conversationis civilis conversa-
tur hec est ad rem publicam gubernandam propter hoc solum
monopolium student.

Om autem tres hec incipit tertium capitulum primi libri —
dem fuit quia tres sunt partes yconomice et quia adim
da scilicet despotica sive dominalis nuptialis paterna et adim
da est chrematistica et dictum est iam de despotica
et chrematistica reliquum est de nuptiali et paterna et de eis
istud capitulum in duas partes. In prima ostendit propter
passiones et dubias peritentias ad despoticam et patrum
Infra autem dubitatur quidem praeterea ad nuptiale dicit
dubius quod dominatur sit hoc modo Dominus et in
prima tres tria sunt in primo in adaptat ad yco-
nomicam sunt id est prior et uxoris ad urbanitatem sive
politicas. dubitationes dubias ad aptant. Infra monstrat dubi-
tationes supple dicit. primo quidem in ii ponit solu-
tionem dicit maxime quod Diversas de primo sic
Unum ... tres partes yconomice erant sicut determinatum est ...
civitatis dicens una quidem despotica de qua dictum
est prius id est in principio et hec est dominalis tunc adim
da est chrematistica una autem id est est scilicet paterna patris
id est et filiorum tertia autem nuptialis viri scilicet ad uxorem
et subdit rationem quia illi principatus non sunt ut ipse
et hec est eorum numero possessio et nautica tamquam liberis
quidem ambulabis quia et uxor libera est et nauta supple propriis
est eorum principatus cum despotico quia servus non est
liber adimodo Dicendum quod nuptialis et paterna non est
eorum principatus et hec est sed non eodem autem modo principatur supple

est liberis et uiri et mulieris quid politice super principatur maritus politice et principatu uocatur quando in una ciuitate unus ac [illegible] principatum et reliquos ciues et liberos sicut ipse est et non dominatur eis. in [illegible] statuta ciuitatis et consistit dominio in aliquem. unus enim habet potestatem uno anno et alter alio et hoc est quod dicit [illegible]. Sed maritus quid politice super principatum non enim habet plenariam uiam nisi secundum [illegible] imperialia uel dicit canonum et leges. propter quod dicit canones quod [illegible] qui tamen matrimonium debet esse secundum leges et [illegible]. ¶ Deinde subdit de principatu paterno dicens. Natus autem principatur super [illegible] Rex enim plenariam habet potestatem super eos qui sunt in regno ad utilitatem eorum non ad utilitatem propriam statuendo et ordinando quod uoluerit et subiungit rationem utriusque principatus dicens. Masculus autem natura est aptior femella principaliter. Et quia potest aliquando obuiare quod aliqua femina sapientior et magis [illegible] uiro propter hoc excipit dicens. Nisi aliqua aliqualiter [illegible] secundum naturam. scilicet quod uir deficiat et mulier perficiat et hoc preter ordinem nature [illegible] enim secundum naturam est habere [illegible] corpus propter humiditatem [illegible] complexionem [illegible] et subiungit rationem de principatu paterno dicens et senior et perfectum sicut super [illegible] est preter naturam super principaliter est iuniore et imperfecto secundum etatem [illegible] propter instantes et [illegible] non [illegible] propter complexionis humiditatem et ideo dicit aristoteles in vi. physicorum quod non equaliter iudicant iuuenes senioribus [illegible] ibi [illegible] omnibus super ponendum est quod dicit aristoteles in i. ethicorum quod non differt etate et moribus puerilis. Non enim aberat [illegible] est secundum [illegible]. ¶ Deinde subdit et ostendit [illegible] quandoque [illegible] ille uel ille principatur et hoc est In politicis hoc est ciuilibus ergo quid principantibus pluribus hoc est ad plures [illegible] principatus et [illegible] qui [illegible] principatus in futuro [illegible] et talis principatus est [illegible] secundum naturam et differt nichil ciues enim equales sunt et nullam differentiam [illegible] ut uiris [illegible] et hoc est quod dicit [illegible] uult secundum naturam super est talis principatus et differt nichil habet super unius ciuis ad alterum. Attamen cum hoc quid hoc est unus. Quando hoc autem hoc alter ciuis subiciatur super [illegible] principatum oportet homines [illegible] differentiam esse hoc est facere [illegible] et sermonibus honoribus figuris uel uestibus et [illegible] ambitione quod attribuunt principatum et non subiectis. et sermonibus et aliter cum maiori [illegible] scilicet [illegible] adeo quod ad subditos [illegible] honoribus [illegible] geniculando et adorando honorem exhibent eis et non exhibent subiectis. Hoc autem [illegible] animalis dicit [illegible] quemadmodum amasis hoc est talis philosophus dixit de pedis lotione sermonem super [illegible] Deinde amasis sicut [illegible] pedes non est dignus honore qui [illegible] politice principatum [illegible] ¶ De [illegible] scilicet uiri et uxoris subdit. Masculus autem semper ad femellam hoc modo se habet scilicet sicut principans. [illegible] subdit de patria dicens. Puerorum autem principatus scilicet paternus regalis est hoc est regali similis et subiungit rationem enim [illegible] quod qui genuit super est et secundum amorem principans et non propter utilitatem propriam et secundum senectutem sicut enim dicit in iii. [illegible] Nemo eligit iuuenes duces quia non [illegible] eos esse sapientes et subdit quod hoc [illegible]

regis et hoc est quod est regalis species principatus. Regis enim est ut dicit aristoteles in v. ethicorum et [illegible] illi [illegible] ex amore subditis possit ad utilitatem subditorum et [illegible] ad utilitatem propriam et nocumentum subditorum corrumpitur rex in tyrannum et urbanitas quod regnum [illegible] in tyrannidem [illegible] homerus [illegible] [illegible] homerus Iouem qui primus fuit rex uiuentium et deorum [illegible] dicit [illegible] de eo [illegible] esse [illegible] statuit [illegible] [illegible] uoluit esse [illegible] hoc est [illegible] et [illegible] sicut [illegible] [illegible] pietas et beniuolentia imperatoris et potestas [illegible] esse similes principatus regalem et paternus et hoc est quod [illegible] homerus Iouem appellauit dicens quod scilicet est pater uirorum deorumque et subdit rationem Regem horum omnium scilicet uirorum et deorum patrem dicit et subdit rationem [illegible] quod [illegible] [illegible] natura enim hoc est [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] regem quid differt super a subditis genere [illegible] siue genealogia [illegible] esse eiusdem super regem [illegible] subditis et subdit conueniencia [illegible] ad principatum paternum dicens quod quid [illegible] est senior ad iuuenem et qui genuit ad natum [illegible] senior et [illegible] est et beniuolentia ad regendum natum. [illegible] est quod [illegible] [illegible] ipso genuit [illegible] et subdit [illegible] principatus qui sunt yconomice dicens. Maximus ergo [illegible] est super quem amplior est sollicitudo yconomice et homines quam [illegible] possessione cum [illegible] pertineat ad eam et [illegible] uirtute horum scilicet hominum et super amplior sollicitudo yconomice quam [illegible] super [illegible] quod est possessionis [illegible] pertineat ad eam [illegible] possessionem [illegible] diuicias et liberorum sollicitudo super magis est super yconomice quam [illegible] ¶ Primo quidem hoc [illegible] ea que pertinent ad yconomicam [illegible] primo enim [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] magis [illegible] [illegible] magis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] maximum ergo quid [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] dicit esse de [illegible] et [illegible] [illegible] dicit quod [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] est [illegible] et hoc est ¶ Primo quidem ergo de seruis. Dubitabit utique aliquis hoc est dubitando queret et intelliget de [illegible] qui sunt non [illegible] non de [illegible] qui fiunt lege [illegible] ut capti in bello. Illi enim nec liberum [illegible] habent nec liberam electionem. [illegible] moribus talibus [illegible] ad [illegible] principantis domini et [illegible] solo habet locum quod dicit quod homines sunt [illegible] subditi [illegible] [illegible] [illegible] aliquid [illegible] organicas et ministratiuas in [illegible] est [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] esse et ordinatur ad perficiendum precepta domini et ministrandum et ideo est ut organum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] est [illegible] et [illegible] ut [illegible] precepta domini et ministrare [illegible] in [illegible] ethicorum in moribus [illegible] est [illegible] [illegible]

et sunt honestes et ideo quia [illegible] est alia virtus quam ista et ho
norabilior comparatione suorum et ideo dicit [illegible] prima temperancia for
titudo scientia et aliorum talium [illegible] sicut comparabatur
magnanimitas [illegible] et [illegible] mediocritates [illegible] dicuntur in
[illegible] et ille virtutes dicuntur honorabiliores [illegible]
vel honesti ut dicit tullius [illegible] honesti
et [illegible] dignitate [illegible]
dicit tullius [illegible] tales virtutes ut [illegible]
in [illegible] tem et [illegible] [illegible]
[illegible] virtutes [illegible] [illegible]
principis principantis [illegible] ille honorabiliores [illegible]
dubitationem utrumque [illegible] est ad utramque partem [illegible]
[illegible] una [illegible] est nulla virtus est [illegible] quam [illegible]
[illegible] tales [illegible] est [illegible] virtutes
[illegible] sunt [illegible] virtutes [illegible]
[illegible] est [illegible] ex quo [illegible] aliqua virtus
nobilior [illegible] exigatur [illegible]
in [illegible] non est [illegible] alia virtus hon
orabilior [illegible] inveniet [illegible] et ponit rationem
[illegible] ex quo [illegible] hominibus [illegible]
et [illegible] est cum [illegible] honestes et [illegible]
[illegible] ordine [illegible] debet [illegible] vir
tutes [illegible] eos ad [illegible] rationabilia omnia [illegible]
[illegible] nulli negantur ad
eorum [illegible] quam virtus moralis [illegible]
honesti [illegible] capitulo [illegible] dicit philosophus [illegible] capitula Sobrietas
et [illegible] virtutes quibus [illegible]
[illegible] est [illegible] hominibus et [illegible]
[illegible] et virtus [illegible] De [illegible] dicit
[illegible] et [illegible] et [illegible] et [illegible]
[illegible] quaeritur [illegible] et dicit [illegible]
quam [illegible] principantis
[illegible] non est [illegible] magis [illegible]
et ideo [illegible] et ideo dicit [illegible] est [illegible]
et repetit quaestionem [illegible] honorabiliores [illegible]
sunt virtutes [illegible] honorabiliores quam ille [illegible]
[illegible] ad [illegible] et explanat et [illegible]
si [illegible] esse [illegible] temperantia et [illegible] et [illegible]
[illegible] est [illegible] aut non [illegible] vir
tutes [illegible] honorabiliores quam illas [illegible]
[illegible] ad audiendum pedagogum et [illegible] ad [illegible]
[illegible] aut non [illegible] quas [illegible]
[illegible] reducat ad [illegible] videtur [illegible]
[illegible] sic [illegible] puer
et principantis [illegible]
[illegible] eadem virtus [illegible] principantis et [illegible] aut
alia [illegible] et ponit rationem ad [illegible] quod non [illegible]
[illegible] ambos [illegible] principantem et [illegible] principantis
[illegible] ordinibus kalokagathia [illegible]
[illegible] et [illegible] quod est bonum et cha
[illegible] sicut [illegible] est [illegible]
[illegible] est [illegible] et agathon
quod est bonum [illegible] vocatur
est [illegible] immediate [illegible]
et [illegible] ut [illegible] et
ideo dicitur [illegible] kalocha

gatia est [illegible] adiuncta principantis virtutis hone
sti [illegible] agathon est bonum bonum [illegible] est [illegible]
[illegible] et [illegible] honesti et [illegible] bonum [illegible] est [illegible]
te et delectabile ad aliud bonum [illegible] videt
in [illegible] ambo principantis [illegible] et [illegible] principantis
kalokagathia [illegible] non est [illegible] quod [illegible] quid
principantem [illegible] semel et [illegible]
semel [illegible] principantem [illegible] simile et ma
[illegible] et [illegible] et non [illegible] principantis et [illegible]
sicut est impossibile [illegible] qui uno anno principatur [illegible]
[illegible] principantis [illegible] vir
tutes [illegible] et [illegible] [illegible]
[illegible] possibile est [illegible] et ponit rationem
[illegible] quid et principantis [illegible] magis [illegible]
[illegible] est fundata [illegible]
[illegible] in ethicis [illegible] in bono [illegible]
[illegible] principantis [illegible] est quam [illegible] ordine
et [illegible] bono [illegible]
[illegible] est virtus principantis [illegible]
[illegible] non [illegible] honorabi
les virtutes [illegible] mirabile [illegible]
ostendit [illegible] principantis [illegible] principantis non esse
[illegible] et [illegible] quoniam principa
[illegible] principantis [illegible] digna principe
[illegible] et similiter ostendit [illegible] est [illegible]
[illegible] non esse [illegible] quoniam [illegible] et ad
[illegible] principantis [illegible] et [illegible]
[illegible] quae [illegible] et sic et principantis et [illegible]
indigent honorabiliori virtute ad [illegible]
et principantis [illegible] et ponit solutionem dicens [illegible] quod
[illegible] principare [illegible] principantes et [illegible]
virtute [illegible] honorabiliori quae est [illegible] honestati
[illegible] est principare principantes et [illegible]
[illegible] digna debent [illegible] principantes et [illegible] digna
[illegible] et [illegible] est [illegible]
[illegible] principantis et
[illegible] principantis
et [illegible] et [illegible]
tum exemplificat [illegible] sicut [illegible]
[illegible] quid principantis [illegible] et [illegible]
[illegible] sicut [illegible]
[illegible] principantis [illegible]
[illegible] est [illegible] et [illegible]
[illegible] esse virtutem et exemplificat [illegible]
[illegible] et rationabile [illegible] et [illegible]
[illegible] omnis virtus [illegible] medium
[illegible] ut dicit in [illegible] ethicis [illegible]
[illegible] virtutes quae [illegible] passiones [illegible]
medium [illegible] et [illegible] et solutionem ad
[illegible] quam [illegible]
[illegible] et [illegible] sicut
rationale et irrationale [illegible] est [illegible]
[illegible] est [illegible] principantis sicut dicit [illegible]
[illegible] et [illegible] ut [illegible]
[illegible] ad virtutem moralem [illegible] honestas est [illegible]
[illegible] explanat [illegible]

principatus et masculus feminae scilicet filio mater et omnibus scilicet
huius suo et mulier et puero institit quod praeter aliud rationale
id est et irrationale incipiunt et terminant sed maior differentia
ostendit differentiam ibidem dicens quod enim scilicet quod principium
est virtus non habet consiliativum et ideo consilium principi
actio est quae est eius habet sed invalidum et ideo et ipsa ad consilium principi
ad perfectionem facit/puer vero habet sed imperfectum quia debiles corpore
tenentur et ideo non habet. Et adaptat Solonem dicentem Salo
sed nota hoc sicut tamen scilicet sunt et mulierem et puerum et id est
et morales virtutes et dicit quomodo existimandum scilicet
est oportet quod principari morali quod virtute omnes
sed non eodem modo/sed quantum ad principationem unusquisque scilicet
sit ad suum opus ut perfectum sicut dicit scilicet per virtutem
quantum et ostendit concludit singularum virtutum dicens quod
principem quod perfectum oportet habere moralem virtutem quia
ille praecipit omnibus aliis et hoc probat per simile in artibus
mechanicis in quibus architectonicus sicut est principalis
artifex praecipit et totum opus dat omnibus officialibus
sibi ut militaris sicut dicit metaphysica praecepta dat sel
larii frenifactivae et equestris qualis id est opera debeant facere et
ostendit quod prius enim simpliciter architectonicus sicut est principalis
artibus ... et dicit enim ratio et architectoni
sicut est principans artifex qui rationem dat quale quidque
operetur/dicitur enim in VI ethicorum quod sapiens in unaquaque arte
est qui ex fine artis rationem dat omnibus operantibus quae
exiguntur ad artem et dicit qualis est aliorum et sicut est
aliorum et unumquodque scilicet habere virtutem quod imitatur principium
architecton scilicet et ex hoc concludit Salomon. Itaque
manifestum quod est moralis virtus dictorum omnium et quod non eadem
temperantia et fortitudo ... et sic quo scilicet ad omnia
virtutes et non est eadem per esse ... mulieris et viri sicut opinabatur
Socrates et iustitia scilicet est eadem id est sunt esse et ex hoc reprehen-
dit Socratem dicentem quemadmodum putavit Socra-
tes scilicet eandem esse et similiter dicit Sed hoc quod
principativa id est ministrativa fortitudo sicut et subministra-
tiva id est ministrativa et ... alias id est iustitiam et
temperantiam et reliquas et alias morales virtutes ...
bus et huius principari et ordinare est principantis
obedire et subservire servi. Palam autem et Solon
quod dicit in ... ostendit ... in particularibus ... sed
duo facit enim ostendit Solonem quod reddit rationem in particu-
laribus secundo movet dubitationem ut confirmat Solonem
id est dubitabile utrum aliquid ... dicit enim quod
quod solo dato palam fit particulariter intendentibus
Sed confirmat hoc per poetas quoddam dicentem id est melius
tacito adaptat ad propositum dicens mulieri ornatum silen-
tium et hoc imprimis duo facit primo dicit quod intendit
Secundo ponit rationem ibi quod huius hoc ... dicit quod
palam autem hoc id est quod dictum est quod sunt esse puerorum
virtutes viri et mulieris id est domini et servi patris et pueri
et id est quod particulariter magis considerandum est similiter
rationem ut ... scilicet de virtute enim et
... ... si sit scilicet ea est quia
huiusmodi ... habere virtutem sicut est id est virtutem ... ...
... vestimentorum et ... quae recte operatur scilicet sunt hanc
virtutem ut illam aut ad aliud quod est simpliciter opus virtutis

quaerentes ad physicam et de bono et malo quam
docere facere quod vanum est/quia sicut dicitur in II ethicorum magis
bene habent ... sic physicam et ideo melius quod particula-
riter (?) melius est/et hoc est ... enim melius dicere
enumerantes virtutes particulariter et sunt particularia opera
Sicut Gorgias scilicet philosophus fecit qui particulariter in omnibus
ostendit in quo quis bonus vel malus esset Unde qui sic
definiunt ... id est ... sicut ... ipsi quod sic praesu-
... ... id est ... ... et dicunt
... ... et sic putandum habere de omnibus scilicet filio et
servo et omnibus similiter et dicit illud quod dixit poeta de
mulieribus ... ... et hoc est mulieri ornatum silentium
praestat hoc quod non ad se ... sed ad viri ... ...
... ... non hoc scilicet praestat ornatum
quod sic habeat ... quod cuncta quae ad dispensationem domus
pertinent sapienter et discrete disponat/sed est ... ...
quod apostolus dicit ... ad Thimotheum ... mulier in ecclesia loqui
non permitto sed si quid volunt discere domi viros suos
interrogent ipsi quod ... est inlegibus ... ...
... ne mulier ... ...
... ... et ... et ... ...
... et dicit ... et patre ... ... scilicet
sit palam et ... id est quod virtus ... ... ad
... est sed ad finem et ductorem hoc est quod obedi-
at pedagogo et ductori ad finem qui ipse praeci-
pit singulares virtutes. Et adiungit ... ...
totum id est suum et domini dicens Similiter autem servi ad dominum
scilicet propter particularibus ... et non ut ...
de virtutibus sic et similiter ... Posuimus autem ad
necessaria utile esse servum id est ut famuletur propter domini
particularibus ... palam quod et virtute indiget
parva id est alia famulante et tanta scilicet indiget
virtute ut neque ipse ... ...
... ab operibus scilicet propter ... Dubitabit autem quis
... in qua movet dubitationem ad ... ...
... si ita est ... virtute cardinali id est in-
digent ... ... ut non impediantur ab
opere propter ... ... quibus artifex habet
virtute indigeat ut non impediatur ab opere propter
... ... sicut ... ... in fine
... ... propter ... ... fine
tendentium et hoc est dubitabile utrum aliquid ...
... et nunc ... Salomone et ponit rationem dubitationis
dicens Si quid ... et artifices oportebit
habere virtutem scilicet cardinalem ad hoc quod consequatur
finem artis ... et hoc est ...
... ... alii artifices ipsi ...
scilicet ... ab operibus ita ut fine
artis ... non consequitur ... scilicet ... habere virtutem quod
... ad finem artis Aut plurimum Salomon ... est
et ... ... dicens ... ...
... artifex ... ... et mulier ... artifex enim
... est ... ... hoc est ... quod ipse
... principalis id est ... ... id est ... ...
... enim ... ... id est ... artifex
... enim est et ... ...

cardinalibus · s · quinti et sumptis ex eis alii operantes propter
id ad preceptum eius tenentur et fiunt operis artis et sic
habet architecturam baiulus · n · hoc est servus artifex de
eminentiori quidem hec sumuntur · s · electionis actionis et
aliorum que pertinent ad ciborum preparationem et hoc inven-
tum ab artifice ut ad finem artis deveniat hec [illegible]
dissimilitudinem inter servos et artifices et hoc est Sed servus
quidem eorum hoc est de numero eorum que natura sunt · n · organum
animatum ut in principio dictum est quod ad possessionem que fiunt
yconomice est pertinet Coriarius autem hoc est qui mediante
corrigias incingula nullus nec aliorum artificum su-
sum nature prorsus ad possessionem yconomice sicut servus qui
de possessione ut est organum animatum Et huius conclusio plu-
ribus rationibus subdens manifestum ergo quod virtutis causam
esse oportet servo dominum qui illius precepto servis suis obe-
diunt ad opera sed non oportet super doctrinatam habentem
operationem despotica hoc est dominalem doctrinatam · n · e
quod per physicam docet quod virtus et alias et spectat virtutes
et passiones et actiones propriis et ex hoc arguit quosdam
male dicentes de hoc et sunt socrates et hoc est propter quod dicunt
non bene ratione servos privantes iniuncta super opera · n · s
uos admonitione dicunt tantum ut intelligant precepta do
minorum Decem et aliorum potest et hoc est et dicunt precepto do
minorum utendum solum servos · s · et ideo super non indige-
re ratione ad dispositionem talia opera · eo quod disposito operis suo 2
autem paruis ad dominos et ratione redarguendo [illegible]
monendo · n · magis servos super dispositionem quod pueros
et hoc tale est quod sicut sunt etate perfecti sunt ratione
pueri et inperfecti et sequitur epylogum de dictis Sed de hiis
quidem hoc est despotica · possessiva · et dyonicalibus
et yconomica determinatum sit hoc modo

8 De muliere et viro determinata · ratione dominii et
servi · patris et filii determinat de ratione mulie-
ris et viri quod etiam sunt partes yconomice quam in auxiliares ho
minis nuptialem et hoc est De viro autem et muliere et nato
autem et patre ea que circa unumquemque ipsorum virtutis · in-
mediate non habitaculum quod alia est virtus servi alia
domini · alia patris alia nati · alia mulieris atque alia
viri sunt esse et super demum ea · que ad ipsos domini 9
· s · et servi patrem et natum mulierem et virum Omelia
de alomos quod est unus et logos quod est sermo et
collatio sive collocutio ad alios fieri de hiis que
pertinet ad ipsos in moribus et circa ipsorum consuetudines
determinamus Et dicit · quod · quod bene et non bene est · Necesse
· n · est · qualiter illud bene continet et qualiter non bene
et super est determinandum et quomodo oportet quod quid bene est
et bonum sicut etiam ratione prosequendis prosequi illud
autem male super est fugere Sicut · n · optima civitas
yconomica ratio et hiis quod sic determinantur Inpoliti-
ce politicas sive rationes super necessaria subvenientes
in reliquis super sequentibus libris Dominium est · n · ipse
capitulo parte · s · gubernali quod maioritas patria ratio
est et non indomitos et hanc rationem repetit hic et hoc
est et omnium · n · domus quod omnis pars civitatis super
est hec autem super civitas est civitatis domus et est
domus gentis etc. quod · s · est et maxima · ex domibus sic

ex partibus et propter hoc super · eam · virtutem a parte totius hoc est
ad eam quod totus hoc est civitas et necesse virtutem virtutem n
partis perficientur inmittere totius et hoc est scilicet · super est
ad politicam expiationem et ratio est perfecta et totius erudi
re et pueros et mulieres studiosas et hec dicere de servis quod politica
ratio inter eque liberos est pueri autem et uxor equaliter li-
beri non sunt et pueri autem servi perfectionem et ideo ad rationem po-
liticam servi non pertinent et hoc est Sed quid differt ad civitatem
esse studiosam pueros esse studiosos et mulieres studiosas
Sunt autem esse studiosi non mulieres nec dicatur boni
studiose civitati de qua sit curandum Inprimis autem et in
orbibus non sic est et hoc est scilicet autem differt · s · pueros et mu
lieres esse studiosas · n · magnum bonum hic civitati
et sermoni ratione Mulieres quidem · n · dimidia pars liberorum
sunt super Sicut · n · dicit in · viij · ethicorum pater ad filium habet in
filio quod activa potentia ratione est mater autem ad filium habet in
filio quod passiva potentia ratio est et non bone et male disposi-
tiones parentum sepe sunt in filiis propter quod oportet matres sup
studiosas esse et ratione dicitur de filiis sequentes Explicit
dispensationes sive politice hoc est rationis civitatis
et ex bonis et mali boni dispensatores et ex malis mali
sequitur philosophus in libro sapientie de quibusdam dicit scilicet
malitia eorum inmutari non poterat Sic determinato de
hiis ponit continuationem ad sequentia subdens Quare quidem
de hiis quid determinatum est rationibus · s · yconomice
despotica nuptiali et patria de reliquis autem super est
dicendis in aliis super sequentibus libris sed dicta
dicatur causa sine huius eos qui nos sinoniser de yconomica
· s · ad principium facientes hoc est alterius libri dicimus
· s · de ratione politica ¶ Et sequitur quo ordine dicendum est
de illa et hoc est et primo insequentibus · s · libro considerando
de principiis ab aliis · s · philosophis de optima politica · ut
sicut ipse dicit in libro de anima primo bene quedem dicta anti-
quorum suscipiamus si qua autem mala dixerunt vitemus hoc et inveni
nobis dicendum sequitur pars tamen · s · quod iniuncto secundo libro de
terminat de politicis sive opiniones aliorum · dicto et qui
incipit hoc · Quoniam de politica ratione determinat de politica
sive opinionem propriam

9 Quoniam autem volumus de ratione politica Inprimo
dat intentionem suam dicit · n · quod · quod sapientie est probus
sive ut fiat ad quod tendit in opere suo et quod sine
fine perfectus est et hoc est quoniam considerare volumus de ratione
politica que sit optima omnium et quod multe sunt
fines diversorum quidem · n · laudaverunt ut beatitudine vo
luptatis · v · illi dicebant quod optima politica est ad
voluptatem iuvare et sicut filii involuptate consideratio qua
laudabant divitias ut principes tantum sicut [illegible]
ter · Sicut · n · sardanapalus laudabat voluptatem
et theseus divitias sed eo quod divitie sequebantur adoptati
ville sufficientiam et ad hoc ordinabant politicas civitates
alii laudabant virtutem ut stoyci et ad hoc finis ci
viles rationes ordinabant Complectens quod omnis
in omnium dicit quod considerare volt quod sit optima politica
omnium hiis qui possunt vivere quam maxime ad votum
sive votum autem sit voluptas sive divitie sive
virtus Optima · n · politica unicuique est que votis eorum

Capit' 2

Sic determinato fine negotii huius, scilicet communicatione politica quae est in isto secundo, in prohemio dicit modum procedendi ad illud, et hoc est ¶ Quoniam et aliorum considerare politias. Considerantes enim diversas politias facile est eligere quae sit optima. Considerandas autem politias dicit in duobus subiectis: politias duabus quibus utuntur quaedam civitatum quae bene regi legibus dicuntur. Sic enim dicit suo intentione primi capituli: non est politia quaedam sic ordinabilis legibus iustitiae sicut est barbarorum civitatum; et propter hoc iste secundus liber habet duas partes: primo enim determinat rationes politiarum conditarum ab aliis. Secundo determinat de politiis observatis in civitatibus quae legibus gubernantur, ibi: de ea autem quae lacedemoniorum politia est. Prima dividitur in tres: ita quod primo determinat de politia quam condidit Socrates; secundo de politia quam condidit Phaleas Calcedonius, ibi: Sunt autem quaedam politiae; tertio de politia quam tradidit Ypodamus Euriphontis, ibi: Ypodamus autem Euriphontis, et hoc est: Et si quae aliae existunt politiae, scilicet a quibusdam, scilicet philosophis, dictae, et visae bene se habere, ut scilicet philosophis Socrati scilicet, Falleae et Ypodamo; et ostendit quod hoc est utile sciendum, et ut recte habere appareat, in dictis scilicet illorum philosophorum, et utile ad politiam; si quid enim recte se habet, et est utile, eligendum est, et si quid aliud praeter hoc est, abiiciendum. ¶ Et quia videtur posse quod praesumptio esset quod ipse praeter tantorum politicam aliam induceret, ideo excusat hoc subdens: Adhuc autem quaerere praeter istas, scilicet politias quas tradiderunt philosophi et observantur in civitatibus, aliam, scilicet politiam, anobis tractandam, non videatur esse aliam sicut videatur omnino sophizare volentium, hoc est sapientiam ostentare volentium; solum enim sapientes sapientiam ostentare volunt. Sed sic videatur, propter hoc non tamen has politias nunc existentes, hoc est quia nunc existunt secundum dicta philosophorum et observationes civitatum; propter hoc ut illis sic in aliquo fuerimus, hanc videamur inferre methodum, illa autem vana dicimus habere sic. Sed propter hoc non bene habere has nunc existentes propter hoc hanc aggressi videmur inferre doctrinam. ¶ Sic simul ipse quasi prohemiali in qua dixit finem et modum procedendi, procedit ad propositum, ibi: Principium autem primo faciendum quod quidem natum est esse principium huius speculationis. Et intendit quod sicut recitatam, civilis sive politia, in tendimus, quia dividitur communicationem, et secundum partes divisionis procedendo, et ut processus dividitur in tres partes. Primo enim ponit triplicem divisionem et destruit unam partem divisionum. Secundo aliam divisionis partem procedit, ibi: Sed utrum quibuscumque et illa dividitur in duas: primo destruit opinionem Socratis de communicatione uxorum et natorum, per multas rationes. Secundo destruit opinionem eius de communicatione possessionum, ibi: Habitum autem his est consequens de possessione. ¶ Ponit ergo primo divisionem dicens: Necessarium autem omnes, scilicet cives, omnibus communicare, sive quae ad ipsos pertinent, uxoribus natis possessionibus, et haec est prima membra divisionis; vel nihil, secundum, vel nullo sive communicare, vel haec communicare, illa quibusdam quibus communicare, quibusdam vero non. Statim destruit secundam, et hoc est: Nullo quidem communicare manifestum est impossibile; quod hoc est ratio: civitas enim communicatio politiae, et hoc est: Civitas enim quaedam communio est, et ideo secundum rationem

civitatis est in nullo communicare. Posita tali ratione dat rationem instantiam ad ulterius negatum, et hoc est: Et primum necessarium civitatis et ipsius necesse loco communicare, et hoc ostendit: locus enim quidam unius super est ille unius civitatis, et ulterius ostendit quod illo loco cives communicant, et hoc est: Cives autem socii unius civitatis, et si socii equaliter communicant loco civitatis. Et sic non est verum quod in nullo communicent. Relinquitur ergo quod tenendum utrum in omnibus communicent vel in quibusdam, et in quibusdam non; et de primo quod in omnibus communicent, ponit opinionem Socratis et destruit eam, et ideo dividitur in duas partes: primo ponit opinionem, et secundo destruit eam, ibi: Habet utique difficultates multas. Ponendo autem opinionem sic procedit: primo scilicet ponendo quaestionem, dicens: Deprimo membro divisionis: Sed utrum quibuscumque contingit communicare melius est communicare, quibusdam autem non melius, hoc est utrum sit melius in quibusdam communicare, et in quibusdam non. Et ostendit in quibus communicare possunt cives ut communicare contingit enim et natis et uxoribus et possessionibus cives communicare ad invicem, et ostendit ex politia Socratis quod melius est omnibus his communicare ad invicem secundum Socratem, et hoc est: Quemadmodum in politia Platonis scripturum est, qui fuit discipulus Socratis. Et est attendendum quod politia Platonis est alia a politica libri qui dicitur Thimeus, et tractatur in ea de iustitia politica et ordinatione civitatis, sicut in prima parte tractatur de iustitia illa quae apud latinos tanta est, primus habet aliquibus, et tribuitur eam Apuleius philosophus. Sed prima partem de iustitia illa tribuitur, et continetur est Calcidius propter quod in prima parte Thimei introducit Critias philosophus Egyptium dicentem ibi reprehendentem Solonem Graecum quod non scivit antiquas leges et urbanitates Athenarum et rem militarem in Athenis ordinavit, dicens: Semper pueri estis et non est in vobis ulla cana sapientia, et postea quandam ordinationem quam dixit esse factam in Egypto ante novem milia annorum. Et procedit ad propositum, sciens repetens quaestionem: Quemadmodum in politia Platonis scriptum est, ibi enim Socrates ut dicit Plato ait oportere pueros communes et mulieres esse et possessiones, et procedit super illa opinione repetens quaestionem, et hoc est: Hoc utique super quaerendum est utrum, scilicet nunc, sit melius sic habere communicationes quibus scilicet cives in quibusdam communicant, in quibusdam non, dicit secundum in politia Platonis et Socratis scriptam legem, scilicet quod in omnibus communicent, et uxoribus et pueris et possessionibus. ¶ Et procedit magis contra opinionem Socratis ostendens quam valde nociva est ad communicationem bonam; et dicit duo: primo enim ostendit legem esse reprehensibilem. Secundo destruit per rationes, ibi: Sed ex quibus determinatis prima autem reprehensibilis est quod bonum illud quod dicit Socrates accidere civitati communicatione non accidit, et hoc est: Habet utique difficultates multas aliae omnium esse mulieres communes, et causa propter quam oportet legem sic institui Socrates ut scilicet cives magis sibi invicem et amarent se invicem non videtur accidere, hoc est consequi ex rationibus Socratis, sed potius oppositum supra. ¶ Secunda reprehensio est quod praedictam legem non convenit ad bonum finem communicationis, et hoc est: Adhuc autem et ad finem quem dicit oportet esse civitatem super Socrates, ut quidem dictum est, non

h' est paulo ante in p° ratione importabile est super prudentie
etiam repugnantio est quia nulla congregatio adeo unus est
oportet esse unum distinctis in se ex contrariis et de
distinctione nichil dixit Socrates et hoc est quod
dicit ex quibus fiunt unum s. et natura in prosequendo
determinatum est super Aristoteles et iste dicit
contra statum disputat in secundo consilii [illegible]
finis ex sufficientia civitatis secundo exuisto quo
fuerat civitatis et incepit ibi · hoc expresse etiam ex
principatu civitatis ibi · Amplius et non possibile et hoc
dicit quod unam esse civitatem tamquam optimum esse
et sufficientissime quam omnes colligit considerationes et
dictum est in secundo capitulo primi libri · quoniam s. civitatis
omne dicit super esse Socrates contingit
ratione Socratis et est hoc circa principalem hunc suppositione Socratis
quod s. civitas tanto melior esset quanto ad unum re
ducitur magis unum et statim obviat ratione civitatis
et hoc est Amplius manifestum est ex prima s. ratione civitatis
quod procedens adunitate ad unum et fiat una in
omnibus magis et hoc est manifestum quod civitas erit et
secundum rationem multitudo enim quaedam secundum naturam est civitas
s. quam s. nisi homo ille civile est sicut dictum
est in primo et hoc multitudo ex diversis specie est s. fabris
pastoribus et aliis sicut supra in primo libro dictum est · facta
quod una magis hoc est magis reducta ad unum domus
quidem ex civitate super erit quia ex domibus componitur
et in domum resolvitur homo et ex domo erit quia si
domus resolvatur in ea ex quibus componitur resolutio stabit
in homine et sic secundum rationem magis una
domum dicentes civitate unum magis est simplex
domus quam civitas · sicut componentes componendo et item
unum s. homine dicentes magis unum domo quia domus
componitur ex hominibus communicantibus communicatione cotidiana
propter quod si civitas reducta ad simpliciter unum non erit
civitas ex quo sequitur quod si aliquis possit eius sic ad unum
reducere non debet quia sic eam destruet et hoc est Quare
si, potens esset quis hoc operari · non faciendum et secundum rationem
intelliget in civitate · Et hoc addit ulterius confirmat
dicens Non solum ex pluribus hominibus est civitas quoniam
· s. diversis sed ex specie differentibus super constituit civitas
· s. fabris sutoribus lanificibus pastoribus et aliis qui
specie artis differunt et propter hoc differunt specie communicationis
et hoc iam totum ostensum est in primo libro quia nisi ex similibus
componatur civitas non erit sufficiens et hoc probat dicens
propter hoc in aliis aliis et in aliis quia ex multis componitur
et hoc est non · sit civitas ex aliis quia ex propria arte
non convenit nisi ut multitudine se defendat propter
quod magis ponunt eam in gressibilibus et animalibus sed
non in volatilibus · quia multitudine opprimunt sed in
mica sicut lupos et accipitres et dicit ratione Alterum
hoc est aliud fuit est expugnatio et civitas et secundum
quae differunt · s. · expugnatio quantum utile super
est quia s. plures prevalent paucis propter quod ad inualescit
quod multitudo firmior prevalet loco unum quantum est
est utile tale s. auxilium expugnandi · quemadmodum si
idem specie super multa multitudine nisi difficile nisi primum
ad unum et tertio expugnatio super sit ut est
et illa sola · quantitate prevalet et ponit sicut consequentium ut si
pondus amplius trahat ad terram · nisi maiori pon
deri, non enim quod diversa specie aggregentur sed multitudo ex quo
aggregata intuitu possit moveri pondus propter quod dicit specie
impossibile · quia tale potentia redderetur ratione constantem
et non proprie diversim sicut solum facit modius multi
et non gressibilibus grandium et certum navis · faciat multitudo conve
niens intuitu trahentium et non quibus trahens magis
eam · Subdit autem ostendens civitatis · arculi multitudine
et hoc est Differt autem arculi · super dicta et civitas agens
tum super illi qui sunt de multitudine sola · adunati non
sunt privatis segregatim quia tunc non erit in gene
sed quando sunt privatis segregatim ita quod in uno habuerint
fabri · in alio pistores · in tertio lanifices et sic de aliis
et civitas est talis multitudo et hoc exemplificat dat sicut velud
Archades Archadya quidem terra est in qua quilibet
in allodio suo · seorsum habitat et non convenit nisi ut
multitudine aliorum armatorum defendat ea. Et statim subdit
dicens multitudinis civitatis · ad illam multitudinem et hoc
est Ex quibus autem oportet unum fieri civitatis · s. communionis ut fabri
lanarii et hii specie differunt et hoc probat per signum conveniens
cum eo quod ponit in v ethicorum et hoc est propter quod equale contrapassum
salvat civitates quemadmodum in ethicis dictum est prius hoc
est in v ethicorum ut s. quod reddit in valore tantum recipiat
et quod in alio dampnum tantum patiatur hoc est in equale secundum
medietatem arismetice vel geometrice proportionem ut
ibidem dicit Amplius et in liberis et equalibus ex quibus componitur
civitas oportet in equale ubi sit et esset in omnibus
conditionibus et contrariare non posset nisi inequali contrapasso
necesse hoc esse · s. equale contrapassum · quia in alio contrariare
non posset quia sunt liberi et equales.

Simul: autem non possibile hoc ponit secundum rationem contra
Socratem et unde quod per positionem Socratis destrueretur
principatus qui in omni communicatione politica necessarius est
et ratio sua talis est · quia sicut dicit in vi ethicorum et dixit
byas · unus de sapientibus vii · quod principatus ostendit virum
· Si autem omnes essent unum sicut dicit Socrates quod · s.
uxores sint communes et pueri omnes essent sine ydemptitatem
haberent se ad principatum secundum omnes esse nisi possent
principari nisi uno modo · s. ut vicissim principentur
unus post unum et hoc est Similiter autem non possibile est principari
simul super hoc vicissim et hoc est Sed hoc aut secundum annum
hoc est ut unus uno anno principetur et unus alio
aut secundum aliquem ordinem aut tempus ut s. per mensem aut
septimanam aut diem unus principetur et alius alio die
· s. septimana vel mense et dat simile Si nisi sit
nisi omnes principentur vicissim hoc est sicut corrigia
rum ut fabri cerdones mutarent vicissim super et non sed ut
corrigiarii et fabri essent sed invicem sibi alii corrigia
rii · alii fabri essent. Deinde tangit quod talis vi
cissitudo principatus non est optima · sed · n · propter modicum
tempus non sunt experti et sic dicit in principio prime philosophie
experiencia artem facit inexperiencia casum · Sicut dicit
Polus · recte dicens et hoc est palam · quoniam melius
esset sic principari · si possibile eosdem · n · principari

quod aliqui sapientes et excellentes virtute sic principentur in civitatibus sic potest esse sine seditione. Sicut patet in
Creta et Scythia. Principibus autem super civitatibus sic non possunt
et sibi [illegible] tamen. Sed nunc equales esse omnes cives supponit
et natura tamen [illegible] secundum [illegible] ad principatum [illegible] non
non plus se habet unus ad principandum quam alius. et ad
[illegible] sunt autem [illegible] quod dignum est [illegible] nichil
super est [illegible] est civile quod existere dignum existere dignitatem
[illegible] et hoc est quod dicit aut [illegible] sine principatu
principari omnes. Omnes ipso principante principatu que
equaliter digni sunt hoc autem scilicet quod aliqui principentur
et alii non [illegible] in parte scilicet equales cedere a principatu
[illegible] et alios locum dare. et hoc sic supponit tanquam similes sic
a principatu [illegible] quod non principantes [illegible] sicut [illegible]
quod inequaliter se habent ad principandum et alii gubernari non
possunt. et hoc est tanquam utique alii facti scilicet ex primo simili-
bus et sunt utique in principatu alii alios principantes
principatus. sicut adhuc est in civitatibus et artifices [illegible]
et fabri. et alii prout sunt principes. quia magistros
servitutis appellant. et hoc est per inequalitatem principatu
[illegible]. Istud autem [illegible] quod [illegible] quod civitas
vel non potest esse sine principatu et quod [illegible] sunt
equales et unum [illegible] non potest esse principatus et
[illegible] Tunc ex omnibus dictis concludit [illegible] quod
quod [illegible] dictum sunt supra quod non aptum natum est
unam sic esse civitatem ut dicit quidam Socrates scilicet et [illegible]
sequaces et dictum sic dictum supra esse ut maximum bonum civi-
tatibus quod non sic est. quod illud. Civitates [illegible] scilicet
omnino [illegible] ut Socrates dixit. [illegible] est quod
civitas de ratione civitatis [illegible] quod [illegible] quod
dixit supra Socrates [illegible] bonum et unumquodque scilicet
bonum singulare et privatum quod sic quanto plus restrin-
gitur ad unum tanto melius salvabitur sic non bonum
civitatis. Ex omnibus hiis patet quod [illegible] de uxori-
bus et pueris et possessionibus destruit civitatem. Etiam
et per alium modum magis hic [illegible] [illegible] Socrates
et est talis causa quod magis est ad sufficientiam civitatis
magis eligendum et [illegible]. sic sic [illegible] civitates
ut Socrates [illegible] destruit sufficientiam ergo non est eligen-
dum et hoc est. est autem et per alium modum hic est alia ratione
manifestum est quod valde querere unire civitatem non est
melius civitatem supra et hoc ostendit dicens domus [illegible]
sic et familia [illegible] magis sufficiens est uno [illegible]
quod quod [illegible] [illegible] [illegible]. Civitas autem [illegible]
[illegible] supra [illegible] magis sufficiens est et vult esse de ratione
civitatis. scilicet quod in principio [illegible] est tanquam
esse civitas cum [illegible] sufficientiam [illegible] esse na-
ture [illegible]. ut scilicet [illegible] et [illegible]
arguit Siquidem magis sufficiens est supra [illegible]
sic [illegible] civitas ergo eligibilius quod magis est per se
sufficiens quam unum eo quod magis sufficiens et ele-
gibilius [illegible] Socrates [illegible] sic civitatem de-
struit sufficientiam eius. Et [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] non [illegible] optimum est sic ponit [illegible] rationem
[illegible] Socratem et repetit positionem Socratis et hoc est
secundum unam quam maxime esse [illegible]. scilicet quod maxime

[illegible]
[illegible] est [illegible] est omnium per sermonem Socratis quod
[illegible] sic optimum et hoc est. Neque [illegible] per sermonem
[illegible] sermonis Socratis si omnis sit dicat meum et non meum
[illegible] scilicet uxore et quibus filio et aliis re possessa [illegible]
non meum quod [illegible] uxore [illegible] filio [illegible] re possessa [illegible]
ut suo dicat non meum quod alius eadem [illegible]
quod quibus dicat meum de quibus Socrates signum esse [illegible]
dicit eius quod est civitatem perfectam esse unam quod scilicet quibus
dicat de quibus filio quod suus [illegible] de aliis [illegible]
[illegible] et aliis possessione quod sua [illegible] ostendit quod sophysma est
in dictione et equivocatione et hoc est. [illegible] non omnis duplex
[illegible] non [illegible] meum potest intelligi collective vel distri-
butive singulariter collective et meum est quod cum alius meum est
singulariter et meum est quod privatum meum est. et hoc est
Siquidem ergo unusquisque privatum dicat hoc meum for-
sitan utique erit magis supra unum et privatum meum
[illegible] quod vult sic est intendit Socrates [illegible]
signum [illegible] quisque [illegible] filium suum [illegible] dicet eundem
[illegible] potest esse alterius et [illegible] utique [illegible] supra dicere
esse sua et [illegible] et [illegible] unumquodque [illegible] agrum
scilicet aut [illegible] similiter supra dicit hoc esse suum et non
alterius. Sed [illegible] non sic dicent quod si omnes uxores sunt
[illegible] nulla sua. et omnes filii [illegible] nullius suus est
et hoc est. Non sic dicent [illegible] uxores [illegible] et pueros
[illegible] omnes [illegible] [illegible] [illegible] non
ut unusquisque autem [illegible] hoc est. Ita erunt [illegible] omnibus
quod non erunt alicuius unius [illegible] et hoc [illegible] [illegible]
[illegible] et [illegible] hoc est possessione dicent supra suam in
[illegible] non privatum et sic [illegible] quod meum [illegible] [illegible]
[illegible] scilicet et privatum et [illegible] concludit [illegible] ergo [illegible]
[illegible] quod est dicere omnes meum [illegible] ostendit hoc
[illegible] et hoc est [illegible] non omnes supra [illegible] sunt
et [illegible] supra singulariter dicere esse suum [illegible]
[illegible] supra [illegible] [illegible] duplicitatem sermonis
supra [illegible] non esse [illegible] [illegible] [illegible] in
[illegible] et si [illegible] [illegible] ad [illegible] civitatis et si
[illegible] destruit civitatem et hoc est quod subdit in
orationibus litigiosis facit syllogismos et ponit
distinctionem sophismatis [illegible] quod [illegible] quod dicere
meum et [illegible] omnibus scilicet uxore nati et possessione.
Siquidem bonum scilicet [illegible] sed non possibile quod quod in-
[illegible] est [illegible] non potest unusquisque esse [illegible] [illegible]
meum et [illegible] [illegible] [illegible] possessione [illegible] sic est
alio modo scilicet quod unusquisque dicat singulariter suum
[illegible] et hoc nichil [illegible] [illegible] supra [illegible]
[illegible] uxores et possessio et filii dicet [illegible] singu-
lariter [illegible] civitatis destruit. Adhuc autem
ad hunc nocumentum sic [illegible] [illegible] [illegible] plura-
[illegible] Socratis esse nociva quod multa nocumenta
[illegible] civitati [illegible] ratione dampni et ratione [illegible]
[illegible] et de ratione dampni ponit [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] et tales difficultates [illegible] [illegible]
[illegible] non rationes [illegible] [illegible] [illegible] et aduna-
tio civitatis sic dampnosa [illegible] sunt [illegible] quod
[illegible] [illegible] est [illegible] quam [illegible] [illegible] adunatio
civitatis nulla vel minima [illegible] ad [illegible] [illegible]

quod si omnia talia sunt communia et uxores et filii et possessiones in
dubium veniet ex parte filius quis genuit eos. deinde cum dicit
sic unusquisque meus dicet, erat enim conveniens quod nullius sciat
distincte filios suos, et consanguineos maliciosum, in linea consan
guinitatis et hoc inquantum ibi est, in diversis possibile est et hoc est
Adhuc et aliud habet nocumentum quod dictum est communicare
sollicite quod plurimorum est communis. hoc est diligentia et sollicitudo circa
minima est de aliis et ideo nunc rationem de huiusmodi accipit
dicens enim magis curant super homines de suis et minus
et ex parte illorum omnis unicuique attingit quantum ad alios
enim super quibus non attingit, tamquam alio curante super
eo attinet et ponit simile negligunt magis super
ea et ponit simile sicut in ministerialibus famulus multi
famuli hoc est multi famuli qui dicuntur familie pau
cioribus eo quod unus famulus qui ad famulum requiritur
remittit ad alium qui eodem iure sunt ut ipse et
impedit famulum excusante se uno per alium et adap
tat hanc rationem ad propositum dicens fiunt autem unicuique
civium mille filii id est illa universitate et communitate posita
quod unusquisque alter erit filius et illi non ut unicuique
super erunt filii similitudine hoc contingeret unusquisque si
contingeret non qui generavit et quibus civium uxorum eo
quod filio et similiter est filius unde poeta pater est ipse nullus
et omnis cum pluribus pater est non habet ille patrem ex hoc
concludit quod impedit curam et attentionem ut omnes filios ne
gligent super eo quod ad nullum singulariter pertinet
Adhuc secundum prima ponit secundam rationem id est quod ex hoc
veniet individuum quilibet qui genuit et quis cu
ius pater existat et hoc est adhuc sic hoc est tali con
tente in aiunt ... unusquisque id est civium meum dicet
bene operante hoc est de uno civium qui bene operatur dicet
hic est meus filius aut male hoc est de male opera
te dicet quod non sit suus filius et contingat
quod si contingens eum est aut bene vel male operetur
secundum numerum existens id est qui ut verus pater est dat enim pu
ta meus aut hic filius hoc modo dicens secundum unumquemque
mille et quotcumque id est adiciendo numerum civitatis est
super aliquam omnes enim cives sunt civitatis et si
de quibus debeo dicere meus aut tuus aut illius filius
et hic super debeo dicere dubitans incertum enim super
etiam cui accidit genuisse filium et tamen super ignorant
est cui accidit id est salvatum esse genitum primum
incrementum id est et educationem ex quo super quibus attendit
eos pro filio Equidem utrum melius sit dicere meum
unumquemque ut talem super in filius uxoribus et possessione
quod equaliter ad omnes refertur eodem quod appellantur
meus id est tuus et illius et unusquisque duorum milium
aut x milium aut magis esset milium aut magis
plurium super et dubium veniet quod nesciatur quisquis ge
nuit et contingit eam quod ut nunc in civitatibus
nominandi hunc quidem enim filium suum super dicat quis
generatum et non quibusdam hunc autem fratrem suum appellant
super qui existentem parentibus eius ex natus est hunc
hoc est alium nepotem super vocant qui ex filius filiorum
natus est aut secundum quandam aliam cognationem hoc est
cognationis gradum aut consanguinitatis hoc est consanguinitate

aut secundum familiaritatem super et amicitiam et curam ipsius hoc est
curam que ad amicitiam sui familiares ille pertinet
et sic individuales gradibus vel eis omnibus attinet. adhuc autem
alium fratruelem super appellabit alii fratrueles et
sunt de duobus fratribus nati aut contribules hoc est de eadem
tribu nati et sic super perfectum modum coniunctionis generis
consanguinitatis et amicitie et ideo dicunt. Melius enim est
super nepotem esse secundum veritatem id est quod permodum unicuique filius
quod eadem ratione qua filius est ille est filius omnium. Amplius
obviat et sorte quia secundum legem quis suspecti erunt in
unicuique et similiter ipsi filii et matres et patres et fratres
hoc est. Fratrum distinguere possibile est secundum legem id est sortem non
quemquam suspicari hoc est ut non quisquam suspicetur sui
ipsorum fratres et patres et matres omnia enim hec venient
erunt in suspicationem utrum fratres sint vel non. et contingit
rationem secundum similitudines enim generantium id est ad generantes
et hoc est alius sunt proles ad generantes tamen si sic
fallax signum ut accipere ad invicem similitudines ut id est
filius alius sit cuius est filius tamen tunc hoc signum fallat
et inducat quosdam in quibus est talis similitudo et hoc est
ceterum quidem et quidam accidere, ut producat se ferentem
hoc est matrum similes parentibus sicut illi qui describunt
mappas mundi dicunt patet in descriptione que facta est
ab Augusto Cesare. Alii enim dicunt esse quibusdam de supe
riori Libia id est ad meridiem id est ubi sunt de temporibus maximis sic
dictum in descriptione Augusti ubi generantur dracones et multa
venenata alia etiam quod sicut ibidem dicitur ex magna parte de
serta est. Dicit enim quibusdam ibi habitantibus quod esse uxores
si aliquos de pueros dividi per similitudines et dividi et ponit signum
in aliis aliis et hoc est Sunt autem quedam femelle et aliorum
aliorum animalium ab hominibus super puta equi et boves quibus valde na
te sunt similes reddere natos parentibus et debat locum in
hoc est dicens Quemadmodum que in Farsalo vocata Iusta
equa alia translatio iusta equa facta est quod Farsalum fuit
locus non approximus ad Macedoniam ante ... ibi vel iusta vel
equa dicta est quia valde nata sunt ibi eque similes
reddere natos parentibus propter quod equus vocatus est. Adhuc
inde et obviat et contra sortem accipere contraria homines
male civitate necesse est accidere et dicit duo Unum quod
accidit ex ista et ex illis et alterum quod ex comunicatione ve
niet et hoc est Adhuc et tales difficultates non fa
cile cavere hanc id est sortem construentibus civitatem scilicet iuvenum
id est et puerorum puta voluntarias homicidia involuntaria
pugnas id est de involuntario hoc et voluntarie hoc est
quedam homicidia accidere voluntaria hoc enim necesse est sepe
accidere inter cives civitatis propter diversitates morum hominum
et diversitates morum passionum ut dicit in Politicis et libello de
filiis passionibus et pugnas et maledictiones quod omnia se
pe necesse est accidere in magistratibus quorum nullum convenire
sed ad patres et matres et eos qui non longe sunt cognationis
sue. Illos enim voluntarie et alios maledicere turpius est quam ex
traneos et cum super sepe hoc necesse est sed cum ignoto enim
parenti et alium filium id est ideo parenti neccesse et ne
vult ut parenti et in tantum maledictiones et iurgia
in unum sicut malum quod pessimum est. Collectio que collis
aut etiam constituta est Et illud obviat ... tantum sui honorum

siue malorum contingit quod sententiis eorum s. quod bona
ut mala putant. Et solones id est estimatas ad
equitatem bonum ut mali quod sentiunt ut s. sm quantum
illius quod sequitur retribuatur est plus uni et alii minus
sed quod magis ut minus coniunctus est illius et quibus connectitur
uniuersitati ut contrarii sunt scilicet una sunt contingit et
retributionem dignam in bonis ut malis. Inconveniens
et communes faciunt filios id est inter que obiecti accidunt
uerborum que accidit in tali communitate. Item ponit secundum
et hec quinque partes ponit quinque inconvenientia que induxit
accidunt ex lege Socratis. Primum est quod ipse amorem quem
ponit ad omnes Socrates sicut ad uxores cum ab amo
re tali communi non possit separari, accidit contra cum metus
filialibus et sororibus quod inconvenientissimum est, et hoc est Sin
conveniens et communes faciunt filios sicut Socrates fecit
et in masculinum scilicet femininum quod filium nullus filium
et filie quod contra solum auferre ab amantibus amare et
non prohibet. Dicit enim Socrates amorem debere esse communem
ad omnes sicut patris ad filium. Secundum contra non communem
usus alios super debere esse communes turpes sed quod ut
pater ad filium esse omnino est indecentissimum et fratris ad
fratrem, contingit enim ex hoc patrem coire cum filia et fratrem
cum sorore quod indecentissimum est. Omni et amari solum super
dixit esse Socrates et alios abusus debere prohibere Plato dicit
ostendens hoc si non ponere, et hoc est Inconveniens et contra
autem ipse aliam causam quod nec una hec nulla est alligata
que aut ... ponit tertium ut ualde uehementer delectatione
sed super inuitat et se stimulat ad coitum appetendi
illa et hoc quod pater cum filio aut frater ad inuicem turpi
tatem dicit adiciens super sillulla enim equitas legem est quod
prohibeatur coitus coniunctis sanguine et generis propinquitate
et cum hoc dicatur quod inter eos dicunt accidit in amore, tertium enim
inconveniens quod accidit filios quam alius ex quo unus
amor est ad filiam et aliam et eque honeste. Et tertium
Sin inconveniens quod accidit, uere et magis decet cultoribus i.
rusticis sed esse utile quod scilicet lege statuit Socrates communes
esse uxores et pueros quam custodibus sed tertium pietate qui
bellatores uocantur quod illi erunt nobilitantes et cultores
ignobilitantes. Et secundum communis enim erit amici
tia cum communibus uxoribus et pueris. Secundum enim sepe
minor amicitia est quam ad ipsam, ipse quod in octauo ethicorum dixit
quod illa amicitia est inter paucos et ad plus inter ...
et hoc nocet bellatoribus, sed prodest cultoribus agrorum et arti
ficibus nocet quod ciuilitati sed ... ciuili quod plus ex
pedit tales et placabiles et subiectos in timore tenere quam
in communi amore, et hoc est quod tales esse subiectos ad obedien
dum et ad non insolescendum et hoc omnibus talibus similibus per
timoris magis fit quam amore quem amorem parum enim sunt
cum obsequio obediunt superiorum precepto sicut in antiqui
tus dicitur est. Et secundum tertium inconveniens i. quod ex
tali Socratis lege contingit contrarium est quod Socrates intendit.
Consueuit enim quod recte posite leges tante impetrare, et hoc
totaliter autem accidit nocere per talem legem. Secundum eorum quorum
contingit recte positas leges causa sit et ipse quam tamen Socrates
uere fecit arbitratus est oportere ordinare ciuilitates scilicet
que de pueris et uxoribus ut scilicet communes sint. Dicit enim Tullius

in sine prime rethorice, quod lege nullus respicit aliud quam hone
stum, prohibere enim potest et legem actum nullum inho
nestum, sicut iam patuit, accidit quod contrarium eius quod intendit
Socrates. Ille enim intendit quod per amicitiam saluare ciui
tates. Et tertio sed cum tali lege dissoluitur amicitia. Amicitia hec
amicitia quod enim maximum putamus esse bonorum ciuitatibus
cum ponit causam dicens in uita et est per amicitiam minime
seditiones faciunt super ciues ad inuicem, sed intendit quod
seditio maius malum est ciuitati quod excludit per amicitiam
et unam esse aut communem collaudat maxime Socrates. Sicut scilicet uxo
res et pueri communes sint fratres quod quilibet quemlibet diligat
ut filium et quilibet natus ut suum. Dicit enim debere unam esse
ciuitatem et non diuisam, quod et hoc quod ut ... ponit causam
quare ille Socrates esse ... inquit amicitie quod ... post
unum fiant ciues in ... uxoribus natis et omnibus
aliis, secundum induit ipsum dicere, et hoc est aliud a communi
opinionis Simonidis, sed est libro suo de amicitia.
Secundum dicentem Aristophanem et ponit dictum quod amanti
bus ipsi nimis diligerent dividebantur, id est quod desiderant
se nimis diligere ita, id est quod ita unum fieri esse per
essentiam scilicet dilectionis et ambo fieri unum ex duobus existentibus.
Sicut et Tullius libro de amicitia dicit quod amicorum est
idem uelle et idem nolle, et tertio concludit inconueniens
quod accidit ex lege Socratis dicens. Et quod igitur super
ex lege Socratis necesse est ambos corruptos esse
si pueri et uxores sint communes, aut unum quo corrupto
corrumpitur et alter quod ex tali amore communi inter eos
et puerorum corrupto sequitur honestas ut tamen dictum est.
Et ipse dicit Tullius libro de amicitia, prima lex ami
citie sanciatur ut parentes non nisi honesta faciamus.
Dicit etiam in octauo ethicorum quod uera amicitia fundatur super
honestum non super utile nec delectabile, quamuis sicut dicit Tullius
amici sibi inuicem sint delectabiles et utiles. Sed unitas
eius que est de genere honesti et ipse bonum et utile et delectabile
est omnibus communibus, sicut probat ex diuisione honesti, quod
ponit Tullius in sine prime rethorice quod honestum est quod sua ui
id est propria dignitate nos allicit. Et secundum tertium inconueniens quod
uenit ex lege Socratis accidit, et hoc est Sicut communis
amicitia necesse remissa fieri per rationem talem scilicet uxorum
et puerorum et super accidit minime dicere meum aut filium
patrem aut patrem filium, quod non pater dignum meum de eo
quod equalitas est ad omnes, et dat exemplum. Sicut enim modicum
cum dulce, ut non est distincta, coniunctio sed totalis diui
nitatis. Sicut cum dicimus si non dat marcham ut da
... et ipse quod saltem. Et hoc est ut simul aliquid
mixtum insensibile facit mixtionem. Et uinum enim dul
cedo modica, simul atque insipidum, sic accidit et de
sequitur familiaritatem ad inuicem super talem amicitiam
quam ponit Socrates que demonstratur sermonibus hiis
meum scilicet et tuum et aliis aliquibus. Communitas minime co
quod cura proprium diligunt, et sic ex tunc impossibile
amicitia remissa est et minime curant. Et declarat
qualis est illa amicitia, aut patrem ut filium aut
filium ut patrem aut ut fratres inuicem communis tamen est
quod sic quilibet habet ut patrem et quilibet ut filium et quilibet
ut uxorem uenerationem, et non dulcedine affectus amant

ad singulos et h' assignat rōm subdens dico n. q'
q maxie faciūt sollicite curare homines et diligere
sup. se inuicē ꝓꝓim. s. et dilcm̄ et est ꝗpt q vni
soli ꝯuenit. dilcm̄ ex singulare ipse hē causa di
lc̄onis uxorum neut. possib'le ē existē hui q sic a
uīlt ꝯitanē existēb; n. omīb; ciuib; nichil oīū
erit ꝓꝓ et nich singulare dilcm̄ et destructis cās
amoris necē est et ipm̄ amorē destrui qui dz ēē
in policia. Ex sbdit ꝗ. manifestum. ꝑ quid exēple
ḡo faciāt et h' est dēc no de eo q est custodiri naues
quas hos quod ignobiles. s. custodiūt. i. cura
ri artificib; sup naues. custodies. h' est se
natores. custodientes. ciuitatē plato. n. antiqt
custodes dicebant et pastores. ut pz int
dicet hos a' h' est nobiliū filios et uxores.
ex hoc. s. nobilib; adulos. s. cultores et artifices
multa fiet turbacōm nobiles. n. nō sustine
bt uxores suas et pueros humiliari sm̄ turbacō
erit quo erit modo trāslacio. s. illa. et sup. ꝗ
nosce neccm̄ sup est dantes et trāsferentes. s.
nobiles ad ignobiles et econūso cognoscē dico
neccm̄ est quib; quos dant et a q̄b; quas tālib;
h' generat turbacōm. et difficultatē in policia.
Ex hinc adiungit aliā difficultatē i policia
dicē. adhuc et et anīma dca' ꝯiūcta. s. magis
in hīs neccm̄ accide qui. s. i malis ꝯitantur
ꝯitatē puta inhūanes amores et uocat amores
qui sūt sm̄ coitum. actum. ut coitū amplexaū
et osculari. de quo amore dīc inf. rop. comma
ee sm̄ coitum. actiē nō hēāūd h' n. oīa ut
paulo añ ꝓbatū est et homicidia sine quib;
esse nō pt magna poli maxentissimū ēē
ut talia ꝯinquos uo dr socrates et filiis ge
nitis filiis n. ad huc appellat fres et pueros et prēs
et mres qui pcē eos. s. qui in alios cauer custo
des dari. sup. sūt h' sup. dignioū noīe uocate
eos. s. ꝑ fres. ꝑ prēs ꝯsules et rursū sup illos
nō uocant prēs et mres et fres et sorores. qui ap
alios cauer. sup tali ꝑdca sunt dignitate ind'l
ꝯitatis ul cauitatis ut sup. ipo noīe pris ul
mris ul nati. uocant ad cultū opari pp cog
nacōm. s. homicidia uulnaciones. contra quālib;
nt ꝯgnaciones turpissimū est esse Ex ꝯ h' ꝯcludit
capitl' gnāl ꝯclusione dicens. decet quod a que
ē pueros et uxores coione dēminat socrati
Hic incipit dēc p' ꝯ hui h' est ꝯsequens est ꝯsiderare ꝯponere
ꝑ ꝑmi ad ondit ꝗ lex socratis nociua ē poli
ꝓ ad ꝯicacōm uxorū et puerorū ondit h' q nociua
est ꝓꝓ ad ꝯitate possessionū et diuidi h' parte i duas
ꝑ ꝑmo ꝑ ꝑma ondit nocumta q ꝯueniunt ex
tali ꝯitate sn sa disputat de legib; h' ꝯcanāns
dic. h' au similē q ē leges sēhīt ꝑma ad
huc diuidi in duas ꝑ ꝑmo n. ondit q nocumta
ꝯueniunt ex tali ꝯitate possessionū scda ipi ꝯitacō
ne scd. que nocumta attr ad duas uirtutes
castitatē. et et liberalitatē. dic ꝯ ad h' imminuit i ꝯ
duas uirtutes. Incidit ondit quib; ꝑuat bonis
homines ꝯuiuentes sibi. et ꝓꝓ au h' ꝓꝓ n ignorare
ꝑma h' d dicit inde inquantum ondit modos ꝯicacōis
coīs qui esse posse. sn. u ꝑone inconuenientia que
sequit. ex h' si omis in omib; ꝯuenit hic possesiones
ca inusit ꝑmū in possone ibi alter quod ḡ eximib;
tulitorib; sn. iij. ondit q bona sunt ex ꝯicacōe
illa q est. et ꝑuat habentes possesiones et uelut ibi
dictū ꝯis sic legū et amicicia. ibi de eo a' modo
que nē se hē. Circa ꝑmū notandū q possit de
possonū ꝑmo ꝯtinuat se dicens Hiis aūt h' ēē
ꝯuē hui que s. dca sunt de uxorib; et pueris
ꝯsidare de possone de eius ꝯicacōne in qua socratis
aliud ꝯsiderando sic sbdit utrum ꝯitatis
sicut ꝯitati. cuib; ē sm̄ optimā policiam inde
s. quib; nunc ad nouū ut in ꝑncipio dcm̄ est
et ponit dīone utrū ꝯuenit au nō ꝯuenit ꝯ esse
possone ut. s. quamlibet possessū est ab aliquo sit
ꝯuē omniū au nō ꝯ dēm ondit ꝑ h' ꝗo singu
lare requirit tctātū et h' est h' au utrum quis
ꝯsiderabit ul seorsū distincte. s. ex legis stātuta
de pueris et uxorib; ē cū est ꝗ hē quasdā specialēs
difficultates. quas texit ex dēmiare et sbdit
exemplificando et diuidendo dico a' q ēē possessū
h' est coitatē possonis et exemplificando quero uel et
q est utrū et si sine illa q ad possonē ꝑtinet seor
sum h' est ꝑuatā ꝑmo sunt sunt que se nūc
hīc sūt n. quib; ꝑuatā hēt sua possessiones et uelut
aliquo ꝯitatē ꝯuenit utrū oīs esse oēs possesiones
melius sup. sic et usus sup. et pueros exempli
cat ꝑmo agros quod textū h' est ꝑuatā esse po
ssesiones fructib; a' campor. s. et uinear. ꝯmunes fie
ri. ꝑ messione et collacōne expendē sup. illa
quod q̄dam faciūt nacōnū secundum n. quod col
lectis fructib; i ꝯmuni nō recedit ab inuicem
donec ꝯsumpti sūt et post fructū dīonis aut
ꝯuio modo ꝯtingat ꝯuenit esse h' ē fundus
agror et uinearū fructus a' diuisi collectis s.
ad ꝑꝑios usus h' est ꝑuatos et ꝑsonales et exe
plificat dicitur quod et h' in sicut barbaroꝝ quo
dam n. cultorū possesiones hēt in ꝯi collecti fructu
cib; quos in ꝯi colūt diuidit eos et ꝑꝑcionale
ꝑtate cuilib; cuiusq; et sbdit ēcū melius dīonis
aut et agros et fructus ꝯiunes sup. esse et nich hīc
ꝑuatum. Ex ꝯs ꝗ est quod hor sit melius et uult
poli et ꝑcedit ad disputacōm. et dic incip. sic
ꝑ ꝑmo et h' est aliter quod ꝯmunib; aliter
qui. s. colūt terras et alius sup. possesionib; illius
utrum erit modo illius s. ꝯmis ꝯsiderāns et sit
aliter. s. sup ꝯiciacōis modo erit ꝗ ē possessē
dato ꝑcio faciat coli terrā et cultor accepto ꝑcio
nō accusabit possesiones ꝑpt et sup. eisdē quib; et
et possesiones ꝑ ulti quer sūt sibi laborantib;
sup. in ꝯi q ē possesiones sic agros et uineas
ꝑes utrum exhibebunt difficultates ꝑ h' cū est
q cultores uoluntatē sic tenere q minus

laborabunt plus accipientes de fructibus quam multa qui plus laborabunt, et hoc est: [illegible] et operibus in laboribus non factis equalibus necessarium est accusationes [illegible] advenire quidem, et subdit: in quo scilicet accipientes quidem multa scilicet de fructibus, parum autem laborantes scilicet fuerint (et a quo sicut accusationes subditur, illis qui minimum) quidem accipiunt, plus autem laborant. Et huic simile exemplum habetur in evangelio: hi novissimi una hora fecerunt [illegible] et subdit ostendens quod talis communicatio difficilis est. Omnino autem convivere et communicare humanorum omnibus prius [illegible] et potentibus difficile, et maxime talibus scilicet quibus omnia communia fuerint. Ostendit autem hoc per exemplum in itinere communicantes, et subdit inquit scilicet plurimi talium scilicet dissidentes scilicet ex huiusmodi que in parvis, et aliud scilicet [illegible] unus arguat alium quod plus sumpsit [illegible] solvit. Adhuc [illegible] pulsantes invicem scilicet [illegible] est accusantes [illegible] exemplo probat [illegible] Adhuc autem famulantium eis maxime offendimur cum [illegible] famulantibus plurimum indigemus ad amministrationes ancillares, sine quibus tamen vivere non possumus, quod sic dicitur [illegible] ancilla est [illegible] ve vobis hominibus qui [illegible] et laborantes [illegible] exemplum [illegible]

De modo autem ponit [illegible] Communes quidem igitur esse possessiones habere alias hec difficultates. [illegible] melius est communicationem esse [illegible] et usum sine collationem [illegible] amicitie et largitatis [illegible] duas [illegible] que convenit [illegible] melius est [illegible] ostendit quod ea que accipit [illegible] sunt mala [illegible] dicit [illegible] communicationis [illegible] sunt [illegible] ista communicatio [illegible] hec bonum [illegible] ille qui [illegible] ille que [illegible] ex [illegible] largitatis [illegible] et incipit [illegible] ad delectationem [illegible] melius attingit largitas et [illegible] quia si omnia essent [illegible] possessiones et usus et [illegible] et largitas [illegible] est quod primo [illegible] et non aliud consuetudinibus et legibus rectis et [illegible] est [illegible] et [illegible] Adhuc [illegible] dividere [illegible] dicit quod hoc legibus et consuetudinibus [illegible] est secundo [illegible] legis [illegible] per [illegible] civitatem [illegible] et hoc est

De eo autem [illegible] quoniam [illegible] homini quod [illegible] possessiones sunt [illegible] et [illegible] consuetudinibus [illegible] et ordine legis rectarum [illegible] non modicum [illegible] differentie [illegible] quod ordinatur [illegible] cuius [illegible] est [illegible] quod habetur [illegible] bonum [illegible] explanat [illegible] habetur [illegible] bonum [illegible] esse possessiones [illegible] habere [illegible] esse possessiones [illegible] aliquid [illegible] quidem

[illegible] amicitia et largitate [illegible] omnino autem hoc est [illegible] esse [illegible] quod [illegible] ad possessiones et fructus [illegible] quoniam habet modum bonum [illegible] sociales [illegible] intendentes possessionibus existentibus [illegible] non essent litigia [illegible] et hoc non convenit [illegible] licet [illegible] est [illegible] existentibus laboribus et fructibus [illegible] divise sint possessiones et divise fructiones [illegible] laborum et cultarum divise essent [illegible] litigia et hoc [illegible] quod divise ad invicem litigia non facient [illegible] quilibet [illegible] et [illegible] habent. [illegible] ostendens quod [illegible] ad bona [illegible] magis autem addent [illegible] unusquisque [illegible] est plus [illegible] quam [illegible] ad bona fructuum communicationis conveniat [illegible] bonum [illegible] sunt possessiones [illegible] et quod bonum [illegible] conveniat [illegible] super amicitie [illegible] est [illegible] est ad usum [illegible] confirmat [illegible] communia que amicorum [illegible] non multum [illegible] est [illegible] divisio [illegible] non [illegible] est [illegible] et consuetudines [illegible] est [illegible] et nunc hoc modo [illegible] civitatibus [illegible] edicta et leges [illegible] in loco publico ponebant ut singuli [illegible] possessiones [illegible] esse divise et private [illegible] amicitie [illegible] non [illegible] non sunt difficilia [illegible] dico autem quod non est [illegible] et maxime [illegible] hoc est amore [illegible] ad invicem [illegible] quod [illegible] super adornata [illegible] et lege [illegible] quibus [illegible] possessione [illegible] amicis [illegible] est huiusmodi [illegible] possidens communicando amicis [illegible] velut in lacedemonia [illegible] communicatione bona [illegible] lacedomones [illegible] quod hoc est [illegible] ut [illegible] quibus [illegible] suo [illegible] sint [illegible] equis ad vehendum et canibus [illegible] si indigeant [illegible] in agris [illegible] equis et canibus [illegible] concludit [illegible] esse [illegible] possessiones [illegible] communes [illegible] possessionis [illegible] esse [illegible] possessionem [illegible] legis [illegible] legis [illegible] ordinare ad optimam dispositionem [illegible] addit aliud bonum [illegible] convenit communicationem [illegible] duo primo [illegible] ostendit bonum secundo [illegible] ad [illegible] ad delectationem [illegible]

talis communicatio quam dicimus comitatem aliqui aiunt. Sicut enim dicit
in .iiii. ethicorum in principio de largitate largus sive liberalis dicitur
in hoc quod bene faciat et nichil repetat sive donationes retri
butionem et quotiescumque recolit de opere se bene fecisse amara
bile habet delectationem et si recolit se ad recepisse est tamen
innocat sic sine virtute largitatis. Et hic delectatio tollitur
si omnia sibi conta et impositione et usu quod te nullus dat
de opere quod posset ad obiciendum quod amare te et opera sic ampla
bile occurrit videntur. Fleqq[illegible] enim vane. hec est inimicitia et
equalis ea que ad se ipsum habet amicitia unusquisque scilicet quod
se ipsum diligat et proprium bonum. hoc est equale philautom
esse, id est amatorem sui ipsius vituperatur et utile est et cum
excluditur obiectionem, qui hic philautos scilicet quod vituperatur ama
re se ipsum scilicet modo amare. hoc philautos est magis quam oportet se
ipsum amare quam scilicet privatus amor propriorum impedit virtutem
et retrahit ab amore eorum, vel ut eadem et amatorem privatorum
maior scilicet ipsi simpliciter amare non vituperamus. Hec ipsi se sive
amare et sibi ipsum bonum est enim quodque. hoc est aliquid in
amante quod omne ut diceretur super quilibet vnuiquisque
talium scilicet et eorum proximum aliquo modo et hec non est vitu
perabile. Et addit etiam bonum quod convenit ex tali conta
tione dicens: sicut non est largus et auxiliatur amicis
aut extraneis aut aliis delectabilius est. Simpliciter
est liberalis quod fit impositione propria quod non est delectabile
si de toto fiat, tale ergo delectatio privatur si omnia sunt communia
possidet et possessa propria extra est positione. Et subdit secundum
utilem ex omnibus huius existere et hoc est hec iterum secundum
dicit super inconvenientia tamen insuper impulsa et
uxoribus et possessionibus faciendis civitatem. Et adhuc
intermittit hec in principio capitulo, ubi ostendit quod civitas quam
ponebat Socrates intermittit honestatem virtutum. Et hoc
post .iiii. particulas. Inquantum prima ostendit quod hec lex dictas
virtutes intermittit. Ibi sequenter quandam oblivionem quam
Socrates dicitur ibi, bone facere quid est. In .iiii. ostendit
a fine est de expositione Socratis, ibi Quoniam autem de expositionibus
Socratis. In .iiii. dicit quod ex tali positione sequitur civitas ibi
erit quod non ut non erit prudens civitas et hoc est et
adhuc intermittit opera duarum virtutum manifeste, et dicit
quarum prima est quid est mulier id est castitatis et sequitur
totum. Bonum id est castum opus est ab aliena super uxore con
tinere abstinere propter temperantiam. Illa autem dicitur abstinentia ab
aliena, sicut propria, et ponit secundam virtutem liberalitatis
quod super virtutem sequitur cum possessiones, et ponit
totum talis enim contentione super predicta que ponit Socrates
neque erit manifestius liberalis existens et quod liberalis non est
in mutatione propriorum, sic in .iiii. ethicorum demonstratum est
et ponit totum videntur. In operatione actus liberalis neque
nunc, est enim liberalis non potest si non de proprio et hoc est In
actu enim possessionum scilicet propriorum liberalitatis opus est. Obis
de existentibus communibus nichil est proprium et sic cessabit opus
liberalitatis. Et concludit totum quod possit esse ploratio in
mutis et ponit primo apparentia que est utique vox et hec est
bene facere quid est talis legis lator scilicet quod omnia sint communia
et philantropus. hoc est amicitia hominum utique esse videbitur
super talis communicatio hec non sit et sequitur totum audiens enim
super ad talem communicationem esse mirabiliter gaudet suscipit

putans fore amicitiam quandam mirabilem omnibus ad om
nes, scilicet quoniam sunt ei communia et nichil separatum habet, aliquis
hoc est, et alia ratione cum accusat ad ne existentium que autem
mala talia nunc fieri propter non communem esse. Et exponit mala
dico et disceptationes ad invicem de contractibus scilicet quod
non tamen solvit quia vendidit sibi et falsorum testimo
niorum iudicia scilicet quod alii falsos testes inducunt coram iudi
ce quod id sit suum quod non est et non possunt si omnia essent
communia et ponit tertium et dicit adulationes quibus tales
adulantur si omnia essent communia et hic respicient reputat
esse bonam communicationem quod omnia sint communia et tamen dicitur
videntur. Nullorum nichil sit propter communicationem scilicet privatas possessio
nes. Set propter malitiam avaritie scilicet quamvis ab alio appetit
intendit quod suum est et non fiunt propter incommunicationem quod
videntur etiam et omnia possidentes super modum et communicantes
[illegible] scilicet in omnibus ut communibus multo magis dissidentes ta
men super est ad multos quam separatim illas habentes hoc est
applicatum est inspicere hec quod nullo tamen dissidentes sic
aliquibus omnia sint communia et hoc est quod videntur et videmus
paucos existentibus in usu scilicet privatarum possessionum dissi
dentes ad multos qui sic dictum est possidentes
usu, scilicet et sic concordant. Et adhuc inutilem
politiam scilicet dissidentiam et concordiam super non solum privatas pri
vationes malis curantes super sic et concordiam est quam
ut bonus super privantes vitia est et conservant virtute
et pace et concordia sic curantes. Concluditque ex hiis quod
communia quodque esse omnino impossibile vitam super tales conditiones sicut
patet ex predictis. Et subdit tamen de expositionibus Socratis et quod in
dividat amicitiam aliquam hoc est. Causa autem deviationis Socratis
quod scilicet ita dividat amicitiam oportet putare suppositionem non esse
rectam, qua scilicet putavit sic debere unire civitatem
ut quibus de quibus diceret meum et totum videt videt tamen
proprio hic enim esse non potest, enim id est quod oportet non esse in aliquo
unam et domum et civitatem hoc super proprio, quamvis et modo domus
est quod ex eis constantibus uniatur scilicet domus et sui parentes
nato marito et uxore quamvis vero modis unitas est civitas
ut magis unitur loco et tempore diversis artificibus et negotia
toribus et diversis officiantibus. Sed non omnino super uniatur ut
non erit procedens civitas. Sed enim omnino uniatur cadit a ratione
civitatis ut in primo .ii. dictum est. Est autem hoc est contingere ut
erit quod super aliquid in civitate aliqua ratione potiatur hoc
non omnimoda. Propter autem existens ut non sit civitas erit
deterior civitas. hoc est propterea cum producitur ad hoc ut non sit
civitas hec facit deteriorem civitatem et dat exemplum eundem
utique siquis symphoniam que est concentus multarum vocum
concordans et fiunt tamen facit omophoniam. Ille enim destruit
symphoniam et ad hoc aliud inducit exemplum aut siquis ri
thmum basim unam sive faciat. Rithmon. Et do
nus [illegible] scilicet [illegible] [illegible] et basis diminuto
duo rithmi quod consonantia concurrentes, quod sicut rithmum
concordat unam basim id non erit rithmus. Ita et siquis
nimis uniat civitatem id non erit civitas. Et subiungit
quod propterea non erit civitas diversitas hec patria id est scilicet in diversis
disciplina virtutis similis sive non pro quam et concordia
tales leges [illegible] hec est lex oportet multorum super civiles erit
quamdam dictum est propter ipsa disciplina scilicet virtutis inducere

et comedere simul et vivere et putare super omnia esse philosophie. s. disciplinam sive civitatis studiosam et similiter tamen inquirere .i. talibus consuetudinibus dirigere civitatem. s. quia non convenit omnibus bonis. s. et philosophia et legibus talibus .i. melius dirigere civitatem ut sit studiosa quam conversatione quam posuit Socrates. Et inducit exemplum quantum unam civitatem quam Socrates laudabat dicens. Quemadmodum que circa possessiones in Lacedemonia et Creta. hoc est adiacente provincia [illegible] legislator consuetudine. Ille .i. legislator ordinavit possessiones et fructus esse communes. hoc in convivium concurrere sicut dictum est illuc ubi quibus erant omnia communia. Itaque tamen [illegible] faciebat omnia per singulos et [illegible] vocabula sodales ut [illegible] eam eis. Oportet autem hoc ipsum non ignorare. Hic incipit [illegible] in qua ostendit quod Socrates non consideravit qualis bonus provenit civitatis ex tali lege quam statuit communia et dividit in v. partes. In quarum prima ostendit quod conversatio qua dixit Socrates omnia debere esse communia non fuit probata per experimenta an esset utilis vel inutilis. In secunda ostendit quod lex sua erat inutilis quia non ostendit [illegible] inter nobiles et ignobiles, ibi Adhuc autem et uxores et pueros. In tertia ostendit quod nociva fuit etiam quia dominos eorum fecit agricolas, ibi Adhuc autem et dominos. Sicut nunc Thessalorum agricolas. In quarta dicit quod etiam inconveniens est quod eosdem faciat esse principes semper et non dividere. Sufficit enim principari. ibi Insecurum autem et principes quorum instituit Socrates. In quinta ostendit quod lex Socratis aufert felicitatem a civibus. ibi Adhuc autem et felicitatem. Dicit ergo Oportet autem hoc ipsum non ignorare quales bonus ex conversatione quam ponit Socrates proveniat civitati quod oportet attendere ea. s. quae ponit per legem. In multo tempore et .s. per experimentum probatur et multis annis in quibus non utique lateat per multiplex experimentum [illegible] bene. s. quae lege statuta sunt. Si fuerint per diversas conversationes et convenientes inventa et similiter tamen omnia .i. fere inventa sunt, alia autem [illegible] super .s. quae .s. bene possunt homines convenire. Sed hoc quidem hoc est quedam non conducta sunt .i. lege statuta eo quod nociva sunt nociva. [illegible] hoc est quibusdam aliis non utuntur cognoscentes et hoc ea est quae videntur conveniens [illegible] provenire multis bonis, maxime si quid fiet utique manifestum. s. quod [illegible] quod nec noceat ad civitatem si quis operibus. hoc est experimento operum videat hoc est consideret talem politiam constructam super esse. Ille .i. considerabit quod sunt nociva. Et [illegible] tali [illegible] non .i. poterit qui sic. s. consideravit intendere non partes ipsa quae .s. in civitate sunt et segregans suas civitates et iterum qualiter particula sunt in conviviis [illegible] hoc quid iterum in communia qualiter quemadmodum quorundam [illegible] quam iamiam sunt et commensales in omnibus lege ordinata. [illegible] non sint ordinationes [illegible]. Hoc autem [illegible] hoc est [illegible] qui sunt unius [illegible] accusatione et tribus hoc est qualiter homines unius tribus qui [illegible] [illegible] sine accusatione [illegible] diminutionem legis Socratis dicat [illegible] aliud [illegible] s. Socratis lege statutam super esse [illegible] non agros colere municipes hoc est cives sine [illegible] municipium custodire et [illegible] municipium [illegible]

.i. simul [illegible] non [illegible] municipii [illegible] agros colere et modo utrumque legem a quo [illegible] vocantur. Ibi [illegible] Lacedemonium [illegible] Illi .i. solos municipes [illegible] dicta [illegible] Illi [illegible] ostendit legem Socratis esse diminutam et imperfectam [illegible] [illegible] super [illegible] Socrates [illegible] diminuta est et insufficiens [illegible] autem hoc sit necessarium probat [illegible] [illegible] super tota [illegible] [illegible] quid de [illegible] et quid de [illegible] [illegible] conversationes de quibus [illegible] determinatum [illegible] super [illegible] imperfecta est et insufficiens [illegible] Socrates de lege agricolarum [illegible] agricolas [illegible] Socrates [illegible] possessiones [illegible] super [illegible] [illegible] esse [illegible] quid [illegible] uxores et pueros agricolarum [illegible] esse [illegible] municipibus et ostendit quod non [illegible] omnibus agricolis et municipibus [illegible] erit [illegible] hoc est aliquid [illegible] super [illegible] honores [illegible] principatus [illegible] ad tale [illegible] distinguat qualiter [illegible] subdit quod [illegible] Illi .i. [illegible] alia [illegible] possessiones [illegible] uxores et pueros suos [illegible] super [illegible] [illegible] gymnasia. hoc est exercitium belli et armorum [illegible] ne forte [illegible] insurgat arte militandi et usu armorum et est [illegible] [illegible] ne [illegible] gladium aut lanceam et insurgat [illegible] arguens Socratem quod dixit omnia debere esse communia et hoc est Si autem quemadmodum [illegible] super [illegible] omnia [illegible] super [illegible] omnia [illegible] modo erit [illegible] [illegible] debuit dixisse Socrates et non dixit [illegible] ostendit inconveniens quod sequitur [illegible] dicat [illegible] esse necessarium super est [illegible] [illegible] quid [illegible] municipes velut custodes [illegible] agricolas autem et artifices et alios cives [illegible] plebeios super [illegible] et ad hoc [illegible] inconveniens [illegible] accusationes [illegible] et quecumque alia [illegible] mala [illegible] [illegible] dicit [illegible] Socrates [illegible] esse [illegible] [illegible] [illegible] sicut municipes agricolis [illegible] dicit Socrates quod non multis indigebunt legalibus [illegible] disciplinam [illegible] Socrates hoc quod dicat [illegible] [illegible] [illegible] legibus [illegible] municipum hoc est custodia municipum [illegible] et quia [illegible] et alius talibus similibus. s. sicut [illegible] attribuet solam disciplinam municipibus et non dixit [illegible] lege non indigere et hoc [illegible] [illegible] qui [illegible] lex non [illegible] hoc [illegible] [illegible] ad malorum [illegible] et correctionem [illegible] concordat cum [illegible] [illegible]

diceretur quod nullo modo est lex posita de homicidiis et plagiis.

Adhuc et dominos facit / arguit hic Socratem quod agricolas facit dominos rerum possessarum / et dicit quod propter multas bonitates [illegible] rerum [illegible] et multas bonas replevit [illegible] id est

Adhuc et dominos facit rerum possessarum agricolas obligatos reddituum / hoc est quod ex [illegible] praeter ipsas obligationes offerentes municipiis / et [illegible] redargutionem dicit quod hoc non est utile tale sed multo magis inutile est tales scilicet agricolas et similes [illegible] dominos esse et [illegible] plenos tales enim [illegible] amorem continentiam [illegible] sunt [illegible] quales ea quae contra sunt [illegible] magis / quam aliquibus obsequia et [illegible] et [illegible] exhibeant. Sed tu [illegible] hoc simile fuit non [illegible] est supra [illegible] est / et [illegible] supra [illegible] est quae supra [illegible] politica et disciplina [illegible] et leges quales supra [illegible] est [illegible] sufficiens est [illegible] quod talia [illegible] omnibus [illegible] Socrates [illegible] est et [illegible] venire [illegible] medicus [illegible] multum [illegible] talia omittere et multa [illegible] quales [illegible] esse [illegible] supra [illegible] politica disciplina et lege municipes scilicet ad salvandum municipium et civitatem hoc enim indiget [illegible] disciplina et lege quales scilicet oportet esse municipes ut salvet municipium.

Similiter redarguit hic Socratem de eo quod insufficiens est de lege agricolarum / id est [illegible] quid faciat [illegible] agricolarum scilicet et municipium [illegible] agricolarum scilicet quis [illegible] fructus [illegible] municipes [illegible] agricole / hoc enim non [illegible] Socrates [illegible] supra [illegible] [illegible] agricolarum uxores supra [illegible] uxores laborare [illegible] et [illegible] ingressus [illegible] supra [illegible] et accepit hic [illegible] Dixit enim quod sicut in bestiis / equis et bobus eodem labore laborare et masculi et feminae eadem [illegible] esse in viris et mulieribus agricolarum [illegible] respondet hic [illegible] est [illegible] [illegible] parabola [illegible] eadem [illegible] supra sicut dixit Socrates [illegible] in [illegible] [illegible] curae domus [illegible] [illegible] in [illegible] civili [illegible] optimum [illegible] et [illegible] fuit eadem [illegible] Socrates [illegible] hic redarguit Socratem [illegible] quod dixit [illegible] esse principes et id est

[illegible] et principes quomodo [illegible] Socrates quod [illegible] principes [illegible] id est [illegible] principes [illegible] seditionis [illegible] sine [illegible] magis [illegible] dignum [illegible] qualiter principatum [illegible] seditiones et id est [illegible] possidebunt / hoc supra omnibus equales sicut dixit Socrates seditionis causa est [illegible] supra [illegible] principes [illegible] et bellicosi viri quod ex agricolis est pu-

[illegible] possibile [illegible] quod [illegible] eosdem fecit principes [illegible] eosdem [illegible] id est quod [illegible] supra [illegible] id est Socrates facit eosdem principes [illegible] supra est [illegible] aliis quidem [illegible] et alius [illegible] est [illegible] eadem [illegible] dicit quod non omnes homines equales [illegible] et non unus melior alio / et [illegible] de hominibus est sicut de mineris [illegible] auri [illegible] argenti [illegible] / et non [illegible] [illegible] metalli [illegible] metalla [illegible] eadem / [illegible] dixit quod non [illegible] quidem aliis [illegible] et aliis [illegible] est [illegible] eadem et explanat [illegible] Socrates [illegible] quid hoc est quibusdam [illegible] aurum [illegible] optime sunt dispositi ad virtutem et [illegible] hoc est aliis supra [illegible] argentum [illegible] non tam excellentes ad virtutem et [illegible] et [illegible] supra [illegible] artificibus [illegible] supra esse [illegible] disponi ad virtutem et [illegible] / [illegible] esse [illegible] agricolis hoc est [illegible] et [illegible] qui [illegible] intendere [illegible] dixit [illegible] principari quorum [illegible] est [illegible] omnia [illegible] esse [illegible] et [illegible] et [illegible] facere [illegible] principari [illegible] et [illegible] principatum [illegible] principes [illegible] aliis [illegible] principantibus / [illegible] volunt [illegible] principatu.

Adhuc autem [illegible] arguit Socratem quod a municipibus aufert felicitatem et id est Adhuc et [illegible] supra Socrates a municipibus / totam inquit felicitatem [illegible] et legis [illegible] hoc est quod legislator totam felicitatem debet facere civitatem et non solum municipes / et intellexit de felicitate [illegible] non [illegible] perfecta quae est [illegible] virtutem [illegible] non impediatur [illegible] hoc [illegible] in omnibus [illegible] et fortuna [illegible] in omnibus [illegible] eam sicut [illegible] non [illegible] quod diffinit [illegible] felicitatem [illegible] dialogo quod felix sive beatus est cui omnia optata succedunt et Boethius in [illegible] de consolatione [illegible] quod felicitas sive beatitudo est status omnium bonorum [illegible] perfectus et hunc [illegible] Socrates [illegible] impossibile et felicitatem totam supra civitatem non pluribus [illegible] omnibus [illegible] supra [illegible] felicitas [illegible] felicitates aliis et supra [illegible] impossibilibus ad eam [illegible] supra est felicitate [illegible] ex [illegible] vel ex fortuna vel [illegible] felicitatem non [illegible] et dat exemplum [illegible] [illegible] non [illegible] sicut [illegible] vel [illegible] et [illegible] est et [illegible] non [illegible] et [illegible] est [illegible] et [illegible] est [illegible] et [illegible] totum [illegible] felicitatem impossibile supra est [illegible] et non si municipes non sunt felices [illegible]

· s· qui alia sup̄ eius felices / z utrūque eorum slo· n·
neq̄ artifices sup̄ eius felices· q̄ mechanici
exercites incendunt sub lib; q̄ ad felicitatē n̄ p̄ ut
q̄ nō est n̄ cē illa ma z indig[]do bandsez· siq̄ no
pō esse felix· q̄ caret eam / Parmidi· n̄ sic prīnci
pat est cau sue salugionis· uidel; opib; redun
z ingenuacē uidel; opib; gubernare d̄nari / sed post
epylogale pcdom· sub dēr policia· q̄ quid d̄ima·
societatis dixit has dubitationes hē sup· q̄ dec tue
z hic nō morere aleat· s· que inseq̄uentib; dicet

Lex est simile z· i· z quę cē leges se hnt p̄
sicut se p̄rus dic̄tt· s· Uncaplō uno de
finitur cē leges, qs d̄ sua policia d̄dic socrates
z hē duas pt̄es· i· ligine p̄ n· ponit leges s̄o pn̄d
circa eas· ibi ad̄ sicut quid q̄ hnt oīm similes
socrati / prīmo itaq̄ dividit iteres inquantum sim
dicit q̄ expedit d̄ politica illa· pauca q̄ sidērate
eo q̄ z socrates· i· politica sua pauca determinavit / in
sa dicit quales socrates diuisit hierarchies inciuita
ibi diuidit & in duas pt̄es· / in ea poste qñdam
spālem legem socrates· q̄ p̄mulgavit q̄ uxores
q̄ simul cū uiris ad bella procedant z eadem discipli
na· cū municipib; preparare sm· Sic uxore q̄d
tradit opere sunt z e / z est· Hec & ille slō· n·
in omnib; s; in quib;dam z q̄ cē leges se hnt
quib; simile est· s· socrates regulabat tantam
poli[ciam] quale reddit d̄ uxorib; pueris z possessionib;
postius se p̄rus, p̄· n· ddic polichia z ordinatur
posita posuit leges quib; regulantur cimt
sm ordinē polichie reddit / z q̄ ta d̄ polichia in
ca dea sic id dicit p̄ q̄ z de ea que h; polich
· s· d̄ legib; tradendis socrates attendere modica
melius / z illiung rom̄ z n̄ in polichia socrates
· s· d̄ paucis eis determinavit socrates / z dicit
d̄ quib;dam· de uxor· s· z pueror; ratione quoniam
oz hēre · i· qua lege regulari· z de possessione in
ulege determinavit q̄· s· omia oz esse coīa z
inde pñcia z polichie ordinē sup· determinavit
z sub dicit quomodo polictie ordinaunt diuisit in
duas pt̄es socrates· s· eo· q̄ multa[do] hierarchie in
duas pt̄es diuid;t z; est p̄ma q̄ in duas pt̄es
multa[do] hierarchie quib; est z ciuium / z suppone
pt̄es in quas diuidit dicens· h; quid h; ē una p̄s
magistrales· qui uicturalia procurant h; au h; est
alia p̄s· in p̄cem q̄ ad bella que s· est p̄s milit
aris sicut dicit plō in thymeo ex scta iuue
tute eligenda est z in ipsa ... fore ... p̄
... eo q̄ in eorum ordinati sunt ad repelle
... / ... cunctis z ... z principi
... ex militib; n· z alijs de ... qui
... multa[tes] elegerunt quosdā qui p̄n
... regimine / z sm leges ...
... regerent ut quib; ad uoca ...
sine ... attingeret sm iustitie ordinem / ...
· z ... d̄ re p̄[] ... de arti
... socrates z plone ...

ad mod corpis humani edificare^[c] inde· n· in uno
p^o fundat cor z muniri ossib; pectoralib; z costalib;
membra interiora ponit / z in extremo p̄tis membra ...
sicut man[us] z pedes quib; repellant extranea z attrahant
conuenientia sic dixit ... ponenda eorum
regis / z in medio ... ciuitatis z ... admi
nistrā regem / z in extremo ... in bella
ant z repellant ... si ... timido
r[um] inueniret expelle[] inuentute electe z ... / sc
plō / ad milites sicut eu esse reddendos z aliud ... ci
esse instruendos / ... bello inceperit d̄
... de ... ex ... z ...
esse ... z ... dei / ... z silua expellit
co audientes sonum malleorum z ... sine pauidi
audiuit sono armor[um] hostium / ... & iusticia ...
... Deagricolis & z artificib;
uero nullo aut aliquo precepit principaliter nisi de
terminauit socrates cū tñ h; ... nā / ...
est una ... z ... hor[um] nā ... aliam
esse ... z aliam principari ... sepius ...
terminatū est / z argui ... z arma ... p̄o
... hos agricolas· s· artifices· z pugnare sicut
pugnant milites· ad repellendos hostes· ... dixit
nich determinavit socrates z ... / z ...
... de ... legum ... uxores ... sunt ... q̄d
... socrates simul opere bellare cū uiris cū
... fundāre ... / z addit q̄ ...
lege reddit socrates z disciplina preparare eadem ...
... municipib; h; est ... / ... & ... d̄
terminauit sic q̄ ... principare ... h; corrupto
urbanitatis est / ... de aliis in quib; ...
... / ... est ... s· d̄ agricolis z artificib; ...
... z de disciplina qlē qñda· s· disciplinā ...
in municipib; · s· quali custodiant municipium z ...
legib; ordinē ... sup· omia h; ...
... replent ... nam
... z determinate ad ... / z h; est
... legū plima ... p̄ leges ...
... alia legis ... plimas leges ...
ipe ... plimas ... paucas leges dicit ...
h; est q̄ leges sunt sm ... legum / ...
· n· qualidā ... / ... legū nō ... / ...
sicut dēm est lex est ... q̄· bone
... / ... in quo ...
... sup· s· legū d̄ polichia ...
· s· polichia ...
... ... / ...
z ...
/ ... ad
... polichia ... q̄ ... preparare ...
disciplinam ...
... / q̄ ... in quo ...
... quali· s· ... esse ... z ...
... · s· ... q̄· s· ... esse ...
tradit ambab; polichis · s· ... z mu
nicipib; agricolar[um] ... / ...

disciplinam eandem dicit esse ambarum scilicet policiarum . et
aliquibus necesse abstinere . vel quia illa est laboriosa / quare n[on]
necessariis divitiis que sunt predictabilis vite et vite vivere scilicet
debeant cives . Sicut enim in vii libro in principio dictum est . ad
votum debet vivere politice viventes . Sed nec ad votum si
beate vivunt qui laborem necessarium vite querunt / et convinci-
tur esse scilicet nichil determinavit Socrates / et addidit liberum vi-
tam inhitat scilicet policiam magnam scilicet Socrates oportet esse communia
multa quia sine communibus non est iocunda vita nec beata
qualem debet esse politice viventium et hanc policiam scilicet
multitudinem mille arma possidentium scilicet dixit esse Socrates
ubi scilicet civitas v mille armatos defendi potest . hanc et aliam
scilicet policiam quinquies multiplicatam quia scilicet quinque milibus ab hostibus
vix defendi potest et cum hoc quia ita dixit non determinavit
unde essent sumptus et superfluitas huius omnibus sufficientia
Sed et est quidem habent omnes sermones Socratis et leve
et novum et questionibus plenum / hic incipit procedere et disputare
contra legem Socratis et habet duas partes . In prima ponit rationem reprehen-
sionum contra Socratem . In secunda confirmat eas . auctoritate Fydo-
nis . ibi . Fydon quidem corinthius existens legum lator
primarum . Et prima habet tres partes . In prima reprehendit Socratem in
sermone / secundo quia non respexit ad ea . que legum lato-
res respicere debent ibi Dicere autem quia oportet legum latorem . tertio
quia non bene determinavit de multitudine possessionum . ibi . Et
multitudinem autem possessionis videre oportet . Dicto quod non bene determinavit
multitudinem civium comparatione ad possessiones ibi . Inveni-
ens autem et possessiones adequare . Quinto quia non bene determinavit de
generatione . qualiter debet fieri hereditas propter filium ad sufficientiam
filiorum . ibi . Simile quidem enim nullus dubitat . Sexto quia non
respexit ad fortunas . que accidere possunt legum latoribus
ibi . Magis autem superhabundantie que . Dicit ergo quod primo . Sed et est
quidem quod habent omnes sermones Socratis / predicat sic dicens Socra-
tis quia non est necessarium ad bonam policiam / magnum hoc nec potest vi-
vere ad votum et novum hoc est non concordans antiquis
legum latoribus . nec expertum per multos annos sic autem accidit
et questionibus plenum propter impotentiam que attendit ex dictis sub-
tilibus et omnia forte difficile scilicet est determinare / et reddit
rationem Difficile enim quod . scilicet possessionibus tot divitias diversas
multitudines que scilicet civilitatem incontinenter possunt vivere su-
fficiente est determinare / et subiungit rationem quia enim non
latet quod in regione Babylonica . hec tota nutrie-
bat ad subiectionem orbis ut aliqui dicunt scilicet illi . In-
finita erit apud multitudinem et sic difficile est de possessio-
nibus sufficientibus tante multitudini providere ut tot su-
fficientem habeant in expensis de possessionibus determinare
quia octo vel x milia viventes et dicit . accidit . quod
agricole non desunt et propterea huius scilicet v milia mille
arma possidentium mulierum et famulorum alia turba
multo maior . nec debuit determinare legum lator
unde sufficienter exponeret / et hoc est quia quidem quod supposi-
ta ad votum hoc est quod oportet ubi . ad votum habentem / quia
bona policia non est sicut dictum est in vii libro in principio
... cives ad votum non vivunt tamen nichil impossibile
scilicet oportet supponi a legum latore quia hoc habet non possi-
bile nec iniuste nec iniuste . ¶ Dicere autem . Secunda pars in qua
reprehendit eum quia non respexit ad ea que respicere legum
latorem debet / et hoc est Dicere autem quia oportet legum latorem ad duo respi-
cientem ponere legem ad ... / et consideravit ad que ad
regionem et homines ad regionem ut tamen sic quod po-
ssit nutrire ... sicut de Troia . Sed / potuit in-
venire parum de aliis ... / et apponit causam quia hoc an-
tiquum bene habet apponere quia scilicet legum lator respiciat / et . i . et
vicinorum loca ex quibus ut adiuvari vel nocumentum pati pos-
sent civitati / et hoc quidem oportet respicere scilicet / primo quid habet
principaliter si oportet civitatem vivere vitam politicam non mo-
nosticam . Politica enim vita multis indiget et amulta
ledi potest et hoc est Non enim solum necessarium est quam hoc est
politicam vitam talibus uti ad bellum armis que utilia
sunt secundum propriam regionem ad defensionem scilicet / Sed et
ad extranea loca ut scilicet possit repellere contra insurgen-
tia . Et si quis obiceret quod hoc tempore pacis non essent necessaria
et dicit . Si quis autem non talem acceptat vitam . i . belli
causam . nec propriam scilicet nec civiliter ... communiter
scilicet quia Socrates . dixit omnia debere esse ... ut ...
pax inter cives tamen nichil minus oportet terribiles esse inimicis
ut scilicet non audeant insurgere non solum venientibus in re-
gionem tempore belli scilicet / Sed et discedentibus et distantibus scilicet
ut scilicet terror eorum spectat ad propinquos et remotos
inimicos enim plus terrore quam amore compescuntur . Et multitudinem
autem possessionum videre oportet / tertia pars in qua reprehendit eum quia
non conveniens determinationibus utebatur in divisione possessionum
et hoc est et multitudinem autem possessionum videre oportet qualiter conti-
neatur / ne forte determinet melius alio modo plane
magis / hoc est ut sit planior determinatio quam dixit Socrates
et ponit dictum Socratis . Tantam enim inquit Socrates oportet
esse possessionem scilicet . ut vivant temperate et in deliciis
temperate hoc est non dissolute secundum luxum / non propter deliciis
tamen contra ponit ei . quia temperate secundum temperantiam dixit esse vivendum
... et hoc reprehendit et hoc est et causa eadem si quis dicat
ut vivant bene hoc est enim universaliter magis / sed intendit quia melius
dixisset Socrates tantas oportet esse possessiones . ut quibus vivant
bene quia illa magis universalis determinatio est quam quia vivant tem-
perate quidem vivere vivere hoc est sub dicto suo bene non
vivunt stultus enim bene vivit qui temperate vivit Adhuc autem
cadentem inducat aliam rationem et dicit Adhuc autem hoc est
contingit temperate quidem vivere vivere hoc est sub ... et ille
bene non vivit / stultus enim bene vivit qui temperate vivit / et ad
istam determinationem Socratis / Sed melior determinatio scilicet
esset temperate et liberaliter et subiungit rationem / quia ista duo de-
bent simul poni ad determinationem / secundum divisionem / separa-
ta enim . i . si hec duo . scilicet liberaliter et temperate alternatim seperen-
tur divisim scilicet . accepimus hunc quod liberaliter scilicet
vivere consequitur delicatum . et hoc non est bene vivere sed sic
... vivere non est bene vivere / et bonum efficit et ap-
... ut ... eorum hoc enim scilicet temperate vivere
laboriose vivere scilicet consequitur et hoc etiam non est bene vivere
propter quod dicit Seneca . quia laboriose vivere potest etiam vi-
ta quam durare / et ideo scilicet oportet utrumque coniungi . ut scilicet vi-
vat temperate et liberaliter . Sed ... possit aliquis querere quare non accepit
determinationem aliam ... ut dixisset mansuete et for-
titer vivere quia sole hee habitus sunt ... . scilicet et liberalitas et tem-
perantia et ... sic hec faciunt ... circa ... mansue-

2

ut si fuerit una non esset / quamvis autem nec fortior sed etiam timorem
et audaciam. temperate et liberaliter vivere. supple verum. Item [illegible]
communicandum [illegible] temperantia et liberalitate et non communicabilitate
et fortitudine [illegible]
liberalitate nocivum est [illegible]
tur determinari. Inconveniens autem [illegible] reprehendit [illegible]
[illegible] sufficientia possessionum ad multitudinem non determinat
[illegible] esse multitudinem [illegible] est inconveniens et [illegible]
[illegible] multitudinem [illegible] supple [illegible]
esse multitudinem [illegible]
utique sufficere [illegible] multitudinem [illegible]
possessiones [illegible] multitudini infinite [illegible]
[illegible] civitates quasdam [illegible]
[illegible] ut possessiones [illegible] sufficiant [illegible]
[illegible] supple [illegible]
[illegible] possessionibus [illegible]
[illegible]
[illegible] est equaliter [illegible]

[illegible]

opere permanere eandem [illegible] est [illegible]
inequales [illegible] magnitudines [illegible]
redigi ad equalitatem [illegible] permanere [illegible]
[illegible]
[illegible]
agrum agro copulantes usque ad [illegible]
[illegible] habitantes [illegible] lex [illegible]
est [illegible] reprehensio [illegible]
[illegible]
[illegible] supple ordinandum ad [illegible]
[illegible]
[illegible]
minuta est lex [illegible]
[illegible] est [illegible]
[illegible] ordinandum [illegible]
[illegible] phyton [illegible]
supple [illegible] ordinare [illegible]
[illegible] ordinacionem
[illegible]

z potencia hnt adiuncte z d. p. zponem ab olygon
grece q est paucus z chia. ut archos q est pnc sui
principat. z h. inest simile huic policia phydonis
li potius democratie z thymocratie ut dem e. C. ado
ulterius quid statuit phydon. in militibus subdens
media. c. bar. plichiar. est qui uocat phydon. l. z sui
policia z addit cum qu dicat media. est. i. q ex
uectatib; armis h. est militib; qui mediu sunt
principat. z ib. cet. p. ondit reprhinsione inht. e. q. d.
h est p. anng. lino su sup uicissima huic. z mutua
uitatibus. sup. sydon z inh. s. q d. cuissima bndit
forte q democraticus principat. cuissim est inc alias
politicas pctatet. Si d mic. s. policia dixit ciuitu
ciuitatib; ut optima q pma no bn dixit. sup. p.
n. politica. regnu est z optima p. est monarchia
est ut d. in. viij. eth. c. x. intentu. z mio qm
dr omnib; q sufficit diuitiis gla z amicis. z sic
i. pitate. h. n. nllo indiget nisi extrinsece applo sed
querit oib; bonu ppli et. z no q. matiu. Sic no
q. sit sufficiens. moib; te no est rex. clerches. q
qui forte z cau z fortuitu uenit ad regnu. clerot
n. grece sors est. p h. policia. inter oms melior est
z uanitor. q sic unu cor e. unu arpus. z no pla
ita unus multitudinis monarchie una. e unus princeps
z no plres. z id d. in decto q grues una seque
ordine litterar. z huic corrupcio est in tyrannide
q pessima e omni policiar. z pp h. oppon optime.
tyrannus. n. e. qui oma ad utilitate ppam z
nocumtu ppli statuit z similing. rom ferita n
q est lacedomonior q mixta est ex multis. ar
uniq laudabit mag regna. mag inter dicat ille
z alius alia magis. sup. laudabit que e inter
oior principat. h. n. melior est q democratia
z audiet. dzam in eis subdens. Quidam quid q h.
dnt q. optima policia ex omnib; alis ciuitati
mixta. h. est ex omnib; policiis ciuitat. p. q
z lacedomonior. sup. policia z laudat. z similigat
tam. b. esse n. ipm hu. quid ex olygarchia. z
monarchia. z democ. aliut dicentes regni quid mo
narchia sup. esse. p. q. l lacedomo principe uni
senior. d. principatu olygarchia. z h. lacedomd
z si ubi sunt obtinuit q. e ei aristocracia
democratice d principatu sup. dnt. l. plebeior p
ncipatu pp exemplo esse. s. tale principatu ess
ros. Essora. dnt. ex hij. que aliorum poni z in
principat assumpti. alij d efforia quid e tyrannid
sup. dnt. eo q. ad similitudine d. tenet tyranni
dis. sed z aristocracia tend ad principat regi
pp sublimitudine uirtutis. democratice d principati
dnt sup. ille. f. animi. z alia uita cottidiana
eo q communiter dantur sicut p. cauium principant.
Cunctis legib; d. hul z e h. dicit q optima polich
ya est fm legem determinari z regibat. sponem qm
fecit sydon. sequit socte. z h. dicas pres s. n.
d. termi. a. sponi sydonis z. socte bde rep mes
ea. ex aliorum sponi m. melius g in legib; dnt

a p lyk ...
z h. est. d. huic que dicit sunt sm ponem z socte
dem est in ij. pli. ker. q. q optima sup. e. sponi q
ma politeya ex democracia que. s. est principat mi
tor. z tyrannica z ea dei est q democracia principat
est ppli. z dictu q dicebat mag. rectu ad quitate
si multa principaret q si uni. Omna. n. dicebat tale
dic coia. tyrannide d appositiue q mla dicebat d. mula
politeya media inter aristocracia z democracia qui
seu z crudeles debet esse in hostes. pp q ipso dr.
pto multu debe hre duas facies. s. benigna in ci
ues z crudele in hostes. hoc z precepit q ingenti militu
ad pugna cont hostes nich ondit eis q audaces faciat
ut arma z sanguis z ulna perulos uectt ille pnocant
in furore z audacia contra inimicos. Sicut z q d dicit
in. iij. eth. q fortes exsultabant sm pmares zebuli
ut sanguis. ibid. docet homer dicente. virtute fu
rore immitte z in furore uirtute erige z uirtute
incite fortitudine. Sic inli. mach. j. xi. c. d. q
lysias z su. pugnant cu iuda machabeo ondit
elephantis z militibus suis sanguine uue z mori. ut
acueret eos ad plur. Dicimus h. d apd uiros sit sane
contra hostes. inq democratico principatu. principat cen
turiones z cyliarche q mille p sunt militib; z mi
litites audacia foriti obediunt. tu inter ciuitates cui
sic n est bonu pp q z pso in ethym. fele. p. p. multa
lz retentib; auctoria bellu. occurre puellas cu ty
pannis z choris z laudib; exquib; ad benignitate ind
ucerent facies. quas exhibuit cuie ciuib;. dposita fi
cate crudelitate z audacie. p h. e duas. s. policyas
dici oio unq. d. no pot. policyas. s. multas ciuitatu
sup esse. aut dat com pessimas olig h. e q hee due
pessime ona l. Tyrannis. n. est simpl pessima z corrupti
monarchie. democratie d principiat n quid simpl pessi
m. h. inter bon. e regno z aristocracia. Ex hijs concludit
q melius dnt alii alit sponent politicas mixtas. p h e
melius q dnt q plres commiscet q sup duas dicat de
mocracia. s. z tyrannica. p ibidem rom exemplis. n. cpo
sita. policya melior sup est. z exhi rone ondit q
policia spona ex democracia z tyrannide. In hui
hec. p h est dem. h. est alia roe in d. no esse bna
in huic uel monarchiu nich. s. spo fca ex democ
cia z tyrannide. z sic hoc h. alia negad. z e. q q
nich hec. spo aliorum. de monarchia q optima policya
est id bona esse pio. p. z idet ex quib; policys sin
ntarie spit. spo. lz ex olygarchia. z democracia. Oly
garchia. n. principat est paucor z potentu. mani
q e in potences centuriones. s. z cyliarchias. Democracia
d principat est diuitu z aliorum inparitus ualenciu
nd in equalit spo exhi. z h e mag declinare
uolt ad olygarchia cu ro est q pauci sit ex qlis pn
cipes eligant. z h e q similing. Palam d. s. q declinet
ad olygarchia exprincipatu. mitteret. ut n pauci
fe z id dicit q quid. n. ex eius sortialit. d e aliorum
...

2

vendere quod habundantiorum, hoc est divitum et potentiorum omnium sit, et
vocare meliores, scilicet et facere principes electione sua. dicit facere
ad politiam, hoc enim pertinet ad politicos, quod quosdam ad se vo-
cent. hoc autem dimittit, hoc est quod quosdam dimittat, quia non sunt ipsi
ad negotia politica. hoc autem oligarchicum quia super declinat
ad oligarchiam. Et deinde hic ponit adhuc aliam rationem, quod hoc est reputare
tale plures existimantibus esse principantibus et maiores, scilicet principes,
eximie honorabiliores super reputare faciunt ordinem
oligarchiam. Et deinde addunt autem illi oligarchiam dicunt facere
et statum electionem. scilicet Socrates et physicam et adhuc rationem quare
talis electio oligarchica est. Eligunt enim quidam omnes natio
quod scilicet equaliter per eam electio principantium sic omnes secundum hono-
rabiliores quae dignior personarum est super eligunt primus
de utili virtutis super eligunt equales super primus ex hu
hoc est secundum dignitatis viros qui possunt pro multitudine
de in excessu. hoc est certe dignitatis. eligunt enim quidam
qui participantibus possunt, vincunt non omnibus erant natum
scilicet eligere vel eligi. huius ipsum excessus aut contra. [illegible]
erat aut contrarie dignitatis virtus non eligebat contra hoc ex
contrario hoc est contrarie dignitatis natum super eligere solus pro
sunt. Illi enim instituebant tale et contrarie dignitatis principatus
de uno hoc est quod hos quidem equalibus honorabiliter elige-
bant super ad officia sive dignitates et gratia suscipiebant uno singulariter
scilicet fyton scilicet operare omnes eisdem natum gradus scilicet et dignitates
hoc tamen dicebat esse quod plures eligunt ex maiori honora-
bilibus talibus et meliores super eligunt et ponit etiam
subdens propter quosdam propalamque non eligere, hoc est quod quidam
de populo ad dignitates non eligunt apud et sic et hoc videt
tamen illa non natum, tales tamen aptitudinem non habent ad di-
gnitatum actus. huius deinde electionem ponit inventa. Videtur
alia institutio rationem quod quia ex democratica et monar-
chica ex constare tale politicam ex huius maius et expo-
dens cum medie super in ipso toto de tali politica consideratio
scilicet hoc quia politica composita ex monarchia quia ex honorabilissimis
eligitur unus, ex democratica quia ex ditissimis eligunt plures
sicut in regno romano saepe factum est. eligebatur enim regna-
bat solus. Dyocletianus et Maximianus simul. Consu-
les autem et senatores secundum dignitates virtutis multi elige-
bantur. Deinde tamen subdens quod in hac electione quidam
periculosum et hoc est. haec verba electionem principum scilicet quod ex ele-
ctis hoc est dignioribus primus eligibiles super sic personis
ostendit quod id sit periculosum. Sunt enim alii instituti velle
in principatum scilicet et mediocres multitudinis. sic ad hos
eligunt voluntate scilicet principum. multitudo enim timet
principes et non sua virtute sed sua voluntate principum eligunt
et alii indignos ad hos et creant personas dignitatis. Postea
ponit epilogando sententiam totius capituli et hoc est Circa quid
hoc est politiam quae in legibus scilicet Socratis. huic habet modum
scilicet dictus est.

[S]unt autem quaedam politiae et aliae. Incipit hic capitulum
disputare de politia Phaleae et Platonis et dicit
inter... [illegible] ponit quod dicebat de legibus et politiae
[illegible] commendat [illegible] quid [illegible] ponit [illegible]
unit [illegible] distare per inequalitatem et hoc est [illegible]
politiae hoc est legis [illegible] alie scilicet [illegible]
[illegible] et tyrannis et [illegible] hoc [illegible] hoc est

et nostra poliacatus. eos qui sine ratione leges ponunt et ne
et antiquitus consuetas. haec et hoc est quidem [illegible]
[illegible] qui sint ratione leges [illegible]
quia sint virtute. Deinde [illegible] et si quidem alie leges sunt
[illegible] et hoc est omnes et polites super [illegible]
super legum et sint alias politice [illegible] super [illegible]
[illegible] propinquius sunt huius ambabus scilicet
[illegible] super non [illegible] ad leges Socratis
et tyrannis et hoc [illegible] scilicet super [illegible]
[illegible] in eis que est prior [illegible] alias ad
invenit super ut Socrates [illegible] hoc est ut
[illegible] esset [illegible] cum mulieribus sicut Sardanopalus
fecit qui semper erat in [illegible] cum mulieribus et hoc [illegible]
[illegible] esse. Sed super alii legis latores quae politicas
ordinaverunt [illegible] hoc est [illegible]
mobilibus et immobilibus inchoant leges scilicet ponunt et non
[illegible] priorum et [illegible] et ponit [illegible]
subdens. Magis enim [illegible] quibusdam legum latoribus scilicet quod est [illegible]
esse politice scilicet quod [illegible] ordinari bene et ponit
[illegible] enim [illegible] seditiones [illegible] principaliter
lege occurrendum est. Et adducit [illegible] legum
latore [illegible] seditiones scilicet [illegible]
Phaleas calcedonius hoc est [illegible] possessiones
primus ait enim Phaleas scilicet oportere equales esse possessiones
civium scilicet ut unusquisque tantum habeat quantum alius de terra pertinente
ad civitatem et quod difficile est civitates adhuc reducere
[illegible] Phaleas hoc [illegible]
[illegible] scilicet sortes non [illegible]
sic quid non difficile existimabat [illegible] scilicet quod
sortes equales [illegible] maneat [illegible]
ad civitatem. Et super [illegible] scilicet [illegible]
[illegible] laborosius quid super [illegible]
erat reducere ad equalitatem tamen [illegible]
super [illegible] quod fiat equalitas et ponit legem per hoc
[illegible] divites
dare quid hoc est quod lex sic quia [illegible] divites dote
dare pauperibus accipere autem non hoc est quod divites nihil
accipiant hoc dote et [illegible] legem dote pauperibus et hoc est
pauperes autem non dare quidem accipere [illegible] reduci
tur ad equalitatem si divites non accipiant hoc tamen [illegible]
[illegible] Et [illegible] quoniam [illegible] hanc legem [illegible]
[illegible] non [illegible] cives tamen equaliter esse [illegible]
equales dignitates [illegible] hic [illegible]
[illegible] non [illegible] equale [illegible] quod est secundum medietatem
arismeticam [illegible] equale [illegible] sint medietate
geometricam [illegible] sortes [illegible] esse [illegible] distribuendo
[illegible] dignitate [illegible] et hoc est [illegible] leges [illegible]
[illegible] ad ad quid putabat oportere unum scilicet habere plus [illegible]
et alium minus propter differentiam dignitatis plus et quam [illegible]
[illegible] esse scilicet quod plus habere dignior quam indignior
minime possessionis. hoc est super minima possessione [illegible]
[illegible] esse [illegible] scilicet quod ditissimus [illegible]
[illegible] non excedere [illegible] quam decem [illegible]
scilicet paulo ante. Sic possidentes legibus incipit [illegible] ex contrario
de [illegible] diminutione et insufficientia et hoc est [illegible]
[illegible] hoc [illegible] leges [illegible]

ꝯquo tn̄ ronē nō facit ꝑ ondit qd̄ ē illd̄ qm̄ lbē statueret mltitu[o] limitata sup fic tot ꝑ̄lo ∴
ꝯ aliaꝝ mltitudinē ordinare · s· ꝙ quib; gn̄et ꝯ dicat
roīn qr n· lbe mltitudines h· ē tcutare ꝑuꝝ nisi
sup excedat liqre ꝑ ꝯ lege solū · ꝙ te ꝑ dīone
lbe mē ꝑuor nō ꝑt retine quīntupl h ꝑ ꝯpaup
alr ꝯ h illlugit adh alia tam ꝯ tine solone sup
legis · plur sup ē tal lex · cui dat ronē glōr · n ·
ex diuitib; ꝯ paupes · sup ꝯ ꝑt insolencias ꝯ
id sup lege statu debet ne ꝑ insolencias de paup
arent ꝯ h ē · op n · nō insolescerent ō tales · ꝯ ee
h mēh statuit nꝫ felleas nꝫ ꝑlo vel dimi[i] ꝯ in
sufficientes . Cum ꝙ laudand ē in lege feller lau
dat fulatus · claua quid ḡ hō quida ꝑōm adpulla
contraē lbe regulatis · sicut felleas dixit alius ·
inchoando ꝑ antiquꝫ quida vnū ꝯ cognouisse ꝯ addut
mag auctoritatis ine illos · velut ꝑ solon ꝙ s· inuenit
leges tabularꝫ · ꝯ sicut vn[o] de · vii · sapientib; · lege
statuit ꝯ apud alios est lex · ꝙ ꝑhibet possidē cui quā
cunꝙ uolue quis · ꝑutabitur n · ꝙ vno excellū dna
to · alii ꝑuienē sicut ꝯ vni est ꝯ de h induit
alias leges · dicens ꝯ illam uende leges ꝑhibent
ꝯ dat ex[m] sicut in lucr̄ luochas lex nō ē uende
sup · aliq̄ sua possessionē ꝯ est luochas n cum[t] n
maius infortunium ondat accidisse ꝑ ꝙ · s· cogat
illam uende ꝯ est redemptio atque m[e] ut adiuss ꝯ in
ducit ad idem adh anamnq̄s leccas ꝯseruare sup
illese · s· ꝑcipue leges · ꝯ ondit damp̄nū ꝙ fuit
ex solone istius legis h au solutū ꝯ · ꝯ · ꝙ ex leu
chada nomi ciuit[a] ē democrat̄ h est ꝑplare ꝯ
uile ualde · fecit policyam ꝑ pꝯ ꝯ io rened est
ꝙ · s· leccas anaq̄ ꝯtinent ꝯ dat ronē slo · n · ad
huc · s· mutatis forib; · nobilius congelat adeo
natis dignitatib; · ad ꝑncipat procede ꝙ si nobiles
mutat leccas · te nare est ꝙ · ꝑmisceant ignobili
b; · ꝯ ꝑdante ab antiquo silu dētinatas dignitates
ꝯ h est ꝯtrariū rei pu[ce] · ꝙ te nō de dign[te] sum
mē h · ꝑplari uiuare ꝯ illi frequē male regē
ꝯ ꝑ h legis late nō debuit cui illas mod'ari h
to ꝑcipiscerias in m̄ expen[di] · ꝯ adh induc adh
alia roni ꝯ hoc est · h est · h est ꝯtinget ex ꝯlitate
quid ē lbe ine ciues · s· hanc ꝯ · s· illam · ut nil
tal ē · s· ut omꝯ ualde diuites sint · aut delicate
uiuat · sup · inenu[te] ab omib; · aut ualde modica
· s· ꝙ omis sint ualde paupes · ut uiuat tenacit ab
omib; · s· ꝯ sicut dicit Seneca · uita ꝑci ꝯhat ꝙ
diuiat ꝯ utꝙ hoꝝ mala pulsi[a] ē · Ꝯ huc ꝯcludit
ꝑala ꝙ ꝙ nō sufficiet illas ꝯlites face ere legis la
torꝯ · h mediū ꝯiecturand ē · sup · aliꝙ lacere
ut · s· unusquisꝙ · ad uertu uiuat ꝯ cū ꝑdignit ꝯ
nō sin · ꝯlitate leccas · distribuit · Cꝯ idiat addu
cit alia roni ꝯ h est adh ꝯ liqr mediocre ordi
nare illam · omib; mēh ꝑart · ad utlitate · s·
cui dat roin mag · n · oꝫ · ꝯcupias regulare qm̄
illas ꝯcupia · n · ato illuet illas · ꝑau sup ꝯcupia
ne ē ordinata · sup · ꝯ felleo · ꝯ nō insufficiet est ·

ꝯtrar ꝯ nam̄ ē ordinari ꝯcupias nō ciuitas
lusti[o] a legib; sudis · ꝯ nō retinat lege ꝯtētiꝫ
seq ꝯcupiat ꝯ io male · fecit felleas ꝯcupias non
ordinado · ꝯ ꝯcludit rūsione ꝙ adh fuere felle
as · ꝙ h dicet ꝑ ipe putat · n · hoꝝ dua ꝯlitate
opꝫ ēe ꝯtulē ciuitatib; ꝯ ꝯdit ronē quoꝝ · s· possō
nis ꝯ disciplīe ꝯ ꝯdit ꝙ adhuc ꝯ psilibil est de
insufficie[a] · ꝯ disciplina quid que ērit oꝫ dec̄ gnu
fecit felleas ꝯ h ronē ꝯ dicit inꝑ ꝯ · ꝙ · s· ꝯ moub;
vlēt simones dereptau ꝯ muales ꝯ ꝑeculares ꝯ
ꝯ ꝯ res uales · ꝯ adducit ulta exquo h ꝯuit ꝯ
vna ēe ꝯ eand sup · disciplina om̄ ciuit mēh
utalo ē · ꝯ a sicut dicit inꝑ · exemplis eidē ꝯ
marib; nō ꝯpon ciuitas · ꝯ io ad una ꝯ eand
disciplina regn nō ꝑt · ꝯ oꝫ · talem ēe disciplina
ꝙ cuib; sim vnū mod ꝯuemat ꝯ ponit ronē est · n ·
h ꝯtingit tale ēe disciplina eand ꝯ vna ex ꝙ
· s· disciplina ere electiui h est illi qui ꝯueniunt
magis elegisses ꝯ · ad ꝑncipat' regendi · ꝙ ꝑla
rib; · s· aut pecunias aut honore · aut simul utꝙ
ꝯ h sup · nō expedit ꝑolitice · ꝙ sic ꝯfudētur
gradꝯ dignit[a] · Cꝯ oleas arguit eū de insufficien[a]
ꝯtinēh ordinauit ꝯ ambitione honoꝝ · ꝯ h est ꝯ
diuitē ciues · s· nō ꝑ inequalit[s] sola possionꝯ h
ꝯ ꝑ honoꝝ inequalitate ꝯ ꝯtio ꝯ multa · ꝯ ubꝯ s·
ꝯ possionis inequalitate ꝯ honoꝝ ꝯ ondit quomꝯ multa
· n · quid ꝑ inequale ꝯ possionē · sup · litigat ꝯ ꝯtra
ꝯ de honorib; ꝯquib; inꝑ · ꝯh dicit ꝙ ꝯtinuat
honores h equales alius sup · quib; ꝯ ꝙ ꝑponēda
sit alius sup · ꝯtinent sibi inuicē ꝑ honores ꝯ
illi dicit ambitiosi ꝯ h est ꝙ seq vn ꝯ indigent
honoꝝ tales ꝯ quiete nō uiuit nisi adipiscant
honores ꝯ de h mēh ordinauit felleas ꝙ dicit
ꝙ indigent honore ꝯ dic h duplic ēe subdens · h
quid in alius ciuib; · s· h au honore · lonue sup
indiget ꝙ sicut dic in v · ꝯh honoꝝ ē ꝑ' uirt[u]
ꝯ de talib; mēh dixit felleas · ꝑ ꝙ insufficies est
Cꝯ adducit adhuc iterus alia roni qua ondit
felleā insuffic[ie]s ēe ꝯ h ē nō sola au homines
ꝑ necia iniuriant ꝯ inuicē sup · quoꝝ remediū
putat ēe felleas · s· ꝯlitate lbe ut · s· nō spoliant
ꝯ iniurias inferūt ꝑ rigē h est frigore au estu
rire h sup · litigat ꝯ spoliant ut gaudeat ꝯ nō
ꝯcupiscant h est neci[ta] ꝯcupiscēdi nō habent ꝯ sup
maioꝝ habūt ꝯcupiscentia necioꝝ ꝑ h mediana
h est ut mediante talis ꝯcupiscē iniuriabunt ꝯ in
uicē ꝯ ex hiis ꝯcludit slo ḡ ꝑ hīc sola · s· penuria
ꝯ h si desidant ꝯtꝫ · s· ut gaudeant sine tristiis
sine delectatib; ꝯ starꝯ sup · distin' incipiūt ꝯ ulti
quærit ꝙ ḡ remediū hoꝝ triū ꝯ ondit ꝙ sunt
illa ꝯ huius quid slū modica ꝯ opō · s· ad lucrū · huius
ꝯ tēperancia · sup · modica ē qui · s· ꝯcupias ꝑsequitꝫ
ꝯ pullis dulident tercia si ꝑuthē aliꝙ ꝑꝑa gaude
que · s· desidant ꝯ ꝑh dulident ut gaudeat ꝯtud
arie · ꝯ ondit ꝙ talib; necim̄ sulk; remed[io] legis
tales · n · nō quæret ꝑ ꝑuna remed[i] ꝯ h ondit

sufficiens. alia .n. alius .s. hominibus optima sunt et virtutes
optime nimie que optimum est. et condit. parvulis ma
gis litigant et iniuriantur sed multi iniuriantur autem
maxime propter excellentias. hoc est secundum superexcellentiam propter
nocumentum. et dat exemplum. puta tyrannides. erunt ut non ri
geant. hoc est frigescant propter quod et honores magni
sunt. est si interficiat quis non furem qui debilis est et
exilis non propter hoc tyrannum qui tirannus est. ad cuius interfectionem
magnum reputatur honorem. Et ex hoc omnibus concludit quod
intendit. Ergo ad modicas iniurias auxiliatur
tantum modus fellei politie et hoc quod non determinavit in
sufficienter fuit. Adhuc multa oportet construere si leg
ierit hoc felleum que inter dimittitur sunt per ullas collocat
leges quibus cives ad se ipsos conservarent. cum tamen sine
eis necesse et hoc est. adhuc sunt vicinalibus est felle
quod multa oportet construere. et equalibus sunt cives ad se invicem
conservarent bene. et quibus ille nichil dixit. et inter ulas et
ad vicinos et ad extraneos omnes sunt construere pleges
quorum bene adinvicem convenient et ex hoc concludit dicens.
necesse construere politiam sunt talem que ad bellicam robur
sunt sufficiat de qua ille sunt. felleas. nichil dixit et
ad sunt insufficiens fuit. Et adhuc ulterius arguit de
distinctione possessionum non bene dixit. et hoc dicit in tres
partes. in prima .n. parte ostendit hoc quod dictum est de divisione po
ssessionum. In secunda probat hoc per exemplum alium. hoc est. et non latet. In tertia
ostendit quod non sufficienter dixit de possessione qui alias dimittitur
de possessione tantum qui dixit ibi. Circa de possessione adequatur
solum dicit quod deficit de possessione sunt insufficienter dixit et hoc
declarat dicens. Oportet et non solum ad politicam ut quod sunt si
ut mediocriter inter cives sufficientia existit sunt. tamen item
extante illi hoc ad excellentia pericula. s. sufficienter ut s.
bellum insurgens illi hostibus possint. Sic precipere
quod inter civitatem et multitudinem existere possessionum sunt autem
cives conservarentur et potentiores et meliores sunt civitatem
conservarent dicit quod ei maiori curam debere habere et
sufficere non possunt molestantes et repellendo eos. s.
non sic modicam sunt esse possessionem ut non possit bellum
sustinere cives. hoc est equalium et similium quod si ita vel ultra
acciderit et pacem cum civibus et ideo oportet modicam posses
sionem et ex hoc concludit dicens. Ille quidem igitur felleas sic
determinavit. s. eam quantitatem ponere de possessione. Quare
hoc fere est non probat hoc per exemplum et hoc est. et hoc non latet quod
est multa de hec ad excellentiam. s. politiam sicut ille dixit et hoc adu
dit autem. s. hoc optimum civitatis est sunt. ut s. tantam sit ut
exilia non valeat melioribus propter indigentiam bellum inter
ea sicut dicit poeta. stultitia patiuntur quae etiam et sepe
stantes meliorum ad fratres. Sed hic limitem sunt.
ut utique est hoc comparatur non hostibus tantum tamen sunt po
ssunt bellum inferre hoc est insurgere contra eos. et dat exemplum tamen
speciale dicens. eubolus nam cum sapiens est
autofradatem volentem obsidere atarnea civitatem sunt. obsidionem
precepit ipsum considerare sunt esse primo in quanto tempore ca
piat locum et cum hoc considerare sunt. precepit exemplum huius
expensas in quo. s. capere possit et huius tamen debe
.n. minus hac s. expensa sumenda derelinquere iam obsessam
atarnea hoc est cum dixisset. s. eubolus ad autofradatem

ad autofradatem sunt ipsum. s. autofradatem consideratam
fecit cessare ab obsidione hoc est quod expensas non habebat.
Ex hoc concludit quod expedit civibus limitare has possessiones
possessiones. et hoc est. est quidem igitur expediens hoc est conclusio
expediens sibi equales esse civibus secundum equalitatem possessionis
non quantum et hoc est quod s. sint sic equales. Ut non sedicio
nes sunt ad invicem hoc est quod non insurgant quod non sit dignitas
datum est unicuique sicut .n. ianditum distribuere
debent secundum medietatem geometricam non arismeticam.
aliquid magnum nichil ut est dicere. sunt sedimus possessiones
et dat causam. dicens gratias hoc est dignitates me
liores. utique indignabuntur ut non equalium existentes
sunt dignitatum hoc maiorum et non acquiescent nisi meliores dignitates
equalia propter quod et videntur frequenter moletis. s. et insidiis
ad paria indigent et sediciones moventes propter hoc idem
. s. vel .n. quod melioribus digni essent. Ulterius arguit
quod nichil legum fecit ad corrigendum concupiscentiam. et hoc dicit
nam et hoc est. adhuc malicia hominum inexplebilis hoc est
concupiscentia et propter quod sufficiens. dyabolia hoc solum et dya
quod est duo et bolya quod est oboli ut pauca quod homini paupi
sufficit hec pauca. Cum autem iam hoc exstitit hoc est cum illud
paucum quod dicebatur habet semper indigent plus quousque in
infinitum veniat. et ponit rationem infinita .n. concupiscentie ra
sio .n. ponit causam .s. ad cuius .s. ad concupiscentie repletionem
multi vivunt. Ex hoc concludit quod felleas sic. talium quod prin
cipium politie sunt est concupiscentiam. s. magis quam illas. Ergo
et hoc non fecit felleas. propter quod insufficiens est. et ponit de hoc
rationem. Expressius quidem hoc est sic ut ista sunt que talis
construere cives sunt bonos ut non velint amare agere et
si possint. pravos autem sunt cives tales construere ut non possint
et si velint. Quare et hoc fiat dicens. hoc est sunt sic si
minores sint pravi. s. ad suam materiam et non iniuste
patiuntur sunt ab aliis qui convenerint eos. Non bene autem
arguit inter hoc est alia parte felleas que limitando possessiones
non determinavit nisi de terra cum plures sint. et hoc est. Non bene
autem nec equalitatem dicit hoc est satisfaciens dicit et dicit
rationem. Circa terre .n. possessionem adequat solum. Sunt autem
servorum et pecorum divitie et numismatum et apparatus multa
eorum que supellectibilia vocantur. Aut igitur eorum quidem s. voluit
limitare possessiones horum omnium s. equalitatem querendum.
aut ordinem aliquem modicum. ut s. unicuique distribuere
de talibus secundum dignitatem aut omnia dimittendum quod non faciendo
peccavit felleas. non determinavit de quibus dicitur
non. Videtur autem ex legislatione arguit iterum cum hoc quod
minima construens civitatem felleas. politie et hoc est. videtur autem ex
legislatione sua sunt construere felleas. s. civitatem mo
dicam. et dat rationem. Siquidem artifices omnes publici hoc est
cives civitatis. s. quod dixit omnes possessiones debere esse autem
et non supplementum aliquod exhibebunt civitatis formam sicut
in anthaliam dixit inter cives et magis construens inconveniens.
Et ex hoc ulterius concludit sed siquidem oportet publicos esse opera
tores oportet sunt hoc esse sicut in epydamno tali. s. civitate
et sicut dyophantus philosophus temptavit aliquando constituere in
athenis. Huius hec modus s. quod commutatione veniat ad equalitatem
medietatis arismetice et distributio ad equalitatem me
dietatis geometrice sicut in v. ethicorum determinatum est. Et suppo

f. a. pol

epylogacionem (?) toto isto tractatu dicit et est de hellea (?) quod g. politeya sit cuius utique speculabitur si bene dixit aut non bene

Ypodamus autem Euriphontis. Hic tangit politiam ypodami que ultima est inter politias traditas a philosophis et dividitur in duas partes. In prima tradit eam. In secunda disputat contra ipsam. Ibi: Dubitabit autem utique aliquis. Prima quidem in duas dividitur. In prima tradit conditiones ypodami quales fuerint in vita et actu. In secunda qualiter ordinavit legem et dictionem politicam. Ibi: Conatus est autem aliquis dicere de politia optima. Prima habet. Dicit ergo primo quod ypodamus secundo modo invenit studium alterius quod de politia dictione dixit. Ibi: et hoc est ypodamus autem est Euriphontis filius milesyas patria. Est enim mylesia quedam insula que posita dicta fuit mylesia unde natus fuit Tales de septem sapientibus, Vir iste in studio ipsius qui et civitatis dictionem invenit primus, et suburbia incidit hoc est divisit. Dicit enim civitatem esse dividendam in habitationem civium et civium artificum et suburbia terras colentium et fuit de mansione eius alia vita, scilicet communis contemplantium. Dicit enim meminisse nullum posse agere vitam contemplantium et propter hoc Aristoteles philosophus dydimi regis bragmanorum omnem illi humanitati vitam duxit sicut scribit in epistola dydimi ad alexandrum in qua concedit quod dydimus dixit antea ubi domus sunt. Dum vivimus habitamus in hospitium. Dum morimur in sepulcrum. Secundum vita sua festiva, scilicet festiose et curiose observabat omnia. Adimitans solitaria, prudentia propter honoris amorem quod sic dicit Aristoteles in primo ethicorum honor est propter virtutem virtute autem non reputabat esse in solitaria vita contemplantium. Sic hoc est in tantum ut videatur quibusdam quod fuit, scilicet quod notabat cum curiositas capillorum inutilis qui non tondebat in comedendo cum non tondebat eo quod nullum studium tonsurae appetebat. Adhuc autem ulterius de vita eius dicitur, Adhuc autem vestitu vilis quidem sed calido non in hyeme solum sed et estiva tempore. Dixit enim vestimentum non esse glandendum nec ornatum querendum ut scilicet calidus sit vestitus et sic ornatus. Sicut et rex bragmanorum scripsit Alexandro dicens flores et ipsos nostre vestimenta ornatus non querimus quod nos negamus. Barda autem opus alii me liore est quam opus purpura. Est autem Barda vilis pannus et grossus qui extenditur in navibus in quibus mercatores portantur. De in commendat eum de studio dicens: Ydoneus autem et de toto omnium esse volens ut scilicet de singulis simul disputaret peritus in politica vivendum et contemplare. Conatus est aliquis de politia dicere optima, scilicet que est et qualiter distribuenda, et hoc facit in tribus, scilicet in politione civitatis, dictione et legibus, et hoc est. Constituit autem civitatem multitudine quidem decem milium virorum. Mensuravit illam multitudinem, secundum intentionem cuius, et scilicet tot fuisse possit et non plures, et sic dicit qualiter illam multitudinem divisit in tres partes divisa super civitatem et subdit quoniam fecit unam quidem partem artifices. Unius scilicet habitantes in civitate, scilicet unam agricolas in suburbanis habitantes. Tertiam autem super quam est pugnare et arma habere que est militia quoniam

pro incolumitate civitatis actiones ad repellendas iniurias. Sic distributa civitate divisit territorium, partem adicit tertiam. Et hoc est dividebat autem in tres partes regionem et subdit quoniam hanc quidem sacram deo, scilicet et cultui divino deputatam. Per hoc enim principale rei actus est hanc autem et hoc est suam propriam publicam, scilicet ex qua sustentarent personae publica negocia gerentes in civitate. Sicut iudices et consules et milites. Hanc autem propriam dicta, scilicet que debetur agricolis ad colendum. Terra est illa propria ut melius colerent habitandum. Secundum de politeya socratis, et quibus intendit magis tollere. Cetera quam rorata (?) et subdit quod ita distribuit et leges et hoc est. Et species legum esse tres solum. Super dixit et sibi unumque tria (?) De quibus enim disceptationes fuerit inter cives. Supra hoc esse iniuria super dixit et subjungit que iniuria nocumentum morte. Contumeliam autem iniuria quidem sic circa honorem sicut contumelia et nocumentum quidem cedit in dampnum sicut spolium et furtum morte quidem sic circa personam sicut iniuria et idem et vel ille ubi personis iniuria quod dicitur in ethicorum, scilicet propter leges propter malos posite sunt non propter bonos sicut et apostolus, scilicet thymotheo: Iusto non est lex posita sed iniustis plagiarius et homicidis et ponebat tamen quod non explere regula virtutis secundum ipsum lex est. Deinde subiungit qualia dicebat fieri debere iudicia et hoc est: Legem autem statuit eo, scilicet quod pretorium unum principale ad quod, scilicet pretorium sicut ad summum iudicem omnes reduci oportet causas pro appellationem, scilicet que non bene iudicate esse videntur super a minoribus iudicibus hoc est, scilicet inferiora iudicia. Alterius hoc est constituendam esse dixit ex quibusdam senibus electis hoc est ex quibusdam sapientibus electis. Adhuc de senectute enim maioris non etatis. Sicut tam Aristoteles in primo ethicorum dicit: Non differt etate et moribus puer non enim aberrare defectus est secundum autem passione. Quare autem statuit sunt tales iudices et quod pretorium subdit: Iudicia enim imperium, scilicet quam ad propter tunc applicatum est, non per sententie collationem putabat fieri oportere. Hoc est ipse ypodamus putabat quod iudicia non operebat fieri per collationem, cum iudicibus et equaliter deberet ei subdit et unumquemque pugillare ferre in quo scriberet si condempnaret simpliciter aut absolvat simpliciter vacuum super tale hoc est ipse ypodamus dixit quod propria quod ponere apponere maxime de condempnatione vel absolutione alicuius rei sic cuilibet quibus audientis causa debeat scribere in pugillari quid sibi videatur vere ille esse condempnandus vel absolvendus et si iudicaretur condempnandus in pugillari hoc est tabula vel cedula quam pugillo ferret causas condempnationis scriberet si autem iudicaret absolvendum pugillare presentaret vacuum per quod significaret quod ille nichil reatus aliquid condempnationis. Et per plures omnibus vel pugillaribus acceptis iudicaret secundum hoc et per collationem vel de scussione. Circa autem hoc quid super est condempnandus hoc autem non determinate in pugillari super scripto quod, scilicet ut absolvatur et alter condempnetur et ponit rationem. Sic hoc est in quibus sic observatur collatio absolutionis vel condempnationis non putabat legem statutam esse bene Sicut dicit ratione cogere enim dejerare dicebat super hoc vel hoc diffinientes hoc est dicere ut per tales collationes sepe cogebantur ad periurium. Dispensantes hoc vel hoc. Aliquando dicit quod faciendo

f. Deinde aiud (?) lege

et qui laborabit circa politica studendo et inveniendo conferentia civitati, et hoc est: adhuc autem legem posuit Ypodamus, scilicet de invenientibus conferens, id est ad civitatem expediens, exponit quod hic sit illud adipiscatur honorem. Sicut igitur Romani talibus fiebant statue et commendationes. Sicut et de Ioseph legitur et Mardocheo, quibus imponentes eos equos qui de sella regis sunt, et omnes genua flecterent et adorarent, preconis voce clamante: qui tali honore dignus est quem rex decrevit honorare. Deinde statuit quod de pueris illorum qui in bello pro patria moriuntur, et hoc est: et pueris eorum qui in bello moriuntur, super statuit de publico, hoc est communi, alibi hoc est expensas. Et hoc quidem statuit tamquam hoc non dictum apud alios statutum fuerit, sed ipse esset primus inventor huius legis. Sed et Athenis, scilicet ubi Solon leges posuit, ista lex fuit, scilicet quod morientium in bello pueri nutriantur de erario publico, et in aliis civitatibus similiter. Et hec lex observatur. Et iste dicit quomodo ordinabat principes. Principes autem a populo eligi debere, super omnes dixit, scilicet populum, ut sint electores partes civitatis, scilicet agricolas, artifices et arma habentes, de quibus paulo ante dictum est. Et electos autem super principes dixit, scilicet curare de communibus negociis, scilicet et peregrinis et orphanis, et illi non habent aliud unde sustententur. Posita ponit epilogum, dicens dicta plurima quidem et que maxime sunt digna Ypodami ordinacionis de politia, scilicet hec sunt. Dubitabit autem utique aliquis primum quidem. Hic incipit improbare divisionem civium predictam et divisionem partium dictarum. Primo disputat de divisione quam fecit Ypodamus. Secundo disputat modum iudicii quem posuit, ibi: Neque bene autem iam de iudicio habet lex. Prima in tres partes, quarum prima disputat contra hoc quod uni parti tradit arma et non aliis. Secundo ostendit quod cum meliores sint arma habentes, alios oportet illorum esse servos, quod hii alii non erunt participantes ibi, sed eos meliores arma possidentes. Primo dicit quod ex hiis quod Ypodamus divisit civitatem in tres partes, necesse est adverti quantam ibi [illegible] erit hec civitas, et hoc est. Dubitabit autem utique aliquis primum quidem de divisione multitudinis civium, scilicet quam fecit Ypodamus, et subiungit: Omnes artifices enim et agricole et arma habentes communicant politia omnes una, scilicet ut dicit Ypodamus, et declarat quomodo sit videndum. Agricole quidem non habent arma, hoc est terram super quam colunt. Artifices autem neque terram neque arma, sed hoc est inter eos alie sunt terre sui arma possidentium, et sic excludentur a politia secundum divisionem Ypodami. Politia enim equalis est et inter suos, et ubi non est equalitas, ergo nec una politia, et per consequens aliquis videbit quod non equales sunt, quod omnes principatus principari oportet. Dicens: participare quidem et honoribus omnes equaliter impossibile est. Datur enim ratio quare, quia arma habentibus oportet et duces et exercitus et custodes rectores et principalissimos principatus, eo quod illi soli possunt repellere contra insurgentes, et illi soli debent esse principes, quia soli possunt defendere civitatem. Similiter vero sola quiete fit inter non valentes invicem tractare in equalitate. Hii autem tales non possunt, non habentes arma et spiritualia et carnalia. Ex hiis arguit: si non participantes politia una, scilicet per equalitatem, sic agricole

et artifices cum habentibus arma non participant una politia, quomodo possibile est amicabiliter se habere ad politiam, quasi diceret: impossibile est, et ita divisio Ypodami sectiones et dissensiones induceret inter cives in civitate, quod mala est. Et adhuc inducit aliam rationem simpliciter absolute, primo, et hoc est: Sed oportet et meliores esse, hoc est fortiores arma possidentes ambabus partibus, agricolis scilicet et artificibus; alias non posset constringi aliorum et contineri. Hoc autem non facile est tantum, nisi non multos existere, scilicet de numero illorum, quod cum per additionem etiam ratione plurimi idem. Sed autem hoc erit, scilicet quod arma habentes principabuntur, quid oportet alios participare politia? Sed utile non esse quod possidentes arma constituere quantum multitudo et super eos habentes arma dominos esse constitutionis esse principum. Alii autem contradicere non possunt. Et ponit aliam rationem simpliciter contra artificium, adhuc dicens: Adhuc agricole quid utilitatis civitati, scilicet secundum divisionem Ypodami. Constat enim est manifestum quod agricole et cultores vivendi non secundum cives. Artifices quidem enim necessarium esse: super enim omnis enim indiget civitas artificibus, quia communicatio et communicatio civium invicem non potest fieri sine operibus artificum, sicut declaratum est in primo huius. Et aliud dicit: in re etiam, et subiungit aliam rationem et possunt procedere cum civibus, scilicet ad civitatis conservationem, quemadmodum et in aliis civitatibus abvenire, hoc est ab operantibus. Alia autem conversatio sic habet et possunt ab operibus, quemadmodum aliis civitatibus abvenire, hoc est ab operibus artis. Agricole autem subdit terram propter quam est agricolarum, quod illa irrationabiliter ab Ypodamo ordinata est, et hoc est: Agricole autem tribuentes quidem arma possidentibus, hoc est militibus, cibum rationabiliter communiter subministrabant, non agricole arma possidentibus, hoc est militibus cibum, rationabiliter utique esset aliqua pars civitatis. Valet enim laborare ad politiam conservationem, et ideo quod pars civitatis essent. Nunc autem propriam habet secundum Ypodamum, scilicet et hanc, scilicet terram propriam colere sibi, et non aliis ista secundum vim sibi quod super est nemo eius colere alium. Adhuc autem si agricole communem etiam super colent, quam Ypodamus terram divisit in tres partes, ut predictum est, et illa pars que communis est, quod scilicet danda est militibus, propter non possunt colere nisi agricole, aliqua scilicet propter propugnantes habent cibum. Sed quod ipsi colent, quod cum aliis pugnent propter quod non possunt laborare sibi cibum, unde iustum est ut civibus expensis sustententur super illud. Civis militaret suis stipendiis, unde primo similiter id est nomine, neque pugnando aliorum, hoc est alia pars et agros colentes super aliorum, quasi diceret: sic committitur preter mentem legislatoris, et hoc est: vult autem legislator aliorum esse. Et ideo lex in ordine est, quod militi non detur stipendium. Ibi autem non tenetur militare. Sicut autem aliquid erit super colentes possessiones tenentes ex quibus datur stipendium aliis hiis qui propria colunt et bellantibus; adhuc tertium erit hoc civitatis nullo participans, sed alius ab hiis preter militiam, scilicet artificum et agricolarum qui colunt propria, sed aliena. Super erit hoc pars politie super civium tertium, et sic insufficienter divisit Ypodamus

dantes civitati modo predicto. Quare non dicit eos disponat, scilicet ordinat legislator; sed eos quidem comparat et quidem quaedam tollit virtute multitudinis derelicta esse secundum equalem. Scilicet secundum vinculum, scilicet iuxta legis institutionem, hoc est pecuniarum duas domos vendi, scilicet comparare alteram, multiplicare de pecunia multiplicari. Quod adhuc adducit aliam rationem, et inducit immutare tales leges, et irrationabiliter hoc est et causa gratia, hoc est propter quam ratione non stare, hoc est sine tali divisione predicta supra secundum ipsum esse causa, et eosdem sortitus hereditatibus attributis, alienis sumere, scilicet et utrisque plures habere ad plures potentias exhibere sicut supra in libro de unoquoque ex tribus sorte pervenit, et compara per educationem ... dicit Hippodamus multitudinis plurimus bella contra.

Ceterum huius concludit hoc utique omnia in causam huius turbationem; et non supra divisio Hippodami mutabilis est.

Non bene autem neque de iudicio hic lex. Secunda pars ubi disputat contra modum iudicii quem dedit Hippodamus, et dividitur in tres partes. In quarum prima disputat de sententiis secundum scripturas serendis, scilicet qualiter debent iudicare iudices vel non. In secunda disputat contra hoc quod dixit Hippodamus de hiis qui ad civitatem invenirent aliquod utile civitatis, quod honores speciales essent exhibendi eis, ibi: De eo quod est invenire aliquid civitati. In tertia disputat de hoc utrum melius sit antiquas leges tenere vel novas adinvenire, dicens: Causam quidem ei rerum memoravimus. In prima sic procedit quod melius est adherere veteribus dicit. Videtur enim totale dicat quod. Non bene autem de iudicio hic lex Hippodami, scilicet iudicare dignificans, scilicet determinans, quod aliquibus impugillaribus positis dividentes supra scripturas seriatim ferentes impugillaribus quod simplex sit; et simpliciter scripta impugillaribus, scilicet et sic iudicem fieri, scilicet disquisitorem, hoc est discussorem, scilicet ut discutiat scripta; et utrumque contra hoc. Quod autem indiscretum quod hoc est discussione plurium contradicendo discussio enim non est nisi inter plures sit; et disputatio contendit ratione ex qua ratione disputationis et collocutionis, scilicet discutientes, scilicet iudicare de iudicio; et hoc vocatur discussio eorum superpositum supra in quibus unus solus diiudicat, sicut est supra discussio. Contra vero mulieres dum colloquuntur non patet ... sententiam secundum legis latorem, hoc est conditio legis latarum multas statuit ... et causam contrariam videtur ut iudices non colloquerentur ad invicem. Hoc enim contrarium multi statuunt, scilicet ut iudicibus colloquentur et discutiant quod de qualibus est sententia fit. Quod dicit hoc adducit aliam rationem: Deinde non utique plenum confabulatione iudicium, cum debent iudices existimaverit; non tamen sicut exhibere mercedem, quantum litigant, et licet colloqui ad alios quorum consilio sit determinare; et subdit rationem litigantes quidem qui, scilicet petit sibi solvi, sicut sit de iniuria viginti minas supra expectat eo quod tantam estimat iniuriam factam. Iudex autem iudicat decem minas supra dandas et non plus eo quod tanta pecunia tanta sit redimenda iniuria; et variatur hoc iudicium alio modo. Plus autem quidem plus supra iudicat esse dandum, hic autem minus, et secundum modum. Illius autem quinque minas dicit supra esse exhibendas pro iniuria, hic autem vel ... et hoc utique modo particulariter hoc est magis et minus, scilicet iniuria iudicio partitione hic quidem omnia ... et condempnabit hic autem non hoc est nichil pervenire alios autem condempnabit alius ergo modus erit quod sententiaret similiter ... supra non licet colloqui magis ... hoc ponit aliam rationem. Nullus contrarie cogit simpliciter abnegantem. Alia translatio habet sic: Contra nullus iuratus cogit simpliciter abnegantem. Aliter accusantem, et ponit rationem si quidem simpliciter accusationis scripta est supra; et non liberalibus et iudicium non licet distribuere; et iterum hoc dat rationem ... non iudex debet supra reum abiudicantes iudicare hoc viginti minas supra iudicat eum debere, sed illud diiudicat contempnatus non debere viginti minas sed minus; et sic condempnatio erit inter iudicem et condempnatum disceptatio.

De eo autem quod est civitati invenire ad utile hic incipit secunda pars in qua disputat contra legem quam dedit Hippodamus de provisione premiorum illorum, quorum bona sunt civitati procurare, et hoc quod ipsi honorandi sunt ... et diceret quod De eo autem quod invenientibus ad civitatem utile quod sit aliquod honorare non est securum lege ferre, hoc est precavere; quod novorum inventio antiquitatem derogat, et sic inter adherentes antiquitati et inventores novorum contentio surgit, que non expediret civitati ... bonum aspectus, hoc est gratia aspectus audire solum, scilicet si quid boni pro civitate aliquis invenerit, hoc enim omnibus videtur gratum audire. Sed illud autem habet cautelam que non quicumque sua sit. Sic intellige quod quidam proponunt non propria civibus aliquid ponere ... ratione sequens. Hoc enim calumpniarum et motus supra in commotionis. Si eveniat politie, scilicet quibusdam adherentibus vetustati et quibusdam quibus placent nova acceptantibus et sic dissuadetur sic incidere et ponit rationem quod nova acquisita fuere, et non vetera, et hoc est etiam propter ... hoc est incidit autem supra hoc quod magis problema et considerationem alteram et hoc quoniam rationem dat. Dubitant enim quidam utrum expediens aut non expediens civitatibus supra sit amovere patrias leges, scilicet a patribus et proavis observatas, si sit aliquid aliud novum, scilicet melius; que per experimentum sit probata esse melior civitati quam antiqua. Et hoc dubium est hoc obviat ad utramque partem, et primo quod non expedit novas inducere leges. Et hoc est propter quod quidem non facile dicto, scilicet quod nove leges acceptande sunt volentibus assentire, hoc est contentiosum est; et dat rationem. Si quidem non expedit amovere supra leges antiquas cuius ratio est, aliter propter quod contingit supra ex novis legibus inducere quasdam legis solutionem antiquam, scilicet aut politie ... hoc est totius civitatis ut commune bonum, scilicet solutionis civitas non semper adheret antiquitati et ideo non expedit recipere nova.

Deinde dicit contra quod inter ... disputandum est ad utramque partem. Habent enim sermones quemdam modicum supra de ratione ista. Amplius de ipso, scilicet quod dubitare melius videtur, scilicet ad utramque partem disputare, et subdit rationem. Hoc enim quemadmodum diximus dubium, scilicet utrum sit melius adherere antiquis vel accipere nova, et hoc est contradicere utique melius esse amovere supra antiqua et accipere nova, cuius ratio est. In aliis enim scientiis omnibus, scilicet liberalibus et illis artificialibus, hoc contulit supra ... accipere nova ex praxi plus quam antiqua; et dat exemplum puta medicinalis motam ex patria hoc est supra patria. Nova enim experta amoverit ex patria experimenta meliora sunt quam magis probata. Et illud verum est quod dicit Philosophus: et artes quanto iuniores tanto perfectiores. Et dicit etiam in secundo Elenchorum quod sic ad invenire artes quod scilicet priores quedam invenere, sed posteriores supra augmentant usque ad perfectionem; et inducit aliud exemplum de alia scientia, que in experimentis placet, scilicet liberalis gymnastica, que est pugillatoria ars, sunt posteriores melius sonat plagas invenire quam ignorantiis antiqui. Ex hiis vel concludit

et totaliter artes omnes et virtutes / et virtutes vocat artes
operativas sicut medicinam in omnibus enim illis et artes et virtutes
ex primo concipiuntur et meliores efficiuntur a veteribus et ultimus
ethicorum concludit generalem conclusionem [illegible] que communi [illegible]
ponenda et politica scilicet quod experimentia perfecte valde experte
habet sibi necessarium habere et sic videtur ex hoc quod melius est novas le-
ges et artes quam antiquas retinere. Sed contra nove magis experte
quam antique habentur enim nove quamvis antique habeantur et propter
hoc quidam adinventiones. ¶ Et ad idem adducit adhuc rationem
Signum autem huius est dicere aristoteles inquiens quasdam antiquas enim leges
valde simplices et barbaras dicit super aristoteles [illegible] et hoc
accidit ex eo quod de hominibus est sicut de certis animalibus et quedam
[illegible] aurum quedam argentum quedam ferrum et similiter homines
quidam sunt aurei quidam argentei quidam ferrei / [illegible] ferrum
[illegible] est nullam liberalem sapientiam habent
super [illegible] unus domabat alium et vincebat eum et [illegible]
[illegible] et sicut tullius in fine rethoricorum dicit [illegible]
[illegible] honeste [illegible] et hoc quod [illegible]
qui alios [illegible] esse [illegible]
Et reliqua antiquorum sunt aliter legalium barbarorum scilicet [illegible]
[illegible] omnino super stare et dat exemplum [illegible] de homicidio
lex est illa constitutio [illegible] lex est
Si multitudo quod relinquit [illegible] prosequitur homicida si [illegible]
cognatorum super aliquem occidere [illegible] esse homicidium fugientem
hoc est quod si aliquis fugit qui [illegible] cognatum suum [illegible]
requireret homicidium quod [illegible] iniquum est [illegible]
ad homicidium. ¶ Queritur autem totaliter. Incipit hic disputare
contra yppodamum ex hiis qui novas habitationes [illegible]
ducit illos enim necesse est inducere novas leges et tales ha-
bitationes sepe necesse est fieri in mundo secundum revolutiones [illegible]
que causant dissolutionem [illegible] secundum philosophos. Dicit igitur Queritur autem
totaliter hoc est universaliter legislatores scilicet leges ponendo non quod [illegible]
hoc est non quod [illegible] obligatum sed quod bonum omnes [illegible] enim sepe
vetera mutare propter novas [illegible] emergentes propter quod [illegible]
scriptas [illegible] abrogare per novas et est [illegible] adhuc quod nova
scribenda sunt [illegible] quam vetera tenenda [illegible] ponit [illegible]
adhuc rationem [illegible] scilicet super est primos hoc est antiquos sive
terigene erant sive [illegible] quidam salvati sunt [illegible]
[illegible] duo [illegible] nova habitatio secundum philosophos [illegible]
[illegible] sine [illegible] est [illegible]
[illegible] quod sit inductio XL annis
[illegible] eo quod ille due stelle [illegible] habent XII [illegible]
coniungunt enim de novo in novum signum in quibus XX annis
[illegible] per annum unum et duodecies XX faciunt [illegible] CCXL
et dicit albumasar [illegible] de magnis [illegible] mundi et
coniunctionibus planetarum [illegible] causas de-
structionis [illegible] antiquarum civitatum et edificatio-
nes et habitationes novarum [illegible] et illos [illegible]
[illegible] novas [illegible] vocat terigenas quos necesse est [illegible]
rudes esse eo quod experti non sunt [illegible] in astronomia [illegible]
[illegible] que vocantur diluviorum [illegible] ignis et
aque sicut diluvium aque [illegible]
[illegible] et diluvium ignis [illegible]
[illegible] in quorum utroque [illegible]
salvati sunt [illegible]
[illegible] et hos vocat [illegible]

salvati sunt et dicit illos similiter esse terigenas sive
[illegible] et insensatos [illegible] experientiam
et hoc est [illegible] super [illegible] antiquos [illegible] tales
[illegible] simplices et [illegible] sunt. Sic et ipse [illegible] in primo
[illegible] dicit quod experientia artem fecit inexperientia ca-
sum [illegible] concludit [illegible]
[illegible] manere in hiis dogmatibus scilicet rudes et
in melius esse experti [illegible] concludit [illegible] me-
lius esse novas leges [illegible] quam veteribus adherere.
¶ Ad hunc adiciens adducit aliam rationem [illegible] scriptas [illegible]
immobiles melius hoc est dicere quod melius est quod leges
scripte non [illegible] immobiles [illegible]
causa [illegible] est Sicut enim et circa alias artes scriptas [illegible]
[illegible] experta sunt [illegible] et circa politicam ordinem impossibile
diligenter omnia scripta esse et dat rationem [illegible] enim necessarium
scribere hoc est [illegible] universales [illegible] qui regulant
[illegible] leges non de [illegible] de particularibus sunt [illegible]
[illegible] quid est super [illegible] unde [illegible]
[illegible] legum [illegible] novas [illegible] emer-
gentes quos non [illegible] antiqui [illegible]
[illegible]
esse multis quod scilicet leges antique [illegible] maneant [illegible] adhuc
dat rationem [illegible] non sunt quod quando melius modicum hoc est
[illegible] bonum [illegible] lex nova [illegible] est [illegible]
melius sit modicum quo adiciat lex nova [illegible] malum
quo inducat solo [illegible] et concludit [illegible] est
assuescere autem faciliter solvere leges. [illegible] leges
[illegible] est quod cives assuescant faciliter
solvere leges [illegible]
[illegible] accidit [illegible]
solvere legem [illegible]
[illegible]
[illegible] ne cives legem solvere assuescant [illegible]
[illegible]
[illegible] est quod [illegible] indulgendum
[illegible] que [illegible] esse [illegible]
et legislatoribus et principibus / quidam autem [illegible]
[illegible] non impedientibus [illegible]
[illegible] melius est ea dissimulare et ponit rationem [illegible]
[illegible] qui mutaverit super antiquam legem [illegible]
[illegible] principibus rebellare [illegible]
[illegible] assuescat principibus rebellare [illegible]
[illegible] rebelles [illegible] leges antique [illegible]
[illegible] que promulgate sunt a principibus [illegible] yppoda-
mus novas leges [illegible] antiquis [illegible] per
artes [illegible] melius [illegible]
[illegible] et hoc est [illegible] quas [illegible] super
ponit yppodamus [illegible] est [illegible]
et legem [illegible] in quo lex enim robur nullum habet ad
persuadendum [illegible] omne robur accipit [illegible]
[illegible] lex nullum robur habet preter consuetudinem [illegible] est
[illegible]
[illegible] yppodamus [illegible] faciliter mutari [illegible] le-
gibus antiquis scilicet ad alias leges novas facere est
debilem legis virtutem [illegible] valde dampnosum est
[illegible] adhuc [illegible] esse [illegible]

de tali mutatione et hoc est. Adhuc autem si mutande sunt sue
leges querere scilicet utrum omnis in omni politia sunt sue
mutande aut non aut utrum quocumque hoc est aliquo modo sunt mu-
tande aut qualiter sunt mutande querendum est hoc non
habet magnam differentiam propter quod nunc quidem dimittamus in alio enim
tractatum aliorum id est ipsam. In presentia id est ubi tractat
de politica que est legis positiva habet hoc determinari. et sic
terminat partem que est de politiis secundum opiniones philosophorum Socratis
scilicet Platonis Phalee Phydonis et Yppodami

De ea autem que Lacedemoniorum politia hoc incipit
determinare de politiis in principalibus civitatibus
observatis que fuerunt tempore philosophi. Et dividitur in duas partes. In prima
id est determinat politias in civitatibus observatas. Secundo poli-
tias eorum qui duxerunt vitam solitariam scilicet ut [illegible] ca-
stra [illegible] ibi Eorum autem qui pronunciaverunt de politia. Prima autem
dividitur in tres secundum tres civitates. In prima id est determinat de poli-
tia Lacedemoniorum. In secunda de politica Crethensium ibi
Crethensium autem politia. In tertia de politica Calcedoniorum ibi
Politizare autem videntur et Calcedonii. Prima dividitur in duas.
Primo enim ponit politiam Lacedemoniorum. Secundo de-
terminat in speciali ibi Itaque inequalitatis. In prima ondit
enim principaliter similis est utrique scilicet monarchie vel ari-
stocratie vel democratie ibi. Spartiate quidem [illegible]
[illegible]. In prima pretermissa sunt scilicet qualis sit politia
Lacedemoniorum et secundo in quo convenit et differt ab
aliis Thessalorum id est moribus. Secundo quod inconveniens accide-
bat ibi. Circa Crethenses autem ad huc prima duo habet
scilicet duas considerationes que sunt mea scilicet quod bene aut non bene habet
ad virtutis ordinem et quod bene aut non bene habet ad
modum et suppositionem contrarie politie ibi. altera et hoc est.
De ea autem que Lacedemoniorum politia super est et
de et de aliis politiis scilicet in aliis civitatibus observatis
Due sunt considerationes mihi scilicet unumquodque superconsiderandum
est si quid bene aut non bene ad virtutis ordinem lege
statutum est cuius ratio est quia sicut vult philosophus in politia
sua. hec lex contra virtutem habet ad malos. Ubi to-
ta legislatoris intentio est beatos facere cives eorum
sine virtutis actu et non potest felicitas id est nec [illegible] in-
ceps est [illegible] et omnis virtutis operatio non impedita. Aliud
et sic ad suppositionem contrarie scilicet proposuit legislator
[illegible] per legem et modum sive providere ipsius politie
super statutum est et ordinatum et hoc ratio est quia omnis ca-
piens legislator supponit ad intentum per legem suam
ordinationem et sunt [illegible] inconvenientis [illegible] civitate
et si hoc [illegible] inveniantur in lege lex conveniens quia
est. Si autem non lex reprehensibilis est et propter hoc dicit [illegible]
Platonis [illegible] dixit De maxima virtutis et [illegible]
[illegible] quod [illegible] hec civitas [illegible]
[illegible] quod hec civitas capta [illegible] et hic [illegible]
dicit hec civitas [illegible] virtutem et [illegible]
[illegible] et cives ordinare ad legis rectitudinem et [illegible]
[illegible] Modo predicto qualiter hoc fiat et hoc est [illegible]
[illegible] ad talem politiam ordinandi [illegible] scilicet politie
ordinantis bene politie [illegible] hoc est mulierum
suorum [illegible] et aliorum [illegible] qui [illegible]
[illegible] scola hoc est disciplina [illegible] que [illegible]

ante per disciplinam turbabat civitatem. Crethensium autem existente
super operat illam scolam non facile est accipere. et hoc
est ex dictorum [illegible] impossibile [illegible]
sunt mores et ostendit quod una vel sola lege ordinati non
possunt et ondit esse necessariam talis scola. Sic pro [illegible] et hec
Thessalorum id est hoc est thessalonicensium in moribus hoc est pluri-
bus molesti sunt invasores Thessalie et hoc ratio fuit quod
pluribus disciplina non erat posita et ideo reputabant
se oppressi a maioribus et aliis propter hoc invadebant vel occidebant
vel [illegible] Sicut et Rome [illegible] factum est et hoc [illegible]
non [illegible] si scola discipline [illegible] pluribus et [illegible]
induxit aliud [illegible] id est hoc est Lacedemonibus
sunt super pluribus sepe molesti sunt et [illegible]
id est insidiantes infortuniis prevalent hoc est pluribus sui
moribus scolam discipline non habentes reputantes se opp-
ressi a magnatibus [illegible] insidiantes si ad infortu-
nium accidit magnatibus [illegible] inimicos eorum exp-
ellant eos [illegible] Indicat [illegible] quibus hoc non accidit
scilicet quibus dederunt pluribus et hoc est [illegible] Crethensibus autem nichil ad
tale accidit scilicet propter [illegible] politie Crethensium et Lacedemoniorum
et videtur causa autem forte vicinas civitates communes
pugnantes [illegible] [illegible] quibus se
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] in una esse pugnantes [illegible] super Crethensibus autem
causa est quod Crethia insula est nec habet civitates vicinas cum
quibus [illegible] et ideo pluribus eorum non [illegible] quibus
addantur. Ad molestationem magnatum et ponit adhuc [illegible]
[illegible] non expedire [illegible] possidentibus [illegible] scilicet [illegible]
[illegible] super hec [illegible] eorum [illegible] eorum [illegible]
[illegible] cum eis et si [illegible] eis [illegible] propter quod
Crethensibus expediebat [illegible] non [illegible] est
id est omnium aliorum [illegible] de aliis pugnare [illegible]
et [illegible] et ideo una [illegible] pugnat cum alia propter [illegible]
civitatem [illegible] una civitas cum [illegible]
[illegible] si ipse se non habet remanebit cum pace et hoc quod
sunt in Crethia pacis. Per [illegible] ondit quod [illegible]
dissidium malus [illegible] et hoc est [illegible] et hoc est Lace-
demoniis vicini inimica omnes erant et [illegible] eos Argivi
et Messingi et Archades. Argia id est et Messingia civitates
erant Archadie et ultra addit de aliis civitatibus et hoc est
[illegible] et Archessalis hoc est Thessalonibus a primis fundatoribus
scilicet istarum civitatum [illegible] propter bellare hoc est nec propter [illegible]
[illegible] bellare cum eis et est simile [illegible] in [illegible]
Abraham et Loth divites erant valde et non capiebat eos ca
[illegible] propter quod exortum est iurgium inter pastores Abra-
ham et Loth dixitque Abraham. Non sit queso iurgium
inter me et te et pastores meos et tuos fratres id est sumus Ecce
terra omnis coram te est. Si tu [illegible]
ego sinistram tenebo [illegible] modum
[illegible] quo [illegible] insurgat [illegible]
[illegible] cum Achayeis [illegible] Perebiis et
Magnetibus pugnat super propter [illegible] et [illegible] malo
accurrendum est per legem et hoc est [illegible] si [illegible]
super eveniat [illegible] quod hoc est [illegible]
esse hoc est [illegible] quo [illegible] colloquium scilicet [illegible]
et [illegible] ut scilicet per disciplinam [illegible]

[illegible]

·n· h est s magnates· ad eos colloquentes eis sicut
amicos et non sicut servos· efficaciam remissi super illud
probl· xxviii qui delicate nutrit suos servos et eis familiariter
utitur et h est iniuriantes et quibus dignificant scilicet super
dictis super illud probl xxxviii· sunt ubi non potest erudiri
quod quidam dixit melius et ritum accipiunt et ideo super
opposita est quod talis disciplina· imponatur ut insurgere
non possit nec addi minimis et quod servi alii etiam
durius tenentur quam expediat· addit et male passi
alii ·s· sive liberati· et afflicti· invicem servitutem s·
odiunt et insidiantur et propter hoc si accidit infortunium
dominis addunt inimicis servi concludit palam quod
admiserunt super lacedemonum leges latores· optimum
non vel optimum modum quibus hoc accidit ·s· talis iniuria
etc suadet sed ·n· invenissent optimum modum disciplinae
ne non accidisset eis talis iniuria ¶ Adhuc ad inte-
rem politiam reprehendit disciplinam quam habebant ad ser-
vos lacedemonii reprehendit eam quam habebant ad mulieres
et h est adhuc aut ad mulieres remissio et ad eloquium alia
translatio habet ad voluntatem permittere ·s· mulieres
politice nociva super est et h est innocua est adhuc
civitatis felicitatem et subdit rationem quemadmodum ·n· domus
sicut dictum est in ·i· libro pars viri et mulieris palam quod et ci-
vitatem prope etc· hoc est domus alia translatio habet sic
prope ·n· quod est sine divisione esse h est est sine estimare
in duo dividi et putare et hoc neglexerunt lacedemonii
legis latores et hinc dicunt est sic ut adversum militari
super fiat et mulieribus et hoc ostendit subdens· itaque in quibus
cumque politiis civitatum super· prave habet quod circa mulieres
per disciplinam super· est ordinat medium civitatis est putare
esse inordinatum legem prave ·n· ordinatum inordi-
natum est dicit ·n· boetius quod omnis actio in racione bene
ordinata est et h probat subdens· quod quidem ibi accidit in
lacedemonia· s· totam ·n· civitatem legis lator perseverantem
esse volens in bono ·s· in virtutibus quod tale est ·s· cordia-
tivos disciplinae in mulieribus autem neglexit ·s· per disciplinam
ordinare et h probat vivunt ·n· voluptuose in lacedemonia
super mulieres ad omnem intemperantiam et delicate epulis ·s· et in
canticis et dissolucionibus· et ex hoc concludit h nocivum esse
civitati politice et h est itaque necessarium in tali politia
honorari divitias ·s· viros quod aliter non sufficerent
mulieribus ad delicatam vitam ¶ et quod preterea aliam dat causam
dixit theofrastus· quod philosophus et militaribus intendentibus
non expedit ducere uxorem quod in hoc expedit politice
et hoc est et si extiterit aliqui legis latores
super· ambulis et intentos esse super· uxores· quemadmodum
multa militarium et bellicorum generibus super dicit philosophus
et theofrastus· s· debent pertinere ambulis et abstinere
ratione illa militares etc propter· non debet habere etc
tam· et familiaritatem nec abstinent actibus ut in aliquid
alia super· h dicunt legis latores· quod tales debent
abstinere ambulis illi super honorabile quod scilicet eis
qui ad masculos coitum [illegible] h facit mentio
mundo quod electa in palacio talle electum de palacio
et repletus palacium fecere tolle meretrices de mundo et
replebitur mundus sodomia et allige ratione quod mulieres

et bellicosi non possunt carere mulieribus vel ·n· quod fabulose et cum
vere locutus est primus poeta et sicut expositor h ·n· in commento
super· vi· aucupisse martem ad venerem h ·n· h fabulatur quod
compositor [illegible] tamen intendebat quod militaribus deditis
magis appetunt coitum et h est intelligendum significatur fabulam
et h est quod subdit ·n· adeam quod masculorum colloquium
non sine corruptione dicit ad eam quod mulieribus videntur in
habitus omnes tales· s· militares et bellicosi· ubi nos
habemus inhabitantes alia translatio habet cavillantes vel cavillan-
tes omnes tales causa non est inquid libro de problematibus et
dominus |quidem· tutelis quidem nuncupantur tradico de greco in
latinum et interpretans· Cum esset magna venus adinvenit mar-
tis de problematibus methaurum [illegible] dicit quod militares et
bellicosi· propter h dominio fuerunt in equis propter aeremcom et
multa membrorum· generaliter ad circa equorum magis qui
alii cavillant ad coitum et ideo preterea propter philosophus athenienses quod multi
cibus veraciter de bello milites solute occurrebat ad fe-
minas h est archus eliphales |in quibus militie eorum per
magnum sculptus demonstrabant· et ab antiquis erant vero
et quod archus tales figuras vocabant dicit s· et per
mulieres formaces et capitis ipsorum formatio ob eo adaptat
quod dixit lacedemonios et h est propter quod apud lacedemonienses habe-
lacedemonios h contingit super· ad h· s· quod multa cavillant ad
mulieres et multa dispensabant ambulis in principatu
ipsorum et h est etiam sicut quod propter bella que agebant raro domi
sunt manentes et propter assiduum mulierum et amore continuabat
eis a rem plurimos dispensandi et h quid fecerunt ad vel
ut procedentes et quod domi sunt etc ad voluntatem multi
eorum ordinabat rem publicam et principabant et h est illum
ius quid differt mulieres principari aut principes sub
mulieribus regi· q·d· nichil et h probat fecerunt ·n· accidit
· s· dissolucio rei publice ¶ et adhuc inducit aliud racionem
unde aut existit audacia militari ·s· adinuch ex-
cultarum hoc est rem publicam necessarium circumstantium
·n· ad bellum maxime nocuit et adhuc que lacedemoniensium mulieres
super· erant ostendit ad invasionem suam milites [illegible]
qui thebeorum invasores quam ·s· fecerunt in lacedemonienses· valde
quid ·n· utile erant ·s· nullo insultu aliud / domos
in aliis civitatibus in mulieres sunt super· et / adiunge
quod in nocive sunt tumultum autem faciebant / plus
inimicis et perturbat impedientes ewer- / ne credi
naris actibus resistentes thebanis / [illegible] / quid g
¶ Tangit h exclusionem execucionis· lacedemonio / mo
in tali· politia· et maxime ad mulieres h / est
in principio quid est et est principaliter [illegible] / qui lace
domonis maior h. Unde accidisse lacedemonibus h est lacede-
monios racionabiliter mulierum remissio h est et remissi
exiunt circa mulierum restrictionem· et ideo ponit rationem etiam
annum ·n· propter militias pugnabant extra expensas et recepe-
bat domos et cunctam maxime omnem et si duces remi-
serunt mulieres non bene gubernasset odium dependentes ad
viros suos aut pugnant subdit Pugnantes ad argivos
bellum qui eis finitimi erant et rursum ad archades
qui maxime pre finitimi erant et litigabant cum eis de eis
et messenios super· et pugnantes et propter hoc ampliora vacare
non valebant propter h exercebat quod remissi essent circa mulieres

vacantes autem supra· avellis se exhibebant legislatori ipsi
tor sed hoc est expeditor· ipse militare extra exercendum
·s(cilicet) & subdit qua ratione consulas non habet supra· intelligas intra-
gressus virtutis hoc est fortitudinis. ut in iii· ethicorum dicitur a(utem)· mulieres
autem supra· ratione quod dicitur conatum fuisse lycurgum ad leges
hoc est ad legum ordinem ut autem restiterunt· s(cilicet) mulieres dixerunt
virilis supra· lycurgum regegisse· ne s(cilicet) cogeret mulieres
ad legis ordinem Sed a(utem) dicit quod hec ratio non sufficit nisi
ad excusationem· peccati Sed ad legis ordinem inde & hoc est te
quod g(ratia) sunt hec scilicet in lacedemonia· s(cilicet) circa mulieres ex
... hoc est ipse quod palam· quod hoc peccati remissionem: s(cilicet) circa mulieres se
cedem· causa & excludit hanc rationem subdens· Sed nos
non hic consideramus cui· s(cilicet) actum oporteat veniam habere aut non
habere Sed dico quod recte aut non recte supra· ad politicam intuen-
tibus & de hoc subdit quod non recte se habet in lacedemonia
ille autem circa mulieres in ista lege s(cilicet) lacedemoniorum non bene
supra· se habet sicut dictum est quamvis ... Ibidem autem solum n(on)
indecentiam quandam facit politie ipsius supra· vite per se quod
·s(cilicet) inclinati ad masculorum concubitum ut paulo ante dictum est
quod magna est indecentia ... Sed ... addit ad avaritiam ex-
citare supra· inde alia translatio sic· Sed & addit aliquid ad philo-
pecuniam hoc est ad amorem pecunie quod sicut dictum est
in primo chrematistica pecuniativa est quod ad ... potest

Hic ordinata politia ad viros & mulieres inepte ordina-
te & reprehendit divisionem possessionum que sunt in lacedemonia
& sic incipit postea autem alia translatio p(ost) dicta n(on) nec aliqui
circa inequalitatem possessionis sive reprehensionis ... alia trans-
latio Increpabit utique aliquis & hoc est dicit quod reprehendit
in politia lacedemoniorum· s(cilicet) quod inequaliter & irrationabili-
ter cives divisit possessiones & dicit enim reprehensionis
huius quod· n(on) ipsorum civium s(cilicet) accidit possidere multam val-
de substantiam· quibusdam s(cilicet) lata predia sunt· huic autem aliis s(cilicet)
omnino modicam ex inequali divisione prediorum & quare hoc acci-
derit circa civitatem subdit ipse quod quoniam ad paucos venit
regio· s(cilicet) virtus similibus n(on) dilatantibus possessionem suam
... excluduntur & in regione non possunt permanere
Sed quod postea dicit Aristoteles ... non est ex legislatore & lege
hoc exauc... ... civium occurrit & dicit hoc plegeres esse
prave ... ordinatas· & hoc est· hoc autem & pleges ordina-
tum est ... sive & ordinatur in quo· Emere quidem n(on) aut
vendere ... existere· s(cilicet) cives fecit non bonum esse sinere
in hoc ... n(on) recte fecit quod emere & vendere dixit non esse
bonum ... quod per hoc cives remanent impossibiles sine
substantia ... etiam & subdit non recte fecit dare & vendere
non delinquere possessiones· s(cilicet) potestatem dedit volentibus in
legis lacedemoniorum· & ostendit inconveniens quod ex hoc accidit quoniam
tamen accidit nec non fit supra· illo modo & illo Sed n(on) ... s(cilicet)
dat possessiones suas exheredatis sicut si venderentur &
sic reciter (?) data & ... desolabuntur sicut si venderentur pro
utilitate autem illius legis ostendit prout subdens· & mu-
lierum fere omnis regionis lacedemonie· s(cilicet) quinque partes
quarum due hereditas mulieres sunt hoc est quod inveniuntur
mulieres aliquas ... quod in v· partes & due dantur
mulieribus omnibus alias hereditas quorum sunt tres alie
dantur & subdit tamen quod hec ordinavit legislator· & ipse do-
tes dare magnas hoc est quod mulieribus magnas dotes dari

sunt ipse· honorare matrimonium & hoc ipsum in separat tamen quod preor-
dinavit subdens· quoniam melius supra· est nullam dotem s(cilicet)
aut modicam mensuratam vel statutam dari sive esse· ut n(on) unus-
quisque remaneret in hereditate sua· & magnorum dominus & nobi-
lium ... & civitas remaneret ... & ostendit & subdens
ostendit ... huius legis· Nunc a(utem)· s(cilicet) tali ordinatione fecit licere
dare hereditatem cuicumque voluit alia translatio sunt autem licet
dare hereditatem cuicumque voluit & ... hoc ... dicens
... cum contingeret & si moriatur non disponens supra· ...
tum vel non ... heredes· quemcumque relinquat heredem· ille s(cilicet) heres
cuicumque voluit dat & ex hoc ostendit inconveniens quod accidit
legi & cum possit regio· s(cilicet) continens & cibaria ... mille
equites & quingentos ... ad arma· xxx· milia per
... s(cilicet) cibariorum· ... mille equites ... mille
... tamen s(cilicet) possessione diminuta est qui
cibariorum ... & hoc ostendit magis ... sicut
... s(cilicet) lacedemoniorum ... hoc est
ad nocumentum ipsorum que ... Hic ... & ...
in quo· nulla n(on) plagam· ab hostibus· s(cilicet) pulsi ... s(cilicet)
... ipse hominum paucitate s(cilicet) exinanitione civium legis ...
paupertas civibus relicta est civitas· & adhuc inducit autem quod
dictum & observatum Dicit enim quod similiter regibus ... s(cilicet) &
in primo· ut inferius ... politicam hoc est civili(ter)
·s(cilicet) ex legibus antiquis adultas ... alia translatio hoc
sic Dicitur autem quod prioribus quidem regibus statuere cum
possibile ut fieret alii homines paucitas bellantibus nullo
tempore & est ... statuere quod inde fieret ...
propter quod vix bellantium diminuet in s(cilicet) multo tempore bellare
& autem fuisse alii ... supra· pugnatorum
que non violare diminuit ... lacedemo-
nes ... et bellantes ... sicut dicitur in ...
libro ... & cum romanis ... bellicosiores erant &
... alia De n(on) redit ... dictum
subdens ... sive ... s(cilicet) que dicunt
ex antiquis· melius supra· est pro possessione regulatam lege
·s(cilicet) replere virtute civium quam sine lege ... suis
... alienet suas possessiones & ex hoc in solitudinem
redigatur civitas Post reprehensionem de his in talibus
& divisione possessionum ponit hic reprehensionem legis circa
... filiorum & hoc est Contraria· ... circa filiorum
... lex hec ad ... directionem· s(cilicet) quod remaneat
... civitas· viris repleta· & ponit legem· vo-
lens n(on) legis latorem· ut plures fierent sive hoc lacedemo-
nii· ... cives· quoniam plures faciat priores s(cilicet) uxores plures
& concubinas ... sicut dicit ... concubi-
nas ex lege prodire & subdit que fuit lex· Est autem quod
lex· ... qui genuit tres filios· ...
hoc est ad ... eligi ... & ...
... publicorum negotiorum & ab huiusmodi
dignitate ... quis generavit tres filios· ... iiii
supra· genuit filios· sine vectigali ... & est ...
... theloneum quod ... ad ...
... ad stipendia militum qui ... faciebant
... & ... & ... lex re-
prehensione ... supra· sic ... generis
& sic multas ... regione ... sic divisa· ut dictum

sup(er). l(icet) ut unusquisque possit alienare possessionem, necessarium est sup(er) multos esse pauperes. Et sicut in proprium demonstrat paupertas est causa dissensionis, et sic dissensio inducitur in civitatem, que contraria conservationi politie. Tertium ibi: Adhuc autem et circa ephoriam. Postquam reprehendit leges lacedemoniorum de mulieribus, dotibus et procreatione filiorum, hic reprehendit eas de institutione principatuum, et dividitur in tres partes. In prima reprehendit institutionem ephororum, et ostendit eam non esse consonam voluntati civitatis. In secunda ostendit talem electionem esse puerilem, ibi: Adhuc et electionem quam faciunt seniorum. Et iudicium est puerile. In tertia reprehendit institutionem, quam fecerunt de regno, ibi: De regno autem. Prima dividitur in duas. In quarum prima ostendit malam institutionem ephororum eo quod corrupta est et faciliter corrumpitur. In secunda ostendit contraria esse voluntati civitatis, ibi: Est, l(icet) et de ephororum electio non consona, etc. In prima istarum ostendit malam esse ephoriam eo quod modo quo observabatur a lacedemoniis licet valens esset secundum se, quod ostendit infra, ibi: Democratia autem dicitur. Et adhuc et que circa ephoriam, hoc est institutionem prelatorum, qui perturbabant publica negotia, sicut iudices et h(uiusmodi), prave se habent, et potest dici principatus autem pessimus, preter magnatorum. Unde est, ideo magnatum divites et nobiles non habent causam quare corrumpantur iudicium, ut civiliter. Illi autem dedicant ut eligerent ipsos tales eligendo, et hoc erat pravum. Et hoc est: Fuerunt autem exemplo omnes secundum leges lacedemoniorum, etc. Hoc est ex multitudine hominum incidebant valde pauperes in locum principii, scilicet ephororum, et unusquisque propter paupertatem vel penuriam. Secundum aliam translationem: venales erant. Et hoc ostendit esse declaratum multotiens, et prius, quia multi propter paupertatem et nunc autem, scilicet in causa lacedemoniis, in Andriis sive in Andriis secundum aliam translationem. Hoc est in privatis negotiis sup(er) sepe ostenditur, et ostendit modum corruptionis, in privato argento quidam qui insipiens totam civitatem perdidit nisi forte politiam tunc, et ab aliis observarunt. Et propter hoc principatum esse valde magnum sup(er) est ephorum principatus et equari tyrannidi, hoc est equalem tyrannico principatui quod in tyrannidi. Similiter ipsos cogebant et reges erant intentionem quam principes, sine quorum consilio non poterant reges neque tyranni, qui impugnare erant civitati, etc. Sic sedabant politia preter ad eos devoluta. Omne aliud [illegible]. Et inspiciendum illud laudat democratiam, quia hoc plures, et hoc est: Democratia autem que est principatus populi sine divitiis. Aristocratia autem accidebat. Aristocratia autem sicut manifestum est principatus est virtuosorum, et accidebat ex aristocratia democratia, quia qui virtuosi non inveniebantur, eligebantur divites loco illorum. Et ostendit utilitatem illius principatus, libertatis continet quod est politia principatus. Hic democratia, scilicet ostendit quomodo est conveniens populus, scilicet democratico principatui eo quod participat maximo principatu, scilicet consilio. Democratico, scilicet propter hunc legislatorem, qui scilicet hoc instituit sive propter fortunam que scilicet ad hoc pervenit fieri, qui causam prebuit hoc evenire. Aliam translationem: laudat valde hoc vel hoc est valde est contra civitatis, et ostendit quoniam. Oportet politiam salvandam omnes

velle partes civitatis esse, scilicet quod in ea sint omnes politie, regnum, scilicet aristocratia et democratia. Unum est enim imperfectum [illegible] secundum socratem meliorem esse politiam compositam ex omnibus, et permanere hoc quod reges propter ipsorum honorem sic se habent, scilicet ut reges sint kalokagathi, hoc est boni viri, scilicet, sup(er) debent permanere propter gerusiam, quod dicitur gerusia a geron quod est senex. Hoc autem potest propter honorabilitatem, quia honor est premium virtutis, ut dicitur in i ethicorum. Dicit aristocratia, hoc est principatus virtuosorum. Populus autem sup(er) quiescit propter [illegible] propter ephoriam, hoc est quod assumuntur ad procurationem publicorum negotiorum, et sic aliqui participat principatum, et sic tota civitas quiescit quando omnibus participat principatu. Similis dictio vel titulus fuit [illegible] romanorum [illegible] qui infestus erat senatoribus: Consentias me esse senatorem et ego consentio te esse principem [illegible] iussus est annunciari [illegible] et lapidibus [illegible] super illos [illegible] memoria [illegible] cum laudibus, nomen autem ipsorum putresceret. Hoc autem ipsi quiescunt participando principatum, ibi dicit [illegible] in omnibus, scilicet ut esse [illegible] principatus non eligibiles oportebat principatum esse [illegible] ex omnibus, quod hoc est quod ex omnibus tales ephori eligebantur. Sicut autem [illegible] sup(er) oportebat eos eligi, quoniam sup(er) eligit [illegible], scilicet ex pauperibus, et [illegible] puerile valde sup(er) est talis electio. Et [illegible] assignat causam aliam [illegible] iudiciorum magnorum secundum existentes quod sunt non dabantur in [illegible] eorum, et hoc sunt [illegible] quod facile [illegible] corrumpebantur, quicumque, hoc est eligebant de populo, et erant facile corrumpebantur. Et hinc concludit propter quod quidam non [illegible] melius iudicare sup(er) est, hoc est non [illegible] aliquibus ephoris [illegible] et leges, hoc est secundum scriptas leges melius est iudicare, et hoc est: Et lex dominorum [illegible] iudices non acquiescant [illegible] sunt ut civitate [illegible]. Est autem et dieta ephororum non consona voluntati [illegible] [illegible] arguit principatum lacedemoniorum, et quia [illegible] triplex principatus [illegible] tres partes. [illegible] arguit malam institutionem ephororum [illegible] seniores eligebant [illegible] consiliis modum electionis illorum arguit [illegible] Adhuc et electionem quam faciunt seniorum [illegible] et regnum et regem [illegible] illius reprehendit [illegible] ibi: De regno autem [illegible] dicit quod dieta ephororum non consona fuit voluntati civitatis eo quod erat nimis delicata et magnarum expensarum plus quam civitas posset sustinere, et hoc est quod dicit: hoc quidem enim remissa valde est. Ephori enim sibi indulgentes ordinabant magnas et sumptuosas dietas et expensas. Aliis autem qui [illegible] contrarii et [illegible] magis [illegible] Illi enim ordinabant diversas dietas [illegible] expensas, ut non possent [illegible] legem [illegible] [illegible] et hic erat iniquitas [illegible] et alius [illegible] expensas, qui esse [illegible] civitatis [illegible]. Et ponit aliam [illegible] hunc autem et [illegible] seniorum principatum non bene [illegible] eligebant enim seniores qui [illegible] participarent [illegible] et [illegible] et hoc dicit non esse [illegible] bonum ponit [illegible] quando [illegible] est [illegible] hoc est [illegible] secundum [illegible] expedit est [illegible].

Inuenit ... ca ... lacedemon

cerit sup⁹ 7 kaya uult⁹ 7 sicut illi q̄ sciunt eam lex reddi
ul' solu^{dā} est ex q̄ · quib; melius 7 utili⁹ sit certam legē
dare quib; solue dicit q̄ ex talib; se mouit, similiter expresse
sic equalib; erudiat suffic^{e} ad andragathiam id est ad
uirilē bonitatem · forsitan utique diceret aliquis expedire eand'
principē dnōs esse · s; q̄ illi melius sciunt regere q̄m alii no
in mexpa et hic mouet lacedemo^{ns} · adhuc uero talis legi
iudicii magnorum formidabile sup est principē dnōs esse
et de hiis pauit totū expte senilitas · sicut enim est quemadmodum et
corporis et mentis senectus · senescente enim corpore necesse est et mentē
debilitari · inuenire exemplariter sicut qui et nisi de memoria et re
miniscentia dicit ex memoria · senium est sicut ruinosa edificia
et tamen nō permaneat in credulitate hiis circumpositis presentiam
formidabile est eos principari ad uitam committere uti et in
multis enim leges et principes credunt propter senectutem eo q̄
deliri efficiuntur · a uero ex erudiciis sup ad uirilem bonitatem
et presentiam mutans mentem uero legislatore · ipse dubitatiui
ut nō bonis uiris ad regimen · s · nō securum sup est
principatum committere ad uitam eis, et adhuc induxit aliam
rationem ... et eligere modum electionis · s · deriuiri esse et inuta
et tribuentes nullam ... qui sciunt se nō posse ...
a principatu · tunc largiebantur ... q̄ autem
nō expedit q̄ principes sint principatus ... aduitam s.
durantes ... propter q̄ melius est ipsos
nō sine correctione esse · s · q̄ ... possint si cauti
inueniantur inutiles · alia ratio hic sic · propter q̄ melius
est ipsos nō inuestinos esse id est sine correctione sunt
autem sine correctione sup · s q̄ principatur ad uitam
et induxit tamen adhuc tertiam rationem · uidebitur autem utique electionem
principatus · omnis corrigere principatus · s · maxime existens
sicut aristocratia democratia et regnum · Efforum enim per
curatores sunt ... et ad ipsos pertinet cognoscere et
dirigere principatus omnes et extra ... autem in lacedemonii id
efforia magistratus ualde diuinus · consequenter destruendo hic
... efforie ualde magnum est nec ex ... ualde
... et hic est et tamen nō eodem · dimittit ... direc
tione opere id est ... nō ... ... directi
ones · id est ... ... sicut ... cum ...
tempore et ad quid ... alie per ... inuenientes
Deinde ... electionem seniorum nō esse bona
Adhuc autem electionem quam faciunt seniorum et iudicum
... · s · est puerilis et id ... nō eligebant
... id uolentes et ambientes principatum et hic dicit
esse reprehensibile et hic est ... · s · efforia ...
... qui principatum dignificabat ... ambitionem · s · non
recte hic inquit ille · 2a · ad eligendum sic est suffi
ciens omnis ... rogare ... ipsum ... in
... est ambitiosus · nō est ... et nolentem et
nō uolentem principari qui dignus est principatu ...
et adhuc inducit aliam rationem ... alia ...
... alia ratio ... alia politia ...
... bona · et illa est q̄ ciues nō sint
ambitiosi · et quoniam legis latore ... illa ...
Amatores · enim honoris constituit ciues ... · s ...
se posse adipisci dignitates ... · id
... est modo · s · ad electionem seniorum · s · ...
quibus ... et quoniam id fiat ... ...

utique principatum querere nō amatores honoris existentes
· i · nō ambitiosus · quoniam iniuriarum uoluntariarum
plurima accidunt fere propter amorem honoris et amorem
pecuniarum hominibus · corrupta enim · ambitione et aua
ricia multa · nocumenta faciunt hominibus · propter q̄ dicit in
· 2 · ethicorum · 5 · q̄ jason et symon credebant in malicia
propter auariciam eorum qui in principatibus erant · consequenter
de regno autem siquidem nō melius est ciuitatibus
aliud melius aliud erit · sino · hic reprehendit
institucionem lacedemoniorum de regno et id quod dedit
quod diuiditur per uires ... regni regimen
... ... que fiebant in festis et ...
... fiebant ... paupertatem ...
et nō decorum · In · 2 · reprehendit ex principatu nauali
qui fuit ... defensionis ... · s · autem q̄ ... nauigii
principes legem · In · 3 · reprehendit ... ...
... ad ... ... ibi et hic ...
... legis latoris ... utique ... ...
duo faciunt ... · n · ... illa · qua ...
regnum ualuit sic ciuitatibus hic uel nō hic differre
disputandum in alio tempore · i · in tertio libro · secundo
q̄ si bonum et utile sit regnum ciuitatibus ostendit q̄ nō
eo modo q̄ lacedemonii habebant regnum ... et si
melius nō sicut nunc ... reprehendit expensas quas
fiebant in festis et ... sic ... est ...
... nunc ... ... de rege autem siquidem
... ... · s · ... est
... si melius ... ad finem · nō
sicut nunc est sup in lacedemoniis ... in lacedemonia
... constituebant et deponebant reges et nō reg
nabant ad uitam et ... ...
... regis et nō ... bonos ...
id est q̄ ... sup melius est ... · s · reg
... iudicare regem et ... dicit
q̄ · s · ... nō ... bonos facere ... legislator
nec ... posse facere kalokagathiam id est per
fecte bonos ... kallo · n · bonum est ... et aga
thos ... et ... in libello quodam de perfecte bono
... kalokagathos · ... de perfecte bono
et q̄ nō possit ostendit ... est · apud lace
demonios et est ... sup ... sunt · ut
nō equalibus sufficiunt bonis uiris ... ple
ne ... ostendit ... q̄ ... mittebant ...
... ... prius
mittebant legatos ad ... et regna · nō mit
tebant unum nec duos ... qui ... ne
... ...
... ... reuocaret ... nullo ...
... et addit aliud signum ... ...
... esse ... regum · ... ...
... ...
... ... reuocaret ... ...
... domo ... Deinde ... ad ...
... ... nocte ... ...
... phylicia ... uocata phylithia
... q̄ est amor ... dicit phylicia quia in
amore et fauore ... ...

et institutionibus principum et in quibus [illegible] eorum qui se-
dant et vitaverunt ymagines statuebantur et laudes declama-
tiones lege statutum est ab eo qui instituit primo. Consequenter ostendit quod
non bene approbatur, id est si bene statutum esset eorum [illegible] expensa
magis esse synodos. Alia translatio habet de convivio et illa me-
lior est. Est enim synodus congregatio propter ad epulationem et
[illegible] vel convivationem aliqua sicut dicitur 4 ethicorum
capitulo de magnificentia cum tota civitas festat magnifica
est profusione expensarum omnes expendere. Quemadmodum me-
ruit, id est talia sicut de quibus dictum est et non profusione sin-
gulorum. Apud lacedemonas eorum qui sunt valde pauperes quorum
dam, id est civium, et hec est consuetudo semper est non potentium expe-
dire et cum tenuia paupercula [illegible] consuetudinem. Accidit autem
legislatori contrarium legis latoris voluntati, id est qui instituit contraria
voluntati legis latoris. Videtur quod, id est
democraticum esse, hoc est inductivum propter quorundam civium
sit et minime democraticum sic lege statutum, quia principium est a
[illegible] consuetudinem, eo quod multi pauperes non possunt
solvere et quia [illegible] non est magnum dampnum propter
[illegible] principari, id est quod non est tale valde pauperibus
ista lege observata, quia non possunt solvere et ideo nunquam
possent principari principatum democraticum. Et hec faciet dissen-
sionem inter [illegible] ostendit [illegible] democraticum, id est politicum
ita est [illegible] hec est ista lege civitatis [illegible]
non possunt hec [illegible] non principari [illegible], id est politeia
et democratico principatu. Hec dissensio erit inter uno
principante alio non. Deinde ponit reprehensionem na-
valis principatus. Et hec est etiam ea que circa navigium principes
lege et alia quedam, id est plurimum increpabatur recte increpatur
et ostendit causam. Sed dicimus ita fit causa et ostendit in quo.
In regibus, id est existentibus militaribus sempiternis monarchiam
fere alteram regnum constituit, hoc est si rex sit ad unum tantum
eius potius extendit se tota civitas principantes et principes
navigii qui in navali bello pugnant principantur, erit quasi
duo regna in civitate et sic dividetur in se ipsa
et sic civitas desolabitur. Deinde procedit ad tertiam pre-
sive ad tertium modum reprehensionis subdens: Et sic supponit legis latoris lacedemoniorum, id est quod increpabit utique aliquis
subdit propter quid et in quo. Ad partem, id est virtutis omnis or-
dinatio est legum, id est lacedemoniorum, et que sic illa pre
virtutis. Ostendit quam bellicam et dicit hec pro plurimo increpa-
tiones in politicas suas et virtutis militaris
fortitudinem que non est, id est aliquid dicta fortitudo. Similiter
in ipsius dicitur in 3 ethicorum vera fortitudo civilis est. Tunc
in bonum politicum ... exponunt se periculis et non
[illegible] sui fugiunt se exercitibus periculis. Est, id est magis
[illegible] salute diligenti eorum [illegible] inepta-
tio militaris sed excessive periculi presertim armis. Tempore
[illegible] fortitudine non habet sed fortitudine [illegible] et hec
vocat prave virtutis. Secundum autem ordinavit leges ad illam.
Ostendit hec, id est non utile est ad dominium quod est dominio tyrannica
est, et subdit inveniuntur quod [illegible] propter virtutem, id est
bellicam salvabantur quidem bellantes, id est expellendo [illegible]
[illegible] principabantur et subdit quoniam propter nescire
vacare [illegible] adventum exercitum nullam exercitationem aliam
principaliorem quam bellica alia utique sit fecerunt. Hoc autem
[illegible]

preciis non modicam et ostendit rationem, putant, id est sibi bona que circa
bellicas sunt fiant propter virtutem fortitudinis, id est magis quam malicia,
hoc est inferentia timiditatis. Et hec quidem bene laudat eos, id est
[illegible], id est bellica meliora virtute suscipientes non bene
superputant existentem, id est ad virtutem melius est quod bellicam
et magis ad principalem virtutem sicut est iusticia et tempe-
rantia. Et addit ulterius reprehensionem expensarum circa militiam. De
prave autem habet et circa communes pecunias spartiatis, hoc est lacedemoniis,
et ostendit in quo: Neque enim in communi civitatis est meum bella magna
mittere pluries [illegible] compellere, id est bella alia. Sed, id est quod de spe
ciatorum, hoc est lacedemoniorum est plurima terra. Deinde est, id est
imperfectibus quod latissima habent communia, et propter hoc bellare
cum omnibus et omnibus, et ideo non requirunt abinvicem laciones
vel administrationes que bella faciunt, vel pro exercitium
iusticie ad tenendum in dicta. Et cetera rationem reprehensionis
subdit dicens: Evenit autem contrarium legis latori quod expedit
enim civitatem, quid, id est facere sine pecuniis, id est ad expensas
militum privatas autem, hoc est plebeorum et ignobiles amatores
pecuniarum super terras videntes, id est quod pecuniis adquisita pro
civitate principatum habent bellicum, amabat eas. Et principaliter sed
rebat et pecuniam. Et subdit epylogum: De lacede-
moniorum quidem igitur politicam tantum dictum sit, hoc est sufficiat quia maxime
utique quis increpabit.

Crethensium quidem autem politeya propinqua est huic.
Capitulum istud dividitur in tres partes. In quarum prima
ostendit qualiter lacedemoniorum politica est circa apolitiam
crethensium. In 2a in quibus convenit cum ea, scilicet habenda
proportionaliter crethensium institutio. In 3a in quibus est reprehen-
sibilis. In crethensium. Ait quod dicitur quod in prima parte duo, in quibus
ostendit quod est politica crethensium et aptitudinem insule ad princi-
pandum illi. Videtur autem insula ad principatum grecorum apta esse, et
hec est Crethensium, quidem autem politica propinqua est illi et origine et tamen
enim habet autem modica quidem super ipsum, non deterius quam la-
cedemoniorum, hec similis superpositam, tamen minus plane
superaddita. Et ostendit quoniam prima vero, id est et dicit quid.
Plurimis imitari crethensium politicam que lacedemoniorum et hoc
idem est quod lacedemoniorum politica possidet crethensium et fere
eorum qualitatem minus vero plane traditam plurima antiquorum,
hoc est tradita ab antiquis minus vel minus particulariter
sive distincta et expressa quam modernis, et ita causa est quia que
communiter tradita sunt ab antiquis novis exigentibus causis communiter
distincta et magis expressa sunt. Et propter hoc quod iniuriante vero multa
abrogantur pro novis et ostendit concedendo qualiter lacedemo-
niorum politica crethicam supponit hoc expressum fama,
dicitur, id est secundum hystoriam licurgum vel ligurgum quem procuratorem
charille regis relinquens peregrinatus est. Hystoria est hec: Cum
charillus rex fuit lacedemoniorum, procuratorem regni statuit
hunc lycurgus. Qui propter accusationes quibus accusabat apud
charillum, fugiens reliquit procurationem et peregrinatus est
in lacedemoniam et addit plurimo tempore conversatum esse circa crethiam
propter cognationem, id est quia ibi commorandus fuit, et ostendit quare illuc fugit.
Domestici, id est crethenses, de lacedemoniis erant, et ubi unusquisque
quod cum susceptus esset propter cognationem a crethensibus dedit formam
politicam et legum accepit, et cum rediret in lacedemoniam eandem
formam illis tradidit; et hec est. Susceptum autem quod ad fami-
liaritatem venerunt, id est lycurgus et sui in crethiam. Aliarum

lacio sic domestica .i. tenentes. lacedemonibus erant sicut
sequuntur. qui ad constitucionem venerunt institucionem legum
eandem tunc inhitantibus .s. cretham propter quod et nunc incole
in lacedemonia .s. qui de cretha eodem modo utuntur ipsis
.s. legibus. similiter .i. de cretha nati sunt in lacedemonia alienam
antiquitus tenentes. Accole .i. sunt in cretha. incole
autem in lacedemonia. Iuxta illud. Accola qui sua sunt colit. Incola
qui sua non sunt. ¶ Deinde ponit actorem illarum legum. Et dicit
quod instituit minus primus ordinem legum cuius filius tre-
beta. fugiens noucam [illegible] vocabatur eundem
ordinem legum instituit [illegible] quam in trebe-
tas vocatur ipsam edificavit [illegible] nomine suo [illegible] vocavit
ut ibi se defenderet [illegible] que postea [illegible]
agricio .s. [illegible] et valerio qui eam ad [illegible]
runt [illegible] dicta est. ¶ Deinde describit insulam cretham
quomodo apta sit grecie ad imperandum et est sensus quod prime partis
vel de insula et ad principatum grecorum apta esse et ponit [illegible]
hoc dat rationem [illegible] .i. supponi mari grecie. et hoc est [illegible]
grecis collatis de mari omnibus et ostendit qualiter dis-
tat quidem .i. a polopo insula modicum illius aliam que
est pars grecie ubi est civitas ephesus. Ab eo autem loco qui est
de triopum .s. aliam insulam grecie et a rodo insula. [illegible]
insula in qua ptholomeus observacionem fecit astrorum ut ipse dicit
in almagesti. Et propter quod et maris principatum optinuit minos
.s. qui rex fuit in cretha et subdidit quosdam insulas
[illegible] quasdam [illegible] .s. bello [illegible]
[illegible] et rediens ad [illegible] autem [illegible]
rex [illegible] que super mare est [illegible]
vitam consummavit ibi de [illegible] Alia translacio habet camici
non et est nomen civitatis ubi mortuus est minos rex cre-
thensis. ¶ Deinde ostendit in quibus specialiter conveniunt crethensium
cum lacedemonum policya. [illegible] est [illegible] principalis prime partis
et ponit [illegible] Secundum [illegible] vel in de-
[illegible] Adhuc autem [illegible] quod
[illegible] melius [illegible]
crethensium [illegible] ad lacedemonis super institucionem agricultorum
[illegible] super et illa et alia et ponit [illegible] non
magna [illegible] quidem .i. servi .s. lacedemonibus faciunt ag-
culturam crethensibus [illegible] incole hoc est rusticani qui co-
lunt [illegible] et ponit adhuc aliam convenienciam
[illegible] et convivia [illegible] ambobus sunt que sicut in antiquo
habitus deinde est fiebant in demonicolis eorum qui [illegible]
[illegible] et [illegible]
[illegible] et antiquitus vocabant lacedemones super convivia
non phylicia sed andria [illegible] est [illegible]
eorum qui [illegible] ibi celebrabantur quemadmodum
crethenses super adhuc vocant andria [illegible]
[illegible] maior [illegible] .s.
policya lacedemonum a crethensium. ¶ Adhuc autem ostendit hic
convenienciam [illegible] eorum qui ordinabant [illegible] in
cretha et lacedemonia [illegible] Adhuc autem policye [illegible]
super conveniunt cum ordine crethensium [illegible] quod [illegible] quid
.i. hoc est [illegible] in lacedemonia eandem habent potestatem [illegible]
[illegible] vocantur kosmoy [illegible] autem kosmos [illegible]
[illegible] quibus committitur [illegible]

[illegible] sunt [illegible] nomen accepit kosmoy
appellati sunt. Adhuc ponit differentiam parvam sicut
prius fecit [illegible] quidem [illegible] quod et lacedemon
.s. sunt [illegible] non kosmoy de in cretha .s. x. sunt et
[illegible] aliam convenienciam Seniores de [illegible]
non [illegible] quos vocant crethenses bolnis hoc est consilium [illegible]
[illegible] quod [illegible] est voluntas [illegible]
[illegible] equales super [illegible] et illi. Similiter .i.
.s. cretha et lacedemonia eligebantur quidam qui [illegible]
consilio communi et [illegible]
[illegible] quod fuit super in cretha. [illegible] crethensium
regnum .s. ne unus solus haberet potestatem hoc .i. videbatur
esse periculosum eo quod [illegible] multi et hoc [illegible]
[illegible] et ducatum kosmoy [illegible] qui ad bella habent .s. loco re-
gis kosmoy .i. eligunt duces et exeunt et ordinantur
[illegible] et extunc ducatum habent [illegible]
[illegible] regni. et adhuc dat convenienciam [illegible] autem principabatur
omnis hoc est convocacione generali hoc .i. fiebat et in lacedemonia
et in cretha [illegible] multum [illegible] nulle est
super [illegible] sicut adhuc est in [illegible]
[illegible] ubi [illegible] populus [illegible]
[illegible] ea que vident senioribus et
kosmoys. ¶ Postquam [illegible] convenienciis facit comparacionem
earum ad invicem et primo de conviviis et hoc est quod dicit quod conve-
niorum [illegible] super se habent melius crethensibus quam que
in lacedemonibus super statuta est et ostendit in quo. In lace-
demonia quidem .i. [illegible] inferre sive pauperes super
sive divites [illegible] hoc est [illegible]
[illegible] hoc est pauperibus valde onerosum et faciebat cives
[illegible] vel .s. haberent [illegible] et sic
venire ad potestatem eorum [illegible] venire non
possunt et hoc est [illegible] autem non super [illegible] lex
prohibet policya quemadmodum deinde est et [illegible] .s. in causa
de policya lacedemonum eorum .s. et quomodo se melius
habeat lex crethensium ad convivia in cretha. [illegible] super sta-
tutum est de conviviis [illegible] .i. [illegible] fructibus et
[illegible] hoc est [illegible] et oblacionibus [illegible]
[illegible] .s. [illegible] qualis colunt statuta est pars. Sicut apud
nos [illegible] decime [illegible] quid .s. [illegible] ad deos et
ad sacrificia [illegible] translacio [illegible] hoc autem
ad convivia celebranda .s. [illegible]
[illegible] vero ad nutri-
endum omnis [illegible] .s. et mulieres [illegible] Deinde [illegible]
[illegible] super [illegible] ut [illegible] .s.
[illegible] est legislatoris .s. [illegible]
[illegible] et [illegible]
[illegible] mulieribus
in multa [illegible] ut non multas [illegible] faciant
eam que ad masculos fecit collocucionem [illegible]
[illegible] leges [illegible]
[illegible] ostendit
.i. [illegible] ordinavit [illegible]
[illegible] est [illegible]
[illegible] de qua .s. [illegible]
ad masculos [illegible] autem non [illegible] super [illegible] aliud

erit. Videmus quod hoc non pertinet ad vii. etiam ii. de amicitie et inpertinentie que dicit tantum comparationem quam paulo ante inter Cretam et Lacedemonios. Quare autem que Crete etiam minus melius ordinata sunt Cretensibus quam Lacedemoniis manifestum supra est ex paulo ante dictis. Consequenter reprehendit ordinationem politie quantum ad kosmos et incipit hic etiam per principium. Ille autem cosmos adhuc deterius supra ordinata sunt quam que supra. Dicit quod ordo cosmorum et efororum principatus existit supra ordinatio. Ostendit in quo reprehensibile est kosmorum ordinationem plus quam efororum. Sunt enim quedam que bene habent ipsi efororum et [illegible] dicit quod expedit ad politiam. Ostendit quod non est in Creta circa kosmos. Et hoc est quod autem ibi hoc est in Lacedemonia expedit ad politiam hoc non est in Lacedemonia sed in Creta. Respondit quantum [illegible] quidem enim communis legis [illegible] ex omnibus scilicet electorum efororum scilicet ex omnibus esse hoc est ex eo quod ipsi principatus maximum principatus [illegible] non potest eligi volentem manere politiam talem scilicet et non moveri seditionem. Hic autem in Creta non ex omnibus eligunt kosmos sed ex quibusdam generibus quos paulo ante nominavit Solum hoc est consiliatores et senes supra eligunt ex quibusdam qui sunt kosmi ante et sic electio non potest ad illos pervenire propter quod sepe seditiones movent. Dicit scilicet kosmus et eforus utrique dicunt autem Simones. Et Thus quam in Lacedemoniis sunt eadem enim inconvenientia sequuntur. Ostendit hoc quod [illegible] correctione est supra scilicet quibus committitur potestas ita quod propter plus non potest corrigere non est securum. Alia translatio ingubernatum est et addit aliud inconveniens propter quod vita [illegible] est senectus dignitatis ipsis. Alia translatio habet propter vitam maius est senectutis dignitatis. Quod dicit est quod kosmi qui ad vitam principantes eligebantur in Creta magis periculosi sunt quam efori qui eligebantur ad tempus senectutis [illegible] et adiungit tertiam reprehensionem et non sunt huius principatus hoc est scriptas leges sed agnomonas hoc est secundum voluntatem [illegible] hoc est non securum est quia lex viva non potest kosmi puti possunt quod continuantes se. Deinde excludit solutionem que posset dici posset enim dici quod ipsi quiescunt et sic sub tali politeya quod bona est et tandem quiescere autem non participantes populum nullum signum est supra cuius quod est ordinata politeya esse et hoc ideo est quia longe peregrinantur in insula existentes ab aliis qui possent eos [illegible] et hoc est longe enim sunt ab aliis ad kosmos hoc quod longe peregrinantur in insula defenduntur. Alia translatio habet [illegible] non [illegible] kosmos quemadmodum effori longe enim absunt in insula corruptorum hoc est corruptionis quam corruptionem ingerunt et est gratia constructio generaliter scilicet absolutio. Deinde ostendit quod inconveniens est medicina illius mali quam Crete ponunt et hoc est etiam autem fatuis peccati hoc medicinam faciunt et non politica sed ostensiva sive tyrannica et ostendit quod est illa. Consuluerunt enim eiciunt inquietes quod hoc est conspirantes kosmos scilicet a kosmica dignitate aut principatum quorum scilicet quam autem hinc kosmica dignitate conspirantes aliud et eiciunt eos aut ydiotarum hoc est plurimi multos sibi advocant cum quibus conspirant et eiciunt kosmos deponere et hoc est tyrannicum et ponit adhuc aliam medicinam licet autem et in medio hoc est tempore in medio ante mortem kosmorum abnegare principatum [illegible] scilicet et hoc vere esse medicinam et finis inventione quam faciunt kosmorum. Et hus

omnibus accipiunt quod omnia melius est secundum legem et hoc est hec itaque melius secundum legem quam secundum hominum voluntatem non enim securum canonem hoc est regula vel lex hominum voluntatem. Omnium enim esse velle reddere vitare nollis omnium autem pessimum id quod akosmie est a quo est sine kosmos et est violenta cessatio kosmorum quam scilicet exigebant reddere. Omnium constituunt sive conspirantes scilicet cum non stantes velint dare potentiam. Alia translatio habet cum non cum velint dare potentiam hoc est quam kosmi quandoque [illegible] velint dare [illegible] propter potentiales et conspiratores dicunt eos et hoc vocatur akosmie id est cessatio potentie kosmorum et hoc est magis tyrannicum quam politicum et hoc est dictum est palam quod hec ad politiam [illegible] scilicet hoc quod sic deponatur kosmi hoc non politeya est verum et potentatus magis et optimatum sive tyrannicus et videtur quam periculosum est hoc consueverunt autem supra multa ambitiosi assumentes populum et amicos scilicet conspirantes cum eis monarchiam facere hoc est principatum plurium scilicet quos ad unum adducere et seditiones movere scilicet ut hoc possit facere et pugnare ad invicem quod valde periculosum est civitati. Et sic quod posset aliquis dicere quod hoc non statim sit sed post magnum tempus occurrit [illegible] Et quod quid dicit quod tale autem quam per quedam tempore non iam civitatem esse talem sed solum politicam communionem supra [illegible] communicationem quod dicitur mensura dicit civitas que est in causa post modicam esse inferiorum et videtur ostendere periculum magis est autem valde periculosa sic habentur civitatis et hoc dicit quod causa cum sic disponantur non mancipantur occurrere hostibus et sic patet periculum custodiendis. Quod est quod posset aliquis dicere quod Creta hoc periculum non esset propter [illegible] quemadmodum dictum est salvatur propter locum ab expulsione enim scilicet civitatibus cultivantibus in mare salvatur ita quod impugnari non potest. Alia translatio sic habet [illegible] enim scilicet propter similitudinem Crete longe facit scilicet Cretam a circumhabitantibus ita ut impugnari non possit et ponit exemplum scilicet quod in circulo manet Cretensibus quod in circulo liberi manent enim [illegible]. Similiter autem recedit regnum et quod est hoc sic ostendit tamen solum enim extraneo principatu. Principatus Crete [illegible] quod scilicet minime possunt continuere et id recedit aliter et inducit signum supra [illegible] bellum peregrinum venit ad insulam quod fecit magnam infirmitatem eorum quam dicunt legum illorum enim inconvenientie [illegible] ad resistendum et non vita se abundabilis. Huius scilicet clausula finalis.

De hac quidem igitur politeya tantum nobis dictum sit.

Videtur autem vivere vivere et Calcedonii bene. Hic agit de politeya sive urbanitate Calcedoniorum et dividitur in tres partes. In prima ostendit ad quam consequentiam determinat de regimine et aristocratie. In secunda ostendit in quo maxime conveniunt cum politicis Lacedemoniorum. In tertia reprehendit ea que reprehensibilia sunt in ea. Secunda ibi: Opus autem prestare ibi: precipue legislatoris esse. In prima tamen dicit primo quod enim convenientia politiam Calcedoniorum bene aliquis dicit placere signum ibi. Signum autem et hic tamen ponit ea in quibus conveniunt cum Lacedemoniis ibi. Habet autem similia Lacedemoniorum politie et hoc est. Civitas autem vivere et Calcedonii bene. Alia translatio Policizare autem videtur et Calcedonii bene et in multis singulariter hoc est melius. Ad alios hoc est comparatione aliorum contrarie autem propinque Lacedemoniis hec enim politeye tres ad invicem approximant aliqualiter sunt et ab aliis politeyis scilicet barbarorum multum distant et hoc causa est, prope maxime ordinate sunt scilicet [illegible] et valde illas tres scilicet Crete

et lacedemonia et creta. Adhuc usque chalcedonii et condicionem pro diffinitur et multa inpugnant super plegeses se habent apud ipsos, scilicet calcedonios, bene et [illegible] plurima [illegible]. Signum autem politie bene ordinate plurimum [illegible] habente, hoc est quod quibus [illegible] hec secundo ad aliud [illegible] ipsum nec seditionem movent permanere in [illegible] politie [illegible], nec tyrannum, et addit signum et nec seditionem quod dignum dicitur, hoc est quod inter eos numquam fuit seditio tanta quod digna esset memorie [illegible] unius cum alio in causa [illegible] contendit et adhuc signum nec tyrannum, hoc est quod inter eos non surrexit tyrannus qui crudeliter opprimeret alios, sicut [illegible] in [illegible] dicitur tyrannus opposita optime urbanitati, id est regno, pessima corruptio est. Habet autem similia lacedemonie politie, hic in [illegible] parte [illegible] ostendit in quibus assimilatur politie lacedemoniorum et dicit duo. Primo enim ostendit quod in quibus similis est et imitatur eam. Secundo ostendit quomodo melius creditur [illegible] et virtute [illegible] et melius et reges, hoc est habet autem similia lacedemonie politie convivia quidem societatum filiciorum, hoc est sicut apud lacedemonios sunt convivia que filicia vocantur vel vocabantur [illegible], sic apud calcedonios sunt convivia societatum pro convivio et cibatione, que fiunt in demonstrationibus honorabilium personarum et intellectum, hoc est [illegible] in quo conveniunt et [illegible] sunt. Eum autem qui centum et quattuor est principatum ephororum super hoc similem, et [illegible] apud lacedemonios eligebantur ephori qui principantur cum [illegible] apud calcedonios eligebantur [illegible] quattuor qui principantur [illegible] et principes erant civitatis et [illegible] quidam principaliter [illegible] melioribus [illegible] non [illegible] non peiori modo eligunt calcedonii quam lacedemonii, sed meliori, et ostendit in quo [illegible] quidem enim ephori in lacedemonia ex contingentibus sunt, hoc est ex quibuslibet [illegible] et hoc malum est. Hunc autem eligunt principatum, scilicet centum quattuor, non [illegible] et virtute [illegible] et [illegible] sunt [illegible] aristocratica politia, que est secundum virtutem [illegible] virtuosorum et ostendit [illegible] in quo conveniunt reges et gerusia, hoc est principatum honorabilium super hunc calcedonii [illegible] hoc est in lacedemonia regibus et senibus [illegible] est quod lacedemonii regnum habebant quos [illegible] et [illegible] vocabant, et ad imitationem eorum calcedonii eligebant reges et gerusios quos honoratos vocabant ad auxilium regi. Et potius ista convenientia ponit dicit, scilicet quod melius in illa electione habebant calcedonii quam lacedemonii [illegible] et melius autem reges neque [illegible] esse genus, hoc est quod non de uno genere [illegible] eligantur neque contingens, hoc est quod [illegible] ex quibuslibet contingentibus sed [illegible] ipsi eligantur sicut erat apud lacedemonios. Si quod differt [illegible] sive dubium ex his eligibiles magis quam secundum etatem [illegible] quod [illegible], hoc est melius est quod reges eligantur ex differentibus et magis eligibilibus secundum virtutem sicut [illegible] calcedonii quam secundum etatem seniores sicut [illegible] legis [illegible] lacedemonii eligebant quos seniores [illegible] quod lacedemonii [illegible] assumebant et [illegible] quod ex contingentibus non [illegible] eligi regem. Magnorum enim dominorum constituti super

reges [illegible] sunt sicut [illegible] est [illegible] plebe multa [illegible] et [illegible] in [illegible] calcedoniorum [illegible] sicut [illegible] est [illegible] cum [illegible] et [illegible] politia [illegible] est [illegible] aliter [illegible] [illegible] quibus [illegible] alie [illegible] et hoc est [illegible] quod [illegible] et [illegible] [illegible] demonstratur politie [illegible] est quod non [illegible] rationabiliter [illegible] et non [illegible] et si [illegible] est [illegible] principatus [illegible] et ponit aliud in quo [illegible] [illegible] que ad suppositionem [illegible], scilicet quam ipse intendit aristocratice politie et calcedonie, scilicet [illegible] ad [illegible] hoc est ad [illegible] declinavit magis, hoc est ad olygarchiam super [illegible] est enim democratia principatus populi, olygarchia principatus paucorum sicut in [illegible] dictum est, et ostendit in quo [illegible] enim [illegible] adducere ad populum [illegible] adducere ad populum reges dominum super [illegible] cum senioribus [illegible] hoc est [illegible] sicut [illegible] quedam statuta a regibus et principibus proponenda [illegible] ut omnes simul [illegible] ut una simul [illegible] [illegible] regem dominum [illegible] cum senioribus [illegible] autem super [illegible] sic [illegible] [illegible] et hoc est [illegible] [illegible] sic [illegible] a principibus dominum super [illegible] [illegible] vel non [illegible], scilicet talia [illegible] [illegible] hoc est [illegible] lacedemonii [illegible] quod malum politie non est lacedemoniorum [illegible] democratie [illegible] et subdit quomodo declinat ad olygarchiam pentarchias autem, hoc est principatus [illegible] multorum et magnorum et ostendit quorum [illegible], scilicet pentarchis eligibiles esse et [illegible], scilicet principatum qui centum [illegible] est hos eligere maximum principatum [illegible] enim principatum eligunt pentarchi et [illegible] maximus et amplissimus est et ad multos [illegible] hoc enim est olygarchicum quod [illegible] ad principatum paucorum, et ostendit [illegible] in quo [illegible] olygarchicum est [illegible] amplius quidem principari tempore, scilicet pentharchos, et ostendit quomodo amplius [illegible] enim prius eliguntur [illegible] principalium et hoc est principantur [illegible] olygarchicum [illegible] declinat in potestatem paucorum [illegible] ostendit in quo convenit cum aristocratia [illegible] super eligunt et non [illegible] qui [illegible] aristocratiam ponendum super est [illegible] enim sunt qui [illegible] non [illegible] dignitate [illegible] ad principatum et [illegible] principatum [illegible] et siquid tale alterum est super [illegible] declinat ad aristocratiam sicut quod virtuosos eligunt non alios, et ponit [illegible] in quo aristocraticum est [illegible] principibus iudicari et non alias ab aliis [illegible] iudicibus quemadmodum in lacedemonia [illegible] iudicibus [illegible] est super [illegible] est aristocratia [illegible] philosophus quod [illegible] et [illegible] ad [illegible] iudices non [illegible] et ostendit in quo declinat

ad aristocratiam. [T]angit quod aristocratie genus per ablationem, id est ab aristocratia institutionis calcedoniorum transgrediuntur ad olygarchiam secundum quandam mediam uero multis. Supra dictum est quod aristocratia potestas est virtuosorum, olygarchia autem principatus paucorum et ponit rationem quare non solum virtuosos sed diuites putant oportere eligi principes et ponit rationem legislatoris. Impossibile est non egentem bene principari putantes scilicet publicis negociis et cum impediunt aliquando aliqua egentem operantem intendere lucris propriis [illegible] ipsi quod dicit in vi. topicorum quod quamvis [illegible] melius est diuitem quam phylosophari sed simpliciter melius sit phylosophari quam ditari. Et est clara inconueniencia sequens. Siquidem quod eligere diuites olygarchicum quod olygarchia principatus paucorum et diuitum est, secundum virtutem autem principari et eligere principes aristocraticum supra est. Sibi quidem quod erit ordo tertius, scilicet qui est simul et secundum virtutem et secundum diuicias eligere principes secundum quod quidem secundum quod ordinata sunt et apud calcedonias que est politeya et postea eligunt in ad duo haec respicientes diuicias et virtutem et maxime supra sic eligunt maiores scilicet principes reges et duces exercitus. [E]st quod post hoc dicit quod terciam ad diuicias in eligendo principem preter est in principatu aristocratie principaliter cum intendant diuicias. Item hoc quod virtuosus principantes et si nolint magnificos adprincipari et id subiungit quod hoc peccatum legislatoris non est non ciuitatis et hoc est. [O]portet peccatum esse legislatoris transgressionem aristocratie et ondit quando est principio in uniuersalibus scilicet politeye. Hoc quidem est necessarium qualiter optimi possint vacare et nullum occupari scilicet et nichil dehonestare ipsi paupertate. Non solum principes qui sunt persone publice sed in singulare hoc est priuate vacantes huius non debuit legislator prouidere de erario publico et publicis redditibus quia mercedem haberent quod non oportent venales esse et in principatu et priuate requirentes et ondit inconueniens quod sequitur. Si autem oportet aspicere principes scilicet in [illegible] ad hoc [illegible] hoc est [illegible] gratia uacacionis priuati, hoc est si principes ipsi hoc quod uacant angustiis propriis et intendunt [illegible] respicere et intendere qualiter habeant hoc prauum est et corruptum et dat rationem. Maiores quidem principatus venales esse regis scilicet ducis exercitus ondit quomodo hoc est prauus lex, id est ista scilicet ut diuites eligantur diuicias facit preciosas magis virtute et que supra ciuitatem totam amatiuam pecuniarum. Uideretur in ciuitate quod propter diuicias adipiscantur principatus inhiant diuicias et [illegible] aliquibus lucris. Supra in libro xviii existimabat ad lucrum esse intentionem hominis et [illegible] posita esse ad lucrum et operantur vincere [illegible] male agere et hoc maxime corruptio est et hoc est quod addit. Quicumque existimat preciosum esse hoc est precio supposita quod principale hoc est principatus necesse supra est illud aliorum ciuium opinionem assequi huic, hoc est hic tymocratie que propter lucrum est et tyrannice, que est opposita ipsi pedam et hoc pessimum et hoc est quod addit. Ubi autem non maxime virtute honoratur hanc politeyam non est possibile secure fundare principatum et ondit hoc per inconueniens quod sequitur. Rationabile autem assuescere lucrari, hoc est hoc est principatus emptores quia cum expenderint principantes, hoc est quia expensas adhoc quod principentur posuerunt, volunt, id est volunt quod

quod posuerint et hoc ondit. Absurdum. Inconueniens quidem si pauper quidem existens equidem expenses autem. Hoc est sed iustus fuerit uolet lucrari hoc id est non est contra illa nisi de virtute quod uendat simile et iustam ponit id est sicut omnis [illegible] impossibile est paupero dectorum autem nunquam cum ualet scilicet non uolet cum expendidit aliena nec suo expenderit nec suppetat aliena, et sic omnino inutilis erit. Ipsi quidem oportet eos qui possint virtute et secundum virtutem scilicet aristocratizare. Hos principari contra non alios supra. [M]elius autem principatus et est dignius autem et si pretereat paupertatem epyeikes supra aut legislatoris. Et est principaliter curare de uacacione. Hoc est dignius est quod legislator curare de singularibus collatis preciosis principibus qui uacant publicis quod ciuitatis ipsi diuicias quoniam principatus emptum in dampnum est. Decentiori quidem tota ciuitas sit amatiua pecuniarum. Prauum autem uique uidebitur esse hoc in illa pecunie ultra preciosis et reprehendit legislatorem. Et hoc quod plures principatus committit gubernatori dicens quod prauum quidem uique uidebitur esse et plures principatus eundem principari quod quidem acceptatur apud calcedonios et male et quod ondit. Ratione unum id est apud unum optime perficitur cuius ratio optime reddit ex impastorali. Sic dicens. Impossibile quia inuenit ad singula. Dictum est similia mente fieri et multa et id quod operetur pluribus in [illegible] minor est ad singula ipsi et hoc est quod sequitur. Oportet hoc quale fiat intendere legislatorem et dat simile in naturalibus et precipere non eundem fistulare et coria incidere. Sicut concedit autem ubi non parua ciuitas magis politicum est plures participare principatibus supra quam unum plures haec participare et hoc est supra magis democraticum hoc est popularem scilicet ciuitatem. Id est ipsi accedit cum unusquisque se ipsum posse premoniri ad principatus unde et hoc dat rationem commodius id est sic dicens et pulcrius uniuscuiusque perficitur abiectus et uelocius aliqua si plures sint. Illi non concordant et sic de se ipsis hoc autem planum in exemplis bellicam et hoc et in bellicis et nauticis. Hoc est in nauibus bellis et equestribus. Similiter ambulare ponit ut est dicere extendi principari et subiacere. Ibi supra sepe negliguntur et petitur aliter aguntur olygarchica autem existente politica hoc est paucorum principatu id est scilicet quod diuicias sic [illegible] optime effugiunt in dicando quod aliquando premisit id est expedire sit quod si dicat qualiter autem fiat subdit ut liberos et sic ciuitates [illegible] scilicet libertas. Tangit modum operi romanorum quod sic euicti et inferior sibi subiectus quoniam defuit committebatur insurabilis et proconsules qui dirigerent negocia principatus et ciuitatis ut dispendium ejus intra propter ipsi longa distantia igitur et hoc utilitatem ordinationis subdit. Hoc id est tollunt et tamen manifesta politeya. Aliquid id est uiuimus sanatum ciues in suo principatu sicut ostensum perficit sanantes politiam. Accidentibus et sic in aliqua tunc seditionem ipsi hoc est fortune opus est apud calcedonios quod illud legis ordinem habent adhuc ut tunc ratione committunt fortune et hoc reprehendit subdens. Oportet autem insediciosales esse et causatur ipsi legislatorem non ipsi fortuna supra. Similiter quod si infortunium eueniat aliquod et multitudo abiecte liberorum ab omni scilicet calcedoniorum nullum erit remedium quietis per legem.

qui illam legem dedit dicit quomodo rebelles redirent in
subiectionem et quietem. Mediocre deinde ponit epylogum
de omnibus dictis. De lacedemoniorum quidem igitur polytia et crethensium
et chalcedoniorum quas merito acceptant hec sunt. quia dictum est hec
notorio id est quia notum hoc sunt fortasse enim habebant aliqua alia
de quibus non oportebat dicere.
Eorum autem qui pronunciaverunt de politeya. Inhac ulti-
ma parte huius libri determinat auctor de diversitate institucionum polytiarum
determinavit enim primo de optima polytia secundum quam optimam sed
de his eadem secundum civitates in quibus observabantur et ideo re-
stat ut determinare de eorum institutoribus ea
Sicut enim dicit in ethicorum sermones morales magis acce-
ptantur secundum actiones eorum qui diligunt mores quam eorum qui
non diligunt virtutem vera dicit de virtute. Dividitur autem
illud capitulum in duas partes. In quarum prima determinat de
legislatoribus et polytiarum qui instituerunt. In secunda
dubia noua legislatorum et legum qui instituerunt de le-
gislatoribus autem sunt. In prima dividit in duas in quarum prima determinat
distinctionem legislatorum in diversis modis. In secunda negociatur de
legislatione solonis ibi. Solonem autem dicit quidam.
Eorum autem qui pronunciaverunt de polytia. quidam sunt
qui non communicaverunt actionibus politicis nullis, aliam non
fecerunt sed perseverarunt singulariter vitam invenerunt illi
sunt quam phylosophice intendere Sicut socrates plato felleas
et yppodamus et generaliter omnes qui in Germania sub
dydimo rege fuerunt maxime brachmanes sicut dyogenes
de quibus si quid sermone dignum dictum est de omnibus fere
dictum. Et accipit aliam partem librorum quidam et legislatores
sunt. scilicet qui politicis actibus communicaverunt et hos dividit in
duas differentias et hoc est hii qui partes civitatibus super leges dant
tres enim hii et alii et quibusdam exterorum civitatibus super
leges dantes. et hii extiterunt esse pro certhas qui optimas
leges nobilissime civitatis egypti per solonem dedit
atheniensibus ut methodus plonus dicit quod de illis utrisque in
ut sibi videtur politice alias et quam et non in singularis
vitam super scripta non dicunt communis qui singularem vitam
Et hos dividit adhuc in duas differentias et hoc est
et horum quidem hii sunt conditores legum super tantum sicut ph
yaon caranchius hii et hoc est alii et politie hoc est fuer-
unt et conditores legum et ordinatores civitatis et dat exemplum
sicut lycurgus et solon. Quidem tamen licurgum lygurgum no-
cat et hoc nomen dicunt abveniens inponitur et est scilicet quia scilicet
fuit lygurgie pronunciatur sicut africanus dictus scipio
quia devicit affricam ut sibi videtur dicens quid instituerit
semper enim et leges et policyas instituerunt lycurgus
in lacedemonia Solon autem apud athenienses. de eis enim evi-
dens se de institucionis in lacedemonia. Declara quidem igitur que de
lacedemonia dictum est. scilicet in prehabitis Deinde negociatur
de solone et incipit ibi secunda pars principalis. prius facit
tria ponit enim laudem solonis Secundo quorumdam accusationem
contra eum ubi hoc et quidam accusant ipsum tercio excusacionem
ipsius ibi. videtur autem hoc non secundum solonis voluntatem
factum est et hoc est Solonem et aliqui quidem putant fuisse
legislatorem studiosum id est valde bonum et addit rationem
oligarchiam et scilicet que fuit athenis impetrare paucam
et divitiis dissolvisse valde impacatam existentem quia per tale
principatum divites valde opprimebant populum et hoc est quia popu-
lum servientem populum liberasse hoc est alium et ex opressione populum
liberasse et democratiam et est populi principatum patriam insti-
tuisse quia talis principatus est in favorem populi per quem populus
ab olygarchico principatu liberatus est et addit ulterius
in laudem ipsius commiscentes. scilicet dicunt solonem bene po-
liteyam ut sicut in prehabitis dictum est polytia ex
omnibus mixta est melior et ut hoc tamen intelligatur dicit
quod polytya sunt enim athenis fuisse enim super autem
solonem quod quidem in ariopago consilium olygarchicum ari-
opagus autem idem est quod vicus martis athenienses enim
colebant martem ipsius initia in quo vico arte barbarum
consilium fuit et divites quidem dicebant et conveniebat
principatui olygarchico dicentes populo aliquos principantes
eligibiles fecit solon super. Sine precio aristocraticum super
fuit pretium autem. scilicet quod non devolvebant per appellaciones
et plus conveniebat democratie hoc est populare in favorem
populi fecit fuit et sic videtur tamen instituisse polytiam bene. Et
dicit accusacionem solonis videtur autem solon. Aliqua quidem existencia
prius super de institutione atheniensium non dissolvisse
consilium. scilicet et principatuum electionem populi autem instituisse pretia
super pro intencionem solonis. Et tacet exemplis Intendit
dicere quod licet solonem imponant pretium tamen solon non fe-
cit sed populus volens ad unum reducere causas omnium principatu-
um et sibi videtur quod populus hoc accusabatur solon. hoc enim attri-
buebatur ei quod populus faciat et hoc est propter quod et quidam ac-
cusant eum scilicet solonem et ponit accusacionem Solvere enim dicit
super alterum scilicet polytiam que fuit prius aristocratica
et olygarchica eo fecit pretium dominium omnium per hoc enim in
alias potestates commisisse in regnum quod autem hoc accidat
sibi videtur eo sic commisit hoc est quod per hoc de electione que
principatus eorum qui ad lucra principantur et unde hoc iudice
et enim hoc invaluit sicut tyranno populo largientes po-
pulus in eam que nunc est democratiam instituta sunt et hoc est de
eo autem potestas per pretium devolucio est et populum ty-
ranniter opprimebat nobiles et expulerunt principium
eo modo quo adhuc populus lombardie dicat se nobiles
et remedium quererent de hoc malo alterum sed in extremo
etiam relictis aliis principatibus. Et incipit excusare
solonem videtur autem hoc non secundum solonis voluntatem fuisse
hoc abaccidentis et ponit illud accidens sanarchie enim in
hoc abaccidentis et ponit illud accidens sanarchie enim in
medicis populus fuit hoc est cum navali bello pugnaverunt et
medis eos invaserunt eam scilicet polytiam democratiam alii
mentes eos invaserunt et rectores populi accepit priores et post ductibus
opprimentes hoc est accepit primo populus actiue qualiter op-
primit nobiles et civitas audacter in democratiam et idem in
bello et medis accepti rectores priores qui adhuc populo
contrariantem perpetuasset hoc est se iudices et principalium
maritorum Deinde dicit quod accusabat dicens solon. Et
non est culpabilis ille et solon. videtur necessariam maxime potentiam
attribuere populo et exemplificat sibi principales eligere et cor-
rigere hoc est ut populus eligat principes et corrigat
at si delinquunt hoc enim pertinere dixit solon attribuendum
populo et dicit rationem solonis sed enim hec populus hoc est et
instituit Expertus est quod pariter habet eligendi et
corrigendi servus erit et inimicus hoc est quod populus
in tali potestate instituit nunquam erit servus hoc est fuisse
oppressum. Aristotilis dicit quos ipse instituit et corrigebant

necesse erit adulari eis eorum quia populus non opponet se talibus
et sic non fiet seditio in civitate. ¶ Deinde cum dicit Solon autem videtur solo
instituit principatus ut sciat quod non fuit de intentione
sua id est in illum principatum ex insignibus et bene natis con-
stituit omnes id est quod nullus principaretur nisi esset insignis
virtute et bene natus quia sicut ante dictum est quando vilescat
aptitudo principatus multi sunt inclinati et tales quando
pauperes intendunt lucris et precipue iudicia. Sed
apud Athenas quingenti erant qui electi in Lacedemonio
illos constituit et quingentos medimnos et iugales
et dicuntur medimni et iugales qui principabantur solum
in artibus sicut faber in arte se habet principatum loco
sue et lanarii et pictores et cetera. Solon non constituit
hos ex medio pluribus. Accepit [illegible] et tertio sine hono-
re esse id est constituit Solon quod alia pars esset
in civitate Athenarum de tertio ordine civium id est de
illis qui sunt in medio gradu dignitatis in civitate
et illi sunt qui apud nos berruarii vocantur quia
custodiunt vias ut secure ducantur ea que pertinent
ad civitatem. Mercenariorum autem supple est secundum Solonem quidem
mercenarium id est illorum qui pro mercede serviebant
principibus nullus principatum attendit ex ordinatione So-
lonis [illegible]
et [illegible] dissensionem eis quibus fuerunt principes
¶ Deinde cum dicit ad tertiam partem capituli. Le-
gumlatores autem fuerunt et civitatis. Zaleucus locris
occidentalibus. Locrus civitas est in latere [illegible]
est ad occidentem et est in illa parte Italie que sicut dicit
[illegible] quedam magna Grecia dicebatur
et Carondas Cathaneus id est Cathaniensis qui fuit
de civitate Cathane suis civibus id est Cathaniensibus supple
dedit legem et aliis Chalcidicis civitatibus circa Italiam
et Siciliam [illegible] qui fuit ante istos
volunt autem historiographi scilicet quidam colligere [illegible]
[illegible] fuit primus industris circa legis lationem [illegible]
[illegible] fuisse in Creta [illegible]
[illegible] fuisse
[illegible] legislatorem
scilicet fuisse [illegible] Thaletem qui fuit [illegible] in
legibus [illegible] Thalete [illegible]
lex sicut dicit [illegible] maxime [illegible] ecclesiastica
[illegible]
[illegible]
[illegible] est idem [illegible]
et [illegible] disciplina. Illius Thaletis autem auditorem Ly-
curgum supple dicunt fuisse et Zaleucum. Lycurgus autem
fuit qui Lacedemoniis dedit leges [illegible] accepit in
Creta ut in [illegible] dictum est [illegible] Lacedemonii
[illegible] Charilli regis. Zaleucum autem di-
cunt fuisse auditorem Charonde [illegible]
ne [illegible] Sed hoc quod dicunt [illegible]
quia non est [illegible]
[illegible] lex fuit bona [illegible] Philolaus
[illegible] amator [illegible]
dedit [illegible]
[illegible] leges dedit [illegible] dedit [illegible]

thius Thebeis supple dedit leges. Thebe est civitas
[illegible] Athenas [illegible] sepe [illegible] Erat autem Phy-
lolaus de genere quidem Bacchiadarum qui a deo Baccho denomina-
tionem acceperunt sicut a Hercule Heraclide sicut ab [illegible]
[illegible]
[illegible] Homerus [illegible]
[illegible] de Hectore qui valde fuit [illegible]
[illegible] esse [illegible] adamavit
[illegible] Philolaus [illegible]
[illegible] est Diocles qui vicit olympiade [illegible]
[illegible] qui apud [illegible] et fuit agon pro
[illegible] apud Latinos [illegible]
[illegible] tirones id est [illegible]
Diocles civitatem reliquit scilicet Corinthum recordans
amoris [illegible] vocatam scilicet [illegible] Thebas
venit [illegible] et ibi vitam finierunt ambo scilicet Philolaus
et Diocles. Et nunc adhuc ostendunt sepulturas ipsorum que dicuntur
esse [illegible]
quod [illegible] conspectabilia [illegible] conspectabiliter
sepulchrorum [illegible] ad invicem et
adhuc [illegible] ad regiones et
Corinthiorum id est quod sepulchro scilicet Philolai conspecta-
[illegible] Corinthi [illegible] sepulchra
[illegible] Corinthum [illegible] scilicet Thebei
[illegible] sepulturam. Diocles [illegible]
[illegible] id est Diocles [illegible] abstinentia passionis
[illegible] ne Corinthum spectaret sepulchra [illegible]
in amissione tanti [illegible] sepulturam
non esset [illegible] non visibilis sic
Corinthus [illegible] Philola-
us autem supple dicitur ordinasse sepulchrum [illegible] Corinthi
[illegible] et sic revocaret [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] quod [illegible] tale [illegible] apud Thebeos
legislator [illegible] Philolaus non Diocles [illegible] 4
de aliis quibusdam scilicet legis lationibus et legibus supple Phy-
lolai et de puerorum procreatione scilicet de quibus dedit leges
Philolaus quas vocant illi scilicet Thebei leges positivas [illegible]
est singulare [illegible] lege statutum [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
civitas [illegible] Charonde
autem nichil est proprium [illegible]
[illegible]
[illegible] testes [illegible] non erit impune [illegible]
[illegible] diligentia [illegible]
[illegible]
[illegible] legis lationibus [illegible]
[illegible] Philolai
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible marginal note]

et agere, id est qualiter symposiarchi potantes et accusant. Sym-
posiarchi autem dicuntur principes qui simul potantes ut sibi
regnent manu[...] et principe vel puero equaliter [...]
ac vero et exercitui imbellis quam ambidextre sicut
propter studium ut oportunum est supra ad bella, scilicet utraque
manu utilem esse, hanc autem inutilem. Sicut in libro ii
dictum est de aliorum quod utraque manu utebantur gerentes super hoc
docet [...] et preterea contra aliud. Et Anthonius autem
leges. Et polycratis [...] iam leges posuit. Communiter
autem in legibus nichil est quod sit memoria dignum nisi
sententia propter magnitudines dampni. Hoc est quod cives
[...] essent acute punientes eos qui magna dampna
facerent ut quilibet timeret alia dampna. In[...] sicut
modo apud nos infligatur suspendium latronibus,
cum tamen nulla lex neque divina neque humana furem precipiat
morte puniri, sed furem deprehensum reddere in quadruplum
vel subiacere in[...] et subdit adhuc de alio
[...] et pictacus legum conditor. Sed non politie [...]
non fuit ordinator civitatis alicuius. Lex autem sua
propria super est ebrios si percusserint ampliorem dampnum
sive penam solverent. Super illud in iii ethicorum, ebrius si per-
cusserit duplices maledictiones meretur et quia se in
ebriavit et quia percussit. Et ratio est quia non pro excusatione
per ignorantiam qui causam dedit ignorantie et hoc est
quod [...] addit quod plures iniuriantur ebrii quam sobrii
et non advenia respexit, venia sicut dicit in ethicis
venia non est danda hiis qui dedit causam ignoran-
tie et hoc est [...] ebrios habere magis veniam
quam alios propter ignorantiam ebrietatis. Sed ad conferentiam re-
spexit, scilicet civitati ne cives se inebrient, et
ideo fecit acrius puniri ebrietatem ut magis vitetur.
Et subdit de alio, scilicet quod Androdamas Regninus
legislator Chalcidibus qui in Thracia. Super sciendum
[...] id est civitatis tractare est cuius est homicidium
et hereditationes, hoc est qualiter hereditates dividantur.
Studuit est super actum proprium ipsius. Nichil utique he-
bet dicere aliquis quod nichil novum statuit et prius statu-
ta observari fecit. Preterea [...] epylogum dicen-
dorum in ii. Si illic quid circa politias principales
et circa [...] de hiis ab aliquibus sunt considerata. Hic modo

Incipit liber tertius de polichia.

Consideranti que sit una [...]
[...] incipit hic determinare de polichia sim-
pliciter et in [...] prohemio quod premittit dividit in
tria, scilicet que sit unaquaque politia et addit [...] duo,
scilicet quod convenient politie et hoc facit in hoc tertio et secundo ut
ostendatur que sit unaquaque et hic incipit [...] a principio
quarti libri scilicet in omnibus scientiis et artibus. Et tertio quis
sit et hoc facit a principio septimi usque ad finem libri
ubi docet [...] optima politia. Iterum tertium in
duas dividitur partes. Ita quod prima sit de consideratione,
quod quoniam principium est ad alia. Secunda de civitate politie
illi determinatur hic. Ubi omnia hec autem determinata sunt
Ad hunc primam dividit in duo. In quarum primo de-
terminat quod sit civis et quid civitas sive recta in
determinatione [...]. Secundo utrum eadem sit virtus civis et
boni hominis vel non. Ibi: Deinde autem quod dicit sunt virtutes

consideracione. Ad hunc primam dividit in tres. In prima
determinat quid sit civis et civitas per rectam rationem
in ii. Quid civis simpliciter ibi: Determinare et fuit
civem. In iii movet quasdam dubitationes circa de-
terminata et solvit ibi: Dubitabit autem ad hunc est. Prima
harum in tres dividitur. Et quod ceteris accepit rationem declara-
tionis. Primo ii accepit rationem alio quid est civis simpliciter
et quod est civis simpliciter. Secunda condicionibus determinatur civis
simpliciter ibi: Civis autem simpliciter nullo aliorum politie
[...]. Dicit autem non quod ratione in quibus supposita distinguit species.
In primo horum tres ponit rationes. Prima sumitur ex eo
quod rationabile videtur quod sit civis propter dubitationes politie.
Secunda ex mala consideratione quorundam qui determinavit
quem [...] ibi: Civitatem autem non perscrutantem aliquam
[...] sumitur ex condicionibus [...] civis [...]
[...] ibi: Civitas autem nullo aliorum determinat magis. Pri-
mo igitur ordinatur et distinguentes civitatem dicit sic:
Sed quis de polichia considerat hoc est considerare quid et qualis
sit unaquaque, scilicet simpliciter [...] et qualiter sine in unaquaque politia
sit vel bonum vel civitatis. Prima consideratio est de
civitate, videre quid sit, que civitas. Et ratio est
quod manifestum [...] est [...] in moralibus primo
[...] ratio non sunt [...] persuasione sola vel rationi-
bus quia persuasio non satis firma est in moralibus. Sed
sunt [...] examinandis moribus et honestatem morum
ut dicitur in ethicis. Sicut enim in iure morali curiositate
et alie scientie [...] difficilibus magis [...]
que etiam ut dicitur in ii ethicorum. Et [...] sic ista
consideratio [...] subdens scilicet dubitat hic quidem
[...] civitates egisse actionem sic involvit expositio
[...] aliorum ut propter hic autem hoc est alii negant
super illam egisse actionem, sed oligarchiam vel tyrannum,
quia alia sit actio oligarchie et tyranni et civitatis
et si sic dubium est quid sit civitas [...] determinatione
indiget. Et est exemplum hic quod Athenienses occiderunt Socratem
[...] et tamen cives negaverunt se fecisse
sed dixerunt fecisse oligarchios et tyrannos in
[...] et [...] vel [...] et preterea [...] [...] voluntates et
[...] fugientes [...] legem iniusta sua sunt
defuncti Athenis mali [...] sic prius [...]
[...] Athenienses [...] peccare in
philosophiam [...] non [...] fugit
ad Alexandrum. Et [...] in alio determinatio ci-
vitas et civis et in alio oligarchia et tyrannis, et sic
[...] est quod determinetur [...] ita determinatur civitas et
civis et hoc est politici. Et hic [...] civis [...] legislatoris
[...] omne negotium esse circa civitatem et ideo de-
terminare quod sit civitas. Polytia autem est ordo quidem
[...] civitatem habitantium. Ordo autem ille determinatur lege [...] lex
est ius [...] [...] et [...] et [...]
quod [...] [...] vel ex suis componentibus id
subdit civitas autem civitas est compositorum. Hoc est de numero com-
positorum. Sic ad aliquam [...] quid compositum ex multis
partibus. Palam quod prius civis est inquirendus et quid
[...] civitas, id est civium quedam multitudo est. Et sic [...]
[...] concludit oppositum quod querat idem est civis
et quis sit civis considerandus et ponit rationem. Et id est civis

dubitatur saepe quis est civis. Et huius dat causam. Non enim eundem
confitentur omnes esse civem. Et ille dicit civem; est enim civis in
democratia, civis existens in oligarchia saepe non est civis.
Cuius ratio accipi ex praedictis potest. Quia democratia principatus est
populi, ad quem quilibet de populo potest eligi; oligarchia autem principatus
est paucorum et divitum, ad quem pauperes non eliguntur, vel qui
de populo. ¶ Et subdit de quo cive intendit. Eos quidem igitur
qui aliter consequuntur appellationem, velud poetales cives,
dimittendum. Poetales autem vocat qui ex aliqua conve-
nientia adoptantur cives, et non propter rationem civis. Dicuntur
poetales, quia est sic fingere convenientias et fabulas
componere. Et subdit excludens aliam determinationem civis.
Civis autem non per habitare alicubi civis est. Et sic supra
dixit etiam advenas et servos cives esse, et hoc
probat: quia advene et servi communicant habitatione
et tamen sic non sunt cives; advenae enim [illegible]
et agunt in civitate [illegible] et similiter
quod ad participationem non est determinandum verus civis. ¶
Et subdit excludens aliam falsam civis determinationem:
Neque iustorum participes ita ut sententiam obtineant et
iudicentur; tangit opinionem quorumdam qui dicunt
quod civis est qui in iudiciis eorum civiter est particeps
et sententiam expectat iudicum civitatis. Et hoc explanat
subdens: hoc enim inest et his qui a contractibus communi-
cantes. Nam et hii qui ex civibus acquirunt iura
civitatis et sententias, inquantum contractibus sunt civiles, et tamen
non sunt cives. Et subdit instantiam de multis locis in multi-
tis quidem in his quidem iustis, scilicet et sententiis, participes adve-
nae participant, sed necesse advenientes scilicet advene
assumere eum, hoc est fideiussorem, qui stet pro eo quod scilicet in
eo peccat et stet sententiae iudicum. ¶ Ideo non habent civilitatem
adhuc hoc communicantibus. Quod huius inducit
iusticiae non dat fideiussorem, sed parere iuxta eo
quod certum est ut de cive. Et non de adventitio et
extraneo. Et concludit illos imperfecte aliqualiter participare
tali communione civium. ¶ Sed sicut et pueros qui
nondum propter aetatem in scripta sunt, et in puerili aeta-
te, et cives et senes dimissos, hoc est emeritos et ab
solutos ab omnibus civitatis et laboribus. Dicendum
aliqualiter esse cives, non simpliciter, sed apponendum
hos quidem imperfectos, super esse cives nec pueros, hos
autem ultra provectos, scilicet senes et emeritos, vel aliud
tale aliquid, quod scilicet determinet secundum esse cives non simpliciter. Nihil
enim differt super quamque determinationem apponamus. Palam enim quod
dicit, et hoc ideo est quia quaelibet determinatio addita diminuit
rationem civis, et facit secundum quid civem et non simpliciter. Et subdit
quem quaerit simpliciter civem et nullam talem habentem adiectionem
oppositam directionem, hoc est propter nomen civis quod continet
ei aptare. Quoniam et huiusmodi quidem necesse est dicere de illis
(ceteris) scilicet et fugitivis est, hoc est contingit talia dubitare
et solvere, utrum scilicet simpliciter sint cives vel secundum quid sic et pueris
et senibus, et solvitur quod secundum quid possunt esse cives, sed non
simpliciter. ¶ Et subdit secundum quid vero determinative civis. Ci-
vis autem simpliciter nullo aliorum determinatur magis quam participare
participare iudicio et principatu. Ille enim ex dignitate ci-
vilis potest esse iudex, et principis iniunctus. De cive est

et distinguit in principatu principatum. Principatuum autem hic quidem sunt
divisi per tempus, ut hoc est et quibus omnino non licet
eundem bis principari, sicut in pluribus dicitur est, et quidem
in lacedemone principabantur per quinquennium, alii scilicet aliqui
per decennium, scilicet electores eorum qui principabantur cum electis.
Alius autem indeterminatus est, super principatus per tempus, sicut
in illis qui principabantur perpetua, de quibus in inanimis
habitis dictum est. Et sic ibi solvitur, et hoc est, verbi gratia
et contionator qui super principatum ad ultimum pertinere, non est
qui in praetorio est iudicat et leges condit, contionator
non qui inveniuntur in concionibus et conciones. ¶ Et dubitat
contra quorundam. Quidem vero utique dicet neque
quos esse principes esse tales, scilicet praetorem et contionatorem
participare propter hoc principatum et enim dicitur differentiam, quod
obiicit super quod nomine enim est. Non enim hoc est nisi denomi-
natio, scilicet oportet praetorem et contionatorem principes vocari. In-
nominatum enim quod commune in praetore et contionatore quo oportet hos
ambo vocari. Si enim in nominibus equivocatur et non solum nomine
commune est et ideo sic dubitat. Commune enim utique non convenit per
una ratione vocatum, et ad propositum sufficit sic determinat
commune in praetore et contionatore. Sit itaque determinationis gratia
indeterminatus principatus. Hoc enim convenit tamen praetorem quam conci-
natorem. ¶ Deinde investigat quis verus
civis sic subdens: Ponimus
itaque cives super veros [illegible] esse qui hoc parti-
cipant, iudicio scilicet et [illegible] principatu simpliciter scilicet et non
secundum quid, et hoc est quod [illegible] subdit: Civem quidem igitur maxime
congruit [illegible] ad iudicia scilicet et principatus. Itaque
civis ad omnes qui dicuntur cives. Fere talis est. Et dicit. Tamen
iam distinguit inter eos qui dicuntur cives. ¶ Oportet autem non
latere quod rerum in quibus subiecta different specie, sicut super
in politicis dicitur, et hoc quidem ipsorum est primum, hoc autem
secundum aliud autem habitum, hoc est consequens ad secundum, aut omnino nihil
est secundum quod talia quod commune, aut vix, hoc est per adiectionem, determi-
nationis; propter hoc una communis ratio non potest reddi de eis, et
ostendit quod sic est in politicis. Et videmus species differe-
ntes ab invicem regnum scilicet aristocratiam democratiam et thy-
mocratiam et hoc quidem priores hae autem posteriores existunt,
et dat exemplum: vitiatas enim et transgressas necesse posteriores
esse non vitiatis prioribus, et hoc ideo reddit in octavo ethicorum.
Regnum enim corruptum in tyrannidem, et transgressa aristocratia
in oligarchiam, democratia in thymocratiam, et subdit excu-
sans se determinare harum politiarum. Transgressas autem
quomodo dicimus super politicas posterius erit manifestum. ¶
Et ergo concludit quod sicut multipliciter dicitur politia, ita necesse
est multipliciter dici civem, quia civem necesse est alterum esse cum
qui est unaquaeque politia. Propter quod dictus in democratia
quidem maxime est civis. Ideo enim civis ad democratiam
magis declinat. In aliis autem super politiis contingit quidem
super civem esse secundum ad non tamen necessarium super simpliciter civem
esse, et subiungit rationem. Quibusdam enim super politiis non est
populus neque in quibus principatur unius vel paucorum nec
ecclesiam putant, hoc est contionem, concionatum. Propter illos debet principari
vel super ad vocatos advocatos scilicet et illi super quotidianis de-
populo et sententias iudicant secundum partem. Et dat exemplum: velud in
lacedemone erat quae contractuum super sententias iudicant

efforo: alius alias sup. et non unus omnes. Sicut dicebant homi
(?) . hoc est consiliarii manifestum dicebant homi
ciuiles iudicat ephori forte et alius principatus alias su
iudicat causas. et subdit aliud exemplum de Chalce
donie. omnes .n. senatus principatus aliqui iudicat. et uo
cat senatus et senatores et doctores arcalium in quibus
unus est preses tamen iudicant eos et dirigit. Consequenter
ueniendo iam dubitationem ciuis. Et hec diffinitio ciuis
dicta similiter .n. poli(?) .s. democratia. non qui incli
natus est principalis et rationabiliter est et prope. Quod quis
principatus determinatus est sicut ephori. uel consiliari-
orum .n. hoc est qui sunt domino horum attribuitur consi
liari aut iudicare aut omnibus aut quibusdam et
uel de omnibus uel de aliquibus. Ex hiis concludit ueram
diffinitionem ciuis. Illius quidem qui sit ciuis ex hiis manifestum
cui .n. potestas sua est communicandi principatu consiliatiuo et
iudicatiuo ciuem iam dicimus esse huius ciuitatis. Et
sup. dicimus esse talium multitudinem sufficientem ad autar
chiam uite hoc est per sufficientiam uite ut simpliciter dicere
Quia est .n. in primo quod non est per sufficientiam uite nisi in
ciuitate et sic est finis per hoc per que cuius sit ciuis et ciuitas.
sit ciuis et ciuitas. Et subdit determinationem ciui
sin usu et hoc est determinat. quod secundum usum ciuem
esse. qui ex ambobus ciuibus natus
et non ex altero solo puta patre et matre. Alii
autem et hoc ad plures requirunt puta ad auos duos
uel tres uel plures. mouet dubitationem secundum hoc d.
Sic autem determinatis poli(?) ciuibus sup. et querunt du
bitare quidam hoc est statim ipsum tertium uel quartum a ciuibus .s.
ciuibus descendentem quomodo erit ciuis hoc est per quem modum
et ponit modum unius eorum qui hoc dubitat. Gorgias quidem
Leontinus. hoc quod forte dubitans hoc est hanc dubitationem
mouens hoc autem ironice loquens ait. Sicut mortaria
ola esse que a mortariorum fabricatoribus sunt. sic Larisse
os. eos qui a demiurgis facti sunt. hoc est ciuia sunt esse
.n. quosdam Larisseos factiuos hoc est factores urbe
Larissam. et descendentes ab eis dicit Larisseos. sicut
descendentes a Romulo romuleos. Est autem simpliciter sup.
determinatio ciuis. Ex .n. principali est dicta diffinitione
poli(?) erunt ciues. et assignat rationem. Neque .n. possibile est ad
aptare quod a ciue matre et femina hoc est qui nati sunt
a ciue matre et femina ad primos qui habitauerunt
et edificauerunt ciuitatem quod sed hoc illi non erant ciues
quod non erant filii ciuium. Et determinatione secundum
ciuem. Subdit sed forte illi magis hanc dubitationem
principaliter determinatio sed polytye hoc est eos qui transmu
tant(?) de una poli(?) in aliam utrum sint ciues uel non et
dat exemplum uelud athenis fecit Clisthenes post tyrannorum
eorum eiectionem. eiectis .n. tyrannis quod in principio principalitatem
eam principabantur multos .n. ascripsit in tribus
extraneos hoc est de ciuibus non natos ascripsit in nouos
ciues et seruos extraneos sup. ascripsit in nouos ciues
in sine quorum adiutorio non poterat expellere tyran
nos et non dedit eis ius et dignitatem ciuium. Du
bitatio autem ad hos est. Hic incipit tertia pars et
et habet tres partes. In prima dicit dubitationem

de determinatione ciuis secundum usum. In ii mouet dubitationem
de eo quod est ciuitatem quid agere uel non agere. Ibi. Du
bitant .n. quidem quando ciuitas egit uel non egit. In iii
mouet dubitationem. que sit eadem ciuitas uel non eadem
ibi. Videtur autem sermo presens esse dubitationis. hoc dicit quod
Dubitatio autem ad hos est .i. qui sic pristina determinata
ciuitate non quis ciuis secundum rationem .s. secundum uerum. iuste uel
iniuste sup. an sit ciuis quia .n. ex hereditate ciuis
est et successione ponitur iuste uocatur ciuis et qui
cunque uocatur iuste sed ad hoc non sunt eadem ciues sic
per exemplum et dicit rationem. Et quidem et tunc hoc ad hoc. Ipsi du
bitabunt uero si non iuste ciuis sup. sit alius non ciuis
sup. sit et ponit rationem dubitationis. Tamquam idem po
tente iniusto uel falso. hoc est quod sicut falsus ciuis non est
ciuis. eo quod falsum diminuit rationem ciuis et tamen non dicitur falsus
ciuis. est oppositio in adiecto ita tamen dicitur iniuste ciuis
sit oppositio ad rationem ciuis ita quod per hoc et dico iniuste
determinatio ciuis. hoc .n. est ius dubius inducte
Et subdit soluens istam dubitationem quia autem uidemus et quidem
principantes quosdam iniuste quos dicimus .s. princi
pes tamen iniusteles tamen fuerunt quos principari quidem
dicimus sed non iuste. Ita sup. dicimus quosdam ciues esse
sed non iuste et ponit rationem uel talis ciuis autem
principatu quodam determinatus est ut paulo ante dictum
est in hoc eodem. et quod ciuis est potestatem communicandi princi
patu consiliatiuo et iudicatiuo ciuem iam dicimus esse
et ex hoc concludit solutionem questionis putandum quod ciues sunt
esse dicendum et hos .s. iniuste ciues sicut et iniuste
principes. Deco autem quod est iuste uel non iuste sup.
esse ciues copulantur ad dictam prius dubitationem .s.
quis sit ciuis uel non. et tendit rationem et ingreditur hic tertia
pars et hoc est. Dubitant .n. quidem quando ciuitas
egit et quando non ciuitas et hoc dubium est quando ciuitas
est ipsorum ciuium multitudo sic determinatum est. Tamen si assignat
tyrannum uidetur non egisse ciuitas et hoc est puta quando
ex oligarchia et tyrannide fiat democratia .i. principatus
ciuium populi sunt .n. in conuentiones quod uolunt tenere
sup. hoc dubitabunt tamquam non ciuitas hoc tyrannus acce
pit sup. hoc conuentionem in alia multa talia sup.
uolunt tenere dicentes quod ciuitas non fecit hoc tyrannus
et subdit tamen quasdam polytiarum sunt in potentia
et uim aliam sic oligarchia et tyrannis sed non propter commune
expediens et non dicit illas esse ciuitates alias autem
non et de hoc dat rationem. Si quidem in democratia ius sunt
quidam .s. polytie ut oligarchia et tyrannis. Et hunc
modum sibi dat ciuitatis hoc esse causam quod hoc polytie hoc et
Si oligarchia et tyrannis ab oligarchia et tyrannide principatus
transierunt in democratiam et secundum conuentiones illi
quod est quod illis conuenit sunt hoc ciuium et quod ratio ciui
tatis et exprimit quo sunt ille accusationes .s.
eos et alias sup. conuentiones que ex oligarchia et
tyrannide sunt sup. Deinde reducit hanc secundam
dubitationem ad tertiam quod sine ea non potest determinari et hoc
magis tertia pars est. Videtur autem sermo presens esse
dubitationis hoc qualiter quando oportet dicere ciuitatem
eandem uel non eandem. Et aliam et hanc patet disputat

superficialis et haec est superficialis quaedam inquisitio dubitationis circa locum et homines, ut scilicet dicatur eadem civitas quae in eodem loco, et diversa quae in diversis, et eadem quae eorumdem hominum, et diversa quae diversorum. Vocat autem hanc superficialem quia non est ex intimis dubitationis, et non tollit dubitationem. Contingit enim multiplicitatem continere civitatem; potest enim esse quod homines civitatis mutent locum vel in eodem loco diversa mutationes fiant ... quod saepe fit in civitatibus ... saepe enim diversae civitates vnam faciunt, et saepe vna dividitur. Et ponit exemplum de disputatione ... superficialis, quia non distinguit locum et homines. Et quod homines alium locum habitant, idest alium habitant locum, sicut saepe contingit quod aliqui de vna civitate egredientes aedificant in alio loco civitatem. Et quod levis est talis inquisitio, subdit hanc quaestionem esse minorem, idest faciliorem, ponit dubitationem: quando illa supponit aliquid agat vel non agat civitas. Et ponit exemplum ... civitate dicta, scilicet ... et similiter est aliqualiter ... sicut distinguere non est difficile. Deinde ponit dubium simile, et dicit: homines eundem locum habitantes quando oportet putare eamdem esse civitatem? Et ponit exemplum: si omnes muris concludantur, ut scilicet dicatur eadem civitas quam cingit idem murus, et dat exemplum: sicut si utraque Peloponnesus, quae est provincia quaedam, concluderetur uno muro, et quod possibile dicere quod non habet ... talis muri ita magni. Subdit: talis forte est Babylon et quaelibet alia regio quae habet ambitum magis gentis quam civitatis; qua quidem capta per tres dies non sensisse quandam partem civitatis, et similiter ... Deinde excludit se ab hac dubitatione, eo quod non est utile ad praesentem. Et detrahit quidem dubitationem in aliud tempus. Opera enim civilis est scire et ponere terminum de magnitudine civitatis, et quot homines est quo ad quantitatem, et utrum gens vna vel plures expediat, scilicet ad quantitatem civitatis; quod non pertinet ad politicam. Hoc enim est considerare quid possit ne deficiat civitas et quid possit ... Deinde redit ad quaestionem propositam: si eisdem habitantibus eundem locum, quamdiu genus sit eorundem habitantium, dicendum eamdem esse civitatem, et ponit exemplum quod semper hi quidem corrumpuntur, hi autem generantur, sicut fit successio. Et dat simile: sicut et fluvios consuevimus dicere eosdem et fontes eosdem, quamvis semper hoc quidem fluxit, hoc autem redeunt. Deinde ponit solutionem: dicit homines quidem dicere esse eosdem propter talem causam, scilicet quod in eadem succedunt, civitatem autem alteram. Et ponit rationem: si quidem enim est communicatio quaedam civium; est autem communicatio civium politia, facta altera specie et differente politia, necessarium esse videbitur et civitatem esse alteram: forma enim civitatis est ordinatio quae dicitur politia. Politia enim ... ordo civium est. Et ideo secundum diversitatem formae invenitur alteratio formalis. Et dat simile. Sicut et

chorum, idest symphonia, quae dicitur chorus, quandoque quidem comicum, quandoque tragicum alterum esse dicimus, eisdem saepe hominibus existentibus; tamen differentia formalis ... vt comicus chorus ... ut est in illa. Et est chorus ... Tragicus autem est chorus nobilium, ad quem nobiles et curiales currebant. Et adaptat similiter similiter et compositionem aliam, et compositionem alteram. Sicut dicimus ... similiter diversae velut armonia eorumdem sonorum alteram esse dicimus si ... sit, ... Et quidem ... Dorica ... Phrygia ... inventa est ... quae ... Deinde ponit conclusionem: si igitur huiusmodi supponit politia ... Si ... ut dicatur vna vel diversa ... formalis ... diversitate, ... autem ... homines idem ... Deinde cum dicit: utrum autem iustum sit dissolvere, vel non dissolvere quando ad alteram politiam transmutatur civitas, ... alia ... quaestio est ... civitas dissoluta, quae transmutatur in vna politia in aliam, vel non. Et ... determinabitur ubi determinabitur de mutationibus politiarum.

Habitis autem quae dicta sunt, consequens est considerare utrum eadem sit virtus boni civis et hominis boni, et dividitur in partes duas. Primo enim ostendit quod non est eadem virtus civis et boni hominis. Secundo movet dubitationem circa haec et determinat. Secundo, ibi: Circa civium autem. Prima pars dividitur in duas. In quarum prima ostendit quod non est eadem virtus civis et boni hominis vniversaliter. In secunda solvit quandam dubitationem quae videtur esse in hac materia, ibi: Sed forte erit alicuius eadem virtus. In prima determinat ... In quarum prima ... Ostendit autem quod ... In quarum ostendit quod non sunt ... quam subiecta ... principia. Si est quaedam principatus ... Et ... ibi: Si quidem ... diversi ... quae ... in ... Deinde quid exigitur ad determinationem ... et ... Huius autem quae dicta sunt, videtur ostendere virtutem eandem ... utrum ... sit boni viri et civis studiosi vel non eandem ... Quod sicut dicitur ... est ... virtus ... in mediocritate ... ad ... et ... quod ... habitus ... ad ... vel operationem ...

[illegible] quod ex perfectis ad finem illum omnia et componet dissimiles, [illegible] est quod una virtus civilis, et hoc est hic intellectum. homini [illegible] necesse est aliam esse virtutem civis aliam [illegible], alia enim dispositio civis et boni hominis est qua disponitur ad actum felicitatis scilicet prudentia, eo quod sicut dicitur in x ethicorum bonum hominis felicitas est. Sed hec prudentia [illegible] in [illegible] civitatis non habet omnem virtutem, et hoc est. Amplius si quidem hoc ex (?) secunda investigatione, hoc est secundum investigationem eam que circa [illegible] super virtutem typo quodam primo sumendo [illegible], ista enim secunda [illegible] est typo et figuris tractanda, quia demonstratio in ea haberi non potest sicut in rethoricis. Et statim supponit typum [illegible] sumptum ad regimen navis dicens sicut ergo nauta unus aliquis est consilii. Et quia sunt navigationis omnia ordinata ad ipsum navigationis finem qui est salus navis et directio ad quem omnes [illegible]. Et est unus nauta [illegible] est secundum virtutem navigandi, quod [illegible] nominatur in ii ethicorum et particulares virtutes sunt [illegible] secundum particulares partes navigationis. Et hoc est sicut quidem est una virtus et communis perfecti, scilicet ad actum civilitatis. Sic autem et quilibet dissimilium existentium propter omnium dissimilium hoc quidem est remigator, scilicet qui navem promovet remis. hoc autem gubernator, scilicet qui dirigit [illegible] navium. [illegible] remove [illegible] opponit. Hoc nomine quamdam aliam habet denominationem, scilicet ut carina. [illegible] quod diligentissima uniuscuiusque ratio propria virtutis erit sicut enim diligentes accipiant et [illegible] talis dicitur sue potentie [illegible] remigatoris et gubnatoris ad actum ita necesse est quod [illegible] in bono unicuique proprie et actus sine dubio et illa sunt virtutes eorum. Sed quia hoc omnia ordinantur ad unum id est salus [illegible] et communis quedam congruet omnibus. Salus enim navigationis opus est ipsorum omnium et communis bonum hoc nomine [illegible] ad unumquemque nautarum super [illegible] sic est unum ad illud est virtus omnium et adaptat. Sic ergo civium quamvis dissimilium existentium hoc est in diversis officiis opus est communitas super unum quod scilicet [illegible] salva sit et [illegible] communitas enim est polytia [illegible] quod necesse est ut civis virtutem ad polyticam super ordinatam sicut nautarum ad salutem navis. Deinde concludit propositum dicens quod si sunt civis plures politie species [illegible] quod non contingit studiosi civis esse unam virtutem perfectam, sed aliam et aliam esse secundum diversum gradum civilitatis. bonum autem virum dicimus esse secundum virtutem perfectam ad hominis bonum quod est felicitas. Deinde infert propositum dicens quod contingit civem existentem studiosum, scilicet secundum rationem civilitatis, non possidere virtutem secundum quam est studiosus vir moralis. Deinde subdit rationem [illegible] ad idem. Unus modus et secundum alium modum est [illegible] dubitatum venire ad eandem rationem de optima polythia et ponit eam. Sicut enim impossibile est ex omnibus studiosis [illegible] esse civitatem oportet autem unumquemque quod suum opus bene faciat hoc enim a virtute [illegible] scilicet quod unusquisque ad suum bene faciat. Deinde arguit quoniam impossibile est omnes similes cives et unum non est in primo quod civitas non est [illegible] nisi sit ex dissimilibus consimiliter ex omnibus non utique est virtus una civis et viri boni et explanat eam dicens quoniam studiosi civis super virtutem ex omnibus [illegible] hoc est unumquemque secundum suum officium et quia [illegible] et propter eum hoc. Sicut enim optimam necesse esse civitatem scilicet quod quilibet optime perficiat ex se suum officium. studiosum autem super virtutem boni viri ad felicitatem est super [illegible] si non omnes necesse esse bonos scilicet virtute morali qui in studiosa civitate cives et hoc esse non potest quia non omnes [illegible] possunt virtute morali et propter hoc civilis [illegible] et adhuc tertia rationem addit. Quoniam ex dissimilibus est civitas sicut animal mox ex anima et corpore et appetitu [illegible] et [illegible] et possessio ex domino et servo eodem modo et civitas ex omnibus hiis et adhuc aliis dissimilibus speciebus et vult [illegible] quod sicut omnia que ex dissimilibus speciebus constituuntur componuntur diversas habent virtutes. Et est ultima [illegible] in bono finem [illegible] et gradus [illegible] impulsus sunt in civibus bonus homo dicitur habere virtutes et hoc est. Similiter est non unam civium omnium esse virtutem sicut neque in [illegible] illam [illegible] coryphei et [illegible] astantis dicitur qui [illegible] est. Sicut enim in symphonia dicitur quod dulcia componit melodiam dissimiles virtutes sunt et ita dissimiles sunt in polythia. [illegible] conclusionem generalem et ex omnibus hiis [illegible] quod non eadem simpliciter virtus sit civis et boni viri et [illegible]. Sed forte erit alicuius eadem virtus. Hic ponit instantiam quod [illegible] et solvit eam et ideo instantia est. Quoniam prudentia quia principalissima virtus est est virtus boni viri sine qua vir bonus esse non potest. Sed eadem esset virtus civis et boni viri ut [illegible] et sic [illegible] instantia [illegible] inducta. [illegible] et [illegible] quod prudentia [illegible] habet civis ad officium civilitatis est prudentia sine disciplina quedam et ad quendam prudentia autem que est virtus boni viri simpliciter est ordinativa passionum et operum in quibus est moralis virtus et ideo prudentia civis et boni viri non sunt unius et eiusdem ratione [illegible] virtutis [illegible] quod [illegible] que videbatur instantia non est [illegible] sic remanens generalis virtus [illegible] inducte doctrine et hoc est [illegible] in residua [illegible] prima dicit quod [illegible] instantia. Sed forte erit aliquis eius civis studiosi et viri studiosi et ipso [illegible] dicit forte ratio non esse [illegible] nisi finem apponatur et subdit: dicimus itaque principem studiosum esse bonum et prudentem principem autem [illegible] et sic [illegible] una virtus prudentia civis et boni viri et addit [illegible] polytici [illegible] necesse esse prudentem super dominum et sic erit una esse virtus polytici et boni viri et statim supponit [illegible] disciplinam autem [illegible] aliam esse dicunt quidam principis super et viri boni et sic nulla erit instantia [illegible] [illegible] sicut et videtur regum filii, scilicet qui in principatum succedere debent [illegible] et bellica erudiri et hoc est disciplina quedam non ea que est prudentia boni viri [illegible] [illegible] poeta et euripedes [illegible] in que [illegible] vel alia super disciplina [illegible] Sed quorum civitati opus est hoc est de [illegible] alia disciplina non [illegible] sed [illegible] sola quod utilis est civitati et hoc exponit [illegible] quod dicit euripedes [illegible] sic quidem principis disciplina [illegible] et [illegible] si utique eadem principis boni et viri boni

super dicebatur esse virtus civis autem est et qui subditur non eadem utique
erit simpliciter virtus simpliciter civis et viri boni simpliciter. h(oc) est expro
ducta instancia. Non sequitur quod eadem sit virtus civis et viri
boni simpliciter h(oc) quod quedam disciplina sit etiam civis sicut
principis. Quia sicut dicitur viri prudentes et h(oc) est quod sequitur sed
tamen alterius s(cilicet) principis principari. Civis civis h(oc) est civis
talis qui potest principari et non simpliciter civis. Non enim eadem
simpliciter est virtus principis et civis simpliciter, cum non sit quod
non omnis civis est princeps h(oc) ut probatum est. Unde manifestum est
quod ex ipsa civilitate posse principari principatu et subiectum
et iudicatum et h(oc) assignat ratione poetica et h(oc) est propter hoc
Iason aiebat esurire quando tyrannizaret h(oc) est quasi nesciens
ydiota esse sub principatu et intendit quod esuriret h(oc)
est desideraret et deficeret tamquam fame h(oc) est desiderio bonorum
virorum civitatis quando tyrannice principaretur ydiota
h(oc) est rusticus qui nunquam sciebat diligere [illegible] civi-
tate et h(oc) est quod dicit Oracius [illegible] auro [illegible]
[illegible] hinc [illegible] qui de moribus disponendis se intromittunt
[illegible] de moribus nunquam [illegible] et deinde dicit quod qui
sub esse non didicit perfecte minime novit [illegible]
omnibus gaudere [illegible] non cuilibet convenit prudentia cum civis
et boni viri [illegible] s(cilicet) prudentia et virtutes quod boni
viri ponimus principativam [illegible] naturali virtute
[illegible] efficitur dignus principatu. [illegible] quod civis super
prudentiam et virtutes ambo s(cilicet) ad subiectionem et principari
[illegible] sicut dictum est [illegible] utraque erunt ambo lau-
dabilia [illegible] laudabiliora [illegible] viri
boni viri quod facit dignum principari et est pru-
dentia simpliciter quam prudentia [illegible] civis quod non est
prudentia [illegible] quedam et sic [illegible] instancia
et h(oc) est [illegible] studio [illegible] utrumque
h(oc) est [illegible] et non eadem oportet principem
discere et subditum civem [illegible] ambo [illegible]
[illegible] ambobus [illegible] est [illegible] h(oc) est [illegible] utraque [illegible]
[illegible] s(cilicet) quod non est instancia quod inducta [illegible]
[illegible] et subditur [illegible] s(cilicet) principatus [illegible]
quidam despoticus h(oc) est dominalis de quo in primo li(bro)
satis dictum est qui ad yconomicam [illegible] et dicit
quales [illegible] ille principatus differt in domino et servo per
prudentiam hunc autem s(cilicet) despoticum principatum [illegible]
[illegible] ad usum domus s(cilicet) scire [illegible] super servum
principem non necesse [illegible] scire [illegible] magis [illegible]
[illegible] et [illegible] subditum alium autem
servire [illegible] despotica [illegible] despotica [illegible]
[illegible] servus et servum [illegible]
[illegible] dominus et servus [illegible] servus
[illegible] et exponit quid sit servire [illegible] autem
alium posse s(cilicet) servum [illegible] servire [illegible]
[illegible] sicut in primo dictum est dominus [illegible]
servus [illegible] species plures [illegible] servus [illegible]
[illegible] non eos qui [illegible] servi sunt [illegible] servilibus
[illegible] non sunt [illegible] quod est
[illegible] ut non [illegible] et [illegible]
[illegible] plures super serviles sunt quarum [illegible]
manuales et subditi [illegible] qui sunt [illegible]
autem sunt [illegible] qui [illegible]

[illegible] h(oc) est [illegible] h(oc) est [illegible] nobiles
et [illegible] artifex est h(oc) est [illegible] artificialis et [illegible] civis [illegible]
est [illegible] principatur cum civis posse principari [illegible]
[illegible] et iudicando sic [illegible] est subditur [illegible] apud
quosdam super civiles non [illegible] principalis antiquus
h(oc) est apud antiquos artifices [illegible] diuturnus
[illegible] principatus [illegible] qui [illegible] h(oc) est [illegible]
[illegible] principari [illegible] quibus [illegible] potest [illegible]
[illegible] opera quorum subditorum super sunt subditorum [illegible]
opera manualia [illegible] et non est decens hos principari
[illegible] ad opera manualia non [illegible] civem super [illegible]
[illegible] civem bonum addiscere opera s(cilicet) manualia et
[illegible] ad [illegible] h(oc) est [illegible]
[illegible] artifice non [illegible] indiget ad [illegible]
indiget ad [illegible] non [illegible] quod [illegible] ipsi
[illegible] s(cilicet) [illegible] et sic [illegible] et subditur [illegible]
[illegible] ad hoc [illegible] super qui [illegible] huiusmodi quod
despoticum h(oc) est dominatum [illegible] h(oc) est aliud [illegible]
[illegible] esse despoticum [illegible] ad [illegible]
Deinde tangit quod [illegible] in quo [illegible]
[illegible] non est [illegible] est quidam principatus
civilis s(cilicet) [illegible] principatus [illegible] super [illegible] et liberos
[illegible] dicit esse civilem principatum [illegible]
[illegible] s(cilicet) principatum [illegible] principari [illegible]
[illegible] ex subiectione sua discat [illegible]
alios [illegible] in quo subiectus est [illegible]
[illegible] et [illegible] alios [illegible]
[illegible] principari h(oc) est [illegible] sive [illegible]
[illegible] qui [illegible] subditus fuit et [illegible] subditur
[illegible] ducere [illegible]
[illegible] Ille [illegible] et [illegible]
[illegible] et [illegible] dictum [illegible]
quod [illegible] et h(oc) [illegible] non est [illegible] principari
[illegible] qui non [illegible] principe sunt. Et ex omnibus huius
[illegible] ad propositum [illegible] autem virtus [illegible] s(cilicet) [illegible]
[illegible] et subiecti [illegible] h(oc) [illegible] est [illegible]
virtus est [illegible] in bono. Deinde
[illegible] ad [illegible] virtutem civis [illegible] boni scire
et posse principari et subici et h(oc) virtus civis super est
[illegible] principari liberorum ad utrumque h(oc) est subici et
principari et boni viri est et scire super ambo
s(cilicet) [illegible] alio modo [illegible] quod
[illegible] h(oc) est [illegible] super [illegible]
temperantie et iustitie principantis et subiecti [illegible]
[illegible] non utraque una erit virtus [illegible]
iustitia [illegible] super [illegible] principari
[illegible] et subiecti [illegible] modus aliquis.
[illegible] est modus [illegible] reddere [illegible]
[illegible] regere [illegible] et [illegible]
simile sicut [illegible] alia temperantia
et [illegible] s(cilicet) est [illegible] quoniam [illegible]
[illegible] esse si sic [illegible] sicut [illegible]
et similiter [illegible] super [illegible] si sic [illegible]
[illegible] modestia s(cilicet) loquela sicut vir bonus [illegible]
est loqui [illegible] imperatoribus [illegible]
[illegible] est [illegible]

Quo et prudentia alia viri et mulieris hoc est dispensatio domus et ostendit quomodo dicta hec quidem scilicet viri autem est yconomica prudentia hec autem est mulieris servare opus est pervenire viri scilicet est acquirere mulieris autem conservare. Viri autem dicentis prudentes viri et mulieris ut docet Non inconveniens est quod docere praemisit. Deinde revertens ad propositum dicit quod sic est virtus principis prudentia et principis propria virtus sola. Ille scilicet tam et subditis sed dicit quod ut dicitur .vi. ethicorum. Non erit quod qui insipiens est princeps. Aliae scilicet virtutes videntur necessario esse per convenientiam hoc est utile civibus subditorum et principum scilicet tyrannia et aliis. Subditi autem non est virtus prudentia scilicet qua principiat quod sic recta sit. Sed opinio vera vel si opinetur vera quod prudens praecipit et dixit. Dicit similiter scilicet fistulatorum factor subiectus. Supple sequitur fistulatorem supponit illa quod fistulator princeps quod supple est fistulator hoc est qui docet armonias fistularum et utitur instrumentis ad finem fistularum. Et armonia mathematica est in illius principis scilicet utitur omnibus subiectis ad finem consonationis civitatis. Deinde subdit totius capituli epilogum dicens quid eadem virtus scilicet boni viri et civis studiosi vel altera quomodo eadem et quomodo altera manifestum ex hiis autem ad huc restat et cetera.

Hic incipit pars in qua movet dubitationem et solvit et habet duas partes in quarum prima inquirit utrum artifices sedentarii operarii possint esse cives. In secunda determinat qua civitate alia fiunt cives et accipiunt dignitatem equalem. Ibi Inchoabit autem lex erit. In prima tamen facit primo scilicet ponit questionem secundo prosequitur eam ibi Siquidem igitur vero solvit ibi Orte maius quid.

Circa cives autem adhuc restat dubium quod est de numero civium et ponit dubitationem dicens utrum cives supple est civis. Utrum vere civis est cuius communicare principatu sicut habitum est. Si scilicet ita est tunc nisi horum honorabiles potentes cives sunt et tamen accipiunt aut et bannausos cives ponendos supple autem dictum est quod banausi sunt mechanici per mercede servientes in operibus sordidis et corpus polluentibus sicut sunt textores sutores et purgatores coquinarum et hoc ab eis exhibet. Siquidem igitur et hos ponendum supple cives quibus non inest principatum scilicet propter inhonorabilitatem et vilitatem officii non est possibile omnis civis hanc virtutem civis scilicet est qui est de civilitate civili et ostendat quod tales de civilitate civili sunt quod sine operibus eorum non est sufficiens civitas. Igitur quod sunt cives et hoc est quod iste scilicet vir et si non contingit hoc esse virtutem que dicta est a viri scilicet principare principatu consiliativo et iudicativo tunc dicto civis posita non sunt generaliter vel deinde scilicet sunt quod civis est potens principare principatu consiliativo et iudicativo scilicet aristocratia virtute. Consequenter dicit in quo dubium est supple si dicatur non esse civis quia nullus talium est civis in quaque parte ponendus sit unusquisque ostendit enim quod generet ad similium civitatis et excludit singulis neque enim ostenditur neque peregrinus. Hic supple non habitantibus civitatem est. Deinde ostendit qualiter quidam inhabitant adhuc tantum aut propter hanc quidam tantum nullum dicentis accidere inconveniens et dat instantiam quam fecerit sicut scilicet servi dicentes ullus sunt supple sicut inhabitantes in peregrinum et est non sunt cives et est illud hoc alia negatio in liberum supple aliquos illorum esse non decrevit ut primum et propter hoc subdit quod illud non est hoc scilicet verum supple est quod non omnes ponendi cives sine quibus non utique erit civitas et hoc probat illum in similitudine cives pueri et viri et ostendit quomodo non similiter sed hii quidem sunt viri simpliciter sunt supple cives hii autem sunt pueri et supponere et addit quomodo cives quidam scilicet sunt pueri sunt hic imperfecti. Sed cum temporibus mutantur civilitates et civitates sicut manifestabitur dictum est ideo dicit quod alii illic est vel qui sunt apud antiquos et hoc est in antiquis quidem quibus idem erat servus quod banausus et peregrinus hoc est banausi et peregrini antiquitus censebantur inter servos et adhuc apud quosdam est multitudo quod multi tales sunt et hoc tamen non est secundum optimam politiam et ideo subdit optima autem civitas non faciet banausum civem hoc ideo est quia in vilibus operibus et civilibus urbanitatibus similiter intendere non potest. Si autem et hic civis supple aliquis tamen dicta tamen et non simpliciter supple in imperfecta civitate tamen attribuitur civis virtus civis que supple dicta est et hoc est Si civis virtus omnium dicitur non tamen omnis supple esse dicemus qui aliquo indiget. Neque liber solum supple est talis virtus civis et virtus et hoc dicit alia et quidam ubi cognitum propter parvitatem subditis indigentem et hoc est quod etiam Sed quidam operibus necessariis sive divinis hoc est absolute et mercimonia quod operibus necessariis non oportet indigere et hii non subduntur supple civilitatem quod hoc est illi de numero civitatum qui necessariis operibus intendunt quin quidam unum ministrant talia supple sunt supple sunt admixti. Aliud dicit ibi quod multis supple talibus operibus intendunt mercimonie sunt banausi et mercenarii. Et alii quod manifestum solo dicit oriens autem ex hinc hoc est ex hiis precedentibus quomodo tamen habet de ipsis hoc est utrum tales cives sint vel non et per ea quae dicta sunt scilicet apparet quod dictum est scilicet in prohemio de distinctione politiarum sicut dicentes scilicet quod et subdit adhuc plures sunt politice et species civis necessarium est plures esse et maxime subdita civis hoc est civis alius qui subiectorum operibus reputatur esse et alii excludit solum illas malitia quod politiam necessarium esse banausum vel mercenarium civem. Sicut in democratia et tyrannide in aliquibus quod supple politiis impossibile est dare aliquem

qui sicut est supple politia quam vocant aristocratiam et in qua secundum virtutem dantur honores et secundum dignitatem in illa supple impossibile est esse cives banausos et mercenarios et ponit rationem neque scilicet possibile est exhibere que virtutis vivendo vitam banausi vel mercenarii et intelligit de virtute politica quod nulli alia est politica et prudentia que dirigit negotia totius civitatis secundum aliquem principatum et de secunda virtute politica. Privatas tamen virtutes supple viri et circa politicam et opinionem tales pauperes habere possunt. Sicut supple in politia ubi dicit quod civis habet alias virtutes quam sine virtute homo est oligarchicus quod sunt principatus paucorum mercenarium quidem non contingit esse civem sed banausum contingit. Divites enim et honorabiles sunt scilicet lege participationis principatuum hoc est lege oligarchica in oligarchia principantium

principatus abhonorabilitas[ba] quia non dantur nisi honestis. propter hoc occultare et invadere subtilibus et non virtute civis qui est principare principatum consiliatio et vindicatio in urbanitate oligarchica attingere non potest Bamausi et contingit esse superante morum et ponit exemplum dicens non sicut in multis artificiis, nisi quos dicant bamausi. vere tamen oligarchice sic principatus pauciorum et divitum bamausi civitate in ea cives. Participantes principatus oligarchiis. Alia non natura fil[illegible] illum dictum tales civium subdit et hoc est secundum quod capitulum in Thebis lex erat eum qui decem annorum sive spatio non abstinuisset a foro ad huiusmodi venire mercantiam et opera in bamausica non participare virtute super civis. Similiter et in politiis attrahit super [illegible] iusta in subiiciunt [illegible] civium civitatis et dignitatis et peregrinorum lex super in [illegible] et variatur in diversis politiis. Respondit qualiter [illegible] existere cive in quibusdam democratiis. civis est ex matre cive tantum secundum in quibusdam civitatibus et que est spurios apud multos. scilicet quod apud [illegible] aliqui ex te [illegible] legitimorum civium. Alia et natura huiusmodi subdit [illegible] quia propter indigentiam legitimorum civium faciunt cives talis. sive non sunt simpliciter cives et subdit exemplum propter paucitatem in hominum super civitatem [illegible] legibus hoc est talibus legibus utuntur turbe civium. scilicet [illegible] ondit quomodo consuetudinem quecunque invaluit paulatim renuntiantibus eos super meates qui ex servo vel servi demum [illegible] qui ex maribus solutis super se sicut spurios tandem autem solum eos qui ex ambobus ipsis civibus super pre scilicet patre et matre cives faciunt. Deinde subdit epilogum omnium dictorum principaliter capitulis hoc totum [illegible] quod species civis manifestum quia dicitur maxime civis qui principatus honorabilibus huiusmodi non solum ex dictis in hoc capitulo ubi [illegible] diffinitionem civis et [illegible] per Homerum dicentem. Homerus posuit ac si quidam inhonoratum ut eum scilicet post extinguere dominationes scilicet dicere super honoratum civem sed secundum [illegible] occultari propter vecordiam sic existunt in [illegible] quia non quale occultare est grave [illegible] cohibitum est quod cum non esset coram aliis exponit exemplum. Sicut advena est qui honorabilibus participat civilibus. Et subiungit epilogum ut quod alterum vel eandem ponendo super virtutem sit qui vir bonus est et civis studiosus. palam quia alicuius quidem civitatis [illegible] est et quia est virtus civis studiosi et viri boni. aliquis et ad [illegible] ille. scilicet cuius idem est virtus civis et boni hominis non omnis sed qui civilis et dominus super est vel potens esse dominus vel [illegible] vel cum aliis curae communis [illegible] habere est inspectiva. causa quia eadem [illegible] virtus cum bono viro.

Quoniam autem hec determinata sunt. Hic incipit tractare de politiis et est ultima pars libri. [illegible] tres partes. In prima determinat de politiis in communi. scilicet in ista. In secunda determinat in speciali ibi. Determinatis autem hiis. In tertia determinat de quibusdam dubitationibus circa diversas politias de regno ibi. habet autem dubitationem quid oportet esse dominans civitatis. Istud autem capitulum dividitur in quatuor partes. In quarum prima ostendit quod omnes politie bonum humanum intendit et dicit. In secunda ostendit huiusmodi [illegible] secundum quas determinatur

in primo libro ubi dicitur. scilicet [illegible] principatus secundum despoticos. In tertia tamen plures partes et sequitur ibi et alias autem. In quarta ostendit quod utilitas et bonum politie sunt [illegible] ad civitatem subiectam [illegible] tamen patet ubi dicit. ad bonum eius qui principatur in politia ubi principatus autem puerorum et mulieris. In primo duo facit. [illegible] in primo ponit et secundo procedit ad [illegible] determinata ubi est et politie ordo dicitur quod. Quoniam autem hec determinata sunt scilicet de cive et civitate quod sunt principatus ad consequentiam [illegible] quod post hoc super si [illegible] totum est in politia utrum oportet dicere [illegible] hoc utrum unam ponendo politiam vel plures et si plures quales et quot et que. et differentie earum. Dicit quod habito de virtute et [illegible] adjungit super [illegible] non similes ille [illegible] [illegible] ad [illegible]. Est autem politia ordo civitatis aliorum principatuum in civitate non sunt [illegible] principatus ut habitum est scilicet ex [illegible] [illegible] quia [illegible] notavit [illegible] in omnibus aliis et dignitates primaria et senatus et [illegible] illorum omnium ordo secundum leges iustitie ad que principium [illegible] est politia sive civitas. [illegible] ordo aliorum principatuum. [illegible] maxime dominans omnium super est ordo. Et ostendit quod huiusmodi [illegible] ad politiam et hoc est dominans quod [illegible] in qualibet politia est politeuma autem. Politeuma autem est politia [illegible] sicut dictum est in primo. In omni communicatione est unum principans et aliud subiectum. et in illo refunditur ad eum in quo [illegible] et hoc est quod hic [illegible] subdit dico autem super exponendo puta in democratiis quidem dominans plures quia [illegible] est democratia est principatus propter paucitatem autem econtrario super sunt dominantes in oligarchiis. Sicut enim dictum est oligarchia est principatus paucorum et divitum ad utilitatem [illegible] omnium [illegible]. Dicimus et politias alteram esse earum. alia enim politia est democratia alia oligarchia et quia aliud dominans in una et aliud in alia et idem est in omnibus politiis et hoc est eundem et hunc sermonem dicemus et de aliis scilicet politiis [illegible] et regno. In omnibus enim aliud est dominans aliud subiectum et quia in omnibus sic est. Addit [illegible] proponendo [illegible] primo quod civitas gratia [illegible] est civitas et propter hoc super [illegible] determinatum et principatus species super [illegible] ita sunt civis et est homo et est communicatio vite gratia super [illegible] bonum enim hominis et bonum communicatione sunt species principatuum et hoc remittit ad primum librum. Dictum est autem et primus sermonibus hoc est in primo libro in quibus de yconomia determinatum est et de despotica quod natura quidem est homo animal civile hoc enim totum probatum est in primo libro capitulo primo et hoc propter [illegible] quia natura civile est. et in nullo indiget eius que ab invicem politie appetitum coniunctionis et dat illud signum [illegible] et [illegible]. hoc est utile ad [illegible] colligit quibus homo [illegible] adiacet utrumque partis vite scilicet quoniam scilicet [illegible] ad [illegible] vivat bene sic non probatum est in primo [illegible] non est in [illegible] omni [illegible] adventum [illegible] quidque hoc est singulis. scilicet omnibus hominibus et communiter omnibus singulariter hoc est singulariter ut scilicet in [illegible] vivat bene. Et ponit exemplum convenire in ad vivere gratia ipsius scilicet illius boni quod commune vivere et secundum politiam coniunctione. scilicet gratia talis boni et ideo dixit in primo quod qui statuit institutionem civitatis maximorum bonorum causa fuit. Et addit adhuc aliud.

singuli hoc inest aliquod bonum participata et hoc est secundum ipsum
uiuere solum si non diuis hoc est diuisum. Sicut uita expedi
ualde hoc est quod bonum participata secundum delectat ipse inest
omnibus ut uiuant in ciuitate in diuis compositionibus qui
tur incuriacio et hoc ondit subdens. palam quod sup
est hoc quod hoc est quod tolerant multa mala sustinentes
multi hominum uiuentes ad inuicem amore. s. contans
tamquam existente quodam solatio in ipso. s. uiuere et dulce
dine illa et ideo dicit etc. ubi ostendit est esse duas quod
unum ostendit n. emolimentum siue societatis unum
quodque eligeret si duo sunt fouebunt mutuo et
de hoc in primo libro multa dicta sunt. Sed uero omnia
Secunda parte ondit quod hoc omnia ad ciuitatem pertinentia gratia com
muni bonum et utilitatis facta sunt et hoc est at uero principatus
s. secundum dictos modos scilicet dicte sup. est ut dicat
s. dominatum et polytheuma dicit et subiungit contra quod n.
in exterioribus sermonibus determinatum est de ipsis s. exterio
res sermones dicit sermones primi libri qui se diuidunt
et per simile se ad polyticos sermones et sic exterioribus et
uolumus quandam in primo libro determinatum. Despotica
quidem hoc est scientia dominandi et uocata sunt quod sit
item scientia secundum ueritatem ei qui natura despotes hoc est n
domino de quo in primo dictum est. tamen principatur ad scientiam
despotis. hoc est dominatus magis minus sup. principatur
semper ad scientiam ad id quod seruit sup. est scientia prin
cipatus secundum accidens et ondit quod ad hoc scientia sunt principatur
hoc secundum accidens non n. contingit corrupto seruo sal
uari despoticam hoc est principatum dominatum et ideo sup.
scilicet cogitare de saluationibus seruorum ut scientia ei. et sic
despoticus principatus est ordinatus ad bonum siue scientiam
et domino et seruo et hoc ondit et maius principatibus prima
pretermissa autem quantum et mulier et totius domus quod utique uo
camus yconomicam uel subiectorum gratia est. hoc est propter utilitatem
subiectorum uel alicuius communis ambobus et despotis. s.
domini et subiectorum. Sed uidemus et alias artes hoc est
alia pars. in qua ostendit quod omnis principatus est ad utilitatem
et bonum ad communem et hoc per similitudinem scientia et hoc est ut ui
demus et alias artes. q. s. hoc ad id bonum communem et
artalia doctrina. et ei qui instruit et ista sunt maxime
artes operatiue puta exemplificat medicinalem
exercitatiuam et uocat exercitatiuam sicut est potest
tomeantem exercitatio et hoc quibus exercent iuuenes ad
artem bellicam et militiam omnis n. hoc ad suum bonum
sunt et exercitantis exercitatis exercitari gratia exercitatus
autem patens et hoc est secundum accidens aut. i. utique
ipsorum ex quibus ondit quomodo sicut n. ex his exercitatis
docentem quando alteri et ipsum eorum qui exercitantur
et hoc maxime magis est in docente et discente, ubi
tanquam alius docet et proficit discentem et iste
proficit sibi ipsi uel discendo confirmando uel ordina
tione de studium doctrine et sic proficit alteri gratia sibi
quod facient et quod dixit ondit exemplo. Sic gubernator
est semper unus nautarum gubernator n. qui ordi
nat et docet remigantes et gratia uela eriget
tes. eorum ad usum nauigii. per ea frequenter finis
est et ad una utilitatem omnium nautarum et sibi. gubernat
naues per ea subiungit dissimum in talibus qui quidem
exercitator. uel gubernator et similiter liberis bonum sup.
per se sunt quod unus horum sunt. s. qui ipse est inexercitato
et ipse secundum accidens principatur utilitas et hoc est similiter. s. per contrario
dissimum in principatione illa hoc quidem n. exercitatus. s.
nam sup. principatur utilitas illa hoc est per se quod ille est quod
differt exercitia propter utilitatem exercitandum hoc autem
exercitandus sup. s. sic sup. principatur contra utilitatem unius
eorum qui exercitantur cum sit secundum gratia sup. prius exerci
tator. Alius n. in actu est prius exercitator ipse n. ex
ercitantur cum prius et sic secundum accidens eandem utilitatem exercitantur
qua exercitantur prius et hoc quod diuidit consilii adaptatur propter quod
polyticos principatus quando sunt secundum equalitatem ciuium constituta hoc
est qui ea constituta sunt secundum equalitatem ciuium constituta
sunt et secundum similitudines hoc est quod ciues secundum unam similitudinem
principatur utilitate principandum secundum partem dignificant prin
cipari hoc est quod unus principetur uno tempore et alter alio et
ita successiue participes. omnis principentur et quod nature est
quod ab aliquo incipiat eo subdit prius quidem apud natum
erat dignificantes se sup. in partibus et in utilitate in parte. s.
partis iustitie in principatu. s. talis n. principatus ad bonum
communem considerare aliquem sursum per illum. s. qui principatur
et similiter et ipsius bonum hoc est per se principantis. sic ipse
prius principans considerat quod illius bonum hoc est quod sicut
sunt principatus sibi succedentes. individue plenius ut
sicut primo principatur considerat bonum subiectorum uel dep
nunc ita reputat aptitudinis principatur et ita quidem sunt
in antiquis temporibus nunc autem propter utilitates quod accidit hoc est a
communitatibus et eas que ex principatu. uolunt continue principari
secundum unum sup. et hoc cum est esse quod lucrum quandoque quod cor
rupta est principatus et hoc est uelut accidit sanos esse
sup. principantes. hoc est incorruptos cum esset aggrauantibus
s. non reputant sanum esse principatum n. qui uniuersorum
lucrorum esse cum tamen magis sic corrumpere et hoc est quod sic
quidem forsan forte utique prosequentes principatus. s.
propter lucrum. Ex omnibus dictis in isto capitulo patet quod omnis policia
est communis bonum et nulla ad priuatum hoc est quod generali con
clusione subinfert manifestum ergo quod quecumque policie intendit
quod commune conferens ipse quidem recte existunt secundum id quod simpliciter iustum
sup. est utique sup. intendunt conferens principantium so
cietati sup. sunt et omnes sunt transgressiones rectarum policiarum
et ponit rationem despotice n. hoc est dominate et ciuitas cum
tamen autem liberorum est et ideo sup. non apte respondent
principatus.
Determinatis autem his hic incipit ii. pars istius partis in
qua distinguit policias et numerat eas et hic duas partes
in prima enumerat primo policias et ondit differentias earum
ad inuicem secundum ondit quod sicut dictum est policiarum ita diuer
sunt principatus et cetera in principatu omnium quot in his duo
rum harum diuidit in duas in prima enumerat et distinguunt
policias considerare intentionem hic in plures exercitia et monium
diuisiones et soluit eas et quia s. om autem pauci plongiora
dicit in prima duo facit primo n. ordinat intentionem de
causa incidit actus indiuidualis differentia earum quo dicit de
policia et policia et cetera. nam policia quidem et po
lyteuma dicit et cetera. s. quod omnis policia secundum

bonum commune habent [illegible] est [illegible] est politiam [illegible] declarare [illegible] et ponit conclusionem [illegible] nisi [illegible] quod sunt premissi [illegible] diffinitiones et ponit ordinem [illegible] et primo rectas [illegible] tangit [illegible] ordinis [illegible] transgressiones rectarum scilicet politie sic tyrannis et olygarchia et democratia [illegible] huius scilicet rectas [illegible] et hoc [illegible] est quod [illegible] dicit [illegible] rectum est index sui et obliqui [illegible] recto [illegible] equalem et [illegible] obliquum et incipit distinctionem ponere inter politeumata politiarum [illegible] et politiam quid et politeuma [illegible] eandem differentiam [illegible] ostendit [illegible] politeuma est [illegible] quod dominatur civitatis [illegible] politie [illegible] et est dominatur aut unus aut pauci aut multi [illegible] ulterius distinguit [illegible] quid unus sicut rex vel pauci vel multi [illegible] principantes [illegible] rectas necessario esse politeumata [illegible] politeuma [illegible] intendunt commune [illegible] principantium scilicet [illegible] propria [illegible] super politiam [illegible] ad [illegible] vel unius sicut regis vel paucorum sicut in olygarchia vel multitudinis sicut in democratiis in quibus principantur plures [illegible] loquitur de [illegible] principatus intendit [illegible] et non [illegible] rectorum transgressiones [illegible] talibus transgressio est aut [illegible] non [illegible] esse principantes [illegible] politie quae [illegible] est quod [illegible] intentum [illegible] sic quod principantes [illegible] principantur [illegible] corrupta [illegible] civitate [illegible] non [illegible] civitas [illegible] plena iudicia [illegible] [illegible] leo rugiens [illegible] esuriens principes [illegible] pauperem. [illegible] ponit distinctiones politiarum sic [illegible] vocare autem [illegible] monarchiam quid tamen scilicet politeuma [illegible] regnum [illegible] monarchia [illegible] quod principatur unus est [illegible] dicit quod rex est qui [illegible] sibi sufficiens est [illegible] ordinat et statuit ad utilitatem [illegible] et non ad [illegible] [illegible] militares [illegible] est non rex [illegible] regnum dicit quod regnum est [illegible] finis [illegible] legis et boni [illegible] tale [illegible] politie est regnum. [illegible] ponit aliam [illegible] scilicet politiam [illegible] quae ad paucos [illegible] principantes plures [illegible] est [illegible] aristocratia [illegible] vocare [illegible] sic vocatur [illegible] principari [illegible] optimi [illegible] qui [illegible] virtutis [illegible] aristocratia scilicet principatus [illegible] optimum [illegible] scilicet politie [illegible] scilicet principatus [illegible] vocare [illegible] distinguit [illegible] politiam [illegible] et [illegible] ad [illegible] unus et non [illegible] ad utilitatem [illegible] nomen omni politiarum [illegible] democratia [illegible] politeia [illegible] distinguit politiam [illegible] sic [illegible] regnum [illegible] aristocratia [illegible] vel paucos [illegible] virtute [illegible] vel paucorum [illegible] regnum [illegible] ad [illegible]

omnis [illegible] pervenire [illegible] et non [illegible] unus vel paucorum principatus [illegible] democratia [illegible] non [illegible] vel politeia vel democratia [illegible] ad bellicam quo est [illegible] bellica [illegible] est [illegible] in militaribus [illegible] tyranneo [illegible] eligere [illegible] militare principalissimum [illegible] est quod [illegible] est quod arte [illegible] et fortitudine militare [illegible] est tali politie qui possidet arma [illegible] est [illegible] in armis scilicet defensionis et pugnationis. Postquam [illegible] sic dixit politias distinguit transgressiones [illegible] transgressiones autem [illegible] politiarum [illegible] scilicet tyrannis [illegible] regni olygarchia [illegible] ad id quod [illegible] principatus paucorum divitum [illegible] democratia [illegible] est ad [illegible] est [illegible] quae non est transgressio [illegible] politie [illegible] est [illegible] id autem quod expedit communi [illegible] est [illegible] quod ad id quod expedit communi nulla transgressio est [illegible] civitas. Oportet autem paulo prolongius dicere [illegible] et [illegible] dubitationes [illegible] inductas [illegible] dubitationes [illegible] [illegible] principia [illegible] distantias [illegible] [illegible] scilicet [illegible] est quod [illegible] sic. Secundo [illegible] dubitationes [illegible] ibi [illegible] autem [illegible] ostendit [illegible] in distinctione [illegible] distinctionem politiarum [illegible] ibi [illegible] habet [illegible] dicit [illegible] paulo [illegible] prolongius dicere quod sit unaquaeque harum politiarum [illegible] habet quasdam dubitationes [illegible] quod [illegible] est [illegible] esse [illegible] ponere [illegible] philosophice [illegible] philosophie [illegible] methodum [illegible] est [illegible] philosophari et non solum aspicit ad [illegible] methodum [illegible] aspicit [illegible] singulorum [illegible] non [illegible] singulorum [illegible] ut [illegible] diffinitiones [illegible] monarchia sicut [illegible] despotica politice [illegible] regnum sive monarchia est [illegible] olygarchia [illegible] olygarchia est principatus paucorum divitum [illegible] est [illegible] transgressio aristocratie sicut tyrannis regni [illegible] qui non [illegible] [illegible] principatus [illegible] diffinitionibus [illegible] dicitur [illegible] divites [illegible] plures [illegible] dicitur [illegible] diffinitio [illegible] pauperes [illegible] divitum [illegible] paucorum olygarchia [illegible] paucorum

et archos principatus erit divitum paucorum democratia oligarchia vel et-
iam per inductam divisionem. Et hoc est quod dicit: Si enim fuerint quin-
que milia et trecenti numerus divites domini civitatis, demos autem
qui sunt domini mille, et hoc aliud est extra democratiam, et pone
extra oligarchiam. Similiter et e contrario utique si aliud accidat
multitudinem scilicet civitate egenos pauciores quidem divitibus
meliores, et hoc est fortiores existere dominos esse politie, sup-
ponatur et assumatur. Nullus autem ubi et pauci multitudo domina
supple est oligarchiam esse dicit, et inducit rationem istam
videlicet utique bene distinctam esse de politiis. Sed ius ita
sortitur quando multitudo domina est democratia, et paucitas
oligarchia. Sed contingit saepe multitudinem divitum dicatur aut
in paucos autem esse pauperes et divites. Sed saepe contingit democratiam
esse principatum divitum et oligarchiam pauperum. Istas ergo bene di-
stinxit esse politie quod dictum est quod democratia est princi-
patus multorum egenorum et oligarchia paucorum divitum.
¶ Et subdit adhuc aliud adhuc obiciens dicens: Si vero superconve-
nerit abundantie quidem paucitati scilicet ut dicat pauci
divites, penurie autem multitudinem supple convenerit sic appellabuntur
et politie. Hoc est alio nomine etiam sic scilicet oligarchia quidem
in qua principantur divites pauci qui pauca multitudine
existentes. Democratia autem supple dicatur in qua quidem egeni supple
principantur multi existentes multitudine. Aliam hanc divisionem
... supple politias non dixit nisi secundum accidens non
et divisionem ... Et hoc ostendit subiciens: Si enim
dicatur modo dicatur politie scilicet secundum divisiones prius inductas
eam in qua plures opulenti et in qua pauciores egeni. Illud
autem oportet nos notare aliud dicatur politiarum eo quod nulla
alia est. Et hoc est: Siquidem nulla alia politia est preter
dictas et sic divites vel pauperes dicte dictarum multos vel
paucos. Nullam preter has esse politiam et hoc est. Igitur verum hec
... videtur sic palam quod paucos quidem vel multos do-
minos esse supple politie accidit est. Et distinguit hoc quidem
oligarchias scilicet paucos esse dominos et divites, hoc autem de-
mocratia scilicet multos esse et pauperes dominos politie. Propter
opulentos quidem pauca egeni autem multa sunt utique et propter hoc non
dixit nisi secundum accidens subdit propter quod et enim non accidat
scilicet non secundum dictas causas sunt dictae scilicet propter et attribuit differen-
tiales. Accidit enim convenit esse specialiter. Et resumit quod o-
mnium et ostendit quod Aristoteles semper illud dixit dominos oligarchia
... penuria et divitie sunt et nam quidem scilicet prius
inductas divisiones. Et dicit quod ubicumque principantur propter
divitias sive pauciores sive plures supple sunt hanc esse oligarchiam
ubi autem egeni supple principantur democratiam supple esse. Et re-
sumit accidentales minores ut ... sequitur secundum accidens
sicut diximus hos quidem paucos esse hos autem multos et di-
vites. Habundant quidem enim pauci libertate autem participant
omnes scilicet divites et egeni. Igitur scilicet quod causam possunt ad
democratiam et oligarchiam principatum propter quod causas dicat utique de
politia quod oligarchie esse democratie et democratie oligar-
chie differentias quas nisi sunt non dicuntur differentiam specie
politiarum nisi secundum accidens. ¶ Sumendum investigat autem
nunc divisiones et quas causas distinguit politiarum vel sic
hoc capitulo. Et ostendit quod precipue assumendum est ad divisionem po-
litie. Sed dicit quod sic erratur ibi. Et dicit quod de se quid
causa ostendit quod dicitur ... omnium politiarum ibi. Si autem

in capitulo 3. Inprimis intendit ostendere quod omnis politia
dirigitur iusto aliquo et iustitie fundatur. Sed equale secundum me-
dietatem arithmeticam vel geometricam sicut dictum in 5 ethicorum. Ideo
manifestum accedit ad dissensionem politiarum quod iustitia est autem
¶ Hoc est: Sumendum autem prius hoc est principaliter quos ex eorum distinctionem
prius dicunt oligarchiam et democratiam sunt scilicet eandem divisionem naturalem
et supple sumendus est si debeat una differentia dari. Quod quidem iustum
oligarchicum existit et democraticum. Hoc est quid est iustum
oligarchicum et quid iustum democraticum et ponit rationem omnes
enim supple politie tangunt iustum quoddam sed usque quo pro-
cedunt. Hoc est usque ad quoddam terminum veniunt et non procedunt
ad simpliciter iustum. Et hoc est: Et dicunt non omne quod per se iustum
exponit puta videtur equale esse quod iustum et est iustum
scilicet ut dicitur in 5 ethicorum equale est lucri et dampni in com-
mutationibus quidem equale secundum medietatem arithmeticam in distributionibus
autem equale secundum medietatem geometricam. Sed non omnibus supple est equale
sed equalibus. Hoc est proportionalis ad unum supple distributionem vel
commutationem quod equale est utique in lucro et dampno sed autem
¶ oligarchie scilicet hoc autem est equale scilicet quibus hoc est aut sancte
quibus debeant iudicare supple esse in politia et ideo supple iudi-
cant male. Et subdit causam. ¶ Et ostendit quod sicut extrema de
causa autem scilicet quod male iudicant est quod de se ipsis iudicium et ideo supple
sibi ipsis semper iudicant plus in lucro et minus in dampno et
aliis plus in dampno et minus in lucro. Quod principium est
omnis iniquitatis et iniustitie. Et hoc est quod subdit: Fere
autem plurimi sunt iudices pravi de propriis et ideo in legibus statutum
est quod nullus in causa propria esse iudex. ¶ Et ex hoc inferunt
alterum quod iustum aliquibus est supple et non simpliciter et divi-
sum est quod quod huius iustum est alius non est iustum. Pervenit
scilicet principem magis puniendum quam privatum aliud esse iustu-
sed in rebus supple equale est attendendum et quibus accidit
scilicet est iustitia. Sicut dictum est prius in ethicis hoc est in 5 ethicorum. Ver-
um quid equalitatem conveniunt supple omnes mediatores et quae quibus
dubitant maxime quidem propter dictum modum quod scilicet iudicant de se
ipsis male ad pariter enim se et alios quod iudicant sibi plus
in lucro et minus in dampno alius autem et ut dictum est. ¶ Aliam
ponit rationem addicendo. Deinde et quod usque quo et non simpliciter
est enim dicitur simpliciter iustum sed usque quo sicut in politia dictum
est utrique iustum aliquid putant iustum dicere simpliciter hii quidem
scilicet in oligarchia scilicet si secundum aliquid inequales sunt et explanat puta
secundum pecunias totaliter putant inequales esse. Hoc est oligarchie
reputant ipsi secundum pecuniam inequales sunt et inuste ... a
sibi iudicant sibi plus attribuendum de pecunia aliis autem minus
hii autem scilicet democratia si sunt ad equales puta secundum libertatem
totaliter equales supple esse se reputant et cum singulis sic
inequales. Illud autem principalissimum supple sicut ad ... et
inequalitatem non dicunt et ostendit quoniam. Siquidem enim possessionum
gratia convenerunt et communicaverunt tantum supple tantum principiunt
civitatis quantum et possessionis quod tamen non esset iniquitas nulla civitas
in possessionibus. Et ostendit inconveniens quod ex hoc sequeretur oligar-
chicorum sermo videbitur utique invalescere et ponit rationem
illud enim esse iustum equale supple videbitur preparare scilicet talentis
scilicet ex equo distribui unum qui intulit magnam unam et eo
qui totum residuum totaliter. Hoc est scilicet talentis quod si sunt propor-
tiones geometricas distribui debet plus recepturus est qui
plus intulit in huius qui a principio supple inequalia intulit

nisi prius acquisierit. i. quod inequalia sunt et hoc non est grave [illegible]
ac est inconveniens quod inequalia inferret ad civitatem in
equalitate preparare. Et ad idem inducit aliam rationem
ex ratione civitatis. Si autem neque vivere utile gratia solum sed
magis quis bene vivere. supple. constituta est civitas et politia
et hoc Plato sentit. Si enim gratia quis vivere utile solum sit civitas
et [illegible] civitatis. [illegible] et aliorum animalium esset civi
tas quod est inconveniens. Nunc autem non. supple talium gratia est civi
tas [illegible] non participant felicitate neque
vivere secundum electionem. i. [illegible] adhuc suppo
nit aliam rationem [illegible] gratia supple est civitas [illegible]
cives nullo iniuria vel iniustitia [illegible]
[illegible] civitates [illegible]
est [illegible] [illegible] qui ad [illegible] supple ha
bent in invicem [illegible]
[illegible] tyrrheni et carthaginenses et omnes quibus sunt contractus
ad invicem ut unius utrique civitatis cives essent [illegible]
[illegible] civitatis non est [illegible] / Sunt enim ipsis pac
ta de introducendis [illegible] atque de una civitate
introducantur [illegible] supple sunt ipsis de non
iniustitia faciendo [illegible] quod unius inferre [illegible]
[illegible] fiat ei iniustitia sicut civi [illegible] i. [illegible]
[illegible] et [illegible]
et [illegible] hoc est quod se invicem [illegible]
[illegible] omnia hec sunt causa unius civitatis. Sed neque
[illegible] omnibus [illegible] [illegible] volens investi
gare primo investigat [illegible]
[illegible] sunt in diversis politiis et in hac parte facit tria
primo enim ostendit insufficientiam [illegible] politie eo quod de
virtute et malitia non [illegible] secundo ostendit quod [illegible]
non facit civitatem ibi. de virtute autem et malitia [illegible]
[illegible] facit civitatem ibi. Sed [illegible] quid [illegible]
[illegible] omnibus [illegible] [illegible] i. po
liticis [illegible] sunt. Alii enim principatus in aristocratia
in oligarchia alii in democratia et alii apud [illegible] / [illegible]
[illegible] enim [illegible] sunt ex duabus vel [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] de [illegible]
[illegible] alias supple politias
[illegible] quod principes unius politie non corrigunt
ea que sunt in alia [illegible] et explanat quod dixit. Neque quoniam
[illegible] qui [illegible] hoc est non curant
[illegible] civitati [illegible] vel iniusti sint / [illegible]
[illegible] cum eis iniustum [illegible] / [illegible] supp
[illegible] quoniam malitia nullam habeant i. [illegible]
Sed solum supple curant quod nil iniuste agant invicem et [illegible]
[illegible] quod est [illegible] et [illegible]
[illegible] non est [illegible] / politia enim civitatis est [illegible]
civis [illegible] non est ordinata ad felicitatem [illegible]
[illegible] Et hoc Plato [illegible] politie [illegible]
de virtute autem et malitia [illegible] i. quicumque
curant [illegible] legis [illegible] i. [illegible] virtute est qua
[illegible] manifestum quod oportet de virtute [illegible]
[illegible] esse [illegible] ne [illegible] civitas [illegible]
nis gratia [illegible] enim quod civitas vocatur [illegible] gratia [illegible]
[illegible] a nominis [illegible] [illegible] civi
tas [illegible] enim est [illegible] civitas [illegible] cives [illegible]

[illegible] [illegible] dictum est de lacedemonibus quod
[illegible] utile est civitati. Sicut [illegible] cives [illegible]
[illegible] non ad appetitum pecunie / [illegible]
[illegible] / [illegible] [illegible] non faciunt civitatem
Sic enim [illegible] supple [illegible] cives. [illegible] / hoc est [illegible]
[illegible] / hoc est sicut cives [illegible] ut simul [illegible]
[illegible] adversarios / et hoc [illegible] est supple [illegible]
loco distans solum a [illegible] qui de longe [illegible] / [illegible]
[illegible] in unam et eadem civitate ut [illegible] in
[illegible] / non [illegible] qui [illegible]
[illegible] longe distant [illegible] civitatibus / [illegible] sicut [illegible]
distantia non facit unitatem civitatis. Ita et [illegible]
una civitate facit unitatem civitatis [illegible] i. sic [illegible]
[illegible] pactum quod faciunt inter se est lex et hoc est [illegible]
lex pactum [illegible] / [illegible] sicut [illegible] ait [illegible] sophista
[illegible] in invicem [illegible] hoc est pacta [illegible] ut [illegible] invicem
[illegible] [illegible] [illegible]
sicut [illegible] [illegible] civitates vel
[illegible] talia pacta [illegible] in duo [illegible]
[illegible] sicut [illegible] / et [illegible] [illegible]
[illegible] / et [illegible] [illegible]
[illegible] ut [illegible] / [illegible] [illegible] si
[illegible] / [illegible] [illegible] talis [illegible]
[illegible] dictum est / et hoc [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] cives hoc est licet hoc pactum sit lex et [illegible] ad
invicem iustorum tamen non est lex que faciat bonos cives [illegible]
[illegible] non facit ad [illegible] civitatis et hoc [illegible]
[illegible] [illegible] et ponit [illegible]. Si enim aliquis
[illegible] loca supple [illegible] ut se tangant [illegible]
[illegible] sicut megarenorum et corinthiorum muris [illegible]
uno muro cingat utrasque civitates tamen non una civitas
supple est [illegible] hoc [illegible] sicut paulo ante dixit quod [illegible]
[illegible] [illegible] non est [illegible] civis
[illegible] faciat [illegible] civitatem [illegible]
[illegible]. Neque si ad invicem [illegible] supp
[illegible] una civitate [illegible] [illegible]
[illegible] civitatibus [illegible] est una [illegible]
que [illegible] civitatibus [illegible] civi [illegible] est [illegible]
[illegible] non tamen [illegible] [illegible] civitatis [illegible]
aliam [illegible] [illegible] habitarent separatim quidem i.
in locis [illegible] non tamen [illegible] a longe [illegible]
[illegible] est [illegible] [illegible] habitantes [illegible]
[illegible] nullam [illegible] [illegible]
[illegible] non faciunt unam civitatem [illegible]
[illegible] leges [illegible] [illegible]
i. [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] agricola [illegible]
et [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] vel [illegible]
[illegible] non tamen [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible] i. [illegible]
quid civitas supple est [illegible] [illegible]
[illegible] est civitas supple [illegible] ea que [illegible]
[illegible] non [illegible] enim [illegible] non [illegible] in loco i.

civitas. hoc est non potest dici quod non sit civitas quia convivens
unum non simul habitat in uno loco et quia consequens causa
sit quod civitas sit quod cives in uno habitant et hoc probat
Si enim convenirent secundum unum locum sic coniuncti sic
unusquisque tamen uteretur propria domo tamquam civitate singulari
scilicet ut sibi ipsis auxiliarentur sicut pugna contra ad
invicem iniuriantes solum in hoc tamen utique videbitur esse civitas. Dubi
tamen considerantibus propter tales scilicet conventiones et dicit certitudinem
quando similiter colloquentes congregati et singillatim hoc est non collo
quentes ad communicationem ad invicem vel venandum et impugnandum quia non
faciunt civitatem. Ex omnibus hiis concludit manifestum est quod non
est civitas communio loci et civium quia non est iniusta agere ad
se ipsos invicem et commutationis gratia. Sed illa enim illorum est causa
civitatis sicut iam dictum est. sed sine hiis non fit civi
tas. Verum tamen sed hoc quod necesse existere si erit civitas
etiam in existentibus omnibus hiis est iam civitas. ¶ Sed que
bene vivere communicatio et domibus et cum generibus vel polis potest
et hoc est quod dicit. Sed quia prius dicta communicatio et communi possibili
tationes scilicet et generibus cohabitare. Propter quod contubernia generantur
secundum ipsas civitates sunt et est ad contrahendum civitatis et
hoc quod fit civitas tamen exigitur alia que dicta sunt et hoc est. Non
erit tamen hoc non unum et eundem locum habitantibus et utentibus
connubiis et non sine contractione connubiorum et similiter
eundem locum non potest esse civitas et ponit signum propter
affinitates id est amicitie facte sunt in civitatibus contubernia
scilicet et cohabitatores et fraternitates hoc est consanguinitates
que sunt contubernia et immolationes hoc est festa communia
victimis immolatis et deductiones convivendi convivere
enim sibi cupientes inveniunt deductiones, ut cum quibus de
ducant vitam in iocunditate. Hoc autem tale amicitie opus su
um est et hoc probat per diffinitionem amicitie convivere enim electio ami
citie est. propter quod dicit Eustratius in 8° Ethicorum quod eorum
qui amici sunt proprium est propter velle convivere et in collocutioni
bus et in delectationibus agere totos dies. Ex omnibus hiis
concludit intentum finis quidem igitur civitatis bene vivere est hoc.
hoc autem scilicet civitas finis gratia hoc scilicet quia est bene vivere et
virtute civitatis autem scilicet est generum et vicorum consanguineorum
et vicinorum communitas vite perfecte et virtute scilicet per se sufficientis
vivere hoc enim dictum est vivens vivere felicem. Secundum esse dicitur et
explanat que sit talis vita. Hoc autem est ut dicimus hoc est
sicut sermone determinavimus vivere feliciter et bene felicitate
ut felicitatis actus attingant scilicet ut comprehendant et secundum vir
tutem attingant perfectam operatione in nullo impedita. Ille enim fi
nis humane felicitatis. Ex hiis omnibus concludit bonarum igitur
actionum ponendum gratia est esse politicam communionem hoc enim est propter
convivere solum. Et ex hoc id est ex precedentibus concludit ul
terius. propter quod quicumque adiciunt plurimum ad talem commu
nionem felicem scilicet et bone vite hiis civitatis attinet plus hoc
est plus accedere ad rationem civitatis quam aliis equalibus
liberis vel liberioribus et genere hoc est plus convenit vel contra
civitatis quam aliis qui equales eis sunt liberi sunt et genere ulterius
vel quod libertate et genere existimatores sunt vel excedentibus
secundum divitias. In virtute autem excessus hoc est
plus attinet eis de politica communicatione quam eis qui excedunt
eos secundum divitias excedunt autem ab illis secundum virtutem
civilem. verum est quia sicut dictum est tota contentio politica
secundum virtutem est et non in plus excedentibus in actibus vir
tutis plus convenit politica communicatione. Deinde ponit de solo
ne generale magis capitulo sequentis. Ex quibus igitur omnibus qui de
politicis altercantur partem quandam iusti dicunt hoc est de iusto conveniunt
manifestum est ex dictis scilicet in exemplo illo
Habet autem dubitationem hoc movet hoc capitulum scilicet per hoc in quo
movet dubitationes quales sint hoc prius dicta sunt quales sunt
scilicet in qua dubitatione de politia tractante hoc est illo capitulo sicut dictum
unusquisque politiarum intelligendum est scilicet. Quid autem debet dominans esse
civitatis. primo hoc est plura enim dicit in divisione superius ponendo
quinque sed primum quod dominantibus in singulis politiis scilicet quinque
in eligendo dominantem multitudinem quia plures illi sunt. Illa dicta
dicit quibus est dominans hoc est quia ponitur enim quod preliantes
scilicet dominentur plures pauperes hoc est quod si plures divites. Sed quia
aperte dicuntur. Intellectum hic dicunt scilicet ordinat enim contentionem et di
spiciat eas ad propositum et hoc est. Habet autem dubitationem quid oportet esse
dominantem civitatis in singulis politiis scilicet et dicit per politias primum
ductus aut enim multitudinem scilicet oportet esse dominantem sicut in democra
tia. aut divites sicut in oligarchia aut optimi vel unus sicut
in regno. aut tyrannum sicut in tyrannide que est corruptio regni
et non secundum plures politias quod quidem eis inclusa est. Et dicit difficul
tatem que sequitur ad singulum horum. Sed hec omnia videntur habere di
fficultates. et ponit per rationem de democratia in qua plures pauperes
dominantur et dicit sicut si plures pauperes extitent quam divites
sicut in democratia sit pauperibus existentibus dividunt bona que sunt
divitum diripientes bona eorum iniustum est. plures quidem pauperes
dominati in ista est scilicet ostendit enim hoc probat et hoc quod dicitur in solo
quod pretium est et maxime pauperes ad prima capitis quod omnia rediret
ad novitatem in supplementum sue paupertatis. Contra hoc probat ille
ponere qui statuit dominantem debere esse multitudinem sed contrarium extre
ma est diripere ea que sunt civium et hoc est quod dicitur. si pauperes
sunt dominantes civitatis scilicet et post rationem. Quid si plures sunt secundum
propter diripient ea que divitum hoc autem iniustum est et probat vi
detur utique ponere dominantem iure sic debere scilicet si natum precepta
supra esse plures statuit quod cum utique iniustum et propterea quia non
est statutum esse quod inquid strictamente quid ergo dicemus extremam
scilicet direptionem. Et deinde post aliam rationem et exponit
per primus ad rursum quibus acceptis que plures pauperes hiis que
minorum divites scilicet ea que paucorum sunt diripiant sic
sepe contingit pauperibus dominantibus maxime in oligarchiis sic
manifeste quod corrumpunt civitatem hac ratione non quod virtute corrum
pere sit civitatem. et ponit rationem quod in hoc non virtus hoc est
virtus hoc civitatem et salvat eam non corrumpit sed virtute
civitatis corruptiva sicut est et utile quod ex hiis inferatur
non virtuosum non tamen esse pauperes sed divites principi
pium. et ex hiis concludit contrarium videlicet proponendo
quod iste ex lege iniusta non est utique sicut manifestum est ¶ Et
post de oligarchia tollit actiones quas fecit tyrannus quod
necesse est omnes iniustas esse, probat scilicet enim meliores poten
ter exercere vim et uti iniuste et potentiores paucis scilicet in
iuste divitibus et ex hoc concludit idem hic quod in democratia
scilicet quod si unum iniuste et quod pauperes maius per divites
principium tamen non iustum est. Et ponit de oligarchia scilicet di
spiciat eam sicut ne paucitatem principatum et divites
sint iniusti sicut in oligarchia et ostendit necessitatem per
ad hoc secundum similiter. Sed ergo et hiis scilicet divites scilicet pauca

dicimus quod faciunt democratie et oligarchie et potentes autem mul-
titudo hoc est multitudo id est non valentes super alios sic multi-
tudo ... concludit quod aliquid quod sic omnia principia et studiosa
manifestius. Et super ponit de aristocratia et de aliis [illegible] Sed
opponentes principia et dominos esse omnium [illegible] super dicit
[illegible] hoc necesse aliquos omnes in hono-
ratos esse quod non honorantur politie principantibus respondit quo-
[illegible] hoc necesse est honores [illegible] dominis et principari non [illegible]
non dant principari politie inhonorare est principantibus [illegible]
[illegible] virtuosos [illegible] aliquos esse inhonoratos [illegible]
virtuosos et hoc sicut dicet infra contentiones generant
dissensiones. Ex omnibus huius concludit [illegible] quod
nisi sed unum studiosissimum principari melius sicut regem
[illegible] duo [illegible] Excludit [illegible]
[illegible] ratione [illegible] et sic procedit [illegible]
[illegible] quid est [illegible] sed [illegible] oligarchie
est [illegible] oligarchie sic [illegible]
[illegible] aristocratie [illegible] et honorum [illegible]
[illegible] qui unus [illegible] multos [illegible] esse [illegible]
[illegible] excludit [illegible] duo [illegible] ponit
[illegible] sed forte dicet [illegible]
[illegible] hoc est [illegible] esse [illegible]
[illegible] lege [illegible]
[illegible] homo qui [illegible] passiones [illegible]
[illegible] et [illegible] sed non legem
[illegible] non [illegible] male [illegible] de Solone
[illegible] tu quoque [illegible] clara
[illegible] gaudia pelle [illegible]
[illegible] pelle timorem [illegible]
est [illegible] hoc [illegible]
si lex [illegible] dicitur [illegible]
sic lex quid oligarchica [illegible] dubitatis
q. d. [illegible] remanet [illegible] sequitur [illegible]
[illegible] principes [illegible] non valet
De aliis quid ponit [illegible] valde [illegible]
[illegible] quam paucos vel unum [illegible]
[illegible] ostendit [illegible]
[illegible] est in uno quam in multis [illegible] singillatim [illegible]
quilibet [illegible] duo [illegible] et adaptatio
[illegible] dicit [illegible] et aliis quid [illegible]
dubitatis [illegible] politie [illegible]
in singulis [illegible] singillatim [illegible]
magis esse multitudines quam optimos quidem paucos [illegible]
[illegible] esse [illegible] super [illegible]
aliquid [illegible] dubitationem [illegible]
[illegible] dubitationes [illegible] philosophus [illegible]
[illegible] non studiosus [illegible]
[illegible] virtutes [illegible]
[illegible] meliores [illegible] paucos virtuosos vel uno [illegible]
[illegible] singulum super [illegible] melius [illegible] omnes
simul [illegible] meliores paucis [illegible]
[illegible] experientia [illegible]
[illegible] virtutes et prudentie [illegible]
[illegible] multitudinem
[illegible] multorum [illegible]

[illegible] manuum et multos [illegible] melius [illegible]
[illegible] ad capitium [illegible] multos [illegible] et multa
ad [illegible] multas manibus et multa [illegible]
[illegible] multas [illegible] Et adaptat est dicit Sic et
[illegible] mores [illegible] adaptatione duo facit primo adap-
tat [illegible] Secundo [illegible] dubitationem [illegible]
[illegible] politie dubitationem [illegible] adaptat [illegible]
[illegible] adaptationis [illegible]
[illegible] dubitationem et solutionem
[illegible] mores in
moralibus [illegible] in physicas [illegible]
[illegible] animalia [illegible] sic dicit [illegible]
[illegible] adversitate [illegible] physice [illegible]
[illegible] ad [illegible] qui boni [illegible] ad [illegible]
[illegible] erraverunt [illegible] erraverunt [illegible]
[illegible] ad [illegible] destructionem
[illegible] concludit [illegible] melius super iudicat qui multa
[illegible] vel unus solus [illegible] musice opera
et [illegible] poetarum [illegible] melius iudicat multitudo quam pauci vel
unus [illegible] alia aliquam particulam [illegible]
[illegible] omnia [illegible] particulares [illegible] sic tota
musica totusque poema [illegible]
[illegible] ponit differentiam [illegible] differunt studiosi viri
ab uno quoque [illegible] multorum [illegible] in uno studioso
est virtutes et intellectus [illegible] dat [illegible]
[illegible] a non bonis bonos [illegible] picta
[illegible] collecta [illegible]
[illegible] in uno [illegible]
[illegible] in singulis [illegible]
[illegible] studiosis [illegible]
[illegible] separatim quidem [illegible] in uno [illegible]
[illegible] alium [illegible]
aliquid [illegible] alium [illegible] naturaliter [illegible]
[illegible] bona [illegible] melius [illegible]
[illegible] in uno clari [illegible] obscuri [illegible]
[illegible]
[illegible] est [illegible] quid [illegible]
[illegible] adpau-
cos studiosos [illegible] non manifestum [illegible] est
[illegible] non [illegible] ponit aliud [illegible]
[illegible] fabula est [illegible]
[illegible] expulsio [illegible]
non [illegible] regni
[illegible] ordinavit [illegible]
[illegible] xii [illegible] xii [illegible]
[illegible] respicientes
est [illegible] septimo [illegible]
[illegible] in [illegible]
[illegible] fulgurare velle [illegible] fulgur [illegible]
[illegible]
[illegible] iudicat [illegible]
[illegible] regnum [illegible]
[illegible] fulguraret tonaret [illegible]
fulguraret puniendo [illegible]
non [illegible] [illegible]

impossibile scilicet quod melius iudicet multitudo quam studiosus dicitur. Sed illa ratio sequitur et antea habet quia tenet in bestiis et
in illis dat instantiam. Eadem namque ratio et in bestiis conveniret. Hec
in bestialibus [illegible] [illegible] esse [illegible] multi bestiales nunquam [illegible]
dicit quam unus studiosus [illegible] ad hoc quod unum
esse in bestiis non autem in hominibus [illegible] [illegible] [illegible]
unt quidam albestius ut consequens est dicere quod inbestiali-
[illegible] convenienter ipsis [illegible] recte iudicare. Sicut fabule
dicunt de myda rege cui iuppiter dedit aures asininas ut dicit
ovidius quia in iudicio musicorum [illegible] [illegible] [illegible]
pretulit musicam fistulare musice vocali et musice sonum
sui cordarum [illegible] in iudicio ipsius iovis et cum crine suum occul-
tare voluisset custodiendo fistulas ad pilum [illegible]
[illegible] propter [illegible] arundines nascerentur de [illegible]
[illegible] vento flante omnibus cantarent [illegible] rex hunc aures
asininas [illegible] quia stultus regum [illegible]
[illegible] [illegible] similitudine quam asinina est non tenet [illegible]

Sed quia non omnis multitudo talis est addidit. Sed quare
aliquam nullam [illegible] prohibet [illegible] esse verum scilicet quod rationabilia
est [illegible] et plures decam dubitationem solveret usque quod [illegible]
[illegible] dubitationem. [illegible] [illegible] est [illegible] [illegible] solvere [illegible]
[illegible] sequitur et est sicut [illegible] [illegible] quis sit op-
timus [illegible] regimine politie et explanat [illegible]
[illegible] et multitudinem civitates scilicet quod sunt cives scilicet [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] sibi [illegible]
[illegible] [illegible] principatu consiliativo et iudicativo [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] in dignitate habent virtutis [illegible] alia
[illegible] [illegible] participare quid enim [illegible] tales [illegible] [illegible]
[illegible] maximus non securum [illegible] est [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] imprudentiam est. Hoc est [illegible]
quid [illegible] [illegible] [illegible] ad cives. [illegible] participare [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible]
[illegible] [illegible] solo tradere [illegible] [illegible] [illegible] et non p-
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] cum enim inhonorati [illegible] est principalibus et dignitati-
[illegible] multi et pauperes existunt [illegible] civitate
[illegible] esse plenam seditionis. Hoc est seditionem [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] inhonorati [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] principatu et honoribus
et [illegible] excludit. Restat itaque eo quod iudicare est et
consiliari participare [illegible] [illegible] sunt cives et [illegible]
[illegible] ad democraticam principatum [illegible] [illegible] [illegible]
et [illegible] [illegible] solone atheniensi legis latore [illegible] quidam
solon [illegible] legis latorum aliquis statuerit [illegible] electiones
[illegible] et correctiones principum principatu [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] omnes quod
enim habent [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et admixta
melioribus civitates [illegible] [illegible] non purum [illegible] [illegible]
puro scilicet [illegible] totum [illegible] [illegible] [illegible] scilicet [illegible]
singulariter unusquisque [illegible] iudicare imperfectus est.

Hec autem ordo [illegible] [illegible] [illegible] est [illegible] [illegible] dubitationem [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] politie [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] scilicet ordinare et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] et simul [illegible] est in omnibus [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] ut enim [illegible] [illegible] [illegible] principium
[illegible] est [illegible] [illegible] politica [illegible] [illegible] [illegible] ad
[illegible] et ordine [illegible] ordinata [illegible] [illegible] est quod [illegible]

[illegible] iudicet unum qui [illegible] [illegible] recte legis [illegible]
[illegible] secundum rectam ordinem politie et sine [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] quis melius iudicet inter duos [illegible]
[illegible] [illegible] in prima [illegible] disputationem [illegible] [illegible] [illegible]
est. Sed [illegible] aliam [illegible] dubitationem scilicet utrum unus
melius iudicet vel multi [illegible] hanc [illegible] [illegible] dubitationem
[illegible] in prima [illegible] [illegible] [illegible] enim [illegible] dubitationem [illegible] [illegible]
adducit [illegible] [illegible] artibus [illegible]. Sicut enim medicus [illegible] [illegible]
inter architectonicum et usualem in omnibus [illegible]. Sed [illegible] non
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] habet [illegible] ordinatio [illegible] politie dubitatio
[illegible] multiplex est dubitatio dividit eam et ordinat [illegible]
quid [illegible] [illegible] dubitationem quod videlicet namque [illegible] [illegible]
iudicare quid recte medicatur est. Hoc est in omni arte
[illegible] est recte iudicare de bono et [illegible] [illegible] [illegible] est
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quod unusquisque [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] arte [illegible] est [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] dicit quod [illegible] [illegible] facultate [illegible] est [illegible]
[illegible] facultate [illegible] [illegible] est [illegible] est medicari et
[illegible] hoc est [illegible] est iudicare bene de omni [illegible] [illegible] est
principium [illegible] medicinae [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] et dat [illegible] Sicut [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] est medicus principium artis
medicinae [illegible] [illegible] sic [illegible] [illegible] est medicus
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] est in omnibus artibus [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] experientia et artes. Experientia [illegible]
quod ut dicit in [illegible] [illegible] talia accipiunt [illegible] [illegible]
[illegible] sunt virtutes intellectuales [illegible] sicut [illegible]
dicit indiget experimento et tempore [illegible] enim ut dicit tullius in
[illegible] [illegible] est [illegible] [illegible] [illegible] principiorum ad
[illegible] [illegible] principia [illegible] [illegible] non [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] experimento [illegible] [illegible] [illegible] memoria [illegible]
[illegible] memoriis [illegible] [illegible] [illegible] dicit [illegible] [illegible] [illegible]
est principium artis et [illegible] hoc est quod explanando [illegible]
Sicut enim medicum oportet dare correctiones [illegible] [illegible]
aliis [illegible] correctiones [illegible] hoc est operabilibus [illegible]
[illegible] sicut architectonica nautica militaris et aliis
[illegible] [illegible] medicus qui iudicat [illegible] talia [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] est [illegible] et qui [illegible] est [illegible] hoc [illegible]
et qui architectonicus hoc est theoricus et [illegible] qui
eruditus [illegible] artem hoc est in singularibus [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] hoc esse [illegible]
in omnibus artibus. Sunt enim aliqui tales [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ut est dictum artes scilicet
operativas [illegible] [illegible] [illegible] dubitationem [illegible] [illegible] [illegible]
iudicare de [illegible] [illegible] sunt artis [illegible] autem
iudicare de artibus scilicet [illegible] [illegible] [illegible] hoc est [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] hoc est [illegible] et quod [illegible] dicit [illegible]
[illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] recte [illegible] [illegible] est scilicet qui [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] et dat exemplum [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] esse [illegible] et gubernatorem gubernare [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] ad id quod [illegible] est et solvit [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] et artibus [illegible] [illegible] [illegible] hoc est
[illegible] quod [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

iudicio et electioni principum. Mali vero non credit [illegible] ex
hiis insufficientes. In hac quidem ratione non utique esset faciendum
multitudinem dominantem. Alia dubitatio est contra predictam positionem,
quod illud quod est facere electionem et corrigere et iudicare
convenire non potest. Hoc supra dictum est multitudini dominari
electioni principum et correctioni principantium super
Aliam autem dicunt dubitationem et solvit. Sed forte non solum
hoc dicitur bene propter eam que olim rationem hoc est impedimentum quod
ne possunt hoc facere si sic multitudo non nimis vilis sed
habet mediocriter bonitatem et eruditionis ut singuli sunt iudices
unusquisque quidem deterior sciente, quidem multitudinis iudicabit, quod
congregati supra invicem meliores aut non deteriores et iudicent
utrique multitudinis prevalet iudicio sapientum vel eruditorum.
Et ponit rationem et primo de quibusdam neque solum qui
fecit scilicet architectus iudicabit et cognoscet
opera sua illa quorumcumque artium; et ideo qui non habent artem
sicut illiterati ponunt exemplum: puta domum non solum cognoscere
scit eius qui fecit, id est architectoris, immo melius qui utitur
ipsa iudicat sicut utitur et de gladio melius iudicat
miles quam faber qui fecit eum, et dat exemplum unum de pro
nomine et gubernaculum gubernator supra melius iudicat
carpentario et faber, similiter convivas supra melius iudicat quam
coquus, et convivantes utuntur ea. Convivia autem ad artem coquinandi
et faciendi faciunt eam. Vera autem solutio inter omnes est quod
architectus melius iudicat de natura eius, quantum unusquisque
vilis, et melius de usu eruditus. Aut sine expertis
certe singula causans operatur et eligit, et hoc est quod subdit
hic quidem conclusionem. Forte namque male est hic
solutio sufficiens. Alia autem est habita. Hic ponit
partem moventem dubitationem, adducens melius sic dominari viros
quam unum tyrannum. Sic habet textus Aristotelis. Primo
ostendit quod multitudo bonus polychius dominata est multitudo.
Ostendit ut vero ostendit quod dominata est, scilicet similiter loquitur scilicet secundum tertium de
de quibus dicitur hec ponere correctiones et iudicia
ut hoc quidem sicut dictum est. Dicit quod alia autem est habita. Hoc est de
qua hinc dubitatio scilicet dicit hoc ponit eam, videlicet non conveniens
eius esse maiorum esse dominos pravos quam expertes secundum
tendit quod multitudini multa prava sunt vilia autem sunt
facientes. Illos expertes vocat pro hoc sunt de multitudine sed
excellentes; si multitudo iudicabit de polichius et alia
exigat, eas erunt multa prava domini bonorum et virtutum;
videtur esse inconveniens. Correctiones autem hic consiliorum scilicet
principantium electiones et sunt maiora scilicet que pertinent ad
polichius, sic dictum est scilicet electiones ~~sunt maiora que pertinent~~
~~pertinent ad polichius~~ et in quibusdam politiis sic dictum est in se
scilicet hoc non dictum est fuisse in Lacedemoniis populus attribuit et ordo
hoc predictum secundum tertium textum non hoc est congregatio multitudinis omnium talium
dominium est correctionum scilicet electionum et sic partium quidam unius
esse dominus bonorum. Unum subdit scilicet quidem erat quod preparat
et consiliant et iudicant apud honorabiliores. Hoc est quod principum
honorabilitates habent administrationes principatus sepe principaliter
autem eligunt et quicumque etiam eligunt super ad dignitates
et subdit quod tales alii prius eligunt, prius autem epulas
puerilis scilicet ad curam pravorum et exercitus ducunt et magis
in principalibus principantur ab maioribus super textum
et ex his Et immediate solvit hanc dubitationem similiter namque

solvitur utique et prima hec dubitationem et dicit solvimus modos forte
non hunc et recte congregatis dominantibus. Populus dominatur cum
sine pluribus nichil possint facere et hoc est quod sequitur. Non enim iudex
neque consiliator neque concionator principans est sed pretoris et consilii
unum et populus super dominantibus talibus dominantibus et ponit rationem
dicens quod unusquisque pars horum et explanat dicens quod partem
consiliarium et concionatorem et iudicem. Et ex hoc concludit propter
hoc iuste dominantur maiora multitudo et ut dat rationem quod
multitudo non plus super ponitur est et consilium et pretoris et est
ad quod omnium esse propter appellationem coadunati et ideo ponit rationem
et honorabilitas et amplior omnium horum simul quam que eorum que
sunt unum vel secundum paucos principantium magnis principatibus.
Et sic fine quorumlibet sic concludit hoc quidem determinata sint
hoc modo. Et Verum prius dicimus movens dubitationem et solvit eam
prima et dicit dubitatio scilicet unde dubitatum est si sint poly
chius eas leges ponere sicut nichil quoniam nichil aliud hoc
est nichil aliud quam quod oportet leges recte positas esse dominos
principatus autem sive unus sive plures sint. De hiis scilicet le
gibus esse dominos principes non dico esse dominos in sint legem
de quibus non possunt leges dicere certitudinem vel quod lex de
universali principaliter est adaptare ad particularia quod causa est
et de et imperari sicut dicit lex et ponit rationem eam quod dicitur
est propterea quod non facile sic universale determinare de omnibus et hoc est
propter multos casus in particularibus contingentes. Quales enim quidem
oportet esse recte positas leges non dicit palam hoc in integris po
sitiva. Determinandum est. Unde subdit sed adhuc manere olim
indubitatum, sed super palam est si similiter polychius
necesse super est et leges pravas vel studiosas esse iustas
vel iniustas. Quoniam autem hoc sic palam. Subdit dicens hoc
minor super est quod oportet ad polychius poni leges et non sic hoc
palam quod aliquid quidem secundum rectas polichias necesse super est de iure
vero autem que secundum transgressas non iustas super necesse est esse. Et ideo
loqui hoc illi qui dominantur tyrannice dicit dicens tyrannidem
ubi lex iusticie vel non institutum est iniuste invenit.
Quoniam autem in omnibus scientiis et artibus hic movet
dubitationes de bono universaliter polyciue et sunt prin
cipales dubitationes due quarum non iusticia distinguit quod est unicuique
reddens unicuique equale ad dignitatem quod suum est propter quod
pictagoras dixit quod iusticia est numerus pariter par. Ideo primo
movit questionem et disputat et solvit eam, scilicet ad quem quod est secundum
sine secundum corpus sive secundum animam reddendum sic equale vel ad quedam
tamen secundo inducit questionem suppositione rectissimarum legum po
nitur sunt leges, ad quem melior ut ad essentias plurium
scilicet dubitat non quidam utrum legis lator. Prima prius dicit
incidens. Incipit prima ponit questionem. Hic disputat eam
ibi. Similiter et fistulatoribus. In tertio adaptat et solvit
ibi si plus sit deficiens secundum magnitudinem. Ponendo autem questionem
dicit sic Quoniam autem quidem in omnibus scilicet que sunt scientie
sunt bonum sicut prudentia et artibus que sunt scientie bonum
finem ut dicit in VI ethicorum. Bonum finis omnibus in tales scientie
sciant bonum quod est finis ipsorum et ex hac ratione arguit quod
si sic est in omnibus maxime est in principalissima. Hec est
maximum utique scilicet bonum et maxime in principalissima omnium
supra esse finis. Hoc autem est politica potentia hanc rationem
melius explanat in primo magnorum ethicorum sic dicens
primum quidem querere oportet omnium scientiarum et potentiarum quidem finis

et h bonus simil : n. n sed ut pos cum mali est/ergo omn
potentias bonus est sicut natur est qui optime opu
mus utriq erit/ sic in politica est optimus princi
pe finis ipsius utriq erit optimum. C. qui non sufficit
i inequalibus secundum dare/ proph h in isto ostendit qui sic illud bo
num est et politicum bonum qui iustum/ ordinat quod sic iustum
inequalibus. h et qui in ethicis h est qui ad comunitatem politicam
est pertinens et illud quid sit omni quod ostendit/ videt
omnibus equale esse qui iustum et ubi ad ad quid reddendum
et h est quod dicit in v. ethicorum qui iustum dequo est iuris in
suma distributiva et reddens unicuiq quod suum est aut est
secundum equalem medietatem arismetice aut secundum equalem medietatem geo
metrice in comutandis n. est secundum equale medietatem arismetice
in distributivis et secundum equale medietatem geometrice et subdit
secundum quam rationem est h accepit huius qui secundum philosophum similis
inequalibus ordinata est determinatus h est in v. ethicorum dicit
n. in primo magnorum ethicorum et negotium ipsum est ee mo
rum. et inde presens et principalis politice et ratio subiungit qui
n. in quibusdam qui iustitia ex equalibus equales esse aute h e
quod dictum est. q. d. quod iustum est ex equalibus esse equales
secundum perfectionem. s. plato n. distinxit iustitiam sic dicit iu
stitia est iure unicuiq quod suum est tribuens. sicut
unicuiq quod digum est et h redit ad dispositionem quomodo
subdens equalium et reg. s. personarum equalitas est
et qualitas inequalitas ex non satis illa ab non reddere
unicuiq quod suum est secundum medietatem dampni et lucri
in distributivis et comutandis et sic non reperitur sicut po
litice vult subdit h. n. h dubitationem et philosophiam poli
ticam. C. redit ad disputationem utrum sit verus utrum
dicat quod exponendo sup. secundum omnis boni excessum. s. quod est
aliquod vel ex cuius excessu inequalem distribuere principa
tus ut. s. maiori in corpore et pulchriori in colore per
magis ingenio melior esse principatus si h est quilibet
cuiuslibet reliquis melius distinct h aliter tamen. s. accidentalis
esse inequalibus alius. s. et ponit rationem distinguendum n. al
terum est iustum et secundum excessum h est in distributivis ad
reddendum principatus aliud malum aliud iustum in q. ad
reddendum est magno aliud pro ad pulchro aliud
turpi aliud diviti ad pauperi et ponit rationem generale
et secundum quod boni et corporis. s. ut ars ut scientie sup
hiidemgia que de politicarum melior excedentibus sup
sic reddetur h est quod secundum distributivam politicam plus
reddere excedentem in quocumq bono quam et quam non ex
cedat. C. [illegible] inducit in opposito h non sic videtur h
est sicut h [illegible] sic et h sit politica iustitia
principatus quantum sup. est inequales sup. [illegible] et
proportionem et ponit exemplum similiter n. [illegible]
[illegible] h est que eiusdem potentie sunt ad [illegible]
non [illegible] [illegible] [illegible] nobiliorum
[illegible] sed [illegible] si duo sint vel plures inequales s
nobilitatem/ equales ad inquam artem [illegible]
[illegible] vel plures non distribuit [illegible]
[illegible] h [illegible] equales [illegible]
ad similiter excedentes in aliquo non politice sic est
magnitudo corporis vel pulchritudo coloris per [illegible]
[illegible] in [illegible] melius [illegible] magni [illegible]

vel pulchri et aut ut et qui secundum opus excedit datur et
excessu. s. ut melius [illegible] debentur meliora [illegible] et
plures sed quod h ulterius dicit et in uno tamen particulari proponit sic
addit sed et non dicit palam qui dicit ideo magis quam ponentibus
s. in aliqua particulari erit manifestum et ponit quomodo sicut n.
sit aliquis excedens quid secundum [illegible] similiter deficiens
secundum pulchritudinem vel nobilitatem et si unumquodq illorum bonorum
sic magis [illegible]. Dico ad expositionem nobilitatem et pulc
ritudinem quorum. s. utrumq melius est quam [illegible] et sim
[illegible] h est proportionem excedat plus [illegible] in
nobilitate et pulchritudine quam ille secundum [illegible] h est quod
plus excedunt illum in nobilitate et pulchritudine quam ipse
eos in arte [illegible] tamen huic. s. excellentiori secundum [illegible]
dandi [illegible] h est de [illegible] quod s. me
liores debentur [illegible] quam meliori. et sic [illegible] me
lius ad finem [illegible] et ad aptat/ op. n. ad opus [illegible]
[illegible]. s. ut in opere politico plus excedat cum plus dan
dum est de principatu politico et divitiis et nobilitate [illegible]
secundum opus politicum. C. subdit quod dictum est [illegible]
[illegible] adh s. [illegible] ratione omne bonum ad omne erit [illegible]
comparabile h est secundum hanc rationem [illegible] qui in distribuendo politicorum
bonorum [illegible] politicorum erit comparabile et qui [illegible]
secundum excessus cuiuslibet boni h [illegible] qui excedit ad actum
politicum sicut meliori [illegible] vel meliori [illegible]
[illegible]. C. et ponit rationem sed n. magis aliqua magnitudo sup
est alicui bono politico comparabile. [illegible] sequitur sup. qui
totaliter [illegible] magnitudo adequalis sup. bonum politicum [illegible]
[illegible] comparabile et ad divitias et ad libertatem sup erit bonum
politicum comparabile et [illegible] [illegible] quod sed h
est [illegible] h [illegible] secundum magnitudinem. s. corporis [illegible]
comparabilis quam h [illegible] et amplius [illegible] h e
[illegible] [illegible] magnitudo corporis. s. [illegible]
[illegible] excedere in magnitudo corporis magnitudinem virtute in
politica et h [illegible] ultimus [illegible] erit [illegible]
[illegible]. s. [illegible] sup. distributiva [illegible] magnitudinis
et ponit [illegible] tanta n. magnitudo proportionalis. s. et sic
cum bonum politicum proportionale et distribuere et [illegible]
[illegible] [illegible] magnitudo tanta h e quam tanta
alia magnitudo. s. illa tamen erit tanta h est [illegible]
[illegible] quantitate palam quod [illegible] h est quod [illegible] erit [illegible]
[illegible] bonum politicum [illegible] proportionaliter [illegible]. C. [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] impossibilibus
sup. est palam qui [illegible] rationabiliter non [illegible]
[illegible] de principalibus sicut nec [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
qui [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible]
[illegible] et qui magis est ingenium vel magis [illegible]
in politica. s. [illegible] politici [illegible]
politice principatum [illegible] [illegible] [illegible] quarte
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] aliquid disponant [illegible] principatum [illegible]
[illegible] quid plus [illegible] [illegible] politice principalis
Verum tamen et que disponunt ad politicam principatum
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

maiores iniuste et honorantur dominationibus et coronis et [illegible] cius qui pro re publica fortiter fecerunt et simile quod dicit de civitate secundum ex quibus civitas constituitur sicut superius expositum est. [illegible] vel civilitas similis necnon et altercatio. scilicet ut ideo quia minores politicis civilibus maiorem accipiant principatus honorem. Et consequenter concludit quod tales esse propter quod rationabiliter propter antiquum homines nobiles magis in politeia quae est oligarchia et ubi in politeia cuiuscumque civitatis oportet cives liberos esse et concludit causam quia scilicet liberos et honorabilitatem fortunae super esse cives et principatum habere in civitate et hoc dat rationem dicens scilicet neque erit civitas ex egenis omnibus sicut neque ex servis. scilicet sic ex omnibus egenis neque habuit aliter etc. et contra commune nec indistinctionem et sic patet civitatis secundum omnes fieri etiam virtutis bonitatem sicut dictum est in primo non sic ergo ex [illegible] et libertate secundum dictam similitudinem ad alterum gradum [illegible] vel libertate et sic etiam patet civitatis. Consequenter arguit [illegible] si opus est horum scilicet liberorum et divitiarum communiter videtur palam quia iustitiae et politicae virtutis quod est fortitudinis super est opus ad civilitatem et subiungit rationem scilicet neque scilicet sine hiis scilicet iustitia et fortitudine habitari civitatem possibile est sine prioribus quidem scilicet divitiis et libertate impossibile est esse civitatem sicut paulo ante dictum est sine hiis scilicet scilicet iustitia et fortitudine habitari bene super est impossibile. Deinde concludit hanc disputationem ad civitatem quid ergo esse quod est ut civitas sic videbuntur utique omnia vel quaedam horum dubitare. alia sic habitare est civitas sine hiis esse non potest ad vitam vero bonam virtutis scilicet disciplina et virtus et dicit disciplinam propter intellectualem virtutem virtutem et moralem maxime utique iuste dubitare propter super quemadmodum dictum est et prius. quia vita bona non est sine hiis sicut nec civitas sine divitiis et libertate. Quoniam autem neque omnibus aequale oportet habere ista ostendit autem quod quicumque aequales sunt in uno solo vel inaequales ad politicam considerationem non pertinet quod illud unum non autem accipere aequalia vel inaequalia in politia principatuum. Et si attribuant eis aequalia vel inaequalia secundum unum [illegible] civilitas [illegible] civile et hoc ostendit quod una [illegible] in personis singularibus scilicet individualibus [illegible] in ingenuis in pluribus comparatis ad pauciores et in virtuosis in priore duo facit dicit prius quod omnis constitutio civilis est si aequalibus vel inaequalibus in uno attribuant aequalia vel inaequalia. Secundo ostendit quod omnes cives sunt unum ad quod est iniustitia altercationes de principatu scilicet quod debeant principari iuste simpliciter aut non iuste aliqua dicit quod. Quoniam autem non omnia aequalia oportet habere aequales secundum aliquid existentes solum quod est unum ad sic in quo sunt aequales neque inaequalia inaequales secundum unum scilicet quod inaequales sunt in eis sicut divitiae vel nobilitas vel ad tale sicut paulo ante dictum est et consequenter concludit necesse omnes tales politicas esse transgressiones in quibus scilicet vel aequalibus in uno attribuunt aequalia vel inaequalibus in uno attribuunt inaequalia de politeia principatu. et hoc est primum principale. Et subdit dictum prius. dictum est autem quod prius scilicet in tertio libro [illegible] tamen quodam iuste omnes super altercantur et hoc ostendit quod in dicendo in multis primo in divitiis et hoc est divites quidem super altercantur sic debere principari quod plus regionis attinet ipsis regio autem sive terra est super et communiter et est talis ad quos plus pertinet de communi regione debent in ea plus principari ad divites plus pertinet quod ipsi principabuntur. Secundo inducit in hiis qui fideles vocantur probat adhuc autem pervenientes fideles magis ut in pluribus. et est ratio talis convenienti civili magis est in communicationibus et pactis fideles autem magis servant conventiones et pacta quod principabuntur. Tertio inducit in nobilibus liberis et ingenuis cum quoniam propter invicem super altercantur de principatu et ponit rationem dicens scilicet magis cives qui generosi sunt quam qui non generosi et est ratio talis. cuilibet propter imparitatem habent dispositionem ad cives magis debent principari in rebus publicis sive politiis liberi et ingenui magis dispositi ad cives quod etiam magis principabuntur. Et adhuc inducit aliam rationem quia quidem ingenuitas autem est liberorum nobilitas apud quoscumque habetur honorabilis et est ratio talis honorabiles personas magis oportet principari quam non honorabiles ingenui magis honorabiles sunt apud omnes quod ipsi oportet magis principari. Et adducit ea dem rationem adhuc meliores super esse verisimile est eos qui ex melioribus nati sunt super ingenuitas autem est virtus generis et accipit virtutem pro eo dicitur excellentia in bono sic scilicet ex communi ingenuitas quae nobilitas est ingenuitas. ratio autem talis est cuilibet sunt magis nobiles et meliores in cives hos magis decet principari ingenui sunt hoc quod et etc. Quarto inducit quod ratione iusti et boni virtuosi altercantur de principatu. Similiter inducit iuste et in etc. virtutem altercari de principatu scilicet et ponit hoc rationem communicativam enim virtutem dicimus esse iustitiam. Omnes enim qui communicant in distributivis vel commutativis communicant secundum aequalitatem iustitiae vel ad medietatem arithmeticam vel ad medietatem geometricam ut dicitur in quinto ethicorum hoc quia iustitia generalis est una virtus. ideo addit cui scilicet iustitiae necessarium est super omnes alias alterum super virtutes. et hoc ratione dat in quinto ethicorum quia iustitia est secundum quam lex praecipit praecipit autem lex secundum omnem virtutem quod necesse est quod iustitia assequatur omnis virtus et est ratio talis quod de altercatione aliquis dignior est principatu magis de principari iustus quod assequitur omnis virtus est hic. quod et etc. Quinto inducit de pluribus comparatis ad pauciores autem vero et plures ad pauciores et ponit hoc altercationis rationem scilicet scilicet valentiores et ditiores et meliores sunt ut acceptis pluribus quod est in pluralitate ad pauciores hoc est in comparatione ad paucos et est ratio talis cuilibet valentiores et ditiores et meliores sunt magis debent principari valentiores et meliores sunt paucis quod magis principabuntur et addit ergo si omnes sunt in una civitate dico autem explanando scilicet puta boni scilicet virtuosi et divites et ingenui adhuc autem multitudo alia politica sic utrumque civitate super utrum altercatio erit in eos super quos oportet principari. autem non erit contentio secundum unamquamque politiarum dictarum in singulari super scilicet aristocratiam oligarchiam et democratiam in distinctionem iudicium super est quos oportet principari quia in aristocratia constat debere principari virtuosos et bonos in oligarchia pauci potentes et divites

in democratia populi multitudo. Sicut omnibus expetendis et
ipsis nobilibus et hoc est quod subdit. dominantibus enim divitiis
abundantiae et videtur quorumdam puta hic quidem eo quod sicut di-
vites oligarchia. hoc autem secundum Aristotelem eo quod studiosos vi-
ros sic et aliorum secundum politiam vel magis sicut regnum et
democratia. eodem modo super divisionibus penes eos qui princi-
pantur [illegible]. Deinde multas ad paucas quas oportet principari
determinat actum considerandum quia et idem quod hic contra
super inaequalitate quorumdam determinans [illegible] singuli. plures
dubitationes altercantes de principatu proponens principales. Si
sive uno [illegible] valde qui virtute habet quo oportet dicere
[illegible] ponit [illegible] multos vel hic super consideratum
dicit est quod pauci ad opus civitatis super quod est constituendo
civitatem oportet considerare si possibile sit civitatem constare ex pau-
cis super bene si est civitas [illegible] et pauci in ea vi-
ri [illegible] vel super considerari quod tanta multitudo
ut sit civitas [illegible] quod aliter non sedabitur altercatio nisi
dicatur et qua dicitur pauci et qua multi.

Deinde movet dubitationem ad singulares partes et ubi duo
[illegible] dubitationem [illegible] inducit rationem
[illegible] singulos et hoc est [illegible] dubitationem quandam ad omnes [illegible]
[illegible] omnes altercantes de politiis honoribus hic est principatibus
et primo ponit [illegible] videbuntur quidem nec
[illegible] iusti dicere qui propter divitias volunt principari
illi enim [illegible] non principantur nisi ad divitias
iusto neglecto [illegible]. Similiter et qui
propter genus super volunt principari. illi enim principantibus
[illegible] suos [illegible] exaltantes et alios deprimentes.
Deinde ad idem obicit palam enim rursus quod si aliquis unus
dives omnibus est palam [illegible] eodem iustum oportebit
hunc principari omnibus [illegible] talis est. Si iustum est divitem
alius principari secundum eandem rationem talis [illegible] si unus
omnibus ditior fuit ille omnibus principaretur per illam rationem
[illegible] hoc est [illegible] propter divitias [illegible] de principatu altera
[illegible]. Deinde similiter inducit de ingenuis similiter et
dubitantes ingenuitate altercantibus super de principatu
propter libertatem. Si enim unus magis ingenuus omnibus est
si ingenuitas debet principari ille unus omnibus principabitur
[illegible] ingenuus propter ingenuitatem [illegible] debet prin-
cipari. Idem autem et hiis accidet et contra aristocratias dominantes.
Si enim unus sit melior [illegible] illius qui sunt in poli-
teumate studiosis omnibus. Deinde inducit de vir-
tuosis hunc oportet esse dominum [illegible] iusto et sic unus
omnibus dominabitur quod est inconveniens. Consequenter [illegible] obicit de
multis et paucis [illegible] si multitudinem oportet esse dominantem quia va-
lentiores sunt paucis et si unus vel plures quidam uno plu-
[illegible] aut multis valentiores [illegible] oportebit
[illegible] dominos esse magis quam multitudinem. secundum eandem rationem
[illegible] reputat inconveniens [illegible] dimittere
principari qui [illegible]. Consequenter omnibus
hiis concludit intentionem [illegible] horum terminorum
[illegible] manifestum quod horum terminorum nullus rectus sit
[illegible] omnibus principari [illegible] alios au-
tem [illegible] nec divitiae nec ingenui-
tas nec virtus [illegible]
qui propter virtutem volunt dominos esse politeumatis

Similiter et ad eos qui propter divitias habent multitudinem [illegible]
quidam rationem [illegible] altercantes de principa-
tu. de virtute et de divitiis [illegible] est [illegible]
quod multitudo si colligatur virtute [illegible] in singulis [illegible]
valebunt in virtute paucis virtuosis et uni. Similiter
multitudo eadem ratione [illegible] individualis uni vel paucis
et si propter virtutem dominium [illegible] principatus tunc multitudo pre-
valens in virtute magis principabitur quam unus vel pauci.
Similiter si propter divitias [illegible] principatus multitudo maiores
habens divitias magis principabitur. Deinde ponit rationem [illegible]
[illegible] multitudinem aliquam esse meliorem in virtute quam
paucos [illegible] pauci sunt vel unus et sic multitudo
magis principabitur quam unus vel pauci. [illegible] Similiter ob[illegible]
de divitiis et super [illegible] habet multitudinem aliquam esse
ditiorem super uno vel paucis. et si tunc propter divi-
tias [illegible] principatus igitur principabitur multitudo et subdit
qualiter debet [illegible] ut unum sit [illegible] et singulariter
hoc est non ut singuli ad singulos [illegible] excedentes
sed ut simul omnes hoc est ut omnes de tota multitudine
aggregata virtute et collectas habentes divitias [illegible]
ad unum vel paucos quod sic multitudo excedit in virtute
et divitiis. Consequenter sumit occasionem aliam quaestionis [illegible]
subdit propter quod et ad dubitationem quam [illegible] quidam et [illegible]
[illegible] obviare et ponit aliam quaestionem. Du-
bitant enim quidam et magis [illegible] ubi inducit
quaestionem [illegible] ponere rectissimarum legum ponendo sic leges
ad [illegible] meliorum vel ad [illegible] plurium [illegible]
[illegible] quaestionem [illegible] dubitatur [illegible] inconveniens
[illegible] indisputationem et [illegible]
[illegible] quaestionis [illegible] quid [illegible] dicit Dub-
[illegible] legislatori volenti ponere rectissimas leges
sic ponendo leges ad [illegible] meliorum vel ad id quod
[illegible] plurium [illegible] super aliorum talis [illegible]
[illegible] quaestionis est quod sic [illegible] est distributiones
[illegible] debent [illegible] dignitates personarum [illegible]
[illegible] virtuosi digniores et meliores [illegible] sint
[illegible] quam alii [illegible] ratione [illegible] distribu-
[illegible] dignitates et principatus [illegible] sic [illegible] plures
pauci et multi uno meliores [illegible]
[illegible] virtuosi [illegible] singuli ad singulos [illegible]
[illegible] ad paucos vel ad singulares [illegible] ratione [illegible]
ponderatur [illegible] multitudine vel pluribus. Deinde ponit
unam [illegible] quaestionem [illegible] quod rectum
sumendum [illegible] et non [illegible] quod dubia sic [illegible]
legislator [illegible] sumere rectum debeat hoc quod rectum in
civitatibus est in particularibus voluntariis actibus
[illegible] dubitabilibus [illegible] lex non [illegible]
[illegible] ad rectum simpliciter hoc ad rectum [illegible] et tunc
[illegible] magis expedit civitati. Unde subdit rectum
[illegible] ad bonum totius civitatis [illegible] sumendum est
et hoc ulterius explanat subdens et ad omnem civium [illegible]
quod [illegible] convenit et subdit quid sit civis
[illegible] quid est qui participat eo quod est principari
et subici. Deinde est [illegible] in [illegible] [illegible] de eius [illegible]
est qui participat principatu consiliativo et iudicativo
[illegible] ut [illegible]. Deinde ostendit quod in specialibus

polythie alie determinantur secundum quod et alie inoptime. Secundum
vnamquamque politiam alie, scilicet aristocratia et democratia et bene
ad meliores, oligarchia ad potentes et diuites, in democra-
tia ad populi multitudinem. Ad optimam autem optimus est super
qui potest et eligit subici et principari ad vitam que secundum
virtutem. Ille enim vere est ciuis et optimus ciuis, et ideo
ille vnico [illegible] de principatu, et statim videtur [illegible]
trium sequitur de multitudine inducta. Si autem aliquis intrinsecus differe-
tantum excessu virtutis vel plures quidem vno super [illegible]
tantum excessu virtutis, non tamen possibile est super complem-
tum ciuilis ciuitatis, scilicet vt tantum de virtute [illegible]
tie sic in vno vel paucis quantum est in omnibus totius
ciuitatis secundum vnum textum. Ut non sit comparabilis omnium aliorum
virtus simul sumptorum potentia eorum politica. Ad eam super po-
tentiam politicam et virtutem que illorum tales viri tunc
sicut dictum est sequitur [illegible] multitudinis [illegible] vni
vel paucis et [illegible] principatus [illegible] multitudinis
et quod dicit explicat eam que illius solum habet virtutem
politicam et quod vnius solum non potest comparari virtutem et
polyticam potentiam totius multitudinis et subdit quod tales
non dicuntur esse pars ciuitatis qui sic excedunt. Non adhuc
ponendus partem huius ciuitatis super esse tales excedentes
in politica potentia et virtute. Quare ostendit inconueniens quod
contingit [illegible] partes ciuitatis ponit, iniuriabuntur enim digni fa-
cti equalibus inequales tantum existentes secundum virtutem et po-
liticam potentiam. Hoc est tam excellentes persone iniuria-
buntur aliis ciuibus si iudicantur ad paria cum eis cum tamen
sint excellentiores, et explanat excellentiam ipsorum. Quemadmodum enim
deum inter homines verisimile est esse talem, scilicet tam excellen-
tem in politia potentia et virtute [illegible] legislationem non
debet esse equaliter. Unde palam quod et legislationem [illegible]
ciuitas super [illegible] esse [illegible] equales genere et potentia. De tali-
bus autem, scilicet tam excellentibus personis, non est lex [illegible]
ipsi enim sunt lex [illegible] soli [illegible] deridendus vtique erit
aliquis leges statuere temptans de ipsis, scilicet personis tam excelle-
ntibus. Et hoc est quod dicit philosophus quod leges posite sunt propter malos
non propter bonos. Et apostolus I ad Thimotheum I: Iusto non est lex
posita sed plagiariis et homicidis [illegible] et reddit rationem scilicet
dicentes [illegible] legem non habentes ipsi sibi sunt lex, qui ostendunt
opus legis scriptum in cordibus eorum [illegible] subdit ex-
emplum dicentes enim vtique forte que quidem Antistenes
ait leones cum dentibus lepusculis, et intendit dicere
quod leones [illegible] non sunt [illegible] lepusculi. Excel-
lentes autem persone sunt sicut leones [illegible] sic
lepusculi, et ideo [illegible] excellentes persone [illegible]
[illegible] inferiores [illegible] omnis [illegible] ciuitas
enim est equalium [illegible] qui [illegible] propter aliquam
excellentiam [illegible] inferiores et expelluntur
[illegible] est. Propter quod et ponunt relegationem democratizate
ciuitates propter talem causam, scilicet quia nolunt sustinere quod ex-
cellentes persone sint supra se [illegible] inequalitate
democraticus enim principatus [illegible] est et in fauore
populi inductus sicut sepe dictum est, et subdit: Hec enim
ciuitates [illegible] prosequuntur equalitatem maxime omnium, et [illegible]
propter quod eos qui videntur excedere potentia propter diuitias vel multos
amicos vel propter aliam potentiam politicam relegabant et transferebant

extra ciuitatem temporibus determinatis. Scilicet quia propter [illegible]
[illegible] nolunt alios [illegible] probat per fabulas antiquorum poetarum,
scilicet quod tales euitandi sunt. Fabulantur autem et Argonautas
Herculem dereliquisse, hoc est quod Herculem dereliquerunt Argonaute
[illegible] expulsus [illegible] propter talem causam et ponit rationem. Non enim
voluisse ipsum ducere Argo, id est nauem, cum aliis, et ponit
tamquam excedentem multum nautas. Propter quod et in magna
re tyrannide [illegible] vnus opprimit alium propter excellentiam [illegible]
quia eminet aliis et Periandrum [illegible] quandam quod de
[illegible] exposuit Thrasibulo. Et hoc Thrasibolo est [illegible]
[illegible] poete qui per Periandrum exposuit consilium scilicet ciuitatis
non simpliciter existimandum recte increpare. Ille increpuit
consilium quod eminentes [illegible] dicit enim quod Periander
dixisse quidem nichil ad missum propter nuntium de consilio. Hoc est [illegible]
pro ciuitatis [illegible] consilium [illegible] excellentes et
excedentes spicas planasse aream. [illegible] et ille
[illegible] excellentes personas [illegible] ciuitate [illegible] esse
[illegible] et hoc totum induxit ad hoc quod leges ponende
sunt [illegible] plus et equaliter [illegible]
[illegible] ignorante quid [illegible] volunt
[illegible] ad [illegible] causam [illegible]
[illegible] querere [illegible] intelligere
[illegible] excelle-
ntes [illegible] ne [illegible] non solum
expedit tyrannis [illegible] ne [illegible] expediat
non solum tyrannis [illegible] et [illegible] oligarchie
[illegible] potentes et diuites principantur et [illegible] democratie
[illegible] impediunt [illegible]
[illegible] tales personas [illegible] esse co-
mmunit [illegible] relegare et hoc est. Relegatio enim eam-
dem habet potentiam modo quodam, scilicet cum [illegible]
excellentes [illegible] hoc enim fit per relegationem. [illegible]
[illegible] esse [illegible] generalis [illegible]
[illegible] ciuitates [illegible]
sicut quidam [illegible] super sunt [illegible] excelle-
ntes [illegible] velud Athenienses quidem [illegible]
et [illegible] et Lesbios, scilicet tres insulas quibus dominabantur [illegible]
[illegible] non magis [illegible] impedire principatum
super [illegible] insulas humiliauit [illegible]
[illegible] facta [illegible] insule ille subdere se [illegible] facta [illegible]
fecerunt que Athenienses non [illegible] opprimebant
eos [illegible] facti ne rebellare possent [illegible]
[illegible] rex, scilicet Darius, Medos et Babilonios
[illegible] quibus dominabatur et aliorum sagaces [illegible] qui [illegible]
[illegible] sagacitate et industria, qui [illegible] in
principatu [illegible] scilicet ne [illegible] eleuarent [illegible]
[illegible] quod [illegible] sic faciendo sit. Problema autem hoc est
[illegible] omnis polythie [illegible] rectas scilicet quod
eminentes persone [illegible] ne se eleuent [illegible]
ciuitate [illegible] enim quidem polythie sicut est tyrannus
oligarchie et democratia [illegible] hoc agunt
scilicet quod leges statuunt ad proprium [illegible]
Non solum [illegible] bonum [illegible]
hoc est [illegible] eminentes ne eleuentur
[illegible] similiter malus [illegible] palam [illegible]
aliis artibus [illegible] pictor [illegible]

et hoc patet exemplo in commensuratione aliorum membrorum: si
enim distat pulcritudine supra modum, sicut si pes esset
incommensuratus, et proportionari membris, et puppim navis
facere supra modum excedentem commensurationem aliarum partium navis,
vel aliarum partium navis aliquam supra modum excedentem
et utique magister chori [illegible] est symphonie [illegible] aliis
et pulcrius toto choro cantantem supra modum chori agere
et statim obfuscaret cantum aliorum et non concordaret
et sic dissolveretur chorus. Ideo propter hoc dicit quod sic
prohibet monarchia quo minus principalis polycratia etiam
civitatibus [illegible] obviat sibi dicens. Omnia propter hoc quid non
prohibet monarchas concordare civitatibus sicut ipso princi-
patu proficuo civitatibus existente sicut agunt quod si agere
ad utilitatem propriam repellentes. Et ex omnibus hiis con-
cludit intentum propter quod [illegible] excellentes excellencias [illegible]
supra hoc ad civile iustum [illegible] quam dicitur relegationem [illegible]
lex de relegatione scilicet quod melius est relegare ex-
cellentes quam propter [illegible] aliis et si sic melius
est cum civitate a principio ex equalibus [illegible]
non erit opus relegatione et hoc est melius quod
a legislatore sic instituere politiam ut non indigeat tali me-
dicina. Secunda autem hoc est [illegible] navigatio si eveniat
locus de directione civitatis sicut de directione
navis [illegible] dirigere aliquo tali directione
scilicet que maxime sit ad conservationem civitatis quod per [illegible]
esse [illegible] quod quidem non faciebant civitates in
[illegible] scilicet sicut athenienses et reges persarum non respi-
ciebant ad conservationem propriae polycratie scilicet [illegible] civitatum
sed seditione utebantur relegationibus scilicet respicientes
ad proprium commodum et non ad commune et ideo seditiones exci-
tabant. Inutiliter quidem si [illegible] determinare ratio-
nem et dicit quod primo [illegible] ordinare conferens
[illegible] sicut in [illegible] polycratiis sicut sunt tyrannis
et oligarchia. Secundo [illegible] ordinare conferens in optima po-
lycratia [illegible]. Sed in optima [illegible] [illegible]
[illegible] quid [illegible] singulare conferens expediat
[illegible] sic manifestum supra est [illegible] lex iusticie est
[illegible] et [illegible] capitulo. Sic [illegible] [illegible]
iusticie [illegible] est [illegible] invenire [illegible]
eius in tali politia [illegible] tyrannis et [illegible] et de
tali [illegible] subdit. [illegible] autem [illegible] simpliciter iustum [illegible]
est [illegible] iustum [illegible] manifestum supra est [illegible]
debet ordinari ad commune [illegible] non [illegible] sub
inferre de optima polycratia [illegible] in vii ethicorum est
regimen per virtutem [illegible]. Hec multas dubitationes
et subiungit [illegible] [illegible] aliorum bonorum excellentiam
sed est [illegible] non quod excellentia [illegible]
[illegible] bonis [illegible] [illegible] et [illegible]
[illegible]. Si [illegible] fuit [illegible] sunt virtute [illegible]
scilicet excedentes et tunc [illegible] dubium est quid [illegible]
Secundum [illegible] non [illegible] et aliquando [illegible]
[illegible] tale [illegible] civitate [illegible]
[illegible] est civitati [illegible] dicitur non [illegible] quod
[illegible] sapientum [illegible] est [illegible] et rex [illegible]
[illegible] [illegible] et hinc [illegible]
[illegible] non [illegible] recta [illegible] supra utique [illegible]

[illegible] ex civitate scilicet [illegible] talem [illegible] relegationem supra
[illegible] et statim [illegible] [illegible] talem
supra dicit debere [illegible] excedentes alios non [illegible]
principari. Secundo [illegible] [illegible] et ad [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] si [illegible] principari [illegible]
et est supra [illegible] [illegible] non [illegible] est regnum [illegible]
quod [illegible] erit et ad utilitatem [illegible] omnia statuit
[illegible] [illegible] esse [illegible] statuit [illegible] [illegible]
[illegible] principaliter [illegible] sic ordinat [illegible] [illegible]
[illegible] debentes principari scilicet democraticos [illegible]
[illegible] talem debere principari [illegible] [illegible] et si [illegible]
diceremus principari [illegible] non [illegible] quod principatus
tales debent [illegible] eo quod [illegible] [illegible]
sunt. [illegible] omnibus concludit [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] natura
[illegible] virtutis scilicet tali obediunt debere supra [illegible]
[illegible] [illegible] non [illegible] ut reges sunt
tales perpetui [illegible]. Sicut non [illegible] in viii ethicorum
tales omnino [illegible] [illegible] et ideo [illegible]
[illegible] ad utilitatem propriam sed omnia ad utilitatem [illegible]
et ideo [illegible] [illegible] clamabunt tali regi. Sicut
[illegible] regi [illegible] [illegible] vivat [illegible] rex in
eternum.

[illegible] [illegible] [illegible] de [illegible] de
polycratiis [illegible] [illegible] de [illegible]
[illegible] de regno dicit esse optimum [illegible] hoc dicto [illegible]
non determinat quid sit regnum et quot eius species
[illegible] [illegible]. Secundo [illegible] dubitationes [illegible] de reg-
no et solvit [illegible] [illegible] et inquisitionis [illegible]
[illegible] capitulum [illegible] in [illegible] [illegible] non [illegible]
distincte agit de [illegible] regnorum. Secundo
colligit simul [illegible] ibi. Regni quidem
[illegible] species hec [illegible] [illegible] dividit in [illegible]
In quarum prima determinat regnum quod est [illegible]
[illegible] infra regnum barbaricum ibi. [illegible]
[illegible] alia monarchia [illegible] ibi [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] ibi [illegible] [illegible]. In [illegible]
regnum [illegible] ibi. [illegible] quidem [illegible] species mo-
narchie [illegible] [illegible] ad [illegible] regnum
[illegible] ibi. [illegible] [illegible] species monarchie [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible]
[illegible]. Secundo [illegible] [illegible] ibi [illegible] que
[illegible] ponit [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] est [illegible] [illegible] [illegible]
post [illegible] [illegible] [illegible] polycratiarum
[illegible] considerare de regno et ponit [illegible] [illegible]
non [illegible] polycratiarum [illegible] esse [illegible] non
dicitur in viii ethicorum illa est optima polycratia et princi-
palis [illegible] aliarum et corruptio eius pessima.
[illegible] ordinat [illegible] [illegible] membra [illegible] considerandum
supra est utrum expediat futuris [illegible] [illegible]
et regioni [illegible] regi [illegible] [illegible] est [illegible] melius
et si supra non expedit. Secundo utrum alia polycratia magis
supra expediat civitati et regioni [illegible] sicut demo-
cratia vel aristocratia et hoc est secundum membrum [illegible] ponit [illegible]
vel aliquibus quidem expedit aliquibus autem non

scilicet in tot tractanda sunt in hoc tractatu. Deinde cum dicit pone modum procedendi dicens quod est considerare multiplicitatem regni et est ex parte primo dicit utrum est unum genus est principatus scilicet regni vel plures habet differentias scilicet secundum diversos modos regiminis et statim determinat habere quoniam facile utrum scilicet adducere sup. est quod planum continet scilicet regnum principatus sup. regni modus quod est non unum omnium scilicet civitatum et regionum et dat exempla dicens in laconica policia sup. regnum est laconica gravida per vitale quod quondam magna grecia vocabatur ut dicit sed non fuit palacium agamenonis regis cum successus menela vel quod esse regnum sup. in maxime esse et est dominio illorum regnorum que per leges sup. regebantur et id est in primis pone inter regna et subdit quod regnum restricta huic potestate quod non omnibus dominabatur nec sup. illud est autem dominans omnis sup. qui exercet regionem scilicet est quando movent forensibus bella dicitur stantibus dux est eorum quod ad bella scilicet est quod exigit ad bella scilicet est quod exigunt ad bella vel exercitus dispositum quod est ad deos scilicet est quod ad sacra pertinent sicut dispositio sacerdotum sacrificiorum et cultorum attribuitur regibus sup. in regione laconica et hec alia non habebant potestatem unius regis scilicet quod quod regnum videtur ducatus quid est exercitus imperialis scilicet est in quo imperare poterat tamen et perpetuus quod aliquando rex alienus et non dicit quod ille restricta huic potestate inquantum sacerdotalia subditorum occidendi scilicet non dux sup. nec quamvis scilicet non in aliquo regno scilicet est in regno sicut ducatus quod scilicet dux erat exercitus tunc n. quod nisi occidendi huic potestate scilicet non aliter circa dicitur sub antiquis bellicis expeditionibus sup. ad ducendum exercitum potens lege scilicet est tunc poterat lege dare et punire vel occidendo tanquam sibi non obedientem et scilicet quare per homerum dicitur homerus scilicet quod dictum est in agamenone rex mala quid audiens scilicet est exaudiens statuta sua per reprimebat in exercitationibus quod noluerint regnare sed egressus sup. in expeditionibus ad bella quorum dux fuit et scilicet mortem dux erit et sic quare per omnia quam fecit dicit ego iudico fugientem epulis non sufficiens erit fuge canes ut volucres et scilicet idem quod ponit in ethicis contra de fortitudine et ponit dicit apud me non est mors scilicet est potestate hoc occidendi. Deinde ponit epylogum de regno dicit quod quod species scilicet ducatus exercitus scilicet est quod est ducatus exercitus per vitam regnabant non per totam vitam et tanquam diversos modos huius regni hec autem quidam sunt secundum genus sicut ita scilicet quod filii succedunt patribus in illo principatu hoc scilicet aliquando eligebantur ita scilicet quod in quolibet bello novum ducem exercitus eligebant. Postea cum dicit ponit aliam speciem determinat de regno aliquo barbarico scilicet quod in tertio est quod regnum id est vel dicendum quod quale est secundo quod est tale tertio quod conservatur alterius quoniam custodie rex in regno illo

et scilicet est per hanc autem scilicet monarchia, alia monarchie species sup. est monarchie principatus in qua tamen rex regnat per tyrannicam qualitatem eius alia sunt regna apud quosdam barbarorum habent autem scilicet omnia scilicet regna barbarica potentiam similem tyrannicis scilicet est oppressiva et coactiva tyrannum sicut dicit in octavo ethicorum opprimere subiectos ad utilitatem non propriam sicut dicitur fuisse regnum sicilie sub dionisio tyranno qui excogitabat novas penas cruciandi homines et de eneis homini interfecti cuidam ex quibus bibere et similia et leges penas et est quod dicit principatus dominatur tamen legis quia sicut sepius dictum est lex est quasi scriptum aliter scilicet honestum et utilem dicitur quod tabula legis non remanet regna illa. Sed penitus hoc est institutionibus penarum suorum ad oppressionem inductis illius iure legis non habent in statuta consuetudinis primi et subdit causam illius scilicet magis similes moribus sunt natura barbari quam greci et vocat similes mores oppressivos eo quod sunt opprimentes. Sed tertio in iure dicitur esse quod suorum genus non nisi pauca contingit ille autem contra asiam sup. sunt barbari huius qui contra europam sup. sunt magis similes. Ideo sup. sustinent despoticum principatum est scilicet despoticus principatus dicitur in primo huius in primo dictum est inter servum et ideo quod propter hoc ex hoc est quod ab institutione primi descendit et dat causam tyrannidis quod quod propter tale sunt scilicet opprimunt oppressiva potestate subiectos. Deinde dicit sup. est talis monarchia ita quod subditi seditiones non movent quod propter legem sunt scilicet est secundum institutiones penas ordinatas et consuetas quod in tyranno non est securum sic dicitur. Deinde ponit de custodia regni illius et custodia autem regalis et non tyrannica propter talem causam et dat differentiam inter custodiam regalem et tyrannicam cives in custodiunt armis reges tyrannos autem extranei et reges barbarorum custodiunt quibus et inter sunt regales et subdit ulterius dicens hec quidem scilicet reges barbarorum secundum legem scilicet est penas institutiones et voluntarie quod voluntarie subiciuntur se eis. Hec autem scilicet tyranni in involuntariis principantur et ideo non est eis secura custodia civium sed ex eis nec custodia extraneorum vel legitur quod scilicet est propter quod hec quidem actualis sup. reges hii autem scilicet tyranni sed cives habent custodiam sup. ne ab ipsis civibus inficiantur quibus sunt infesti et involuntarii. Deinde ponit conclusionem epylogalem de duobus dat tertium. Due quidem sunt species hee monarchie sup. sunt scilicet bellica scilicet et barbarica. Postea subdit de tertia altera autem quod quidem erat in antiquis grecis quod vocatur elymnetas et sunt principes duces greci instituentes. Deinde et in tribus principatum diversis et aliqui exercere contra in habitacionibus est scilicet et exponendo addidit est autem scilicet monarchia ut simpliciter est dicitur scilicet est ut dictum est clara tyrannis illa nec dicitur quod eclesiam eligebant ad tales oppressiones exercendas et repellendas et scilicet quod sedes in statibus regionum acceptabant ut primum est ulterius in tale tyrannidem ponit differentiam inter hoc regnum et barbaricum dicit quod scilicet regnum non differt a barbarico

quia non sit sine legem utrumque enim sunt secundum legem et illud et
istud. Sed quia rex vocatur institutio patria et hoc est dictum
a barbaris, scilicet monarchia, non eo quod non sit secundum legem, sed
eo quod non patria sit solum. Hoc enim regnum principabatur et [illegible]
nes quos subditi poterant et dat differentiam in istis principa-
tibus principabantur et super in regno tali. Primum principatu
ta hoc et huiusmodi. Hoc est aliqui principes in eodem regno usque
ad quedam tempora determinata. Illi erant quidam potestates
in quibusdam locis constituti ad tempus sicut et nunc inveniuntur
in Lombardia vel actiones. Hoc est sicut duces exercitus non
principabantur nisi quamdiu ducebant exercitum in bellicis tempus
sicut paulo ante dictum est de regno Agamemnonis et de hoc re-
gno inducit exemplum. Qualem elegerunt quidam Mitilenii et
Mitilena insula iuxta Siciliam posita in mari. Sicut antiquitus
adversus profugas quibus preerant Antimenides dux alter
et legis lator. Isti enim aggravabant peregrinum exercitum pro-
gancium et infestabant insulam contra quos repellendos elegerunt
Mitilenii [illegible] et dicit poema Alcei lirici et Alceus pre-
legerunt [illegible] tyrannum in quodam scolio, id est [illegible]. Scoli-
um dicitur ut dicit magister quod in margine iuxta textum [illegible]
ponit et exponit ea que in eo continentur et dicitur ab agio scolio
quod est disciplina sicut et glosa dicitur a glos quod est lin-
gua quia textui loquitur et exponit illud. Autem dixit Alceus
subdit increpat enim scilicet Alceus Mitilenios quia malum
patrie [illegible] prefecerunt tyrannum sine felle cives enim
[illegible] sine felle erant et [illegible] prefecerunt ut
refugas [illegible] repellerent [illegible]
dicit illa Alcei et gravius infelicitatis tyrannum scilicet [illegible]
qui laudantes simul [illegible] super prefecerunt tyrannum.
Deinde subdit epylogale ... de tribus regnis. Hoc
quidem sunt super regna et erant ab antiquo. Et ponit
qualitatem in eo [illegible]. Illa enim tyrannice sunt
tales monarchie erant despotice. Hoc est similitu-
dinarie. Illa autem electe et voluntarie super erant regales.
Rex enim dicitur voluntariis et liberis. Consequenter subdit de
quarto regno. [illegible] et hoc dicit iuxta [illegible] describit et exponit
regnum [illegible] que [illegible] et quid habeat proprio
[illegible] qualiter dilatabatur [illegible] epylogalem
et hoc est. Quarta autem species monarchie regalis super
est que fuit circa tempora scilicet priami et ettoris et hectoris
voluntarie voluntarie enim sibi subditi elegerunt tales
reges et ponit causam secundum partem [illegible] sunt reges [illegible]
gem quia sine leges [illegible] principabantur. Subdit communiter
primi erant benefactores multitudinis et artes aut bella primi
artes quia primi illas artes docuerunt [illegible] bellum
quia primi docuerunt movere iusta bella [illegible]
[illegible] velle et greci et destructione troye et ponit aliam
causam quia regnabant tales quia [illegible] collegerunt super [illegible]
[illegible] civitates aut emerunt regionem. Tales sunt reges
voluntariorum et successive fiunt regnantes super principes
per successionem patris super filios suos. Hoc est [illegible] iure successionis
cessores. Deinde ponit [illegible] quam potestatem habebant. Domini autem
erant [illegible] secundum bellum [illegible] enim ut duces exercitus
et [illegible] hoc est [illegible] sunt domini [illegible] scilicet [illegible]
sacerdotales super erant et [illegible] causam dicit in primo [illegible]
[illegible] omnibus [illegible] ad [illegible] et voluptatem

in scolam [illegible] [illegible] est sacerdotalis [illegible]
posuit studium [illegible] ut dicit philosophus [illegible]
[illegible] sunt [illegible] aliquis [illegible] sicut enim dicit ibidem
[illegible] omnes qui [illegible] est. Deinde subdit [illegible] in quo
habebant potestatem tales leges. [illegible] sicut iudicabant
scilicet [illegible] ad [illegible] [illegible] determinate quamdiu [illegible]
[illegible] hoc autem faciebant scilicet [illegible] iudicantes [illegible]
non iurantes quia sine iuramento [illegible] sicut dicitur in v. [illegible]
[illegible] esse sicut [illegible] et iurantes scilicet et [illegible]
[illegible] iuramentum et erat sceptri elevatio [illegible]
[illegible] manus elevant. Deinde regni dilatatione subdit
[illegible] quidem [illegible] in antiquis temporibus et [illegible] que pertinet [illegible]
[illegible] que [illegible] hoc est ad [illegible] [illegible]
[illegible] scilicet civitatis principabantur [illegible]
hoc quidem [illegible] regibus hoc et [illegible] occupabant
in aliis quidem civitatibus [illegible] super principabantur. Et [illegible]
[illegible] est regnum et [illegible] est [illegible] libertas
[illegible] hoc est [illegible] regibus [illegible]
et [illegible] dicitur regnum [illegible] bellicorum que [illegible]
[illegible] pugnantes [illegible] solum habebant et ponit
[illegible] epylogalem. Regni quidem igitur species hee iiii numero
una quidem que circa eroyca tempora hoc est [illegible] in qua [illegible]
[illegible] recolligit quicquid dictum est et incipit [illegible] ponere
[illegible] quia [illegible] regni et addit unam
monarchiam [illegible] quam prius non [illegible] et [illegible]
[illegible] ad duas et hoc [illegible] hoc est una
quidem que circa eroyca tempora hoc autem erat voluntariorum quidem
voluntarie enim subiciebant se talibus [illegible] in quibusdam
autem determinatis non [illegible] et addit in quibus [illegible] enim
exercitus et [illegible] super [illegible] erat rex et [illegible] quam ad
[illegible] sicut paulo ante dictum est. Secunda autem barba-
rica et illa [illegible] [illegible] hoc autem [illegible]
hoc est [illegible] principatus despoticus hoc est dominativus secundum
[illegible] scilicet leges despotice enim principatus [illegible]
[illegible] sicut dictum est supra. Tertia autem quam [illegible]
[illegible] appellant hoc autem electa est tyrannus [illegible]
[illegible] autem [illegible] laconica [illegible] hoc [illegible]
[illegible] est dicere [illegible] exercitus secundum genus perpetuus hoc est [illegible]
[illegible] successione [illegible] et sic de [illegible] et hoc
fuit Agamemnonis ut predictum est et subdit [illegible]
[illegible] huiusmodi hoc quidem igitur hoc modo [illegible]
scilicet ut prius dictum est. Deinde ponit [illegible]
species regni quando fuit [illegible] sicut unaqueque gens
et civitas unaqueque [illegible] hoc est [illegible] scilicet yconomicam
[illegible] [illegible] ad unum caput quia aliter
esset acephala [illegible] non est corpus cuius membra ad unum caput
non ordinantur sicut dicit [illegible] quod grues sequuntur unam
ordine [illegible] sine yconomica [illegible]
[illegible] subdit sicut enim yconomica regnum quoddam domus
est ita regnum civitatis et gentis unius vel plurium super
est yconomica quia sicut familia ordinatur ad unum
qui regit omnes qui est pater familias ita civitas [illegible]
ordinatur ad unum qui est rex ordine legis. Deinde
reducit omnes ad duas. Fere itaque due sunt ut est
dicere species regni [illegible] scilicet in hac [illegible]
[illegible] autem in [illegible] hoc quidem scilicet [illegible] dictum est et

Lacomica que scilicet similis est ducatui exercitus. Ille enim
duo que sunt extrema sequuntur. Aliarum enim multe intermedie
die harum sunt et determinat quomodo pauciorum quidem enim
domini sunt quam regnum sit plus et sunt quam laconice
sunt dirigitur. Ille enim sunt secundum principatum secundum quosdam
continue et ad quedam. ¶ Et ex hiis concludit sufficientiam
intentionis sue. Illa consideratio sed de duabus est scilicet polytiis et
determinat de quibus utrum quid utrum expediat civi-
tatibus ducem exercitus perpetuum esse et semper vel singulariter
quod est genus successionem vel secundum electionem quod est ut tota
generatio succedat usque ad generationem sicut filius
patri sed non nepos avo. Utrum et quod est alia considera-
tionum utrum quid unum expedit dominum esse omnium vel non
expedit. ¶ Deinde excusat se de hac consideratione in
hoc tractatu. De tali quidem igitur ducatu exercitus magis considerare
hoc legum speculative quam polytie quod est legum specialis consi-
derationis. In omnibus enim polytiis contingit hoc fieri quod est legum
speculatione consideratione dimittatur primo scilicet in hoc tractatu ex-
posita legum de tali considerare. Reliquus autem modus regni
quod est de regnorum distinctione polytie species est illius de tali
considerare sunt in hoc libro et dubitationes quas incidit circa
hanc scilicet in sequenti capitulo.

Cap.

¶ Principatus autem inquisitionis est. In hoc capitulo determinat
dubitationes circa predicta et dividitur in tres partes secundum tres
dubitationes quas inducit. Primo enim querit utrum melius
sit civitatem regi lege vel rege. Secundo utrum melius sit
regem robur habere ad cogendum inobedientes vel non.
Tertio. Hic autem dubitationem et exponit dicto quod ipse terribile
sit in una quaque polytia. Dicit ergo cum determinandum est
quid sit terribile. Ibi duo sunt. Primo enim ostendit quod
lege non potest gubernari civitas eo quod illum et illis est.
Secundo ostendit in dicto quod homine melius non gubernatur
civitas quam lege quia homo passionibus subiacet et sepe de-
ducitur ira amore et huiusmodi quod gubernationi civitatis non competit
et hoc est ¶ Principatus autem inquisitionis est. Hoc utrum expedit magis
ab optimo viro regi super civitatem vel ab optimis legi-
bus et ponit rationem quod ab optimo viro ~~ob~~ ~~participantibus~~
~~expedire a rege regi~~ Et est ab optimo viro regi participantibus
expedire a rege regi. Et hoc dat rationem, scilicet enim
solum leges dicunt super universale, et non ordinare ad ea que
eveniunt scilicet in particularibus casibus, et ideo oportet quod suppleatur
quod est gubernatio sit in particularibus casibus tamen in communi-
cationibus quam in distributionibus in quibus cotidiana requiritur
experientia quam legislator considerare non potuit melius
sic regi a viro quam lege. ¶ Concludit alterum scilicet quod et in aliquibus
arte scilicet activa vel factiva principatus secundum litteras est separatas
leges inutiles. Et causam reddit in quinto Ethicorum ubi dicit quod
hic ad unam communem regulam redigi non possunt, sed
inveniuntur sicut in edificatione lesbie. Lesbia autem insula
est in qua lapides omnes indomabiles sunt ad tantum
quod et in mole ad iniunctione quod sit plumbea regula ut cuius
lapis non possit redigi ad rectitudinem regule regula
curvetur ad lapidem. Et ita quod non sit eius excessus. ¶ Ideo
quod dicit probat per exemplum et quidem in Egypto post tertium diem
movere licet medicis si autem prius in suo periculo. Et inde
dicit intendit dicere quod est in regimine virtutum sicut contra

in instituere autem contrarium, sicut est infirmitas ex sanguine que
pertransit, continue medicus movet febrem, quandoque contra
horam. Si est ex fleumate medicus expectat completam putrefactionem
non tamen potest. Si est ex colera movetur infirmitas medius
dierum. Si ex melancolia movetur in quartana et similiter et
Egypti quod medico non licet movere infirmum ad aliam die-
tam contraria non post tres dies quod tunc expectatum est motus omnium
humorum et si autem movet eum per alterationem dicte et decrete sunt
in suo periculo quod tunc non operatur secundum artem. Similiter vel et in
polytiis unum secundum gramatias quod non est vel secundum litteras hoc est
scriptas leges et leges scilicet ubi optima potest ipse civitas
tamen bene est ut dictum est. Aliter autem sunt secundum particulares
casus emergentes in quibus sepe contra civitatem dirigende
in regimine tamen sine. ¶ Et ratione videtur inductionem et est
ex principe probat. In qua plura sunt. Primo enim ponit rationes quibus
probatur melius esse civitatem regi lege quam rege. Secundo
contra has obiectionum quorundam excludit ibi Sed forte. Primo
ponit rationem prius dictam scilicet quod homo movetur passionibus quibus
impeditur a bono regendo et hoc est dicto et illum finem ultimum
contrarie principibus scilicet regibus et aliis. Sermo autem ille est
valentius autem cum non accedit quod passionale omnino quam cum
ille est super passionibus abducitur. Lege quidem igitur hoc non inest
scilicet quod passionibus abducatur. Humanam autem animam necesse hoc inesse
omnem. Rationem talis est ad cuius abrectio abducitur impossibile
est rectius dirigere quam quod passionibus abducitur. Lex pas-
sionibus subiacere non sunt omnis humana anima subiacet passionibus
igitur rectius dirigit lex quam homo. ¶ Deinde excludit res-
ponsionem quorundam. Sed forte dicet utique aliquis ut hoc in consi-
liis super rex de singularibus melius quam lex et sic melius
est regi rege quam lege. Et solvit istam hoc dicto quod igitur
necesse est ipsum esse legum latorem scilicet regem et ponere leges
secundum quas dirigantur quod ex consilio invenerit planum et ma-
nifestum est super et sic adhuc lege gubernabitur civitas. Sed non
domine super contra alterum recte quod singularum super sic homines
passionibus subiecti quam dealis contra esse dicunt et subiecti
que similia. Verumtamen non possibile lege iudicare vel
omnia vel rarum cum causa est quod sunt circa particulares actus qui
novis emergentibus casibus continue occurrunt incerti.
Et sic determinatio reddit adhuc quod civitas optime regitur lege
ubi sunt novi casus particulares in quibus dominus scilicet
principi ad iudicandum secundum suum arbitrium. Et circa hanc certam
¶ tamen restat magis dubium utrum melius sit hoc committere communi
civitatis vel uni. Alterum et alterum ad utrumlibet probat quod
melius sit committere tunc et ordinat questionem sic utrum contra
unum optimum principari vel omnes. Et enim nunc conveniente
scilicet in civitate docetur consiliantur communiter et iudicant
scilicet secundum consilia inter se invicem. Et hoc omnia unius sunt adhuc
quod melius sit committere tunc quam uni. Et dicit causam hoc et
sunt iudicia omnia de singularibus. Unde conciliator quod iustum est
iudicat senator et salvat civitatem. Et ergo arguit
Secundo unum quidem igitur optimus quicumque forte deterior est
contrarie. Scilicet quam multi prevalent uno sicut in mathematicis
probatum est et ponit rationem. Sed est civitas ex multis col-
lecta et ipsa tamen hoc est sicut daturus simbola plus
pulcrior super est una et simplici quam multi dantibus
simbola. Multa comparatione in divisione diverse sicut de.

de cena regis aliqua in qua unusquisque sedet secundum suam dignitatem et multo peius quod iudicat melius turba multa quam unus quicumque sicut et melius distinguuntur omnia quae a multis quam ab uno et deinde ponit aliud exemplum adhuc magis manifestum quod multitudo quaedam sicut aqua amplior est et est sensus quod multum est magis tendit ad incorruptibilitatem [illegible] rationes et persuasiones et dat exemplum quoniam aqua amplior [illegible] dividitur quam simplex [illegible] sit et multitudo paucis magis [illegible] hoc est aliud et ratione plura invenit distincta ex quibus colligit optimum aliud. Consequenter inducit aliam rationem magis expressam quod scilicet facilius corrumpitur unus quam multi uno enim ab ira obtento vel ab aliqua alia passione tali necesse corrumpi iudicium eius sicut uno poeta [illegible] dicit ira animum ne possit cernere [illegible] simul multitudinem difficile omnes simul corrumpi ab aliqua passione ferri et peccare. Sed quia posset dici quod in multitudine plures sunt iracundi occurrit dicens sed multitudo talis sit et talis qui liberi scilicet a passionibus sunt nihil praeter legem agentes nisi de quibus necesse deficere ipsam scilicet legem et hoc in quibusdam particularibus casibus. Sed autem obviat [illegible] et dubitative non hoc facile invenire scilicet talem multitudinem. Consequenter [illegible] sicut quod si plures sint boni viri et cives multitudine scilicet et secundum rectam rationem cives sint vel unus magis incorruptibiles [illegible] vel magis plures quam unus sint incorruptibiles boni autem viri sicut videtur magis incorruptibiles quam unus aut [illegible] quod plures sicut sunt magis incorruptibiles quam unus et statim addit aliud [illegible] quod est [illegible] Sed hic quidem scilicet plures seditiones faciunt unus autem sine seditione et sic idem videtur melius unum esse quam multos [illegible]. Sed addit idest respondet hic [illegible] sicut est quod dicit scilicet etiam sicut sunt illi plures sicut et ille unus et non passionibus subiecti et ex hoc concludit quod principatum plurium bonorum virorum qui aristocratia dicitur melior est regno unius et hoc est si erit [illegible] plurium principatum bonorum autem virorum omnium aristocratia ponenda sit sicut dictum in VIII Ethicorum eum autem qui unius scilicet principatum regnum sicut sit ponendum ut videtur dicendum eligibilius utique erit civitatibus aristocratia quam regnum et cum potestate et sine potestate existente principatu cuius tamen contrarium in VIII Ethicorum dictum est scilicet quod optima politia sit regnum et causa [illegible] apparet quia primae enim civitates regebantur rege et non aristocratia et [illegible] casus hoc sic accipere plures similes secundum virtutem difficile et propter hoc forte prius rege regebantur civitates quia rarum erat invenire viros plures multum differentes secundum virtutem ab aliis sicut unus facilius inveniebatur [illegible] aliam causam [illegible] bant civitates ad quantum regnum sufficiebat unus. Tertiam causam ponit adhuc autem ab beneficio constituebantur reges quod scilicet [illegible] sicut opus est bonorum virorum et hoc [illegible] tangit [illegible] XXVI [illegible] Reges [illegible] dominantes [illegible] illustres successu temporis aliqui corrupti sunt [illegible] subditi [illegible] autem evenire sicut successu temporis et multos similes ad virtutem non adhuc sufficiebat unus rex [illegible] aliquod sicut politiam et politiam instituerunt scilicet quae nominatur aristocratia hoc est principatum virtuosorum et ex hoc [illegible] qualiter declinaverunt in oligarchiam [illegible] sicut facti opulenti [illegible] est [illegible]

[illegible] rationabile sicut est fieri esse oligarchias hoc est principatus paucorum divitum et ponit rationem [illegible] scilicet fecerunt divitias et videtur quales [illegible] in tyrannides [illegible] oligarchias [illegible] tyrannides [illegible] scilicet [illegible] ut dicam [illegible] tyrannidibus mutabant in democratiam et tyrannidibus [illegible] in democratiam sicut [illegible] exponit enim quomodo sic [illegible] scilicet ad pauciores [illegible] scilicet principatum propter turpe lucrum primo enim fecerunt reges [illegible] paucos [illegible] pauciores divites et potentes [illegible] tyrannos non [illegible] propter turpis lucri [illegible] et ut hoc civitates [illegible] excludentes [illegible] multitudine fecerunt scilicet civitates ut insurgerent [illegible] multitudo [illegible] et sic sicut democratiae hoc est principatus populi et videtur causam in hac politia plus [illegible] dicebat quia malus [illegible] erat esse [illegible] scilicet posset quam in principio fieri in civitatem [illegible] politiam aliam [illegible] democratiam [illegible] grandes esse multitudine. Deinde in fine quorum ponit unam obiectionem contra eos qui dicunt regnum esse optimam politiam. Si enim aliquis ponat optimum civitatibus a rege regi quomodo se habebunt quae dicuntur hoc est regnum filius vero [illegible] genus [illegible] regnare scilicet ut patri succedat filius. Respondit hoc non [illegible] Sed generare hoc est filios [illegible] quod nocivum sicut est regnare. Opponit [illegible] ponens rationem quorundam. Sed sicut dicet aliquis non tradere dominium eius scilicet rex bonus natus sicut malus regnum [illegible] obviat Sed non facile addit hoc [illegible] dat rationem [illegible] [illegible] sicut est [illegible] quia [illegible] non est facile [illegible] plus est diligere filium [illegible] malum quam [illegible] bonum. Hic autem dubitationem hic inquirit [illegible] in qua quaerit quam potestatem dare regi ad cogendum [illegible] [illegible] dividitur in tres partes primo enim quaerit quae potestas danda sit regi [illegible] sicut [illegible] sicut esset [illegible] qui secundum voluntatem regat [illegible] autem omnium regno [illegible] melius sit principatus secundum leges servans vel secundum [illegible] [illegible] Secundum [illegible] est prima quod quam [illegible] adiungere regi potestatem [illegible] inobedientes et hanc solvit per distinctionem [illegible] rex autem regens lege aut voluntate si lege [illegible] dare potentiam qua quisque [illegible] ad legis [illegible] Si voluntate [illegible] dare tantam potentiam quod possit [illegible] bonos quam [illegible] danda erit tanta fortitudo quae uno vel pluribus plus possit [illegible] Sed nullo modo tanta quae possit plus multitudine [illegible] est tota simul principalis dicitur. Hic autem dubitat [illegible] [illegible] explanat de qua potestate [illegible] regnativam scilicet in civitate robur ex militia scilicet aliquorum [illegible] ad quid [illegible] possit cogere non volentes obedire [illegible] principatum dispensare [illegible] quod sicut extrinsecum [illegible] [illegible] non sufficit [illegible] esse [illegible] dat [illegible] [illegible] quaerere [illegible] virtute [illegible] instituere [illegible] duplex differentia regni scilicet secundum legem et voluntatem [illegible] [illegible] [illegible] secundum legem sic dominantis [illegible] sua voluntate praeter legem [illegible] necessarium [illegible] potestatem qua custodiat, idest custodiri faciat leges

et hoc propter dominium eorum · scilicet quod Simonii Pittacum constituerunt ad resistendum
exulibus propter multitudinem partis / forte quidem et impossibile determinare ratio-
nem istam · et determinat sicut dictum est quod est secundum legem tamen
non est difficile determinare · hoc est in eo qui dispensat
regnum secundum legem / Et dicit quomodo · quia · quid ipsum habere
potentiam coactivam · scilicet quia coget inobedientes · esse qui talem
potentiam ut sit ea que singulorum · et unius et simul plu-
rium maior · ea autem que multitudinis minor · sed hoc est quod fecit
quia rex et tunc bonum est quod multitudo prevaleat ei · aliter non
subiiciet ei civitatem · sed hoc placet conventui civitatis sicut
a dominum antiqui custodias dederunt quem constituerunt
quidam quem vocabant tirannum vel tyrannum · scilicet qui
regimen insolentiam regni et maiorum · Illud sicut
dicit Hester · quod Ahasuerus qui optime regnabat quando
nouit quod non expediat regno tuo · quod insolescat plu-
rimum · propter hoc · quod ille qui sibi totus est tyrannum sibi
tetrachi et selecti legiones · qui imperant ordines
et multitudines · quod obedirent tuebantur in ira · cum seditiones
autem puniebant · Ro · xiii · vis non timere potestatem
bonum fac et habebis laudem ex illa · Si autem malum
feceris time · Non enim sine causa gladium portat ad
vindictam malefactorum laudem vero bonorum · et hoc idem placet per
aliud exemplum et dyonisio · scilicet syracusarum tyranno et regi
qui petebat custodias a civibus · scilicet consuluit quidam syra-
cusanus · scilicet syracusanis que sine principalis civitatis re-
gimini sui · dare tot custodias · scilicet quod essent singulis aut
uno aut pluribus paucis fortiores · minus autem potentes
ut multitudinem · et accipit aliam partem · scilicet de rege di-
spensante regnum secundum voluntatem et determinat de illo ·
De rege autem qui secundum suam voluntatem omnia agit ser-
mo instat nunc et faciendum considerationem · scilicet quod custodia
dando sic sit illi · et quod eius equalis debet dominare
dat rationem illam quod · non · dicit secundum legem · rex hoc est di-
spensans regnum secundum legem · non est aliqua species regni
sicut diximus · scilicet in viii ethicorum · ubi dictum est regnum esse
optimam politiam corruptam vero in pessimam · In omnibus enim
generaliter · super politiis contingit esse ducatum exercitus per-
petuum et ille dicitur esse regnum sicut in precedenti capitulo
de distinctione regnorum dictum est · preter in democratia
et aristocratia et ponit in exemplo particulari · Et multi faciunt
in principatus et civitatibus faciunt unum dominum dispensatorum
qui communi nomine dicitur rex · talis enim · quidam principatus est
et · i · quod · ut epydamnus provincia · que dicta est ingressa
et ut opponta autem que est pars quedam illius provincie · unde
sequitur · etiam aliquam partem minorem super faciunt de
dispensationis qui est aliquo modo et rex dicitur · De
toto autem omnium regno hoc est quodque in dicitur regnum
et est hoc sub periculo · illius partis ubi querentur in
quolibet modo regni dominus dispensationis possideat
rex secundum voluntatem principans hoc est autem in quo rex
principatur omnibus secundum suam voluntatem · dicit · scilicet quod
potentiam et quod voluit et cum habere et obviat [illegible] quod
nullam voluit debeat habere talis rex nec debeat esse
dominus · videtur autem quibusdam · non secundum naturam esse dominium fe-
cit cives quod dominus sit communium civium unus ubi consistit
ex similibus hoc est equalibus civitas · et hoc est quod dicit quod

Patria enim simpliciter est hominem habere velle posse et partem
totam consimilibus · non · sed idem iustum nature est super esse
et eandem dignitatem secundum naturam super est esse et si
nullus inequales dicitur quod alius · et adhuc inducit exem-
plum hoc est quod quod · Siquidem inequales · scilicet in complexionibus
et in compositione corporum · equale alimentum vel vestimentum
habere nocivum corporibus · sic habet · et quia etiam honores · scilicet
equalis equalibus non inequales dantur honores · super est
nocivum · similiter et inequales super non equales super accep-
tare honores · est · in nocivum · et secundum ordinem iustum equalibus
· non · debent equalia et inequalibus inequalia · et ex hoc infert quod
quod iustum quidem magis principari quam subici · iustum est in
civitatem tales · scilicet equales se habent ad invicem et consimiles
et dignitate pollent · Ergo eodem modo super se habent ad in-
vicem et idem est ordo inter eos · ad principandum et sub-
iciendum hoc autem iam lex · ordo enim lex · et inter eos non est
ordo · si cives et ex hoc concludit · legem igitur principari
eligibilius magis quam civium unum aliquem · Et exhoc / ce ...
intulit in aliam conclusionem · que est circa partes · hoc est partes et
Secundum eandem autem rationem et hoc · et unum si aliquos
· scilicet dominus principari melius · super est cum omnes sint
equales · hos instituit · scilicet ad principandum servatores le-
gum et ministros · scilicet qui legi obediunt et ministrant
ad cuius observantiam et subinnuit necessitate ad hoc compelle-
rem · secundum · non · esse quosdam principantes · scilicet qui sint domini
dispensationis · concludit quod non hunc unum esse aut
iustum similibus existentibus omnibus hoc est dicitur non esse
iustum quod omnibus similibus existentibus unus sit dominus · Et non
adiciatur quod multa sunt quo lex · non determinat
contingunt premisse · quod eaque non videtur posse determinare lex
nec homo potest unique nova facere · ita ut homines non
ista sibi posse legem ponere et quod debeat esse in ali-
quibus subditis · Sed ille lex instituit relinquit · scilicet que est pract-
ica variant iustissima sententia iudicare et disponere
principes super hoc propter quod in principes et legum observatores
necessarii sunt · et ideo in hoc in pre dictis se principes · dicit quod in
talibus sic iudicandi vel dispensationem iuxta virtutem intellectus
vel lex · et hoc est Adhuc autem omnia de lege iudicanda
super dicit · scilicet legem · quid autem inde habet temperamentum · scilicet
talia diiudicare melius esse secundum legem · propter
· scilicet talis philosophus qui hoc dicit et ponit dictum est quid in
tellectum iubens principari · vel iubet principari deum hoc autem
est in x · ethicorum ubi dicit quod intellectus solus est divinum
in nobis et addit adhuc de eo propter quod est hominem iubens
super principari · apponit et bestiam · et subdit rationem illius
· non · propter tale · scilicet bestiale et furor principatur habet
quod in est bestialis tandem et optimos viros intimet
· scilicet sicut bestia · et ex hoc concludit propter quod quietem sine ap-
petitu bestiali super · intellectus super acceptus · lex est · scilicet
secundum quas quis · dominum principari · et quod potest ad ius quod in
artibus operatur sicut in medicinis · aliud exemplum est
operari super exemplar quod secundum artem scriptam · obviat et
dicit ei autem artem videtur esse secundum · et dicit quod in com-
traris hoc est scripta medicari sic puto · sed in talis
tor medicinae dicat quid os in medicina attende si aliquem
totum artis curare ad proportionem · tamen sit quod arte

3

Sicut sic in experimentis que vocantur experta · empyrica. ¶ Sed elegibilius uti scriptis artes secundum possibile sicut placet quibusdam [illegible] sic ipse artes et effectus sunt indigniorum honore tamen elegibilius est eum in principatu ponere et ad regimen siue ciuitatis disposicionis qui sciat et habet experimentum · leges quam aliquos et quod elegibilius est tales plures ponere quam unum et hoc probat duobus exemplis · Et medicorum et [illegible] contra rationem priorum et dicit in illis infirmis [illegible] quod est secundum quod dictum est secundum est quod determinat in quibus secundum quod tenet et in quibus non · Et utrum melius sit ciuitatem regi lege vel uiro bono · Et dicit et non de quibusdam terminus quod mos dubium est determinationem dicit · Sed forte [illegible] in aliquibus quid [illegible] quam primo [illegible] est hoc elegibilius est uti scriptis artes quam illi secundum rationem et medium artes operantur et [illegible] sicut [illegible] passionem capi [illegible] uel alicuius passionis et in talibus omnibus digne [illegible] [illegible] et hec maxime necessarium est impossibile quod huius multa sunt [illegible] amicitia et cupiditas uel nimium et hoc est Sed et elegibilius uti scriptis artes · et subdit exemplum [illegible] quid · [illegible] [illegible] amicitias · [illegible] [illegible] faciunt quod hec [illegible] hoc quod [illegible] adeptus diuitias [illegible] [illegible] Et quod post

¶ Adobuce quod medici tales recipiunt mercedes et hic [illegible] et sanare iudices quicumque parti sint infideliter [illegible] quod medici non accipiunt [illegible] curantes et hoc est Sed accipiunt mercedes egrotos curantes hoc autem iustum est [illegible] [illegible] principatibus multa ad elationem et gratiam [illegible] agere et hoc intendit de principantibus [illegible] [illegible] non sunt legem et ideo necesse est quod lege fluerint ne [illegible] [illegible] [illegible] iudicia ¶ [illegible] hoc [illegible] [illegible] et medicos quando suspicantur persuasos abinimicis [illegible] [illegible] scilicet eos quos [illegible] [illegible] tunc eam que est · lex [illegible] · [illegible] [illegible] quereret utique magis et [illegible] arguit medicos quod artem non sequitur [illegible] et plures tales · assumendi sunt ad iudicium sicut placet [illegible] [illegible] [illegible] et hoc est [illegible] medici egrotantes [illegible] ad se ipsos alios medicos et exercitatores [illegible] eos sunt in exercicio inducentes exercitatores discipline · scilicet ad quos eruditioni melius erudiantur et dicit rationem tamquam non potentes [illegible] iudicare verum · [illegible] propter ipsos et subdit quod iudicant de propriis et in passione existentes nemo autem de propriis bene iudicat et maxime in passione existens sine peccatis [illegible] passionis · [illegible] ad proprium impedit ne iudicet [illegible] et adducit eum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] palam · quod iustum querentes medium querunt et sicut dicitur in ethicis medium inuenire difficillimum est · [illegible] determinare a medio et [illegible] assumendus est secundum leges · Et dicit quod est [illegible] [illegible] lex [illegible] [illegible] medium · determinando [illegible] iustum determinat et medium · quod iustum medium est ut dicitur in V ethicorum

¶ Et adhuc adducit rationem [illegible] [illegible] plures assumendi sunt ad iudicium et dicit · dispositio politice sic [illegible] particularibus que sunt in consuetudinibus hominum magis attendit eos [illegible] quam lex [illegible] aut melius [illegible] plures quam unus et hoc est · [illegible] principaliores et [illegible] [illegible] negotiis · scilicet quam [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] leges [illegible] [illegible] [illegible] sunt [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] leges ordinem singulis

[illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] apologos · hoc est fabulas rationes [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quamuis que sunt [illegible] · [illegible] leges homo unus [illegible] principes est securior · [illegible] in particularibus melius diriget hoc non [illegible] que sunt consuetudinem · [illegible] [illegible] [illegible] est quod multi melius [illegible] [illegible] multorum [illegible] hoc ponens [illegible] inducte [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] multa [illegible] est [illegible] [illegible] [illegible] multos [illegible] [illegible] [illegible] principes · scilicet qui nouerint aliquid in potentia [illegible] [illegible] et hoc est [illegible] [illegible] [illegible] · [illegible] [illegible] moysen · iudicantem [illegible] multitudinem [illegible] [illegible] labore [illegible] [illegible] [illegible] plebe [illegible] [illegible] [illegible] qui [illegible] [illegible] [illegible] sic [illegible] [illegible] [illegible] et quinquagenarios et centuriones [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] que ad [illegible] [illegible] et si quid maius est ad te referant · scilicet [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quod si hoc necesse est principem sub se multos ponere in potentia [illegible] [illegible] melius est ut hoc fiat [illegible] institutionis politice et hoc est [illegible] quod [illegible] hoc a principio · scilicet institutionis politie [illegible] · [illegible] quod multos [illegible] et non unum uel unum [illegible] hoc [illegible] · scilicet qui uocet multos in potentiam [illegible] ¶ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quod [illegible] [illegible] est · scilicet in [illegible] [illegible] de regno · Sed quid [illegible] studiosus et melior principatu dignus · [illegible] est [illegible] duo boni meliores [illegible] [illegible] melius erit principari plures quam unum et hoc [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] hoc [illegible] est quod [illegible] [illegible] duo [illegible] [illegible] [illegible] melius est [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] esse duos quam unum [illegible] [illegible] emolumentum sue societatis si duo sunt [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] inducit [illegible] agamenonis et [illegible] agamenonis [illegible] hoc [illegible] agamenon [illegible] rex magne grecie ut dicit [illegible] · [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quondam magna grecia dicebatur et ponit [illegible] tales in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] iam principari [illegible] [illegible] [illegible] sic [illegible] [illegible] est qui [illegible] digni sunt in ad principatum ¶ Sed quod hoc quod · scilicet utrum melius sit principari lege uel bonum uirum non in omnibus tenet [illegible] [illegible] [illegible] ostendit in quibus tenet et in quibus non et est [illegible] quod non tenet nisi in hiis que lege comprehendi non possunt [illegible] comprehendi possunt lege [illegible] [illegible] [illegible] melius [illegible] iudicentur quam homine [illegible] de quibusdam [illegible] [illegible] [illegible] uidentur [illegible] [illegible] · scilicet qui [illegible] est [illegible] [illegible] de quibus lex non [illegible] determinare [illegible] [illegible] sunt [illegible] [illegible] non [illegible] nisi [illegible] [illegible] [illegible] de quibus [illegible] [illegible] lex determinare nullus dubitat de hiis tamquam non [illegible] optime lex [illegible] et iudicaret et hoc [illegible] [illegible] legem optime iudicabunt et subdit [illegible] [illegible] quia hoc quod contingit comprehendi legibus hoc [illegible] impossibilia hoc [illegible] que [illegible] dubitare et querere · [illegible] optimam legem principari elegibilius [illegible] optimum uirum ¶ [illegible] ponit rationem dubitationis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] · scilicet [illegible] impossibilium lege [illegible] esse et non [illegible] impossibile est illa iudicare lege [illegible] hoc [illegible] [illegible] iudicat bonus uir legis [illegible] iudicat lex tamquam [illegible]

[illegible]

113

super sic habent scilicet bonum esse iudicantem de talibus. Et de his
iudicat lex. Et inde est quod homo bonus in lege [illegible]
applicat particularibus quae lex proponit in universali et subdit quod in
talibus tenet. Sed quod scilicet unus melius sit iudicaturus quam
multi propter [illegible] et hoc est quod non est unus solum super eligibilius
est iudicare sed multos. Et ponit rationem dicens: unusquisque
quilibet principum eruditus a lege [illegible] [illegible]
forte esse videbitur si melius perspiciat quis duobus oculis
et duabus auribus iudicans et agens duobus pedibus et
duabus manibus quam multi multis. Et hoc patet quia
sunt nunc iudicantium [illegible] et nunc oculos multos monarche
faciunt sibi et aures et manus et pedes super multos
faciunt [illegible] et subdit quomodo [illegible] qui principatum super
eorum et ipsius scilicet principis amici sunt faciunt
comprincipes. Et hoc amicos faciunt. Ponit rationem. Non amici
quidem existentes non facient secundum monarche voluntatem
et ideo non assumunt tales ad principandum. Si autem amici illi
scilicet monarche sunt et principatus super et sunt amici scilicet
qui diligant rectitudinem principatus quod ipsi amicos tales
super sit forte et similes super. Et hoc dicit in [illegible]
de amicitia quod amicorum est idem velle et idem nolle et
lex amicitiae ut ipsi amici non in honesta faciant et quanto
plures tales habet tanto melius reget. Ex hoc concludit
propositum et ponit determinationem dicens quod si hoc estimat
oportere principari equales et similes sibi super principatum
estimat oportere similes et hoc recta estimatio est.
Deinde ponit epylogationem eorum quae dicta sunt in toto capitulo
de dubitationibus regni dicens quod haec sunt dubitantes
ad illius regimen scilicet regni fere haec sunt et dicit fere
propter unam dubitationem quam statim movet et determinat
et solvit et est tertia pars huius capituli et hoc est Sed forte haec
in aliquibus quidem scilicet politiis sunt hoc modo scilicet sicut
dictum est in aliquibus autem non sic cuius ratio est quia in ultima
tangit quod in diversis collectionibus diversa sunt iusta et con-
venientia et est aliud despoticum scilicet quae est con-
gregatio domini ad servum ut in primo determinatum est et aliud politicum
scilicet collectio equalium et liberorum et multum differentium secundum dignitatem
politicorum et aliud iustum et conveniens. Et ab hac ratione removet
transgressiones dicens, tyrannicum autem non est secundum ullum
neque aliarum politiarum quaecumque transgressiones sunt sicut
olygarchia et democratia. Et subdit quare sunt transgressiones
quae non fiunt secundum naturam scilicet quae fiunt non secundum naturam talium et
melius homines nec sunt convenientes. Sed transgressiones
declarat manifeste super est quod in similibus quidem et equalibus nec
expediens est nec iustum unum dominum esse omnium vel omnium
neque existentibus legibus sed ipsum scilicet dominum tanquam sit lex super
dominari nec legum existentibus et addit neque bonum bonis
super super est bonum unum dominari nec non bonis non bonum
nec si secundum virtutem melior sit quod est nisi est bonum unum
solum dominari sive sit bonus bonis sive non bonus
non bonis sive sit secundum virtutem melior nisi quodam
scilicet ut est multis aliis dicetur aliis et modus sit scilicet
in quo bonum est unum dominari dicendum igitur. Et deinde
est et aliquis [illegible] scilicet ultimus. Primo autem determinandum
est. Et incipit hic tertia pars huius capituli et querit. Sed quid sit
regnabile et habet duas partes. In prima enim determinat quid

regnabile quid aristocraticum quid democraticum et diffinit
singula. In secunda determinat [illegible] sed sunt in singulis politiis
ad excellentiam iusta ibi. Quia autem tres dicimus esse rectas politias.
Primo igitur diffiniendum quid sit regnabile scilicet regno aptum dicens
primo autem determinandum quid sit regnabile et quid aristocra-
ticum et quid politicum. Manifestat intentionem dicens
ut melius intelligatur quod intendit. Regnabile quidem
quid est talis multitudo quae nata est ferre genus excellens
secundum virtutem ad principatum politicum et dicit regnabile non
a rege sed a regno. Rex enim regnans est non regnabile
et regnum sit politia. Deinde multorum. Et sciendum est in
de regno quod regnum est politia multorum nobilium et in-
geniorum quae sub uno viro optimo ordinatorum secundum
virtutem et ideo dicit quod est multitudo quae nata est ferre
genus excellens secundum virtutem ad principatum politicum et est principatus principis
scilicet principis habentis sed aliquos et deinde est nobilis sed sine
libero et nobilis [illegible] non est nobilis in omni nec est
nobilis in sine quod nobilis est secundum virtutem ubique et simpliciter
est nobilis et ideo dicit excellens secundum virtutem. Et addit di-
cens aristocraticum autem aristocraticus est secundum quod est politia multorum
multitudo est est quae nata est ferre multitudinem
potentem regi principatu liberorum ab hiis qui secundum vir-
tutem presidentes ad politicum principatum aristocratiam
scilicet exponit liberas quae est virtus et certa quae est prin-
cipandi multitudo quae vult et nata est regi secundum virtutem
et aristocratis talis multitudo multitudinis et tertio est
politia quae vocatur timocratia. Et diffinit dicens politicum
politicum autem multitudo super est in qua nata est fieri multitudo po-
liticum [illegible] scilicet potens principari et subici secundum legem dis-
tribuentem principatus secundum dignitatem egenis. Egen-
ti autem addit propter hoc quod in secundo huius libri dictum est de eo quod dignitatem
eius esse qui ex dignitate et libertate et principa-
te principatum consiliativum et iudicativum secundum aristocraticam
[illegible] et est propter substantiam propter quod substantiae non est nisi
egenis sit et alias propter indigentiam corrumpet iudicare.
Et dicit multis per singula exequendo et ponit
et primo de regnabili cuius sit genus totum vel aliquod
sic non potest esse omnium unum aliquod esse differens
secundum virtutem multitudine sibi ut excedat virtutem
scilicet quorum hic est una quorumque illius scilicet multitudinis
eam scilicet multitudinem quae aliorum omnium tunc iustum
est genus hoc esse regale et dominari omnium et regem
unum hunc. Et quia optimus est malum genere et ponit
rationem. Sicut enim dictum est prius scilicet capitulo de regno
et dicit ut vim eius non solum sit hoc quod talis regnet sed
hoc sit secundum iustitiam hoc est secundum ordinem iustitiae exigit
scilicet quod talis regnet. Sed et hoc perfecte ostendit quod politias instituunt
hoc est in non ad iustitiam exigit hoc. Sed et aristocraticas
primo instituentium politicas hoc patet dicens enim
propter virtutem excellentem hanc politiam quae regnum
est quibusdam attributam fuisse. Et qui aristo-
craticas super instituerunt ceteri dicunt. Amplius
olygarchicas super instituerunt et hiis accedant
ceterorum qui democraticas sicut prius expone-
batur et ponit rationem moventem eos
peritus enim secundum excellentiam volunt

sup principari eos si excellentia non conveniret [illegible] dictum est hec est excellencia virtutis. Et quia autem dictum sunt excedentes proponit adhuc relegare. excludit hic solutionem sophistarum · n · ostracismi in fugare et relegare itaque talem decens est non tale ille subiti secundum parcium. hec est quod a illis tunc subiectos virtuoso secundum partem et proponit rationem · n · quia nata est excellere ipsum omnes hoc est totaliter qui tantam excellentiam habet super virtutis huic accidit · s · quod ubi sic secundum virtutem et hoc conclusio quod relinquitur solum obedire tali debet · s · et dicit esse sup · debet non secundum partem sed simpliciter. Deinde subdit epylogum dictorum de regno quid quid sit differens et utrum non expediat et quibus et quomodo determinatum sit hic in · Illud autem hic incipit in parte hac principalis determinat specialiter de tractatu suo regna in mistibus itaque policiam et tangit illud ad electissimam vitam tunc tota hic parte primum est quod dictum est iam · sicut est recapitulatio eorum dictorum in princium · s · quod eadem sit virtus civilis et civitatis et est continuatio dicendorum ad dicenda · ubi determinat aut huius hec est ubi aut tres dicit esse rectas policias · s · regnum aristocratiam et democratiam et dicit rectas quia transgressiones non sunt recte et sunt per rationem iste rectas harum aut necesse optimam esse que ab optimis dispensatur secundum virtutem · s · determinat que sic illa · tal aut est cuius accidit vel unum aliquod simul omnium sup esse regem sicut in regno vel genus totum sicut dictum est quod assumit sic ante dictum et tales principes ut multos habeat oculos multas aures multas manus multas pedes quorum utrumque fit in regno vel multitudine sicut in aristocratia et democratia et excedentes dicit esse secundum virtutem sup tangit hic quid civium · s · subiti · potentibus · s · secundum dictum civium huius et principari sup · potentibus ad electissimam vitam. Deinde est · n · in primo optimam esse policiam ubi · uni quibusdam [illegible] ad notum expolyim quod ordo principatuum et subiectorum. Et Deinde inde pre repetit ea que supra dicta sunt ut sciatur quod ipsa sic civitatis. Amplius autem in moribus hec ipsis in quo manifestum age de polyarum [illegible] ostensum est quod eadem virtutem sup est viri virtutem esse et civis optime civitatis et addicit et Manifestum quod per eandem · s · polyiam sic virum studiosum et civitatem instituet itaque quod civis et virtuto civitatem hic est virtute sive ad virtutem ordinata et regno gubernatam ad virtutem · s · quod optimum est civibus. Conclusio sequi ex premissis. Illa erunt et de disciplina · s · ad mores et consuetudines eadem facient facient studiosum virum et facient polyiam sive regale non est autem est instituere virtutes et ideo dicit in maxima civis moralibus in principio quod scientia virtutem est in ethicis principalis est ad scientiam polyicam. Et Exhibit dictum tunc [illegible] inquiro et imitatur et ordinat dicta dicenda et est. Determinatis autem huius de polyiam optima est de regno dicit et de ea [illegible] sic subdit quod natum sic [illegible] in via fieri et explanat in talibus. Aliquo modo necesse sup sic itaque · s · et tantum de ipsa [illegible] convenientem speculatur

tamen hic est ut speculationis tractetur et quod que et quomodo convenit obsistet in ipsum civium sicut singularis [illegible] cum et qualibus legibus instituatur et regnaturque summis artibus

In scientiis hic quarto libro usque ad septimum continens facit et que inter dividit hic quartus liber enim quarto exequitur subdivisiones policie artis igitur autem determinavit in specie determinatas et quod alia continet mutatione polyarum in nunc de transmutationibus polyarum determinat · s · in · v · qui incipit illud de aliis quod quidem et ad omne polyiam requirit oblivium tantum in talis polyarum et ordo principat et principatum in exequitur de huius in quo qui incipit illud · Sic igitur dicit transmutationes locutus iste quare dividitur in tres partes in prima tangit causam subdivisionis in specie polycie in secunda dicit ordinem principatum illud · et illud instituere et principatuum in iii dicit de iudiciis et [illegible] illud · Reliquum autem dicere quid et adhuc prima harum subdividit in hanc prima pre dicit causam subdivisionis policie in specie specialissimas in · ii · dicit que sic optima illud · Quae sic optima in iii dicit que polycie quibus expediunt illud · Quae autem polyia quibus qualis et qualibus expedit adhuc in prima harum duo sunt primo · n · ponit causam divisionis et specie ingnote secundo specialius hoc ondit in democratiis illud · Quare sunt et democratie species plures subiungit hic in v · dicit primum est subdivisio polyiam in species · ii · primo ostendit est sicut quod in considerare [illegible] qualis polys congruit illud · Propter omnia autem hoc eam quod et eandem quod est cognoscere quod leges cum polyicis conveniunt illud · Eadem autem prudentia et leges optimas [illegible] est ad polyiam illud · Cum autem in prima methodo quid est · quia omnes transgressiones · [illegible] sunt [illegible] et ibi · Manifestum quod et harum [illegible] In prima pre [illegible] quadam [illegible] [illegible] de omnibus artibus et scientiis [illegible] consideratur aliquod [illegible] [illegible] particulares individuum [illegible] non est in [illegible] totum deducatur [illegible] [illegible] que sunt [illegible] vivit [illegible] sicut dicitur [illegible] [illegible] secundum quas [illegible] determinationes non oritur [illegible] passiones eius quod est [illegible] manifestum est quod [illegible] sicut et tunc omnes [illegible] determinate sunt [illegible] subdivide [illegible] [illegible] [illegible] sunt passiones [illegible] hic est in moribus [illegible] [illegible] hic est [illegible] [illegible] [illegible] tamen est [illegible] hic quod est [illegible] [illegible] [illegible] et dat exempla [illegible] [illegible] expediat et que optima [illegible] non est [illegible] et subdit [illegible] [illegible] sup est [illegible] ad actum [illegible] optime necessarium sup est [illegible]

et gracilia crura habet ad cursum, et cui dura ossa robusta et agilia ad pugillatoriam et luctare etc. Et iterum ille qui plurimis una omnibus, hoc est qui in aliquo pro se vel ad unum actum alicuius exercitatur nulla conveniunt, illi competit una exercitativa, et subdit rationem scilicet II. Sed exercitante opus est. Sicut navigatio ut dicit Eustratius, sagittaria huius species qui expertus habet quod in illa sua ymaginatione per plagas celi, et sagittaria aperte huius qui ad radium oculi secundum lineam directam sinit sagitte sequi dirigere ad metam tangendam, sicut dicitur de Domiciano Cesare quod expansa manu in pariete sagittis replevit omnes intercapedines digitorum absque tactu alicuius eorum. Et ad dictum propositum quod non tantum sunt apta puerorum quod sufficiunt dante se exercitationibus quibus habet naturalem potentiam, et si illis applicantur in illis perfectiores efficiuntur. Et subdit post hoc confirmans propositum: Adhuc et si quis non appetit ... ut habeat ut scientiam eorum que circa agonem sicut competenter, similiter ... laborat qui conatur per potentiam naturalem, et quod dixit ad aptare. Similiter autem exercitativa disciplina et gymnastica est apparare scilicet ut cuique aptet illa exercitia ad que naturaliter dispositus est, et hinc ad hanc potentiam et inducit hoc in aliis. Similiter autem et circa medicinam scilicet ut illa aptet ei qui potentiam habet considerandi ... complexioni, et que medicina convenit unicuique secundum complexionem loci et temporis et naturaliter, ut scilicet aptet ei. Similiter considerare naves et removere naves a Scylla et Caribdi et hiis talibus et aliis periculis, sicut dicit Methaurus (?) qui ... et inducat illius. Et circa vestitoriam et circa vestium factoriam, ubi competenda est ei qui scit aptare vestes ... secundum figuram corporis et ... Et circa omnem aliam artem et scientiam ... quelibet artes et scientie ... aptitudinem ad eam. Ex omnibus huius inferunt quod politicus aptandi est civilibus secundum expediens et aptitudinem, et palam ... est polliciam optimam considerare que est secundum ... et qualis quedam utique erit maxime ... per passiones et accidentia per novam ... nullo impedimento extrinsecorum, hoc est quod omnia ipse conveniat quod ... ad unitatem et nova ... et que quibus congruenter sit ... ponit rationem multas, scilicet diversas civitates impossibile ... optimam scilicet unam et eandem illa congruit civibus unius civitatis non congruit civibus aliarum. Sed inter dicta

Ex hiis concludit ... optimam simpliciter scilicet politiam, et eam que ex suppositione optimam non oportet latuisse legis latorem, et vocat optimam simpliciter que est secundum virtutem perfectam aptam, ex suppositione que demonstrata est ... huius civibus ... est aptam, sicut dicit Methaurus quod non bonus sutor qui ex optimo corio facit calceum, sed ille qui ex quolibet dato corio facit meliorem qui potest. Et addit quod sicut ille ... legislator scilicet legis lator qui dicitur politicus ... est politicus ... Sicut enim dicit Methaurus non omnia possunt reduci ad perfectam regulam ... ad ... edificatoris. Lesbia insula est in qua omnes lapides inequales sunt ... ut plumbea regula ... lapis

non posse reduci ad rectitudinem regule regula curvatur ad lapidem. Adhuc autem etiam super optimam considerare oportet dictam que ex suppositione hoc est que competit huius suppositis civibus secundum ... et ponit rationem. Oportet enim et datam politiam considerare scilicet optimam legis latori et subdit ... qualiter ... ex principio quomodo utique sit, hoc est constituatur et ... quomodo utique in existente plurimo tempore, scilicet ut expeditiones corrigantur. Et explanat quod dixit dico autem ex ponendo scilicet puta. Si et alicui civitati accidit ut optima politia disponi et ponit eam ... fundamentum esse ... ut ea que contingit ex nihilo super posse ... sunt et ut rationabiliter ... non ... quamdam ... scilicet politiam ... intendere ... et ordinet ut concordia maneat. Preter omnia scilicet hec secunda pars capituli in qua dicit quod in singulis politiis non sufficit considerare ... hoc quid civibus expediat ... hoc est ... quod ... contra ... alie ... plurimi ... de politia. Et quod civitas ... politia ... una ... que dicta sunt ... nocive in omnibus civitatibus ... que convenit in una non congruit in alia civitate ... tractantium de politiis ... est ... hoc est ... alia hoc est quedam ... optimas magis ad ... que supposite et ... convenit civitati ... solum optimam simpliciter scilicet considerare ... possibilem, hoc est ad quam possibile est inducere ... civitatis ... hoc ... considerare ... ad illam ... inducere cives ... non ... sunt quidem ... scilicet legis latores ... scilicet politiam ... et indigentem multis ... que ... non possunt ... ad ... hoc est alia legis lator ... politiam ... politia ... hoc est ... politia institueda ... civitatis ... particulares ... hoc est ... civitatis ... politia illam ... et ... corrigere hoc ... talem ... scilicet politie ... hoc est super ... scilicet cives ... corrigantur ... non sit minus opus corrigere politiam quam instituere a principio hoc est ... est politiam ... et ... ordinare ... est ... Sicut ... est non minus ... hoc ... doctrina

cum addiscere a principio hoc est quantum pertinet minus quam quod dicitur a principio eius et .i. utilius est. itaque primo principaliter paxtina et ex principiis acceptis pertinet ad actiones ipsas principiis [illegible] concludit quod etiam dictum est .s. in tantum de principiis politicarum et civilibus politicis .s. in singulis civitatibus posse auxiliari politicas sicut dictum est et prius intendit quod politicam auxiliari que salvet politicam inititutam et corrigit corruptam. Qualiter autem hoc fiat dico hoc est importune super est facere generationem et sicut sunt politie et subdivisiones earum. Puta .i. unam democratiam putant esse quidam et unam olygarchiam. Primo est autem dicendum hoc ille [illegible] politicas non latere que .s. sunt et quot modis componuntur et est finis secundi capituli et sequitur etiam que est de legibus politiarum.

Eadem autem hec prudentia et leges optimas videre [illegible] polytiarum et [illegible] .s. leges que unicuique polytiarum congruit quia aliter ad particulare non congruet [illegible] ponit rationem illa polytias .i. leges [illegible] ponit et ponere omnis illa sicut probatum est leges ordo polytie et hoc polytie [illegible] non politie ad leges super [illegible] cuius [illegible] est polytia quid .i. est civitatibus ordo et subdit quis ordo est principatus quomodo distribuantur et quid dominans politie et quid [illegible] finis est communitatibus singulis .s. polytiis et hoc [illegible] [illegible] legibus [illegible] [illegible] super le ges [illegible] politis [illegible] .s. leges [illegible] principes principum et observare [illegible] [illegible] .s. leges ut puniant [illegible] concludit [illegible] [illegible] quod [illegible] [illegible] [illegible] est [illegible] polytie [illegible] et ad legem positiones hoc est qualiter ponantur ad legem et ponit rationem [illegible] .i. possibile est easdem leges [illegible] olygarchiis et democratiis omnibus si quidem plures et non una democratia et olygarchia solum est cum non est [illegible] impossibile est plures principatus eis dem regulis [illegible] legibus [illegible] et est finis tertii capituli

Et sequitur [illegible] que est de [illegible] [illegible] ad polytias et hoc est [illegible] autem in prima methodo polytiarum hoc est [illegible] divisimus tres rectas quidem polytias [illegible] regnum aristocratiam et democratiam [illegible] tres autem transgressiones harum tyrannidem quidem regni olygarchiam autem aristocratie tymocratie autem polytie .s. que democratia [illegible] De aristocratia autem quidem et regno hoc est in capitulo de regno dictum est de optima .i. polytia [illegible] idem et [illegible] est [illegible] [illegible] hoc est de distinctione horum dicere [illegible] [illegible] [illegible] de optima polytiarum et hoc [illegible] dictum est in viii. ethicorum et ponit rationem [illegible] .i. [illegible] .s. re gnum et aristocratiam [illegible] [illegible] distincte [illegible] quidam [illegible] .s. est polytie. Regnum .i. [illegible] [illegible] in multitudine [illegible] et nobilium aristocratia in multitudine [illegible] et honorabilium democratia autem [illegible] [illegible] et hoc sunt considerandi. Adhuc autem quid distinguit invicem aristocratia et regnum et quando oportet regnum putare determinatum est prius .s. in initio capituli de regno. Reliquum autem de polytia [illegible] .s. restat [illegible] que nomine appellatur .s. que [illegible] [illegible] colligit omnis polytias et de polytiis aliis restat [illegible] olygarchiis [illegible] democratia et tyrannide [illegible] [illegible] sic polytias et transgressionibus [illegible] [illegible] est [illegible] capituli et dicit [illegible] [illegible] [illegible] in viii. ethicorum

Manifestum quidem igitur et harum transgressionum que pessima [illegible] que hoc est que [illegible] est in malo post illam [illegible]

[illegible] [illegible] .i. quid [illegible] que prime et divinissime transgressionem esse pessimam et dat exemplum. Regnum autem [illegible] [illegible] nomen [illegible] non existere .s. [illegible] nomine [illegible] [illegible] excellentiam regnantis .s. esse regnum super illos et tyrannidem pessimam existentem plurimum distare a polytia .s. [illegible] omnis transgressiones secundo autem olygarchiam aristocratia enim trans gressione distat multum ab hac polytia .s. aristocratia [illegible] [illegible] .s. transgressionem democratiam et hoc totum dictum est in viii. ethicorum et dicit quidam legislatorum [illegible] hoc [illegible] [illegible] et hoc est Iam quidem igitur et quidem [illegible] [illegible] .s. legis latore [illegible] non sic hoc est [illegible] est [illegible] polytiarum et transgressionum non [illegible] [illegible] [illegible] aspiciens .i. non [illegible] nobilitatem [illegible] et [illegible] [illegible] ille quidem .i. legis lator .s. iudicavit omnibus quidem [illegible] [illegible] .s. [illegible] [illegible] hoc est [illegible] et bonis [illegible] olygarchiam bonam esse polytiam super que est principatus paucorum honorabilium et super [illegible] [illegible] pessimam democratiam omnibus .s. [illegible] [illegible] [illegible] optimam super [illegible] esse democratiam [illegible] [illegible] [illegible] has [illegible] esse [illegible] .s. transgressiones et [illegible] [illegible] [illegible] .s. quod non [illegible] [illegible] et [illegible] quid olygarchiam [illegible] alia [illegible] olygarchia [illegible] aristocratia non [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quid [illegible] [illegible] [illegible] et subdit [illegible] quomodo [illegible] [illegible] usque in fine illius [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] sunt polytiarum [illegible] et hoc [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] modo si quidem sunt plures democratie et olygarchie super [illegible] nandum est. Deinde quam communissima [illegible] .s. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] optima [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] aristocratia [illegible] que [illegible] est [illegible] super [illegible] est. Deinde que quibus eligibilis et [illegible] [illegible] hoc est [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] est. Deinde que quibus eligibilis sit et dicit [illegible] [illegible] forte .i. [illegible] quidem [illegible] [illegible] magis [illegible] olygarchia [illegible] .s. [illegible] [illegible] .s. olygarchia magis quam illa hoc est democratia [illegible] super inquirendum est quomodo [illegible] [illegible] [illegible] has polytias et [illegible] dico autem democratias [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] olygarchias .s. quomodo [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] super hoc est [illegible] quam [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] corruptiones et salvationes polytiarum [illegible] [illegible] in v. et vi. [illegible] et singillatim [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Causa autem quidem [illegible] esse plures polytias [illegible] [illegible] est quia sunt plures polytie hoc est [illegible] [illegible] que [illegible] multiplicationis [illegible] et determinat [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] hoc partes [illegible] partes [illegible] .i. [illegible] [illegible] plurimas polytias [illegible] ostendit quod [illegible] polytie [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] .s. [illegible] et plures [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] plures [illegible] [illegible] [illegible] democratie [illegible] plures [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] polytiarum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] esse principales [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] est polytia est ordo civitatis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] polytie [illegible] hoc est [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

instrumentis uel emptiones mutuales sunt particulares et necessarie [illegible]

Causa quidem quod necesse est esse plures politias et constantia, dicit quod causa dicta est, quia omnis civitatis sunt partes plures, ut non commemoravimus partes distinctas civitatum. Primum quidem enim ex domibus componi videmus omnes civitates, dictum est in primo civitates constare esse ex domo scilicet coniugalis, paterna et despotica, et ideo necesse est esse partes politie in domo et ponit statim distinctam. Deinde in hac multitudine hos quidem opulentos necesse esse, supple est, et inter illos necesse est esse quosdam et ponit etiam hos, et quosdam egenos, supple necesse esse, et hi inter se habent specialem ordinationem, et ponit quarta illos et medios qui inter se habent ordinationem et inductos, scilicet opulentorum et egenorum. Hic quidem supple multitudinis arma ferens, sicut militares qui inter se habent ordinationem, hic autem supple alia multitudo sine armis, sicut non deputata ad militiam. Et hinc quidem populum supple esse videmus, scilicet plebem, qui scilicet plebicola vocant et subdividit illam, et hic quidem quosdam videmus agricolas esse qui inter se coniungunt scilicet agricolarum communicatione, scilicet populum circa forum occupatos qui inter se coniungunt conuenientes secundum leges emendi et vendendi, sicut inferius dicet. Hic autem scilicet populum banausicum qui secundum [illegible] inutilibus corporis maculantibus, sicut textores et purgatores platearum, in Sophinum [illegible] suntque omnes ordinationes omnis plebis. Et ibidem de differentiis magnorum in notabilibus et insignium sunt differentie, et dicit insuper quod scilicet secundum divitias et magnitudines substantie in quibus scilicet conveniunt et dat exemplum puta secundum nutritiones equorum, scilicet quos nutrire ad cursum et dicto rationem quare hoc sit insignium plurimorum, hoc enim non facile non divites facere ita adequos. Exemplum in Eretalia, que magnas iniquitates quereret et dixit probat per antiquas historias, hoc quidem in antiquis temporibus quibuscumque civitatibus in equis potentia erat, scilicet ex ordine politie oligarchice apud illos erant oligarchie. Autem ut sepius dictum est principatus est paucorum divitum et potentum. Ad quid autem usi equis fuerint subdividendo, dicit ad bella equis utebantur et erat bellicus unde dicitur de Job xxxix: procul odoratur bellum cum auditur rugitus buccine, dicit vah. Et subdit ad vicinos quos iuvabant equis, Eretrienses hoc est circa vicinos, scilicet litigantes, et ponit exemplum in particulari, velut Eretrienses hoc est cives Eretrie civitatis, et Calcidenses hoc est Calcidonii, et Magnetes qui erant sub rege Meandro et hoc non dicti sunt antiquarum civitatum Grecie et aliorum multa circa Asiam, et intendit quod singulorum horum ordinationum specialiter habent politiam. Et insuper dicit differentias divitiarum adhuc differentias qui penes divitias supple conveniunt differentie sunt et vocat eas hoc quidem vocatio est secundum genus scilicet exitum de novo genere, hoc est secundum virtutem, sicut virtuosi specialem habent ordinationem. Et postea subdit unam, et si quidem utique talis altera scilicet in quo multa conveniunt. Dictum est esse talis pars in his que circa aristocratiam. Illic enim divisimus ex quot partibus necessariis est omnis civitas, et vult venire ad octavum et nonum ethicorum, ubi distinguit species amicitiarum secundum species communicationum, et has ultra vocat de aristocratia, quia omnis species amicitie fundantur secundum virtutem. Et ex his esse plures esse species politie, et hoc est harum enim partium aliquando quidem omnes participant politiam, aliquando autem pauciores, aliquando autem plures, et ex hoc concludit manifestum quod quia plures necesse est esse politias

species differentes abinvicem et ponit rationem. Et enim hee partes differunt specie abinvicem, causa est quia coordinationes distincte specie, unde subdit politia quidem enim principatuum ordo est. Hunc autem scilicet ordinem distribuunt omnes, scilicet legis latores, vel secundum potentiam participantium vel secundum quandam ipsorum communem equalitatem, et huius ratio est, quia secundum quas participantur necesse est distinguere leges quibus participant, et si essentialiter coordinationes necesse est distinguere leges et nunc coordinationis, aliud enim requirunt coordinationes in equis, aliud coordinationes in mercatione, et aliud coordinationes in navigatione. Cum sicut paulo ante dictum est inter eodem libro leges ordinantur ad politias et non econtrario politia ad leges, et quod dixit explanat dico autem puta egenorum, scilicet equalitatem vel opulentorum, vel communem quandam amborum, scilicet equalitatem mediorum egenorum et opulentorum. Et ex omnibus his concludit quod in principio capituli dictum est. Necesse igitur politias esse tot quot quidem ordines secundum excellentias sunt et secundum differentias partium, hoc est particularium coordinationum.

Potissime autem differentie reducunt omnes ind[illegible] ad duas, sicut inveniuntur et armonias musicas, et hoc est totum finem istius, scilicet per ea capituli videntur igitur maxime due, scilicet polyarchie tamen quadam modo de ventis dicitur. Hinc quidem boreales, scilicet aquilonares. Hinc autem australes, et secundum boreales dicuntur omnes qui accipiunt secundum ordinem zodiaci et secundum arcum solis inter libram usque in Cancrum ascendendo, et australes dicuntur omnes qui accipiunt inter finem libre secundum arcum solis usque deorsum in fine Capricorni secundum divisionem ventorum que facta est in methauris. Tamen ibi dicuntur vias esse principales, scilicet aquilonarius, australis, orientalis et occidentalis. Illi autem collaterales viij. Sed hoc dividit secundum ordinem qui est inter duo solstitia, scilicet ascendendo et descendendo. Reliqui autem horum scilicet ventorum transgressiones, sic et politie due sunt, supple principales, plebs hoc est democratia et oligarchia. Et statim subdit quomodo aristocratia reducitur ad oligarchiam. Aristocratiam enim ponunt speciem oligarchie tamquam existentem quandam oligarchiam, cuius ratio est quia utrobique est principatus paucorum, divites enim et potentes et honorabiles pauci sunt in civitate, unde inter convenit ut dictum est. Et eam que vocatur politia, hoc est civitas populi democratiam ponunt esse, supple, et adaptat simile. Sicut inventis et zephirum quidem borealem supple dicunt esse collateralem, illum autem eurum supple dicunt esse coniunctum et ponit secundum istud in nullo. Similiter autem habet et circa armonias, scilicet quod ad duas reducuntur ut aiunt quidam, et enim illi ponunt duas species doristam scilicet et frigiatam. Et sunt armonie graves et acute, sicut enim in physicis dictum est. Doria est consonancia primi et secundi toni, frigia et septimi et octavi. Illas autem scilicet armonias coordinationes supple dicunt has quidem dorias que primo et secundo tono propinquiores sunt, has autem frigias vocant, scilicet septimo et octavo tono propinquiores, et adaptat simile maxime quidem sic sicut scilicet antiqui ita existimabant de politiis, scilicet quod omnes alie ordinantur ad illas dictas, videlicet oligarchiam et democratiam, et hoc est totum quod dicitur in prima parte huius capituli.

Intendit autem supra reprehendit dicta illorum, et habet duas partes. Primo enim reprehendit dicta eorum in eo quod ad singula non descendunt. Secundo circa singulas politias reprehendit positiones eorum. Illic ibi verius autem. Primo circa primum dicit sic. Verius autem et melius supple quam antiqui divisimus, ut nos divisimus supple dicimus et ponit dictum sicut prius. Per habitum est duarum autem vnius existente vna institutione politie

.s. alias omnes esse consiliationes harum .s. et subdit quo modo has quidem bonas et compositas armonie .s. esse ad similitudinem armonie medie has autem optime politie similitudinem consiliationes esse et dat exemplum oligarchias quidem esse que duriores. hoc est magis despotice et magis despotice .s. que subditos utuntur ut suos servilias et molles democraticas .s. quibus liberis ut liberis utuntur. Non oportet autem Intendere in equali reprehendit antiquos qui politias principaliter quasi iuxta suas distinguebant dubitantes accidentalibus et non essentialibus que per se dicuntur sue et quoniam ostendit quod duo inconvenientia. primum quod sicut unum est compositis sicut transmutationes ima media ita quod aristocratia esset oligarchia et oligarchia democratia et econverso. Secundum est quod divisio per accidens est per se et essentialis et quod dubitant in valde inconveniens est et sicut parum post dicit politia illa tunc plurimis in polythiis suis et hoc est tota summa huius premisse. Intendit non iuste inequale determinare. primus est quod non est tradere divisionem polythiarum ut plures dixerunt et talibus divisionibus dividere. Secundum est placito huius productum. ad inconveniens nec ibi .s. et .n. in oligarchiis et iterum est quod ostendit hoc accidentalia et accidentales differentias ibi. Sed accidit hoc quidem [illegible] circularia. maxime attendendum ut huius sententia ostendit hoc in particularibus dicit. Sed quando plures [illegible] autem illius disputationis tota fundatur in una ratione que est hoc principium politie non distinguere nec dividere plures vel pauci quod essentiale est principatum et hoc per accidens. unde sunt .s. liberi qui non illi non possunt principari. quia virtute sua ad alterum est communicatum et voluntate et omnia operari sicut organum vel instrumentum animatum. Secundum est potestatis sive qui non possunt vertere inquitates ut dicitur est .s. iterum est virtutis. Sic quod principantis absoluti in tyrannicas passionum [illegible] est divitie sine quibus est illis sufficientia. propter quod subiacet iudicium et ideo sunt anarchia non possunt principare principatum consiliativum et iudicativum dicitur. Non autem oportet democratiam sicut consueverunt quidam nunc .s. plurima simpliciter ita hoc est vel ut dicit plures et ponit deinde plurimus ubi dominans multitudo. super sic ibi democratia et hoc patet. sic .n. in oligarchiis et ubique hoc est in omnibus polythiis quasi plures dominantur et sic hoc contingit in omnibus in omnibus vere democratia est. Sic .n. et sequentibus et prioribus politie que sunt divisiones et ideo ostendit in oligarchiis et oligarchiam non dominari paucis sui. in dicto dat rationem Si .n. essent quasi .s. dominantur politie omnes et si ceteri ipsi qui divites et non tradente de principatu ipsius et pauperibus. liberis existentibus et potentibus aliquibus illis nullus utique diceretur democratizare illos .s. per multitudinem et paucos diceret oligarchizare per potentiam et divitias. [illegible] Ergo plurimitudine et paucitate non distinguuntur politie. Quidam indicat aliam rationem Sed utique si pauperes quidem pauci essentes valentiores autem hoc est potentiores divitibus pluribus existentibus nullus utique oligarchiam appellaret ut videlicet .s. polythiam et sic secunda ratio et [illegible] explanat Si illis existentibus divitibus pluribus .s. non accipit eum .i. non attribuunt honores principatus .s. et

Considero inconvenientia quod sequitur talem distinctionem politie concludit determinans qualiter distinguuntur sue subiacentibus dicens et hoc est magis quod dicendum quod democratia quidem est et democratia et illis sunt duo polythie .s. oligarchia quando divites et accidit has. quidem plures esse has et paucos et potentes etiam illi quidem .n. multi divites autem pauci; et hoc patet per talem exemplum utique si per magnitudinem .s. corporis distribuerentur principatus sicut in ethyopia. aut quidam vel per pulcritudinem oligarchia utique esset pauci .n. multitudo. et pulcros et magnos est sic in ethyopia non esset. Comment. in Aristotelis veritatis est et quia sic pauca multitudo pulcrorum et magnorum. assignat in aliquo de locis similibus .s. ethyopia est sub tropico cancri. in qua radii solis directe incidunt ad angulum perpendicularem et circumstantes [illegible]. propter reflexionem circulo et ideo exsiccante humido quod debet procedere in quantitate et in medium et ad extremitates inducitur et sic impeditur ventilatione coloris lucis susceptum et deducitur ad magnitudinem et ideo dicit philosophus. messehalach et auicenna quod vita ethyopum ut in pluribus est ut xxx annorum et non plus et sic magni parum [illegible]. Sed dicit ulterius quod huius non sufficit determinare politiam .s. paucitate et multitudine. Sed neque huiusmodi solum. Sed sic determinare politiam hic et ibidem quando Sed quando plures et pauperes et oligarchie sunt adhuc distinguuntur sicut est tamen. si liberi pauci. dominantur polythie et non liberi principantur democratia hoc est democratia sic supra. Et et dat exemplum in particularibus et est sicut hoc prius. veluti in appollonia que est in yonio et est yonium provincia grecie in qua est appollonia civitas et in thera que est alia civitas. Similiter et hec civitas in honoribus erant super principatum qui distinguebant ab aliis .s. per ingenuitatem hoc est nobilitate naturales. et primum optinentes civitatem hoc est civitatis regimines. pauci existentes multorum hoc est et multorum et tunc neque propter hoc oligarchico principatu dominabantur super aristocratice similiter dicit de democratia Sed utique divites propter excedere secundum multitudinem democratia dominans hoc est principatum democraticum principantes et dat exemplum in particulari. veluti in colophone antiquus olim .n. non possidebat magnam substantiam. qui plures autem quam fieret bellum ad [illegible] tyrannis. a quibus perpetuum acceptum [illegible] dicitur sic et tunc autem principabantur principatum oligarchicum multa essentes. Et subdit de democratia que non sic distinguuntur per multitudinem et paucitatem. Sed est democratia quidem quando liberi et egeni plures existentes quod et partiunt dantes principatus et sic ponens libertatem politiam distinguit politiam quod dicitur democratia. ut ponens multitudinem oligarchiam autem quando divites et nobiliores pauci existentes sunt principantur et sic ponens divitias et nobilitatem accipit ibi pro opposito et non ponens multitudinem et paucitatem. Unde intendit propter sillogizarem declarationem. tunc ac ad conclusionem hoc quia quod polythie sunt plures, quia .s. dividentes et propter quam causam dictum est.

Quod autem et plures dicte et que sunt has causa .s. in hoc capitulo dicit quod quoniam politie secundum sententiam suam

diuiditur in alias. Consequenter cum dicit Partes quinque prima dicit quod dictum est
In ii tangit opinionem Socratis de diuisione polytiarum ibi dicit enim Socrates
ex iiii [illegible] In iii docet accipere diuisionem polytiarum in
ciuitate ad modum diuisionis animalis. Primo Supra dictum est autem ponere unam
quamlibet. In i [illegible] cum parte dicto dicitur. In i n docet accipere
partes polytiarum ad modum diuisionis membrorum animalis. In ii docet accipere
species polytie ibi Eodem autem modo. Prima est quod autem plures dictis polytie
propter quid dicit principium sumitur quod dictum est prius. Cognoscimus
enim non unam partem sed plures habere omnem ciuitatem. Quare sic
partes continentur in ciuitate sic necesse est esse modos
species polytiarum. Et ut dicit Tullius ... ciuitas. Edificia eius ad
modum corporis animalis et maxime hominis. Sicut enim cor est capite omnibus suppositum
est quod est regens totum corpus. Sic principatus in ciuitate omnibus
suppositus. Et cor quod principium est motus est in medio positum
et munitum ossibus [illegible] pectoralibus et costis. Sic regie
edificium in medio ciuitatis. Apud antiquos ponebatur et muniebatur
in circuitu [illegible] principum et militarum quorum auxilio et in
[illegible] ciuitas. Ideo [illegible] ad modum diuisionis
membrorum corporis animalis et maxime hominis. Et hoc est Sicut si alicui uellemus
accipere species animalis [illegible] quodcumque [illegible] Hoc est
[illegible] acciperemus. Quorumcumque necessarium est habere ut
id quod sentimus. Hoc est organa sensus ut oculos et aures
quorum uirtus descendit [illegible] pre capitis et suscipit
[illegible] calidum est elaboratiuum et susceptiuum cibi
os et uentrem. Os enim masticando elaborat alimentum ut undique
[illegible] possit attenuis [illegible] quod non posset in [illegible]
[illegible] nimia diuisione. Stomachus autem qui uentre est recipit
custodit id alimentum et digerit et [illegible] [illegible] ad
[illegible] quod [illegible] nomen stomachi. Stoma enim grece stoma
os et [illegible] [illegible] custos unde stomachus quasi custos
oris quia custodit ea que per os [illegible] [illegible] Epar autem
[illegible] [illegible] [illegible] ut in libro de [illegible]
[illegible] eleuatur ad medium thalamum cordis. Et sic accipit
uirtutem qua mouetur ad omnia membra. Sic distribuit aduenas
quod ad singula membra defertur ipsum. Et ideo necesse est esse
[illegible] inter os et uentrem et epar et medium talamum cordis
[illegible] principium cor et alia sicut [illegible] [illegible] et dicit
[illegible] inmotiuis et [illegible] et hoc est Adhuc autem quibus
mouentur [illegible] [illegible] [illegible] alium uirtus
motiua [illegible] pre capitis descendit in musculos
[illegible] membra [illegible] [illegible] et crurium et ideo
necesse est esse [illegible] inter partes motiuas partes corporis
[illegible] principalem [illegible] per cerebrum et cor [illegible]
[illegible] est uirtus motiua ut dicit [illegible] in libro de principiis mo
tus alium [illegible] que est malus [illegible] [illegible]
non mouetur [illegible] hominis qui sicut dicit [illegible] in libro
[illegible] de [illegible] sunt [illegible] decem et nouem uel [illegible]
[illegible] et in [illegible] et ideo necesse est [illegible]
motiua [illegible] esse [illegible] principium cor et sin
gularum [illegible] per cerebrum [illegible] [illegible] concludit
[illegible] tot species sunt membrorum [illegible] officia
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] plura genera
[illegible] distribuit multa genera [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] et ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
sicut [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] genera sicut militare sunt. Os enim stomachi [illegible]
[illegible] habet et [illegible] ad [illegible] [illegible]
digerit et sensitiuorum supra sunt plura genera per organa uel sensuum
[illegible] et [illegible] [illegible] supra est maxime animalis et maxime
hominis qui [illegible] est [illegible] quod paulo ante dictum est. In omnibus
motiuis membris et musculis [illegible] [illegible] membrorum
faciet plura genera animalis et suppositum [illegible] enim possibile
est [illegible] [illegible] plures [illegible] [illegible] [illegible]
supra plures [illegible] [illegible] [illegible] et est ideo [illegible] scilicet
[illegible] qui acceperit [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] sicut dictum est [illegible] species animalis
[illegible] est [illegible] distribuit in membris animalis que sunt [illegible]
animalis et maxime hominis et tot species animalis [illegible] est tot species
membrorum [illegible] animalis que quidem [illegible] necessariorum [illegible]
sunt ad [illegible] et ad alia officia necessaria. Et [illegible] dicit de
corpore animalis ad aptat ad ciuitatem et hoc est quod subdit
Eodem autem modo [illegible] polytiarum supra sunt multe species et supra
[illegible] [illegible] [illegible] ciuitates non ex una sed ex multis
partibus componuntur sicut dictum est sepe. Et datur subdit
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] sunt necessarie et hoc est una
est prima quidem quedam est que circa alimentum multitudo que uocantur
agricole et elaborant alimentum. Secunda autem multitudo supra est
que uocatur [illegible] et explanat que sit illa. Et hoc
est [illegible] et hoc que circa artes sine quibus scilicet artibus impossibile
[illegible] ciuitatem [illegible] sine artibus mechanicis impossibile
est hominem uiuere aduocari. Et subdit [illegible] hoc est harum
autem artium [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] supra
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quibus
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] hoc est
ad iocunditatem sicut est [illegible] [illegible] [illegible] quod aduocari
[illegible] [illegible] [illegible] supra multitudo [illegible] [illegible] et explanat
que sit illa dicens Tertia autem supra multitudinem que est uendi
tiones et emptiones et negotiationes [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] supra multitudo est [illegible] [illegible] est aliquid
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ciuitatis [illegible]
[illegible] supra multitudo est [illegible] propugnatio hoc est militare
et dat rationem et hoc est quod [illegible] scilicet militaris [illegible] [illegible]
[illegible] est existere si debeat non fieri [illegible] [illegible]
[illegible] quod [illegible] [illegible] [illegible] impossibile hoc
est de [illegible] impossibilium supra est quod dignum est esse
uocare ciuitatem [illegible] [illegible] hoc dat rationem per se sufficiens est
enim ciuitas sicut [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] est [illegible]
[illegible] [illegible] ad [illegible] sufficiens est et hoc est quod subdit [illegible]
[illegible] non per se sufficiens [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] occasione accepta reprehendit Socratem
qui non [illegible] quamquam [illegible] diuisit ciuitatem et hoc
est [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] que est [illegible] ciuitatis [illegible]
hoc est [illegible] [illegible] hoc [illegible] quod dictum est [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] dictum est [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible]
[illegible] in qua reprehendit Socratem [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] ciuitatem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] reprehensionis [illegible] ad [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] est hominis [illegible] et hoc est [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] et subdit [illegible] [illegible]
explanando et hoc est dicit [illegible] supra [illegible] qui

incendit .s. lanificio comprehenduntur. Agricola quidem .s. intendit
colendis alimentis corrigiarum. quia .s. intendit circa ea quae pertinent
ad pellicia. et calceos. et aedificatorem qui intendit circa
domibus et aliis. quae ad habitationem necessaria sunt. et hec usque sunt
necessaria sine quibus non potest habitari civitas. et subdit quod alia
ponuntur non esse necessaria sed ad bene esse ordinata. et hoc est
Quintum autem apponit tamquam necessarium huiusmodi. scilicet ad bene esse
civitatis ordinans fabrum qui faciat instrumenta et alia
ad diversa utensilia civitatis. et eos super apponit quod
sunt necessaria pecora super scilicet statuunt. hec est pastores animalium habentium
alimenta naturalia sicut lac et caseum. et hoc. Adhuc autem super
apponit negociatorem et campsorem. Negotiatorem qui
in commutationibus rerum negociatur. campsorem quidem pecuniae
mutatorem quod institutum est. ut in .v. ethicorum dicit. ad rerum
venalium et mutandarum. Ideo .n. dicit in primo libro huius
scientiae quod commutatores invenerunt pretium. hoc quod hec difficile
fuit inventum est numisma. quod est institutum valorem
unicuique rei commutandae et hoc pretium et pretium rerum
exhibent campsores. et subdit inde hiis et huiusmodi
sicut fortem super complementa primae civitatis sine
quibus .s. non possit esse civitas et subdit rationem reprehensionis. et hoc est Tamquam gratia necessariorum hoc est sunt quibus
non potest esse vita. omnis civitas sit constituta sed non bene
magis et vivat bonum omne aliud quod faciat civem ad bonam
vitam sicut a principio dictum quod bonum civitatis est hoc
facit civem ad bonam vitam et ad hoc indigeat con-
ariis et agricolis .s. qui ad necessitatem sunt et subdit
quod ad primam constitutionem non ponit militares et hoc est
Sextum autem propugnatores hoc est militares. Illo per attribuit
civitatis. autem quando regione excellente et attingente in
tiranos qui .s. de tempore creatorum legat ad bellum in
ducat sicut in [illegible] ponit. Illi qui arthemis
instituunt sunt militares. in fortibus creatorum addendus
principatus qui nos civitatem defendant et hostes inva
dentes repellant. Et subiungit rationem inquit diminutionis
socratis et hoc est aliud et non ut primo pretium .s. civitatis
composuerant sicut militare necessarium super est esse ali
quem indicantem et reddentem quod iustum est super unumquemque
quod alii alterutri civibus civitatis ad invicem dissolventes po
litie. que est ordo componens civem et huiusmodi pretium civitatis
non posuit socrates. Et dicit est in primo libro ubi dicit
.s. socrates omnia debent esse communia et uxores et pueri et po
ssessiones. et omnis non sic diligere cives. et nulla lis
possit oriri inter eos. Et subiungit reprehensionis huius
rationem et hoc est Siquidem enim ponat aliquis quis ma
gis. preterea quam corpus quia inter ab uno membro nisi
repellit contraria et virtute regitiva distribuit uni
cuique quod suum est. Ad eum similitudinem ut plus dicendum
est aedificare sunt civitates et hoc est et civitatis talia
ponenda super est magis esse pars. quam ea quae ad necessitatem
usum intendunt sicut agricole et cetera et dicit quae .s.
bellica quae repellit contraria sicut quod melius et
participat iustitia distributiva quod .s. sicut virtus regi
tiva. reddit unicuique quod suum est sic iudex in
civitate Adhuc autem super necessarium et civitati quod consiliat
hoc est et consilium dat principi quod quid est melius

politice opus hoc est sicut intellectus in homine regit omnes inferiores
interiores. ita consiliarium in civitate dantes consilium politice
principi. regunt omnes cives et ideo necessaria est civitati sine quibus non potest
esse civitas. Ex quo idem civis aliud est consiliarius et miles
et sic diversa partes esse non unius dicatur hoc non obstat ad
rationem quia licet idem sint illud tamen forma et specie distinctae et hoc est
quod sequitur et hoc sive separatim existant aliquibus sive eisdem
nihil .n. differt ad rationem quia .s. specie ratione et specie distinctae ista
ex quibus componitur civitas. et sine quibus esse non potest et hoc
est quod sequitur Et .n. dicitur. et agricolas accidit esse saepe et tamen
super specie et ratione distinctae. Et ex omnibus huiusmodi concludit pro
latum quod plures sunt .s. partes civitatis quam Socrates posuit et
hoc est illud Siquidem et hec super quae necessaria sunt et illa super quae
dicit socrates. Et pertinet partes civitatis manifestum super est quod
ad arma necessarium super quidem pars et pars civitatis quod est sine qua
super non potest esse civitas libera quia .vi. partes dicit esse
socrates .s. textorem agricolam et coriarium et aedificatorem et cui
apposuit fabrum et pastorem et negotiatorem et campsorem
et subdit septimam quae super ministrat .i. lucris intendit
quam nominant opulentos qui .s. lucris intendunt quod sicut
dicit autem in primo ethicorum bona fortunae organice ad feli
citatem deserviunt sine quibus cives vivere feliciter non possunt
Octava autem super pars civitatis est demiurgica et illa
quae sic illa subditur .s. pro ministrativa quae .s. distribuit
propriam ita quod unusquisque sit in officio suo congruo et hec pro
prium est principis. subdit et quod et principatu animi super
ponit rationem Siquidem sine principibus ordinantibus .s. propter
impossibile est esse civitatem. Et ex omnibus hiis concludit illa
necessarium quod super aliquos esse potentes principari iustis
ministrationes super rationem principalis vel continue hoc est perpetuam vitam
vel temporum hoc est ad quoddam tempus. civitatem hic autem sic
et principatus .s. qui ordinat et distribuit populus .s. potestas
autem et subdit de alius quod adhuc necessarium sunt civibus et hoc est Reliquum
autem super esset civitatis de quibus determinavimus prius super est
consiliativa sine quorum .s. consilio non potest quicquam agere prin
ceps et determinat quae pars sit illa. et hoc est Et consiliantem
de civilibus de iustis sicut .n. dicit autem in .vi. ethicorum civiale
tamen vivere fecit cives ad invicem consiliantem tamquam ad utilitatem
communitatis quia et illo ratione et intellectus possit quod est medium
lucri et damni. Et ratione comparationis geometrice arithmetice
geometrice individualiter vel ratione proportionis arithmetice
in commutationibus determinat inter eos et sic est finis alterius
et hoc est quod concludit sed subdit Siquidem quod hoc et hec inveniuntur
autem vel et multo necessarium super est et .i. quod aliquos participare
esse principes virtute hoc est potestate quae .s. talis habent
potestatem iudicandi .s. illius civitatis quod super oportet esse Parum
.s. multas vel in militia vel in campestria vel alio modo
et quod multa talia omnes aliqua gaudent in una persona
et subdit contingit hoc evidens necesse et exponit ibidem
puta eosdem esse propugnantes et agricolas et artifices adhuc
consiliantes et iudicantes super contingit eosdem esse Interea
autem et virtute omnes quod necesse est unumquemque in suo officio
informet adaptatione et virtute illius officii cum virtus sit qua
impeditur in bono et vindictam potius inflixerit. ut dicit autem in
.ij. ethicorum ubi dicit medium in passionibus et operationibus et id super
pluribus principibus pluribus principari possent super unum solum

quia scilicet pluribus virtutibus secundum plures potest quis ostendi ponit in eodem eosdem
pauperes esse divites eosdem impossibile est propter quod hee precipue
videntur esse civitatis divites et egeni. quia scilicet maxime non contingit
et eosdem subiungit alia racione. Adhuc autem propter ea quod contingit
vibus super civitatibus hii quidem pauci sunt scilicet divites hii
autem multi scilicet pauperes vel egeni. hee videntur contrarie precipue
civitatis hoc est de maxime parte civitatis et ut politie secundum
ordines civilitatis secundum excellentias harum in politeuma tale sup
hoc est dominio civilitatis consistant et due politie videntur esse de-
mocracia que est principatus populi pauperis et olygarchia que
principatus divitum et patent et subiungit epylogum omni-
dictorum in hoc capitulo et in precedenti et hoc est quod quidem igitur sunt politie plures
et propter quas causas dictum est prius. ¶ Quod autem sint democracie t 2
species plures et olygarchie dicamus. Hic determinat philosophus species
democratie que est principatus populi et habet duas partes. In quarum prima
determinat causas quibus sunt etc. quibus itaque [illegible] divi-
sion [illegible] solum propter divide inducas. In quarum secunda deter-
minat species democratie ex diversis aggregationibus populi ratione [illegible]
secunda autem determinat species olygarchie ibi. Olygarchie autem species
Adhuc prima itaque habet duas partes. In quarum prima deter-
minat species multitudinis populi. In secunda determinat scilicet quod prima
pars democratie in eodem et hoc in quarum ibi. Alia autem et cetera. Primo
2 dicit quod primo sunt democratie sunt plures species et olygarchie
et hoc est. Quod autem sint democratie plures species et olygarchie dicamus
et subdit quod sunt species plures democratie in eodem hoc est
manifestum ex hiis que dicta sunt quia una et eadem causa est quare sunt plures
species politie et quare sunt plures species democratie et hoc est
species ut plures [illegible] ubi ut sunt societates propter civitates
in uno aliquo [illegible] necesse est esse democratiam et subdit tamen quod
necesse est esse plures olygarchias et hoc est et dictorum insignium
sunt super plures species unde cum olygarchia sit principatus insignium
potentum et divitum que sunt contrarie insignium sub
uno aliquo principatu tunc necesse est esse olygarchias
et dat exemplum de democratia puta populi species quidem una agricole
et ideo necesse est esse inter agricolas unam democratiam sub
uno aliquo ordinante agriculturam. Altera species autem
democratie est que circa artes mechanicas autem est et illa multi-
plicatur et multiplicationem artium mechanicarum in singulis enim
necesse est esse unum ordinatorem artificii illius artis.
Alia autem forensis hoc est forensis et exponit que circa que circa
emptionem et vendicionem versatur et inter hos necesse multiplicari
secundum diversitates species eorum que venduntur et emuntur ut
lana pannus vinum panis coria et huiusmodi. In omnibus enim talibus
bonum necesse est esse ordinatorem fori omnium illorum qui
conveniant in foro illius rei emendo et vendendo secundum equale
damnum et lucrum et cetera. ex argo dicit in versibus Alia autem et circa
terram et mare et hanc subdividit et hoc est et huius hii quidem bellica
que scilicet pyratice vocatur navibus bellicis utentes que
dicuntur galeyte hii autem pecuniativa qui scilicet vocantur institores
et mercatores suas per mare ducentes de loco ad locum ut
carius vendant et sic pecuniam augeant hii autem hoc est
vectores et sunt illi qui naves locant pro precio vehendi
aut hominibus vel de loco ad locum per mare. hii autem hoc est huius
piscativa scilicet in mari piscantur et lucrantur in piscibus capi-
endis et vendendis et unde pluralitates locorum in quibus
et ostenduntur et hoc est In multis enim locis marinis scilicet

circa singula horum multe turbe secundum eandem scilicet in unoquoque autem necesse
est circa singula aliud ordinare politiam democraticam et dat in
singulis et hoc est puta piscatores quidem in tarento et
in byzancio que due civitates sunt portuales que quidam
magna greca dicebantur et habent multas piscatores
quorum ordo collectionis democratice sunt species et subdit
triericale autem athenis super hoc addo et est trieris magna
navis que duos malos et duo vela habet et tres ordi-
nes remorum propter quod trieris dicitur qua utuntur bellantes
et pirate quorum collectio ad unum relata speciem facit de-
mocratie et subdit aliam speciem [illegible] autem in egyna
civitate scilicet marinam hanc addit et chyo que nomen civitatis
cuiusdam est et chyonia vocatur unde vehunt negociato-
res pellium variarum et zebelorum ex quibus et super hoc
huiusmodi inveniendo civitatem scilicet marinam sicut nunc dicimus
ad aquas marinas et marsilia et in brundusio habetur
dare multos qui accepto precio transvehunt homines
ultra mare quorum collectio ad unum relata ordinatorem
scilicet collectionis facit democratie speciem et supponit aliud
adhuc secundum diversitates populi et hoc est Adhuc autem que manuale
hoc est multitudo que labore manuum vivunt quos necesse
est congregare et ordinari sub uno ordinante laborem
manuum et sic facit illa multitudo democratiam specialem
et hoc est quia sorte et quia modica habent substantiam ut non possit va-
care operibus scilicet civilibus hoc necesse est quia ope manuum lu-
crum querant et ista scilicet multitudo democratiam habet specialem
sub uno ordinatore qui ordinatur in collectionis et
subdit adhuc aliud quod vilis est et hoc est Adhuc et
quod quidem ex ambobus civibus [illegible] scilicet et matre liberum
super est quod similis conditionis non potest esse civis. ut autem
dictum est huius inductivus ubi subdit et similibus et
hoc est et utrique sua talis alicuius multitudinis
species que enim talis multitudinis collectiones sunt species
multitudine tunc necesse est esse species democratie. ¶ Et sub-
dit qualiter multiplicantur species olygarchiarum et hoc
est insignium autem super dictis sunt divitie nobilitas virtus
disciplina et huiusmodi. divites insignes propter collectiones singulares
et huius similia dicta secundum eandem differentiam secundum hoc enim differentias in
signes prout sunt collectiones inter se principatus olygarchie
¶ Et subdit de ordine harum politiarum inter se et hoc
est democratia est igitur prima quidem super utique politiarum et subdit
racionem que hoc est quia illa democratia secundum equale et hec
est que dicitur in principio institute quia prima pars principalis
sunt populi cum quinque illa exuberantem ut servire in imp-
eratore et exponit dicens legis adhuc hoc est equale namque dicit
lex talis democratie et determinat quid sit equale et hoc est
sicut magis existere egenis et divitibus neque dominos esse
utrosque hoc est similes ambos. In principalibus enim consilium
quia democratiam principaliter est equalitas liberorum et non
secundum plus ad egenum quam ad divitem et hoc est Si enim libertas
sicut quidem enim libertas maxime est in democratie sicut existi-
mant quidam et equalitas ita utique divites democratie quam demo-
cratia est principatus populi et principatus equalis liberorum
et equales et hoc est quia subdit aliud autem amplius populus
dominans autem unus secundum populus hoc est si magis plus
dicitur necessarium democratiam esse hanc et cetera species

et hoc est quod subdit una quidem igitur species democratie hoc est prima sup[ra]
singulis multitudinem dominantem in ea. Secundo species democratie
qua autem differt a maxima hec dividit secundum formam et hoc est que
dominatur secundum formam [illegible] et ponit aliam et hoc est aliud
supra est quod principatus sint supra distributi ab honorabilitatibus
hoc est honorabilibus personis et subdit et brevibus hoc est parvis
[illegible] et sic parva potestate [illegible] [illegible]
autem ei qui possidet principatum [illegible] esse [illegible] et carentem
supra tali [illegible] non [illegible] supra principatum et non manifestis
[illegible] [illegible] sine secundum voluntatem suam sed per legem principatur
et adiungit tantam potestatem [illegible] possit repellere rebelles
ad obediendum secundum illud [illegible] quere [illegible] non vale
[illegible] [illegible] [illegible] et hoc dicit aliam esse speciem
democratie et est aliam speciem democratie participare cives quoscumque
[illegible] hoc est quod omnes cives participent principatu
quicumque ex honorabilitate [illegible] et disciplina [illegible]
[illegible] sunt ad principatum. Illa enim secunda est forma democratie
in nomine [illegible] et subdit quod hec ita principatur
et hoc est principari autem legem quod cum [illegible] sit ad [illegible]
ut dictum est supra principatur [illegible] quod lege dicatur et
subdit quod hoc est alia species et alia forma et hoc est quod dicit
principari autem legem. Alia species democratie et ponit
tertiam secundum formam acceptam et hoc est aliud quod supra
species democratie principatum supra esse si solum sit civis
[illegible] quod supra civis dictum est et in [illegible] de cive [illegible]
distinctione civis. Civis est qui secundum [illegible] hoc est
[illegible] [illegible] principari principatu consiliativo et iudi
cativo et hoc est tertia species secundum formam accepta [illegible] quia
cuius potestate [illegible] non habet [illegible] necesse est
principari legem et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad
[illegible] legis et non ad observationem [illegible] [illegible]
principantes et subdit [illegible] Aliud quidem species democratie
supra est ista [illegible] est ad predicta et supponit
adhuc aliam esse [illegible] quod dominans sit non lex
et hoc est quod dicit dominans esse multitudinem et non
legem. Hoc autem fit quando sunt supra multitudinis [illegible]
[illegible] non lex et dicit quod hoc [illegible] et hoc est [illegible]
[illegible] demagogos hoc est [illegible]
[illegible] demos enim [illegible] est populus [illegible]
[illegible] demagogus est [illegible]
[illegible] et hanc distinctionem ponit [illegible] quod
enim supra civitatibus que lege [illegible] non fit demo
gogus eo quod lex [illegible] optimi
cives sunt [illegible] [illegible] lege [illegible]
[illegible] et non est [illegible] demagogus [illegible]
leges non [illegible] hoc sunt demagogi et dicit [illegible]
[illegible] Monarcha enim fit populus hoc est ad modum mo
narche principans [illegible] unus ex multis et ponit
[illegible] enim multi sunt domini non ut unusquisque
supra [illegible] sed ut omnes simul supra qui mod
est [illegible] lombardie. [illegible] et unde [illegible]
[illegible] dominatur [illegible] omnes [illegible] et hoc est [illegible]
[illegible] omnes dicit non [illegible] esse multa dominatione [illegible]
hunc [illegible] dominatione que omnes dominantur ut unus [illegible]
[illegible] plures sunt qui principantur ut unusquisque [illegible]
singulariter [illegible] hoc est [illegible] supra [illegible]

non [illegible] dominatur quod omnes dominantur ut unus [illegible]
dividunt [illegible] principatum [illegible] [illegible]
aliud et sic omnis principes [illegible] et hoc est quod [illegible]
tales [illegible] velut monarchus [illegible] hoc est unus
principes [illegible] monarchizare hoc est [illegible]
principari quod non [illegible] sub lege et fit despotice
hoc est [illegible] et hoc [illegible]
et hoc est [illegible] adulatores honorati sunt supra
[illegible] populo et ponit aliud signum [illegible]
proportionale tyrannidi monarchizatus [illegible]
sicut [illegible] unius principantis [illegible]
[illegible] dicto [illegible] [illegible] [illegible] dicitur
et hoc est quod [illegible] [illegible] [illegible] tyranno et tali populo et
[illegible] et hoc est [illegible] despotica [illegible] hoc est [illegible]
[illegible] [illegible] melioribus et sunt supra dictare [illegible]
[illegible] et [illegible] legem sunt [illegible] [illegible] populo et
tyrannide et ponit [illegible] [illegible] [illegible]
et demagogus et adulator [illegible] et [illegible] et hoc est
proportionale hoc est [illegible] proportione [illegible] ad
unum apud tyrannum et apud talem populum et hoc [illegible]
[illegible] et hoc est [illegible] apud utrosque [illegible]
et subdit quoniam [illegible] adulatores [illegible] apud ty
rannos demagogi et apud populum tale [illegible]
quod adulatores [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] quod [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] rex [illegible] ab hominibus [illegible] [illegible]
erit [illegible] et [illegible] [illegible]
[illegible] altissimus de regno hominum [illegible]
voluit [illegible] et subdit
Illud [illegible] adulatores et demagogi [illegible]
adulatores et demagogi [illegible] tyrannidi [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] et non leges [illegible]
[illegible] subdit [illegible] reducentes ad populum hoc est adula
[illegible] principantes et tyrannos [illegible] subdit [illegible]
[illegible] adulatoribus [illegible] et demagogis [illegible] magnos hoc
[illegible] magnos [illegible] quod [illegible] dominum [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] magnus et magnus [illegible]
quomodo [illegible] [illegible] hoc est adulator
[illegible] et demagogus et subdit [illegible]
Adhuc autem qui principatus [illegible] adulatoribus [illegible] demo
gogi [illegible] populum [illegible] iudicare et non honorabiles [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] supra illos [illegible]
dissolvuntur omnes principatus [illegible] [illegible] honorabilibus
personis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] tales [illegible] [illegible] hoc est [illegible] videtur
increpare qui dicit talem esse democratiam [illegible]
[illegible] [illegible] non principantur leges non est politia [illegible]
[illegible] legem [illegible] quod omnium hoc est in uni
versalibus autem hoc est [illegible] [illegible] principare [illegible]
[illegible] iudicare supra [illegible] ut [illegible] habitus dictum in [illegible]
libro [illegible] [illegible] legem principari [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] non possunt [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] quod [illegible] democratie [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] leges [illegible] [illegible] supra est
[illegible] [illegible] tale [illegible] [illegible] hoc est [illegible]

principium omnia dispensantem aliam democratiam. Iste super ostendit
repetatur rerum in com(mun)i Shulla formam contingit esse videntem
super doralibus atthibus pr(ivat)is eingentibus cotidie et ponit
epylogum per omnia species quidem quae democratie determinate sunt
hoc modo.

[O]lygarchie autem species etc. Iuxta supra illud quod tangit
species olygarchie quae est principatus divitum et potentium et pertangit
tangit. Unam speciem unam quae possidentes multa bona principiant et qua non licet principare egenis ex quo egent propter
egestatem. Exemplum huius subiciunt indicantes. Sedebam quando pauperes
splendidi in mensis et cenis illos saepe eligunt ad principandum
illi qui pollent habens. Et etiam species est quando potentia
et divitiae pariter sive sibi eligunt ad principatum ...
... Altera species est quando pauci divites principantur
non secundum legem sed ... est olygarchia. Alia species super
hoc sunt, una quidem est prima quidem esse principatus
ab honorabilibus, hoc est ab hiis quos vulgus honoratos
consuevit appellare et illi sunt divites. Sicut Seneca
dicit de ... ad quem divitiae annuunt tamen
honoribus ut egentes non participent tales principatum
cum sunt plures, hoc est et si sunt plures egentes quam divites.
Licet autem super dicunt possidentes participare hoc est divitum
polis tales ... quae sicut in ... in libro dein
est pauper subiacens iudicium propter paupertatem et iniustitiam
susceptus. Divites autem sibi sufficientes non habent necesse ut
propter munera subiaceant iudicium. Sicut dicit ... prophetae
capiant munera quae munera excaecant oculos iudicum et subvertunt
verba iustorum. Alia autem hoc est ea quando honorabilibus eliguntur
sive principatus hoc est quando splendidi in paucis ...
eligunt in principatus et eligunt ipsi eos qui reliquerunt
abeunt. Super dicitur ... Splendidi in paucis
... hoc est ea species olygarchiae ...
... distinguentes eam et hoc est. Siquidem ...
huius hoc ... hoc est si ... exemplum ...
... eligantur principes ...
... non ... magis esse aristo-
cratia ... principatus virtuosorum. Si autem ex aliquibus ...
... hoc ... hoc divitibus olygarchiae
id est species olygarchiae quae hoc est principatus paucorum di-
vitum quod sonat olygarchia, dicitur enim olygarchia ab olygon
quod est paucum et archia quod est regnum vel principatus.
Altera autem species olygarchiae hoc est quando pater pro ... filius hoc
est ... principes. Tales enim eligunt ad principatum propter divi-
tias ... Quarta species super olygarchiam quando extat quae
... est quod ... divitibus principes ...
et principes ... lex, sed principes ... id est ... et hoc non
est quod lex semper principat ad virtutem. Dicit enim Tullius in
fine ... quod lex est ius scriptum ...
... olygarchiae. ... principes ...
potestatem ... principatur et hic determinat ...
... et hoc est ... olygarchia ... olygar-
chia hoc est ... olygarchia sicut tyrannus in monar-
chia. Qui sicut tyrannus est qui in regno sive monar-
chia principatur ad voluntatem et non ad legem, sic isti
principantur ad voluntatem et non ad legem et hoc est aliud
est super ... democratia democratiae

hoc est speciebus democratiae et hoc ... est in hoc ...
... in ... quae est ...
... sic principantur non ut unusquisque secundum consue-
tudinem principatur ... principatum sicut paulo ante dictum
est quod sic ...
nomine et hoc est ... loquitur ... olygarchie
potentatus quae plures ... quam legem. [D]einde
epylogum de omnibus dictis in ... et hoc est olygarchiae quidem
... species tot super sunt et democratiae ... super species tot quot
paulo ante enumerate sunt.

[N]on oportet autem latere. In isto capitulo determinat species demo-
cratiae quae fiunt ex assuetudine et olygarchiae et ...
dividitur in duas partes. ... species democratiae ex
assuetudine ... olygarchiam autem ... olygarchiae species ex
assuetudine ... olygarchice ... prima dividitur in
partes tres ... id est dicit quod assuetudinibus mutantur democratiae
et olygarchiae. In ... ostendit quare multiplicantur ...
autem tot sunt. In ... species democratiae ... quae ex
assuetudinibus sunt ... quod ...
... quod volentes scire politias ... non latere quod ...
... democratia quae secundum leges sunt assuetudinibus ...
mutantur ... est in multis in quibus non ... secundum
leges ... assue... esse ...
propter quod dicit Tullius quod ...
modo ... ... Sicut enim dicit ... in ... Sen-
... sumus ... quidem ... est ...
... et hoc est ... politiam ...
multis locis accidit ut politia hoc est civitas quidem
secundum leges non sit democratia sed super ... voluntates ...
... propter assuetudinem autem et modum ...
... politia et democratia hoc est principatum propter
et similiter est in olygarchia ... transmutatur ... assue-
tudinem et hoc est ... autem apud illos ...
quae secundum leges politiae esse magis democratiae hoc est ...
quos assuevit esse politiam democratiam secundum leges assue-
tudinibus autem ... modo olygarchizari magis ...
... et hoc est ... maxime
post transmutationes politiarum, hoc est quando novis ...
... novis principibus in politia ...
... est mutatio politiae et dicit ...
... vel ... politiam ...
... simpliciter ... paulatim
... hoc est modo et leges ... politiae
quae ... mala politiam
... leges ... quae ...
... politiae ...
...
... politiam ... mala sic demo-
cratia in olygarchiam ... et hoc est ...
... ostendit quare ... multiplicantur politiae
et tot species sunt ... hoc est ...
democratiae et olygarchiae ...
... sunt ...
... quae ...
... hoc est ...
... politia ... est ... et sic ... politia

que sunt partes politie ipsius aut hec aut hec. has autem non contingit
que dictum unam politiam. unam faciunt polyciam id est unum
ordinem civitatis et tot erunt polythie quot sunt ordines
civitatis secundum diversam accepta politie. Illarum quidem quando agri
cultivi et qui possident mediocrem substantiam sunt dominantes politie
que scilicet non examines nec ex facultatibus possunt cogere rebel-
les polythizant secundum leges ut scilicet leges cogant eos quos ipsi
compellere non possunt et ponit rationem habent enim sic tales vivere
laborantes id est ex labore victum querere non autem vacare
possunt iudiciis scilicet et alie disponant civiliter. sunt politie
ille legem facientes sapientes scilicet et senatores convocant
necessarias congregationes ut scilicet pillos puniant compellere
rebelles quia propter ipsos non possunt. Aliis autem sic multitu-
dinem principare scilicet polytico scilicet principatu cum possidentes
honorabiles determinata aliquibus id est quod non sit cum parte
polyticam principatum si possideant divitias propter causam in
prioribus determinatam illo scilicet propter paupertatem substantiam [illegible]
et ex his unde propter quod omnibus possidentibus id est divitibus licet
participare principatu scilicet olygarchico et distinguunt in quo modo
id est ubi quidem non licet omnibus sed sic paucis et di-
vitibus olygarchicam sicut est quod olygarchia est principatus
paucorum et divitum et subdit rationem talis politie id est le-
gum vacare studiis scilicet iudiciorum et dispositioni urbanita-
tum et civilitatum impossibile sicut est quod tales oportet intendere
qualiter victum acquirant unde dicit in primo prime philosophie quod solis
existentibus ad necessitatem et voluptatem sacerdotum genus vacatum
est in scholas mathematicas et liberalibus scientiis intendere et hoc est
quod nemo non existentibus proventibus quibus liberalibus intendere non
possunt cum propter necessitatem non supereminet unde infert consequenter hoc
quidem igitur una species est democratie et ultima [illegible] scilicet
est id est id est tangit et hoc et omnibus licet participare dominantium
principatum sed reputatis secundum genus servis id est de servis natis
non licet participare sed liberis solis. Causa autem quare scilicet licet
participare liberis potentibus vacare id est quod possunt vacare
studiis scilicet iudiciorum et urbanitatum sive civilitatum quod sicut
dixit sacerdotum et in prima philosophia primi libri ostensum est. similiter no-
bis minime ii adhuc scilicet autem pauperes sint sic etiam
liberi sunt et liberum existimant habent facere quod volunt et hoc
est quod sequitur propter quod quidem in tali democratia leges principari
propter non esse proventus id est quia non habent divitias vel aliquos
reditus ex quibus possint compellere rebelles et ideo oportet invo-
care auxilium legis. Et supponit etiam quartam et hec
est tertia autem species democratie consuetudinalis sicut est omnibus
licere quamquam liberi sunt participare polytico id est principatu
polytico solum cum participare propter predictam causam id est propter eam
non propter quod alie species tria concedit in ideo cum fa- et
subdit quarta est natione id est scilicet et in hec principatu lege quia
omnibus licet ubi sint in terra civitatum rebellium
non habent si esset lege et ideo extrema ratione dominatur. in philosophie
Et supponit ius ex contrario polytie et hec est ultima
species democratie temporibus ultimis in civitatibus facta sicut
est et hec est in tali [illegible] quibus omnibus salarium sibi
dominans ut dicuntur in polytia. et hec est quod subdit id est
id est facte sunt civitates maiores multo quam a principio et pro-
ventus existunt et opulentie propter participare omnes quidem polytie
hoc est polytico principatu propter excessum multitudinis

que cogit alios subire alii. Iniustis id est multitudo dominatur
ut unus non ut singuli. ut ut habitus dictum est continue
accidere polytizant id est polytico principatu principante qui
possunt vacare iudiciis scilicet et studio civilitatum id est egeni
accipientes mercedem a fallario id est a mercede ab vacatur talis
multitudo egenorum scilicet ad polytias. et subdit rationem sicut non
impedit ipsos nec propriorum cura aliorum negociorum superfluit. sunt ergo
qui duas negociones ponunt et una. et subdit quod si plurimum
participat egenus quam divitibus et hoc est divites autem impedit sui
propriorum cura ut sepe non conveniant id est convocare non possent
congregationem id est cum ipsis. sine polytie sed non est iudicare
id est qualiter iudicia exerceant quia propriis intenti intendere
civilibus non possunt propter quod fit multitudo egenorum dominans polytie
que secundum naturam ad sententiam non quia leges ignorat et hoc est
quod addit et non leges sicut dominant post omnia id est ponit epylogum
et hoc est species quidem igitur democratie tot et tales et propter has necessarie
sunt et in hoc finita est prima pars capituli

Olygarchie autem species est prima scilicet que possidentibus
sit et ponit quattuor species olygarchie et hoc est sicut
sunt id est potestatem principandi et possidentibus id est divitibus
et propter multitudinem esse pauperes polyteumata huiusmodi polytie
sicut non homines sed lege esse dominans et hoc ponit rationem quomodo
id est neque plus distat a monarchia in qua scilicet dominatur unus sicut
in regno vel et nec tantam habent substantiam divitiarum scilicet ut vacent
id est ut vacare possint negligentes sicut curam propriorum
sed tamen mediocrem sicut habent substantiam divitiarum ut nutriantur
a civitate scilicet a salario scilicet ergo exhibito necesse legem velle
ipsis principari sed non ipsos tales id est ad sententiam non non
possunt compellere sed oportet invocare auxilium legis et causa
ipsi id est est igitur prima species olygarchie consuetudinis. Et ponit secundam
Si autem utique pauciores sunt qui substantias habent id est divitias
quam qui prius sicut dominabantur in polytia et maiores autem sicut
eos ipsos sicut habent substantiam sicut sepe factum est Rome
et post dominum senatorum et nobilium paucis et divitibus
committit dominium. secunda olygarchie fit species et ponit rationem quidem
autem potentes secundum volunt et sumpsit eos sicut propter quod
quidem id est ipsius eligunt ex multis eos qui ad polyticam
id est ad dominium polytie admittuntur quia autem non dum sic fortes
sunt divites scilicet et ipsi ut sine lege principentur id est principari
possint legem ponunt talem id est statuta civitatis sancta
talia ut tales sit de ipsis eligantur. Et ponit tertium modum
Si autem invaluerint habent divitias scilicet pauciores existentes maio-
res substantias divitiarum scilicet tertius gradus fit olygarchie et
exponit illum scilicet per se ipsos principatus habent quia de propter
ipsis possunt compellere subiectos et subdit de quarto gradu
secundum legem autem precipientem morientium filios succedere sicut
quartum gradum sunt olygarchie et subdit in quo allegatum
dicit elevatus et hoc est illud quod autem amplius invaluit substantias
id est divitias et multis amicis prope hec sicut tali principatui
monarchie proximus id est regum in quo dominatur unus
et domini sunt homines sed non lex tales id est dominantur ad sententiam
non et non secundum leges et quarta species olygarchie ut dicebatur
ultime democratie simplicius id est dictum est inter eodem
exemplo quia illius democratie consuetudinis est quod dominatur egenus
ad sententiam non et non secundum leges convenientes et inter quod
neutra dominatur secundum leges sed ad sententiam non

Postque autem due sunt polythie. Divisis omnibus politiis que sunt sub democratia et olygarchia quas autem dixit quidam esse quartam politiam et simpliciter sicut ypparmonicus dorica et frigiam et in ventis boream et austrum addidit hic duas et ostendit divisionem earum scilicet eam que communi nomine dicitur politia et aristocratiam. Postea ostendit divisionem illarum. Et in illud capitulum dividitur in tres partes. In quarum prima dicit quod preter duas politias iam dictas sunt et alie ut quinque et quam adhuc restat determinare in sexta. Ista de terminat que sit vera aristocratia. Ubi dicit quid igitur. In tertia determinat mixtas. Ubi dicit sunt autem quedam ad olygarchicam et aliquas. Sententia prime partis est hec quod scilicet sunt adhuc due polythie preter democratiam et olygarchiam. Et dicit quod altera illarum nota est quia omnes ponunt. Altera autem latet tempo rantes politias species eo quod non sepe sit nec in multis civitatibus observatur. Et hoc est. Adhuc autem due politie preter democratiam et oly garchiam quarum alteram quidem dicunt omnes. Hec est aristocratia et dicta est supra in quarto ethicorum similiter quartam politiarum speciem unam supra dicte et determinat que sunt ille quatuor que dicuntur esse politie. Et hoc est. Dicunt autem quatuor communiter. supra. monarchia hoc est regnum in quo principatur unus. olygarchia in qua principantur pauci et divites. democratia in qua principantur plures sicut vo luit communitas. Et non sicut singuli. Ultimam quintam et vocatam aristocratiam in qua scilicet principantur virtuosi. Et bona causa. Ultima autem est quam appellant communi nomine omnium polythiarum. id est vocant generali scilicet nomine et reddit rationem quare illa generale nomen optinuit et speciale non habuit. Et hoc est. Sed quia non sepe fit latet temptantes numerare species politiarum. Causa autem quare latet hoc est quia non determinant eius aliarum polythiarum ut scilicet in qua alius dicitur unus ad utilitatem propriam sicut in regno ubi unus dicitur ad utilitatem communem. sicut tyrannide ubi multa potentia et divites non ad rectitudinem legum sed ad suam suam dicunt sicut in olygarchia. Ubi quando dicuntur lex plures ut unus non singuli sicut in democratia que est simpliciter secundum tale tantum in utilitatem per plebescita. Ubi scilicet statuunt et ideo latet talis et nomen generis optinuit. Et hoc est. Connumerantur quatuor solum supra polythias sicut plato in politiis supra tantum quatuor species enumeravit. Et hoc est finis prime partis capituli.

Aristocratiam quidem igitur. Hic in secunda parte determinat de aristocratia et remittit ad octavum ethicorum. Et hoc est. Aristocratiam quidem igitur bene habet vocare de qua pertransivimus in primis quidem sermonibus. hoc est in octavo ethicorum. Et illos vocat primos sermones quia sicut dicit in libro magnorum ethicorum sermones ethicorum sunt principium sive ad sermones politicorum. Et hoc est quia iuste dicitur tale nomine eam. id est quod que ex optimis virtute simpliciter hoc est qui secundum virtutes sunt optimi. Et non habet ullam illi politiam secundum virtutem supra dictam esse appellare. Et hoc est quia secundum se et non ad ypothesim aliquorum bonorum virorum solam hoc est ad positionem solam. ut scilicet sit iustus hic vel ubi vel hic vel ibi. vel nunc vel tunc sed simpliciter hoc est ubique semper et ubique bonus sit secundum virtutem. Iustum appellare aristocratiam in qua scilicet simpliciter virtuosi dicantur et supponit rationem. In sola namque aristocratia scilicet simpliciter idem vir et civis bonus est secundum virtutem civis et malus politia bonum supra dicitur ad politiam ipsorum sunt solum supra bonum. Et hoc est esse bonum ad ypothesim et non simpliciter sicut paulo ante dictum est. Et hic est finis secunde partis capituli. Sed

sunt aliqui supra aristocratie que ad olygarchicas et supra politiam. Hic dicit de mixtis. scilicet et vocantur aristocratie et ad vocatam polythiam. hoc est in comparatione ad illam que simpliciter nomine politia dicitur. Et ista mixta est scilicet ex olygarchia et aristocratia. Et hoc est quod sequitur. Ubi non solum ad divitias sed et ad virtutem eligunt principantes. hoc politia differt ab ambabus hoc est ab olygarchia et aristocratia quia mixta est et aristocratia vocatur causa supra et dicit causam. id est quia non facientibus commu nem virtutis curam scilicet principes sunt et quidam appella tique videntur esse epyekes. Et illi in electione principum re spiciunt ad virtutem et ideo talis politia mixta est ex olygarchia et aristocratia et hoc est quod sequitur. Ubi in politia respiciunt in electione respiciunt principum ad divitias et virtutem et populum velud in calcedonia que est civitas grecie. In quibus et aliud chalcedonenses. hoc aristocratia est supra quedam hoc mixta ex olygarchia aristocratia et democratia in quibus scilicet polythiis ad duo solum supra respiciunt in electione principum est mixtio horum duorum democratie et virtutis. hoc est aristocratie. Et post subiungit epylogum de speciebus aristocratie. Et hoc est aristocratie quidem igitur preter primam optimam politiam in qua scilicet communiter respiciunt in electione principum nisi ad virtutem et due species supra sub mixte scilicet et tertia. id est species est quedam supra species eius que vocatur politia simpliciter scilicet inclina tur ad olygarchiam magis hoc est in quibus tamen virtus respicitur ad honorabilitates divitum et populum et hoc est in mixta ex olygarchia et aristocratia sicut paulo ante dictum est.

Reliquum nobis est de vocata politia dicere et tyranni de preter subdivisiones speciales polythiarum. Incipit tractare de ea que communi nomine politia dicitur et primo determinat divisionem eius prout incipit sed postea ubi quia prima et habet duas partes. In prima tractat de politia. In secunda de tyrannide que est transgressio politie pessima. ubi de tyrannide autem. Hoc autem capitulum in quo tractat de politia dividitur in duas. Primo namque ostendit quale politia sit et quare politia communi nomine vocatur. In secunda parte ostendit quomodo eam instituunt. ubi modo autem fit preter democratiam et olygarchiam quae vocatur politia prima harum prius dividitur in tres partes. In quarum prima ostendit ordinem ad politiam. In secunda ostendit primo quantum ubi. manifestum namque est propinquior ad aristocratiam et olygarchiam. ubi. Aristotiles inquirit qualiter leges positas oportet sunt. ubi est namque obedire et bene positis legibus. In prima parte istarum duo sunt. primo namque determinat rationem ordinis. quare scilicet ultimo et tyrannide or dinat inter polythias et prima hoc est ex parte tyrannidis quoniam transgressionum pessima est sicut in octavo ethicorum ostensum est et ideo ultimo ordinanda. Ex parte autem politie ratio est quia politia que communi nomine politia vocatur fit ex mixtione aliarum maxime preter aristocratie et democratie et ideo prius oportuit cognoscere de aliis quam de ipsa. Et hoc est. Reliquum autem est nobis de vocata politia dicere hoc est illa que simpliciter nomine politia dicitur non determinata ad aliquam speciem et de tyrannide et determinat rationem or dinis istius. Et hoc est. Ordinavimus autem sic non existentes hanc scilicet politiam transgressionem quia politia simpliciter nulla transgressio est. Neque assignatas aristocratias quia politia simpliciter non transgressio est nec simpliciter aristocratia. Et postea subiungit rationem ex

prie tyrannidem et hoc est ultima fin[is] [illegible] omnis t[ransgressiones]
transgressiones sunt in arte pessima policia que est regni
et aristo[cratie] [illegible] dividant [illegible] ipsius [illegible] discipline que
opponitur eadem est disciplina. Sunt ergo tria policiarum s[cilicet]
hee transgressiones et ideo superius cum policias determinaret [illegible]
[illegible] que a principio diximus hoc est in viii ethicorum super[ius]
determinatum est. Alia autem determinavit que sunt simpliciter po-
licie et que transgressiones earum et subdit rationem quare ulte-
rius de tyrannide et hoc est Ultimam autem de tyrannide rationabilem fa-
cere mentionem quia omnium minime policia hoc est unde quia minime est
dicit quia post omnium policiarum optime que est regnum ty-
rannis transgressio est id est omnium transgressionum pessima et minime
hinc de ratione policie. Et ponit rationem expresse policie quare idem
ponit et hoc est Nos autem methodum de policia hoc est tractatus
de policia que scilicet simpliciter policia est circuit[?] s[cilicet] pessima cuius
transgressio tyrannis est et ideo immediate post eam de tyran-
nide est tractandum et ponit epilogum istius ordinis et hoc
est propter quam quidem quia eam ordinandum est hoc est in dicendo ergo
scilicet ultimo ponit tractatus de policia et de tyrannide et hoc
quod sequitur. Nunc autem ostendendum nobis de policia hoc est tractandum
et ponit rationem manifestam. Non posuimus superius est de[ter]min[ar]e
ante hanc quam de olygarchia et democratia super dicenda erant et
subdit rationem quare posuit illas. Est non policia ut simpliciter
dicta hoc est iste [illegible] olygarchie et democratie et omnino
apponitur ex ponentibus [illegible] et ideo superius prius erat
tractandum de democratia et olygarchia et postea de policia
que mixta est ex utrisque. Et licet policia sic mixta sit ex
utrisque tamen alia declinat plus ad unam et alia plus ad
ad aliam et hoc est quod sequitur Consueverunt vocare declinantes
quidem ut ad democratiam policias quia illa est principalior
et illa declinantes ad olygarchiam democratiam superius magis
aristocratiam. Superius consueverunt appellare. Et ponit rationem huius
quia magis [illegible] disciplina et nobilitas opulenciorib[us]
opulentia et divites [illegible] videntur magis esse
disciplinati et nobiles et ideo principatus eorum qui proprie
olygarchie est quia adigmari[?] hoc est a disciplina et
nobilitate aristocratia vocatur. Et dein ponit aliam rationem
et hoc est Adhuc autem videntur habere opulenti hoc est divites
ea scilicet quorum gratia iniuste agunt [illegible] Iniusti non [illegible]
agunt ut divitias acquirant et illas iam habent opu-
lenti et ideo superius non est necesse quod iniuste agant et hinc
habet dignitas et hoc est [illegible] callogathus et insignes
hos appellant hoc est opulentes calogathos. Et quod
[illegible] kalos quod est bonum et agathos quod est bonum [illegible]
kalogathos est bonum bonus hoc est perfecte bonus.
Sicut ipse autem dicit in capitulo de [illegible] bonum et non simpliciter
[illegible] kalogagathos et est [illegible]
[illegible] et hoc est [illegible] arist[ocratia] hoc est prin-
cipatus virtuosorum. Ac excellentiam attribuere opinantur
[illegible] et olygarchias esse [illegible] superius [illegible]
[illegible] magis propter hoc superius policias declinantes
ad olygarchiam hoc est principatus divitum vocant
aristocratias quia scilicet divites non habent necesse iniuste agere sicut
pauperes et nunc [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] de lege scilicet [illegible] et hoc est Videtur autem esse
impossibilium hoc est de numero impossibilium civitates

aristocratizantes hoc est principatum aristocratorum gubernatam non
bene legibus disponi hoc est male gubernatam hoc est male legibus
gubernatam hoc non impossibile est propter hoc quod [illegible]
quia scilicet leges ad policiam non policia ad leges ordinatur [illegible]
[illegible] aristocratie sic optima policia non est quia optime leges [illegible]
[illegible] adaptentur. Similiter autem superius impossibilitas est ex [illegible]
aristocratiam eam scilicet civitatem que non bene legibus disponitur propter
[illegible] eam que dicta est et subdit quod exigatur ad hoc quod sit
bona legum dispositio. Duo non exigitur ad hoc scilicet quod iuste sint
et quod obediatur eis et hoc est Non est autem bona legum dispo-
sitio poni leges non obedire autem superius legibus positis propter quod
unam quidem bonam legum dispositionem existimandum esse obedire
positis legibus alteram scilicet dispositionem bene poni leges [illegible]
[illegible] scilicet cives [illegible] [illegible] [illegible]
Est non obedire hoc est contingit obedire et [illegible] bene positis
superius legibus scilicet ad ypothesim hoc est vel illius policie et est obe-
dire optimis legibus simpliciter non ad ypothesim et hoc est
quod sequitur hoc autem contingit dupliciter aut non optimis aut [illegible]
quis ut optimis simpliciter scilicet respondet [illegible] policie et hoc est
Videtur autem aristocratia quidem esse maxime honores scilicet princi-
patuum distribui secundum virtutem sicut scilicet virtuosis principa-
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
determinatis policiis et hoc est quod sequitur Aristocratie quidem non [illegible]
virtus hoc est finis policie non que [illegible] aristocratie [illegible] gub[er]-
nat ad virtutem olygarchie autem superius est divitie quia
olygarchia est principatus divitum paucorum. Demi[?] [illegible] [illegible]
[illegible] est democratie [illegible] libertas et quid [illegible]
[illegible] sic in omnibus istis policiis [illegible] videtur et [illegible]
Ratum quod cumque videatur pluribus in omnibus existit superius policia
et hoc plus [illegible] [illegible] in olygarchia et in aristocratia et in de-
mocratia hoc est in democratia quia cuius videtur maiori parti
participantium policie hec scilicet vel illa hoc est dominans et adhuc [illegible]
apud gentes que iudicant secundum [illegible] et non secundum leges
[illegible] hoc [illegible] lege [illegible] [illegible] [illegible] In iudicio
non acquiescat pluri [illegible] [illegible] [illegible]
In omnibus huius [illegible] [illegible] quid [illegible] policia
[illegible] [illegible] scilicet [illegible] mixta est ex olygarchia et demo-
cratia simpliciter policia [illegible] et ponit rationem. Solum
enim mixtio [illegible] [illegible] [illegible] est mixtio
dicto divitum et pauperum divitias et libertatem et ponit
rationem [illegible] non apud plurimos qui opulenti superius sunt
kalogathorum hoc est de numero bonorum [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] et sic [illegible] [illegible] Et subdit de mixtura policie
[illegible] et hoc est [illegible] autem [illegible] sunt in policiis [illegible]
[illegible] de [illegible] policie libertas divitie virtus de libertate
democratie [illegible] de divitiis olygarchie de virtute aristocratie et
quia [illegible] esse quod de nobilitate [illegible] [illegible] [illegible]
policie subdit [illegible] non quidem nobilitas ingenuitas [illegible]
[illegible] hoc est sequitur ad duo [illegible] quod in [illegible]
generositas non superius est virtus et divitie antique [illegible]
et nobilitas est divitie antique et [illegible] nobiles
[illegible] est [illegible] [illegible] [illegible]. Et [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] scilicet opu-
lentorum quorum est olygarchia [illegible] [illegible] [illegible] policie
[illegible] simpliciter scilicet [illegible] superius [illegible] aristocratia
maxime aliarum superius est [illegible] et hoc [illegible] est est [illegible]

dignitati sic distinctio praeter leges et punita a simpliciter est
aristocratia. Illa enim vult dicere aristocratia quae iuxta. Postea
ponit epilogum omnium dictorum, et hoc est et quid quidem sine [illegible]
species polytie praeter monarchiam et democratiam et olygarchiam
dictum est et super quod dictum est quod esse haec super sunt et
dictum est quod distinctae sunt aristocratie et polytie simpliciter
scilicet dicte aristocratie et quod non distincte longe super dictum
dixisse super est

Modo autem sic praeter democratiam et olygarchiam [illegible]
polytiam [illegible] instituere [illegible] dicatur
et sequitur dicere et hoc maxime [illegible] singula determinat
qualiter illa quae simpliciter dicitur polytia mixta ex democratia
et olygarchia instituatur et quibus legibus regatur et dicit
hoc modo [illegible] docet esse mixtam ex olygarchia et democratia.
Secundum quod docet medium accipere eorum quae utraque statu-
unt; et hoc magis [illegible] accipere medium eorum quae
utraque statuunt; tertium est quod docet clarum principium [illegible]
[illegible] utrumque polytiam scilicet olygarchiam et democratiam
magis [illegible] et ex dualibus institutionibus [illegible]
[illegible] est [illegible] hoc polytie [illegible]
[illegible] quod [illegible] Lacedemoniorum po-
lytiam [illegible] est hoc et si polytia mixta
ex olygarchia et democratia [illegible] accipere quae utraque
polytia illarum statuit et [illegible] opponere et singula [illegible]
accipere [illegible] polytia quae simpliciter polytia dicitur miscere [illegible] et
ponit tres [illegible] compositionis et mixtionis in olygarchia
enim quae est principatus divitum [illegible] sic [illegible]
quae dicitur aristocratia statuit [illegible] in dampno [illegible] di-
vitibus et pauperibus statuit quod non habent plus in lucro
[illegible] sit principatus omnis inequalitas hic
dicitur in v ethicorum [illegible] in dampno et plus in
lucro in democratia [illegible] pau-
peres [illegible] in dampno et plus in lucro et divites
[illegible] et hoc est [illegible] sic praeter democratiam et polytiam [illegible]
polytia simpliciter [illegible] dicatur
[illegible] et quod [illegible] ex [illegible]
[illegible] et hoc est
[illegible] quibus determinat [illegible]
olygarchie [illegible] polytia simpliciter dicta et tangit
modum [illegible] Deinde [illegible] ex
utraque scilicet olygarchia et democratia [illegible] simbolum
accipere. Et hoc est conveniens opponendo [illegible] scilicet ponere
[illegible] sicut dicit [illegible]
[illegible] simbolum [illegible] est [illegible]
tangit modum [illegible] et hoc est sunt autem [illegible] tres
[illegible] et mixtionis et tangit primum [illegible] utraque
sumendo quae utraque lege statuit in iudiciis
scilicet et dat exemplum primum de eo quod est iudicare
hoc est in talibus in quibus recurritur ad iudicium sicut
ad iustum sicut dicitur in v ethicorum et [illegible] in olygarchia
quidem enim opulentis dampnum ordinant super restituendo
hoc est enim dampnum [illegible] scilicet restituendi
[illegible] de dampnis si non [illegible] iudicare
scilicet [illegible] in iudicio [illegible]
[illegible] ordinatum [illegible] autem nullum mercedem
super ordinatum hoc est nullum lucrum olygarchie enim est

[illegible] enim [illegible] olygarchia scilicet et democratia [illegible] modo

et pauperes semper minus habent in lucro et plus in dampno
In hiis enim verum est quod dicit poeta [illegible]
[illegible] medium [illegible] ambo [illegible]
et polytie super est [illegible] ut scilicet et pauperes et divites
fiant in dampnis et lucris aequales sicut de divitibus
primo [illegible] ut magnum iudicetis [illegible]
[illegible] est iudicare [illegible] sic polytia [illegible]
[illegible] est enim ex ambobus [illegible] democratiam et [illegible]
polytia mixtam ex ambobus [illegible] in democratia quidem [illegible]
[illegible] hoc est lucrum ordinant super iudi-
cando opulentis et super nullum dampnum super [illegible]
nante iudices [illegible] et [illegible] in polytia quae
[illegible] ex utraque medium scilicet [illegible] ex utraque [illegible]
[illegible] ut scilicet [illegible] dampnum et lucrum
[illegible] ratione [illegible]
[illegible] est [illegible] et hoc est [illegible] quod [illegible]
[illegible] modus [illegible] olygarchie
[illegible] sunt ad principes [illegible]
[illegible] ut scilicet non habent [illegible] principes
nisi qui [illegible] honorabiles [illegible]
in democratia [illegible] honorabilitatis [illegible]
[illegible] est [illegible]
polytia [illegible]
media honorabilitatis [illegible] principes
[illegible] est [illegible]
in polytia quae ex utraque componitur super est [illegible]
[illegible] utraque statuit ad principatum scilicet [illegible]
vel [illegible] quod scilicet democratia statuit ad
honorabilitatem nulli vel parvi omnino [illegible] scilicet olygarchia
statuit scilicet abundantem scilicet honorabilitatem [illegible] scilicet polytia
[illegible] super est [illegible] media ho-
norabilitatis [illegible] ut scilicet principes [illegible]
tur ex mediis [illegible]
[illegible] ex mediis
[illegible] securissima et optima [illegible]
[illegible] et super [illegible] est [illegible] super est
ex dualibus institutionibus hac quod ex olygarchia lege
[illegible] ex democratia super accipere medium et dat exemplum
dico autem exponendo scilicet [illegible] in democratia esse
[illegible] esse principatus ut scilicet sorte [illegible]
principatus [illegible] et pauperes et divites
eligibiles autem super esse olygarchie super est [illegible]
et docet in hiis accipere medium quod est polytie simpliciter
dicte et hoc est [illegible] quod super est [illegible]
ab honorabilitate super [illegible] principes aristocratie
[illegible] et polytie [illegible] utraque accipere et dicit modum
olygarchie quod eligibiles [illegible] principatus ut scilicet
digni eligantur ex democratia autem super accipere quod non ab
honorabilitate [illegible] scilicet eligantur [illegible] hoc est quod
digni pauperes [illegible] eligantur [illegible] post hos tres
[illegible] mixtionis ponit epylogum sic [illegible]
quod quidem mixtionis super est scilicet quod dictum est
[illegible] democratia et olygarchia
[illegible]
[illegible] olygarchie et democratie [illegible] po-
lytie quae simpliciter polytia dicitur [illegible] est [illegible]

mixta ex democratia et olygarchia. Deinde cum dicit: Set supra mixtionem est que etc., dicit quod eandem politiam democraticam et olygarchicam contingit vocari utroque nomine. Ille enim due politie sicut in antiquis dictum est et tamen sunt bene mixte que medie sunt inter utras et et de politia dicit quod ille politie non pacientur talem mixtionem que mixta denominetur ab utrisque occurrent dicentes palam enim quod hoc patitur diversi, hoc est denominari medium ab extremis. Ipsa mixta dicitur bene hoc est quod extrema in medio bene mixta sunt et hoc est ex parte patitur autem hoc est tale mixtionem et id est medium et subdit tale totum huius apparet enim utrumque extremorum mixtum scilicet in medio et hoc est in omnibus medium in quibus medium dicitur per compositionem extremorum et non per abnegationem sicut intermedius per abnegationem dicitur neutrum genus inter masculinum et femininum. Simile enim medium sicut in aliis dictum est inveniri medium in armoniis et dicitur in armoniis enim medium dicitur inter acutum et grave compositum ex utroque. In iuventus medium est inter boream et austrum qui componitur ex utroque et temperatis hoc est qualitates ex contrariis que sunt in extremis et que intantum huiusmodi ubi talis sunt id ostendit hoc in exemplo et hoc est: Quemadmodum de lacedemoniorum politia de qua satis in ipso libro superius dictum est capitulo de ea que lacedemoniorum politia proponit totum hoc quod ille due multa mixte sunt et hoc est multa enim conantur dicere scilicet de lacedemoniorum politia tamquam democratia propter multa. Primo scilicet ille politia habeat primo quod ad alimenta puerorum et ostendit in quo sunt enim hoc est simili modo divitum nutriuntur sicut pueri, similiter scilicet pueri qui pauperum sunt quod hoc alimentum sicut lactis alimentum et erudiuntur sicut indisciplinati et etiam hoc in quo utroque modo potentes scilicet pauperum pueri sicut erudiri. Et adiungit ulterius quod democratia est et hoc est similiter et in alia etate et eadem tamen modo sicut erudiuntur et nutriuntur et in quo nullo enim distinctus sic divites et pauperes in quod alimenta eadem omnibus divitibus scilicet et pauperibus tamen in conviviis que scilicet solent facere civitates in festis non enim permittebant quod divites lautiora haberent quam pauperes timentes quod ex hoc oriri seditiones et vestimenta tales divites sicut habebant que unusque comparare posset et pauperum alias quamquam caverent super negligentia et splendore in vestibus divitum pauperes cavere invidiam. Alterum autem ostendit in institutione principum mixtionem politie hoc est quod eo quod duos maximos principatus hunc quidem eligat populus hunc autem participet sicut enim ipse dicit dominatum est quod in lacedemonia duo principatus erant scilicet rex scilicet princeps senum qui plus accumulare videntur quam alii dicebantur senes et erant consiliarii ad quorum consilium omnia fiebant et [illegible] supra capitulo [illegible] deinceps vocabulum non est diuturna nec etiam omnibus quorum aptum. Cani enim sunt senectus homines et etas senectus iuncta in maculam et in hoc [illegible] plenius [illegible] induit propter ad solonem gentilis legis latore. Grecia prius erat et non est inutilis illa tamen supra secundus principatus sunt quod vocabatur ephoria hoc et pertinet ad res ipsius eorum negociorum lacedemonie qui optima politia regebantur. Infavorem populi statuerunt quod populus eligeret senes consiliarios et participet ephoria hoc est quod illi de populo possent eligi in ephoros hoc est in publicorum negociorum procuratores et hoc est quod dicit Senes quidem enim eligunt ephoriam autem participant et hoc totum est democraticum quod in favorem populi introductum. Alii dicunt sicut illam politiam olygarchiam et supponitur totum quod multa habet olygarchica et omnes qui habent principatum quod sunt eligibiles et nullus sorte aliquis hoc est quod sorte sive successionis hereditate statuitur in principatu et pauca sunt domini mortis et fuge et attribuunt enim paucos ad quorum preceptum occidentur qui accusati erant cavetur ne forte si mala taliter esset quod multi et innocentes occidentur et expellerentur et subiugentur et alia talia multa sicut habet aristocratia lacedemoniorum politia. Equale autem est mixtis hanc dicas politiam ut dicit subdentes optime autem in politia mixta bene mixta utrumque scilicet mixta ita scilicet quod utrumque mixta apparent mixta esse autem neutra simpliciter sicut et hoc est et salvari per se ipsam scilicet non extrinsecus scilicet politiam salvari eo scilicet quod plures politie extrinsece sunt qui volunt politiam scilicet per ipsam et ponit totum hoc enim utrumque partes politie hoc est scilicet quod multi desiderant aliam politiam eo quod ista non possit advocari unire hoc eo quod utique velint politiam alteram et nullam partem politie sicut alteram velint eo quod multa et impares cives quibus potest advocari unire. Et consequenter hoc adiungit epylogum continentem omnia que dicta sunt de politia simpliciter dicta et hoc est Quo quidem quem modo oportet constitui politiam sicut simpliciter dictam similiter autem et nominatas aristocratias ut dictum est. Dicit enim quod elige principes ex virtute honorare vergit ad aristocratiam. Sed repetit hoc in epylogo.

De tyrannide autem hoc etc. Tyrannus non sit politia sed corruptio tamen quod imitatur similiter regnum quod politia optima est pauca interponit de divisione tyrannidis et in illis sua est quod pauca dicta sunt de tyrannide quod plura dicta sunt de ea in tertio libro de regno scilicet de regno et quod tyrannidis intres species et hoc est totum quod dicit hoc ibi De tyrannide autem erat reliquum nobis dicere non quia sic multa sermonem sermocinando est capiunt quod parcitur restare dicta hoc ut accipiat quis methodi partem hoc est artis politice partem quam et hanc ponimus quidam politias partem, sed sicut non dicit eius tractatum esse methodum in parte. Et subdit aliud hoc ponit in tertio capitulo determinatum tractatum et hoc est De regno quidem et determinavimus in primis sermonibus hoc est in tertio libro hoc dicit Dictum est in quibus scilicet sermonibus de eo quod maxime dicitur regnum, sive determinavimus per dominatio quod utrum expediens sit sicut ut expediat civitatibus et quam scilicet quem oportet constituere regem et unde et quomodo hoc est ex quo genere hominum et per ipsos regnatores. Tyrannidis autem species quasdam divisimus alias scilicet in quibus scilicet sermonibus de regno considerantes propter potentiam quandam scilicet tyrannidis vergere aliquis et id est ad regnum ostendit in quo subdens propter sic legem esse ambos principatus horum hoc est regnum et tyrannidem et subdit aliter in quibus dicta enim barbarorum eligunt potentatores monarchas. Olim apud antiquos grecos fiebant tales monarche isto modo quos vocabant esymnetas hoc est

tyrannos habent aut hoc tyrannice. Et iterum dicit adhuc
et subdit quod praeter duo sunt regales, et hoc est erant quidem per
legem electionis scilicet intitulabantur regales et tamen erat per hoc quod
erant regales quod monarchizabant voluntariis. Regnum
enim est voluntariis imperare et non sine his nobilibus. Et
ostendit per hoc quod tyrannice dicebantur et hoc est tyrannice
autem propter despotice principari tyrannice principatur dicitur sicut [illegible]
dictum est quo utitur dominus ad servum et secundum suam sententiam principatur
et non secundum legem. Sic enim dicitur tyrannus. Iste igitur sunt due species
tyrannidis barbarorum scilicet et grecorum. Tertia autem species tyrannidis
supple est que quidem maxime videtur esse tyrannis contraiacens existens ei
quod omnino regnum supple dicitur hoc est sicut per oppositum toti regni cuius
corruptio est tyrannis. Et rationem reddit dicens et hoc est talem
autem necesse esse tyrannidem monarchiam que incorrigibilis est si
nihil ex melioris omnibus hoc est supple sibi similibus et melio-
ribus ad proprium suum conferens sed non ad eorum supple conferens qui subditorum
dictum est enim in viii ethicorum quod rex qui non rex dicitur et non
electores omnia ordinat ad suum libitum [illegible] hoc ad utilitatem
propriam. Propter quod involuntaria est supple principatus tyrannis
et subdit rationem nullus enim liberorum hoc est de nullo liberorum
sustinet talem principatum quod oppositum est et coactivus. In
fine ponit epilogum dicens et hoc est tyrannidis quidem igitur
species et hec sunt hoc est propter predictas causas.

[Q]ue autem sit optima politia et que optima vita.
Hic incipit secunda pars prime partis huius quarti libri
in qua determinat que sit optima politia. Et dividitur in
duas partes. In quarum prima determinat quod optima
politia est que ex mediis personis constituitur. In secunda ostendit quod
de politiis aliis que huic magis appropinquat melior est
et que magis recedit peior. Et incipit ibi. Aliarum autem politiarum
quam plures. Adhuc prima pars dividitur in duas partes. In
prima parte ostendit quod politia que est ex mediis personis
melior est et quietior. In secunda parte ostendit quod in personis me-
diis securius vivunt in civitate et incipit ibi. Demorantur
autem securiores hii. Summa prime partis est hec quod ex mediis
personis optima constituitur politia et ponit rationem ex ethicis supple
talem et est hoc quod in primo ethicorum dictum est quod felicitas que est totum
bonum hominis est operatio perfecta secundum eidem virtutem habitam
non impeditam. Virtus autem est medium supple hic. Cum igitur optima
politia sit secundum operationem virtutis, optima politia est que constituitur
ex mediis personis et hoc est. Utrum autem sit optima politia
et que optima vita pluribus civitatibus et pluribus hominibus
supple ad virtutem [illegible] esse supple privatis sicut prima
per se supple sunt secundum plurimum supple ad disciplinam [illegible]
supple [illegible] qui virtute [illegible] bonum [illegible] politia
[illegible] et est ille [illegible] indiget [illegible]
supple respiciat ad politiam [illegible]
[illegible] bonum ponit aliis [illegible] in honoribus sed supple
respiciat ad vitam [illegible] plurimus hoc est [illegible]
[illegible] plurimi et sic respiciat ad politias quas plu-
rimas civitates contingit participare et quas aliquas plures
dicit [illegible] politia est [illegible] occurrere et dicit enim quas
vocat aristocratias de quibus [illegible] et est paulo ante dictum
hoc quidem [illegible] cadunt plurimis civitatibus [illegible] plures
civitates non retinent [illegible] hec autem [illegible]
politia [illegible] et hoc [illegible]

impeditam causa [illegible] per hoc quod ambabus politiis [illegible]
optima [illegible] et ponit rationem iudicium in omnibus
hiis ex eisdem elementis est hoc est principiis [illegible]
[illegible] quibus res habet determinari sicut dictum est in
principio phisicorum. [illegible] autem sermones [illegible] ad
sermones politie et ideo [illegible] principatus determinationes
et hoc est. Si enim bene in ethicis in primo scilicet libro dictum est beati
tam esse vitam eam que secundum virtutem non impeditam supple
est medietatem autem supple esse virtutem supple dictum est
in ii ethicorum. Ex hiis concludit necesse esse mediam vitam opti-
mam. [E]quale autem hoc fieri [illegible] medietatis cuius con-
tingit. Hec est que contingit singulis civitatibus et hominibus
et hoc est [illegible] singulis supple contingit et quod omnis medie-
tas est inter [illegible] et [illegible] ostendit [illegible]
huius medietatis et hoc est. Terminos autem eosdem hos necesse
esse est supple et civitatis virtutis et malitie et politie et
ponit rationem politia enim vita quedam est civitatis. Sunt
enim supple et ideo [illegible] probatum est quod [illegible]
est bonum [illegible] et bonum [illegible]. Et similiter medium ex ex-
tremis que sunt [illegible] et hoc est. In omnibus itaque
civitatibus sunt tres partes civitatis et dicit quod hii quidem
enim opulenti valde hii autem egeni valde hii autem tertii qui
medii horum supple neque valde opulenti neque valde egeni
sed medio modo se habentes ad bona fortune. [E]x
hiis concludit propositum quod igitur [illegible] quod mediocre optimum
et quod medium [illegible] supple est quod bona fortunarum possidere
que media optima omnium. Et ponit rationem [illegible]
enim rationi obedire supple ad [illegible] politiam et
optimam et hoc ostendit per extremos. Supervaldere
autem hoc est qui [illegible] volunt [illegible] supple alios. Aut
supple forte [illegible] scilicet aut supple ingenuum qui se ex-
tollunt de nobilitate aut supple divites qui scilicet extol-
lunt de divitiis et ita sunt que primum [illegible] in
civitatibus et ponit [illegible] qui dicit diminuta
horum. Et hoc est aut contra huius sicut egenum [illegible]
[illegible] ad se divites aut supple nobilem quod est contrarium ad
se forte aut valde vilem quod est contrarium ad supple
ingenuum difficile sicut est rationem sequi ad bonum supple
et quietam politiam tenendam et dat rationem sunt enim hii
scilicet excedentes [illegible] iniuriosi et in magnis
nequam magis sunt supple hii autem scilicet deficientes in
[illegible] sunt alii et in parvis nequam valde
supple sunt et sic supple iniuria repletur civitas et
hoc est iniuriarum enim hoc [illegible] propter [illegible]
[illegible] scilicet [illegible] excellentes in [illegible] hoc
[illegible] sunt propter [illegible]. Et ad hoc ponit aliam
rationem [illegible] principes que scilicet polytheuma
tenent in civitate et volunt esse principes [illegible]
hoc autem ambo nociva civitatibus supple sunt. Et [illegible]
ostendit quomodo non obedire [illegible] et hoc est [illegible]
[illegible] qui sunt in excessibus cum fortuna hoc est
bone fortune potentie et divitiarum amicorum
et aliorum talium [illegible] neque volunt neque sciunt [illegible]
[illegible] hoc subdit et hoc [illegible] a principio [illegible]
[illegible] ad hoc et ponit causam propter delicias enim
[illegible] scilicet nutriuntur neque doctoribus [illegible]

supra est. Et ponit aliam rationem ex deficientibus, et
est quia qui autem sunt in indigentia horum humiles valde
supra sunt ut nesciant quomodo principentur, principari ne-
sciant sed subici servili principatu. Hii autem subici
quidem supra scilicet tales scilicet deficientes. Illi vero nullo prin-
cipatui qui scilicet bonus et dignus sit subici, sed sim-
pliciter despotico principatu supra scilicet. Despoticus autem prin-
cipatus est quo dominus utitur ad servos sicut saepe sup-
ra dictum est. Fit igitur supra scilicet ex talibus sic civitas servorum et
dominorum civitas quae est contra rationem civilitatis, et hoc
est quod sequitur sed non liberorum et aequalium, scilicet debet esse omnis
civitas politica. Principatus enim politicus est aequalium et liberorum,
sicut ante dictum est, et horum quidem invidentium, horum
autem contemnentium supra scilicet sic ex excedentibus et civitas
quae ambo plurimum distant ab amicitia et ratione
et politica, quae ambo debent esse inter cives civitatis civilis.
Et ponit rationem dicens enim amicitiale supra est, et hoc probat
a signo. Neque enim via, hoc est iter, cum volunt homines
communicare cum inimicis. Vult autem civitas sine ratione [illegible]
aequalibus esse et similibus quoniam maxime. Hoc autem
existit maxime medius inter divites scilicet excellentes
et pauperes nimis. Ex omnibus hiis concludit quod ne-
cessarium optime politizare hanc civitatem [illegible]
scilicet ex quibus diximus esse enim hoc est illius ratione compositionem
civitatis, hoc est ex mediis personis. Est enim [illegible] ratio
hoc pluribus sicut dictum est. Et salvantur autem in
civitatibus isti maxime cives. Secunda pars primae partis
capituli incipit. Hic ostendit hic quod mediae personae inter
divites et pauperes maxime salvantur in civitatibus,
et ad hoc inducit tribus rationibus. Prima est quod tales minime
patiuntur insidias [illegible] ab auctoritate quorumdam legis-
latorum, et incipit ibi propter hoc bene optavit [illegible]
inimicitiae politicae a bona in maliciam [illegible] civitatis
sicut ex democratia [illegible] maxime [illegible]
civitatibus per medias personas, et incipit ibi propter quod
[illegible] Prima [illegible] ratio est quod personae me-
diae in civitatibus maxime salvantur quoniam nullas patiuntur
insidias, neque sicut [illegible] moliuntur quia non habent necesse
ut concupiscant aliena sicut pauperes propter hoc habent necesse contra
illam [illegible] quia non habent nisi quod sufficit
[illegible], et hoc est et salvantur autem in civitatibus isti maxime
cives, hoc est inter cives. Et ponit rationem quae inducta
est. Neque enim ipsi aliena desiderant, hoc est non habent
desiderare, sicut pauperes qui propter paupertatem compelluntur
[illegible] aliena, et ideo insidiantur, furantur et ra-
piunt supra scilicet illam horum cum non habeant res suas su-
horum alii supra desiderant cum non habeant superflua
[illegible] admodum pauperes divitum scilicet illam quae divitum
est concupiscunt, et hoc supra saepe [illegible] quod pauperes
moveant seditionem [illegible] ex potentibus
[illegible] et saepe domos incendunt ut ea quae
exportantur [illegible] diripere [illegible]. Et hoc est
et [illegible] insidias patiuntur neque divites supra
neque [illegible] moliuntur ut pauperes supra. Sine
periculo degunt, hoc est [illegible] propter hoc
dictum est ad [illegible] in mediis civitatibus.

et propter hoc [illegible] eam ab auctoritate, et hoc est propter hoc bene
optavit [illegible] multa medius optima [illegible]
re supra [illegible] optavit supra. Medius volo esse in
civitate, neque scilicet pauper neque nimium [illegible] propter quod [illegible]
Salomon [illegible] xxx. Duo rogavi te, ne deneges mihi antequam
moriar. Vanitatem et verba mendacia longe fac a me,
mendicitatem et divitias ne dederis mihi, tribue tantum vic-
tui meo necessaria, ne forte satiatus illiciar ad negandum et
dicam quis est Dominus, et egestate compulsus furer et per-
iurem nomen Dei mei. Secundus [illegible]
dic et hoc est [illegible] politicam optimam per medios,
hoc est per medias personas inter divites et pauperes. [illegible]
[illegible] [illegible]
hoc est et tales civitates bene politizare, hoc est quiete
in quibus utique multum et quod medium praevalent, hoc est
in quibus multa cives sunt medii inter divites et paupe-
res, et praevalent maxime quidem amborum, hoc est quod vale-
ant supra ambas partes scilicet excellentes et nimis pauperes
et subdit rationem, et hoc est. Si autem non politizetur bene [illegible]
qua civitas [illegible] propter quod hoc est propter excessum divitum
vel [illegible] pauperum statim supra reducitur per medias
personas ad bonam politiam. Et subdit rationem [illegible]
supra medius ad alteram partem supra divites scilicet et pauperes
facit inclinationem [illegible] contrarios excessus divitum
scilicet et pauperum. Quod [illegible] apponitur medium [illegible]
vincat et reprimit aliam quae facit [illegible]
[illegible] Tertius [illegible] qui [illegible] hoc est
propter quod quidem [illegible] maximum hoc est maxima
bona fortuna supra est politizantes illum [illegible]
et sufficientes non supra excellentes et nimia [illegible]
quod si non ita sit [illegible] politia, et hoc est [illegible]
[illegible] quidem multa possident, hoc est excellenter divi-
tes sunt, hii autem nichil, hoc est in extrema supra paupertate
sunt, aut demos extremus fit, hoc est demos pessima
scilicet si vincunt pauperes, aut oligarchia scilicet si vincunt
divites, aut tyrannis propter ambos excessus scilicet si
excedunt pauperes et divites [illegible] et ostendit
rationem subdens. Et enim ex democratia, hoc est principatu
populi maxime iuvenili, hoc est in qua [illegible]
[illegible] et oligarchia [illegible] principantur potentes
et divites ad voluntatem non ad legem, fit tyrannis quae
pessima corruptio est [illegible] in [illegible]
Ex mediis supra inter divites et pauperes. Et hoc
quippe hoc est quippe sunt maxime [illegible] medios
[illegible] supra sic tyrannus. Causa autem quare hoc
supra fiat posterius in [illegible] libro [illegible] quae
[illegible] politiarum dicemus, hoc est [illegible]
de transmutatione politiarum. Et subdit rationem [illegible]
[illegible] et hoc est quod quae media optima manifestum
supra est, et ponit causam et hoc est [illegible]
inter medios, hoc est inter [illegible] mediae
inter divites et pauperes [illegible]
et dissensiones, hoc est transmutationes politiarum.
Et ponit aliam rationem et hoc est et magnae civitates
sunt magis sine seditionibus propter eandem causam [illegible]
[illegible] quod medius, hoc est media persona, [illegible]

medio personae sunt, reprimunt divites a violentia et pauperes a rapina. Impossibile autem super civitatibus tale esse, dummodo omnes medio, vel nichil relinquitur medium, et omnes sunt egeni vel opulenti sunt, et ideo super impossibile civitatibus tale est discordia. ¶ Et demum autem] hic inducit tertiam partem praedicti capituli, et [illegible] signum quod dictum est, scilicet ab hoc quod democratiae securiores sunt oligarchiis et durabiliores, eo quod multas habent medias personas. ¶ Signum quod optimi legislatores, sicut Solon et alii quidam, fuerunt illi mediorum personarum, et non divitum vel pauperum. [illegible] est quod [illegible] quam constringunt politiam [illegible] ad hoc respiciendo [illegible] democratiae et politiae [illegible] si qui aliter instituuntur hoc non faciunt ad statum civitatis sed ad statum suum. Et hoc et democratiae et securiores sunt oligarchiis et durabiliores, propter medios plures enim sunt super in democratiis medium et magis participant honoribus in democratia medium, scilicet quam oligarchiis, in qua scilicet non participant nisi divites et potentes. Et ponit rationem quoniam ubi sine hiis, hoc est medius, multitudine praevaluerint homines divites, scilicet vel pauperes, mala operatio fit et pereunt cito, et hoc ideo est quod si divites praevaluerint opprimunt pauperes. Si autem pauperes invaluerint, sediciones moliuntur contra divites. Et ponit secundum signum et hoc est Signum autem oportet putare quod scilicet ex mediis personis optima politia fit et [illegible] signo [illegible] quod optimi legislatores [illegible] fuerunt de mediis civibus nati, scilicet et inducit tres, et hoc est Solon enim legislator Atheniensium fuit de hiis, et indicat [illegible]. Significat autem ex poesi, hoc est ex poemate quod scripsit, et Lycurgus super sic fuisse de mediis hiis, non enim fuit rex sed super de medio populo natus et fuit legislator Lacedaemoniorum [illegible] et Charondas et [illegible] plurimi aliorum [illegible] sic fuit probat ex politicis quas instituerunt, et hoc est Manifestum autem super est ex hiis et cetera, quod plurimae politiae quas scilicet instituerunt haec quidem democratiae sunt, haec autem oligarchiae, et ponit rationem quia enim saepe in hiis paucum est quod medium, hoc est mediae personae, semper quicumque excellunt sive qui substantias habent, hoc est divites, sive populus, hoc est pauperes, qui medium egrediuntur, scilicet et sic super corrumpunt politias [illegible] hoc est [illegible] aut demum fit, hoc est democratia, scilicet si vincunt populares, aut oligarchia, scilicet si vincunt divites. ¶ Et ad hoc inducit aliam rationem, et hoc est Adhuc autem propter seditiones et pugnas ad invicem populo et divitibus quibuscumque evenit optinere magis contrariis divitibus scilicet vel pauperibus non instituunt communem politiam neque aequalem utrique parti, scilicet sed victoriae praemium excellentiae politiae accipiunt, et hii quidem democratiam, scilicet si populus vincit, hii autem oligarchiam faciunt, scilicet si divites vincunt, et propter hoc [illegible] dixit quod plurimae politiae sunt democratiae et oligarchiae ex quibus componitur media [illegible] politia [illegible]. Et ponit tertium signum, et hoc est Adhuc autem et cetera, hoc est deinde eorum qui in principatu fuerunt Graeciae [illegible] hii quidem democratias in civitatibus instituerunt, hii autem oligarchiam, et ordinem propter utrumque, non ad statum civitatis intendentes sicut super debuit, sed ad id quod sibi ipsorum, hoc est ad utilitatem propriam. [illegible] politiam scilicet mediam de qua hic loquitur propter has causas nullatenus scilicet fieri aut magis media sit politia aut raro

et apud paucos, quia scilicet praedicta nullatenus [illegible] non fuerunt [illegible] unus enim solus eorum qui primum in principatu fuerunt persuasus fuit [illegible] hunc ordinem assignare politiae, scilicet mediae componendo ex oligarchia et democratia sicut dictum est, et iste unus videtur fuisse [illegible] qui instruxit Solonem qualiter regendam esse optimam civitatem, et dicit quod sicut antiquitus ita modo [illegible] praedicta sequentes antiquos, et hoc est Jam autem et hiis qui in civitatibus super sunt consuetudo [illegible] propter [illegible] praedicta [illegible] semper velle quod aequale, quia oportet scilicet mediis personis. Sed autem principari quaerere [illegible] democratico principatu, scilicet aut potentes sustinere super oligarchico principatu principari. ¶ Post haec ponit epilogum omnium in hac parte, et hoc est Quae quidem igitur sit optima politia et propter quam causam ex hiis, hoc est ex dictis, manifestum super est. ¶ Aliarum autem politiarum] hic docet [illegible] eligere inter alias politias quae [illegible] quae melior aut quae peior sit, et hoc est Aliarum autem politiarum quoniam plures democratias et plures oligarchias diximus esse super in praecedenti capitulo, quales ponendum primam et [illegible] et hoc modo consequenter, hoc est [illegible] et deinceps per esse hanc quidem meliorem quae scilicet propinquior est mediarum personarum, hanc autem deteriorem, determinata optima politia [illegible] non difficile videre super est, et ponit rationem quia enim necesse esse meliorem quae propinquissima, hanc autem [illegible] scilicet deteriorem autem plus distantem a media. Sed quod aliquando non bonam simpliciter sed bonam huic, ideo addit Si non ad ypothesim, hoc est ad ponendum [illegible] iudicet aliquis [illegible] exponit [illegible] autem ad ypothesim exponendo super quia saepe existente aliqua politia magis eligibili simpliciter, super quibusdam nichil prohibet propter particulares causas expedire magis esse aliam politiam super quam illa quae simpliciter eligibilis est [illegible]

Quae autem politia quibus et qualis qualibus expediat habitum est, hoc est consequenter dicit [illegible]

[illegible]

fortuna sicut quod unus est dives alter pauper. Nobilitate
sicut quod unus est ingenuus et alter servus secundum ... vel
ignobilis. Disciplina sicut unus est virtuosus et alter non. Propter
quod autem dicitur quod una multitudo excedit alteram in
et altera exceditur, et illa una excedit vincat in civitate
et cogit alteram vel ad imitandam politiam vel ad consentiendum
eandem et hoc est Utrum et politiarum quibus civitatibus scilicet conveniens
expediat ... est. Hoc est consequitur dicere hoc est predictis
prius ... scilicet et subdit quod omnibus inest in generali
documento omnibus politiis et hoc est Sumendum itaque
primo de omnibus scilicet politiis universaliter id est documentum et ponit hoc
est oportet partem valentiorem esse preter non volentem scilicet
manere politiam scilicet antiquam non volentem hoc est partem fortiorem
sit illa pars que vult manere politiam quam illa que vult
mutari eandem. Et subdit ... qualiter omnis civi-
tas dividitur ... et quanto et hoc est Est autem omnis civitas
quale et quanto supra dividit et exponit et hoc est Dico autem
quale quidem libertatem divitias libertatem disciplinam inge-
nuitatem quia scilicet unus dives alter pauper unus disciplinatus
sine virtute et alter non unus ingenuus et alter
ignobilis et iste sunt differentie cuius quod est quale. Et exponit
quantum et hoc est Quantum autem supra dico multitudinis exce-
ssum quod una scilicet pars excedat alteram multitudine et hoc
quod subdit comparando autem quale quidem existere alteri parti civitatis
hoc est uni parti civitatis, alteri autem parti quantitatem
supra comparatione et dat exemplum putandum cum esse no-
biles supra ... plures esse nobilibus ignobiles
cum tamen nobiles qualitate superent ignobiles et
supra contingit plures esse divitibus pauperes non tamen
tantum excedere supra contingit quanto quod deficit qualitate supra
polytiam hoc est non contingit una parte tamen plus
excedendo scilicet quanto hoc est in multitudine quam deficit qualitate
hoc est quod alia deficiat circa ipsam et superabat propter quod
hoc et alia comparando hoc est quod una pars ad alteram comparetur
et videatur que excedat et que deficiat et dat exemplum
in particulari et hoc est Ubi quidem igitur excedit egenorum
multitudo secundum dictam proportionem hoc est comparationem
hic natum est esse democratiam quia scilicet amplius vincat et si non
conveniunt divites in substantia a populo et quod multe
sunt democratie sicut dictum est in hoc eodem libro in secundo
capitulo quarum autem democratiarum plures ideo subdit Siquidem
agricole excedunt sic agricolarum democratie que
in primo inductio eorum dicta est prima esse et subdit de aliis
similiter et una queque species democratie supra fit secundum
excessum populi uniuscuiusque et exponit puta siquidem
agricolarum invaluit multitudo supra alios prima democratia
supra oportet esse hoc est democratia que in predictis est prima est aliis.
Si autem multitudo banausorum et mercede agentium hoc est qui
laborant mercede Conducti ultimam supra necesse est
esse democratiam quia talium democratia in predictis dicta est
esse ultima. Et subdit generaliter de omnibus similibus et hoc est
Similiter autem et aliis ... inter medias harum sicut scilicet piscatorum
... sive campestrium ... et artificum multitudo
invaluit super alios cogit alios tenere democratiam suam
sic dictum est de democratiis ita subdit de oligarchiis
et hoc est Ubi autem multitudo divitum et insignium excedat

hoc est vincat quale quam alia supra deficit quanto alia supra
multitudo divitum et insignium hic oligarchia supra natum est esse
quia cogunt alios ad tenendum suam ... et quia et supra
... oligarchie multe species ... quarum est multitudo
quedam ... si vincat alios omnes cogit ad suam ...
... similiter et oligarchie eodem modo una queque species
secundum excessum oligarchice multitudinis ... et quia legislatorem
considerare politiam que est optima ... propter ... per
excedentes ... illa innovare medias personas sicut paulo
ante dictum est et hoc est oportet legislatorem in politia qua
tamen supra ... medias ... per quos scilicet alios compel-
lat ad legem tenendam et hoc est quod subdit Sive enim oligarchicas
leges ponat coniecturare medios quibus scilicet leges
firmantur sive democraticas adducere legibus hos medios
scilicet oportet quibus leges firmentur et ponit causam ubi enim me-
diorum supra ... multitudo quam simul utrisque extremorum scilicet
divitum scilicet et egenorum et alterius parte divitum scilicet vel
egenorum solum hic contingit politiam esse legalem et subdit
rationem sicut enim et medium supra legis ... ne ... per
consentiat divites pauperibus ... hic est mediorum ...
... sicut enim alteri volunt sui esse vel scilicet pauperes di-
vitibus ... divites pauperibus ... supra si querant
politiam nullam invenient aliam ... scilicet que est media
... que scilicet respiciat esse ad divites et ad pauperes et
subdit rationem ... hoc est vel quod divites vel
pauperes ... sustinebunt ... diversitatem
... hoc quod divites non credunt pauperibus nec pauperes divitibus
... autem fidelissimus qui ... et ... quod
... est positio quod positus medius inter divites.
Et hoc est ... supra est qui medius et
hoc ... politia que ad medium deducta est magis
est mansiva et hoc est quanto enim utique melius politia
miscebitur supra ad medium tanto magis mansiva supra
est, et quia rectum est ... et obliquum et ideo subdit de
... alios qui sic rectam politiam non inducunt
ex medio et hoc est peccant autem multi ... eorum qui
aristocraticas volunt facere politias ... optima politia
sit et ... in quo ... in plus attribuunt divi-
tibus hoc est quod plus de principatu attribuunt divitibus quam
pauperibus Sed processu ... quod est quod non attribuunt
... quod velit vel ... et
subdit rationem ... enim supra est ... hoc est aliquo
tempore ... scilicet audit aliquis ab aliquo bonum ...
... malum et id bonum est ut malum audiatur
ut ... Boetius ... malum bono ...
... non enim ... malum ... et subdit rationem
... enim divitum ... supra ...
... amplius destruunt magis politiam media scilicet quam que
... et ideo ... bonum est ... simplicem ...
quecumque ... quam ... incipit ... partem capituli in
qua ... dicit quid ... considerato utile ... ad
... et ... quinque ... duas ... enim
... illa quinque ... quod utile ... politiam
... apud utrosque divites scilicet et pauperes
... manifestum ... siquis utile quinque
... de quibus ... esse ... in ...

sunt .s. de congregatione et principatu et pretorio et armatura
et exercitio .s. et quia ad totam pertinet multitudinem omnibus
preponi debent in possessione uel dissimulari de si aliqui
alia desint ad quos non multum pertinet, et maxime pa-
uperes quos oportet esse occupatos circa alia propter indigentiam ui-
te. Et hoc est Adhuc autem que pro loquutionis. Et hic considerationis
gratia in polytheiis sapientes loquuntur ad populum sunt et
continuo conueniat ea de congregatione. Et hoc est ut congreganda est
multitudo propter aliquid quod omnes tangit. Unde dominus ad moysen
dixit Numeri x. Fac tibi duas tubas ductiles ar-
genteas quibus possis conuocare populum quando mo-
uenda sunt castra. Et hoc est quod dicit de congregatione quod
licet omnibus congregationi interesse dampnum autem ponitur
diuitibus si non interfuerint congregationi. Et est sub pena dam-
pni separati debitis diuitibus ne subtrahant se congregationi
quia ad illos magis pertinet, et addit uel solum uel multo
magis. Et hoc est uel solum diuitibus debet separari sub pena dam-
pni uel non pauperibus uel si separari omnibus sub pena dam-
pni sit diuitibus debet separari sub pena multo maioris
2 dampni quam pauperibus. Et subdit de secundo de principa-
tu circa supra quod sic continuo et tractatur de diuitibus quod honora-
biles licet abiurare et est huius est quia diuites honora-
biliores magis apti sunt ad principatum et ideo pauperibus
id non licet eis abiurare quia non intersint tractatui
de principatu. Et supponit tertium et hoc est et de pro-
uidendo .s. iudicant de quibus puniendi sunt secundum
merita diuitibus quidem esse dampnum et est debet se-
pari sub pena dampni quod ueniat ad discussionem
et hoc dampnum debet eis esse si non discutiant. Egenis
autem licentiam dando super quod intersint quod non iudicat eis
ubi hic et est diuitibus quidem magnum super debet ordi-
nari dampnum ut non intersint super et si non discuti-
ant causas principales .s. huius quod et est egenis paruum
super debet imponi dampnum et hoc confirmat auctoritate et hoc
Sicut in legibus charondi nomen est legislatoris qui
sic ordinauit et subdit specialem obseruantiam talium indi-
uisis locis quia in aliquibus ciuitatibus pro nomine scribuntur
illi qui debent uenire ad tractatus iudiciorum et hoc est Illicitum
licet quod omnibus .s. congregationi interesse et conuenientibus
tres autem propter nomina .s. de congregationi interesse uel ad dandum
sentencias de causis. Si autem in scriptis conuenirent imponunt
eis magna dampna et ideo magna ut propter dampna
quod fugiant scribi et est ut excusent se ne scribantur ne
incurrant magna dampna propter non scribi autem neque di-
scutiant neque conueniant. Et subdit de tertio et hoc est Eodem
autem modo et de possidendo armatura quia erat consuetum ut .s.
2 haberent arma et pertinent ad militiam preceptiuam contrahentur
quartum et exercitium uocat scilicet palestram et certamina
et alea de quibusdam scribit ne genitis de re militari
et hoc est leges sunt sciendi .s. et condit aliquas ege-
nis quidem .n. ius non possidere arma. Sed leges diuitibus
et dampnosum et est in pena dampni precepit non possi-
dentibus et est si non possideant et hoc adhuc sciatur
in multis ciuitatibus in quibus per statuta ciuitatis ordinatur
equos et arma sine facultates ciuium et si non exercitant
in militaribus .s. huius quod et est egenis nullum dampnum

super ordinat leges hic et hoc est diuitibus dampnosum
super ordinat esse leges. Si non exercitent uel autem hoc leges
faciat subdit quare hic quidem et est diuites propter dampnum
quod .s. timent incurrere preceptiua arma .s. exercitiis milita-
ribus hic autem et est egeni propter non timere .s. dampnum non pre-
cepit arma .s. exercitiis militaribus quia ad talia neces-
sario possunt exercitare impedientes et quia omnia que dicta sunt
de olygarchia principatu et est diuitum principatu .s. a sunt
ideo subdit generaliter et quidem igitur sunt olygarchica sophismata legis
lacionis et uocat sophismata apparentes sapientias et ca-
utelas quibus omnes intendunt legislatores in olygarchiis
Sed quia due sunt politie extreme olygarchia .s. et democratia et quibus
omnes alie miscentur ut in primo determinatum est Et ite-
rum dixit de olygarchiis subdit de democratiis et hoc est In
democratiis autem aduersum hic quia .s. quidam sunt in congregatione
quedam autem non sapientes obstituit et condit quoniam Egenis
quidem .n. mercede acquirunt hic et est tercium congregationi presi-
dibus et discutientibus causas .s. ut .s. accipiant prouta la-
boris stipendium diuitibus autem nullum statuunt dampnum et sic
sicut sapientes occurrunt conditioni que potest esse inter di-
uites et pauperes. Circa hoc considerandum est quale debet in medio me-
dia politia que simpliciter politia uocatur et hoc est Circa manifestum
et manifeste et est pars capituli et sic duas partes. Primo ondit
qualiter media politia miscetur ex duabus extremis. Secun-
do quod antique politie erant ex multitudinibus qui
... et incipit ibi In multitudinis de politia quidem erat
Secunda prima pars est et est quod uult misceri politiam ex his
que in medio debet attendere in legislatione quia nullum
dampnum fiat diuitibus et pauperibus lucrum non .n. consilia-
rentur. Et hoc est Quare manifestum super est quod si quis miscere uult
iuste politiam .s. extremas ad media oportet que apud utros-
que diuites .s. et pauperes colligere et dicit quoniam et hic quidem
mercede acquirere egenis et huius autem non dampnum est
diuitibus. Sic .n. colerabitur omnis illorum inter .s. in
simplici olygarchia uel in simplici democratia politia sit solorum alterorum
.s. uel diuitum uel egenorum et condit quoniam .n. super-
in olygarchica politia esse quidem et huius arma .s. ex his ordi-
nibus qui arma habent possunt honorare autem ex multitudine
et est a democratia. Sed simpliciter quidem determinata politia super non est
dicere tamen expedit determinare .s. et considerare quod esse addit
longissimum. Et est si uult determinare medium politiarum
quod adiuuat et est quod .s. esse est quod longissime fuerit stare politie
et hoc est ut .s. considerare ut participantes politie sunt plures
non participantibus. Et ordinare et est et oportet eum ordinare quod
sic stabit quia non participantes politia resistere non possunt
participantibus et subdit tamen uolunt .n. pauperes et non par-
ticipantes honoralis principatus .s. quietem habere si neque ac-
molestat in corpore .s. iniuriam faciendo. Neque auferat
aliquid aliquid substantie super. Sed hic non facile et ponit causam
hic .n. accidit semper gratiosos esse pauperibus super eos
qui participant politeumate. Et est dominio politie et de hoc
ponit aliquam causam et hoc est Et aliquando quidem cum bella
sunt mouent. Si non accipiunt alimentum et est expensas
pauperes autem sunt .s. illi qui sunt in politia et bellant
pauperes. Si autem acquirunt eis super talia alimenta et est
expensas nolunt bellare quia .s. stipendiarii sunt et

et subdit rationem. Erat enim polis apud aliquos non solum ex hiis qui sunt ad arma ut nunc scilicet. Hoc est ex hiis qui sunt ad arma inpritiv .s. hoc est qui longo usu didicerat exercitia bellorum et armorum et illi sine stipendiis mereri volunt etiam. Similiter autem. Hic magis per exemplum se probat inquantum ostendit quod antiquitus antiqua polis ex militaribus erat et hoc est In multitudine autem hoc est in militaribus polis que erant antique et ex hiis hoc est ex militaribus et hoc probat inducens signum principatus .n. eligebatur ex militaribus sicut antonius imperator apud coloniam agrippinam a romanis militibus sive electus sicut legitur in gestis romanorum et bonus cesar in [illegible] mauricio imperatore optimo imperatore a militibus est electus. Et quod autem dicit per hoc quod hii sunt apud barbaros ostendit quod sic erant apud grecos et hoc est et prima autem polis in grecis post regna que scilicet regiones erant hoc non tamen scilicet civitates ex pugnantibus scilicet simul ostendit rudimentum illorum ab antiquo et hoc est Auctoritate militaria a principio ex equitibus plurimum habebat hoc est agebat sine coordinatione scilicet refectum .n. ad ipsas coordinare acies et hoc est Sine coordinatione quid .n. inutile quod ad arma. Experientiae autem qui de talibus hoc est de militaribus et ordinationes in antiquis non erat quid .s. in equestribus erat robur exercitus autem civitatibus et hiis qui in armis invalescentibus magis plures participabant polis propter quod quid dicitur nunc vocamus polis priores vocabant demos hoc est populi principatum et subdit qualiter primo fiunt oligarchie et hoc est Erant autem antique polytie rationabiliter oligarchie et regales et ponit rationem propter paucitatem .n. hominum scilicet qui tunc erant et immanitatibus non habebant multam quam medium hoc est plurimas mediocres et medias polis et ex hoc concludit quod pauci existentes et multitudine et propter coordinationem et scilicet pauci existentes et locat coordinationem partes tolerantes in unitate ut agricole piscatores et venatores et huiusmodi quales scilicet nondum autem et propter tales pauci erant magis sustinebant scilicet. Scilicet divitibus qui scilicet dominabantur et oligarchie principatum. Et ponit epylogum omnium dictorum in hoc et in precedenti capitulo et manifestus a principio et hoc est propter quid quod causam sunt polytie plures et propter quod preter eas que dicuntur polytie simpliciter scilicet. Alie scilicet sunt polytie considerate ponit rationem et demonstrationem .n. non uno modo est similis naturaliter ut prius dictum est et aliarum similiter scilicet nulla una primo est. Adhuc autem que dicte scilicet sunt in recta et propter quam causam accidit tales scilicet dictas esse in rectas adhuc autem que sit optima polytia et dictum est.

Rursus autem et tunc diximus et communiter et singulariter de unaquaque dicamus quod deinceps. Hic incipit secunda pars principalis huius libri. Universaliter .n. intendit sufficienter determinare librum et partes libri. Sed tamen determinat circa propria id est determinata polytia et partes eius et divisionibus earum hoc est determinat de accidentibus que insunt ei per se ideo habet tres partes .s. de consiliatione et hic determinat in isto capitulo de principatus divisione et hic magis in sequenti capitulo libri. Habuit autem huius est et de principatuum institucionibus et magis illud in ultimo capitulo huius quarti libri .s. de institucionibus et principatuum.

Illud capitulum dividitur in tres partes inquantum scilicet ostendit quod tria sunt quorum tamen dicta sunt et in quo est dicto de quo oportet intendere studiosum legislatorem. In .2. ostendit quod ista .s. consiliativum quod tractatur in hoc capitulo habet multos modos diversos et incipit illud. Sunt autem modi eius. In 3° ostendit quid expedit et in qua modo et incipit illud Expedit autem democratie. Similiter autem prima pars in [illegible] hoc est quod primo continuat dicta dictis secundo enumerat tria que attendenda sunt scilicet ponit divisionem de modis quomodo possunt exerceri in sequenti parte et hoc est Rursum autem diximus in precedentibus .s. parte communiter et singulariter de unaquaque .s. polytia et vocat communiter quod dictum est de unaquaque polytia quas posuit primo modo .s. de regno aristocratia oligarchia et democratia et vocat singulariter quod dictum est de partibus earum et de partibus partibus et hoc est Dicamus de hiis que deinceps cum ita dicta sint iam scilicet et tangit modum quo dicendum est de hiis que deinceps et hoc est accipientes principium conveniens et hoc est proportionem eorum que accidunt singulis polytiis et tamen sufficiens. Sunt itaque tres partes polytiarum omnium in singulis polytiis invenitur de quibus oportet considerare studiosum legislatorem et quid considerandum sit in quolibet subdit considerare dicta conferens. Unumquodque polytie .s. et tangit rationem hoc est quibus se habentibus bene necesse polytiam bene habere et polytias abinvicem differre scilicet necesse est scilicet secundum bene habere vel male se habendo unumquodque eorum. Et enumerat tria et hoc est sed prius partes et hoc est Est autem trium horum unum quidem quod consiliatur de communibus et illud vocant consiliativum. Secundum autem quod circa principatus sicut exercitus et illud quod ponit singulis partibus preesse et dicit quod considerandum scilicet de eis et ponit tria que consideranda sunt et hoc est hoc autem quos oportet esse .s. principes et quorum .s. subiectorum dominos et qualem quendam oportet esse electionem ipsorum hoc est per ista tria ad que pertinet electio ipsorum. Tertium scilicet quod considerandum est aliquid esse quod iudicat hoc est cum omnibus iudicium in prioribus et civilibus. Et subdit ostendens quod convenit unumquodque illorum trium et dicit quod consiliativum convenit id et ennutitur ea. Prout dominium de quibus requiritur dictum est consiliativum principatum et quomodo consiliative tenendum et hoc est Dominans autem est quod consiliatur de bello movendo .s. vel si movendum quid probat obsistenda vel non observanda et de pugna ineunda vel non ineunda et est pugnando in eos intimos et propter seditionis remissionem unde dicit Bella quippe ad hostes seditiones ad cives pertinent et de dissolutione federis .s. vel federis inire cum aliquibus et de legibus de quibus .s. tractantur communes et de morte quis .s. vel qua de causa vel de attendendis vel non attendendis et fuga quis .s. vel quid de eo eligendum de cumutatione vel non et de publicatione et incidit de quibusdam qui bona alicuius publicant et de dominis deripiendis publico et de electione principatuum scilicet quod hunc considere et dissimile de correctionum quidem .s. quibus persona corrigatur in communitate et hoc quod hunc consiliativum scilicet corrigere et distinguere. Et illud quod ita multas modos possunt si ut eligat conveniente eorum modos et ponit terminatam divisionem et .n. hoc modo

conmunicare omnibus, ita scilicet quod omnes habeant talem potestatem de omnibus istis. Aut omnia ista conmunicare quibusdam, ita quod alii non habeant se intromittere de eis. Aut eadem istorum conmunicare et omnibus et quedam quibusdam, et hoc est secundum. Supra autem scilicet omnibus, supple similiter dare hec iudicia, aut quibusdam omnia, et exemplificat: velut principatum aliquem unum aut pluribus, ut scilicet conmunicare hec iudicia uni principatui vel pluribus, sicut verbi gratia regi et senatoribus et rectoribus. Aut alius alia, supple conmunicare, et non quibusdam omnia. Hec dividit sic dicta et ponit tertium modum, et hoc est: sive quedam quidam ipsorum, scilicet membrorum, omnibus supple conmunicare, quedam et quibusdam supple conmunicare. Et subdit ostendens quid istorum est democraticum et quid oligarchicum, et hoc est: cunctos quidem de omnibus iudicare democraticum supple est, et ponit rationem talem: equalitatem enim querit populus, hoc est quod ad omnes eius membra pertineat; democratia enim est principatus populi, sicut supra dictum est. Talis autem modus quod ad omnes pertineat vel modis pluribus, quos enumerat consequenter, et est in primis principaliter unus, et hoc est: Sunt autem modi eius, quod est omnes plures, unus quidem hoc est primus, secundum partem, hoc est quod alternatim quoque particulariter conveniunt et non omnes simul, supple cognoscant, et dat exemplum: sicut est in politia Mylesii Thaletis autem Milesii, qui fuit unus de vii sapientibus, scilicet Apollinis in Milesia insula, talem ordinavit politiam, quod quamquam de pertinentibus decernere et iudicare quod hec a singulis requireret et si aliquis decerneret a quo iudicium requireret, ipse [illegible] ceteris omnibus aliis et hec adhuc observat in multis nunc politiis [illegible]. Et ponit alium modum, et hoc est: In aliis quidem politiis, hoc est oligarchia et democratia, Aristotiles consiliantur supple de talibus, principatus sicut rex et senatores et rectores conveniunt et tractantes inter se quid et qualiter iudicandum sit. Qualiter autem conveniunt subdit, ad principatus autem vadere omnes particulariter ex tribubus et minimis partibus, scilicet civitatis omnino, hoc est usque donec unusquisque pertranseat. Ponit hec quomodo iterum ad principatus et audiunt. Illa eorum, supple, conveniunt simul, supple tota civitate, de legum positione et de hiis que de politia, supple, consilianda sunt. Dicit autem: convenire subdit et illa audientes, principatus qui scilicet de singulis supple sententiam diffinierit. Et ponit tertium modum, et hoc est: Alius autem modus, supple est, quod omnes simul supple inveniant de supradictis et intelligit quod simul principes, non populus. Et subdit de conveniendo, et hoc est: convenire autem solum supple populum ... ad electiones principatuum electuros, hoc est quid debent eligere, quosdam quibus committantur. Item de electione principum et ad legislationes, hoc est quid debent poni leges et publicari, et hoc in partibus ad populum, et de bello ineundo, scilicet vel non ineundo, et hoc in casibus partibus ad populum, et de pace servanda, scilicet vel non servanda, et ad correctiones civium, scilicet quinque malefactores castigantur. Et subdit quod de aliis iudicandis, et hoc est: Alia autem consiliari principes, hoc est quam de principatibus sunt consiliati sicut prescripti legibus singulis supple civitatibus instituunt eligibiles ex omnibus, hoc dicit quod si servi essent non essent eligibiles secundum suum sufficiens ... non essent eli-

gibiles secundum distinctionem quam supra in iii° capitulo determinavit, ubi sic dicit: civis est qui sine alterutra hec parte sufficiens, pro principatu principatuum consiliativo et iudicativo, et non dicit hec eligibiles esse ex omnibus, ex politis vel liberalibus. Hoc est: ex talibus solum convenit eligi ad principatus, sive quoslibet civitas non impedit quin possint eligi. Et subdit modum tertium, et hoc est: Alius autem modus supple convenire de principatus et correctionibus [illegible] vel, et hoc est convenire et de bello et consiliando et pugnando; hoc non ad omnes cives pertinet et non quo tractandum debent omnes, debent convenire. Et subdit quod alii alia tractare debent, et hoc est: Alia autem supple negotia civitatis principatus disponere supple hunc eligibiles ex singulis, hoc est qui nullum habent impedimentum quin possint eligi in principes, et non addit quoslibet supple contingit esse principes et exponit qui sint illi, et hoc est: tales autem sive quoscumque principari necesse est, supple scientes, hoc est sciant principandi, et inter cetera unius et legitur quod sicut dicitur ... xxviii: Non erit rex qui insipiens est princeps, nec fraudulentus vocabitur maior. Et subdit quartum modum, et hoc est: Quartus autem modus supple conveniendi est omnes de omnibus consiliari convenientes principatus autem de nullo iudicare, sed solum referre ipsos scilicet primo quid in negotio ... democratia dicitur conditionalis dictum esse quartus et magis tyrannice ultimam autem democratiam sicut supra dictum est in capitulo de democratia ... est quod totius populus principatur, non singuli ... principatu principantur et idem dictum est ... et tyrannica pro omnia hoc ponit epylogium. Hi modi ergo omnes ... democratici et hoc est: Hii quidem igitur modi sunt democratici omnes. Et ponit modos oligarchicos et aristocraticos et non per illa dividit in partes duas: primo ponit duos modos oligarchicos, secundum alia, ibi principatus. Primum est quod eligunt consiliatum a mediocribus honorabilibus et plures eligantur eo quod mediocres honorabiles plures sunt in civitate, et tales eligantur de quibus lex vetat ne eligantur, vel eo quod talibus expedit ne moveat alios sic principes, sed sequitur alios eo quod forte non satis sapientes sunt ad consilium et principatus consiliativum non participat nisi propter honorabiles et non propter sapientes. Talis modus est oligarchicus, consiliativum enim habet de politia, et nunc ... non moderat mutuare quod sunt vel non sunt hoc, et hoc est quod dicit: Convocati et supple modos doctrinales quando sunt scilicet in civitate consiliativos. Et supple oligarchie supple est. Hoc autem est scilicet consiliativum dicit plures et ponit primum dicens quando autem ab honorabilibus mediocribus eligibiles sint supple consiliativum propter plures propter mediocritatem honoris supple eligantur hoc multi tales sunt in civitate, de quibus lex vetat eo quod ipsi non sunt ne moveant alios supple consilia. Et sequitur consilia aliorum, scilicet et licet possidentia honorabilibus eo ipso supple quod possident participare principatu, scilicet consiliativo, oligarchicus quidem est supple politia autem est talis, scilicet ordo civilis propter moderare hoc est quod ancillam moderant in civitate. Et si illius fuerit sic cum inspicitur tota politia et ideo est modus primus oligarchicus. Et ponit secundum, illic dividit in duas partes ... quando omnes mediocris scilicet honorabilis participant

consiliando id quidam eleguntur ad hoc quod consiliarii sint scilicet et hoc est
Quia autem non omnis modi scilicet honorabiles quod consiliari
principantur id est principatum consiliandi quidam eleguntur ad hoc super secundum
legem autem principantur et non secundum novitatem sicut principes oligarchie
super est aliud et est huius modi oligarchie consiliandi. Et continuat
iungit [illegible] cum ipsi eligunt consiliarios scilicet qui qui
dominium quod est consiliari id est principes qui ponuntur secundum
ordinem consilii et ordinant consiliarios et qui principatus preter
ingrediuntur tamquam heredes scilicet in principatum consiliandi per
dominium legum super principium scilicet ex quo consiliarii domini sub legum
oligarchicum necessarium esse ordinem huiusmodi illi qui tres sunt scilicet mo-
di oligarchici principatus consiliandi. Et exponit modos princi-
patus consiliarii aristocratici in virtuosis duos. Primum autem est
quod domini eius quod est consiliari id est quorum est ordinare
consilium eligant quosdam quorum consilio quaedam agantur
sicut bella et pax et correctiones et omnes aliorum principum
[illegible] alii super soli eligibiles super sunt vel sortia-
les id est qui sorte accipiunt principatum consiliarium
aristocraticum est politicum per tales eligunt ad virtutem secundum
secundum modum. Si autem quosdam quidem eligibiles id est [illegible]
[illegible] quosdam qui secundum virtutem eligibiles sunt
ad talem principatum super quosdam autem sortiales id
est eligant quosdam de populo sortialium ad virtutem et
alium modum subdividit et sortiales vel simpliciter quod
simpliciter virtuosi sunt et ideo digni principatu consili-
arium sortiuntur aut ex prejudicatis quod scilicet saepe illi
qui sunt virtuosi similes [illegible] istud est huius modi. Et
exponit etiam alio modo super eligant eligibiles et
sortiales id est qui ad principatum consiliarium eligant
[illegible] eligibiles ex virtute et sortiales id est
digne sortiuntur talem principatum. Huius posito
ponit epilogum et hoc est id quod hoc scilicet modorum [illegible] consilia
[illegible] sunt politie aristocratice [illegible] dictum sunt [illegible] scilicet
democratice et oligarchice [illegible] politie super sunt modi et subdividit
[illegible] epilogando id est divisum est quod [illegible] consilia
ad politias [illegible] modo et disponit unaquaeque politia scilicet in
suo consiliando secundum dictum modum. Expedit autem democratie
hic incipit secunda pars capituli in qua dicit quid expediat
cuilibet politie et habet tres partes. In prima parte ostendit quod
utile est democratie democraticae quod consilium simul faci-
ant et populus et insignes. In secunda parte ostendit quod in oligarchia
[illegible] quosdam preeligi ex multitudine qui cum insignibus
[illegible] que tractanda sunt et incipit ibi In oligarchiis
autem. In tertia dicit quod in absolutionibus reorum [illegible] facere
dicit multitudinem. In [illegible] et non [illegible]
quod dicere multitudo [illegible] quod refertur ad plures et ad prin-
cipes et incipit ibi. Opponitur autem eius quod sit in politiis
[illegible] facere. Sententia prime partis est hoc quod in democratia [illegible] populus
consiliarius sit dominus [illegible] legum sit dominus [illegible]
oppositum sit expediens [illegible] oligarchicum [illegible]
ut quosdam cogant iudicare statuentes penam
dampni qui iudicare nolunt iudicet [illegible]
autem egenis statuunt mercedes ut [illegible]
[illegible] et ideo utilius est quod consiliarii sint omnes et
populares scilicet et insignes et quod expedit quod consiliarii eligantur
aequales sint ex partibus id est ex populo et insignibus [illegible]

id est sunt due partes civitatis populus scilicet et insignes id est
egeni et pauperes [illegible] si pars populi multitudine excedat super
[illegible] insignium quam dicit politice tunc expedit quod
omnibus detur merces ut populi quidam [illegible] consilio
id est detur merces [illegible] egenis quod conveniant [illegible] po-
ssunt [illegible] insignium [illegible] plures [illegible]
fiant principatus scilicet consiliarii et relinquitur [illegible]
[illegible] sine insignibus. Et [illegible] id est quod si pars populi [illegible]
erit insignibus et [illegible]
[illegible] voluerit [illegible]
[illegible] consiliari et hoc est. Expedit autem democratie [illegible]
[illegible] est democratie [illegible] expediat et hoc est [illegible]
[illegible] Democratie que nunc id est que [illegible]
[illegible] et exponit que sic illa dicitur
autem talem [illegible] domini populus et legum est id est [illegible]
[illegible] consiliari melius [illegible] facere
id est quod ipse populus faciat consilium et principes principato
consiliando et ponit [illegible] et hoc est [illegible]
id est quod populus id faciat quod [illegible]
[illegible] populus faciat et non [illegible] insignibus aliud
autem [illegible] insignes [illegible]
[illegible] id est pena dampni. Hic [illegible]
iudicare ut iudicet id est sub pena dampni pa-
[illegible] ut hii qui electi sunt iudices exerceant iudicia
democratici autem mercedem egenis super [illegible]
[illegible] quod sine mercede id facere non possent
[illegible] egeni sine mercede [illegible] populus et non
[illegible] iudicium id autem super expedit [illegible] aggre-
gationes facere id est [illegible] statuere dampnum si
non conveniant ad aggregationes et subdividit [illegible] consilia-
tur id est melius id est utilius civitati [illegible]
omnes et exponit quales omnes et hoc est populus quidem
cum insignibus et hoc est quod dicit [illegible] simul [illegible]
[illegible] et hoc est quod addit [illegible] insignes scilicet cum multi-
tudine. Et addit ulterius quid expedit [illegible] et
hoc est. Expedit autem eligibiles esse consiliarios vel sor-
tiales qui scilicet [illegible] prudentie [illegible] principatum
consiliando quod autem expediat subdividit et quales super
esse ex partibus insignium scilicet et populi [illegible] quod si altera
pars excedat [illegible] dissensio et subdividit quod expedit
si excedat altera pars et hoc est. Expedit autem si excedant
[illegible] secundum multitudinem democratici hoc est plures sic
politice id est super insignes [illegible]
[illegible] pluribus ut sic scilicet aliqui [illegible] aggre-
gatione consiliaria [illegible] super [illegible] mercede [illegible]
[illegible] super sunt ad multitudinem insignium aut [illegible]
[illegible] plures id est ex plures exemplo [illegible]
aggregatione consiliaria et non veniat nisi tot quot [illegible]
possint multitudini insignium ne fiat seditio et sic fini-
ta est prima pars huius capituli. In oligarchiis autem id est de-
terminat quid expedit oligarchie et dicit quod ibi expedit
eligere quosdam ex multitudine [illegible]
[illegible]
[illegible] principatum consiliandi [illegible]
de quibus insignes [illegible] erunt et hoc est In oligarchiis autem
aut preeligi quosdam ex multitudine super [illegible]

consilio super principantes consiliatorum scilicet consilio et dat exemplum quod
alicubi observatur et hoc est velud inquisitorum politie
est quos vocant preconsules hoc est prepositos vel leges custodes
super vocant qui scilicet iniustitias probant principalium leges tamquam ob
servare. Aliud autem potestatis habent hii omnes subiectos
de technis negotiantes super hunc prelatorum. De quibus unus
illi. Hoc est insignes consiliatores erunt et hoc ponit rationem
hoc est quia non principalitatem populi multitudinis scilicet eo consiliari hoc
est principatum consiliativum et solum inter potentes eorum preceptum
politicum oligarchicum scilicet in qua soli potentes et insignes prin
cipantur et nunc super ex hoc sedatio aderit et ideo utilius est quod
pluries inter potestatis habent consilio quam oligarchico hoc autem
dum de populo. Et dicit ulterius quod expediat in oligarchie
et hoc est adhuc autem super expedit in oligarchia eadem
populum est insignibus scilicet aut inter ipsum hunc quam infima
aut insignibus scilicet aut consiliativum quod tractant omnibus hoc
exponere et amare quod consiliant consiliari et principes solo
super ita quod principes deputati sua inter communicant populo
et populum dissolvetur oligarchie principatus. Et subiungit
dico quod adhuc expedit in oligarchia et opponit autem eius
quod sit inpolitica omnes sunt in oligarchia scilicet et vocant politicas
eas que simpliciter dicuntur politie et invicem sunt ex oligarchia et
democratia sicut dictum est in aliis. Aliud autem sit hoc de
absolventes quidem non similiter dicentes omnes sunt multitudines
sic non sit inpolitica omnibus scilicet ex illis rectorum absolventibus
principatum [illegible] dicentes est multitudo contemperante
et principatum non dicentes omnes sunt multitudines in oligarchia
hoc referatur rursus ad principes qui in oligarchia [illegible]
dicunt sunt in politia non que simpliciter politie est sive
sint pauci non absolventes quidem dicunt super sunt sive
absolvendis contemperantes autem non dicunt super sunt pauci
sine contemperationis et reducere ad plures super ad mul
titudinem populi pauca non nullum possunt contemperare nisi
contemperent ex multitudine postea ponit epylogum de omnibus
dictis in hoc capitulo et hoc est. De consiliante quidem igitur et dominante
utique politie determinatum sit hoc modo.

Consequenter autem huic est et que est principatus divisio hoc est
consequens est tractare de divisione principatuum et
hoc tractatur in isto capitulo et habet iiii partes. In quarum prima
ponit divisionem principatus in generali. In secunda ostendit quot et
qui principatus necessarii sint in civitate magna et parva
et in equales et principatus et cetera. In tertia ostendit in quibus civitatibus
expedit quod per successiones sint ubi illud non civitatis
huius successive suscipiunt. In iiii ostendit divisionem prin
cipatuum et sui causas que inmutant principatum ubi. Congruentiam
autem et hoc non latet. Prima pars sua est hoc quod primo
continuat dicta dicendis hoc est quod divisio principatus tractanda
est post posita quia multas habet divisiones et ostendit
sunt quedam que attribuuntur aliis electis ad hoc et alii qui
sortiales et qui ex hereditate sibi succedunt in istis hic
et ostendit sacerdotium de sacerdotibus aliud eligunt sicut
eligentes distributores et pretores et legati. Aliud sunt ad
curas omnes civitatibus convenientes. Aliud sunt ad
unam singularem operationem et alii sunt yconomice
et alii sunt militiales sive civiles et quedam eorum sunt
simpliciter principatus quedam et ministeria sive obsequia

et hoc est domum quod in insula contraxerunt. In prima parte dicit quod
principatus autem hoc est consequens huius super quoque dicunt sunt est quorum
principaliter ut principatus large sumatur ad quoslibet officia
in quo statuitur aliquis unus ordinator qui ordinat
ea que pertinent ad officium illud et ratione huius quod oportet
tare ad hoc habet est hoc non hoc pars politie multas di
stinctiones quot principatus et quorum domini hoc est preponit qui
ordinatores eorum que ad officium illud pertinent et ponit
aliam distinctionem sunt tempore quia quidam ipsorum principantur
per sex menses quidam minus et quidam per annum et quidam
diutius quidam et perpetuo sicut principatus vel
multa tempus et hoc est. Et de tempore super oportet considerare
quantus unicuique principatus super durare et ponit
rationem huius quia non inmutantur super sex mensium super
hunc principatum huius et hoc est alius per minus huius autem
annuales super sicut principatus huius diuturniores
sicut principes perpetuos scilicet multo tempore et vocat
perpetuos durantes ad multa multo tempore vocat per
successionem filiorum et nepotum et tales inducit exemplum
principatus senatorum Rome et potestatum qui sunt in
civitatibus Lombardie. Adhuc et sicut sunt principatus
imperatorum Rome et ponit aliam dubitationem quod quidam
scilicet sicut principes neutri illorum considerantur et inter
ponit duas dubitationes quia quidam scilicet eundem eligunt
bis quidam non non eundem eligunt bis sed semel et hoc
est vel neutri super horum consideravit quia nec perpetuum nec
longo tempore sicut principatum et sepe eosdem dicendo
scilicet et reeligendo vel non eundem bis hoc semel solum super sicut
cum principem. Et subdit aliam divisionem principum
et hoc est. Adhuc autem de institutionibus principatuum super oportet
considerare ex quibus omnes scilicet principes sunt scilicet ex insignibus
vel mediis scilicet populo et a quibus super omnes eos eligi vel statui
et qualiter vero scilicet cum plenitudine potestatis vel non et
ponit rationem. De omnibus non habens oportet posse dividere super
politicas per ostendit hos modos scilicet ad qualitatem civitatis.
Deinde super oportet politicas scire coaptare qualibus civi
tatibus quales politie expediant sicut manifestum hoc
eiusdem libri inter quod incipit sicut et politias quibus et qualis
qualibus expediat determinatum est. Et dicit difficultatem
huius determinationis et hoc est. Est autem non facile hoc deter
minare quales oportet vocare principatus et qualia ministeria
non principatus super proponit rationem hoc [illegible] non per
proculis politicis communitas indiget et vocat preceptores
magistros pastores operibus populi quod quidem omnes non electos hoc est
per electionem institutos nec sortiales hoc est hereditarie sibi
decedentes ponendi principes et dat exemplum primum sacerdotes
quod hoc non sacerdotium scilicet aliquid super esse preter politicos
principatus ponendum et hoc est quod sacerdotes de sacra de
cipiant et ideo politica ordinatione non liberabitur sed hoc
et a de distributores et pretores autem eligunt et legatos et
vocat distributores qui ea que distribuenda erant civitatibus
secundum specialem iustitiam secundum equalem medietatem geometrice
civibus distribuebant secundum unius cuiusque dignitatem sicut specialiter
accepta ab inimicis et pretores autem qui statuunt precipere
principum populo [illegible] legatos non qui alias principis
missi sollempnes agebant negotia. Et ponit alia

negocia. in quibus et diversi principabantur apud antiquos et hoc est quod dicit hec quidem politie curatura vel omni civili que ad omnes cives existens pertinet et talis [illegible] ad quandam operationem sed non ad omnem partem velud dux exercitus militantium vel sicut partem super praeest ad quosdam. vel ut ginothonomos vel pedothonomos. Et exponit ginothonomos. gimnos quod est labor et thos quod est articulus compositum in greco et nomos quod est regula. et sic dicebant principem laborantium qui regulam dabant laborantibus. Et exponit pedothonomos apud grecos. articulus et nomos regula. et sic dicebant principem pueris qui regulam dabant pueris in quibus oportet eos exercitari et ad quasdam artificia applicare [illegible] et huius generaliter subdit hec autem super economos [illegible] hoc est ad curam domus et familie pertinentis et iste sic dictus est impositus ad proprium praeest principatum. ¶ Et secularis que pertinet ad despoticam de quibus subdit Alie que eliguntur [illegible] hec vel ministrales hoc est illo [illegible] sunt despotice et ad despoticum principatum pertinentes et ad quas scilicet [illegible] ydoneum sicut scilicet ad iuvandum [illegible] ordinat servos magistros scilicet illarum curarum. ¶ Deinde subdit que istorum dicuntur principatus et que non et hoc est [illegible] ut super est dictum hoc est [illegible] dicere principatus dicendum hos quibus aliquid attribuitur consiliari de aliquibus et iudicare et precipere illorum. [illegible] est consilio ordinare [illegible] iudicio sententiam dare diffinitivam et ex auctoritate precipere [illegible] tales principes dicuntur et sunt et maxime hoc scilicet precipere sunt principem et ponit rationem precipere enim magis principativum est hoc enim iudicat auctoritatem. ¶ Et ostendit in quo differt ista et hoc est sed hoc differt ad operationem quod nichil ut dicitur unumquodque enim istorum [illegible] ad aliquam istorum [illegible] domus [illegible] non diffinire hoc [illegible] dicere quod [illegible] non differt hoc unum sunt et unum nomen habent. Unde [illegible] ista ab lectio ponitur nulla est [illegible] apud [illegible] altercatio de nomine hoc alia indicatione [illegible] nomine diversi sunt [illegible] est [illegible] enim numquam iudicaverunt sunt altercantur de nomine habent autem super ipsa nomina quandam ad intellectuale negotium et productivam super [illegible] iudicant diversa. et sic [illegible] est prima [illegible] principatum. ¶ Quales autem principatus et quot necessarium si esse civitatem [illegible] principatum necessarium sine in civitate magna [illegible] et [illegible] in eis [illegible] quod [illegible] est [illegible] et quot necessarium sine ad civitatem quoniam esse civitatem. Sicut enim dictum est in [illegible] capitulo primi. non est ut civitas que non in omnibus sufficiat sibi [illegible] in magnis civitatibus [illegible] hoc [illegible] multi sunt cives [illegible] qui [illegible] varia sunt ad principatus [illegible] unum esse ordinari ad unum ut sic omnes possint principari in parvis autem [illegible] multa [illegible] non habent cives qui in singulis possint principari [illegible] est [illegible] quales principatus et quot necessarium si esse civitatem super [illegible] rationem civitatis [illegible] sine [illegible]

quod civitas est que omnibus sibi sufficiens et in nullo deficiens et quales scilicet principatus necessarium quod super sunt in [illegible] sicut [illegible] autem ad studiosam hoc est in [illegible] civitatem hoc dicit quod in omnibus civitatibus studium est ad inveniendum magis [illegible] quos hoc est aliis diversimode hoc enim magis est ad propositum secundum nomine politiam scilicet aristocratiam oligarchiam democratiam et cetera super diversitas hoc ad plures civitates. ¶ Et assignat rationem differentie in magnis et parvis et hoc est In magnis enim [illegible] super civitatibus contingit et oportet unum ordinari ad unumquodque et assignat rationem [illegible] multos contingit [illegible] ad principatum et equales scilicet dignos principari et supponit rationem quod multos esse cives in magnis scilicet civitatibus qui equaliter scilicet digni sunt principari. et assignat rationem ut sic hos quidem intermittere multo tempore scilicet ne principentur hos vero semel principari quod super alie non possent omnes equaliter digni principari si quidam [illegible] et alii [illegible] principarentur et [illegible] ponit aliam rationem et hoc est melius unumquodque opus sortitur curam [illegible] unius intenta quam esse multa unum procurante quia pluribus intentus minor est ad singula sensus [illegible] non sunt [illegible] actu [illegible] quod qui [illegible] actu [illegible] est in magnis civitatibus. ¶ Et subdit de parvis et hoc est In parvis autem super civitatibus necesse super est in paucas congregare multos principatus et assignat rationem quod paucitatem enim hominum hoc est civium non facile est in principatibus multos esse et assignat rationem [illegible] et hoc est [illegible] qui hos successive suscipient [illegible] pauci cives sunt in parvis civitatibus [illegible] indigent in parvis scilicet civitatibus eisdem principatibus et legibus quibus scilicet civitates [illegible] magnis [illegible] hoc quidem scilicet parve indigent [illegible] eisdem [illegible] Tales autem magne scilicet civitatibus ubi multi sunt cives in multo tempore hoc accidit scilicet quod idem cives ad eos principatus resumantur propter quod quandoque in parvis scilicet civitatibus [illegible] multas curas [illegible] super unum et assignat causam et hoc est [illegible] in parvis civitatibus et de hoc ponit aliam causam et hoc est et ad paucitatem hominum hoc est civium nichil super de principatibus obeliscolichnia [illegible] obeliscolichnia [illegible] obelisco quod est veru [illegible] quod [illegible] hoc est [illegible] sic dicitur [illegible] obelus hoc est veru [illegible] hoc est signum [illegible] [illegible] apud [illegible] civitate [illegible] non [illegible] et intendit dicere quod in parvis civitatibus necesse est [illegible] multa negotia eo quod paucitatem [illegible] non habent. ¶ Exemplis huius [illegible] polyticam scilicet esse necessarium [illegible] civitati negotia scilicet et quot [illegible] necessarium [illegible] hoc est [illegible] est [illegible] hoc est utile [illegible] quos [illegible] super hoc [illegible] colligere quales principatus congruit congregare in unum principatum

56

in patria sive civitate. ¶ Congruit autem hiis inquirere. Ista est pars secunda in qua inquirit divisionem principatuum secundum locum et secundum causas convenientes principari. Et habet duas partes. In prima ponit quasdam questiones ad invicem, scilicet quid in talibus est secundum locum congruum et quid oligarchie et quid democratie. Secundo ibi. Dicit ergo quod inquirere est quod congruit politie ordinanti civitatem scire quales sint differentie locorum congruentes regnis et civitatibus, et quales modi sint secundum diversitatem politiarum adhibendi principes sive potentia, quia aliquibus congruit idem quod non alibi congruit, et aliis congruunt multiplices quod non prius gerunt, et aliis congruunt procuratores et magnos, et aliis pauci, et aliis medios, et aliis ex electione, et aliis ex sorte, et aliis ex electione et sorte. Et hoc est quod dicit congruit et secundum hanc quales oportet sint locorum. Hoc est locorum diversitate principatus, supple. et de multas civitates. Hoc est de multis aliquorum civitatum et aliud ubique unum principatum esse dominum, et dat exemplum puta bonum ornatum unius in foro quod preesse supple. oportet esse dominum bonum ornatus sicut in templis et theatris. Unde honores prodeunt ad spectacula vel ubique eundem, supple. oportet esse dominum et in hiis ponit aliam diversitatem unam scilicet alicui a bonitate naturali oportet dare secundum rem et secundum consuetudinem hominum et honores et verbo rem oportet dare. Hoc est secundum rem vel secundum honores diversa supple. exponenda puta unum bonum ornatum supple. esse principem vel plures. Hoc est saltem plures ita quod vel non autem distinctionem hanc communicationem. Aliud autem mulierum, scilicet esse principem ornatus et ponit aliam diversitatem quod est in principibus et hoc est Et secundum politias autem supple. considerandum est utrum differt secundum unamquamque politiam genus principatuum vel non, supple. differt et dat exemplum puta in democratia et in oligarchia et in aristocratia et in monarchia. Hoc non sunt iidem politie secundum personam et in hiis supple. querendum est utrum eadem sint quod principatur domini. Non ex equalibus supple. principibus et ex similibus supple. principibus vel alii in aliis supple. politiis et dat exemplum puta in aristocratia quod supple. sunt principes ex eruditis sumpti et in illis eruditos autem dantur principari in oligarchia autem ex divitibus supple. principes sunt principes. In democratia non ex liberis supple. sumptis principes et hoc est utrum pars communis et vident aliam differentiam quid quidem supple. principes et cetera secundum has differentias principatuum et supple. alias accepta non secundum hanc differentiam et distinguat ad utrumque predictorum. Et hoc est Istarum autem sunt eedem in aliqua scilicet civitate et ubi differentia alia scilicet civitate. Hoc quidem congruit magnos supple. esse principes, aliud in alia scilicet civitate esse paucos eosdem scilicet principes. Non solum autem supple. Hoc est secundum differentiam civitatis, sed et scilicet secundum singulos scilicet personas quales supple. sint differentias. Unde quidem consilium Hoc est democratio consilium et consules sunt qui aliorum impositi principantur ad gubernationem. Hoc non scilicet principatur non democratie quia talis non exemplo. Hoc ex magnis sumendam consilium autem supple. esse consiliatorum democratiam supple. est quod tales consiliatores exemplo eligi debent et contingit nobilitate principari et Hoc est Opus quidem ...alique esse principatus scilicet cuius cura erit prius et subdit ad quid preconsiliandum non vacans erit supple. hoc in ... ad proprium negotium dirigere. Hoc autem talis

sint consules cum pauci numero sint oligarchici supple. est et ut melius exprimat addit preconsules non necesse esse paucos multitudine quia oligarchicum quia potius preconsul est paucorum et subdit ubi et Hoc est sed ubi ambo scilicet preconsules et consiliarii sunt idem principatus et ponit rationem preconsules non instituuntur sed consiliarios et supple. non ex magnis et ponit rationem diversitatis politie et hoc est consiliarius quidem non democratie quia scilicet exemplo eligitur preconsul autem oligarchie quia scilicet eligitur ex magnis et subdit contraria necessitatem talis electionis preconsulum scilicet et consiliariorum et hoc est dissolvit autem et consilium potestas in talibus democratiis in quibus ipse populus conveniens tractat de omnibus sine scilicet preconsule et hoc ideo quia non est qui ducatur et ordinet consilium et subdit et hoc est ubi hoc convenit accidere et hoc est hoc autem accidere consuevit quando penuria aliqua sive hoc est pena dampni vel mercede conventis ut scilicet venientes mercedem accipiant et non venientes penam reciperent et subdit rationem vacantes non et vocati scilicet colliguntur sepe et omnia ipsi iudicant sine preconsule scilicet quod postea consilium dissolvunt et subdit ponens principatum aristocratie et hoc est pedonomos et mulieronomos et si aliquis alius principans est talis curator aristocraticus supple. est hoc democraticus autem non, et causa est quia pueri scilicet et mulieres gubernantur adiuvantur et non coaliberare, sunt non aristocratie est unius et democratie liberorum et ondit rationem quod non possibile supple. est prohibere egere supple. secundum libertatem eius scilicet mulieres que egenorum sunt non prohibere mercatare semper eius et adiuvantur unde ex talibus mercede sunt et cum egendo docet quod principantur pro mercede sed oligarchie supple. est talis principatus et ponit rationem declarantur non supple. mulieres que oligarchizantur supple. est talis principatus. Hoc est divitum et magnorum quia illi deliciis sunt et adiuvantur ordinari non possunt. Unde Juvenalis: Nil est intollerabilius garrula quidem inquiens ... etc. ... plateas et tales secundum communium ... et sua nepotes. Unde ... nepos est filius ... et nepos est luxuriosus. Unde ... aliud ... de platono philosopho ... nepotes ... luxurie. ¶ Postea ponit epylogum brevem de omnibus dictis in hiis exemplo et hoc est Sed de hiis in tantum dictum sit nunc. Hoc est ad presens.

¶ Circa institutiones autem principatuum.

Hic incipit decimaquinta lectio. Postquam agit de institutione principatuum et habet duas partes. In prima non parte agit de institutione principatuum. In secunda de iudiciis ... ibi Reliquum autem eius dicere et iudicativis. Prima parte ita sunt inquirendum quod ondit quod tres sunt modi et principes instituuntur ita quod nullus modus obmittatur quo possint institui principes et dicit quod tria sunt in hiis consideranda scilicet qui instituant et quos instituant et quomodo. Prima parte docet hos modos multiplicare et combinationem in duodecim ... ibi Singula autem instituentes. Secunda parte docet qui principatus cuilibet expediant et quomodo et incipit ibi. Ille autem quibus expediunt. Dicit primo quod sicut est hoc scilicet quod post tyrannidem dictum est de institutione principatuum ad presens ... dicere

et dicit quod ad hoc secundum quod est circa omnia scilicet eum instituat ex
quibus instituatur et quorum instituatur et quot horum sunt
terminorum quibus habet tres differentias, vel quod instituat utrum
omnes vel quidam, primi scilicet quidam, secundi isti vel illi, tertii scilicet sint ho-
norabiles propter quod vel nobiles vel virtute excellentes, et quando
terminum sunt tertium ex quibus constituantur vel qui constituuntur
aut non accipiuntur vel ex honorabilibus vel nobilibus vel
excellentibus virtute per ex pluribus horum combinatur secundo utrum vel
instituantur per electionem vel per sortem. Et hoc est totaliter autem
infima pars etc. Et hoc est Circa institutiones autem principatuum
accipiendum ab inicio principaliter et ideo principium illud est
habere et institutio principatuum et divisio et dicit principaliter
quod non requiritur hoc sub ea institutio vel plura sed institutiones
ista determinanda sunt et statim ponit principium a quo in-
cipiendum est et hoc est Sunt autem tres differentiae accipiendum scilicet principa-
tuum in quibus terminis quibus compositis scilicet combinationes ne-
cessarium supple est omnes accipere modos scilicet instituendi
principatum Consequenter ponit tres terminos et hoc est Est autem unum
horum terminorum scilicet unumquodque hoc est primum qui sunt in-
stituentes principatus secundum autem ex quibus principes scilicet
qui instituuntur Reliquum autem hoc est tertium quomodo
et subdit quod unicuique eorum sunt tres differentiae et hoc est
Unicuique autem horum trium sunt tres differentiae et cetera et hoc
est aut scilicet omnes cives instituentes aut quidam et si quidam
qui sunt illi et sic primus terminus tres differentias habet et post-
ea et hoc est et aut ex omnibus supple instituentes principes
induxerunt aut ex aliquibus et non ex aliquibus determi-
natis scilicet qui sunt isti puta vel honorabilitate supple determinatis
vel genere et hoc est generis nobilitate vel virtute sed mani-
festum est ex virtute constituendi et subdit generaliter vel
tali aliquo alio sicut scilicet ponit vel divitiis sicut fit
in olygarchiis et dat exemplum Sicut in megaris me-
garensis est civitas vel magnum vicus qui usque hodie
magis vocatur Megalis simile quod ex magnis
constituuntur principes ex consecratis et compugnantibus
ad populum et hi concertantes vocantur qui civitatem
gubernant cives compugnantes autem qui tempore belli pug-
nant per ambos sicut philosophus dicit duas partes debere
esse militum scilicet plantantium ad cives et ferocem ad ho-
stes Omnes autem isti principes instituendi sub duobus
modis ponit magnitudinem et hoc est Et hoc autem electione aut sorte
continuatur electione que fit per ratione consensu eligen-
tium et consentientium in electione et vocatur sortem
quo fit perindagatione dispositionis astrorum quibus scilicet ratio-
ne fit ad electionem principatus Sicut dicitur in regimine
dominorum ad Alexandrum quod omnia faciat de consilio peritorum
astronomi hoc tamen non imponit necessitatem sicut dicit
ptolomeus in quadripartito hoc inclinationem aliquam Sortis non
nisi per accipi perindagationem sortiaria auiolatiquam
vim vel garritum vel ab extris aliud in siccitatibus
horum que vocantur aruspicum quoniam huiusmodi tamen
consueti fuerunt ydolatriis tantum ut dicit thomas in scripto
omnis per tales modos supple alchazuue et fallaces et me-
diates sunt impiis et hos modos dicit subdividite
ideo et hoc est Rursum hoc combinata et ponit exempla
et hoc est Dico autem hoc quidem principes scilicet quidam supple
eligant hos autem hec alios omnes supple eligant hos autem
ex aliquibus hoc est alios et immediate ponit combinationem
et hoc est hos quidem electione supple ponatur sic continuatur
hos autem hoc est alios Sorte Et subdit quod unum
cuiusque harum differentiarum erunt .iiii. modi et hoc est Horum autem
uniuscuiusque differentie erunt modi .iiii. et dicit quod aut enim
omnes ex omnibus electione aut omnes ex omnibus sorte
qui sunt modi duo Et consequenter ponit alios duos et aut
ex omnibus simul ut unius scilicet ex omnibus eligat aut
divisim ut singuli scilicet eligant et ponit modum
dicendi, nisi inter et hoc est puta secundum tribus ut scilicet
contribules simul eligant et populos ut scilicet qui sunt
de uno populo sive contrata populi unum habeant electionem
et societates ut scilicet qui sunt de una societate unius
artificii unam simul habeant electionem cum autem utrumque proce-
dat per omnes cives personas inveniuntur electi et adiungunt
omnes adhuc duos modos quantum ad electos et hoc est
et aut tertium supple ex simul omnibus eligant omnes principes
aut hoc quod scilicet electus sit supple fiat hos autem hoc est
alia illo modo hoc est alio modo fiat et sic finita est prima
pars huius capituli Rursum siquidem hic incipit secunda pars in
qua tres facit ordine in primo quod ille multiplicatio
modorum pervenit usque ad .xii. exceptis duabus com-
binationibus quae sunt singulis scilicet sorte et electione
Secundo ordinem quod in hiis electionibus et combinationibus
est democraticus quod politicus simpliciter et olygarchicus
et quod aristocraticus et sic hos differt Primus secundum
in tertio parte et hic est quod dicit in fine Et est Rursum
siquidem institutiones supple sunt aut ex omnibus electione vel
ex omnibus sorte aut ex quibusdam electione aut ex omnibus quidam
sorte aut hoc quidem fiat aut illo modo et subdit ex-
planans dico autem hic principatum scilicet ex omnibus e-
lectione hic autem hoc est alia ex omnibus sorte et est .xii. modi
fiunt exceptis duabus combinationibus quae sunt scilicet
electione vel sorte et ille .xii. tamen evitare sunt in-
quam habita parte omnes non eligentes multiplicantur
secundum singulos vel tribus populos et societates dicitur
est autem quod tres termini fuerunt in electione quorum
quilibet multiplicatur in .iiii. fiunt .xii. Consequenter
statim subdit ordinem quod democraticum et cetera
et hoc est horum autem supple institutionum duae quidem
institutiones democraticae supple sunt et dicit quae
sunt ille scilicet omnes ex omnibus electione vel sorte sed quod
hoc ideo est quod democratia requirit communem populum et quod
principatus populi Consequenter subdit de aliis combinationibus Non
autem simul omnes quod instituunt ex simul omnibus vel
ex quibusdam supple omnibus aut sorte aut electione
aut ambobus eligentes scilicet electione aut hos quidem ex
omnibus hos autem ex quibusdam ambobus divisim scilicet consule
populi et exponit subdens dico enim ambobus hos quidem
sorte supple instituunt hos autem hoc est alios electione constituunt
supple politicam supple est id est mixtum scilicet politia ex olygarchia
et democratia Consequenter ponit quod olygarchicum et hoc est
et quosdam ex omnibus hos quidem scilicet principes electione
instituunt aut sorte aut ambobus hos quidem sorte
hos autem electione supple instituunt magis olygarchicum

supple est hoc non respiciat quosdam et non omnes et oligarchice propter paucorum. Consequenter ponit id quod est aristocraticum et hoc est et quosdam ex quibusdam vero omnium scilicet et quosdam hos autem ex omnibus supple instituere hos autem ex quibusdam politicum supple est de ipsis politiae aristocraticae hoc est ad modum aristocraticum aut hos quidem electione autem sorte supple instituere et est aristocraticum supple et hoc id est quod quosdam ex quibusdam non eligunt non determinate in utrisque et honorabiles. Consequenter subdit adhuc secundum modum dicendum quod ad eam politiam pertinet et hoc est quosdam autem ex quibusdam supple eligi oligarchicum supple est propter paucorum et quosdam ex quibusdam sorte supple instituere non fit autem simul hoc est indifferenter de pluribus et quosdam ex quibusdam ambobus omnia scilicet ut quosdam [illegible] et sorte omnibus non oligarchicum supple est quod politia respiciat paucitatem quorumdam. [illegible] ut ponitur ex quibus autem electione omnes principatus scilicet instituere aristocraticum supple est et hic id est quod secundum electionem ex quibus [illegible] in utraque [illegible]. Consequenter ponit epilogum modi quidem igitur eorum quae circa principatus tot numero sunt et divisi secundum politias sic. Quae autem quibus expediunt [illegible] manifestum determinatum est pauca [illegible] dicit quod manifestum [illegible] quae autem politiis quibus expediat simul determinatum est. Dicit hoc et [illegible] autem politia scilicet et quibus expediat et quibus [illegible] politiae scilicet [illegible] potentias principatuum et quae sint potentiae principatuum scilicet cuius ipsorum potentia [illegible] manifestum [illegible] scilicet [illegible] ubi agitur de [illegible] et salvatione politiae et propter [illegible] de principatu exponit. Dico autem [illegible] principatus velud [illegible] principatum [illegible] principatus qui [illegible] defendere [illegible] et [illegible] principatum et [illegible] custodire [illegible] principis qui [illegible] custodes [illegible] ex [illegible] hoc est [illegible] supple est [illegible] principibus [illegible] velud dicere [illegible] est alia supple [illegible] supple est alia [illegible] scilicet [illegible] principatus [illegible] et [illegible]

Reliquum autem de iudicativo dicere. [illegible] ultimo tractatur scilicet principatus [illegible] est [illegible] principatum in [illegible] habitum est [illegible] iudicativum est [illegible] de quo [illegible] pertractatur [illegible] partes. Primo dicit [illegible] modos tractandi [illegible] octo [illegible]. [illegible] autem numero octo [illegible] dicit [illegible] ad [illegible] politiam pertinet [illegible] de politia autem dicemus [illegible] reliquum est dicere quod iudicativum [illegible] et [illegible] determinandum est secundum [illegible] hoc est politia [illegible] alia [illegible] et [illegible] praetoriorum est [illegible] scilicet [illegible] iudices [illegible] scilicet [illegible] vel sorte eligendi [illegible] et hoc est [illegible] autem [illegible] supple restat [illegible] et [illegible] subdit modos qualiter tractandum est.

Dicere et hoc est. Horum autem et horum modos praetoriorum scilicet supple [illegible] et ponit modum. Est autem differentia praetoriorum in tribus terminis ex quibus et de quibus et quomodo. Ex quibus scilicet iudicibus et de quibus scilicet causis et quomodo scilicet instituuntur iudices. Et hoc est quod subdit explanando: dico autem ex quibus quidem utrum ex omnibus aut ex quibusdam, de quibus autem quae species praetoriorum, quomodo autem utrum sorte vel electione eligendi iudices. [illegible] primo dicit species praetoriorum et hoc est primo igitur distinguatur quot species praetoriorum. Sunt autem numero octo [illegible] una quidem rectificatorium [illegible] alia quidem supple species si quis publicum iniuste fecerit aliquid [illegible] alia tertia scilicet quaecumque in politiam hoc est [illegible] quartum supple est [illegible] species supple principibus et idiotis supple [illegible] scilicet de damnificationibus altercantur [illegible] damnum [illegible] sive principes sive idiota [illegible] species scilicet de [illegible] commutationibus [illegible] si unus vendidit alii et emit ab alio [illegible] ad legem et hoc est et [illegible] magnitudinem ut scilicet si [illegible] iudicium nullus [illegible] ad iudicium et [illegible] est [illegible] supple quod homicidiale et supple peregrinum hoc est [illegible] peregrinum [illegible] homicidiale [illegible] sic [illegible] in [illegible]. Si duo [illegible] ad secanda ligna et unus [illegible] machina [illegible] non est reus homicidii et propter hoc [illegible] homicidialis quid [illegible] sive iudices sive [illegible] scilicet hoc [illegible] est de [illegible] unius iudicis et [illegible] alterius [illegible] supple praetorium est de his [illegible] scilicet [illegible] supple sine [illegible] unus scilicet [illegible] est in morte alterius et involuntarii hoc est in homicidiis [illegible] voluntaria sive non [illegible] et [illegible] supple homicidium [illegible] scilicet [illegible] in [illegible] alterius autem [illegible] dicat non [illegible] esse [illegible] aliter autem dicat quod iuste [illegible] sicut si [illegible] in [illegible] vel [illegible] hoc non omnibus [illegible] et est [illegible] et [illegible] homicidium [illegible] addit quartum et hoc est [illegible] supple quartum homicidii supple est [illegible] scilicet homicidia in [illegible] [illegible] velud athenis [illegible] quod [illegible] quosdam [illegible] sed [illegible] quod [illegible] accidunt [illegible] autem talia [illegible] pauca supple [illegible] et in [illegible] magnis [illegible] sive [illegible] sive [illegible] hoc [illegible] sunt [illegible] praetoria. Consequenter addit de peregrinali [illegible] in duo et hoc est peregrinale autem praetorium unum quidem est supple [illegible] ad [illegible] scilicet unus [illegible] alium [illegible] [illegible] scilicet [illegible] praetoria [illegible] quibus [illegible] ad praetorium [illegible]. Consequenter ponit nonum [illegible] et hoc est

Adhuc autem post omnia hec exponit coleccionibus super est
principium et ponit eam quecumque scilicet particula hec est pau
ca monita stare accipit aliam et quinque dragmas
et paulo ampliori pondere. scilicet accipit aliud et ponit
coronam et hoc est quod dicitur et in hiis bene indicatum sicut in
in ... dicit decem inequalis dampnum et lucrum recte
ut ad iudicem tamquam ad iustum accedunt. Deinde sub
dit quod simpliciter sicut dictum est decentis et hoc est Graue
huius quidem dimittatur et de holocaustis et ceteris talibus
super dimittatur. De politeia autem dicamus hic
hic incipit tercia pars capituli et ostendit hic quid debet
ad quam politiam pertinet scilicet que ad democratiam que ad oligarchiam
et quid ad aristocratiam et facit combinationes cum eis
in quo plus scilicet quod vel omnes de omnibus iudicant et hoc
fiat electione vel sorte vel omnes de quibusdam et hoc
electione scilicet vel quidam de quibusdam et hoc electione vel omni
sic scilicet et utrique ex electione vel sorte et hoc est De
politeiis autem dicamus de quibus non fecit hic seditio
nes sine et politiarum motus hoc est transmutationes.
Et ponit combinationes in iudiciis sic dicens. Necesse
itaque aut omnes de omnibus iudicare divisis super omnes
ad modum institucionis electione aut sorte aut omnes
de omnibus hoc quidem sorte hoc autem electione et hoc sit quod sor
te statim iudicant quidam et electi pro aliquibus iudi
cant alia. Et ponit aliam divisionem aut de quibusdam
esse super iudicialia hoc quidem sorte super contingit
iudicare hos autem electos et hoc est quod dicit quod in eade
causa sepe iudicat ubi variantur. Et subdit qualis
sunt modi qui quantum ad partem dicta sunt et hoc est Isti
quidem igitur modi ... super sunt tot autem alii
qui sunt per partem modi scilicet et enumerat alios modos et
hoc est Rursus autem quidam non omnibus scilicet iudi
cantes de omnibus aut scilicet electione aut ex quibusdam de omnibus
sorte aut hoc quidem sorte hoc autem electione aut quidam
per partem de eisdem causis scilicet iudicant et sortitis et
electis. Et subdit generaliter Isti quidem igitur sicut dictum
est super sunt tot modi dicti ... ut sint qui nunc
de omnibus aut omnes ex quibusdam et per ambos vel sorte
vel electione et hoc est et per sequi dico autem si quidem ex
hoc autem ex quibusdam hic et ex ambobus et dat exemplum
velud si per eam electione sunt iudices. hii quidem
ex omnibus hii autem ex quibusdam et aut sorte aut
electione aut ambobus sorte scilicet et electione. Et sub
iungit epilogum dicens quot quidem igitur contingit esse modos
predictorum dictum est et ponit adaptationem ad politias
dicens et hoc est horum autem priores scilicet per quid demo
et dicit que et hoc est quecumque de omnibus aut ex omnibus
illa scilicet communis respiciente principatum populi Secunda autem
per eam scilicet oligarchica et dicit que quecumque scilicet ex qui
busdam de omnibus et in talibus est respectus ad equalitatem
propter eminenciam per vel divicias tercia vero per eam scilicet
aristocratica et politica sic et dicit que illa quecumque
quidam ex omnibus super iudicant et ideo hec est
politica hec autem ex quibusdam et ideo hec est
aristocratica quia illa fiunt ex potencia quadam
virtuosorum.

Et aliud quidem igitur de quibus proposuimus fere dictum est
et de omnibus scilicet quantum ad partes politiarum
et partes particulares Incipit liber quintus in quo intendit
de transmutationibus et corrupcionibus et salvationibus politiarum
et hic dividitur in tres partes in quarum prima determinat transmu
tationes politiarum In secunda accidit politiarum ubi secundum
unamquamque politiam per se explicat ponencia accidentia et
sequentia In tercia determinat de salvatione politiarum ubi
De salvatione autem communiter et singulariter prima harum
tractatus hic duo capitula In quorum primo determinat que sit
causa transmutacionis. In secundo ex quibus fiunt sediciones
per quas transmutantur politie ubi. Vn autem considerandum
Adhuc hoc capitulum dividitur in duas partes in quarum prima
determinat unde sit causa transmutacionis politiarum in alia In secunda
aliqua causa transmutacionis principaliter ubi Adhuc ad prin
cipium politie prima pars dividitur in tres In prima determinat
et ostendit unde transmutantur democratie In secunda unde transmutantur
oligarchie ubi Oligarchie autem In tercia ostendit quod democratie quodam modo
magis carent sedicionibus ex inequalitate minime hec autem ubi scilicet
Omnium autem instabilissime quidem Prima pars patet et hoc ex primo
dicit quod considerandum et inquirendum sic Tractatu hoc
et Secundo dicit consideravit quod ille in democratia quoniam equale
secundum libertatem et qui extendunt hoc transmutant politias et hoc est
De aliis quidem igitur quecumque proposuimus quam ad partes politiarum
et partes fere dictum est de omnibus et ponit statim ex quibus
unde est intencio ad speciales passiones politiarum et hoc est
ex quibus autem transmutantur politie et cuius et quales et ad
quales maxime tran[s]eunt Adhuc salvationes que
sunt communiter omnes et singulariter et addit Adhuc autem
per que utique maxime salvabuntur politiarum unaqueque
considerandum est Oportet deinde et ponit ista que hic enunciat
est accepta dudum in principio huius v libri ponit sicut
sepe dictum est ita tractare impossibile est
... et hoc est quod est quod cum modus omnium fere quarum
similes sunt non potest salvari nisi sciatur quod similibus
est contrarius et non scire sic in primo ... dicit quod quod per
petue ... transmutationes status adoptivi et causas et accidentia
status et principio inchoantis tractatum dicit quod multe
facte sunt politie et ut in iii° libro dictum est ... in
concordantes omnium confitentes ad iustum et hoc ... in
ineo quod secundum proporcionem equale est et quod peccantes
in politiis peccant et ostendit quid sit illud iustum in
democratia dicens quod equale secundum libertatem et iustum quod
attendit in aristocratia Secundum quod sit in democratia vel
est putare quod equales secundum libertatem in omnibus debe
ant esse equales et hoc est. Quare primo sufficit principium
super convenientia a quo procedimus et ponit principium
quod multe facte sunt politie omnibus quidem super politias
confitentibus equitas hoc est aliquid iustum et determinat
quid sit illud iustum et hoc est quod secundum proporcionem equale
et debet intelligi equale secundum proporcionem et aristocratia
equalis secundum medietatem secundum proporcionem aristocratia
quod est equale ... precatur in politiis est peccatum et
hoc equale et hoc est Democratia quidem igitur facta est hoc est
democratia ex eo quod est equales in quocumque existentes sic scilicet

in libertate putant simpliciter equales esse et ostendit eorum quod in aliquo omnino similes democratici in libertate omnino similes sit sepe habitum est quod ex eius non potest esse civitas cum sint liberis sufficiat sibi civitas ex omnibus sibi sufficiens perfecta et est quod simpliciter in libertate simpliciter esse putant et hoc non est verum quod equales in divitiis et tamen inequales esse possunt et ex hoc inequales dignitate sunt et sic firmata est prima pars. Secunda pars ¶ Et subdit unde facta est oligarchia et unde oriuntur per transmutationem eorum quod in inequales sunt in aliquo sicut scilicet secundum substantiam inequaliter existentes inequales sunt putant et universaliter quod in omnibus eorum existant et debeant esse inequales et ex hoc oritur seditio dissolvens politicas et hoc est ¶ Olygarche autem super fit ex eo quod est inequales in substantia existentes existimare totaliter inequales super debere esse et dat exemplum secundum substantiam in inequales hoc est secundum divitias existentes simpliciter existimant esse et hoc intelligit unde et hoc est quod addit quod ex hoc oritur seditio. ¶ Deinde hii existentes quidem quasi equales existentes in libertate scilicet in quantum omnes existentes equales sunt omnibus equalibus volunt participare scilicet in tollerandis et in distribuendis honoribus hoc est aliqui tamquam inequales existentes in divitiis scilicet superhabundantes querunt et subintelligitur gravaliter vel in plus scilicet habere unum quam alium inequale hoc est sicut inequales esse existent. ¶ Et ex hiis concludit quid quidem politice omnes aliquid iustum et hoc est sed dicere iustum etsi iustum quod accipere secundum equale medietatis arismetice vel secundum equalitatem medietatis geometrice et ostendit de inequalitate unum omnium secundum hoc est inquantum non sunt simpliciter et ... propter hanc causam ostendit modum quo non sunt secundum existimationem causa facere habent super de se ... principiant politice hoc est in politia distribuendo et tollendo seditiones faciunt ... non magnus plus habeat in lucro et in ... in dampno et hoc est. Et attendit aliud quod sibi in libertate secundum democraticos principantur et ex tali credentie ... sic dissolvitur politia. Et subdit de demo et incipit ubi tertia pars prime partis et hoc est ¶ Omnium autem iustissime quidem et dicit hoc est quod illi qui virtute excedunt de inequalitate sicut virtuosi tamen minime contendunt et ... dicere esse contingit magis est secundum tamen et aliis inequales sunt aliis tamen vitant contentiones propter mala ... et hoc est omnium autem iustissime quidem utique seditionem facient minime autem quia iste qui secundum virtutem differt in aristocratiis scilicet ponit eorum maxime in ... regnali ... super est inequales simpliciter esse habens solum virtuosus secundum rationem dicit Seneca quod virtutis sola est causa magnitudinis dignitatis secundum rationem illam subdit de aliis secundum magnitudinem et hoc est Sunt autem quidam qui secundum excellentes sunt dignitate equalibus secundum ... propter inequalitatem hanc vero non magis est quod ... dignitatem quam alii et hoc est nobiles esse videntur quibus existunt progenitorum virtus et divitie et propter hoc ... nostrorum quorum non habent dixit auctor ... sed illos ... tales nobiles sunt ... et ... propter divitias dicit Boetius: nobilitas nichil aliud est nisi antique divitie et ex hiis concludit quid quid ... super multum et melius de principiis politiarum et seditionum

seditionum sunt super ... principio et hoc est unde seditiones movent ¶ Et ex hiis elicit quod seditiones sunt cause transmutationum politiarum et quod duplex mutatio politiarum oritur ex illis duplex dicit quod aliquando transmutatur politia una ad aliam aliquando autem conservatur aliquando ad novam quam ipsi contendentes instituunt et hoc est propter quod et transmutationes fiunt ... quidem ad politiam super principes ... in contrariam aliam aliquam et dat exemplum velud ex democratia olygarchiam aut super eorum ex olygarchia democratiam aut politiam quam super dicta est inter eorum ex olygarchia et democratia aut aristocratiam ex hiis autem has ex illis scilicet quando autem super transmutantur non ad aliam politiam aliquam sed secundum institutionem quidem eligunt eandem hoc est manent in politia eadem per se ipsos ... hoc est per se ipsos habent scilicet politiam institutam per se ipsos et dat exemplum velut olygarchiam et monarchiam quod est regnum ¶ Et subdit quod aliquando non fiunt duas mutationes hoc est quod et admutatur de eo quod est magis vel minus quod similiter magis volunt hoc de una quam de alia et hoc est velut olygarchiam existentem ad magis super volunt olygarchizare vel ad minus aut democratiam existentem ad magis super volunt democratizari vel ad minus similiter et reliquas politias ad quam scilicet transmutari ut aut intendantur ad magis scilicet aut remittantur ad minus scilicet. ¶ Adhuc ad aliquam partem politie movent super volunt ostendit hic in ista parte capituli quod aliquando movetur principatus de uno principatu in alterum et hoc in diversis partibus primo non ostendit quod aliquando movetur principatus de uno in alium in se ponit causam et hoc est Est non dicit quod equale iniustum ... dicit tertia partem est qualiter movetur dicti principatus et dat exemplum in Lacedemonia ubi Lisander conatus fuit dissolvere regnum et Pausanias rex conatus fuit dissolvere ephoriam et in Epydampno transmutata fuit politia secundum partem principatus scilicet philarchus hoc est principatus ambigentibus et amantibus in pretorio autem necesse est adhuc per se quod in politeuma hoc est in dominio politie et mutare de uno in aliud et subintelligit gravaliter eam quod scilicet esse semper contendentes seditiones faciunt in politia et hoc est finita prima pars ultima tertie ¶ Adhuc ad aliquam partem politie movent super contingit politiam principatum aliquid instituere vel destruere et dat exemplum sicut in Lacedemonia aiunt quidam Lisandrum quod secundum elevatum contra regem conatum fuisse dissolvere regnum et dat aliud exemplum de Pausania rege qui fuit ... a Lisandro super conatus fuisse dissolvere ephoriam. Ephoria autem est sicut dictum est principatus procuratorum negotiorum et in Epydampno autem quo est civitas grecie transmutata fuit politia secundum partem et ostendit in quo quia philarchus ... hoc est amantibus principatus consilium fecerunt hoc est consules elegerunt et ... quod philarcho ambiciosi sunt ... principatum ... quia ... consiliarios et sapientes ... politie ... in pretorio autem ... hoc est in dominio politie super sunt ... principatus.

ex quo ... et ... poni ... ... facit et ... [illegible]

successiones. s. eas elige ad principatus et ordinat eos quos politie sunt hos oligarchicus autem et principes unius intentione politie exquisitiones. s. et sic per immutationes totales mutantur principatus qui sunt politie et subiungit generaliter causam et hoc est. Amplius autem propter inequale seditio semper fit. et ideo est quia si equales inequalia accipiant sedicionem pugnant et subiungit rationem solum enim inequalibus civitatem proportionale. hoc est semper erit propter hoc inesse quo sunt inequalia et dat exemplum propter quid enim regnum quod regnum est principatus ad vitam vel per successionem generis in filios et nepotes inequalibus semper contingit quod pauperes non sufficientes si non sunt apti regno et subiungit rationem generalem seditionis ibi. totaliter enim equale querentes seditiones faciunt et vocat totaliter equale equale secundum arismeticam medietatem. hoc enim querentes secundum dignitatem inequales statim faciunt seditiones et quia hominis indiget secundum quam partem istius processus capituli ponuntur modo sicut fecit in v. ethicorum et hoc est ¶ Est enim duplex quod equale hoc enim quantitate est equale sicut duo et duo, unus et unus. hoc autem dignitate est. sumpta equale et commutationibus quod attendit eisdem numero vel s. tantum pretio commutantur in distributionibus quod attendit equale secundum dignitatem ut s. principatum tantum distribuatur quantum dignum est et multa secundum dignitatem suam et sic de aliis et explanat utrumque equale sicut fecit in ethicis ibi. Dico autem numero s. equale quod multitudine aut magnitudine idem et dicit multitudine propter numerum sive magnitudine autem propter magnitudinem valoris et ponderis etc. hoc enim attenditur in commutationibus quod est iustitia commutativa ut dicitur in v. ethicorum et exponit equale secundum dignitatem et hoc est. Secundum dignitatem autem semper quod equale quod ratione hoc est quod proportione geometrica equale est in qua proportione aliud est principale principatum et aliud multa proportione eundem modum sicut theologi distinguit iustitiam proportione et nature homini multa enim manus est peccatum principi quam militi et episcopo quam laico et exponit utrumque sicut in ethicis per exempla ibi. Dico autem semper expositio ut puta excedunt secundum numerum quod tria duo et hoc duo s. unum semper excedit. Ratione autem proportione uniusmodi duo s. excedit et hoc s. duo unum et quatuor in eodem numero equaliter enim partes duo quatuor intelligit et unum duorum exponit ambo enim dimidium s. unum duorum duorum et quatuor. ¶ Ex hiis infert quid est causa seditionis. Consentientes autem simpliciter hoc est illud esse iustum quod secundum dignitatem semper dicit est iustum distribuere sicut dictum est prius et subdit distinctionem hii quidem quod secundum equale sint ut s. secundum libertatem equales totaliter esse putant et hoc non est [illegible] hii vero alii s. quod si secundum aliquid inequales semper sint omnibus hoc est in omnibus equalibus in dampno s. et lucro [illegible] ut s. in omnibus debeant habere minus in dampno et plus in lucro. Ex hiis eligunt tamen duas politias que maxime fiunt ibi. propter quod et maxime due sunt politie democratia. s. hoc est democratia et oligarchia considerat ratione nobilitatis enim [illegible] in paucis inequalitas et tangit hoc quod in aristocraticis dixit quod aristocratie quedam oligarchie est et quod due sunt extreme politie oli. s. et demo. et aliud dixit quod aristocratia quedam oligarchia est et dicit oligarchia quod paucorum est principatus democratia et multitudinis sunt supplices ratione horum nondum altera i. nobilitas enim et virtute in paucis et solum

et ideo semper potestas eorum. Ad oligarchias hoc quod implicatur s. de mocratia. ponit et ponit causam. Nobiles enim et pauci boni nusquam centum semper. facultas quod pauci sunt divites autem in multis locis semper facultates centum quod multi. ¶ Unde et subiungit causam seditionis ibi. Simpliciter autem omnino hoc est velle s. vel utrum equalitatem ordinatur esse pravum. hoc est aristocratie et geometricam et ponit signum ex quo probat hoc ibi. hoc autem est quod manifestabile semper ex accidentibus eo quod ex principiis talibus non accidit in fine malum aliquod vitiatum autem est in principio equale secundum numerum cum equale secundum dignitatem ut est quod vitia non sunt seditiones. ¶ Et ex hoc concludit propter quod et eorum utrique quidem arismeticam utile uti. democratia s. hoc est oligarchia s. eam que secundum dignitatem hoc est geometrica et uti semper autem securior magis et minus seditiosa. democratia quam oligarchia et ponit rationem in oligarchicis quidem enim fiunt due semper seditiones et dat exemplum de utraque que ad invicem seditio quam s. divites cum divite altercantur et adhuc quo ad populum semper qui divites cum populo altercantur in democratiis autem que ad oligarchiam solum semper fit seditio hoc est quam populus contra divites seditiones movent. et ideo populus ad seipsum quod dignum est dicere in fine s. non fit seditio ¶ Et quia autem dicit quod politia que simpliciter dicitur politia media est ex oligarchia et democratia addit. Adhuc autem que ex mediis politia propinquior populo hoc est democratie quam ei que paucorum hoc est oligarchie hoc que quidem esse securissima talium politiarum. hoc est et ex illa hoc tamen seditiosa. ¶ Quoniam autem consideramus ex quibus seditiones fiunt hic incipit secunda pars huius processus. v. libri ubi ponit causas seditionis et hoc xi. partes secundum xi. causas quas ponit. dicit enim quod illas oportet accipere typo. hoc est per signa in prima dicit quod equalitatem appetentes maxime seditiosi sunt. In secunda dicit quod appetentes lucri et honoris et contra huius movere seditiones movent et incipit ibi. Sed equalibus et dissident propter lucrum et honorem / in tertia dicit quod multa dissensiones faciunt propter iniuriam et excellentiam et despectionem / et incipit ibi. Adhuc autem propter iniuriam. In iiii dicit quod multi faciunt insurrectiones in se timore propter est secunda unius de aliorum quod per proportionem est et incipit ibi. fiunt et cetera et propter excellentiam. In v dicit quod mutantur politie quando s. in principatu ponuntur quibus civitas politie hoc est non diligentes curam et incipit ibi. Transmutantur autem politie et sine seditione. In vi dicit quod seditiones faciunt quod principes non sunt electi et incipit ibi. Seditionale autem. In vii dicit quod aliquando fit seditio in civitate propter locum. s. locus non est aptus ut sit una civitas hoc est distincta per loca et incipit ibi. Seditiones et aliquando fiunt causas et propter locum. In viii. dicit quod aliquando seditio fit per divisionem partium civitatis et est in duobus secundum tribus per partes civitatis dissidentes. In ix. dicit quod seditio aliquando fit causa contrariarum partium et est ibi. Moventur autem politie et que videntur contrarie esse partes. In x. dicit quod dissensio fit aliquando per imprudentiam aliquando per parvitatem et est ibi. Moventur autem politie aliquando quidem per imprudentiam quandoque autem per parvitatem. Sunt prime partes hoc est dicit enim quod oportet considerare ex quibus fiunt seditiones et transmutationes circa politias et quia et hoc ordinate non prius fit nisi post sumere principia et causas transmutandi seditiones et subiungit quod principio fundamentum fuit ut et quia multi sunt cives et multi et illi de quibus considerandum sunt et propositum

id est per signa primo quia inhumanus maxime voluntarius
est. mox hec non pre[ter] id quod proles typo. sive signo
et intelligit dicat circa. dicit igitur quoniam primo accipere qualiter se
habentes cives sediciones movent. secundo quorum gratia movent
sediciones. id est propter quid. et tertio que principia sunt cum
turbationum. dicit ergo dicat quod primum scilicet qualiter se habentes
cives movent sediciones. et dicit quod si igitur equales sunt
sicut in magnitudine et inequalia accipiant in recipiendo vel
distribuendo in dampno et lucro sediciones movent. similiter si
aliqui inequales sunt sicut in polyarchia et accipiant equalia in
recipiendo et distribuendo similiter movent sediciones. dicit quod
aliud sic vult aliud inviste. similiter distribuendi igitur attinet modo
iustum est ut equales equalia accipiant in recipiendo similiter
distribuendi secundum geometricam medietatem iustum est ut inequales
inequalia accipiant in distribuendo. aliter autem est iniustum.
sicut dictum est in quinto Ethicorum primo scilicet qualiter se habentes cives
faciunt sediciones. sicut sic ordinatur secunda autem scilicet id
est occasionis ex quibus fiunt sediciones. et transmutationes
ordinis politie sumendum. vel primo principia et causas ipsarum sedi-
tionum scilicet et transmutationum. et terminat infinitum. sed
autem si ut est dictum est tres numero super quas ordinandas scilicet
id est singulari typo id est plurali signo quod sequitur
illa tria modo quorum primum igitur accipere qualiter se habentes super cives
sediciones movent id est primum. et quorum gratia id est propter quid id
est finis. tertio que principia sunt tumultuum turbationum et sedicio-
num ad invicem. et exponit primum ibi eius quidem igitur quod ipsos
scilicet cives sic se habere aliqualiter ad transmutationem. id est ad causam
transmutationis. causam maxime ponendum scilicet turbationum et sedicionum
de qua iam diximus dicto id est iam diximus. hii quidem
equalitatem appetentes in distribuendo scilicet et recipiendo sedicio-
nes movent si putaverint minus habere equales existentes se
habentibus id est quam illi qui plus acquirunt cum sint equales
dignitatis cum ipsis. hii autem id est alii inequalitatem et excel-
lentiam appetentes super in distribuendo et recipiendo si existimant
inequales existentes in bonis scilicet non plus habere sed equale vel
minus. et hoc est quia inequale proportione quia maiores sunt aliis
et maiora deberent accipere. et subdit quod id alii sic iuste
alii iniuste sicut dictum est ibi. hoc autem est quod appetere in-
est autem iuste et iniuste. et subdit quoniam minores igitur existentes
ut equales sint sediciones faciunt et hii iuste et equales
existentes ut maiores super habeant movent sediciones et hii
iniuste et sic finita est prima pars et secunda ponit epylogum
ibi. qualiter quidem igitur se habentes sediciones fa-
ciunt dictum est. ¶ Et ponit finem scilicet de quibus dissident. sunt quarta
gratia et tertia id est prius est quod maxime dissident propter lucrum et ho-
norem et propter contraria horum scilicet dampnum et dehonorationem quo-
niam vitantes timent vel sui vel amicorum et id est perveniendo
movent aliis sediciones et id est ¶ De quibus et dissident
sunt lucrum et honor et contraria huius scilicet igitur dehonorationem sibi
prevenientes et dampnum vel pro ipsis vel pro amicis sediciones fa-
ciunt in civitatibus. Causa et principia motuum talium scilicet se-
dicionum super sunt vii id est ex quibus propter dispositionem hu-
iusmodi modo scilicet amore lucri vel timore dampni. et scilicet de
quibus multiplicantur. unde ibi sunt quidem et numero vii
existentes super sunt et id est sunt et ut plures super eam quia vii
quarum quidem duo sunt eadem dictis id est non eodem modo et ex quibus
propter lucrum igitur et propter honorem excitant adinvicem et nolunt
quoniam non eodem modo ibi. scilicet ut appetentes ipsos sed
scilicet vel honorem sicut prius dictum est id est alios videntes hos
quidem iuste hos autem iniuste plus habentes in eis lucro scilicet
vel honore et est alia ulterius usque ad vii. ibi adhuc
autem propter iniuriam id est tertia propter timorem id est quarta propter exces-
sionem hoc quinta comparant se despicere inconsulte propter
excellentiam propter proportionem id est sexta et septima. quia si aliqui ex
excelsa magnitudine supra proportionem sive dignitatem sunt adhuc
alio modo vii scilicet propter imperitiam id est quia prava imperitie
viri quam aliud propter dissimilitudinem id est quia inhuius dissimilia
sunt et ad dissimilia vadunt. ¶ Hiis habitis dicit qualiter
ista sunt cause dissensionis ibi. horum autem iniuria quidem
et lucrum quam habent potentiam in causando scilicet dissensiones et
qualiter se sunt principia. est in principio unius predicti ubi
dictum est qualiter hec duo faciunt dissensiones. ¶ Et subdit
modo qualiter alia omnia causant. faciunt dissensiones
et hoc est est sensus. quia scilicet hii qui principalibus princi-
patibus sunt superbiunt et se habent superbius plus
quam debent et id est ¶ Iniuriantibus igitur hiis qui in principatu
et superbientibus sediciones movent super alios ad invicem
id est contra se invicem et ad politiam id est contra politiam
quia scilicet noluit sustinere talem ordinem civitatis et id est
tamquam principes id est noluit sustinere principes quod iniuriose
est. et quia id sit per se acceptionem principatus distinguit sedi-
cionem quia scilicet sic acceptio fit aliquando a privatis qui scilicet auferunt
hominibus sua. aliquando a civibus qui scilicet communia distribuenda civibus
usurpant et id est sit autem aliquando quidem ab alis
qui aliquando a civibus talem principatum faciunt dissensiones
sic lucrum. ¶ Et subdit qualiter principatum per honorem faciunt
dissensiones et est sensus quod quidam inhonorati invicem
videntes alios honoratos exinde dissensiones faci-
unt. dicitur quod aliter id est sic iuste quia scilicet preter dignitatem
aliqui honorantur. iuste autem quia secundum dignitatem hono-
rantur et id est palam autem et honor. quod potest et quoniam
super est causa sedicionis et ponit rationem et igitur ipsi hec quidam
inhonorati et alios videntes honoratos sediciones
faciunt exinde super et distinguit quia id aliquando sic iuste
aliquando iniuste ibi. id autem iniuste quando sunt qui preter dig-
nitatem honorantur aliqui autem inhonorantur. iuste autem quando
secundum dignitates. ¶ Et subdit qualiter excessus est causa dissen-
sionis et hoc est quia scilicet unus vel plures potentia sunt
maiores in civitate et in ipsa politia id est dominio
polytie propter id alii timentes ne fiant monarchia id est
regnum vel alios potentatus sicut scilicet dicat consulatus vel dictatura
vel senatus qui dicuntur populares insurgunt et sediciones
movent et addit quod id est causa quia tales potentes in civitatibus
aliquando consueverunt aliquos relegare et nominat duas civitates
in quibus id factum est. Argivos scilicet et Athenas et addit quod quia
melius fuisset a principio occurrere ne ita crescerent in civitate
quam postea mederi per relegationem et id est propter excessum autem
super fit sedicio quia aliqui sunt maiores aut unus aut
plures aut potentes civitatum. aut primum polytimans
timentes alii super timent quod insurgant ad principatum
optinendum movent sediciones. circa est quod et dicit quod
Excellentiis igitur sit fieri monarchia. quia scilicet tales veluti

pant regnum vel potentatus quia s. alios principatus usurpantes et addit signum propter quod habent ubi quale- ubi id est aliquibus civitatibus consueverunt relegare sup(er)- excedentes in civitate velud in argo et athenis similiter melius sup(ple) est a principio videre id est praecavere quales non merentur sup(ple) in civitate intuitu excedere quam ponere primum et curare sive postmodum sanare sup(ple) per relegationem. Et subdit ponens qualiter timor est causa seditionis aliud et similiter est quod aliqui malefactores timentes sententiam sicut in rodiis fecerunt seditionem et hoc dicit sed fecerunt esse in rodo insula id est insignes qui iniurias inferebant populo timentes sententiam sicut in rodiis fecerunt et seditionem moverunt populo et hoc est et qui multa fecerunt timentes ne dent id est solvant vindictam et qui iniuste passuri sunt etiam volentes praevenire antequam iniusta patiantur sup(ple) movent seditiones et dat exemplum sicut in rodo insula sup(ple) evenit insignes id est magis [illegible] cum sustinerent iniuriam propter causam [illegible] insignibus [illegible] seditionem id est voluerunt tales [illegible] impedire. Et huic illi modo similis aliud modus s. quod propter timorem despectionis quidam movent seditiones et insurgunt et dat exemplum sicut in oligarchiis quando multi sunt qui non participant politica dignitate eo quod tunc illi qui non participant politica dignitate putant se esse valentiores eis qui participant movent seditiones et in democratiis opulenti quando despiciunt eos qui sine ordine id est gradu politiae et sine principatu sunt tunc illi divites insurgunt et movent seditionem aliquando et transmutant politias et dicit quod hoc factum est in thebis et in megarensi civitate [illegible] et propter despectionem causa seditiones movent et insurgunt et dat exemplum velud in oligarchiis quando plures fuerint qui non participant politiae id est politica dignitate et dant [illegible] valentiores id est putant se sup(ple) cum plures sint et ideo alias movent seditiones et dat aliud exemplum et in democratiis opulenti contempnantes eos qui sine ordine id est sine gradu politiae et sine principatu sup(ple) seditionem movent et dicit quod hoc factum est velud in thebis post eam quae s. seditionem in [illegible] pugnam male politizantibus id est a male politizantibus et [illegible] [illegible] qui est unius [illegible] et [illegible] res qui equales et ut unum sunt in populo principatus quorum est democratia [illegible] et hoc est quod addit democratia corrupta est et [illegible] causa est quia alii male politizantes moverunt eis bella et corrumpunt eis democratiam [illegible] et quae in megarensi megarea dicitur magna civitas quorum politia corrupta est propter victoriam inordinationem quae id est seditiones moverunt [illegible] principatus democratiae [illegible] democratiam s. corrumperent id est principatum democratiae s. populi et dat aliud exemplum in syracusis sup(ple) corrupta est democratia ante tyrannidem gelonis ubi id est corrupta fuit democratia et corrupta in tyrannidem et in rodo insula s. populus sup(ple) habebat democratiam principatum ante insurrectionem tyrannorum s. qui s. democratiam regnum corrumperent in tyrannidem. Quarta causa corruptionis ponitur ibi Fiunt autem et propter excrescentiam quae

praeter proportionem. Hic tangit quartam causam transmutationis politiarum et dicit [illegible] quod illa excrescentia aliquorum civium [illegible] praeter proportionem quam alios [illegible] et dat simile sicut in corpore hominis excrescentia alicuius membri praeter proportionem dissolvit compositionem corporis sicut si pes sit quatuor cubitorum vel figuram alterius animalis accipiat sicut si accipiat quantitatem pedis cameli vel equi dissolvitur [illegible] corpus hominis ita in quantitate dissolvitur politia et [illegible] civitatis quando aliqui [illegible] excedit [illegible] et potentatum [illegible] non sunt proportionales aliis civibus id est [illegible] sed [illegible] Fiunt autem et propter excrescentiam quae praeter proportionem sup(ple) est transmutationes politiarum [illegible] ad unum [illegible] suam proportionem vel constitutionem [illegible] et hoc est quod inducit per simile. Sicut enim corpus [illegible] s. ex partibus componitur et oportet augeri proportionaliter ut [illegible] sic qui debet esse maior et minor qui debet esse minor ut maneat commensuratio partium s. ad partem et omnium partium ad totum. Si autem non sup(ple) maneat commensuratio corrumpitur corpus et subdit quomodo quando pes quidem iv cubitorum sup(ple) est aliud corpus [illegible] duorum palmorum sup(ple) est [illegible] id est proportione non potest esse corpus hominis et sic dissolvitur corpus hominis [illegible] dissolvitur secundum quantitatem [illegible] secundum qualitatem [illegible] alterius formam [illegible] [illegible] formam [illegible] transmutabitur [illegible] secundum qualitates excrescit praeter proportionem et similiter in civitate [illegible] multiplicatur [illegible] [illegible] et dat exemplum velud [illegible] democratiae [illegible] fortunas [illegible] vel infortunium [illegible] velud in tharento [illegible] multi insignes [illegible] civitatis [illegible] democratia facta est ex politia id est [illegible] insignes [illegible] [illegible] civitate in tharento [illegible] in seditione [illegible] in argo id est [illegible] in septima [illegible] [illegible] [illegible] expulsi sunt [illegible] [illegible]

mammuitre vinculos, et illi dare nec cum in cevillis
civitas innovatam cum convicta repperit et addit dat de
exemplum et macheus que civitas grecie est ubi fuit studium
philosophorum in ferentinalium hoc est inter plateam Iuchio hec
in ceptum bello insignes pauperes facti sunt qui super cen
si sunt et ponit cum quod multiplicatur supplemento hec eadem
nunc opportet. Sub lacomo bello quos tumultuare et inter
factae clades et incolis est favor populi et mi[illegible]
insignes. Transmutantur autem politie et sine sedicio-
cione. Ad. causa transmutationis politie incipit hinc et dicit quod
propter electiones quasdam. Alii transmutatur politie quia per pre-
venientiam pecunie vel alicuius favoris eligitur in principatus
politie qui non sunt amici politie et illi quod honores
et hinc amorem transmutatur politie dicit quod apud gives
alii honores reputantur parum et sic paulatim declinan-
tem melius reputatur principatus et politie tunc adiu-
chilla redigantur et hoc est causa sua prime propter quod urbs hec
sic ordinata est. Transmutantur autem et politie et
sine sedicione propter electionem et non intellige de electione sed
hoc de malo modo eligendo quia vel tyrannorum eligebant
et dat exemplum sicut in eretria ex eligibilibus quia prius
nunc principes eligebantur ad principatus propter hoc fuerunt sorte
vel ut non electione iniquosa sed sorte principes ad principatus
intraverunt et dat exemplum quod eligebant super
indignos. Id est propter impensionem favorum prepositi
in principatus principatus primo sicut est regnum erbrea
et in maiores principatus intravit non amicos politie
qui dare per melius consulunt super hoc indigni erant
principatu et dat exemplum sicut morco civitas
est grecie dissoluta fuit politia principatus secundo eriaco
deo super principe qui erant que est principatus divitum
et honorabilium potentia et omnium multitudinis hoc est
principatum honorabilium ad principatum populi re
duxit. Et ponit aliam causam melius [illegible]
propter id quod parvos parvus est super quia parva negligebant
primo attendenda est mutatione et sic paulatim de-
fluxerunt ab honorabilitate sicut in civitate xxxviii
qui nimia negligentia paulatim defluit et hoc est quod
ponendo subdit dico autem parvos parvum quia sepe latet
magis facta consilio legitimorum et legitima morum est
nervum [illegible] vincit legem quem attendenda sunt
in electione principum et exponit subdit quia negli
gunt quod parvum parva id est paulatim negligere magnam
inducunt transgressionem in fine quia sicut dicitur de mo
[illegible] et collegam eius [illegible] ex multis parvis com
magnum et [illegible] calliditati cave ne obruaris
arena et dat exemplum hoc est attendit sicut in ambrachia ci
vitate aliqui parvum erat honor quod non considerantes
tandem autem nullus principaliter et hoc est quod exponendo sub
dit tamen principalium sicut nichil differens. Ab eo
quod nichil id quod parvum parvum id est minimum quod principes non re
putaverunt et sic nichil fuit reputatum et magna [illegible]
et propter hoc dicitur [illegible] parvus error in principio magnus in
fine in aliqua re et sic finita est pars de causis de diss
olutione politie. Et ponit sextam causam ibi Sedicio-
nes autem et levis est quod sepe sediciones induxit inequalitas

et multos extraneos qui non sunt eiusdem tribus cum principibus per
posita insurgerent contra cives et ducunt in civitate
et dat exemplum in multis civitatibus et olygarchie et democratie fue-
runt facte. Advenas superinductos in civitate et hoc
est sedicio autem est sexta causa sedicionis et quod non
eiusdem tribus habitantes in civitate propter quod principes sunt
extranei. Tribulia et amicicias. Populi et civiles
propter sic sicut spirare in animam unam subdit vero.
neque sit spiritualis una amicicia. Vel quod ita possit con-
dare per alia parva [illegible] quod sic civitas non sit ex quibuscumque mul-
titudine et in quolibet tempore quia antea vel ex multitudine
communi in tempore quia civitas ita nec in civitate vel
consultate [illegible] multitudo et in quolibet tempore hoc est sicut
neque ex quibuscumque multitudine civitas fit neque in quolibet
tempore ita super neque aliter multitudo pro cohibitatione [illegible]
Vero igitur preclusi quo eorum sepe factum est propter quod quicumque ad
cohabitatores susceperunt ut hominem tales super extraneos plurimum
sedicione divisi sunt propter dat exemplum in speciali velud
cum trozenus achagvris id est quidam advene de a
chagva cohabitaverunt salarym civitas est dalmatie
cum sibi confederabuntur et sibarite non tenerant expulsi
et achavi hoc est de illa parte facta eadem est chormeth quod
achava dicitur et postea multiplicati sunt achayi et expu
lerunt trozenos propter hoc est. Deinde achayi plures sunt e
iecerunt trozenios et dicit quod in actus [illegible]
corrupta fuit et alia est dividunt et est idem quod di-
scunt sybaritas et insurgunt sybarite hoc est cum
sybarite collati sunt ex eis achayi et trozenus et
subdit enim tamen quod illi qui intravit propter plus volue-
runt habere dicta impositione et aliis mutue dare causam
extraneis et expulsione incepit et hoc est exigentes plus
habere tamquam sua regione hoc est de sua. Evadunt
ejecti vel ab aliis. Et multiplicat exempla
et byzantinus advenas insidiantes hoc est constantinus
constantinos olim dicebantur byzantium deprehendi evade-
re pugna. Et adhuc multiplicat ulterius et antissei
profugos de chyo susceperunt propter pugnam eiecerunt chyo
autem civitas est inter vii [illegible] et [illegible]
adducunt [illegible] et ulterius multiplicat exemplum et hoc est et
zanclei civitas Sicilia est maritima recipientes
samios insulam et hoc est samios susceptos et ex [illegible]
insula evadunt ipsi expulsi vel asamos [illegible]
dat exemplum in appolloniate hoc est de civitate appollonia
quam appollonius in honorem appollonis edificaverat
vel cives. Euxinio ponto hoc est exponto hoc est ex mari
euxinio exierunt [illegible] quia ibi sita est civitas [illegible]
euxina advenas se inducentes super civitate sua
sediciones passi sunt super alias [illegible] multiplicat et
syracusani vel in Sicilia post tyrannica bella super ci-
vicos quos vel tyrannos et [illegible] hoc est bona cor-
porantes cives cum fecissent in syracusis vel sediciones
passi sunt et ad pugnam devenerunt [illegible] id est extra-
neis fuerunt accepti hospites [illegible] expellere intendebant
et adhuc dat exemplum et amphipolitae suscipientes ca[illegible]
ab eorum expulsos evadunt ab aliis plurimum [illegible]
vel suscepti immemores beneficii accepti se susceptores

expulerunt et loca eorum possiderunt. Unde exemplum xi. Similiter
dicitur omnem [illegible] in tomum etiam quia multe sunt
de dolosi. Deinde subdit generaliter de causa sedicio-
nis, scilicet in oligarchia et democratia, et dicit quod in oligarchiis
causa sedicionis est multitudo que concipit se iniusta
sustinere quia non participat equaliter cum divitibus et poten-
tibus cum equales sint eis in libertate. In democra-
tiis autem causa sedicionis sunt insignes, concipientes quod partici-
pant equaliter cum egenis cum inequales eis sint, et
hoc est: seditiones autem movent et cetera, id est in oligarchiis quidem
multa, id est egeni tamquam iniusta sustinentes quia
non participant equaliter sicut dictum est prius, equales
existentes, id est cum equales sint eis in libertate. In
democratiis autem insignes scilicet movent sediciones
quia participant equaliter, id est non equales existentes, de
hiis autem a principio huius quinti libri satis dictum est. Se-
diciones autem sustinent, hic tangit septimam causam sedicionis
que est ex locis inequaliter situ sunt civitates, id est [illegible]
ita aliter disposita quod totum municipium non potest
adunari in uno loco ubi cives sint, sicut in quibus-
dam, sicut in suburbiis et suburbanis et insulis
dictis, et sicut dividitur locus ita dividuntur cohabitantibus
et cohabitatoribus, quia non conveniunt in unum qui sic [illegible]
et ab aliis distant, et hic dat exemplum quod sicut in certaminibus ordi-
natis acies parva [illegible] et divisio inducit divisione
acierum exercitus, ita parva distantia inducit sedicio-
nem in tota civitate et destructionem politie. Et dat exemplum
de hiis que faciunt divisionem, et dicit quod prima divisio
est inter malos et iniustos, secunda autem sunt divitie et egestas,
dicit etiam quod parva dissensio primo inter aliquos, cum assumuntur
aliqui [illegible] et magnis, dissensio magna fit in
civitate ita quod dissolvitur civilitas, sicut fuit in [illegible]
qui in principio parvum erat et propter hoc sicut dicit quod principium
est dimidium totius vel plus quam dimidium. Unde [illegible] dimidium fit quod
bene cepit. Hoc est exemplum autem sicut est de duobus litigantibus de causa amo-
rosa, id est de amasia quod cum unus pleione attendens
illi qui in politeia erat, id est dominium politie divisit
et tota civitas divisa est, et quod id mulier [illegible]
[illegible] quod parvum est in principio magnum fit [illegible]
et hoc totum est quod dicit in summa. Sed sic legendum est:
sediciones autem sustinent civitates, et subdit causam et
cetera, id est propter loca, hoc est propter areas inequaliter [illegible]
quemadmodum quam non tantum apte habet regio ad hoc quod sit
una civitas, id est in unum municipium principium [illegible]
[illegible] et dat exemplum velud in Clazomeniis qui intra
muros scilicet [illegible] habitabant adversus qui in insula, quidam
enim pars civitatis erat in insula, quedam adiacentes
alia intra muros, et Colophonii et Nothyi. Hoc est
tunc duarum civitatum quarum una dicebatur Colophon-
nia et alia Nothia. Et Athenis, quia civitas Athenarum
quedam dividebatur in Areopagita ubi habitabant divites, in A-
reopagita et maritima parte ubi erat plus habitabant
et ondit quomodo divisi non sunt de politia una. Et hoc est
non similiter sunt, id est non de una politia sunt. Et magis
democratici, id est democratica democratici in pireo magis dominantur
quam [illegible] qui inhabitant suburbia quo est extra muros
et autem portam quam municipium sunt inhabitantes, ag-
ricole scilicet habitantes in suburbio qui scilicet civitati inimica-
rentur municipio et hic in suburbio habitantes quasi democra-
tie habebant, cives autem in municipio quasi oligarchia, et sic divisio
erat inter eos que alia fuit causa dissensionis, et hoc dat exemplum
et hoc est sicut enim in bellis transitiones [illegible] et [illegible]
[illegible] id est quam tamen sic habuerunt apte et [illegible]
[illegible] tales apte distrahuntur acies id est quas acies divide-
ret non ad invicem ad pugnam sed sic distracte pereunt hosti-
bus, ita videtur omnis differentia facere dissencionem. Sed et maxime
Consequenter huius enim videtur differentias esse, maxime quidem
quam facere dissensionem virtus et malicia, maxime id est differentiae boni
et mali. Deinde divitie et paupertas, quia divites et pauperes non
concordant et sic utique alia magis quam alia
quarum una quidem dicta est in multo scilicet eodem tempore maxime
sunt pericula dissensionis inter cives. Consequenter subdit omnes
que ex parvis fiunt magne dissensiones sunt et dicit quod
[illegible] scintilla augetur ignis, et hoc est fiunt quidem
sediciones non de parvis sed super civitatibus quia nec parvis causa
parvo nec parvis causa magno seditiones fiunt, sed ex
parvis super causis, et hoc est seditiones vel etiam magis
hoc est concipiunt facere maxime de parte invalescunt quam
inter dominos fiunt, inter illos enim ex parvis causis sepe fiunt
[illegible] magnum malum, et dat exemplum velud accidit in Syra-
cusanis antiquis temporibus, et dicit quomodo transmutata est politia,
id est dominium politie quod vocatur polytheia ex duobus iuve-
nibus dissensionem dissidentibus ille super in principatibus qui erant,
id est principibus quorum una principum adhesit uni et alia alteri
et quamvis parva causa fuit subdit enim circa amorosam causam,
id est propter quandam amasiam quam amabat, et dicit modo altero enim
illorum [illegible] scilicet absente [illegible] quidam [illegible] id est
qui [illegible] amasias alieno et de lenone aliquando mu-
liere que lena vocabatur que sibi prostituit mulierculas,
et dicit quod fecit ille leno, et hoc est [illegible] ille [illegible]
in illum et sic super hoc qui non abstulit ad [illegible]
autem ille qui primo abstulerat, hunc scilicet indignatus qui
scilicet amasiam ab eo abstraxit [illegible] que scilicet [illegible]
uxor sua sive in [illegible] [illegible] [illegible]
id est primum maritum [illegible] hoc est [illegible] quod [illegible]
venit ad eam [illegible] [illegible] eam. Unde
coassumentes eos primum scilicet [illegible] in politeia id est dominio
politie diviserunt omnes quidem enim adheserunt uni, et
quidam alteri et sic omnes inter se divisi sunt, et postea concludit
[illegible] propter quod subditur vereri oportet talia et dissolu-
tione principum super eo vereri et potentum dissensiones
[illegible] scilicet ex talibus inducunt eos vereri, et dicit quod
in principio enim fit peccatum, hoc est initiatur peccatum in
principio, et dicit esse dimidium totius quod et quod in principio scilicet principio
parvum peccatum super est proportionale est sicut super in medio
ad finem, quia que malus parvis sicut enim dicit [illegible]
in xvi de aliis sicut perditur virtus ex quo est [illegible]
totaliter [illegible] proportionem totum corpus, ita principium male
fit in virtute malicie sue poterit magnum malum.
Totaliter autem insignium dissensiones coassumunt, hic tangit
octavam causam dissensionis civitatum, et dicit quod illa est [illegible]
insignium dissensionis civitatum, id est potentium in causa

quia insignium dissensiones faciunt assumitur nota causa
et sic dissoluitur politia et dat exemplum multa quidem tumultuosa ipsi
fuit sed reducitur ad tres causas prima causa est quia insignes
qui dissident attrahunt ad partes ciuitatis et sic tota ciui
tas cadit in dissensionem secunda causa est qui uolunt ad oppo
sitas intentiones uel augmenti uel principatus accidere attrahunt
partes ciuitatis in suum consensum et sic diuidunt eam tertia causa est
quia aliqui simulantes quia aliquis inimicus ciuitatis uelint
facere pugnam et sic reliquos attrahunt ad partes et turbant
ciuitatem quarta causa est quia cum coniuncta est ciuitas quia aliqui si
mulant immutare leges propter commune bonum et sic eam attrahunt
ad partes ciuitatis et turbant eam et mutant politiam in
quibus illorum ponit plura exempla que satis oriuntur plana. In
textu exponit et hoc est Totaliter autem hoc est uel insignium
dissensiones coalhime. Insignium dissensiones dicuntur
quorum claret dignitas in ciuitate consentire et coal
lisiones partes ciuitatis sic enim sit quod tota ciuitas attrahi
tur et diuiditur et hoc est insignium dissensiones coalhi
mente sequitur et totam ciuitatem sequitur s. dissensiones
insignium et dat exemplum uelut in estiaea. Estiaea enim quedam
prouinciola est graecie que est uilla notata principalis
in illa uilla post bellum accidit hoc quod dicit et hoc est
quia duo fratres litigabant pro paterna hereditate quorum unus
fuit pauper et ad unum ad plures aliqui alter qui
habuit substantiam et inuenit sibi opulentos et sic pugnauit
tota ciuitas et hoc est duobus fratribus de paterna hereditate
et distinctionibus et ponit causam pauperiore quidem non est ei
presente substantiam ut thesaurum quem inuenit pater et
que acquisiuit pater adduxit plures pauperiores s.
quia non habuit facultates uel adiuncte diuites alium autem
huius substantiam multa opulentos sup. adduxit in partem
suam et sic ex dissensione plurium et opulentorum tur
bata est ciuitas et mutata politia. Et dat aliud exemplum
et in delphis insulam dicitur facta hoc est dissensio facta fuit principium
principium quedam enim principes turbabant ex parte una et quedam
ex alia principium omnis seditionis posteriorum et ponit causam
qualiter hoc fuit hic quidam enim hoc est quidam augurans
quoddam simptoma hoc est signa simptomata enim febris
sunt signa febris in medicina ut ueniat hoc est postquam
uenit ad sponsam sup. accipiendam auguratus enim fuit
ex signis quod non expediret ei accipere eam et hoc est quod re
fla accipiens abcessit hii autem hoc est alii parentes s.
sponse et amici tamquam iniuria passi quia s. refutauit
ut sponsam inuenerunt inculpam s. sacrorum uel sacri
cantore hoc est sacerdote et causa fuit quia ille inuenit aliud
sacrificantes alaedore auguratus fuit per sacerdotem
respondit sacerdos quod non expediret illam accipere sicut
expresse scribitur in libro ubi scribitur tota auguratio quod scriptum
est liber qui quidam stabilitur uocatur qui scriptus
liberorum dicta scripta et ante et libros de philosophia ligaturas et
de colli suspensione dicit enim ille in manuscripto quem
sacrificante alii si in singulo quem attendit dexter pes fluat causa
quod currit sed sinistrum sight significatur ad uotum
immolantis sed eius limite sed dextera infortunium signi
et in ea aruspicio respondet sacerdos quod ille quidem permittat
sponsam accipere infortunium patietur si acciperet eam
et ideo abcessit et ipsi hoc amici sponse intra se reuertentes
putauerunt insacerdotem et hoc est quod sacerdotem et deducerunt tamquam sa
crorum uiolatores in sacris et inponebant enim quod putauerunt
ut sacrificatorum male augurauerunt esse et inducit aliud
exemplum et est mytileneam mytilenea est insula etc.
in qua et apulia uicina sita ex heredibus dissensione
facta multorum fuit principium malorum et fuit sup principium
belli quod adiecit athenienses fecerunt et mytilenensi in quo
s. bello paches tyrannus fuit quidam mytilenensis et
ciuitatem ipsorum athenas s. et narrat causam et hoc est ty
mofanes enim ex exeniorum quoddam hoc est de numero exeniorum
relinquente duas filias dexandrus ciuis atheniensis quidem
cartatus sup pauperitate et non accipiens filius suis
sup illas duas uxores incepit seditionem athenis et
excitauit aduena extra causam ciuitatis et tempore sic seditio
orta est et turbatio politie et ciuitatis Et inducit adhuc
aliud exemplum et in phocensis ciuibus s. focaea est ciuitas
enim inter dalmaciam et bulgariam ex hereditate facta seditione
hoc est ex hereditate et subdit in qua mnasoneae ultrum multum
patrem nysonis et ex eiectione onomarchi sup filium
seditionis principium fuit sacri belli fortissimi hoc est
fortissimi belli quod sacrum totum est ex forte et inducit
aliud exemplum et hoc est fuit autem transmutatio et i. et in epidam
no ciuitate s. graecie politie ex nuptialibus et ponit
causam Cum desponsauisset enim quidam ipsius epydampnus s.
qui ancille loci sic dicebatur desponsata pater suus
hoc est sacer qui est nepos principatui in epydampno
damptio s. accipiens aliam qui cum principatu accedat
comprehendit eos qui extra malitiam hoc est qui non erant
ciui aliud mali quia fuit ille qui desponsauit ut s.
pater optinet principatum et quod comprehendit subdit tamquam de
lusus imposuit enim quibusdam non ciuibus quod filius deri
sisset per quod ipse delusus esset et principatum amisisset
et sic finis est illius partis que fuit quarta causa seditionis
ciuitatis et ex omnibus huius nichil aliud est accipere in quo
fuit malum in principio eorum sequitur in principibus et principalis
ciuitatis magni mali causa est mutatione et ideo sunt cauenda sicut
uerendas sicut principium malorum et principiis obstandum Cato
principiis obsta sero medicina paratur. Transmu
tans autem et in oligarchiam et democratiam et in politiam et i. et
ex eo quod est appetiti ad uel augmenti honoris causa seditionis
incipit hoc et dicit causa in infinita parum est in quo transmutare
politie consistere in ciuitatibus quum transmutare et dicit principium
mutari in oligarchiam et in democratiam et in politiam et uerum est quod
in ciuitatibus particularibus transmutare in oligarchiam et in aliis
in democratiam in aliis medium in politiam exponit ex dimo
et politiam et hoc plus per uerum est. In paradigmate enim ciuitate ubi erat
plana et hoc transmutatur ad oligarchiam in ciuitatibus s. in
potentiis et in democratiam hoc est democratiam uertentes s. populo
in politiam uertentes s. ex eiectione politie hoc enim
facta sunt in proposito dicendum et i. et ex eo quod est applicari
aliqui sup. in ciuitate uel augmenti sup. uelle in ciuitate s.
principatus uel partes ciuitatis. Isti enim ad istorum uelle aliqui
principes inuenire unde est de transmutatione politie in parte
ciuitatis uideri ut iam dictum est et dat exemplum uelud
mariopago in uico martis s. athenis uel alia bipliate

pro de dm s. et a

sup fuit In mydicis mydica quedam prouinciola fuit
subiecta atheniensibus vindicauerunt .n. sup ariopago firmare
facere politiam sup. in mydicis et sic facta est et sic mutata
est politia eo quod hoc approbauerunt ariopagi. Et aliud exemplum
dat de eo dicens ibi et iterum naualis turba facta causa uictorie
circa salaminam. que quedam ciuitas subiecta fuit atheniensibus et
hoc est quod scilicet et propter hoc .s. uictoriam presulatus id est sta-
tus est ad presulatum quod .s. presulus et ordinauit eam et
tamquam causam propter eam quod .s. athenienses naualibus bel-
lo subiecerunt salaminam democratiam fortiorem fecerunt .n.
cum dominarentur in ea insignes athenienses uictores eorum na-
uali bello oligarchiam [illegible] fecerunt et fortiores
eos principatus ipsi sup principatum insignium Et inducit
quartum et id est et in argo ciuitas est maritima in-
signes acceptati id est recepti circa eam que in maritima
pugna [illegible] id est lacedemones conati sunt dissoluere de-
mocratiam id est democratiam et [illegible] Et inducit
quintum ibi et in syracusis que est ytalie ciuitas populus causa
uictorie belli quod ad athenienses id est quod [illegible]
contra athenienses [illegible] qua .s. populus [illegible] in democratiam transmu-
tauit facta est et [illegible] quod uictorie populus [illegible]
sunt ut sibi principatum ipsi ciuitas ordinarent Et in-
ducit sextum et in calcide id est in calcedonia populus
insignibus [illegible] sup tyrannum [illegible] primus qui .s.
cum tyrannice principabatur in calcedonia statim tenebat po-
liciam [illegible] .s. ex democratia et oligarchia eo quod tunc populus cum in-
signibus [illegible] Et inducit vii et id est et ambracia
ciuitas est maritima. Rursum similiter populus [illegible]
id est pars [illegible] tyrannum huius .s.
id est [illegible] qui [illegible] sup [illegible] in se ipso
populo .s. statuit politiam democratiam .s. [illegible]
omnibus. Et huius tamen dissensionis potius subdit [illegible]
[illegible] non latet quod [illegible] per inequalitatem sit causa populi et
[illegible] aliam siue sine [illegible] principatus siue
[illegible] uel multa [illegible] monet seditionem
et id est [illegible] non latet quod qui [illegible] potentie cau-
se fuit sup inequalitatem [illegible] hoc est [illegible]
et principatus id est principes et [illegible] sanguinei .s. [illegible]
nati [illegible] id est ille [illegible] mouet seditionem
mouit sup. [illegible] dupliciter enim dicit .n. quod si
inferiores sunt [illegible] mouent seditionem
si autem fortiores sunt nolunt [illegible] esse equalibus cum in-
ferioribus [illegible] mouent seditionem [illegible]
[illegible] subdit quod [illegible] in ciuitate
[illegible] et sic media [illegible] quare possit [illegible]
[illegible] mouent seditiones [illegible]
[illegible] honorabiles [illegible] incohare seditionem
Inferiores .s. [illegible] fortiores [illegible] excessu
et id est [illegible] inferiores [illegible]
[illegible] non [illegible] cum [illegible]
[illegible] modo sed. Et subiungit [illegible] modo se-
et id est [illegible] politie et [illegible] qui [illegible] uni esse [illegible]
partes ciuitatis [illegible] et dat exemplum [illegible]
[illegible] et sic [illegible]
[illegible] non [illegible] ibi. Si .n.
[illegible] admanifeste [illegible]

id est quod [illegible] sic [illegible] reliqua
Reliqua debiliora .s. non uult [illegible] et ideo sup. [illegible]
se opponit et sic non fit seditio. Et ex hoc concludit quod
boni uirtuosi [illegible] pauci sunt [illegible] nullorum [illegible] mouent
seditionem et id est [illegible] in uirtute [illegible]
[illegible] seditionem ut est dictum et ponit [illegible]
fuit [illegible] sup. non uirtuosus. Et Deinde ponit
epilogum. de omnibus causis dicens ibi. [illegible] quidem quod [illegible]
omnis politie principia et cause seditionum et transmutationum
huius [illegible] modo [illegible] Mouetur autem [illegible] Postea omnibus causis
seditionum ponit duos modos qui generaliter [illegible]
[illegible] dicens quod omnis politia [illegible] per uiolentiam uel per fallaciam
et id est [illegible] primo per fallaciam decipientes faciunt
eos uoluntarie transmutare politiam postea deceptos per uio-
lentiam detinent ne recedant et dicit [illegible] sicut [illegible]
et [illegible] politie qui [illegible] per uiolentiam [illegible]
per fallaciam [illegible] a principio [illegible]
[illegible] mutare politiam [illegible]
[illegible] et postea [illegible] interdum [illegible]
[illegible] et id est quod subdit [illegible] fallacia [illegible] quidem [illegible]
[illegible] uoluntarie politiam transmutat [illegible]
[illegible] consentiunt decepti [illegible] postmodum [illegible]
[illegible] detinent [illegible] politiam sup [illegible] .s.
primo deceptis et postea cum redire uellent [illegible]
et dat exemplum uelud in [illegible] qui ipsum decipi-
[illegible] sup. dicentes [illegible] pecunias ad bella
aduersus lacedemones et sicut patet in [illegible]
cum lacedemonibus politie [illegible] primo [illegible]
[illegible] quia [illegible] non [illegible] pecuniam [illegible]
[illegible] politie [illegible] a principio [illegible]
[illegible] inuoluntarius
principatus [illegible] non [illegible] redire ad politiam [illegible]
Vniuersaliter ponit epilogum de omnibus dictis in toto [illegible]
[illegible] quidem [illegible] omnis politie [illegible] contingit
[illegible] unamquamque autem speciem politie
[illegible] ex hiis [illegible] oportet [illegible] politicarum
politie in quibus maxime transmutantur [illegible]
[illegible] in democratiis [illegible] in oligarchiis [illegible]
[illegible] aristocratiis [illegible]
[illegible] potius [illegible] democratiis [illegible]
[illegible] tyrannidem
[illegible] In antiquis autem [illegible]
[illegible] demagogorum [illegible] maxime mutatur democratia [illegible]
[illegible] particulariter ostendit hoc in [illegible] exemplum ibi [illegible]
multis [illegible] id est [illegible]
demagogorum facit [illegible] Demagogi autem sunt
[illegible] quidam [illegible] qui [illegible]
[illegible] et [illegible] erant [illegible]
quod [illegible] imprudentes ut non [illegible] adulari [illegible]
[illegible] diuitibus [illegible] et adulabantur
[illegible] et sic [illegible] de ipsis [illegible]
uires [illegible] et sic [illegible]
[illegible] democratiam [illegible] et id est Secundum
unamquamque autem speciem politie .s. democratiam oligarchiam et
aristocratiam [illegible] politie [illegible] .s. cause

seditionum in precedenti capitulo enumerat, preveniens dicens
quod considerare oportet singulariter accidencia de tali seditionum in
diversis speciebus policiarum, et dicit quod demagogorum est in
prudencia et hoc est Democratie quidem igitur maxime transmutantur propter
demagogorum imprudenciam. Jam ostendit quomodo sunt impru
dentes et hoc est quod hic addit hic quidem enim secundum calumpniantes
contra ipsos scilicet habentes substancias hoc est divites coadunant, conspi
rationem scilicet quod autem eis fiat sic hoc adconspirandum divites contra ipsos
ostendit subdens congregat enim hoc est aggregari facit conspira
re quod separatissimos communis timor etenim id timere de alio
quod quia si inimici sunt, reconciliantur et conspirant contra illum quem timent
quod autem moveant ipsos contra divites subdit hic autem demago
gi scilicet contra multitudinem inducentes super sunt contra divites
et sic tamen est parva, per plurime partes et dat exemplum subdens
Et hoc in multis inveniet utique aliquis sic facta dat exemplum primum Cor
inco. Co civitas est grecie a qua dicunt coles et sepe in
auctoribus omnes coles qui coles dicunt. De enim quod multa et tamen
primo gubernabant democratia transmutata. Demagogis fuit mala
et ponit modum insignes enim coadunati sunt ad conspirandum
scilicet contra ipsos. Et dat similiter exemplum et in rodo insula est inter
ciplomes fecit observaciones aliquorum demagogorum dictarum hoc
est ut tractaret cum ipsis super exiga acquisiverunt quod mere
edes in sociae et prohibebant reddere que debebant
trietrarchis trierarches sunt principes qui presunt trieribus
hoc est magnis navibus que tres ordines remorum quibus in
bant in navali bello. Bello et subdit quomodo ex hoc se
cuta sit hic autem scilicet trierarche propter illatas iniurias
coacti sunt adunari et dissolvere demum hoc est democratiam
et dat exemplum tercium dissolucionis eam et in eraclia demus
Eraclia civitas est edificata ab eraclio imperatore grecie
qui cum helena crucem invenit post migracionem mox
Hoc est quod divites coacti sunt migrare de civitate propter
demagogos quod scilicet persuaserunt ipsos ut divites cederent
de civitate et tangit modum qualiter demus dissolutus est
ubi insignes enim iniusta passi ab ipsis ab ipsis pellebantur scilicet
recesserunt per se coadunati qui recesserant et revenientes
ipsos scilicet et cum eis dissolverunt demum hoc est democratiam
et alterum modum ponit exemplum Similiter autem et in
megaris que sicut dicitur est magna civitas et a magnitudine
sic dicta, quia mega magnum est, in greco dissoluta est de
mocratia et tangit modum Demagogi enim ut pecunias ha
berent de ipsis eiecerunt multos insignium donec multos
facerent fugientes timore scilicet ipsi hic autem insignes scilicet
discedentes oppugnantes ipsum postea super venerunt
et instituerunt oligarchiam principatum scilicet insignium unde hic exemplum
ponit aliud penitus tale et et non differt nisi in istis
et hoc est Evenit autem idem et circa civitatem scilicet
in demo quam dissolvit thrasimacus qui fuit demagogus
in kyma. Iste sic particularibus ponit exemplum ulterius ostendit
quod ex aliis tale in multis pretium hoc considerantes et hoc est fere
autem in aliis inveniet utique aliquis transmu
taciones hoc est eas transmutationum hoc tamen se habentes
subiungit tale et hoc totum sic propter avariciam aliquando quidem
enim ut dona haberent iniusta facientes insignes coad
unant hoc est conspirare faciunt aliquando vel substancias
pedales facientes hoc est persuadent eis quosdam
ut substancias eorum dividant inter se vel reddit sacrificius de
bitos scilicet hoc faciunt cum quosdam maiores sacerdotes
ut haberent reddere ad sua sacrificia propter pondera que habent
criminantes super hoc divites scilicet coram ipsis ut habeant
hilari possessiones divitum et hoc sic cum terminat et ponit
demagogus divitibus propter quod proposuit leviter divitum
in omnibus enim huiusmodi accidentibus democratia mutatur in oli
garchiam. In antiquis et hoc incipit secundam partem capituli in qua ostendit
causas quare antiquitus democratia mutabantur in tyrannidem
et hoc dividit in partes. In prima ponit huiusmodi causas in secunda
ostendit hoc in rebus exemplis ibi scilicet velud athenis pisis
stratus. Prima causa est tres quam dicit quod antiquitus
demagogi exercitualiter simul dum sumebant et illi continue
bantur principatus secundum ipsam et quod illi bellatores erant
continentes mutantur statim convertebant in tyrannidem
et addit quod in antiquis temporibus non habebant sic rethoricos
vel scilicet ornate et ordinate scirent loqui demagogi
que non inventa est ipsa huiusmodi demagogi non
habent quod ex periciam bellorum sed rethoricis argumentis
virentes pugnant illud et ideo non mutantur in tyra
nides nisi aliquando raro et rethoricus et bellicosus existat.
Secundam causam dicit esse quod antiquitus cum ipsi adhuc rudes
essent magnum principatum committebant aliquibus regendi
et illi propter magnitudinem potestatis quam habebant facile transmu
tabantur in tyrannidem. Et tercia causa est quod antiquitus
adhuc non erant magne civitates sed ipsi in agris
habitabat unusquisque occupatus in predio suo et qui
privata faciebant quidam obstantes quia bellatores sunt
sola tyrannidis invidere propter ea contendebant et hoc fiebat
quod a vulgo persuadebatur quod tales essent utiles et propria
sio maxime sumpsit totum aliis quod inimica erat divitibus
et insidiabantur facultatibus eorum et adiutorio ipsis vo
lebant illas diripere et hoc est summa cum prima parte sic
sic legendum est. In antiquis autem temporibus quando
erat idem demagogus et dux exercitus in tyrannidem
fiebat transmutacio super democraciam et ponit totum
fere enim plurimi antiquorum tyrannorum ex demagogis
facti sunt et dat causam. Causa autem quare tunc fiebat nunc
autem non quia tunc quidem demagogi erant ex militantibus
qui propter exercitium et usum armorum facile mutabantur
in tyrannidem et subdit totum quod nunc non est. Ita nondum
enim erant dicendi loqui hoc est ad loquendum sunt
autem rethorici autem qui possunt loqui hoc est qui
potentiam habent ad loquendum. Fiunt demagogi scilicet contionato
res scilicet ad plurimum propter inexperienciam autem bellicorum quod tyranni
possunt esse pauci et in bellicosis et in rethoricis non
supponunt super divites et principes et nisi alicui ad
breve fiat tale sicut dicit seneca de Nerone in
libro de naturalibus questionibus quod et philosophus et bellicosus fuit et non
dicit de alexandro quod et fuit philosophus et bellator sed hoc est breve
et in paucis hoc quod est causa prima. Secundam ponit
Fiebant autem tyrannides prius magis quam nunc et quia
magni principatus committebantur aliquibus et hoc nunc
fuit quod parva tunc erant ydonei ad principandum et non
oportuit quod uni alicui ydoneo committere magnum
principatum et dat exemplum Sicut in myleto insula

quedam est iuxta ytaliam que usque hodie vocatur ho
die vocatur mile insula. Ex prytanis accidit sup
et ponit modum multorum .i. et magnorum erat dux
prytanis et super id clarus potestate et in hac est tiry
rannus et hoc est litera ¶ Et supponit causam et adhuc
et quia non magne erant tunc civitates sed magis habi
tabant populi occupatus circa opibus agricultura .s.
apotamicates autem populi quia bellicosi erant tyrannide
preferebant. hoc est causa consideratione tyrannidis qui ho
stes possent repellere sicut dictum in tyrannide ponit omnes
et hoc faciebant .s. quia tales eligebant credi a vulgo
quia .s. vulgus credebat quod tales optimates prytani
eorum inde repellere possent hostes et a quo suspe
ti propter elationem subdit persuasio autem erat hec
eorum persuasionis inimicicia ad divites [illegible]
-ii erant divitias quia divites sedere potant eos pau
peres autem non vult in epla [illegible] flamme divites prout
opprimunt nos et ipsi propter hunc nos advindicta et est
xiij veniaco leonis magis in hiemo sic pascua da
mnat pauperes et sic summa est post de causis transmutatio
nis democratie in tyrannidem ¶ Et subdit exemplum et hoc pre
sent dicas preter primo .ii. ponit exemplum causa secundo ponit
specialem causam transmutationis illius. Transmutant
autem et cetera. primum exemplum est de quodam pysistrato qui
athenis movit seditionem movit adversus pedi
acos divites et pediaci autem sunt quidam populi ¶ Secundum
exemplum est de quodam theagene qui in megaris
divitum pecora occidit capiens ea iuxta flumen
ubi pascebant ¶ Tertium exemplum est de dyonisio tyran
no siculorum qui accusavit dafneum quendam divitem
et divites dignificabat tyrannide propter inimicitiam
quam habuit ad populum quia credebatur esse popularis. Amici
populo et hoc est totius summa litera sic legenda est velud
athenis pysistratus in principatu .s. promotus seditio
nem movit adversus pedyacos qui .s. divites erant
¶ Et theagenes in megaris civitas est magna in me
garia quia magna dicitur divitum pecora occidit capi
ens iuxta flumen pascentes pastores autem iuxta flumi
num quia ibi erant uberiora pascua ¶ Et dyonisius sicu
.s. tyrannus accusavit dafneum et divites dignificatus
est hoc est indignitate principatus positus est tyran
nide hoc est consideratione tyrannidis propter inimicitiam
suam quam habebant ad divites credidit tamquam popula
ris existens crederetur .ii. esse popularis propter inimicitiam
quam habebat ad divites positus est in principatu tyr
rannide existens in divites [illegible] est quod induxit
¶ Transmutantur autem et cetera ostendit specialem causam transmu
tationis democratie et [illegible] hoc est ex patria quia hoc est ex
more patrie aliquando transmutatur vetus in novam quia aliquando
populus eligit principes et non eligit eos a bonoribus
sicut fit in olygarchia et aristocratia demagogi imitantur propter hoc
student in populo principari ut nullus eligatur nisi per ipsos
sic dominus legum et circa hanc maliciam demagogorum
remedium est vel ut non fiat voluntas vel ut ad
minus fiant electores principes et non totus populus prin
cipes et hoc est Transmutant autem et cetera hoc est ex patria

consuetudine democratie in magis novam et ponit modum
ubi .ii. eligebantur principes super sunt non a bonoribus
sicut super fit in olygarchia et aristocratia eligunt et populus
demagogi qui student principari in populo .s. ad hoc
instituit ut populus sit dominus legum et nullum super habeant [illegible]
[illegible] remedium autem .s. contra hanc maliciam ut non fiat
quod .s. suadent demagogi et hoc est [illegible] consilium melius
[illegible] vel ut minus [illegible] fiant [illegible]
principes ut .s. [illegible] eligantur qui [illegible]
[illegible] non omnem populum super [illegible] ¶ Et post
ponit epylogum. Democratie quidem igitur transmutationes
omnes fere fiunt propter has causas et dicit fere quia aliquando
induxit que non sic ex talibus causis.
Olygarchie autem transmutantur maxime postquam [illegible]
mutationis democratie determinat de causis trans
mutationis olygarchie quia iste due policie sunt extreme [illegible]
et ponitur polytie medie et ideo quia aristocratia [illegible]
dam olygarchia et ideo autem transmutationes aristocratie oportuit
determinari de illis et dividit autem [illegible] inter primos
in quibus ponitur [illegible] transmutationis polytie olygarchie primo
.ii. ponit causas transmutationis olygarchie [illegible] ostendit
quod olygarchia [illegible] non facile est transmutabilis [illegible] ¶ Con
tra olygarchiam tertio ponit causas transmutationis olygarchie
speciales in bello et pace illi. Fit autem transmutatio olygarchie
in bello et in pace. [illegible] primo .ii. ostendit po
nit duos modos transmutationis [illegible] qui sunt [illegible]
[illegible] olygarchie secundo ponit [illegible] seditionum transmutationum
olygarchie quo [illegible] ex hiis et sunt ex ipsis olygar
chie. [illegible] principes [illegible] est hoc dicit
.ii. quod propter duos modos manifestissimos olygarchie transmutari
qui amplius sunt in ipsa olygarchia quorum primus sumitur ex parte
illorum qui sicut populus sunt .s. iniusta agant in populos [illegible]
[illegible] de se facit principem super eos qui sunt in
olygarchia et expugnat et aufert eis potentiam et [illegible] maxime
[illegible] populi multitudo quando aliquis de ipsa olygarchia [illegible] inducit
populum ut sit princeps populi contra alios qui sunt in principatu
olygarchie litera autem sic ordinanda est olygarchie autem quando .s. sunt in prin
cipatus pauci divites et potentes [illegible] honorabilius
transmutantur super ad alios modos politiarum maxime [illegible]
[illegible] propter duos modos manifestissimos hoc
dicit quia alii modi transmutationis non habent adeo [illegible]
[illegible] transmutationis sicut isti et ponit modum primum
unum quidem modum .s. si iniusta agant in vulgus opprimendo
.s. et exactiones indebitas imponendo angarias et
parangarias opprimendo populum sicut legitur de roboam filio
salomonis primo regum xij. [illegible]
[illegible] et sic dissolvitur olygarchie [illegible]
et hoc est. [illegible]
[illegible] per inductionem [illegible] principem super assumere bellum
contra alios [illegible]
magis valens in olygarchia et hoc est sicut in nazo [illegible]
[illegible] lygdamus [illegible]
olygarchie et introducit a populo [illegible]
olygarchie [illegible] in tyrannidem ideo [illegible]
qui [illegible] principatus [illegible]
principatu tyrannizavit .s. [illegible] expulsionem

scilicet naxios civitas, scilicet pervenit ad naxiam civitatem qui exaltus est maior factus propter iniuriam et offensionem. Secundo cum dicit seditionis quibus movent ut principatu alii quidem
praeordinate ponit tertiam, et sunt tales: prima est quando divites civitatis et principantes principatu oligarchico movent seditionem
nisi velit alii principentur eo quod ipsi quamquam digni sint ad
principandum sicut alii, et dat exemplum quod est praecipitatus pallantis
erat sicut et est hic aliqui, id est qui exaltus, scilicet prima
ut scilicet seditionis dicit et dicit modum quo qui dicunt ex ipsis divitibus quia scilicet irritant in civitate non existentibus
in principantibus oligarchicis, scilicet fit dissolutio oligarchie; scilicet quando principalia sunt qui timocratici principatum, scilicet oligarchie quia
alii divites postulant contra eos, per divisionem ipsorum et tunc
deponunt eos a dignitate principatus, et dat exemplum in pluribus
civitatibus ubi factum est, velud in massalia civitate grecie et in ystro, ystrus est fluvius qui danubius dicitur et magna
aqua influit in mare, et ibi sita est civitas quae a fluvio
ystro vocatur, et in heraclia quae a hercule nuncupata est.
Ostendit autem et subdit generale et multis aliis civitatibus
accidit et ponit modum et causam. ¶ Aliam autem ad principatum
bene principantibus divites scilicet cum ut filii in dubium quod
digni essent ad principandum sicut alii, eicientes alios seu
per seditionem oligarchiam donec seniores fratres quamvis
interea statim principatum transmutaverunt primus seniorum. Hic
est donec amoverent principes quos invidebant, et
ostendit quod hic erat tale quod non erat secundum naturam principi
patris, et id postulabant successiones juniores et eciam qui
erant divites in civitate et tales removebant a senio
aliis minores. Et hic est illo, id est principabantur alias pater et
simul quod principatus non succedit a patre in filium nec
alius simul principabantur senior et iunior, sed et id
tale inveniebatur, alibi in alia et ostendit in
macedonia et in yctro quae dicitur mechopolis, a gno metrio
quod est victoria quia in illa civitate saepe mutabant se
una oligarchia in aliam, quando unus divites alii succedebant
in principatu oligarchico. Inystro etiam in qua civitate potentiores erant
ipsis in oligarchiam saepe transmutata saepe ad democratiam est ad
democratiam; saepe permutata sunt in favorem ipsius civitatis
quod politia est democratia. In eritrea autem ex paucioribus
pauco oligarchico principantibus, scilicet filiorum exponere videntur
qui omnes tradunt officia et et cetera, in ystrum et
in principatu aliorum, et sic transmutata fuit oligarchia in democratiam.
Deinde adhuc ponit aliam causam transmutationis
et incitatio civium est quaedam oligarchia ipsis in signis, id est
divitibus vel potentibus seditionem facientibus adversus
ipsos, et est unica secundum ipsos, et ponit causam quia pauci principantur
principatu, scilicet et sicut dictum est si pater filius non principetur
quod alii non permittebant eos principari principatum
oligarchiam, et causa, hic causa scilicet et id fit ne participarent in
principatu, et sic alibi alii, exponit non possunt et ponit
causam et hic est insurgentes ipsis seditionem agentibus divitibus, scilicet cum principantibus inter se et accipit principatum, hic est
capitaneos ex insignibus invalescentes contra eos opprimunt principatum, scilicet oligarchiam, et ponit causam debilem
simul est quod seditione divitum et id similiter vel
in calcatione in eos consistit regnum insuper divisum ab eis

[illegible] et id est propter invidiam dissidentes principales
ipsius et dissolvit principatum oligarchicum. Deinde cum dicit inducit
aliud exemplum et hic est et in erythraeis quamvis quidem est
gratia in quo dicebantur basilide reges sive,
scilicet hic politiae regimen magnum qualis causa bene curabant
gentibus, sed quia in politia, scilicet pro quoquam reges habent
politiam regimen et tamen alii quam reges erant in principatu
paucis erant et debiles ipsis indignatio transmutavit
politiam oligarchicam in democraticam, et hic est in principatum
ipsis semper divitibus eo quod multi dicebantur nolentes.
¶ Movetur autem oligarchia hic tangit tres quibus etiam ipsis oligarchia
alii moventur. Demagogi, id est recte esse contra
politiam qui movent multitudinem eo quod contra eos
aliquos hic est cives et dignitates qui ipsis habent
in civitatibus alii autem civitatis causa et
demagogiam et aliquos sibi ad ambiciosis et tales ad saepe
solvit oligarchiam et movet in aliam politiam, et qualiter hic
dicit et hic est scilicet quod demagogia duplex est, una
quando inter se ipsos pauci principes, scilicet multi quae
est principatum paucorum et in multitudine quod alia demagogia est
eorum qui sunt in populo, et dat exemplum, Inste id est demagogus
et sic, id est qualiter autem paucorum est sicut qui est [illegible]
ipsis et dicit aliter velud in crigines alienis civitatibus
alienis civitatis, scilicet qui erat calricles civitatis est
nomen huiusmodi agentes demagogizantes et adversus
cives, scilicet et civiores negotiorum communium quae agebant
in charitea, quae sunt quam metropolis atheniensium, et
applicationem negociorum atheniensium contrahebant in eo quod tractabant
in delam, et dat aliud exemplum et hic est et in alio
demagogus; in crimina quae est civitas grecie
et erant ibi triginta agentes negocia impliciter
in demagogus est duplex, paucos, scilicet in multos solo
modo aut autem aliam movit ad invicem et subdit oligarchiam
et eodem modo tangit aliam movendo, scilicet illi qui multi
sunt propter ipsum demagogizant turbam et dat exemplum
velud in larissa quae est civitas et tralam civitatis
custodes demagogizant a divitibus eo quod multa autem
colligit eligit custodes civitatis. Cum patet in multos
principatum et movet eos sicut per se dominum [illegible] transmutaret
oligarchiam, et subdit generale quod tales contingunt
in quibus non eligunt principes ex quibus
sunt principes oligarchiae et principatu quod sunt ab hiis
honorabilibus quod divites et potentes habent tales
vocant et cum eligunt alii communes ipsi qui dicuntur
est sive armati sive in aliquo alio communi et
eligunt principes ab ipsis sicut accidit in abydo, quod dicitur
abydo et eligunt principes et milites qui adactuata
sunt instructi et ante hic in civitatibus in quibus provinciam
adeo eorum participationem dividunt, et illa provincia eo
quod sunt expolytres quod est divisio politiae in multis
demagogizantes et iudices et cetera, scilicet ibi principantur oligarchiam
sequitur transmutatio politiae, quae dicitur oligarchia. Deinde
hic autem ponit aliam causam transmutationis oligarchiae quando
scilicet aliqui id paucioris trahunt oligarchiam eo quod volunt
multos esse principantes quam paucos illos possunt quales
quod volunt et subdit exemplum, alius non eligit quod esse

hoc est iniustum quod non equale est illi contingit inducere propter
ad mutationem status oligarchie principes qui potentes sunt et non
non possunt et cum nisi propter hoc. Deinde hic ponit aliam
causam mutationis oligarchie et hoc est sive transmutationis oligarchie
que id est cum aliqui potentes et nobiles consumpserint
vivendo impudice et intemperate et hystorialiter
... experimento et ponit rationem quod qui tales fiunt
hi querunt innovare politiam scilicet quod in talibus ...
tales qui sunt ipsi sive propter ... divites et aut
tyrannidem procurant et sunt et sic divites latronum
aut disponunt alium ad potentiam scilicet divinationem et
dat exemplum in singulari sicut ypparinus ... disposuit dyonisium ... tyrannidem in Syracusis
que est civitas Sicilie et in amphipoli que est alia civitas
eiusdem provincie disposuit est alius cum non erat
clevtanus et erant ambo latrones et hoc latro advenas chalcidenses induxit hoc est de calcedonia que
est venisset in amphipolim et tyrannidem seditionem
movit propter adventus divites qui scilicet erant in oligarchia
dat aliud exemplum et in egina nomen est civitatis latronis
qui actionem ad chaream egit scilicet divitem quendam innu...
dico scilicet et causa est transmutacionis politie oligarchie
propter talem causam vel scilicet mutatur politia ut ... propter
paucos divites. Et transgreditur divites ... quibus ...
et ... hoc quod est ... capit ... mutando aliquid seditionibus scilicet ... divites
qui aut furantur communia que ad communes usus recipi
pertinent ... ad ipsos hoc est contra divites et potentes
seditiones agunt ne scilicet possint iudicare ...
... id est dicit isti scilicet ... qui
... impugnant et dat exemplum et quod accidit in
appollonia scilicet civitate ab appollonio duce edificata
et sic vocata et hec civitas erat ... que est in ponto
insula. ¶ Concordes autem oligarchie non facile corrumpuntur. Hic in-
cipit secunda pars capituli in qua ostendit quod concordes oligarchie non fa-
cile corrumpuntur ex se ipsa et ponit signum et ostendit per
contrarium quod oligarchia dissolvitur quando alia inducitur ...
... et hoc sic quando ... polytice quod pauci ... divites et potentes et ... ut sepe
... est et hoc sic ... maximus principatibus
ut regno et ducatu non principatur omnes qui pauci
sunt ... aliis principibus dissolvitur et hec
... ita ... sic ordinata est. Solvitur
autem oligarchie non sola corrumpitur est extra ipsam hoc dicit
quod ex causa extrinseca corrumpitur quando sic seditio
est ... ad ... sicut
sic est ... hinc ... concordat ...
nantia in medium et ... armonia et
dissolvitur ... et inducit ...
... in singulari et hec est ...
quod infert ... est civitas in qua
illi qui oligarchie principatui principabantur omnes ...
et ... et hec est illa ... pauca ... multorum
... qui utuntur ... hoc est ad concordiam
et hec est prima ... et ... oppositum quod tunc oligarchia dissolvitur et hec dissolvitur

et id est quando in oligarchia concordia scilicet alchiam oligarchiam non concordi
induxerit quod qualiter fiat ostendit hoc autem est quando
polytice hoc est dominio polytice pauco existente maioris
principatus scilicet regno et ducatu qui pauci ... existentes
ostendit ... quod ... melyde id est civitate ...
dicta meliea. Accidit autem alia politia ... oligarchia scilicet ... existente
... qui ... pauci omnes ...
scilicet qui rege ponunt et ... politiam et ponit causam ...
tuos esse ... inter ... oligarchia principatum et ...
ad oligarchicum principatum esse potestativum potentes non
eligebat et sepe indignos et ... qui in lacedemonia
... sicut dictum est supra in ... capitulo ... lacedemoniorum
potestatem indignorum sepe faciebat eos et ... dissensio
est alia politia et mutata forma et sic finis est ... capituli secundi.
¶ Fit autem transmutatio oligarchie in bello et in pace. Hic est tertia
pars capituli in qua determinat transmutationes oligarchie in bel-
lo et in pace et habet tres partes in quarum prima determinat quod
oligarchie transmutantur in bello propter diffidentiam quia unus non credit
alteri et propter eandem diffidentiam dissolvuntur in pace quia scilicet
illi qui sunt in principatu oligarchie non credunt sibi invicem nec confidit
unus de alio et hoc dicit in prima parte ... dicit quod
dissolvitur ... propter ... hoc est similiter principatu ubi
propter valde despoticam esse ... dicit quod ... advenientem
dissolvitur ibi et advenientem transmutationes de quibus
dat exemplum in littera que plana est valde ... legenda.
legenda. Sic et transmutatio oligarchie in bello et in pace ...
propter eandem causam quia scilicet unus non credit de alio et hoc est in
bello quidem propter diffidentiam ad plebem ... modicum
militibus coactis ... hoc est quod milites cogunt diffidentia
habere ad plebem et subdit in quo quod ... manus
... scilicet milites ... quorum est manus ... et cogunt
propter ... in oligarchia ... manus ... illi ...
... et ... tyrannus in militibus propter hoc
quod milites manus ... et hoc est quod dicit sicut et plures
... quibus scilicet manus ... milites ... amplius acquirunt potentiam. Quando milites et qui ...
quod manus ... potentes et divites ... reddunt
... politie et subdit causam quod ... ipso ...
... scilicet contra milites et sic mutatur oligarchia ... et
subdit quod ... propter talem diffidentiam solvitur in pace et hoc est
in pace et propter diffidentiam quando habent ... ad milites et
ad potentes qui sunt in oligarchia principatu ... custo-
dia et ... militibus principante ... qui est
... quod demagogus qui ... fit dominus amborum scilicet ... et
potentium in ... oligarchie ... militum et dat exemplum ...
in ... et hoc est quod accidit in larissa
quod ... in principatu oligarchie ... civitas hoc
est ... insulam ubi ... oligarchie ...
... quod demagogus ... ipse ...
sic mutatur et dat aliud exemplum ... civitas
... est ... quando ... sunt
... oligarchos principes ... sodalicium scilicet ...
erat que ... qui ... sodalicium oligarchie
ut ... sunt et seditiones inter eos
qui principantur in oligarchia hoc est quod ... alios ab
aliis hoc est quod unus ... alium et diffidentiam

concipit contra ipsum et ad hoc sunt discordie inter eos et hoc est et ex dominatione penes nuptias quia primum ad iuventutem principalis et non voluit et quia per litteras quia scilicet primum pertinet ad ..... dare sibi et non fecit et sic discordia fit inter eos quia unus non credit alium et dat exemplum de nuptiali discordia puta ex nuptiali quid est que fuit delphis quia oligarchiam que fuit in civitate delphorum que fuit oligarchia cum ... et hoc est mulier dyagoras quidam non dissolvit tiranniam passus est nuptias et dat exemplum de discordia inter sibi et hoc est ex iudicio autem et eorum que mitylene facta fuit et dat aliud exemplum de nuptiis et in thebis ex adulterio et ... contra quod facta fuit quia adulterium secundum legem morte plectendum est seditionaliter et factionibus principatum et hoc ... hic civibus scilicet qui mitylene civitate erant in ... electione et est contra eos qui euchebant adulterantes civitatem et per hanc seditionem communicaverunt et corruperunt politiam oligarchiam que fuit in civitate et dat exemplum de discordia inter similes hic autem qui in thebis super facta discordia contra erat in foro scilicet forum iudiciale fuit in ... civitas est in qua fuit forum iudiciale ad ... et sic ex discordia fuit iudicialis facta est dissensio dissolvit oligarchiam et omnes illi ... fuit ex discordia ... et sic ... prima est dissolutionis oligarchie et incipit ... scilicet oligarchie solvuntur per valde despoticam et ... oligarchie ... scilicet ... et non ... abutuntur et sic solvuntur ... qui in politia scilicet ... non ... et ... solvunt politiam et dat exemplum ... solvunt ... oligarchie et hoc est sicut que in ... civitas est et que ... civitatis est ... sunt autem et ... circa est ... solutionis oligarchie ... politie et hoc est fuit ... scilicet ... transmutationes super oligarchie et vocare politie que manifestas dictum est ... ex ... et hoc est ... principatu inquibuscumque aliqui honorabiles consiliant et iudicant quia sicut dictum est in sexto libro capitulo de ... est qui principat principatu consiliativo et iudicativo et hoc est et principalis scilicet consiliativi et iudicativi principantur et dat causam sepe enim prius non ... honorabiles ad personam ... sic super mutantur ... eveniunt ut ... principatum ... oligarchice pauci in politia ... principatum principat medium inter potentes et divites et egenos sicut in ... dictum est ... et bono successu per paucos vel per alia aliquam ... actis ... potiones dignitates et multiplicant honorabiles ita scilicet ut omnis honorabiles super omnibus ... prius ... quibus scilicet prius pauci principabant et hoc duobus modis et hoc est quia quidem paulatim et secundum modicum facta transmutatione in melius et latenter hoc est in ... quia autem ... et super manifestis ... scilicet multiplicatis causas honorabilibus plures ... in oligarchico principatu et sic ... oligarchie et dicit ... oligarchie quid est ... seditiones ... tales ... In fine autem huius capituli ... modis ... non sunt ... in speciales politias ... mutatur aliqua ... ut

gentes et hoc quia non in toto sed aliquem mutantur ... ad politiam ut in massiliis dictum est ordinatum et hoc est ... et democratie ex oligarchie aliquando non in speciales politias seditiones ... sed in eas que in eodem genere sunt mutantur et dat exemplum puta ex legibus democratiam ... plures statuit et oligarchias ... paucos ... mutant in eas leges que dicte sunt ut regnum et principatum et exhinc quod dicte sunt ... mutantur medium ... scilicet leges ... assumunt.

In aristocratiis autem. In hoc capitulo ultimo agit philosophus de transmutatione aristocratie et dividitur in duas partes. In prima docet causas solutionis aristocratie. In secunda ostendit quod ... solutione distinguntur ab aliis ... politie aristocratie. Prima ... dividitur in tres partes. In quarum prima determinat causas solutionis aristocratie ... oligarchie. In secunda ostendit in quibus ... et hoc maxime contingit. In prima dicit quod seditiones fiunt in aristocratiis ideo quod in aristocratiis pauci participant honoribus principantur per principatus ... adiuvant et paucissimi sunt virtuosi et modus determinatus aliquorum ... et divitiarum et paucitas sunt ... notabiles ... sicut ... in massiliis dictum est quod aristocratia est oligarchia quedam et hoc est ... sic est ordinatum in aristocratiis fiunt seditiones hoc quod ... per paucos ... honoribus principantur scilicet aristocratie quod quid dictum est in precedenti capitulo ... oligarchie et dat rationem per ... oligarchie quia utrique est principatus paucorum ... principatus ... scilicet ... pauci super sunt qui principantur ... inter paucitatem ... non ... pauci ... in aristocratiis ... quia pauci sunt insignes ... honorabiles secundum ... et divitias et quia ... pauci principantur ... quod hoc ... aristocratia oligarchia quedam esse. Contingit autem hoc accidere necessarium hic ostendit quibus causis maxime solvitur aristocratia et hic duas partes ... et ... solvitur aristocratia ... hoc est ab intrinsecis aristocratie causam ... Solvitur autem maxime politia et aristocratia dicit quod hoc ... multitudo aliquorum ... se ... et ... digna principatu aristocratie sicut ... qui sunt in principatu ... seditiones et principes aristocratie et solvunt politias et hoc est ... sic ordinatum est. Maxime autem hoc accidere necessarium quia scilicet solvitur aristocratia quando sunt multitudo aliquorum scilicet ... similes ... principantibus in aristocratia et dat exemplum velud ... qui dicebantur ... hoc est puellarum ... parthenie ... virgines illi enim erant ex ... ... et puellares ... seditionali principatibus aristocratie et principibus ... ... eorum quos lacedemonii ... fuisse honoribus principatu super ... et ... eorum super ... lacedemonii ... hoc est ... quia ... ut ... et dat aliam causam seditionis ... aliquem inhonorantes hoc est honoribus ...

magni existens secundum virtutem . i . in nullo minores illis
virtute qui sunt in honore principatus ab aliquibus
honorabilibus qui principant principatu sicut . n . ille [illegible]
quia equaliter digni sunt honore principatus et inhonorati
contra principes et movent sediciones et dicit quod propterea
maxime fiebat in politia velud lysandro qui cum virtute
preclarus principatu fuit honore principatus in lacedemone
[illegible] non tamen fit in politia que est regnum et hoc est aut
quibus aut sic hoc . i . quia aliquis dignus honore prin
cipatus honore [illegible] virilis [illegible] . i . in multitudine for
titudine [illegible] principatus honoribus principatus et ideo
quando opponit se et movet sediciones et dicit velut ve
lud cynadon quidam qui [illegible] mercatus
dentibus et virgines et sub agesilao rege lace
demonie statuit ex fortitudine militaris [illegible]
. i . ordinavit insurrectionem ad bellum in spartanos
. i . macedones quibus erat rex alexander [illegible]
et aliud accepit unus militaris [illegible] et [illegible]
[illegible] contra regem . turbavit politiam aristocratie
ad unius [illegible] etiam sediciones alibi . Adhuc cum hi quidam
egent valde equaliter digni aliis secundum virtutem et hi
alii habundant divitiis principibus ex politia [illegible] . n . in
equale secundum medietatem geometrice facit egentes
movere sedicionem et hoc maxime fit in bello quando capiuntur
[illegible] et inequaliter dividuntur inter mi
lites equaliter dignos et dicit [illegible] hoc accidit in
[illegible] . i . in lacedemone in messaniaco bello
quod lacedemonii habebant contra messeniacos [illegible]
civitas dicta messana [illegible] messes [illegible]
romanis [illegible] deponebant et hoc [illegible]
[illegible] [illegible] est poete poesis vocata eu
nomia hoc est bonum nomen quia famosum et laudabile
fuit dictamen et ponit dictamen tyrtei . n . qui
dam [illegible] bellum qui [illegible] et [illegible]
[illegible] equis [illegible] regionem hoc est [illegible]
capta [illegible] equaliter dividere inter milites
qui [illegible] virtute pugnabat et ponit adhuc aliam
causam sedicionis que [illegible] et hoc [illegible] ma
iores principatus et hoc est . Adhuc si aliquis magnus
magnus fuit et potens adhuc maior esse ambi
at ut . s . monarchizet hoc est regnum accipiat quod
monarchie [illegible] in [illegible] principatus et dicit
Sicut in lacedemone videtur fuisse pausanias qui
fuit dux exercitus in medio bello hoc est in bello per
medos et in [illegible] . i . in bello contra [illegible]
nes et dicit [illegible] sicut dicit alexandri [illegible]
[illegible] ibi [illegible] et ideo movit sedicionem ut
regnum acciperet quo se dignum iudicavit ¶ Et
postea [illegible] sedicionum . Ubi quia causa sponte
[illegible] sedicionum [illegible] et dicit quod ille [illegible]
[illegible] transgressionem [illegible] transgressionem
[illegible] et hoc aliud non sustinet et sic movet sedicio
nes [illegible] maxime politie [illegible]
[illegible] transgressionem principatus . n . sediciones [illegible]
ipsa politia non est [illegible]
[illegible] ad iustum et equale [illegible]

[illegible] equale [illegible] [illegible] quia [illegible]
[illegible] politia [illegible] equales
[illegible] [illegible] equale ad [illegible]
et ad oligarchiam [illegible] [illegible] attendit [illegible]
adversus et [illegible] ponit [illegible] maxime autem [illegible] duo
[illegible] attendi [illegible] autem duo [illegible] [illegible] politiam [illegible]
equale et iustum fiat secundum [illegible] hoc est politie [illegible]
[illegible] quia aliud non [illegible] sine sedicione [illegible]
et similiter et multe politie [illegible] aristocratiam
non aliud sine sedicione non possunt esse [illegible]
. n . [illegible] politie multe [illegible] [illegible] est
supra Dividuntur . n . [illegible] politie . i . [illegible] et [illegible]
hoc [illegible] . i . [illegible] attendit equale et iustum et secundum virtutem et hic
incipit [illegible] capitulum [illegible] ostendit [illegible] aristocratie
ad alias politias [illegible] [illegible] magis [illegible] quibus
[illegible] [illegible] [illegible]
magis mansuete et [illegible] ostendit [illegible]
[illegible] sive [illegible] sive equales sive [illegible]
[illegible] et [illegible] [illegible] et [illegible]
[illegible] aristocratie magis sunt [illegible] et non [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] aristocratie
[illegible] [illegible] aristocratie [illegible] attendit
dicit equale et iustum secundum virtutem et quia [illegible] quedam [illegible]
magis mansuete [illegible] . i . nulla transgressio [illegible] sine
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
aliud [illegible] est [illegible] et quia declinantes politie ad [illegible]
vocantur [illegible] aristocratie [illegible] [illegible] ho
nor est [illegible] [illegible] que declinant ad [illegible]
vocantur politie simpliciter [illegible] et quia hec [illegible] sunt [illegible]
quia contra [illegible] non movent [illegible]
quia plus et magis amat [illegible] equale hoc est [illegible]
hoc est [illegible] et magis [illegible]
[illegible] est . Dividuntur . n . [illegible] politie aristocratie [illegible]
. i . attendunt equale secundum virtutem quia [illegible] est [illegible]
[illegible] quia sicut [illegible] est [illegible]
[illegible] ad virtutem [illegible] hoc [illegible]
aristocratie [illegible] magis mansuete [illegible] aristocratie
. i . quia plus et [illegible] equale secundum dignitatem [illegible]
et [illegible] equale et [illegible] declinat [illegible]
. n . magis ad oligarchiam eo quod [illegible] attendunt equale secundum
[illegible] [illegible] equale secundum dig
nitatem virtutis aristocratie vocant [illegible] quia dig
nior est [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible]
declinat vocat politia [illegible] secundum virtutem [illegible]
[illegible] [illegible] politie [illegible] est
[illegible] movet sediciones [illegible] [illegible]
. n . quia plus et magis amat equales [illegible]
secundum [illegible] dignitatis [illegible] sicut dicit [illegible]
[illegible] iustitia reddit [illegible] est [illegible]
[illegible] dignitate . [illegible] autem [illegible] sed est [illegible]
[illegible] [illegible] ostendit quod [illegible]
[illegible] ad [illegible] aliud ad [illegible] et hoc est [illegible]
[illegible] sunt et [illegible] equale et iustum [illegible]
[illegible] que est ordo [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] quia secundum ordinem politie [illegible] aliud [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] equale [illegible]

[illegible]

et sic declinat et excedit equale secundum proportionem secundum
equale dignitatis, et tunc mutatur politia. Et ostendit quomodo
totaliter, id est ulterius ad extrema utraque declinant politie, sive
ad [illegible] sive ad deteriorem. Adhuc transit et tunc mutatur
aristocratia, et hoc est: utrique quod fuit est augmentum, et dat exemplum velut
illud politie quod ad democratiam, supra, id est ad democratiam aristocratia, et ad
oligarchiam [illegible] que dicta est ut ad contraria, et dat exemplum velut
aristocratia quod declinat ad democratiam, id est democratiam, et dat totam causam
quoniam, scilicet multi patientes, scilicet cives, eo quod non recipiunt e-
quale secundum dignitatem, convertunt politiam in contrarium, quod magis
exigunt equale et secundum proportionem dignitatis non recipientes, et
ideo trahunt aristocratiam in democraticam politiam. Aut in quibus sic
contingit equale secundum dignitatem ad oligarchiam, et ponit totum
qualiter non manet sed mutatur, et hoc est: Solum autem manens
[illegible] quod secundum dignitatem equale, quoniam quilibet recipit in
bonis et honoribus politie quod sibi competit secundum dignitatem, tunc
manet ordo politie, et quando aliter tunc surgunt dissolu-
tiones. Quid autem sit quod secundum dignitatem equale exponit
subdens: et id quod est habere quod proprium, hoc est quod quilibet in politia
quod suum est. Et quia exemplum potissima fuit ad probandum politiam
dat exemplum [illegible] quod dictum est, ostendit ibi "Accidit autem quod dictum
est in thuriis", est nomen civitatis, et ostendit modum ibi "Quia
quidem, scilicet ab ampliori honorabilitate erat principatus"
hoc est principatum instituebant ab ampliori honorabilitate
quam deberent, [illegible] seditione movebatur, et sic politia
transiit ad [illegible], scilicet ut pluribus conferret principatum, et tran-
sit ad principatum plures, ut scilicet plures principarentur. Exemplo ostendit
quomodo quia quidem, scilicet regionem totam pervenerunt ad civitatem
insignes [illegible] et reditus sibi acceperunt preter
legem [illegible] politiam [illegible] politie que debuit
esse mixta ex democratia et oligarchia fuit magis oligarchica nec attendit
equale politie, et hoc est quod [illegible] insignes [illegible]
autem [illegible] exercitus in bello facti sunt et tunc [illegible]
quod facti sunt valentiores insignibus donec insignes, scilicet dimi-
serunt regionem quicumque plus erant habentes, et tunc divisa
est equaliter unicuique secundum dignitatem sive sit insignis sive
popularis. [Q]uoniam autem [illegible] paragraphus in quo ostendit quia
aristocratie plus tendunt ad oligarchiam quam non bene mixte sunt
in eis insignes plus occupant de bonis politie, quod in lacedemonia
accidit [illegible] ad paucos devenerunt, et tunc insignes
civitatis [illegible] volunt [illegible] et sic fiunt seditiones
et mutantur politie. Et hoc plane dicit in textu que sic ordinata
est. Adhuc quod omnes secundum quas species aristocratie politie oligarchie
magis quam mixte cum democratia plus [illegible]
occupant de bonis [illegible] qui insignes velud in lacedemonia
ad paucos pervenerunt. Sic politie que deberent esse [illegible]
deveniunt, et licet de eis facere quecumque volunt insignibus
magis quam pluribus et tunc [illegible] volunt [illegible]
maneat pluralitas [illegible] non diu sustinent pluralitas, et ostendit in
exemplo quomodo [illegible] locorum civitas
[illegible] insurgente [illegible] insignes [illegible] ad dyoni-
sium [illegible] singulari, hoc est politiam [illegible]
[illegible] singularem [illegible] tyrannide [illegible] plus ex sub-
[illegible] singularitate et tyrannide [illegible] quam [illegible] politiam
[illegible] insignes [illegible] vellent quod [illegible]
non sic quod ad democratiam [illegible] plures [illegible]

in aristocratia bene mixta cum democratia [illegible] habet [illegible]
et sic [illegible] est [illegible] textus paragraphus
[M]aximus autem tangit hic quod [illegible] supra dixit qualiter lateat
[illegible] non [illegible] aristocratie mutantur sicut
et alie politie. Dicit, id est quod maxime latent aristocratie [illegible] solvun-
tur quod transmutantur et transmutantes latent eo quod sol-
vuntur paulatim successive [illegible] quod dictum est
in [illegible] omnibus politiis et ideo attendendum in principio [illegible]
[illegible] est error [illegible] difficilior et media
[illegible] dictum est quod in principio transgressionum [illegible]
modicum et ostendit modum ibi [illegible] secundum aliquem modum [illegible]
que ad politiam pertinet [illegible] et aliud hoc est secundum
aliud paulo maius facilius movent, hoc est [illegible]
[illegible] moveant totum quod pertinet ad politiam [illegible]
[illegible] quod remaneat politia, et dat exemplum [illegible]
[illegible] in politia thuriorum in qua civitate thuria fuit
politia aristocratia [illegible] et dat exemplum quoniam lege [illegible]
quinque annos optimates [illegible] quando [illegible]
[illegible] qui bene [illegible] civitate et apud [illegible]
[illegible] custodiam [illegible] quod [illegible]
[illegible] civitatis [illegible] custodia ponebantur [illegible]
[illegible] despicientes [illegible]
[illegible] [illegible] putantes [illegible] legem, ut scilicet
[illegible] custodes [illegible] lege solve-
[illegible] primo ut licet [illegible] ducatus
exercitus optime [illegible] ordinantes [illegible] ad hoc
[illegible] hoc est [illegible] ad custodiam [illegible] ad
repellendum hostes [illegible] ut scilicet
talibus [illegible] ordinarent [illegible]
tales qui talibus [illegible] dicebant [illegible]
imperitiam [illegible] ad [illegible]
ne scilicet [illegible] duces [illegible] scilicet
esse expediens [illegible] duces [illegible] exercitus
[illegible] hanc noluisse legem [illegible]
[illegible] adhuc quod [illegible] istam legem, scilicet ut [illegible]
essent leges [illegible] alia [illegible] politiam [illegible]
ista lex [illegible] autem volentes [illegible] istam, scilicet
legem, ne [illegible] qui erant de tali politia [illegible]
[illegible] paulatim non adhuc plus [illegible] hoc est [illegible]
[illegible] totus ordo politie [illegible] et [illegible]
non [illegible] et ideo in principio [illegible]
[illegible] totus ordo politie ad potentatum qui [illegible]
[illegible] ducatum optime [O]mnis autem solvun-
tur [illegible] duos modos generales quibus [illegible]
[illegible] politie [illegible] aut solvuntur ex seipsis
[illegible] qui in principatu sunt movent seditiones [illegible]
[illegible] vel [illegible] et alie modo
quod [illegible] aliqua alia politia
[illegible] declinat [illegible] longe, et dat exemplum quia
accidit [illegible] et lacedemoniis, et dicit modum
que accidit illis ibi "athenienses" quidem ubique oligarchias dissi-
pabant [illegible] lacedemonii autem democratias
ubique [illegible] hoc est [illegible] insignium [illegible]
[illegible] et sic solvebantur [illegible] politie [illegible]
dat epylogum de omnibus dictis et hoc est [illegible] quidem

cum mutationes sive politiarum et seditiones dictum est secundum
dicit sic quod melius capitulis dictum [illegible] aut [illegible] contingere
numquam potest dici sufficienter quod nullus numquam potest dici sufficienter [illegible]
legis latore praecaveat potest sufficienter considerare et ideo hic subin-
[illegible] sive iudicialis et non legis sicut dictum est.

De salvatione autem communiter et singulariter. Hic incipit se-
cunda pars huius libri quinti. postquam enim determinavit de cor-
ruptionibus politiarum quod minus est quo ad nos tractat de sal-
vationibus earum quod non est ita manifestum et dividitur tractatus iste
in duas partes. in prima dicit de salvationibus continuando et dicens
et hic facit et singulariter et hic facit in secunda parte ibi Reliquum
de secundum [illegible] democratice. Istud autem capitulum in quo aliter tractat
de salvantibus dividitur in duas partes in quarum prima tangit
de uno modo quo salvantur omnes politie. In secunda parte tan-
git multos quorum singulares politie salvantur et incipit
ibi Salvantur autem politie. Prima iterum habet tres partes. In prima tangit
communem modum salvandi politias dicens quod ille est [illegible]
corruptioni [illegible] dicit quoniam latet seductio eorum qui
corrumpunt politias sicut sophismata. tertio dicit quoniam sal-
vantur ibi Manifestum autem et hec est summa totius prime partis.
Littera sic ordinanda est. primo enim continuat ordinem ad prece-
dentia. De salvatione autem politiarum scilicet communiter et singulariter unius-
cuiusque politie dicendum hic est. Inde est dicens et sic tractat mo-
dum continuum. Primo quidem [illegible] si [illegible] per ea
per que corrumpuntur politie habemus [illegible] et habemus
per que salvantur et ponit rationem contrariorum enim
contraria sunt factiva corruptio et salvationis contraria enim
contrariorum inmiscentur [illegible] consequenter [illegible]
per ulterius inducit salvantia politias. sed hic non sufficit
in politiis quod omnes [illegible] salvantia considerare et
determinat qualem considerare ibi In bene autem temperatis
quidem politiis adiuvando [illegible] maxime salvare
sicut aliud aliquid quod salvant debet considerare aliquid
ut nullo modo salvante transgrediantur et quod maxime non permittant
[illegible] salvante [illegible] observare. Et [illegible]
salvationis earum et ponit rationem quia in talibus [illegible] corrum-
pentibus latet subintrans latentibus [illegible] et ponit
simile sicut [illegible] hic est [illegible] expense consumunt
sepe facte [illegible] ita et politias consumit [illegible] et [illegible]
transgressione sepe factam. Et adaptat simile ibi Latet
autem seductio quia non simul tota fit sed paulatim parti-
culatim et ponit simile de sophisticantibus in orationibus ibi
paralogizatur hic est decipitur intellectus ab ipsis occulte
[illegible] sicut sophistici. Ideo paralogizat hoc
decipit arguendo. Si unumquodque decipiens sit parvum
et omnia non. omnia quia simul sumpta sit hic quod corrumpitur et
decipitur hec autem sicut in oratione sophistica est quia unum
aliquo modo ut est quod scilicet unum est aut ut non est tam
omnia scilicet politiam totam. et sic congregata simul est et
non parvum et ideo corrumpit politiam. Et quia sic corrumpitur po-
litia sicut manifestum determinatum est quod qui minima ne-
gligit paulatim defluit. Et propter hoc magnum corrumpere
politiam [illegible] et ideo totum [illegible] et omnia similiter
[illegible] in uno [illegible] non sunt parva. Et ponit remedium
salutis ad hoc ibi Una quidem igitur custodia ad hoc principium
salvans scilicet politiam [illegible] ut scilicet caveatur ne [illegible]

dissimulata subintrent magnum destruentia politiam et ponit
aliam cautelam ibi Deinde non credere hiis que sophismatice gratia
hic est fictiones et deceptiones gratia. adinvicem attendunt
[illegible] et applicant multitudini populi ut decipiant
et [illegible] [illegible] sicut multa fecerunt [illegible] populi
simplicitate et ponit rationem quare eis non credere et hic est ar-
guitur enim tales ab ipsis quia que latere [illegible] possunt malam
eorum intentionem comprehendat [illegible] [illegible] [illegible] male
agentes volunt celare. Dissolutum est et [illegible] [illegible]
arte nates tamen apparent [illegible] Sic et ab politia quia que
esse politiam sophistica sicut in orationibus politiarum autem in
eis sophistica sunt in orationibus politie autem in [illegible] [illegible]
[illegible] dicantur politiam sophisticam prius dictum est paulo
ante [illegible] dictum quod simulata [illegible] cum intentione fallendi. Sive
sophisticata politia et ideo dicit Augustinus quod simulata equitas non
est equitas sed duplex iniquitas. Adhuc autem lang-
[illegible] aliud remedium salvans politiam et hic est quod videmus [illegible]
[illegible] [illegible] omnibus ad politiam pertinentibus quod [illegible] [illegible]
[illegible] nec corrumpunt politiam et hoc est Adhuc autem videre oportet
quod quedam manent salve scilicet politie non solum aristocratie
que secundum dignitatem virtutis principantur sed et oligarchie
que secundum honorabilitatem [illegible] et divitiarum non propter quod
firme sint politie iste quam [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
Sed quia bene utuntur hiis qui principatibus sunt illarum
politiarum et hiis qui extra politiam ut plurimis hiis qui in
politeumate hoc dicit politiarum [illegible] honore [illegible]
attribuuntur et subdit in quo bene utuntur ibi Hiis quidem
[illegible] quales autem hic fiat determinat subdens per sin-
gula membra quidem qui non principantur [illegible] scilicet politie [illegible]
sunt de eis populo introducendo principales eorum hic est
dignitores et maiores in politiam instituendo in [illegible]
[illegible] politie et eos qui sunt amatores honoris hic est
dignitatis non iniuriando hic est non iniuste repellen-
do ab officiis dignitatum et hoc est quod subdit in hono-
ratione hic est quod inhonoraret eos talibus officiis [illegible]
quia ex hiis sepe oritur contentio destruens politiam et ponit
modum [illegible] sic [illegible] hic in [illegible] [illegible] et multos de
multitudine [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] hic est
[illegible] quod ad se ipsos ordinat et ad principantes hoc
ad [illegible] [illegible] in utendo quia salus de populo [illegible]
vel potius [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] et ipsi et
omnia que similiter [illegible] sunt [illegible] [illegible] et ponit re-
medium preservativum ibi Invicem autem democratice hic
est equaliter sicut [illegible] et non sicut [illegible] [illegible] est
[illegible] [illegible] et hoc est quod subdit exponens quod enim [illegible]
queritur equale qui democratici et [illegible] sunt sibi hic
est [illegible] [illegible] politie non solum iustum sed et ex-
pediens est quia [illegible] [illegible] illud quibus equalium et [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]. Et [illegible] concludit quid expe-
diat ad salvationem politie et hoc est quod si plures sint in
politeumate hic est [illegible] [illegible] politie multa expe-
diunt [illegible] [illegible] de [illegible] democraticorum lege democrati-
ca statutorum et dat exemplum velud [illegible] principatus esse
et subiungit quare hoc expedit ut omnes qui similes [illegible]
principatus honore scilicet principatus et ponit rationem est enim sic
[illegible] hic est democratice qui [illegible] [illegible] [illegible]

et id dictum est supra ideo et ambientes similiter principatum
principatum consiliativum et iudicativum. Deinde cum dicit hinc concludit
proportionem ibi: propter quod et in hiis democratiis, scilicet sicut democratiis
aristocratiis. scilicet et ducatus ipsius [illegible] equalis [illegible]
ut dictum est prius. Deinde ponit aliam cautelam que sic [illegible]
specialiter in oligarchiis et aristocratiis. quia scilicet [illegible] cum male
[illegible] [illegible] qui in parvo tempore principatur, et hoc est
dicens: aliud scilicet cautela [illegible] in impotentie. Hoc est
ambitione potentatus incidunt oligarchie et democratie [illegible]
[illegible] similiter hoc est equaliter [illegible] malignari [illegible]
[illegible] parvo tempore principantes et multo quia qui se cogitat
multo tempore principari citius est [illegible] ad malignitatem contra
omnes subiectorum quia cogitat quod alius non succedat qui
[illegible] [illegible] et hoc contingit [illegible] [illegible] in oligarchiis
et democratiis sicut tyrannides. Deinde ponit eius causam.
Aut enim qui maximi scilicet [illegible] et divitiis [illegible] scilicet polytie
[illegible] [illegible] [illegible] principatur tyrannidibus
hoc est sola [illegible] tyrannidem [illegible] tyrannides efficiuntur
hic quidem qui in democratiis sunt demagogi. [illegible]
sunt in oligarchiis potentes quia illi sola [illegible] potentie [illegible]
tur in principatu. aut qui maximos habent principatus [illegible]
[illegible] malignantes, cum multo tempore principantur. Salvantur
autem polytie. Hic incipit capitulum in quo ponit [illegible]
cautelas salvationis polytie [illegible] [illegible] que reducuntur
in tria genera. [illegible] est ut omnia [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] est ut principatus non [illegible] ad [illegible]. Deinde
tertia est ex consideratione [illegible] principatus qui principantur
in magno principatu quales sunt amor ad polytiam potentatus
ad magna [illegible] et tertia est virtus et iustitia in
principibus [illegible] [illegible] quarta [illegible] tertia est [illegible] quod
maximum est et in [illegible] [illegible] [illegible] neglectum [illegible]
[illegible] sunt in [illegible] qui principatur [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] autem [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] sicut [illegible] de
qualibus in loco suo. Primus [illegible] [illegible] sunt [illegible] primum
est ut polytie salventur [illegible] non solum quia elongantur a corrumpentibus
[illegible] [illegible] [illegible] esse quia [illegible] [illegible] timorem conservantur
cum diligentia sicut [illegible] quibus [illegible] nocturna custodia
[illegible] conservant. Deinde cum dicit [illegible] contentiones
et seditiones [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
contentionum [illegible] [illegible] contentione [illegible]
[illegible] malum in principio [illegible] [illegible] non est [illegible] polytie
quia [illegible] [illegible] [illegible] maxime ab honorabilibus
principatuum surgunt seditiones [illegible] sunt [illegible]
polytiarum considerare qualiter distribuere [illegible] [illegible] honores
in [illegible] [illegible] ad multitudinem [illegible] scilicet [illegible]
[illegible] vel ad [illegible] vel [illegible] [illegible] [illegible]
illo tempore [illegible] vel [illegible] scilicet [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et hoc est [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] ordinata est [illegible] [illegible] [illegible]
dicit. Salvantur et polytie non solum propter longe esse a
corrumpentibus [illegible] salvant [illegible] [illegible] [illegible]
vant. et hoc est [illegible] [illegible] corrumpentia. [illegible] salvant
[illegible] [illegible] timor [illegible] corrumpentia [illegible]
[illegible] custodiunt [illegible] est timentes [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] bona valde cautelam

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] salvatur [illegible] timo
[illegible] separare hoc est [illegible] timeri [illegible] corrumpentibus [illegible]
[illegible] [illegible] ut [illegible] polytiam [illegible] et non dissolvat
[illegible] [illegible] [illegible] corrumpentibus [illegible] [illegible] similiter [illegible]
nocturnam custodiam [illegible] scilicet servet [illegible] timores [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] polytie observationem [illegible] timores [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] est [illegible] [illegible] [illegible] hoc est [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] quia [illegible] [illegible] [illegible] et quia hoc [illegible]
[illegible] in contentionibus insignium [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
insignium potentum scilicet [illegible] contentiones et seditiones
[illegible] [illegible] [illegible] et quia hoc [illegible] [illegible] sub [illegible] [illegible] [illegible]
qualiter hoc [illegible] [illegible] [illegible] per leges [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
ut [illegible] qui scilicet [illegible] contentione sunt [illegible] [illegible]
et ipsi hoc est illi qui sunt [illegible] contentionum principium [illegible]
[illegible] [illegible] contentionibus [illegible] [illegible] principes [illegible]
[illegible] [illegible] et id [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] hoc sic
[illegible] [illegible] [illegible] in principio [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] et legis ordine sic non [illegible] hoc polytia
[illegible] [illegible] est [illegible] [illegible] [illegible] polytiam
[illegible] [illegible] [illegible]. Ad eam autem [illegible] honorabilitatum [illegible]
[illegible] si non est [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
in quibus [illegible] honorabilitatem [illegible] principes [illegible]
[illegible] [illegible] vel seditio [illegible] quid [illegible]
honorabilitatis [illegible] [illegible] [illegible] honoratis [illegible] [illegible]
[illegible] multitudinem [illegible] [illegible] ad presens [illegible]
ad preteritum tempus in quo principatur quia [illegible] [illegible]
[illegible] qualiter se habuit [illegible] et hoc est [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quod [illegible] [illegible] [illegible]
et [illegible] qualiter [illegible] ad polytiam [illegible] [illegible]
hoc est in quibusdam civitatibus [illegible] [illegible] [illegible] ut
annuo principatu principantur [illegible] hoc tempus annuum scilicet
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] principes
et [illegible] est [illegible] tempus quo principatur [illegible] [illegible]
vel sub [illegible] ad tempus [illegible] [illegible] in quo [illegible]
[illegible] sunt [illegible] honorationes [illegible] [illegible] tempore [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] polytie legem. et sic [illegible]
considerare [illegible] honorabilitatem [illegible] ad tempus [illegible]
[illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] principatu scilicet
[illegible] multiplicationem [illegible] tempore quia illi digni sunt ampliori
honore qui excedunt [illegible] virtutis. [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] ad principatus [illegible] [illegible] [illegible]
ordinis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] scilicet [illegible] [illegible] honorationum
[illegible] [illegible] quia indigni sunt principatu. Deinde [illegible]
[illegible] non [illegible] [illegible] remedium [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible]. In oligarchia [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
democratia. [illegible] [illegible] [illegible] vel non [illegible] [illegible]
[illegible] hoc [illegible] [illegible] [illegible] hoc autem potentatus tyrannica
[illegible] [illegible] illo autem modo [illegible] scilicet [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] hoc est democratiam [illegible] [illegible] [illegible]
modo [illegible] et non salvatur polytia. [illegible] [illegible]
modum salvans polytiam [illegible]. [illegible] autem salvans scilicet [illegible]
modum [illegible] [illegible] [illegible] et in oligarchia [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] est regnum [illegible] [illegible] alia polytia [illegible]
valde principes scilicet [illegible] ut [illegible] [illegible] aliorum
[illegible] [illegible] magis [illegible] [illegible] principes [illegible] [illegible]

dare est honores qui faciunt magnos quia si pauci sunt non possunt qui deponant qui cavet velit et ponit conservari quod est melius Consequenter cum dicit et non oportet sic viri qui legantur accomptionibus etc. id distinguit sic virtutum gradus vir est qui scit bene ferre fortune mutabilitatem conformantur meus mutat principium et id non omnis viri sunt molles ut ferre quod molles sunt ad fortunas et id non omnis viri est ferre bonam fortunam elevantur enim in bona fortuna et dicitur ipsa las et subdit aliud remedium dicens Si autem non saltem fiat sic tenetur caveant et simul magis debent magnos super principes auferre tamen tolle gradatim auferant eis principatus quia nemo subito ab altis in infimum vult cadere et quia forte maxime tollerabilis est plus quam violentia id subdit et maxime quod temptare super eos legibus talibus sic ordinare ut nullus fiat multum excedens potentia amicorum et pecuniarum quia aliter resistit contra ipsi et solvit politiam et ponit ultimum remedium per contra si fiat potens et hoc est Si autem non saltem caveant qui exaltentur potentia amicorum et pecuniarum tunc eos constituant sive stationes id est stationes ipsorum ut scilicet a civitate non inhabitent et extra ubi non possunt ditari vel habere et imponant stantes in civitate non mediis ordinibus ¶ Quoniam autem et per propriam vitam innovant ponit remedium salvare politiam sive quod aliquid per propriam modum vivendi innovant id et ordinem politie vivunt contra politiam qui tales est in politia ponere aliquem qui tales attendat et habeat principatum in talibus qui attendat eos qui nocive vivunt contra ordinem politie. Unaquaque itaque quod iocundum civitatis non aufert quia necesse est quod quelibet civitas habeat aliquas iocunditates in quibus iocundetur et insolentes repellat et trahat eos per blandiciam ad oppositas actiones ne alii ex eorum insolentia convertantur et id est summa totius huius quod particula sic ordinanda est Quoniam autem et ipsi per se innovant insolentias lasciviis et concupiscentiis naturaliter ex in meditando huius morbi facere memoriam principatum quendam in quo principes illius principatus ostendunt viventes nocive ad politiam id est contra ordinem civitatis et quia multe sunt politie id subdit incidentes quidem ad democratiam id est contra democratiam in oligarchia autem id est contra oligarchiam Similiter autem et in unaquaque aliarum politiarum qui attendat viventes contra ordinem politie et ille principes illius civitatis id quod parte adiciunt civitatis per modos et jocunditates similes ut est in gesta ad alia extraneis civitatem alia illa Sigillatim unamquamque civitatem oportet observare propter eadem causam et scilicet proponuntur contrariationes ordinare sicut oportet ad moderanda tum fine ¶ Consequenter cum dicit Quoniam illud remedium dicens Hoc autem remedium est se opponere partibus firmare actiones huiusmodi tales actiones ~~que opponunt partibus~~ et sicut incrementa aggravant ad talia firment actiones ut sine iniquo eorum prosiliant et principatum adhuc sciens et exponit que se opponentes partes dicens et exponendo scilicet oppositum epyeykees hoc est se multos multitudini quia in ista civitate non sunt multa egentes contra dicunt super oppositum apud ipsos principes talis principatus temptare commiscere egenorum multitudinem et dein quod divites illi eos temptare augere et medium inter eas hoc est mediarum personarum quod

medium stabilime vivunt ut iustitiam omnium est et stringit causam scilicet dicens hoc enim solvit scilicet auget medios solvit eas que propter inequalitatem oriuntur super seditiones scilicet enim quibus principatus ad ipsam comparationem sunt inequalitates et oriuntur seditiones Consequenter cum in omni politia stringit hoc tamen salvant politiam et dicit quod hoc est lege statuere quod principatus non sint comutiva et dicit quod maxime hoc observare in oligarchiis et tamen hic dicit quod tunc non indignabuntur si coerceant a principando scilicet populus gaudente quod principantes inpunitati possint vacare proprius ex laboribus et sic dicit Si autem putarent quod in principando possent furari ea que sunt communia tunc contristarentur non principantes ex duabus causis scilicet quia non principantur honorabile principatum et quia principantes lucrantur et sic movent seditiones et solverent politiam et alia causa inter dicit quod sic talis institutione facta et stringit singula simul salvare scilicet et democratiam et aristocratiam sive oligarchiam eo quod insignes et populus habent ea que volunt scilicet enim omnibus liceat principari et aliquid salvare principatum id est democraticum ut in antiquis placuit est quod et insignes sint in principantibus hoc est aristocraticum sive aristocratia quedam oligarchia est et hoc est quod principatus non sunt ad lucrum tunc enim egeni dicendo non valent principari et eo quod nullum sit lucrum et sic insignes erunt in principantibus et hoc est aristocraticum quia egeni plus volunt esse circa propria ut lucrentur et insignes nullo indigentes et valent et volunt principari et sic accidit egenis ditari quia intendunt possunt propriis et sic insignibus non accidit subici egenis principantibus scilicet potius sibi subici aliis in principantibus et sic ambe partes civitatis stabunt in pace et sine seditione et quia dixit potius debet qualiter obviandum est illi malo quod est furari communia ad tenendum per comparationem sive politiam id est occurrit et docet hoc in propria ita quod ut non furentur communia statuatur quod traditio pecuniarum fiat coram principibus et omnibus civibus in publico et rescripta pecunia per centurias et tribulationes ponantur scribere reponatur penes semi et scribenda articulariter et penes tribus et sanguinem quod ipsi sunt testes de receptis et hoc est summa huius particule quod sic ordinanda est Maxime scilicet salvatur in omni politia et legibus et alia quacumque institutione salvatur politia est sic ordinari statuta legum ut non principaturis lucrum ex iudiciis et aliis actibus principatus et hoc observet omnem politiam cum maxime in oligarchiis oportet servare quia nulla principantium insignes quos ad insurgendum promovet est populus et dat causam scilicet enim sic hoc est tunc indignatur egenus scilicet deponi coercitus a principando hoc est dives quod est principari multa enim preferre qui sunt dominii tundine immo gaudent et liquis sinit eos circa propria vacare quod scilicet sit eorum deputatum principatum aliquo furari possunt communia tunc ambo accedunt et subdit que honoribus non participare et lucris et sic ambiguus insurgunt contra principantes et movent seditiones et ponit aliam utilitatem esse hoc procurare Singularis autem utilibus politie id est contingat simul esse democratiam et aristocratiam Si hoc instituatur dicit quod scilicet principatus non sit ad lucrum et hoc ostendit subdicens stringit enim utique insignes et multitudinem utrosque habere que volunt et ostendit modum licere enim quibus omnibus principari democraticum est quia alii equaliter liberi insignes et esse principales aristocraticum est et oligarchicum et utique horum erit cum non sic lucrativi ad principandum et potius nec tamen egeni non valent nec volunt principari eo quod

multum sit lucrum ad excellentiam quam egeni volunt esse. propter hoc necessarium
magis esse ut utrique opulenti optime et potius principari
propter illorum communi indigere quod eorum subtiliter sustinent et alias quod scilicet ipsi quod
ex tali institutione accidit egenos quidem et opulentos principari
divitibus et hoc propter immorari circa propria. insignibus autem non subiacere quibuscumque
eis quod aggrediuntur et derelinquant et volunt insignes. Consequenter ponit remedium
dicens adhuc quod non possint furari communia. et hoc est quod dicit non furentur
communia traditio fiat pecuniarum publicarum sive communium
principibus presentibus omnibus civibus et rescriptis scilicet per manum
publicam tribus tabellionis species reservatas. hoc est sorte
et tribuna id est tribunales et tribus. et hoc est ut qui sunt civiles
exponantur esse id est nichil negare et nichil subtrahere posse
et similiter si talis lex statuatur quod non sit lucrum in principatu
ibi. causa est quod est sine lucro principari oportet esse honores
[illegible] principatuum lege priorum statuatur apparebant principes et
quod alii non principentur. adhuc autem quod tales salventur oportet ipsos
principes in democratia civitatibus non facere possessiones
esse equales id est equaliter dividant possessiones nec [illegible]
sed potius utiliter dimittant gaudere sua possessione. et hoc similiter
oportet in divitibus quod et fructus possessionum non cogantur
dividere quod tamen in quibusdam politiis latet quando sic
ordinantur quod ideo sunt seditiones. nullus et tangit
adhuc expediens. adhuc ibi Melius autem est ad salvandum
politiam et habere nolentes oblationes facere [illegible]
tales non equales et dicit quod sunt ille puta coregias id est
sumptus in choris et aggregationibus sicut solet [illegible]
et adhuc nulli mutantur. ille enim dicuntur coregiales [illegible]
[illegible] lampadarchias la-
pas ignis est flamma et [illegible] de expensis candelarum que
fiunt [illegible] et quedam alie tales sunt [illegible]
expense   et ex [illegible] qui eorum
servat sua et non eripere aliena et dicit quod ad hoc expe-
dit in politia quiete et sine seditione principentur.
In oligarchia autem in qua principantur insignes expedit principibus
egenorum facere curam multam et [illegible]
a quibus fiunt [illegible] et huius sit largus et magni-
ficus [illegible] principatus quod [illegible]
nec insurgit [illegible] et dicit melius quod expediat principibus
ad principandum quiete et si quis opulentorum [illegible]
fiunt in egenis scilicet de populo maiores [illegible]
a principibus [illegible] sibi ipsi [illegible]
[illegible] ponit. Et hoc est hereditates non esse scilicet
distribuendas secundum dationem principum secundum genus ut
[illegible] hereditate [illegible] quibus [illegible]
[illegible] sua hereditate et aliquis [illegible] sepe fiunt se-
ditiones et expedit [illegible] unius unam hereditatem
hereditare [illegible] principatus alii non [illegible]
dicare [illegible] sic enim [illegible] equaliter [illegible]
[illegible] egenorum [illegible] ad [illegible]
quibus [illegible] est hoc est quod expedit in
oligarchia adhuc quod quiete principes principentur et subdit
quid expedit in democratia dicens Expedit autem et in democratia
et oligarchia ad salvandum principatum aliorum [illegible]
[illegible] vel equalitatem vel [illegible] persone dare hiis
qui minus habent et non sibi usurpare et hiis qui [illegible]
politie quod [illegible] non possunt propter inopiam et hoc est Tertio

scilicet democratia quod opulentis quod illi non colant egenos et in
oligarchia autem egenis quod sic undique [illegible]. Excipit
autem [illegible] quod aliquem principari [illegible] possunt [illegible]
et hoc est excepto quicumque principatus sunt et domini politie et hoc
[illegible] solis his qui sunt ex politia. hoc autem est huiusmodi quod ex
politia [illegible] domini solis qui [illegible] debent pro salario
sive stipendio [illegible] in politia. communiter omnibus ut
in [illegible] sepe determinatum est quod [illegible] militat sine
stipendio [illegible] talia debent [illegible] si unus est
ut in regno vel plures sunt domini politie [illegible] et sic
finitur sunt ea que dixit de salvatione politiarum. Tria
autem quedam. hic incipit circa salvationem determinare et habet duas
partes. primo enim determinat ipsam salvationem. secundo movet dubitationem
circa hoc ibi. Habet autem dubitationem. In prima parte dicit quod si principes
[illegible] maxime principari [illegible] est ordinare politiam debeat sal-
vare politiam quod [illegible] scilicet primo amorem ad consisten-
tiam politie. hoc est ut amet ut politia salvetur [illegible]
[illegible] quia possit [illegible] maxime opera que sunt principatus
[illegible] virtutem et iustitiam [illegible] nichil
[illegible] agere nec aliud ordinare [illegible]
[illegible] aliud [illegible]
[illegible] iustum [illegible]
[illegible] non est idem equale [illegible] est [illegible]
[illegible] sic ordinanda est. Tertiam autem quidem oportet habere fu-
turos principari principales principatus sicut est [illegible]
[illegible] exercitus et [illegible] politie [illegible] et ponit
hoc [illegible] primo quidem amorem ad consistentiam
politie hoc est ut politia [illegible] salvata maneat [illegible]
[illegible] sine amore amor enim [illegible] bona [illegible]
[illegible] amor et [illegible] amor [illegible]
[illegible] maximorum [illegible] hoc est ad
[illegible] politie [illegible] malos et [illegible]
[illegible] et ordinari
[illegible] principari [illegible]
[illegible] virtutem et iustitiam [illegible]
dicit [illegible] sicut ad iustum [illegible]
[illegible] iustum [illegible] ad illam
politiam [illegible] non idem iustum
[illegible] aliud est in democratia et aliud
in oligarchia et aliud in regno et sic de aliis politiis
[illegible] est [illegible]
necesse est [illegible] esse [illegible] et quod est iustum [illegible]
non est iustum [illegible] in politia [illegible]
[illegible] ad politiam [illegible] ut [illegible] ordi-
nat politiam. Habet autem dubitationem. hic movet dubitationem
circa determinata [illegible] est dubitatio si [illegible] politie [illegible]
principes [illegible] non [illegible] talis [illegible]
principatus [illegible] alius est principari politie quod alius non ordina-
ret politiam [illegible] in [illegible] militaris quidem [illegible]
[illegible] quedam [illegible] sic bonus exercitus [illegible] est
victoria [illegible] exercitus sine [illegible] principe militie
et illum [illegible] eligere primum [illegible] quod [illegible]
[illegible] non habent amorem militie [illegible]
sed non [illegible] militaris [illegible]
[illegible] militandi [illegible]
est quod est [illegible] eligere principem militie et dicit [illegible]

Amor

Quod respicit in electione principis ad duo quibus omnis principans eligitur oportet principantem quia in electione principis ad actum militie plus oportet respicere ad experientiam et potentiam militarem quam ad virtutem. In custodia autem ad politiam pecunia magis oportet respicere virtutem prudentiam et intellectum oportet dividi participantium in duas partes. Et hoc est quod dicit. Sed sic ordinanda est, hoc autem dubitare quando non accidunt hec circa eundem simul in principantium quando omnes ex his scilicet dicimus. Horum enim ponit exemplum dicens puta si militaris quidem aliquis fuerit exercitio scilicet artis militie et virtuosus nequam autem non virtuosus iustitie et non sit amicus politie, hoc est ordini politie amice. Alius autem non militaris sed potentiam et virtutem militie [illegible]. Qualiter oportet in male cum sit principis electionem et subiungit solvens hanc dubitationem. Videtur autem oportere respicere ad duos scilicet ad id quo principantur omnes ipsi quod [illegible] quidem quia ad actus militares magis respiciendum est ad experientiam quam super est respiciendum quam ad virtutem moralem que facit bonum hominem. Et ponit exemplum dicens minus enim militiam principari. Et hoc dicit minus hoc est administrationem exercituum ad minus principari militia hoc est oportet principantes quia [illegible] hanc experientiam militiae militarium pauci possunt et in magnitudine et electione principis militie plus oportet respicere ad experientiam militarem quam ad virtutem moralem. In custodia autem quam eligendus custos politie vel militie et contrarium ad militiam preeminentiam oportet plus respicere ad experientiam et amationem sive amorem politie et hoc est in custodia autem et amationem et contrarium hoc est respiciendum est minus ad experientiam et plus ad virtutem moralem. Amplior enim virtute indiget custos scilicet politie quam sicut illa quam habent multi communiter multum quia alii non [illegible] et plus quam custodes [illegible] honorum [illegible] et est communis omnibus quia indiget milites sciam militarium et custos scientia qua custodiret sciat et sciverit [illegible]. Hic soluta dubitatione ponit aliam [illegible] tertium civitatum et est dubitatio ita quod aliquis potest dubitare si aliquis habet potentiam et amorem politie [illegible] oportet apponere tertium quod est virtus. Potest enim et amore potest quilibet singula parte sicut enim in [illegible] non est [illegible] ita in nullo rationabili ordine et sic [illegible] virtute potentia tertia et solvit valde bene hanc dubitationem dicens quod [illegible] philosophi quosdam scientes et amantes esse incontinentes sicut quia incontinentes [illegible] qui impetu passionis [illegible] et recte [illegible] ad illicitum ipsi quod contingit quod sicut quidam ipsi non serviunt scientes et amantes propter vim passionis ad aliud impulsi. Sic ad [illegible] philosophi se habent quosdam quod multa scientes [illegible] et amantes tamen vi passionis [illegible] non serviunt [illegible] non stat oportet tertium esse scilicet potentiam amorem et virtutem et hoc est valde bona [illegible] tractatu de [illegible] salvantibus [illegible]. Sed tamen dicit simpliciter autem quecumque in legibus [illegible] quantum salvat politiam et tertia hoc [illegible] hic [illegible]. Scilicet ex sententia ad politias et leges statuta diligentie observentur quia multum volentes salvare politie [illegible] non volentes [illegible] quod hoc est maximum elementum salvans politie [illegible] transgrediuntur quia sicut [illegible] communis [illegible] medium in figura [illegible] membra

transgressum dissolvit politiam [illegible] [illegible] in politia extensum nimis vel attenuatum nimis solvit politiam vel destruit ordinem politie quam medium habet [illegible] ordine et totaliter [illegible] solvunt ordinem pulcritudinis politie et tandem corrumpunt politiam [illegible] et hoc est [illegible] sic ordinandum est. Similiter autem super salvant politiam [illegible] in legibus statuta [illegible] diligentius omnia hoc salvat politiam et dat exemplum id est [illegible] quod sepe dictum est [illegible] elementum hoc est [illegible] principium. Prevaluit [illegible] sic multum [illegible] quam vult politiam quam non vult [illegible] firmare [illegible] non audent se opponere valentiori et hoc est principium. Ipsi omnia autem hoc que scilicet lege statuuntur ut salvant politiam oportet non latere legis latorem quia [illegible] latere [illegible] politie et hoc est potissima [illegible] quam medium id est quam medium [illegible] in politia [illegible] hoc solvit politias et salvatio hoc salvat eas et hoc ponit exemplum dicens [illegible] id est [illegible] democratiam solvunt democratiam scilicet nimis extensa vel nimis remissa et aliis politiis est similiter et hoc est et olygarchiam multa scilicet solvunt olygarchiam scilicet extensa nimis vel remissa nimis et non [illegible] [illegible] nimis emungere elicit sanguinem et dat exemplum [illegible] ibi [illegible] putant hanc esse virtutem in extremo scilicet [illegible] medio trahunt medium ad excessum id est ad extremum ignorantes quemadmodum [illegible] bonum est [illegible] quod rectitudinem [illegible] pulcherrima [illegible] membrorum ad aquilinum nasum vel simum in medio scilicet [illegible] et talis est ad [illegible] pulcher [illegible] nasi [illegible] ad aspectum [illegible] hec [illegible] [illegible] magis ad excessum [illegible] quidem [illegible] hoc est tollet [illegible] mediocritate [illegible] pulcherrima [illegible] est nasus. Finaliter [illegible] mediocritatem ad excessum ita tollet pulcritudines [illegible] ita quod [illegible] nasum faciet apparere [illegible] excellentiam et defectum ita scilicet quod [illegible] in toto figura et hoc sit [illegible] excellentiam [illegible] [illegible] ab [illegible] a medio relicto [illegible] pulcritudinis et [illegible] ordinem [illegible] se habet [illegible] aliis politiis [illegible] sicut [illegible] democratiam [illegible] politie [illegible] [illegible] attendunt [illegible] olygarchiam et democratiam [illegible] contingit ut hec [illegible] ordinem [illegible] et [illegible] et dicit qualiter [illegible] enim [illegible] [illegible] optimo ordine [illegible] olygarchia vel democratia [illegible] autem [illegible] magis attendit [illegible] olygarchiam vel democratiam [illegible] a medio [illegible] [illegible] intendens deteriorem faciet politiam que [illegible] politie [illegible] politiam faciet [illegible] corrumpit aliam ordinem [illegible] politie. [illegible] non ignorare legislatorem et politicum principem scilicet qui dicuntur [illegible] quilibet scilicet salvant politiam et quilibet corrumpunt democratiam et illa corrumpunt democratiam et illa olygarchiam salvat et corrumpit olygarchiam. Hec enim [illegible] politie ordine [illegible] [illegible] [illegible] et ponit [illegible] [illegible] esse [illegible] sine divitibus et sine multitudine [illegible] sive [illegible] [illegible] hec [illegible] est [illegible] [illegible]

et in phalanas dicit medium et securissimum quod est medium [illegible] inter insignes et pauperes [illegible] qui sine excessu legibus corrumpunt polit[iam] et id non expedit tales leges ponere peccat et tales [illegible] in democratia et olygarchia respondit qualiter peccat dicens [illegible] In democratiis quidem demagogi [illegible] qui sunt principes multitudinis et hoc est vbi multitudo domina legum [illegible] sicut in athenis democratia est dominans politia [illegible] multitudo democratia [illegible] ostendit qualiter peccat dicens [illegible] faciunt semper demagogi pugnantes cum divitibus [illegible] civitatem et id expedit [illegible] contrarium [illegible] [illegible] in democratiis [illegible] ut insignes qui [illegible] ut [illegible] et non insurgerent contra insignes et salvabitur polit[ia] et ponere [illegible] ad utrumque [illegible] debant et statuebant talia [illegible] in olygarchia [illegible] insignibus et agant mala [illegible] [illegible] quaecumque [illegible] mala [illegible] [illegible]

[illegible]

Alietate honestam et [illegible] ut dicat tullius et glorificat legum [illegible] a bonitatibus polytizantibus [illegible] est polit[ia] [illegible] lege [illegible] si [illegible] erunt [illegible] et erudi[illegible] ad polit[iam] [illegible] quale [illegible] est [illegible] [illegible] semper sic leges democratice erudiunt [illegible] democratie [illegible] et olygarchie sunt leges olygarchice semper erudiunt [illegible] est quod [illegible] est [illegible] ad [illegible] passiones plus [illegible] civitate semper est [illegible] et erudit [illegible] quod [illegible] ad quod erudita fuit [illegible] olygarchizantes et democratizantes [illegible] nolentes [illegible] quibus [illegible] quod olygarchizare [illegible] erudita democratizare in [illegible] et sic salvatur polit[ia] [illegible] in olygarchia [illegible] insignes et potentes [illegible] [illegible]

[illegible]

[illegible] et salvantur [illegible] [illegible] politia [illegible] politia [illegible]

extremis utriusque scilicet tyrannus. Et autem sicut dictum est primo, id est, concludit ex dictis quod restat determinare de modis quibus corrumpuntur et quibus salvantur singulae species, id est, salva reddit principatus politici. Illud, id est, principatus et fere omnes politiae et hoc primo quod dicit et subdit de regione monarchiarum et est sensus sua intentio quod secundum conclusum dictis circa politias sunt transmutationes et salvationes dicenda sunt de transmutatione et salvatione monarchiarum, regno scilicet et tyrannide. Et tamen ponit quod transmutationes eius politiae oriuntur ex politiis. Regnum quidem secundum aristocratiam, tyrannis autem ex oligarchia extrema et democratia ultima, sicut dictum est in aristocratia ex qua principatur totus ut unus non ut singuli. Despotice principantur subiectis non unum ut liberos sed alium ut servos et ideo regnum est ad auxilium politiae et tyrannis pessima est transgressio ad nocumentum politiae. Et hoc planissime cavet infra quae sic ordinanda est et regenda dicetur. Secundum autem illa dicta circa politias sunt et cetera quae accidunt circa regna et tyrannides. Deinde ponit rationem. Regnum quidem super sic secundum aristocratiam tyrannis. Et ex oligarchia extrema apponit extremam autem dicit intensam secundum potentiam et oppressionem, et democratia illa scilicet quae intensio ultima de distinctione democratiae illam ponit cum scilicet totus populus non ut singuli sed ut unus despotice principatur et ex hiis concludit quod tyrannis inter omnes transgressiones maxime est nociva subditis velut transgressio ex duobus malis posita et hec transgressiones et peccata utriusque et hoc est quod dicit et transgressiones et peccata habens quae ex ambabus politiis, oligarchia scilicet extrema et democratia ultima. Quae sunt nocentiores aliis et ex hiis dicit generationem [illegible] et hoc est subdit. Regno mox ex contrariis utriusque monarchiarum scilicet regno et tyrannide. Et quod quoniam regnum quidem, id est, ad auxilium a populo epieikes hoc est virtuosis. [illegible] dictum est et ponit rationem sumptam ex hiis quae dicta sunt in tertio ethicorum et hoc est et instituitur rex ex epieikeis hoc est donis virtutum hoc est iustitiae excellentiam secundum eum et hoc est secundum excessum virtutis vel actionum quae sunt a virtute sicut in VIII ethicorum dictum est vel secundum excessum talis generis quod fiat ex virtuosis quod sicut dictum est magis de regno. Reges autem instituuntur secundum genus successione eo quod videbatur non esse bonus cuius pater est bonus. Tyrannus autem ex populo et multitudine instituitur ad insignes, hoc est contra insignes ut a tyranno reprimantur et hoc est quod ipsi populi nihil molestentur ab ipsis insignibus scilicet et hoc fiat ex populo hoc facto, id est, ex illis quae accidunt et dicit quod fere, id est, plurimi tyrannorum facti sunt ex demagogis ut sepius manifestum est. Et est dicere hoc est quod alii facti ex regibus corruptis et transgredientibus ordinem regni. Qualiter autem ex demagogis subdit credibiles facti hoc est quod credentia a fortiori exterminare insignes et hoc est hoc quidem, id est, scilicet civitates hoc modo, id est, adhuc sine constitutae tyrannides, iam scilicet quantitatibus augmentatis. Cum insignes incipiunt oligarchice opprimere populum [illegible] cum civitates illas. [illegible] auctoritatis ex regibus transgredientibus prius et magis [illegible] hoc est similiter [illegible] ipso ex regibus transgredientibus superstituunt tyrannos. Unde Genesis X legitur quod Nemroth apud

[illegible] capio incepit opprimere populum et Iudas agens contra civitatem in qua constitutus est tyrannus et regale tempus prius et secundo est quod dicit initium et hoc est hoc, scilicet tyrannides facte sunt ex elatis ad principes principatus et potestates

ex antiquis, id est, antiquis civitatibus. Et populus invalescentes in tenuerunt multo tempore ordinatores populi hoc est qui olim aut multum tempus custodiunt urbes et in eis collegium [illegible] et perspectivi hoc est illos ponebant loco prospectorum quod prospicere et cavere debebant populo ab incursu hostium. Hec autem scilicet gentes et civitates ex polytarchiis potestatibus scilicet ordinibus eligentibus unum super instituebant aliquando dominum ad maximos principatus scilicet monarchiis et ponit rationem omnibus enim inerat modus iste unum dominum hoc ad esse de facili hoc est ut de facili efficerent si tantum voluissent tyrannus scilicet monarchiis [illegible] quia excellebant alios. Hunc quidem hoc est quibusdam regales principatus hoc est monarchias scilicet tyrannus ex populo et principalibus hunc autem hoc est alius [illegible] locum quod est honoris [illegible] scilicet regibus [illegible] prius est, id est, ut dicit philosophus exhibuit excellentiam [illegible] virtutis et dat exemplum velut Phidon qui ut supra imperio dictum est [illegible] legislator fuit circa Argum tyrannus [illegible] de hiis qui ab insignibus defenderunt populum et alii tyranni constituti similiter regno tunc existente super circa Argum [illegible] circa mare [illegible] navium fuit multitudo alii tyranni instituti sunt ut defenderent populum [illegible] navali bello [illegible] impugnantibus et dat exemplum de aliis qui et circa Ioniam id est circa [illegible] sunt [illegible] et Phalaris ex honoribus super sunt instituti [illegible] Leontinis nomen est civitatis [illegible] et Cypselus in Chorintho sic est institutus Peysistratus Athenis sic super institutus est et Dionysius in Syracusis quae est civitas Siciliae quae quondam magna gloria [illegible] super sic est institutus et subdit generaliter et alii eodem modo super sunt instituti tyranni ex demagogis seu demagogiis [illegible] hic concludit [illegible] et hoc est sicut quod diximus regnum instituitur sive secundum aristocratiam hoc est principatum virtutis et dignitatem et hoc est secundum dignitatem id est virtutem scilicet vel secundum propriam virtutem quod id [illegible] vel secundum genus quod scilicet secundum virtutem claram dignitatem habent vel secundum beneficia quod scilicet alius imperii oblatum vel secundum hoc scilicet virtutem et beneficia et potestatem quia subiectos defendere et tuere poterunt et ponit modos omnes, id est, reges enim beneficiasserunt vel potentes super beneficiare gentes dum adepti sunt honorem huius regalem scilicet et multiplicat hunc modum et hoc est hii quidem secundum bella prohibentes servire et ut civitates subiecerint hostibus ad servitudinem sicut Codrus qui sic bellum adhuc suscepit ut civitas [illegible] liberavit hii autem liberantes a servitute subiectos sic Cyrus rex Persarum qui liberavit [illegible] Nabuchodonosor et Babylonem [illegible] Et ponit alium modum vel quia instituissent et acquisivissent regnum et regionem sicut Lacedemoniorum regnum ut visum libro secundo in quibus reges sunt propter beneficia et propter virtutem sic constituti sunt et Macedonum in quibus regnavit Alexander qui multa regna sibi subiecit in quibus reges sic instituti et Molossorum in quibus reges secundum virtutem et beneficia sunt instituti et concludit dicens generaliter rationem illi volente id est rex esse secundum primam intentionem institutionis ut quae quidem possident illas sine iniuria sint et multitudo nihil iniustum patiatur [illegible] ad

dimicet plus aut nulla sustineat iniuriam a diuitibus
et sic terminata est pars de origine in regimine regni
et tyrannidis. Consequenter incipit dare differentiam regni et tyrannidis
quantum ad intentionem finis. Dicit tyrannus autem sicut dictum est
saepe ad nihil commune respicit, hoc est non intendit utilitatem
communem, et hoc est quod sequitur nisi propter hoc est privatae utilitatis
gratia, et ideo scopus est et intentio tyrannica quod delectabile
pecuniarum scilicet, et non commune. Regalis autem monarchiae est in-
tentio quod bonum sive virtutem propter quod sunt bonum politiae, et inde
distinguit regalem monarchiam et tyrannidem. Consequenter dicit ulteriorem
differentiam propter quod concupiscentiam quae quidem pecuniarum scilicet ad
utilitates est tyrannica, illa autem quae est ad honorem quod
est proprium virtutis est et magis regalis. Consequenter adhuc ponit
aliam. Et custodia quidem monarcho quasi firmiter in
potestate civili quod ex civibus datur qui custodiunt regem,
tyrannica autem custodia est per extraneos quia de civibus non
confidit, et hoc manifestius expositum est quod tyrannus violen-
tor est civilitatis et de civibus non confidit sed de extraneis.
Consequenter ulterius ostendit aliam differentiam quod quidem ex tyrannis
mala et quae mala oligarchiae et quae democratiae et quae ex oligarchia habent
habent mala. Manifestum super est ex oligarchia scilicet quod habet mala
ex quo finis oligarchiae sunt divitiae privatae, et ideo quod tyrannis
habet mala oligarchiae ut paulo ante dictum est nihil fiat nisi propter
lucrum proprium, et ideo exactiones habent onerosas et iudicia iniuste
iudicat ut in aliis dictum est determinate, et hoc est quod sequitur.
Sic etiam scilicet intentione lucri privati. Nam est custodia quae
datur ei ab extraneis et divitias privatas et [illegible] inde
cedit propter quod ipsi scilicet tyranni et oblationem armorum faci-
unt sibi ut nulla civitas inermis sit et resistere non
possit et est proprium tyrannidis turbam autem civitatis
suspectam habere et ideo eam a civitate repellere scilicet [illegible]
tradiat [illegible] ut cives [illegible] et demorari
in domo quibuslibet [illegible] et non venire ad bellum [illegible]
custodiam. Consequenter ulterius ponit aliam differentiam communem
ambabus oligarchiae et tyrannidis quae oritur ex ipsis [illegible] hoc
quod dictum est scilicet non confidere civibus nec de turba [illegible] ex
democratia autem ultra dictum habet et [illegible] opprimere insignes et
[illegible] occulte per directiones et manifeste perpulsiones
et hoc est fugare ex civitate tamquam machinatores [illegible]
et impeditores tyrannidis ipsorum et hoc est ad istud principium
ipsorum qui scilicet sunt [illegible] tyrannides et oppressiones civitatis [illegible]
causam [illegible] scilicet insignibus autem et insidias huius quod ty-
rannus principari et inducit adhuc consilium Periandri [illegible]
[illegible] expositum est et hoc est [illegible] Periandri ad Thra-
sibulum tyrannum sunt excedentium spicarum volentibus ipsis
[illegible] non volentibus quod insignes nolunt tales tyrannos
principari sed ipsi tyranni per violentiam volunt principari [illegible]
[illegible] hoc est excellentes cives auferre sicut [illegible]
excellentes spicas evellunt [illegible] sufficient [illegible]
[illegible] et exponit metaphoram inductam [illegible] optimum hic
[illegible] excedentes civium [illegible] ne impediat tyrannum et sui
[illegible] iniquus. Et sic finita est pars de divisione regis et
tyranni [illegible] fines. Et incipit pars de causis insurrectio-
num contra tyrannum et hoc est sicut [illegible] dictum est [illegible] dicit
quod [illegible] dictum est sed non [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] principia scilicet tyrannidis

et regnum quas putavit esse politiae esse ex quibus [illegible] tyrannus
et regnum et quas monarchias quas [illegible] politiae et [illegible]
[illegible] illa causa esse in [illegible] propter iniustitiam [illegible]
[illegible] iniurias earum et oppressionibus et propter timorem et propter
contemptum quod scilicet aggrediuntur contemptum et propter [illegible]
tyrannos [illegible] subditorum insurgunt ad illas [illegible]
ad tyrannicas [illegible] et [illegible] [illegible]
quae iniustitias [illegible] sive [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible] et propter [illegible] quod scilicet [illegible]
[illegible] et ostendit hoc quod [illegible] scilicet [illegible]
[illegible] tyrannidis et hoc est [illegible] fines [illegible]
[illegible] [illegible] tyrannides et regna et [illegible]
fines [illegible] quia ad tyrannos [illegible]
[illegible] quia ad reges [illegible] monarchiae tyrannis [illegible]
regibus quae [illegible] et ideo insurgunt [illegible] Consequenter
dividit insurrectiones [illegible] quae [illegible]
hoc est quaedam ad corpus [illegible] [illegible]
[illegible] auferunt principatum [illegible] [illegible]
hoc autem hoc est quaedam alia ad principatum [illegible] auferunt
principatum [illegible] et ostendit [illegible] quae sunt ad [illegible]
quae quidem [illegible] insurrectiones [illegible] propter contumeliam [illegible]
scilicet [illegible] tyranni [illegible] [illegible] sunt ad
corpus hoc est [illegible] principi auferatur et [illegible]
contumelia [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
inferantur contumelia [illegible] [illegible]
[illegible] est [illegible] [illegible] [illegible]
plurimi [illegible] insurgunt sicut [illegible] dicit [illegible]
[illegible] [illegible] sanguinis [illegible]
[illegible] [illegible] appetit [illegible]
[illegible] Consequenter [illegible] insurrectiones [illegible]
[illegible] [illegible] contumelias illatas [illegible]
[illegible] [illegible]
propter timorem [illegible] [illegible]
est autem propter contemptum [illegible] [illegible]
[illegible] insurgunt [illegible] [illegible]
excellentiam hoc est non insurgunt ut auferant [illegible]
[illegible] dignitatem [illegible] auferant [illegible]
[illegible] [illegible] voluntatem [illegible]
[illegible] [illegible] Consequenter
ponit [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
est insurrectionem et hoc est [illegible]
[illegible] hoc est quod tyrannus [illegible] hoc est [illegible]
[illegible] Armodii [illegible] sororem et [illegible]
[illegible] Armodio. Consequenter ponit causam [illegible]
[illegible] Armodius [illegible] sororem [illegible]
super insurrexit Aristogiton [illegible]
Armodii propter Armodium [illegible] Armodio [illegible]
[illegible] insidiam [illegible] Periandro [illegible]
principatus [illegible] et hoc [illegible] tyran-
no [illegible] insidiam [illegible] et ponit [illegible]
[illegible] ipse [illegible] hoc est [illegible] interrogante
[illegible] [illegible]
[illegible] Armodium [illegible] et hoc [illegible]
intelligentes [illegible] [illegible] [illegible]

repulisset secrete arimodum insurrexit et occidit pyra
norum. Et addit sextam insurrectionem. Sic secunda ut dicit glosa
est philippi qui fuit pater alexandri et cognomine vocatur
aridenis et fuit pater arideum et fecit libros de ponione
de turcionibus planetarum de quibus dyo mentione fecit
in epistola ad apollifanum et quod insurrexit quidam apoyta
nus vocatus et hoc est quod dicit sed insurrectio philippo sed et philippo
ipsum apoycamo machinante. scilicet philippum et ponit causam
quia provide contumeliam pati ipsum sub pyagolo quodam duce
ipsius et adiutore alius est et quod arrubia pym qui iniecit
phylippum et fuit tyrannus sive magnus ypodeus hic est
gnarus ipse hic vocatur abyppo quia est sub et deus quod est gnarus
vocatur et ponit causam quia insultavit aditamentum ipsius scilicet
philippus et ideo provocatus et ambiens insidiari philippo
et machinari sunt secundum eum. Et ponit tertiam et sequentem scilicet
insurrectio eunuchy cuiusdam castrati qui vocatus est
uagoras et erat cyprius et ponit causam quia nil suaderi
occulsauit filium eo quod esset filius eunuchy occidit nikoru
scilicet antiquissimis patrius contumeliam insilio dicens et septe
causas insurrectionis fuit invicem sive invicem. Et ponit
generaliter de omnibus talibus dicens concluens insurrectiones
fiunt sive et id est propter aliqui monarchiam tyrannorum
scilicet et regum invicem verecundia fecerunt expulsiones et daret
velutum quod scilicet insurrectio cratheri cuiusdam insurgentis
nomen est adarcheus tyrannum quidam scilicet in ideo arch
et graviter ferebat ad colloquium et exprobrabat collo
quiales iniuria obtinendo. Et ponit causam quidam scilicet
ex qua occasione acceperunt insurgentes contra eum et hoc
quod illustrantem maiorem fuit occasio occasio est nec
coadunatur cum ea quod filiarum suarum illam dedit cum tamen
expulsis ipsi quod incurrens contra eum hic nec cum fuit quod et
probat intentus dicendo. Et ponit causam est quod fuit occa
sio dicit et parte quidem scilicet seniorem filium sine antiquiorem
quia senior est masculini generis eo quod tenet non ope
ret mulierem et in est et masculini generis senior et non
animus sed aliud spatium mox destructis vim annis
omnes deruunt quod sibi phineas dixit esse primitiam ibi de
lo scilicet propter bellum inventum revelatione primitiarum amuforem
filiam et arrabem qui unitate ad invicem proles phineas
et illam dedit regi cuidam elymeyas nomine nuptiorem
dedit filio eidem regis amplitudine nunc existimans unquam
illam ambiens scilicet nichil differre apyhetri scilicet unam illa non
fuit eum insurrectionis sed occasio. Et aliud aliquid
et eum qui cleopatre que regina fuit egypti et huius
filium et quod quidem insurrexit et ponit quod causam de ab
alienationis quia scilicet se aptolomeo parte filio alie
navit patri erat gratie fratre et quam cleopatram
advenale gratum quia scilicet illum inde noluit. Cum tamen
aut super terram filium cleo pater hoc est et illa noctem la
pissam scilicet de tumente lapissa natus propter eandem causam
et ponit causam tamen scilicet in ante illa statuere indecenti
ipsius quia scilicet rivus erat et id accepit illum contra est
non decoxit illum sponder hic est cum autem spopondit
et id ille insurrexit propter contumeliam exprobrationis
sibi factam et non propter amicitiam et reginam prius
dictam collocutionem quod scilicet cum colloquium fuerat in

tractatu de tradenda cleopatra. Et ponit aliud exemplum de
contumelia pyrrum et et erachides duo fratres dyonisiorum
de tali loco non pervenerunt patri suo quia fecerunt ausi
pus filii pervenerunt patri suo simphein inferunt propter
contumeliam quam scilicet quia impie fratrem esse vexabant.
Et ponit adhuc aliud exemplum adamas et dilectus re
gis amicula athoyo quia pro exitio exitialis hic est autem
fuit alypo et sic contumelia passus et quod omnia reducta
non in reductionem et exemplum fluvie contumelia est autem ut
quod ad insurgit invicem principis id quod iusti sed dicit gylla
hic est et precedit quod incorpus afflicti fuerit persumilis vita
scilicet tirum providam hii qui destruxerunt invicem et plures
hii invaserunt tamquam iniuriam passi aliud destruxerunt
et conniaserunt et ea que est principes insidiantes iniuria
et ea que est regales potentatus et dat exemplum velut in
mytilena insula est in mari inter graciam et apuliam
oregiades quidam nobiles penthalidas gentes quidam se
arestantes et illuanes eum et suos tozinos enim cum ami
cis qui invicem cum percutit et addit et postius sim
tes penthilum quidam cum plagas accepisset ab eo et ab uxore
vie exitus cum quod magnum reputavit contumeliam pre
mit illas putans prevaleus eisdem. et adhuc ulterius in
ducit exemplum adiacem et insurrectionis archelai qui fuit
filius herodis decanicus nomen est cuiusdam dyu fuit eam
cervans hic est provocans insurgentes contra archelaum primus
fuit dyu scilicet ponit autem causam nec cum autem ipse quod ipsum tra
didit archelaus flagellandum eumpedi poete cum
pedes autem timuit mira in modo autem et molestat erat
illis cum ipse scilicet decanicus aliquam contumeliam adiecit se
tam enim quo fervebat eumpedes et subiungit generaliter
de talibus contumelia adimum principales et hic est et aliis
ad inutilia propter tales ens sunt quidem per ea fuerit scilicet occisi
hii autem hic est aliud insidias passi sunt et sic finite
sunt et ire et insurrectiones invicem et vel contume
lie. Similiter autem et propter timorem hic incipit secundus in
quo enumerat causas ire et ponitur et insurrectionis propter timorem
quia se timens aliquis tyrannus vel princeps fuerat et
meri et hic est similiter autem et propter timorem et tangit cum
ibi unum in ad erat hic est causa sup. sup enumerat propter quod
insurgit aliquis inimicum principis vel tyrannum sicut in
monarchiis scilicet sicut insurgit in monarchias et dari
velut verses archapanes sup. insurrexit timens
de criminatione que est darii regem mortem quia darius
suspendit quidem cum non iussisset verses illos su
spendi sed putabat indulgeri ab dario propter tenta scilicet
propter illos qui fecit recordabat et in omnibus nisi non
non ulius multiplicando exemplorum tamen ad dictum
proclamavit nisi ullum quod nimis amor qua ad se minus
fuerat tamen saepe est eum insurrectionis aliquorum vivorum
ipsius et persequens adeum sed sicut dictum quod est exempli
ut aliud dicit est infima parte huius capituli et ponitur de
sardonapulum de quo dicitur quod hic voluit esse clausus
cum mulieribus invenius quod utens quidem est mulieribus
se gerentem scilicet alapasim alapizantem nisi in de
lectabat ut dicitur in eius eo quod totum resolutus voluptatem
summe bonum reputabat sed tamen hic de fabulantes dicit

poete. Si et ut de nullo dicatur vere cum de alio talia fuerint
erit utique hoc, idest quia talium illustrium, scilicet precipue sic facientium ex
indignatione talis vite aliqui insurgere contra eos. Sicut et
turpissimam vitam eligentes et bestialitudine, sicut de Dyonisio
quidam potius pecudum vitam eligente qui voluptatem suam
nullum bonum reputavit. Sic quidam Dyon quidam insurrexit propter
despectionem vite eius cum sic se haberet, quia despiciebat eum
et propter hoc ebrium et ideo insurgens contra eo quia contempsit pe-
nitus propter vitam turpissimam quam agebat et ponit consequenter
dicto ea, et hoc est. Et amicorum autem quidam idest consanguineorum
quidam insurgunt propter despectionem talis vite cum intelligerent
eundem eligentem summum bonum putare ut dicitur, ineptum [illegible]
pecudum vitam eligentes quia contra tales nunc est indignus
et adiungit causam quare quidam insurgunt contra tales amici. Ali-
amicorum autem quidam insurgunt propter despectionem, hoc est quia ta-
les despiciunt et contempnunt tales propter hoc quod confidunt dicitur et hoc
est propter confidere idest contempnunt tamquam obliti, hoc est quia sunt
obliviosi insurrectionis eo quod non curant nisi de voluptatibus
et omnia sunt [illegible] quia possunt optime preparari
eorum et ideo modo quodam propter vitam illorum et modo quodam propter
contempnere illos insurgunt tamquam potentes idest tales con-
[illegible] quia talibus inferri posset propter potentiam quam
habent invadunt tales de facili sicut invasit [illegible]
[illegible] ducentes exercitus monarchias et dat exemplum. Sicut
cyrus [illegible] astyagi idest filius [illegible]
[illegible] contempserunt et potentiam baltasar idest filii
nabuchodonosor propter potentiam quidam in opere fuisse hoc
est quia baltasar [illegible] vitam ducebat [illegible]
[illegible] ad voluptatem [illegible] et delicias cum concubinis et
voluptati sic deditus sicut legitur in Dan. capitulo v.
quia in ipsa nocte qua baltasar convivium bibit in vasis aureis
que tulerat de templo domini de ierusalem in babilonem cum
concubinis et laudabat deos suos, apparuit manus scribens
in pariete Mane techel phares, quod interpretatus est
Daniel: appensum [illegible] et divisum eo quod regnum suum
appensum et inventum minus habens et divisum est et datum
[illegible] et ideo [illegible] eadem nocte invasit eum cy-
rus astyagis filius, et quia ipsum vidit delicatum et [illegible] op-
tinuit regnum ipsius. Et dat dehinc aliud exemplum [illegible]
quidam de [illegible] regione [illegible] quidam tyranno
existenti dux exercitus sic super [illegible] monarchiam
et regnum. Et hec sunt [illegible] ex quibus [illegible] contemptum
[illegible] principis insurgere regnum ipsius [illegible]
subdit consequenter [illegible] propter plura horum propter contumeliam
[illegible] et contemptum insurgunt et dat exemplum [illegible]
eos propter immundam et bestialem vitam [illegible]
[illegible] eorum [illegible] et dat exemplum sicut ary-
obarzanes [illegible] insurgentis fuit aryo-
barzanes [illegible] vocabatur [illegible]
sicut [illegible] quibus [illegible]
ad [illegible] quibus aperte [illegible]
[illegible] invadere tyrannos et reges et hoc est [illegible] autem
propter hoc [illegible] invadunt illi, scilicet qui [illegible] super [illegible]
audaces idest [illegible] et magnanimi et honore [illegible]
[illegible] hoc est [illegible] victoriam re-
putant honorem ut fortes milites fortitudine

a monarchiis scilicet regibus et tyrannis quos expugnant
hoc est reputant summum honorem [illegible]
[illegible] super magnos audacia
est super [illegible] quas alias [illegible] scilicet
et audacia [illegible] de facili [illegible] scilicet
faciunt insurrectionem contra monarchias quamvis hoc [illegible] fal-
lat quia sicut dicit poeta audaces fortuna iuvat non
omnibus horis. Et adhuc supponit aliud [illegible]
[illegible] monarcharum [illegible] Eorum autem qui propter amorem hono-
ris ut scilicet sine infamia [illegible] audent attemptare
contra magnos homines est alius modus [illegible]
[illegible] illud [illegible]
[illegible] incendit capitolium quod in
honore deorum [illegible] fuit et cum [illegible] quererent [illegible]
quid id faceret quia nemo loquebatur de ipso [illegible]
ad de ipso et sic maneret [illegible] ingenium [illegible]
memoria eius capitolium incendit et templa deorum
[illegible] et hoc est quod dicit quia quidam insurgunt contra monarchias
ut [illegible] honor [illegible] de ipsis quia scilicet hoc tam magnum au-
si sunt facere et hoc est. Eorum autem qui propter amorem honoris in-
surgunt est alius modus [illegible]
[illegible] sicut quidam tyrannos invadunt [illegible]
[illegible] intendentes lucra magna quia scilicet possent [illegible]
[illegible] talibus et honores magnos dignitatum quas acci-
piant regnantes [illegible] existentes [illegible] hoc est quos
[illegible] illi quos expugnant hoc idest non attenden-
[illegible] movet eos ad insurgendum [illegible]
insurgere qui propter amorem honoris insurgunt [illegible]
[illegible] hoc idest non movet eos ad insurgen-
dum sed sola gloria quia hoc scilicet audent attemptare et hoc est
quod addit [illegible] scilicet [illegible] dignitas
attemptare [illegible] ac si neque alia aliqua actio
non [illegible]
[illegible]
apud homines [illegible] monarchas invadunt non po-
[illegible] volentes [illegible] gloriam et famam [illegible]
[illegible] tales paucissimi [illegible]
[illegible] audacia non inveniunt propter
hoc [illegible] in tyrannos et monarchas
[illegible] tales nichil curare de eo quod salvari
[illegible] de salute [illegible] ad [illegible]
[illegible] infamia [illegible]
debeat [illegible] in actione insurrecti-
onis quibus [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] Dyonis [illegible]
[illegible]
eligentem ut dicitur in [illegible] adventus Dyonisii [illegible]
[illegible] tyrannum [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] mor-
[illegible]
[illegible] repu-
tabant indignum [illegible] optimam [illegible]

reputantes se permutatione talis tyranni [illegible] subsunt
hoc est quod dicit de tribus causis insurrectionis. ¶ Circa
ultimum autem postquam exsequitur est de causis quibus et ex
quibus corrumpitur tyrannis ponit hic modos corruptionis
eiusdem tyrannidis iuxta cum aliis politiis et hoc per hic tres
partes. in prima ponit corruptiones tyrannidis iuxta
cum aliis politiis. secunda ponit duas causas propter quas maxime
insurgitur contra tyrannidem ibi adhuc autem et contemptu du
dualis autem existentibus causis. tertia ponit causas [illegible] cum
aliis [illegible] et deinde ultimo dicit ibi. vel in summa
est dicendum. prima autem plana erit cum exponere litteram. quia littera
plana est et nichil habet difficultatis dicit quod corrumpitur
autem tyrannis sicut et monarchie quedam et politie uno quidem
modo sicut aliarum politiarum unaquaeque et tangit modum
ab extrinseco id est contrario et exponit si scilicet sit contraria aliqua
politia que vincat illa destruit istam et ponit modum et hoc
est similiari quidem id est palam. et exiliter ad tyrannidem
propter contrarietatem electionis civitatum quia tales dignitates similia
vel ad similem politiam et sic erit similiter ad tyrannidem et
destruitur tyrannus sive autem volunt super similiter
potentes gaudent ad contrariam politiam et sic destruitur tyran
nus sic destructa est tyrannis domiciani qui [illegible]
senatorum [illegible] tradi domicianum et [illegible] inde
[illegible] locis [illegible] in urbe et [illegible] lapidibus [illegible]
[illegible] sic politia [illegible] ibi. deinde quod
tyrannidi [illegible] sicut [illegible] siculis [illegible]
[illegible] eiusdem [illegible] [illegible]
[illegible] democratia id est ultimo dicitur quedam tyrannis [illegible] et
hoc [illegible] tyrannidi [illegible] et destruit insurgente
populo in tyrannum et hoc est quod addit. tercio deinde tyrannis
ultima est regnum et [illegible] destruit tyrannidem
propter contrarietatem politie. id est quia ille maximus [illegible] tyrannus
[illegible] et [illegible] et contraria est
tyrannis regno et [illegible] et est pessima regnum [illegible]
[illegible] ut dictum est [illegible] [illegible] quod [illegible] et
[illegible] solvitur et corrumpitur tyrannus et deinde dat
exempla. [illegible] quod [illegible] melius [illegible] cum
[illegible] et hoc est quod lacedemonii qui [illegible] se regnum
[illegible] ut in [illegible] de politia lacedemonie
dictum est plurimas dissolvit tyrannides [illegible]
[illegible] ad se [illegible] subiectis [illegible]
adducit aliud exemplum et [illegible] in ytalie [illegible]
[illegible] ut dicit [illegible] quedam magna [illegible] vocabatur
[illegible] regnabat [illegible] tyrannus quo
[illegible] sicut [illegible] dissolvebat
tyrannides. non [illegible] tyrannos [illegible]
adhuc [illegible] dissolvendas et hoc est aliter [illegible]
super dissolvit [illegible] augeret [illegible]
quia sicut dicit in ethicorum [illegible] malum [illegible] et [illegible]
destruitur propter quod dicit [illegible] est [illegible] malum et [illegible]
assignationem [illegible] et hoc est [illegible] qui [illegible] tyra
nidis [illegible] seditiones fecerunt sicut qui
[illegible] tyrannum antiquitus [illegible] et nunc [illegible]
[illegible] illa que [illegible] super [illegible]
[illegible] et [illegible] quoniam [illegible]
[illegible] et [illegible] dissolvit [illegible]

quia quando tyrannus thrasibulo [illegible] quorum [illegible]
[illegible] potentia nullo [illegible] gelonis [illegible] [illegible]
et ad delectationes excitante ut non [illegible] et [illegible]
[illegible] delectationi potestatis ut ipse scilicet [illegible] delectatione
[illegible] et sic dissolveretur tyrannis non [illegible]
[illegible] hoc est amici gelonis [illegible] ne tyrannus [illegible]
dissolveretur [illegible] thrasibulus [illegible] [illegible]
[illegible] et [illegible] simul [illegible] et [illegible]
[illegible] potuit [illegible] de [illegible] scilicet [illegible] annos [illegible]
qui tyrannidem voluit servare et dat modum aliud exempli
quod [illegible] qui postea tyrannizabat [illegible]
[illegible] super [illegible] hoc est [illegible]
illum [illegible] [illegible] et [illegible]
et sic soluta est tyrannis. ¶ hic [illegible] ponit
duas causas propter quas maxime insurgitur contra tyrannos odium scilicet et contemptum
et hoc est dualis autem existentibus causis propter quas maxime insurgunt cives
scilicet et [illegible] contra tyrannos. scilicet odio quia odio [illegible] diligibi
les se non exhibent et [illegible] illorum [illegible]
tyrannis scilicet odium quia omnium corda contra se provocant [illegible]
[illegible] bonum [illegible] [illegible] contemptu [illegible]
dissolutiones tyrannidis [illegible] id est contemptum [illegible]
[illegible] potestatem. [illegible] nolunt contemptum [illegible]
[illegible] se tyrannos [illegible] dissolvunt tyrannidem [illegible]
[illegible] contemptus [illegible]
[illegible] est [illegible] de tyrannis [illegible] qui [illegible]
contemptus et deinde quod contemptum dissolvit principatum tyrannidis [illegible]
[illegible] et hoc est [illegible] super. quia [illegible] de odio [illegible]
contemptu. super est quidam id est qui [illegible] principatum [illegible]
[illegible] principat [illegible] illorum. scilicet [illegible]
et exhibitionem honoris debiti principibus [illegible] dicit
[illegible] senatus [illegible] imperatori volunt [illegible] hono
rem debitum dixit imperatori [illegible] principum
[illegible] et senatorem [illegible] principem [illegible] et dat
[illegible] destructionis principatus [illegible] [illegible] super
principatus [illegible] ut est dictum [illegible] super contemptus [illegible]
et dat [illegible] [illegible] id est ad [illegible] impotentie
[illegible] [illegible]
[illegible] de [illegible]
[illegible] et multi [illegible] dant [illegible]
[illegible] super [illegible] se [illegible] [illegible]
[illegible] ut dicit [illegible] idem est [illegible] et hoc est quod [illegible]
[illegible] et [illegible] dissolutionis scilicet tyrannidis
et dat [illegible] et hoc est [illegible] id est quedam [illegible]
[illegible] hoc est [illegible] contra tyrannum [illegible] id est [illegible]
[illegible] super insurrectionis [illegible] et hoc est quod [illegible]
[illegible] id est [illegible] insurgunt [illegible] non [illegible]
[illegible] ut [illegible] quod expediat [illegible]
[illegible] impedit ira [illegible] et hoc est quod addit
maxime [illegible] furiosis [illegible] hoc est [illegible]
ut dicit [illegible] ira [illegible] iniuria [illegible]
[illegible] ira est appetitus [illegible]
[illegible] ira [illegible] est [illegible] et dat [illegible]
propter quod [illegible] scilicet [illegible] paulo [illegible]
hoc [illegible] dictum est dissolvi esse tyrannos [illegible]
tyrannides aliorum sunt dissolute [illegible] quia est [illegible]
[illegible] super dissolvit principatus tyrannidis et dat [illegible]

quia non admittit rationem iracundus. non enim utitur ratione sed (scilicet) iracundia.
facile est dominari. i. deliberare. Inimicitia n. odium scilicet sine tristitia
quia iam quievit animus ex inveterata ira. et sic terminatur causa
dissolutionis tyrannidis ex odio et contemptu. et ponit causam dis-
solutionis olygarchie et democratie extreme tyrannidi est aequalis et hoc est ultima
infima est dicta quaecumque causa diximus super dissolutionis
olygarchiae et ultimae democratiae extremae que est ineffabilis et tyrannidis
est et sunt causae dissolutionis eius i. et tyrannidis ponendae sunt.
et esse causas dissolutionis et dat rationem. Et enim hec olygarchiae et de-
mocratie extrema existunt entes divisibiles tyrannides. in aliquibus
dicta dicendum sicut in capitulo de tyrannide in ratione et quod ista que
ille sunt dictum est et sic finita est pars ista capituli de corruptione ty-
rannidis. Regnum autem et tangit in ista parte causas corru-
ptionis regni et dicit tria. primo quod dicit causam quare non cor-
rumpitur ab extrinsecis. secundo ostendit duos modos quibus corrumpitur
ab ipso rege qui dominatur ipso. tertio. Corrumpitur autem et tangit
eos qui fraudem principantur ut per violentiam ibi. Si autem per
fraudem. dicit ergo primo quod principium est. Regnum autem ab extrinsecis
scilicet causis insurrectionis minime corrumpitur. propter quod est mansiva
temporis est et causa huius est quia regnum est dominatio super voluntarios
qui se regi non opponunt et hoc est primum dictum. et ponit secundum
Ex se ipso autem hoc est ex potestate regentis plurime corruptiones
accidunt super regno et tangit duos modos corruptionis.
Corrumpitur enim secundum duos modos et tangit illos uno quod in
seditionem contra regem facientibus. huius qui principatur regno
hoc est ex filiis et principibus regni. Alia autem magis tyranni-
ce temptantibus ipsis regibus dominari. et hoc est quod regnum
conservatur. in rectitudine et iustitia gubernare subiectos tyranni-
ce. et est contra hoc quod dixit Alticelus(?) optimus rex. Quid. Cum
multa mihi subiecerit deus placuit mihi non quidem abuti
potestatis magnitudine sed in mansuetudine gubernare subiectos. et subdit
dicens modis quibus regnum conservatur ad extrinseca. et hoc est quod
existunt creatura potest esse dicendum plurium. et propter legem regnum
subdit quod nunc non fiunt regna sicut antiquitus. et quod contingit
dicit Sicut enim dicit dyonisius in libro de divinis nominibus cap. xii.
Regnum est omnis finis boni. legis et ordinis. distributio
et hoc modo nunc non fiunt regna. et hoc est si autem fiunt autem
adhuc regna. nunc sed si fiant que super dicuntur regna. ma-
gis sunt monarchie et tyrannides que sine regimine electionis
in quibus electore et tyranni dominantur ut dictum est
in viii ethicorum et dat rationem que dicta est et hoc est propter regnum
quidam esse voluntarium. cum scilicet nobiles equaliter et libere vo-
luntarie subiciuntur et propter regem. autem dominum esse maiorem
et propter multos erunt similes nobilitate virtutis et libertate
et nullum esse a rege differentem tantum super indignitate rec-
tum ut sic perveniat ad magnitudinem et dignitatem. quod
et hoc est quod rex necessario sic excellit omnes virtute et dignitate
quod nullus inter omnes est tantus dignitatis principis ut ipse quod est. propter
quod. Si hoc quod non permanet voluntarium et subiecti tamen
regi. hoc est ex aliqua causa aliter involuntarium tunc super non est rex
nec principatur est regnum. Si autem per fraudem principatur. ac
fraudulenter subiciens sibi per amicos et etiam per violen-
tiam. Iam hoc modo tyrannus esse et super regnum sed expresse
respondit de regno quod succedit secundum genus. Item unum in illud quod
de regno dictum est et quod in meo et hoc est Insuper autem secundum genus
regnis ponere causam corruptionis hoc est corrumpitur ex genere

quod scilicet specialiter illud genus sunt virtute et huius que dicta
esse donata. magis regni. et contra starent quod est secundum multos facile facere
prohibitos et hoc est propterea non possidentes tyrannice quia modum
plus possunt regere. peius et contemptibile dominos mansuetos
Et regalem honorem. contingit iniuriari a talibus subditis
facile n. fieret dimissis sibi non competenter dominantur sed
iecti(?) et hoc plus quam moris secundum principalibus non volentibus mox
non erit rex sed tyrannus ut dictum est et erit non volentibus
dominus quod est tyrannus et idem iterum ergo super non fiunt ma-
gna omnibus huius potestas ponit conclusionem epylogalem. con-
iungit quod secundum modum propter has que dicta sunt et alias tales cau-
S alvantur autem postquam egit de corruptionibus monar-
chiarum tyrannidis scilicet et regni. agit hic de salvatio-
nibus et salvantibus eas. et hoc capitulum dividit in duas partes. In
prima in illis ostendit qualiter omnis monarchia salvatur melius. In
secunda agit de salvatione tyrannidis ibi. Tyrannides autem salva-
tur. In prima duo facit. dat primo quod tyrannides qualiter monarchie
melius salvantur et diutius. Secundo pluribus per duo exempla regni
scilicet molosorum et regnum lacedemoniorum documentum est hoc
quod principatus arcetur et ad pauciores trahatur quod quanto pau-
ciorum sunt domini tanto minus sunt despotici et tanto magis moribus
equi et tanto minus invidentur eis subditi et hoc est. Salvantur
et monarchie palam i. manifeste. Ut simpliciter quidem
est dictum hoc est ulterius Contrariis. scilicet eorum que corrumpunt
eas de quibus iam dictum est. Secundo quod iterum sermones in po-
liticis in polyticis hoc ex ad unumquemque parte descendit sed
addit. Ut autem secundum unumquemque eorum scilicet salvantur quidem regna
quidem ducere ad modum ad arctius hoc est quod arceant et
stringentur et ponit rationem ibi. Ipsi enim paucioribus sunt
domini amplioris temporis necesse est omnem principatum et ponit
causam ipsi n. domini scilicet et sunt minus despotici. hoc est sub oppre-
ssione opprimentes subditos et moribus equi magis si-
sunt hoc est conformes et a subditis invidetur eis minus
Et dat exemplum propter hoc n. et de molosorum nomine est cuiusdam
gentis. de grecia. multo tempore regnum permansit quod scilicet
restrictum ad pauciores sunt et multas non per ita principales.
sicut paucas et secundum ethicam induceret et quod lacedemoniorum super
regnum propter ea quod a principio in duas partes divisum sunt
principatus super duratus permansit et hoc est quod causa unicuique
custodi propter eam permissam. et addit exemplum domine ibi.
et rursus theopompo moderante et maius sive diminutive
regnum et instituente ephororum principatum super habitas n.
sepe dictum est quod ephori fuerunt principatores publicorum re-
gnorum et tangit modum subtrahens a potestate n. auferens
augetur tempore regnum hoc est potestatem quam habuit unius
rex. scilicet divisit in plures quos voluit in parte solliciendis
et sic fecit melius regno providere. propter quod regnum diuti-
duravit Et exemplum concludit et hoc est quod in quadam fecit
non minus sed magis propter scilicet regnum et potestate minus
ipsum faciendo fecit tempore longius Et adhuc in dyalec-
tionem propter responsionem theopompi. ibi. et quidem et ad
uxorem. autem credidisse ipsum theopompum scilicet quod scilicet uxor
dicat matrem exprobrando scilicet. Si nunc diminuendo minus
regnum tradens filiis quam a patre accepit et ponit ibi
narra ibi. Nequaquam hoc tradens non diminuendum autem sed
dicit quantum diminuit regnum per diuturnitatem potestatis eius

circa preservationem tyrannidis et durationis, et hec scientia est
prima pars. Tyrannides autem. Hic incipit secunda pars de salva-
tione tyrannidis et habet duas partes. In quarum prima ponit xiii
cautelas quibus dicit salvari tyrannides. In secunda ostendit re-
ducit ad tres ibi scilicet Sunt autem ut est dicere. Circa primam
tribus speciebus. Dicit ergo primo quod tyrannides salvantur per
duos modos contrarios quorum alter est qui traditus est
et est ille qui salvat destruendo eam. et inducit rationem
quod sic multa dispensat tyrannidem. Dicit ergo quod a quodam
Periandro corinthio multe tales cautele tradite sunt
multe etiam accipiunt a principatu persarum qui tunc tyrannice
est et ideo plana sunt usque ibi Sunt autem hic alia littera expone
emulare. Sunt autem et olympi dicere. ad salvationem ut possibile
est tyrannidis ut possibile est dicit quod quia tyrannis in
se ipsa corrupta est et quod corruptum est in se ipso non potest
per se salvari. Hic in quodam ponit salvantes dicens Excellentes
primo et sapientes detruncare id est dicit quod tyrannidis esse fa-
ciendum sicut in [illegible] dictum est Sicut excellentiores spicas
evellunt de agro ne humiliores suffocent. Secundo ponit
secundam cautelam et neque convivationes esse sinere super in
civitate et hoc est quod convivantes mutuo simul concordant et
sic possunt insurgere contra tyrannum et hoc est quod addit neque
sodalitatem id est solidam confederationem neque disciplinam
super esse in civitate sed quod vitet tale. Hic omnia cavere
super fiant in civitate. Unde [illegible] duo capitula scilicet
persuasio et in scolas nec alias collectiones permittere sco-
las id est quibus vacant homines ad tractandum de viribus
per omnia sunt ex quibus quasi maxime ignoti invicem esse omnes
et ponit rationem ibi Notitia enim fidem facit magis ad invicem
id est cum noscunt se per collocutionem ad invicem committunt et
confidunt de se ipsis et sic magis possunt insurgere contra
tyrannum. Quarto ponit ulterius cautelam dicens et est per-
sonas presentes palam esse et commorari ad ianuas. Hec
autem fores tyranni et ponit rationem Sic enim utique minime la-
tebit quod agunt et sic tyrannus potest obviare actibus eorum
et subiungit cautela. adhuc addit et deprimendo si ali-
quod sciat modicum serviliter id est et per deprimendo
obviare si qui qui serviliter debent esse et ali-
quando [illegible] modica licentia quod si insolescant per humana
non [illegible] opera in operibus servilibus se opponunt contra tyrannum
Sicut exodi v^o. Rex egypti dixit ad moysen vaca-
tis ocio et ideo dicitis eamus ad sacrificandum domino et
de aliis talibus addit et hoc est et alia talia quecumque
[illegible] persica et barbarica tyrannica sunt. hec enim modo
perse et barbari tyrannizant et ponit quod hec omnia se
[illegible] ibi omnia enim idem possunt super ad conservationem
tyranni. Septima cautela. adhuc addit et hec est
et temptare non latere tyrannum scilicet quecumque existit
quis dicens vel agens subditorum id est de quolibet subditorum
et hoc est quod tunc potest obviare singulis. Sed esse attentos
circa singula utrorum. scilicet et dat exemplum velut circa syra-
cusanos ubi consueverat dyonisius tyrannus vocatas pota-
gogydes potagogides dictum a pota quod est potus et gogos
ductio eo quod potantibus ei astare solebant et distribuere
et auribus audientes super sunt et [illegible] dicunt ut re-
nuncient tyranno. et [illegible] loquitur de misit geron

iste geron fuit [illegible] dyonisii tyranni. et quos etiam
quod misit [illegible] dicitur ubi fuit aliqua congregatio vel collatio
et ponit rationem ibi Loquuntur enim minus timentes tales
id est cum quod timent per tales. et si loquantur latebunt minus quod
[illegible] tales proponunt. Octavo ponit octavam cautelam ibi et
criminare invicem id est facere quod invicem criminentur subditi
et conturbare amicos cum amicis et populum cum [illegible]
et divites cum se ipsis et hoc est quod conturbati minus magis
[illegible] contra tyrannum. Nono ponit nonam ibi Et
pauperes facere subditos tyrannicum est super et subiungit eandem
cautelam addit rationem quod non expedit tyranno ibi quale
in custodia aliter quam super operatur ipso aliter custodes suos
ut sic magis depauperentur et scilicet ipsi occupati circa cottidi-
ana scilicet quaerentes non vacantes sunt ad machinandum
et adhuc [illegible] ponit exemplum ibi exemplum autem hoc tyrannorum
circa egyptum super sunt in quibus subiecti [illegible]
et anathema id est sepulcrorum [illegible] nomine est
[illegible] gentis tyrannici [illegible] sepulcra pro
[illegible] ne eleventur contra tyrannum et ponit adhuc exemplum
et olympium edificatio a pysistratidis. pysistratus sicut
dictum est fuit magnus tyrannus qui [illegible] circum
[illegible] in [illegible] in olimpia
id est quinquennales agones celebrentur quo populus oc-
cuparet et addit aliud adhuc exemplum ibi et eorum qui de
samo insula est [illegible] thelus opera in [illegible]
[illegible] id est unum opus permulta opera in [illegible]
[illegible] et de omnibus hiis subdit similiter omnia enim possunt
hec id est valent ad idem. et subdit quod sit illud scilicet non
vacationem et penuriam subditorum id est ut nunquam
vacent ad machinandum contra tyrannum. Unde et [illegible]
[illegible] sumam ut magis opprimantur populo et dat
exemplum hiis tyrannica [illegible] dyonisius [illegible] accepit [illegible]
[illegible] quolibet anno et sic in v annis [illegible]
[illegible] et hoc est in v enim annis sub dyonisio
[illegible] Decimo addit et bellorum decimam
cautelam. procurator tyrannus dicens [illegible] cautela
quod tyrannus volens permanere [illegible] procurato-
ut semper sint bella ut scilicet nunquam vacent et semper sint
in indigentia defensionis tyranni et hoc est adhuc
autem et bellorum procurator tyrannus super debet esse et
ponit rationem ibi ut utique sine vacatione sint et
permaneant in indigentia ducis existentes id est tyran-
ni. quod super tunc non opponunt se ei. Undecimo ponit
undecimam cautelam et hoc autem ad differentiam regni et est hic
quod regnum conservatum est ad salvationem ab amicis et maxime
potentibus quod populos salvatur regnum tyranni autem
est maxime diffidere amicis et hoc est id quod omnes offendunt
et nullos habet amicos qui velint eum regnare
se et hoc est et regnum quidem salvatur per amicos ty-
rannice autem super est maxime diffidere amicos tamquam vo-
lentibus quidem omnibus super regnare tyrannum possibilibus
autem maxime super diffidere eo quod potentes maxime offen-
dit. Duodecimo ponit xii^{am} cautelam et illa est quod circa super decla-
ratum [illegible] circa dicta in [illegible] libro capitulo
de distinctione terminorum valent ad conservationem
tyrannidis quod illa terminorum [?] tyrannis est et

exemplificat de uno genere gynecocratia et democratia
est potestas gynecocratia autem est commissio potestatis
et principatus ignobilibus et id subdit causam quare. Hoc autem est
ibi: ut enuntient contra viros. Hoc est viriles s. et aliqui ma-
chinantur contra tyrannum. Et hoc est et adhuc que circa democratiam
fiunt ultimam hoc est extremo democratia, tyrannica sunt omnia et
gynecocratia circa domos ut enuntient contra viros
et ponit vi^tam et servorum remissio propter eandem causam hoc
est ut enuntient si aliquid ad machinantur et hoc est quod
subdit: servos enim machinantur servi et mulieres contra tyran-
nos. Et ponit textum ibi: Gaudentes sunt. Declarat
quod necesse benevolos esse sunt s. mulieres et servi
[illegible] et sub eadem cautela dicit et tyrannidibus et de-
mocratiis sunt gaudentes s. et mulieres et id est quia tem-
pore [illegible] non curat de suis tamen de utilibus nec
de mulieribus talibus emollientes viriles animos ex
hiis concludit propter [illegible] s. quia adulator apud utrosque
acceptus est s. apud democraticos et apud ty-
rannum et hoc est propter et adulator apud utrosque et est ho-
noratus et distinguit apud demos quod demagogus
hoc est apud populum et exponit demagogum qualis sit
adulator ibi: Est enim demagogus demi adulator hoc est
populi intentione laudibus populi quaerit placere populo apud
tyrannos autem qui humiliter loquuntur sunt placent sicut
susurrones quod quidem est opus adulatorius susurrare
s. et ponit textum etenim propter hoc ponero philon i. ma-
lorum amicus est tyrannus et ponit textum adulatione e-
recipientes sunt tyranni gaudent et ostendit quod hoc non
competit bonis sed malis tyrannus liberi. Hoc autem nullus
utique faciet sensum habens liberum. Hoc est meo non obli-
gatum [illegible] amant s. sensum habentes liberum qui experiuntur
hoc est rectos si non adulentur vel malos [illegible]
[illegible] bilingues adulator bilinguis
est quia laudando unum detrahit alii et ponit viii^tam
et sunt tyranno quaerentes sunt maligni ad
maligna [illegible] proverbium antiquum ibi: clavo enim
clavus sit proverbium hoc est proverbium antiquum [illegible]
[illegible] clavo [illegible] ita tyrannus maligno ad ma-
ligna utitur Proverbiorum xxv: Rex qui libenter audit illa
mendacia omnes ministros habet impios et subdit cau-
tela [illegible] de nullo venerabili viro [illegible]
[illegible] et hoc est et nullo gaudet venerabili [illegible]
tyrannus sunt est et hoc dat textum ibi: ipsum enim esse
solum vult tyrannus hoc est vult quod solus appareat
[illegible] autem vult [illegible] venerabilis et liberalis et liberalizare
auferre excellentiam [illegible] s. alius et id sunt [illegible]
no talis non diligitur. Et ponit etiam decimam ibi
[illegible] tyrannidi hoc est [illegible]
[illegible]
quemadmodum dissolventes principatum tyrannidis s. Et
ponit quoddecimam ibi et sunt tyranni est [illegible]
[illegible]
[illegible] magis quam civibus tyrannica sunt et
exponit [illegible] hos quidem sunt [illegible]
[illegible]
Et omnibus hiis positis ponit epilogum [illegible] ibi

hoc et talia tyrannica quidem sunt et salvativa principatus
tyrannus sunt: nichil enim minus et talibus debetur sunt
maligniciae

Sunt autem ut est dictum omnia hoc est sophistica tribus speciebus
hic incipit [illegible] capitulum et hic iiii^a pars [illegible] prima
ea que dixit reducat ad tres causas. In secunda cautelas po-
nit qualiter s. [illegible] se simulare tyrannum [illegible]
et incipit ibi: Alia autem hoc quidem [illegible]
[illegible] ponit cautelas qualiter [illegible]
[illegible] ibi adhuc autem que ad deos. In quarta [illegible] ponit
custodiam omnis monarchie et cautelas adhuc pertinentes
ibi: Communis autem custodia omnis monarchie. Prima duo
sunt primo enim ponit ea ad que tendunt omnes tyranni
[illegible] reperit eadem ut cautelas [illegible]
[illegible] et incipit ibi: Ad quas quidem reducuntur volita
tyrannorum. [illegible] sunt [illegible] sic predicte [illegible] omnia
que dicta sunt sophistica sunt tribus speciebus unum est ut [illegible]
[illegible] sapiant hoc est ut nulli sapientes sint et pusilla-
nimes. Secundum ut sibi discredant [illegible]
[illegible] ut expugnare eum [illegible]
[illegible] impossibile et hoc plane dicit littera que sic
ordinanda est: Sunt autem ut est dictum [illegible]
[illegible] omnia hoc sophistica tribus speciebus et [illegible]
ea sunt fines voluntatis et ponit textum ibi: [illegible]
enim tyrannus [illegible] que s. eligit ut fines et ponit primum
unum quidem ut modica sapiant subditi et ponit textum
nulli enim utique pusillanimis insidiabitur et id est quia
simplex non multa sapiens pusillanimis est et nec
[illegible] audaciam habet insidiandi. Et sic tyrannus se-
curus remanet et addit secundum ibi: Secundum autem ut discredant
invicem et ponit textum ibi: Non dissolvitur enim prius
tyrannis antequam credant aliqui sibi ipsis qui [illegible]
[illegible] conspirant contra tyrannum [illegible]
[illegible] exillo s. quod tyranni [illegible]
[illegible] hoc est [illegible] et boni [illegible]
[illegible] s. quod volunt [illegible] hoc est
[illegible] fideles sunt et sibi ipsis et aliis et nec [illegible]
[illegible] se ipsos nec alios et hoc est propter [illegible] ad
[illegible]
subdit textum ibi: Non solum propter [illegible]
[illegible] hoc est [illegible]
[illegible]
ponit [illegible] ibi: [illegible] impossibile sunt est [illegible]
hoc est quia [illegible] fortitudine et robusta manu [illegible]
sunt eos quod [illegible] expugnandi [illegible] impossibile [illegible]
ponit textum ibi: Nullus enim manum mittit ad impossibilia
et [illegible] concludit quod nec tyrannidem dissolvere hoc est ad
[illegible] dissolvendam [illegible] manum mittat non existente potestate
quod [illegible] impossibile et sic finita est prima pars
prime [illegible] ut addit cautelas et hoc est

Ad quas s. fines quidem reducuntur volita tyran-
norum [illegible] fines [illegible] et ponit textum
ibi: Omnia enim utique reducet quis [illegible] tyrannica
ad has ypotheses hoc est ad has suppositiones et re-
petit ibi: unum quidem ut non credant invicem [illegible] autem
hoc est aliud ut non possint [illegible] autem [illegible] ut parum

sapiant et alie eiusmodi hoc quod cipselus qui tirannus erat corinthi
uit secundum ordinem textus secundum quod creditur oritur ex lapsu scriptoris
ponitur ex hiis duobus hoc autem repetitur secundum quod plus ua
lent ad propositum. Et de primo ponit quod non creditur sed in-
uenitur. Sicut non ponitur eo quod .i. hoc multe obiciuntur ad propo
situm. Et tertio ponit quod parum sapiant quod plus distat a propo
sito. Consequenter ponit epilogum dictorum et addit cautelam
et hoc est unius quidem et modus per quem sit saluacio tyran-
d nidibus talis est et addit cautelam dicens. Est autem circa
per ipsum ex contrario corrupcionis regnorum et dicit modum quo sicut
corrumpitur ex contrario regnum eo scilicet quod inclinatur in tyran
nidem ita saluatur tyrannis ex hoc quod inclinatur ad regnum
et hoc est Sicut enim unus modus corrupcionis regni facere ma
gis tyrannicum principatum scilicet regium et hoc paulo ante in
secundo capitulo dictum est. Sic tyrannidis saluacio scilicet est facere
ipsum magis regalem hoc est ad regnum propinquiorem inclinare et dicit
modum illius dicens unum solum seruandum scilicet potentiam ut tantum regnum quod ty
rannus sic vult principari et monarchia quedam et sic solum ser
uari et non computetur scilicet quod qualis fiat tantum in regno quam in
tyrannide subdit ponitur rex scilicet et tyrannus ut principetur
non solum uolentibus sed etiam non uolentibus precedentes enim tale scilicet regnum
et hoc. Hoc est et hoc perdit idem tyrannizare. Regnum enim
quod principatur inuolentibus tyrannizat et sic finita est pars prima
d huius partis que superius diuisa est in iiij partes. Consequenter in parte se-
cunda ponit cautelas sex quales scilicet tyrannus debet habere
in rebus talibus prima est quod uideatur rex curare multa facere
nec expendat inutiliter gratuite oblata nec expendat
hiis in quibus multitudines quidem moleste ferunt et exponit
hoc quod non expendat eam meretricibus et extraneis et hystrionibus
copiose que ex laboribus propriis acquisita est. Secunda est quod sic
2a studeat bonum reddere expensarum et acceptorum et aliquis
potest dicere quod sic debite inexpensis Unde quod non oportet quod
deficiat quo dominus ciuitatis est et regni propter insuper autem
per iiij est quod nunquam exhibeat se aliud dicitur seueritate
uerendo. V est quod nullus subditorum uideat iniuriosus
et quod omnibus sit familiaris et in uxoribus non iniuriosus. VI
et ultima est quod circa fruiciones corporales in cibo et potu scilicet sit
uideatur frugalis et sobrius et uigilans non dormiens
et quod in omnibus uideatur ordinare ciuitatem moribus ut pro
curator et non ut tyrannus et hoc est tota summa huius partis et littera
b est plana et sic ordinanda. Sed hoc quidem scilicet que dicta sunt
de cautelis sic secundum suppositionem non oportet manere. Alia autem que
superius dicentur hoc quidem facere superius oportet hoc autem uideri simulantem
et ondit que sunt simulanda dicens Quod regale bene quidem debet
simulare scilicet ut habeat et ondit in quo dicens primo ut uideatur
curare comunia et ondit quomodo scilicet neque expendat gratuita
hoc est gratuite oblata in quibus multitudines uel moleste ferunt
cum accipiunt multitudines scilicet quod accipiunt scilicet ex operantibus
et laborantibus assidue dant autem meretricibus et extraneis et
artificibus quos aliqui uocant scenicos et hystriones co
piose ratio huius reddetur in prima tamen octavi ethicorum quia scilicet sic expendere
non est secundum liberalitatem et magnificentiam sed secundum pro
digalitatem et tales expensas multitudines uel moleste
ferunt et labores eorum et studeant innitatur ubi expen
duntur et ponit secundam dicens ratione reddat acceptorum et ex
pensarum et confirmat hanc cautelam per aliquos dicens Quod quidem iam
fecerunt quidam tyrannorum et superius ideo in principatu gubernare

et ponit rationem dicens Sic enim utique quis dispensator uideretur yconomus et
est dispensator sed non tyrannus esse inpossibile et quia aliquis
posset dicere quod sic inexpensis posset deficere occurrere et dicit
Non oportet autem timere ne forte deficiat pecuniis dominus existens
ciuitatis hoc est cum dominus sit ciuitatis Sed extorquentibus tyrannis
a regno id est a proprio superius pecuniis non deficiet et expendit
hoc magis quam relinquere superius uolunt eum tyrannus et ideo dicit
dicere quod cum ... sunt tyrannis talia ... magis
eligat ea expendere quam seruare et ponit rationem dicens
Sic enim utique qui seruant insilient ... quia non est necesse eo
quod satis habeant in thesauris Deinde ponit ... dicens
tyrannorum id est Sicut tyrannorum hoc est aliud dominio tyrannorum
qui seruant in thesauris scilicet custodiores egredientibus propter
hoc est hostilibus ... et domini egredientes a proprio qui ad
militiam sunt extra hostes et ponit rationem dicens hii quidem
enim scilicet egredientes a proprio cum peregrinantur cum tyranno scilicet contra
hostes et superius id uolunt quod tyrannus habeat thesauros ex
quibus scilicet ad donatiua et stipendia militum. hii autem scilicet ciues
subsistunt in ciuitate superius et id scilicet ea que colligunt a regno
magis uolunt expendi in ornamentum ciuitatis. Deinde
addit sub eadem cautela et hoc est Deinde in tributis hoc est dona
que dantur ad receptionem regis in primo introitu et oblationes
que dantur ex redditibus regni et uectigalibus oportet uideri col
ligere dispensationis gratia Si aliquando oportuerit facere uti ad bel
licas opportunitates hoc est quod non accipiat talia ad luxuriam
Sed si necesse sit quod expendat in bello in defensione regni
uel ciuitatis et hoc est quod tercio ... autem exhibere se ipsum superius
custodem et camerarium communium sed non tamquam propriorum et adiungit
tertiam cautelam dicens et uideri non seuum superius sed reuerendum
Adhuc autem et sub eadem cautela addit Adhuc autem superius
se exhibeat talem ut non timeat occurrentes sed magis
uereantur et patet obiectum quia possit hoc adipisci Unde
hoc cum adipisci non facile non existente scilicet in ciuitate talem
facile contemptibile secundum uirtutem scilicet propter quos et si non aliarum
uirtutum curam habeat tamen politice hoc est urbanitatis ... et
opinionem efficere de se ipso talem ut scilicet uideatur esse urbanus
d et addit quartam dicens Adhuc autem non solum ipsum uideri nullum
subditorum iniuriantem neque iuuenem neque iuuencularum Sed neque
aliquem nullum quorum circa ipsum hoc est de familia et hanc cau
telam extendit et ad uxores tyranni quia debet familia
ter esse uxoribus aliorum et hoc est Similiter ... oportet habere
uxores tyranni scilicet familiares ad eas que aliorum et ponit
rationem dicens tamquam propter uxorum iniurias multe tyrannides
perierunt quia scilicet uxores iniurie ... mariti
contra tyrannos. Et ponit sextam dicens et circa fruiciones
corporales in contrarium ... superius quam tamen faciunt
quidam tyrannorum faciunt et ondit quod quidam continua
faciunt dicens Non enim solum mox diluculo hoc faciunt scilicet sur
gentes ad bibendum uinum et continue multis diebus Sed et hoc
est quod uideri aliis uolunt hoc operantes et dicit quod ut tamquam
felices et beatos admirentur de quibus dicitur ysaias v. ve qui sur
gitis mane ad ebrietatem sectandam et uino estuetis
et sic non est faciendum et hoc est Sed maxime quidem moderate esse
talibus superius expedit Si autem non superius sunt tales. Sed ui
tare ... uideri aliis [illegible]
... et ponit rationem dicens non enim facile contemptibilis qui
sobrius sed qui ebrius neque qui uigil sed dormiens superius ...

z gralie

et gratiam suadet monitis talibus, seruanda faciendo [illegible] dicit quod omnibus, ut scilicet nulla turpitudo appareat in ipso, et dat rationem ibi: preparare et ornare ciuitatem tamquam procuratorem et monarcham et non tyrannum. Consequenter addit cautelam quod ad deos uideatur esse deuotus ibi: Adhuc autem que ad deos. Modus et est tertia quod uideatur ad deos esse deuotus et cultum diuinum diligens et tunc non solum uidebitur homines admirari sed et deos et tunc minus contra eum insurgunt subiecti. Et iuxta hanc cautelam subdit aliam, scilicet quod nulla insipientia appareat in ipso et quod bonos in aliqua dignitate positos honoret [illegible] et quod nunquam ab aliquo honorari plus sciant quam honorari possint et quod non dignis distribuat honores principatus siue [illegible] et quod ad principes alios non subiectos [illegible] super subiectos [illegible] in illo [illegible] ipsos et hoc planum dicit in littera que sic ordinanda est: Adhuc autem que ad deos hoc est ad cultum deorum [illegible] uideri semper [illegible] super eos [illegible] hoc est quod [illegible] plus [illegible] ab aliis et plus diligere cultum diuinum et assignat rationem quia scilicet pauci talibus subiecti minus timent aliquod iniquum a talibus [illegible] qui principem putant esse deicolam, eo quod dei cultor nichil iniquum agit contra aliquem. Et ponit aliam rationem quia scilicet magis formidant insurgere contra talem quem putant habere deos adiutores [illegible] hoc est adhuc autem que ad deos [illegible] hoc est pro omnibus aliis et ponit rationem que dicta est ibi: minus enim timent patientes [illegible] qui sibi bonum sit in ipso ad iniquum a talibus super. Et si [illegible] putant esse principem et curare de hiis hoc est cultum deorum et adiungit aliam rationem que prius dicta est ibi: et machinantur minus super contra talem et ponit rationem ibi: tamquam habentem cooperatores et deos super non solum homines. Consequenter adiungit cautelam qualis debet esse ad homines ibi: oportet autem sine insipientia uideri talem ut scilicet [illegible] aliorum cognoscat et sue quantitatis. Dicit Ptolomeus in prohemio Almagesti [illegible] quod insipiens est qui sui ipsius ignorat quantitatem et [illegible] quod insipiens est qui ignorat se ipsum et tales sunt qui non recognoscunt [illegible] debitas dignitates [illegible] unumquemque secundum gradum dignitatis honorant et hoc est quod subdit [illegible] hoc est in aliquo gradu dignitatis positos honorare ita [illegible] ut putent nunquam honorari magis a ciuibus sue legis existentibus, hoc est ut nullus ciuium suorum eos [illegible] possit honorare. Et adiungit adhuc et tales quidem honores distribuere ipsum supplicia hoc est ei qui supplex est et deuotus quod non [illegible] distribuat tales honores et supplicia [illegible] ad cultum diuinum [illegible] principes et pretoria hoc est distribuat supplicibus dignitates principatuum [illegible] et sic distribuat pretoria [illegible] talibus [illegible] et sic finitur expositio que est de cautelis supradictis [illegible] tyrannorum.

¶ Causa autem custodie omnis monarchie. Hic [illegible] ponit cautelas que faciunt ad custodiam omnis monarchie. Infra ponit cautelas duas supradictis [illegible] ibi: item autem ciuitates [illegible] tyrannides [illegible] huius cautelas [illegible] ibi: Adhuc autem ipsum dispo[illegible] [illegible] quod omnis custodia omnis monarchie est quod nullum iuuenem faciat excellentem magnum [illegible] magnus [illegible] faciat multos [illegible] non unum quia [illegible] magis seruant se [illegible] unum et hoc est [illegible]

cautele ponit. Secunda est quod si aliquem [illegible] dignitate [illegible] deponat eum a tota dignitate simul sed gradatim quia sic facilius sustinebit. Tertia est quod cohibeat se ne inferat iniurias et maxime duas scilicet flagellationem [illegible] contra seniores quia hic non facile sustinet [illegible] honestus. [illegible] est quod si aliquem [illegible] supplicio [illegible] faciat ex paterna causa et non ex passione [illegible] ut uindicet [illegible] causam [illegible] [illegible] hoc est sic littera que sic ordinanda est et hoc est causa custodie omnis monarchie super est nullum [illegible] facere magnum excellentem super. Sed si quidem super oportet hoc si plures super facere magnos [illegible] et ponit rationem seruabunt enim inuicem hoc est unus ab alio seruabitur principem. Et sub eadem cautela adiungit Sed si aliquem oportet facere magnum nequaquam super faciat magnum secundum morem audacem. Audax enim ut dicitur in tertio Ethicorum est nec timens timenda nec non timenda. Talis est qui [illegible] et hoc est quod subdit [illegible] talis mos hoc est tale morale [illegible] ponens omnes actiones hoc est in omnibus actionibus [illegible] est talis [illegible] cautelam ibi: Et si aliquem [illegible] dimittere hoc est deponere gradatim hoc agere super [illegible] et non totam simul auferre potestatem et huius ratio est quod sicut nemo repente fit summus ita nullus secundum honorem summus [illegible] repente [illegible]. Adhuc autem omnis quidem iniuria [illegible] super maxime [illegible] duas scilicet [illegible] flagellationem. Flagello enim pena seruilis est quam sustinere honesti erubescunt et eam que in etate super [illegible] Seniores enim uenerabiles [illegible] uirtutis [illegible] uenerabilis non diuturnitas nec numero annorum computata: cani enim sunt sensus hominis et etas senectutis uita immaculata. Et hoc subdit [illegible] amatores honoris hoc est [illegible] uirtuosos. Honor enim ut dicitur in primo Ethicorum est premium uirtutis [illegible] honor est exhibitio reuerentie in testimonium uirtutis [illegible] quidem que est ad pecunias minorationem [illegible] amatores pecunie [illegible] grauiter ferunt eam autem que ad inhonorationem super [illegible] ferunt amatores honoris et epieikes hominum hoc est [illegible] homines secundum uirtutem [illegible] qualiter oportet inferre supplicia [illegible] plectendus est qui plectendus est [illegible] rex [illegible] semel in anno [illegible] coram populo [illegible] dignis dona et honores impendit et maleficos puniri facit publice coram omnibus [illegible] uidetur [illegible] ibi: Eas autem que ad [illegible] castigationis qualis scilicet necesse est [illegible] monarcham [illegible] non per potestatem sed per potestatem [illegible] addit [illegible] reputantes inhonorationes

quia scilicet monarchie multe aliquid regimine super eos maioribus honoribus ut scilicet placeat et ostendit omnium horum alios contra et causam ibi. Invadentium sunt ad eorum dicta ... ad corpus preliis hii maxime terribiles scilicet qui invadunt principes propter inhonorationem sibi factam et indigent super principes ampliori custodia super alios quicumque non eligunt acquirere vitam id est attendere vitam cum poterint magis non volunt mori quam in exequtione et accipit vitam et sicut dicit Aristoteles 3o ethicorum est eis mors tali salute eligentior et consequenter concludit quod talibus precavendum est facere magnum et hoc est propter quod maxime vereri oportet putantes iniuriam pati ad ipsos id est contra ipsos aut eos quorum curantes existunt id est aut contra amicos de quibus curant. Et ponit exemplum sicut patet quod sibi ipsis qui propter furorem invadunt id est non reputant pericula et hoc affirmat Heraclitus sub dictis. Sicut Heraclitus dixit dicens difficile esse cum furore pugnare et consulit causam quia scilicet est vite et quia ex furore invadentes vitam pro vindicta ut vindicent eum qui intulit iniuriam. Quoniam autem civitates ex duabus partibus consistunt hic incipit tertia pars in qua ponit cautelas aptas tyrannis simpliciter et habet duas partes in prima ponit cautelas in secunda ostendit quod tyrannus sic cautelas debet gubernare quod diutius durabit et incipit dicit primo scilicet quia civitates ... Secunda prima ... est quod due partes sunt in civitate egeni scilicet et divites quod oportet tyrannum ambas partes salvare quietas per et neutram ab altera ad iniustitiam pati vel eorum valentiores ad se trahere. Secunda maxime principatus id est eos qui in principatu sunt consistunt et inter violentiam facere ... et specificat quod non faciat suorum ablationem neque ponat tyranno neque faciat ablationem armorum a civibus et assignat causam quia sic ... ut maxima pars civium quibus adiecti sunt potentiores valentiores erunt omnibus insurgentibus et dicit quod quidem multe tales sunt cautele sed non oportet immorari singulis quia talis est multiplicatio et intentio manifesta. Infine ex omnibus colligens dicit quod oportet tyrannum studere ad hoc quod exhibeat se non tyrannum sed yconomum et regalem et quod ita videatur esse subditis et quod videatur sic curare de se ipso sed appareat cum procurator civitatis et si aliquid ... quod ille sit modicus vite et non persequatur excellentes et quod insignes alloquatur dulcibus et amicabiliter et quod multis ... faciat demagogos quia ex hoc principatus pulcrior et magis zelabilis quia ... meliores principentur et nullum humiles et adiungit quod nullum odio habeat neque timore sic quia sic principatum facit esse durabiliorem et quod bene dispositus sit ad virtutem moralem ita quod sit bonus vel ad minus semibonus et non sit malignus sed ad minus semimalignus omnium horum insinuat adiungit causam quia scilicet inter omnes policias minime durabiles sunt oligarchia et tyrannis nec stare possunt nisi huius cautelis adhibitis id est tota sua vita sic ordinanda est dicitur. Quoniam autem civitates ex duabus partibus constitute sunt ex egenis ...bus et opulentis maxime quidem utrosque existimare

salvari propter principatum id est quod a principe unusquisque in iure suo salvetur et custodiatur et id est quod neque hi ab aliis neque alii ab aliis iniuriam pati. Utrique autem fuerint valentiores in egenis scilicet et divites horum propios facere sibi scilicet quod id est quod inclinet eos ad se tamquam sint sui. Si igitur maxime principatus id est eos qui in principatibus sunt consistunt qui sicut dicit Aristoteles in 3o sunt optimates capita policie et addit quod tales existunt tales quod scilicet quidam habent servos et arma quod non faciat suorum liberationem neque fiat tyrannus debilis super hiis armorum ablationem et ponit causam ibi consistunt non altera pars scilicet sic adiuncta apposita ad potentem super tyrannum ne valentiores sint insurgentibus et sic in principatu manebit tyrannus non timens insurgentes omnibus huius premissis dicit quod superfluum est immorari talibus dicens Superfluum autem super est dicere et singula talia id est ea que sunt de primo talia quia sic dictum est intentio non est nisi multa talia et ponit causam dicens Intentio non manifesta super est et que sit intentio subdit quia oportet non tyrannicum sed yconomicum et regalem videri esse subditis et non sibi met curantem sed procuratorem super esse curantis et contrarie moderate vite id est moderatos inter insignes et egenos per regnum id est per se solum et quod huius imperabilis dictum est quia ad quemcumque partem declinat medie plane illa pars levius sua excellentias quia sicut dictum est si excellentias plurium id est bonum plurium egeni et medii diverterunt ab eis et opponunt se ei et addit adhuc de intentione ista dicens adhuc autem insignes quidem alterum id est dulciter alloqui et salutare multos autem id est exorum multitudinem acceptos demagogos debere id est demagogos facere et ponit causam exhibens necessarium super est non solum principatum super esse pulcriorem sed et magis zelabilem id est appetibilem quia meliores principentur super hiis et non humiles et addit adhuc quale se debet exhibere dicens Neque odio timendum super se exhibeat et timori id est quod non exhibeat se austerum qui propter timeat perturbare id est quod non perveniet in huius iterum dicit Aristoteles in regula de platone honore quidem coram nobis placeat sit nobis timore coram deo sic se exhibeat sic peditis uterque simul utrumque sic necesse cum plus autem appareat amari quam timeri et addit sed principatum esse durabiliorem super sicut ista et dicit adhuc de eadem intentione Adhuc autem ipsum scilicet tyrannum disponi super eos sui mores id est esse virtutem moralem et id exponit vel bene ad virtutem super se habere vel semibonum existentem id est apponere bonum et id est quod addit et non malignum sed semimalignum omnium horum ponit causam in equitate omnibus policiis paucioris tempore sunt oligarchia intermedia scilicet et tyrannis et huius ratio est quia durius est imperium utrumque et non sibi consequenter apponuit se eis et ponit exemplum et sic finita est prima pars istius partis. Plurimum autem tempore durabiliorem est ... per tyrannides quas videlicet paulatim ... cum talibus cautelis durarunt diu alias valde ... prima est ortagorii et filiorum eius qui centum annis prima tyrannico ... et filius eius ... et in ... quod ... metuit ...

et tyrannus unus de successoribus eius quia iste non secundum quod
sic observavit vocatus ad ariopagum apud athenas sub-
iecit responsioni suam et hoc est totum quod dicit in polit. permansit
durante per centum annos. sed sic ordinatur plurimo tem-
pore fuit que circa sicionem permansit. scilicet tyrannis que a ortha-
gora primo et filiorum et ipsius ortagi prorogata. scilicet permansit
per annos centum et huius ponit causam. hoc autem est quia fuit
quod subditis utebantur moderate orthagoras scilicet et alii
sibi et in multis legibus serviebant hoc est sub leges
vivebant et subditos gubernabant et ad diligendum admo-
nebant eum et clistenes sive distenes vel scilicet de aliis
non fuit facile contemptibilis et quantum ad multa curavit hoc
est meruit plures demagogizabat hoc est meres populi ge-
rens secundum nullam proprio et hoc probat pisistratus. dicitur quod di-
stenes. abstenuit de victoria ipsius quoniam coronam hec
quoniam ipse coronavit eum corona. quidam autem volens ipsum
addit de ymagine quam ex hoc meruit in illo autem autem
in ymaginem esse eius qui iudicavit sic hoc est distenes
qui inpsius suo talia extitit statuam que in foro sedet apud
sicionem. scilicet statuam scilicet hanc meruit quia moderate gub-
ernavit subiectos secundo probat per pisistratum dicit. et quinto pi-
sistratus qui scilicet crudelis fuit tyrannus aliquando sustinuit
suam defensionem scilicet adversus vocatus ad ariopagum et sic fui-
ta est prima tyrannis de centum annis et ponit eam ibi.
Secunda autem que circa corinthum que cypselidarum sup-
fuit hoc est cypseli et puerorum eius. etenim iste scilicet tyrannus
perduravit annis lxx. et iiii et mensibus sex et ostendit quomodo
cypselus enim quidem tyrannizavit annis xxx. periander
autem unus de pueris eius xxx. iiii. psammiticus autem qui
gordye fuit filius annis tribus causa autem eadem quia tan-
diu permanserunt in principatu et hoc est ibi. hec causa quia bene
utebantur subditis. et ostendit quomodo cypselus quidem enim
demagogus erat sub principio et a principio permansit
sine armorum custodibus tamen scilicet ostendit de causis periandrum
quod aliud de pueris fuit scilicet tyrannus. et bellicosus bella
gerens scilicet frequentibus et ideo diu mansit in principatu.
Et supponit etiam tyrannidem que duravit ibi. tertia quidem sup-
tyrannus fuit quod pisistratidarum athenis et ostendit quomodo illa
fuit ibi. non fuit autem continua. bis enim fuit pisistratus tyran-
nus. ita ut xxxiii annis tyrannizavit. pueri
autem eius succedentes. scilicet x et viii annis sibi tyrannizave-
runt quia omnes anni fuerunt xxx. v. quibus duravit tyrannis
pisistratidarum apud athenas. reliquarum autem sup tyrannidum
que circa geronem tyrannum scilicet et gelonem circa syracusanam sup-
fuit tyrannides non autem permansit per multos annos sed
omnis tyrannides ille sub duobus defuncta est de xx et xviii
et computat tempus in tyrannum. ibi. gelon quidem enim vii
annis tyranni octo tantum finivit decem et geron decem
sub tyrannizavit. trasibolus autem succedens sub illo
xi mense excidit et male sub de omnibus subditis usque
ad tyrannidem pauca tempora fuit de propter quia scilicet male
eorum et studebant eos iuvare nec in principatu permanere. postea
ponit epylogum omnium istorum ibi. et ne quod que circa politias
et que circa monarchias ex quibus corrumpuntur et iterum salvantur
hic dictum est de omnibus hic dicit quia in particularibus usque ad
ultimum dicta patent.

Politicis quid dicit quid de transmutacionibus aliorum
sermo capitulo ultimo ad improbat opinionem socratis
de causis transmutationum politiarum et duas opiniones
socratis dividit in duas partes primo improbat eam que de
ex transcendentibus secundo improbat eam que est ex parte et tempore
ibi. invenient autem prima adhuc dividit in duas partes.
primo ponit opinionem socratis secundo ponit improbationem ibi.
secundo hec quid utique esse in opinione socratis ideo dicitur quod ponit
ea secundo laudat hoc est laudans est in ea in prima precedit
sic dicit enim. quod de causis transmutationum politiarum locutus
est socrates hoc non bene quia nec proprias causas assignavit et vias
et ponit opinionem socratis et est hoc quod scilicet inequaliter
civitate et regione non mutatur per quod optima politia
illi regioni. ubi ad productum illi regioni ex celestibus con-
tinua et nobis in stellarum et atque ex astris. sicud dici-
dit enim. et arthold et ab albumasar in libro de coniunctio-
nibus circuli planetarum iovis scilicet et saturni ex quibus causantur
magna mundi accidentia et transmutationes per coniunctionem earum
in complicatione et sic in illis circa xxxvi annos
et hoc est quod coniungunt de novo signo et novo signo
inquibus xxv annis circa per annum et tales
coniunctiones xii fiunt in illis complicatione xii et xv ea
fiunt fiunt circa xxx et circa tunc decima coniunctione ea
fiunt in alia complicatione propter quod tunc mutatur complexio
complicatione tamen est secundum situationes hominum et nativitates
propter virtutes diversas in figuris stellarum propter quod figurata
descripta sunt. fiunt alie circa quoniam solius quid
provenit ex productio nisi in eo et in mundo creatum et mutatur
quod qualis est secunda radiationem iovis et saturni con-
tinuet politia illa que ex tali figura radiationis creatur
optima est illi loco quia celestibus innuitur et non mutatur
nisi ad productum alterius complicationis sicut autem de celestibus radii sic
fiunt illis civitatis secundum proportionem nisi in ea sicut
se habent circa ad v. quinti enim continet et duas teras
quarum que producit per uvas cypria latine autem cyprium
et marine et circa qui mutatur non mutatur nisi ad politiam
proportionalem illi in alia proportione hoc est primo socratis dicit
quod ad ista improbatio ex hac parte quod aliqui nascuntur pueri
ut mutabiles in terra qui scilicet prima politia ceciderunt pueri
sunt et ex nativitatibus ex figura radiationis de
corpore sic fiunt situationes eorum et hoc sicut et in quantum
quidam nascuntur ex dispositione stellarum et incredibiles
advenientes. ut isti sunt in actibus voluntarius
qui nulla nisi obligatione creare possit mutari. deo
sic in politiam ex aliam causam voluntatis et non tamen possunt
mutari. in politiam proximam secundum proportionem hoc est in alam
proximam et omnis creatura dicit et quod sicut et socrates
non potest assignare causam quam tyrannis in tyrannidem
mutatur. et hoc est tota sua prima pars sed secundo
nandum in politicis quid dicit hoc est in libro quod tempore socratis
de politiis de transmutacionibus aliorum non est bene quia non ex
propriis esse et hoc est quod sic optime enim politie proprie ex
natura non dicit transmutationem propter hoc est per propria causam
et ostendit hoc quod socrates dicit enim causam esse scilicet
transmutationis politie id est quia non est in prima manet aliquid
semper sed in aliud prodit transmutatur hoc est figura

circularis et hoc est quod dictum est quod cum radices in aliud complexe variantur secundum virtutes quod et necesse est mutari quod secundum est in proportione amplius complicatis et hoc exponit quomodo dicit piuthmen autem hec supple dicit socrates hoc est que transmutantur in quantitate sexquitercius fundus quinarius coniugatur hoc est quorum fundus secundum descriptionem radium se habet ad sexquiteriam proportionem in hoc mutatur et non in aliud et hoc explanat ulterius duas armonias hoc est proportiones exhibet supple socrates dicens quando nunc dyaginatus hoc est descriptus vel sicut dicit alia translatio dyagramatus hoc est descriptionis. Gramma enim scriptura est inde dyagima autem descriptio. Solvens autem hoc est non dubitabilis nisi inde ipsam esse politiam nunquam mutari et intelligitur Alia autem descriptio sive de qua dictum est quod nunc videtur descripte proportio est aliud modo radius descripte est aliud sic dictum esse politiam cuius fundi mutatur in politiam alterius fundi et incipit obviare ibi. Tamquam non enim propter doctrine prave et meliores supple politie hoc est et ideo hoc dixit socrates ac si opinaretur quod non ex vi stellarum de natura et doctrine quandam politiam pravas et quandam meliores disciplina hoc est sine disciplina et laudat hoc quod laudandum est in hac parte ibi hoc ipsum dicens forte non male et dicit forte quia secundum dispositionem stellarum unum est et predicatum autem et hoc est quod contingit enim esse aliquos supple secundum dispositionem stellarum quos disciplinari et fieri studiosos viros impossibile est secundum dispositionem stellarum et non simpliciter et huius duo exempla ponit philosophus primum ponitur in somnio pictagore secundum cum Mulegium phylosophi unum est de ypocrate qui ex constellatione naturali figuram accepit pessimam in vicia. Unde cum figuram illam ad se depictam propriis discipulis misisset ad polemonem physonomie auctorem dixit polemon hoc viri cuius est hec figura hoc viri cuius est hec figura in Iprine est in incestus et voluntatibus quod eius est et optimi viri est figura et ideo clamantes eius erat et viri tradiderunt et recitaverunt ad ypocratem et recitantibus quid dixit et quod videntur dixit ypocras unde dixit polemon ad pessima enim dispositione est sed quia iudicavi hoc turpe esse ex animo retraxi me ad bona et sic mea ad malum dispositionem. Aliud exemplum est de quodam rege persarum de quo dicit pictagoras quod invenit etc qui invenit mulieres pulcherrimas diligentem esse honestas adstantem et dixit ei quod est hoc dicere quod cum inveniam omnes significatores tuos esse malos et turpes quod tu impulses ad honestas delectaris et respondit rex unde est quod ex inclinatione naturali sum appetens turpia et inhonesta. Sed quia iudico hoc indecens esse regem virtute animi vinco me ipsum et traho me ad pulcra et honesta et subdit adhuc contra socratem et hoc est secundum hoc quod contingit unumquodque esse prava transmutatio eius que ab illo dicit optima politia hoc est a socrate magis quam aliarum omnium supple transmutationum et eorum que sunt omnium supple esse causa secundum socratem et propter tempus periodi secundum que dicit transmutantur socratem scilicet et que simul non inceperunt et sint transmutantur quod non debet esse secundum socratem quia secundum naturam eorum non est sepiat de dyagima constellationis et expositionis velud si die priori autem tropicam solis fuerint simul transmutantur et solvit ulterius et fortius adhuc autem propter quam causam ex hac advenit scilicet politia demonstrata in eam que lacedemoniorum fit transmutatio hoc enim tam

supple assignatio causarum ex dictis suis et hoc est sepius enim in contrarium transmutantur omnes politie quam in eas que propinque sunt dixit socrates. Et adhuc eadem ratione obviat ibi eadem ratio et de aliis transmutationibus et dicit quod ex lacedemonica enim ait supple socrates transmutatur in personalem legem dicens et hoc est transmutatio sit in olygarchiam ex hac scilicet olygarchia in democratiam in tyrannidem et ex democratia. Et adhuc ulterius ponit exemplum contra socratem et quod est contrarium transmutantur est eciam et est democratia in olygarchiam et magis quam in monarchiam. Et obviat ulterius adhuc secundum tertium ibi Adhuc autem tyrannidis non dicit socrates scilicet utrum erit transmutatio neque si non erit propter quam causam et in qualem politiam supple transmutabitur hoc autem causa scilicet quod non dicit quare non faciliter habet dicere supponeret enim indeterminatam enim secundum illum scilicet socratem oportet in primam et optimam supple transmutari et pessima est ultima scilicet sic enim utique fieret continuum et circulus quem ponit scilicet socrates ex talibus et movet periodum et addit contra subiens hoc transmutatur et in tyrannidem tyrannis sicut que sicionis ex ea que miromis supple transmutata fuit in eam que clistenis et in olygarchiam supple mutatur tyrannis sicut que in calcide hoc est calcedonia que antileonis dicitur enim tyrannis antileonis transmutata est in olygarchiam et supple mutatur tyrannis aliquando in democratiam sicut que charilau tyrannis scilicet in lacedemonia supple democratia mutata est et in cartagine supple similiter tamen est et adhuc ponit exemplum aliarum transmutationum ibi in tyrannidem transmutatio fit ex olygarchia sicut in Italia fere plurime antiquarum in leontinis primo enim est ut alie in tyrannidem panecii supple olygarchia mutata est et in gela regno quondam est in eam scilicet tyrannidem que cleandri supple olygarchia mutata est et addit exemplum et in regio aliud mutatur supple in eam scilicet tyrannidem que anaxilai supple olygarchia mutata est et similiter subdit generaliter et in aliis civitatibus multis similiter et inconveniens utrarum supple partium socratis existimat supponit convenientem cum ignem causa vel rem Inconveniens hoc inquam supple capituli in quo multiplicat oppositiones socratis quia dixit quod politia mutatur in olygarchiam propter hoc quod cives amatores sunt pecunie et inducit adhuc secundas rationes primam est probatione ad inconveniens quod scilicet secundum positionem socratis qui dixit omnia esse contra nullus et illam vero si hoc est unum cum non sit gratia dictum plus habent quam pauperibus et sic propter divites non transmutantur politie sed est quod in multis olygarchis non licet ac pecunias lucrari et leges hoc prohibent et leges socratis tercia est quod in multis civitatibus ex democratia et non olygarchia multi sunt pecuniosi ex quo transmutatur sunt politie et scias videre quod due civitates pauperum et divitum dicit vir dicat quod hoc est inconveniens mittatis quod in lacedemonia ut quantumque alia civitate vel non omnes equaliter possideant non similiter erunt boni viri illo pauperior sed quod plus et cum politia eorum transmutata est ex democratia in olygarchiam hoc est ex democratia in olygarchiam cum plures fiunt opulenti cum multitudo egenorum est et ex olygarchia in democratiam cum prevaluit multitudo egenorum tercia ratio est quia cum multe sint cause transmutationis socrates non dicit nisi unam scilicet quod cum divites prodigunt illam pecuniam quod scilicet non adhibent mensuram ad consumendum suam esse sunt vilitati et sic democratia mutatur in olygarchiam et hec est causa secunda quia cum perdiderint illam querunt res statuere et innovare illam propter hoc lucra et sic transmutatur non plus

in demo^am ul' olig^am ul' aliam poli^am adiuic(em) to(ti)us adde infine q(uod) multe sunt ete sediciones ciuium exeunt^e transiens ciui^e polic^e sicut si p(ro)p(ter) quod p(re)parant ciues honorib(us) exclusi p(er) si multa paciantur abusiue ex quib(us) sediciones mouent ciues et t(ra)nsmutant polic^s q(uan)do no(n) (con)sistunt sb(e)? ex quib(us) t(ra)nsmutat poli^as ciues so^r exemplis et aliq(ua)n(do) n(on) una et sic diminut(us) est et h(oc) est tota s(ententi)a ul(timi) infine huius sic ordinanda est. Jnuenimus aute(m) et c(etera). P(ro)ponit putare in olig^am p(ro)p(ter) h(oc) t(ra)nsmutari. s(cilicet) poli^e q(ui)a amatores pecunie s(cilicet) s(unt) et pecuniosi. qui p(ri)ncip^a s(e)d no(n) q(ui)a qui multu(m) excedunt in subiu(n)c(tione) sicut p(re)dicto^s s(cilicet) no(n) iustu(m) putant equalem p(ar)ticipare p(ar)t(em) s(cilicet) p(ro) p(ro)racione eorum quod nich(il) possident, cu(m) h(ab)e(n)t qui possident et c(etera) dic(it) s(o)c(rates) q(ui)a dixit om(n)ia debe(n)t esse co(mmun)ia. et induc(it) aliam ro(ne)m ibi. Jn multis olig^ar no(n) l(icet) pecuniosis si leges. s(cilicet) (et) ?inhibet s(o)c(rates) s(cilicet) qui dixit om(n)ia debe(n)t esse co(mmun)ia et inducit ex(empl)um in calcedone aut(em) democratizantes pecuniosi sunt et sic t(ra)nsmute(n)t s(cilicet) polic^e no(n) in olig^am et si ait dicit q(uod) una ciuitas f(ac)ta est due occurrit ?onat Jnuenimus et c(etera) dicit duas ciuitates esse. cum q(ua)n(do) olig^a diuitum et paup(er)um et ad h(oc) inducit ro(ne)m ibi. et c(etera) n(on) magis q(ua)m lacedemo^n(ia) passa est ul' quecu(m)q(ue) alia. s(cilicet) ciuitas ut no(n) om(n)es possideant equalia ul' no(n) om(ne)s simile(s) erant boni aut illo a(utem) paupior fa(ctus) q(ua)m prius s(cilicet) erat nich(il) mi(nus) t(ra)nsmutant^r in contrarias h(ec) in demo^am ex olig^a s(cilicet) faciunt plures qui egeni s(cilicet) eo(rum) ex democ^r in olig^am^t si ualentiores sunt q(ua)m opulentes h(oc) est p(ro)p(ter) diuicias q(ua)n(do) multa^m s(cilicet) egenorum et h(oc) q(ui)d no(n) curant s(cilicet) de dissipacione facultatu(m) sunt p(ro)p(ter) h(oc) h(ec) et adinuic(em) ?aut inclin(ati) s(cilicet) ad (con)tinue ?... sicut sapientes et c(etera) ponit ro(ne)m illi inmultis exit(ial)ib(us) causis p(ro)p(ter) que h(ec) p(ro)p(ter) quas sunt t(ra)nsmutac(i)ones no(n) dicit n(isi) una(m) et ponit illa(m) ibi. q(ui)a p(ro)p(ter) h(oc) fa(ct)i usurarii sunt paup(er)es s(e)d s(cilicet) dicit in ap(ri)ncipio diuitib(us) exitialib(us) om(n)ib(us) aut plurimis h(oc) est si(mi)l(iter) q(ui)a i(n) (pr)incipio edificacionis ciui^tas q(ui)dam erant paup(er)es q(ui)dam diuites et ponit eam cam(sam) ibi. s(e)d q(ua)n(do) quide(m) p(ro)dicti p(ro)diderunt s(cilicet) facultates s(cilicet) inouare p(ro)p(ter) sum(m)us s(cilicet) et p(ro)p(ter) quecu(m)q(ue) alia uicia q(ua)m a(utem) aliorum nich(il) sic dici(tur) i(d est) duorum. s(cilicet) q(ui)a nec excellunt p(ro)p(ter) diuicias nec excellunt paup(er)es sunt et c(etera) t(ra)nsmutant nich(il) mag(is) utriq(ue) poli^e s(cilicet) in contrariu(m) h(oc) est demo^am q(ua)m in aliam poli^am et c(etera) s(cilicet) et ponit infine ibi. Adhuc a(utem) et si honorib(us) no(n) p(ar)ticipes s(cilicet) capiti ciues et si multa paciantur ul' iniurias aliqua(n)do s(cilicet) ciues sediciones faciunt et t(ra)nsmutant poli^s et c(etera) h(oc) est q(ui)a (con)sentit ?... p(ro)p(ter) h(oc) sibi q(ui)a volunt facere tu(m) eam eam que ual de uera esse dicit s(o)c(rates) s(cilicet) sicut inp(ri)mo p(ar)te p(ri)ncipio ?... dici h(om)i(n)em qui ex sui est et h(oc) p(ro)p(ter) ?... q(ui)a uolo ?... ne ad nunc? respondendo ?... de diminucione et ?... et h(oc) est p(ro)p(ter) h(oc) a(utem) exitialib(us) olig^ar et demo^ar ?... de una ex?... utraq(ue) h(oc) est oligarchia et demo^a dicit t(ra)nsmutaciones s(cilicet) s(o)c(rates) et no(n) diminut(us) est s(cilicet) et sic finis est lib' quintus

Quot autem q(ui)d et h(oc) incipit vi' politicorum ar(istotelis) et c(etera) in iiij libro s(ecundu)m diuisione(m) p(re)missam. in p(re)cedenti libro dicit q(uo)t s(unt) d(iffere)ntie utriusq(ue) poli^e et maxime demo^e et p(ri)ma om(n)ium poli^arum ?... s(ecundu)m q(uod)

?... utriusq(ue) ad electionem poli^e ?... magis ?... ad ?... ?... tract(at)um est. in iiij et v et ?... ?... Jn p(ri)ma dicit que sunt ?... utriusq(ue) demo^e Jn s(ecund)a dicit q(uod) est equale et iustu(m) in illis demo^e ibi. q(ui)a a(utem) polic^s dubitat^r Jn t(er)cia facit (com)paracione(m) in(ter) iiij^or sp(eci)es demo^e et ?... que melior ibi. Democrati^s quid exit(ial)ib(us) iiij^or p(ri)ma p(re)dicitur ?... ?... p(ri)ma uidetur quod ?... ?... ?... ?... dictis Jn t(er)cia ?... ponit q(ui)a demo^e sunt plures ibi. q(uonia)m a(utem) n(on) sunt et c(etera) Jn q(uart)a exigencias ponit et ?... ?... s(ecundu)m ea. que app(ar)ent demo^e ?... et ?... ibi. ?... exigencias et ?... Jn p(ri)ma ?... ?... ?... ?... ?... est ?... ibi. ?... a(utem) ?... sp(eci)es ?... ?... q(ui)a ?... que poli^e sit optima ?... ibi. ?... ?... palam. ?... p(ri)ncipiis est h(oc) q(ui)a ?... ?... sic que ?... sunt poli^e et que ?... et ?... ?... ad qualem poli^am sunt ordinata. t(ame)n adhuc restat d(icen)d(u)m q(uo)d ad unamq(uam)q(ue) poli^am ?... et ?... ?... ea ?... ad poli^am et aliq(ua)n(do) ?... eo q(uod) ?... tales no(n) solu(m) uariant poli^e n(on) ?... s(e)d ?... uariat poli^e s(ecundu)m sp(eci)es et no(n) ?... om(n)e(m) h(om)i(n)em qui uult instituere poli^e ?... ?... est in demo^e q(ui)a s(e)d h(oc) ?... ?... ?... ?... poli^e que est ?... et h(oc) est s(ententi)a tota p(ri)ncipii huius sic ordinanda est. Quot autem q(ui)d et c(etera) s(cilicet) ?... poli^arum et ?... s(cilicet) est ?... et ?... poli^e h(oc) est ?... ?... poli^arum q(ui)a ?... ?... ?... et ?... ?... ?... ?... s(cilicet) que sit ?... et ?... ad quale poli^am ordinata sunt s(cilicet) ?... et ?... ?... ?... adhuc a(utem) de ?... s(cilicet) poli^e ?... et ?... poli^e ?... s(cilicet) causis ?... et ?... quas ?... dem(onstrandu)m est ?... ?... ?... et ?... ?... et h(oc) est. Quot a(utem) sunt sp(eci)es plures demo^e ?... et aliarum similiter poli^arum q(ui)a ?... ?... ?... et ?... ubi h(oc) assignata sunt similiter ?... s(e)d residuu(m) s(cilicet) est q(ui)a adhuc no(n) d(ic)t(u)m est ?... no(n) ?... ?... ?... ?... ?... ?... ?... ut ?... omne illud q(ui)a ?... est ad poli^s si debet esse ?... et ?... ?... ?... h(oc) est ?... ?... et ?... assignare s(cilicet) ?... ad unamq(uam)q(ue) s(cilicet) poli^am et ?... quid adhuc ?... ibi. adhuc a(utem) et ?... ?... om(n)ium ?... et ?... ibi. h(oc) n(on) ?... ?... ?... poli^e ?... et ?... q(uonia)m ibi ?... aristo^e sunt olig^e q(ua)n(do) s(cilicet) ?... est oligarchie et poli^e que s(ecundu)m ?... ?... sunt ?... ?... et ?... ?... sunt demo^e et explanat q(uonia)m ?... ?... ?... explanando s(cilicet) ?... ?... ?... q(ui)d ?... no(n) sunt ?... s(cilicet) ?... libris ?... et explanat ?... ibi puta s(cilicet) q(ui)d ?... i(d est) ?... ?... olig^e s(cilicet) instituta sit ut ?... magnates et ?... sunt ?... aristo^e et que ?... ut ?... ?... ?... ?... s(ecundu)m ?... aut s(cilicet) ?... h(oc) q(ui)d que s(cilicet) sunt ?... sit aristo^a et q(ui)a ?... sunt olig^a et h(oc) est ?... q(ui)d ?... ?... olig^a ?... a(utem) s(cilicet) institu^e ?... ?... in ?... et ?... et ?... et ?... ?... ?... ibi. aut s(ecundu)m alig^d ?... mod(um) om(n)ia ?... que poli^e ?... ul' no(n) ?... s(cilicet) ?... et

et subdit quod ex hiis dictum est et quid adhuc determinandum
i. reliquum quid sit democratia ad qualem congruit civitatem similiter
autem et qualis oligarchia hoc est democratia oligarchia qualem multitudini
sup congruat et vult subdit et reliquarum qualis politiarum democratiae
i. et eius quod simpliciter dicitur politia quod cuilibet expediat dictum est
[illegible]

[illegible]

iustum sive statutum in populo non autem homines secundum aliquem et
esse iustum et ponit rationem subdens scilicet quia secundum democratiam
politiis participantes equale capiunt secundum unumquemque civium
ut scilicet sicut non differunt genere ita equaliter se habent
ad dignitatem et principatum ponit sequens [illegible] ponere
ibi hec autem civilis iusti sunt equale scilicet arismeticum quia
est equale secundum numerum [illegible] multitudinem esse dominam
scilicet quia estimant unus se habere ad dignitatem sicut alius et
[illegible] est quod omnibus [illegible] et ubi [illegible] plebs
esse sine democratia [illegible] esse iustum [illegible]
arbitrio hominum esse determinatum et acquiescendum esse sine
[illegible] et hoc placet plurimum democratie [illegible]
[illegible] unumquemque civium hoc est quod sint unusquisque
civis sit equalis valoris in iudicio [illegible]
illo quod de necessitate sequitur quod hoc est quod [illegible]
[illegible]

[illegible]

[illegible] parum temporis esse principantes vel omnes vel aliquos
contingit quod si longo tempore principentur non esse principes [illegible]
non possunt esse [illegible] quod omnes principantes [illegible]
ut [illegible] et [illegible]
principatibus [illegible] et illi [illegible] personales
[illegible] quidem [illegible] est iudicare omnes vel ex omnibus scilicet
agricolas pastores banausos [illegible] quod cives sunt digni
ad principatum iudicandum [illegible]
omnibus sunt iudicare [illegible] vel de plurimis [illegible]
de maximis [illegible] et de principalissimis [illegible]
et [illegible] sunt principalissima ubi puta de correctione
[illegible] et de politiis scilicet ordine [illegible] de
[illegible] communibus [illegible] et vendentes [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
dicitur [illegible] est [illegible]
[illegible]

[illegible]

ex malitia. Addit quod si autem ita declinat ex contrario mutationem ex sua mala malitia et non solum quia tunc eum contollere potentiam ipsi abusu et quia corrupti eligebantur sicut ex eligibilibus sortialibus ut scilicet sorte principatus distribuant in populo et hoc est Si autem ad declinat ex contrario transmutationem quia scilicet in aliquo eorum efficiatur ex sua mala malitia oportet siquidem contollere potentiam ipsius in propria parte ipsius et ex eligibilibus melle scilicet esse sortiales fuerit. Omnibus huius positis ponit epylogum de omnibus dictis et hoc est causa quid democratia et quid sit et subdit unum accipiunt autem dicunt aliqui siquidem esse iustum ex multo stessis esse democratica et est ex eo quia iustum ex statim est esse democraticis iustum et declarat quod sit illud ubi hoc autem est equale habere omnes scilicet cives secundum numerum quod maxime videtur esse democratia et democratia hoc est populus democratia et subdit rationem equale non nichil magis principari egenos quam divites neque dominos esse solos scilicet quosdam. Secundum omnes ex equo secundum numerum et subdit rationem sic enim utique putabunt existere equalitatem civitati et libertatem ita scilicet quod omnes equaliter et equali dignitate se habeant ad omnem principatum divites scilicet et pauperes.

1 Quod autem propter dubitatur. Hic incipit secunda pars huius libri et est secundum capitulum in quo determinat etiam quomodo accipitur quod equale sive iustum est in politia maxime in democratia in quibus dicit quod iustum est ex pluribus modis et habet duas partes. In prima movet dubitationem, in secunda inducit determinationem ibi Verumtamen utique quod equalitas. In prima parte movet dubitationem suam et hoc est dicat ut post ea que dicta sunt dubium remanet quomodo accipiant equale politie quod iustum est in politia maxime democratica et tangit unum modum scilicet utrum honorabilium dividendum et iustum vel secundum honorem dividi sit politie et modum dividendi tangit scilicet quod honorabiles quingentorum sepe tantum sunt quantum honorabiles mille aliorum et sic ipsos mille posse equare quingentis inhonorabilibus autem sic dividendum est, nec sic oportet ponere in hiis equalitatem scilicet oportet sic dividere secundum honorabiles et postea de quingentis accipere honorabiliores et ex mille accipere honorabiliores et hos dicit esse dominos divisionis hoc est eorum que pro distributione debent civibus et pretiorum hoc est eorum que ad pretoria pertinent ut hoc scilicet iustum sit quod illi vel eque vel qui sunt secundum multitudinem talem accipiendi sunt quod equale et iustum et ponit rationem huius quod omne et hoc est quod democratici iustum dicunt esse quecumque videntur amplioribus, vel oportet hoc iudicare propter iniam dubitationem et inducit rationem contra hoc et dicit quod ambo ista habent esse inequalitatem et iniustitiam. Si enim aliquis dicat quod iustum est quod iudicant pauci et honorabiliores accidit inconveniens quia tyrannus sit. Si unus habeat plura que sunt honorabilia aliis divitibus et secundum oligarchicum iustum iustum est illum principari. Est enim tyrannus corruptio sicut urbanitatis regnum est. Si autem dicatur quod plures secundum numerum debent dominari in politia item accidit inconveniens quia pauperes sunt plures quam divites et si sine domini politie depredabuntur et expoliabunt ea que sunt divitum et paucorum quod item iniustum est et sic dictum est prius et est et quarto huius scilicet libri et hoc est tota summa prime partis huius sicut ordinata est. Quod autem possibilis dubitatur scilicet quod habent scilicet politie quod equale dictum est scilicet inspiciens

et ponit politie habet aliquid equale et iustum est in ea et ponit divisionem ubi utrum oportet honorabiliores dividere ipsos mille et quingentorum et hoc est quod sepe contingit quod quingenti sunt honorabiles propterea quod mille aliis et hoc est quod sepe et ipsos mille equari posse quingentis scilicet inhonorabilibus et accipit aliam partem divisionis que talis est et hoc est aut non sic oportet ponere in hiis equalitatem sed dividere quid sit oportet scilicet mille contra quingentos inhonorabiles deinde ex quingentis equales accipit inhonorabiles scilicet et ex mille quod accipientem equale et hos dominos esse divisionum hoc est eorum que pro distributione debent dividere inter cives et pretorium hoc est eorum que pretoriis appellatum ad pretoria ut scilicet iudicium. Si ille modus democratie ponit divisionem que iam dicta est et hoc est utrum hoc scilicet alique democratie sunt que secundum multitudinem ut scilicet sic multitudo reducit ad equalitatem et ponit quoniam et hoc est Ait enim democratici iustum scilicet esse quecumque videntur amplioribus sicut hoc est pluribus et ait oportet iudicare hoc quod scilicet vel pluribus in potestate. Deinde ponit dispositionem ad interimendum partem et hoc est habent autem ambo inequalitatem et iniustitiam scilicet quod sumitur paucaciores et quod dicitur secundum plures et ponit rationem primo ad primarios et hoc est Si quid enim quecumque paucorum scilicet tyrannicum hoc est iustum habeant scilicet iniustum est et obviendo tyrannus est enim que corruptio est recto civilitatis si unus habeat plurium imposita et honorabilia aliis divitibus et secundum oligarchicum iustum principari solum scilicet tale tyrannicum iustum scilicet est quod tamen simpliciter iniustum et ponit rationem ad oppositum. Si autem quecumque que plures secundum numerum iniusta agent depredantes que divitum et paucorum sicut dictum est prius in quarto et quinto libri huius scilicet. Que utique erit equalitas quam confitentur utrique. Incipit hic secunda pars capituli in qua determinat quomodo et dicit quod considerandum est quod iustum sit existit ubi ex ratione iniustorum ex omnibus iusta sua determinant utrique hoc est illi qui dicunt quod paucaciores et honorabiliores et illi qui dicunt quod plures et ponit dictum eorum ubi Dicunt enim quecumque videntur pluribus civium hoc oportet esse dominans. Deinde dicit quod sit hoc sedat oportet adhuc considerare in pluralitate civium secundum partes civitatis. Duo partes sunt pauperes scilicet et divites et quod hoc sit quodcumque videatur pauperibus et divitibus simul. Hoc secundo sit dominans et prevaleat. Si autem contraria videntur eis inequalia dividuntur quod determinandum est secundum eos qui plures vel secundum eos quorum honorabilitas est amplior et dat exemplum Si forte pauperes sint xx. et divites sint x. et vi. divitibus videatur uno modo et xv. de pauperibus videatur alio modo quod contra de pauperibus iv. adiungantur divitibus et determinant quod illi quatuor vel de divitibus v. adiungant pauperibus et videatur item quod utique videatur eis et secundum hoc iudicetur ita quod sit considerantur eos quorum honorabilitas excedat simul utrique. Si autem inequales partes se dividunt tunc reddit capitulum dubitationem que nunc scilicet si contradictio tota quasi divisa sunt inequalia vel pretorium in iudicibus quod determinat tamen tenet vel sorte accipere quorum decisio fiat vel aliquo alio modo utique quorum sententia teneat quia tunc difficile est invenire veritatem de equali quod iustum est. Secundum sed cavendum est ne potentes superdominantur ut melius est et plus prodest attemptare ad inquirendum quod iustum est quam principes et potentes et potentiam optineant per suam sive voluntatem ad pauperes temp

querunt quod iustum est et equale et dicit proveniet nichil curant si possunt ut optineant suam voluntatem hoc est tota sententia. Sic considerandum est illud, unde erit equalitas quam sentiunt utrique consequendum est ex quibus iustis hoc est ex iure quorum illorum determinatur utrique et tamquam modus ibi. Dicit enim quod cuique videbitur pluribus eorum hoc est esse divites vel pauperes, illorum pluralitate determinatur sententia ibi. Hoc sit utique scilicet concordatum est hoc non tale omnino hoc est ut consensus qualiter determinandum sit et hoc est. Sed quoniam due partes fuerunt ex quibus civitas supponitur, divites scilicet et pauperes, quod cuique utrisque videatur vel pluribus de utrisque sit. Hoc sic quod divites ita quod secundum illorum pluralitatem. Si autem contraria videantur contrarium quod plures sunt et quorum honorabilitas amplior sit. Hoc pluralitas est in iudiciis quod quod plurium est quod honorabiles plures in civitate et dat exemplum ibi. Puta si hii quidem x. sint divites hii autem xx. scilicet pauperes iudicent contra quod ipsi sex pauperum autem ipsis xv. sit iudicatum quod ipsi sex divitibus adiungantur et pauperibus quod divitum iiii. inde quod sunt x. et ix. divitibus et sunt adiungantur sunt pauperum v. item sunt xi. et simul quorum autem iudicandum est et hoc est quorumcumque honorabilitas excedat et maior sit excedere sive in utrisque pauperibus scilicet et divitibus hoc dicit utrisque sit dicit esse principale iustum et adiungit quod si non sit equale sed in duo dividant equaliter. Hoc est si autem equales evenerint sunt partes communem hanc putandum esse dubitationem sicut nunc et dat exemplum si divisa in duo aggregatio fiat hoc est si divisa sint in duo tota congregatio una pars dicat unum et altera alterum vel pretorium hoc est iudices pretorii si dividant in duo et una pars dicat unum et alia aliud. Autem secundum [illegible] tunc sit sed ad aliud [illegible] [illegible] scilicet in alia parte [illegible] vincit possit inveniri. Oportet dicit secundum [illegible] ibi. Sed de equali quidem et iusto quoniam valde difficile sit invenire veritatem adprehendi tamen scilicet communi de ipsis equali scilicet et iusto tamen facilius sortiri est sit quoniam sors sit in eventum dubio quod persuadere potentes sunt. Secundum quod illi potentes prevalent et sic communi ibi. Semper enim querunt quod iustum et quod equale quia minores hoc est pauperes permittentes autem nichil curant sive de equali et iusto <quod potentes male et dampnosum>

Democratiis autem existentibus iiii. Hic incipit secunda pars libri ubi ostendit democratiam ad invicem et ostendit que sit melior et hec tres partes. In prima parte ostendit quod agricolarum democratia melior inter iiii. que secundum dicta sunt in iiii. scilicet agricolarum mercatorum banausorum et pastorum. Secunda parte ostendit quod hec sit melior ibi. Propter enim multam non magis appetunt principari. In tertia parte ostendit quod post agricolas melior democratia est ex pastoribus ibi. Post agricolarum autem multitudinem optimus populus ubi pastores sunt. Dicit prima parte prius est quod cum democratie sint iiii. ut paulo ante dictum est optima est sicut dictum est in sermonibus qui ante hos hoc est inter illas iiii. et illa est que antiquissima omnium et determinat que sit illa quod sicut distinguat populos optimus populus est qui terre cultivus est. Secundum principium enim hominum horum autem hominum agricole fuerunt vel pastores unde Genesis iii. dicit Ade quod exiret de paradiso ut operaretur terram de qua sumptus erat et primi filii Ade chaym scilicet et abel. Chaym fuit agricola, Abel vero pastor ovium. Unde primus populus fuit qui terre cultivus fuit et optimus populus ex hoc concludit quod fiet democratia que est principatus populi optima est. Quia tamen fit de terre cultoribus vel de pastoribus et assignat rationem quia populus quia non habet multam substantiam scilicet facultates divitiarum non est vacativus circa multum ut sepe faciant congregationes. Congregationibus enim fiunt conspirationes et per eas dissolvitur civitas seu politia. Et adiungit aliam rationem quod tales non habent multam substantiam et sic intendunt ut operentur circa necessaria adacquirendum. Propter hoc circa opera immorantur et aliena non concupiscunt et delectabilius est ipsis laborare quam politizare ad necessariorum acquisitionem vel principari. Cum continue laborare et nullius magnum acciperent sunt acceptiones lucri principibus tunc forte desiderarent principari et consequenter concludit et ponit rationem quia quia multi sunt et plures sunt pauperes quam divites magis appetunt lucrum quam honores. Impugnabunt alias dissolvunt politiam et dat signum quod ab antiquo tales agricole sustinuerunt tyrannides et oligarchias et adhuc sustinent si eos non prohibent operari et laborare et non auferat eis ad pervolentiam. Et laborando quidam ipsorum ditantur et quidam ad inopiam deveniunt necessitate, ita quod non egent. Hoc est propter hoc sunt [illegible] dicit

Democratiis autem existentibus iiii. Distinctio democratie sunt facta libro iiii. capitulo de democratia et hic facit mentionem hoc dicit est enim scilicet quod iiii. sunt species democratie seu iiii. distinctiones populi generales scilicet agricolarum pastorum piscatorum et eorum qui circa forum sunt mercimonium exercent et harum facit hic comparationem. Altera autem optima quidem que primo ordine quemadmodum dictum est in sermonibus qui ante hos hoc est in quarto libro hoc facit et similiter quod est antiquissima. Inde exponit primo habet antiquitate et hoc est. Et optima et antiquissima omnium hoc est et similiter explanans qualiter sit antiquissima ibi. Dico autem primam sicut si quis distinguat populos secundum collationes scilicet optimus enim populus qui terre cultivus est. Quia sic concludit civitatem et facile construere democratiam optimam sunt ubi vivit multitudo ad agrum cultivum vel pascuum. Democratia enim est principatus populi secundum ordinem collationis et ideo optimus populus optima democratia et ponit causam ibi. Propter quidem enim quia non multam substantiam habet talis populus ideo sunt non est vacativus absque agri cultura et sic sequitur ut non sepe congregationes faciat quia non vacat in congregationibus enim fiunt conspirationes et dissolutiones ex quibus dissolvitur politia et ponit causam propter enim quia non habet necessaria sufficienta. Sunt circa opera immorantur agricole scilicet ut necessaria inveniant et aliena non concupiscunt quod concupiscentia alienorum causa est discordie et dissolutionis. Sed delectabilius est ipsis laborare quam politizare et principari ubi utique non sunt acceptiones magne principibus vel utique principari non est ad lucrum vel ad acceptiones ibi magis volunt laborare in agricultura quam principari vel politizare. Oportet hoc sciendum communi multi enim appetunt magis lucrum quam honorem et ideo sunt ponendum est quia multi sunt pauperes sunt et indigentes et hoc probat per signum dicens quod ab antiquo invenit quod tales agricole sustinuerunt tyrannidas et oligarchias dum enim non prohiberent ab opere nec auferrent aliquid ab eis et ponit aliam rationem alia hii sunt quod cito ditantur quod

ex agricultura et qui cito ditantur non egent ut propter indigentiam seditiones faciant et hoc est Signum autem etc. id est antiquas tyrannides sustinuerunt et oligarchias sustinent supple oppressiones si quis ipsos operari non prohibeat neque auferat aliquid etc. id est sustinent imperare tyrannos et oligarchas et oppressiones ita quod seditionem non movent et si accidit lucrari quidam enim sunt qui ditantur ipsorum ex agricultura hii non egent scilicet cito ditantur ut scilicet propter egestatem seditiones moveant sed quia possunt alias aliqui propter ambitionem principatus seditiones aliquas movere occurrit huic dicens adhuc et in democratiis dominum eligendi hoc est principes maiores supple et quod electi corrigantur a populo sic relinquitur et sic potestas electionis et correctionis principum relicta apud populum et hoc supplet egestatem ambitionis est intelligendum et sufficit eis ita quod non curant eligi ad principatum tamen sunt eligibiles adhuc licet non sint eligibiles tamen sunt eligibiles ad officia principatus sicut ad electores et consiliarios et hoc sufficit eis ita quod non ambiunt principatum et hoc est Adhuc autem quorum id est principes sic eligendi corrigendi supple a populo supple in dignitatibus sed ambitionis hoc sufficit eis id est qui honorem appetunt quod sunt electores et correctores principum et inde hoc probat per exemplum apud quosdam demos id est democratias principatus quamvis participent electione principatuum consiliantur scilicet et consules populus sed quod eligibiles ad assumpte ad electionem scilicet et ad alia officia principatus ex omnibus ad alia id est officia omnes omnes eligunt sufficit autem quod est consiliari quod dominium sunt sufficit est in multis et hoc est quod democratia est in Mantinea olim supra in tertio libro est de hac quod cause quam secundum aristocratiam potest collocare principatum consiliandi et iudicandi et dicit subdens quod sunt forma sive forma in democratia antiquis sicut in Mantinea fuit tamen que est in moderne poli aliter erat etc. ulterius concludit quod expediens est democratie prius dicte hoc est agricolarum et hoc est propter quod utique et expediens est prius dicte democratie et consuetum ab antiquis temporibus scilicet eligere quod principatus et corrigere et iudicare omnes hoc est quod omnes habeant potestatem eligendi corrigendi et iudicandi principes sic id est quod propter superius sunt principes potestatem eligendi corrigendi et iudicandi et similiter ulterius quod expedit intelligere sic et hoc est principatui autem maximis scilicet principatibus eligere sic et ab honorabilitatibus maioribus id est magis honorabiles sunt inter cives et a maioribus supple electi aut ab honorabilibus consimilis quod supple eligere ita quod scilicet quod in electione non respiciat honorabilitates sed eos qui possunt eligantur quod necesse est quod tales bene politizent et hoc est necesse autem sic politizantes politizare bene et sic unus enim quod sic politizantes principatus maiores semper per meliores erit gubernati scilicet et populo consentiente et epieikes qui scilicet sunt principes non invidente et sic stabilis concordia et amicitia inter principes et populum et epieikes insignibus hoc est principatus sufficienter hunc ordinem supple convenientis est et dicit tamen primo hunc id est supple ordinem non habiturum subalterius deterioribus et principabunt iuste principes scilicet propter correctionem sed alium dicit sive quod principes scilicet propter potestatem corrigere principes sustinere id est absolute supple propter quod principes et sic supple non omnes supple propter principem licet esse quod validus

expediens scilicet et hoc plura potestatem potestas id est a gerendi quecumque voluit aliter talis ordinatio erit supple non potest fieri quod in unoquoque homine est unum malum id est propter correctionem principes et principes non possunt facere et aliam potestatem que secundum tribus et consanguinitatem et amicitiam etc. est conveniens quod propter hoc non prohibetur aliqua potestate consanguineorum et amicorum etc. et consequenter dicit itaque nec in agricole supple est quod quod est maximum proficiens in vulgo et determinat quod scilicet illud in principatu epieikes id est virtuosos impeccabiles existentes et dicit impeccabiles quod non peccabunt merito nec quod consueverunt potestatem peccandi michi (?) in ozata (?) multitudine quod adhuc remanet multitudo nulla dignitate privata adhuc id est possunt principari principatu consiliandi et iudicandi et eligere principes et eligere ad officia principatus civitatis et sic cessante invidia inter principes et populum cessabit etiam dissensionis et ambitionis et impace erit civitas et consequenter hiis concludit quod sit quod democratiarum hec sit optima manifestum supple est et propter quid enim supple sit optima quod scilicet propter concordiam principum et populi et hoc est quod causa quod propter quale quid demos et populus optima id est qualitate distinguitur propter quod est concordat cum principibus et hoc confirmat per antiquas leges dicens Ad institutiones autem populum agricolam aliquas leges apud antiquos positarum antiquitus observatas utiles supple esse et dicit que fuit ille dicens omnes autem scilicet tales leges totaliter id est ulterius supple prohibebant non licere possidere ampliorem terre mensuram quandam vel supple institutionem id est civitatem quod terra debet possidere certa quantitas mensuratur ab aliquo loco ad municipium in civitate principante sic adhuc moris est quod in Lombardia in multa sunt ad civitates pertinentia et quia necessitas propter hoc potest fieri quod omnes episcopatum et civitatum ad monasteria pertinentia et ostendit unam de antiquis legibus de hoc et hoc est sicut autem antiquitus in multis civitatibus lege statutum ne liceret vendere primas sortes ne scilicet cives depauperarentur et ostendit quod adhuc tenet tales leges in quibusdam locis ubi est autem et quam dicunt Oxyli (?) legem esse talem aliquid potentem Oxylus id est legislator statuit non mutuare ad aliquam partem terre pecuniam communem mutuantem supple civium et fuit eo Oxyli ne scilicet cum substantias totales mutuaret cives ad alios hodie et dicit depauperarentur cives et sic destruetur civitas et talem quale nunc in multis dicunt legibus ut nunc ibi sunt videtur dirigere et id est quod lege Aphytaeorum (?) novum civitatem esse et sic debet pro quod ideo id est quod dicta est utilis et ponit legem illam id est quod Aphytaei scilicet existentes multa possidentes autem terra paucam tamen omnes terram colunt et dicit quomodo aptantur id est non totas possessiones id est possessio locantur totales possessiones uni sed secundum talem partem dividentes ut habeant excedere possessionem et id est et pauperes hoc est cuilibet licet una particula secundum possessionem determinata quod propter quod hoc pauperes sic inter unum in alio autem scilicet locando fundos alius adhibitis aliis et sic dicendo ut suam et dicit fundi et cultor agrorum. Post agricolam autem multitudinem optima propter quod est in pastores sunt et vivunt ex pecoribus sicut vilania (?) paupertate libri dicitur de quod pastorum id optima est propter democratiam agricolarum et dicit hoc ca-

per non autem quod democratia pastorum melior est quam agricolarum secundo ex aliis multitudinibus ex quibus reliquae multitudines constituuntur quo sunt ceterae formae multo deteriores sunt quam illae quae agricolae et pastores quia hii habent habitacula dispersa per agros et non habitant in civitatibus non facile faciunt congregationes et per consequens non faciunt conspirationes nec dissensiones ad dissolvendum policiam. Secunda principalis est quia agricolam multitudine operis [illegible] est vel pastores sunt et nutriunt ex pecoribus et ad hoc ponit tres rationes. prima est quia multa consilia habent agriculturae quia scilicet vivunt incertis et incedunt quia nec [illegible] faciunt congregationes. Secunda est quia in actionibus belli ea maxime exercitati sunt et corpora apta habent et potest esse ex quia pugnant contra lupos ursos leones rapaces alia sicut et David dicit primo Regum xvii leonem et ursum ego interfeci [illegible] apud civitatem ad [illegible] Goliath philisteum. tertia autem apta habent exercitia in post alia. exercitium enim corpora agilia reddit apta sunt hostes insequi et persequi. tertia ratio est quia tales apti sunt venari et alia silvestria ex quibus multas consequuntur utilitates et in carnibus et pellibus. [illegible] de bono coniugali dicit experientia id est peritia deest quia [illegible] priusquam [illegible] est. Haec secunda tota littera sic ordinanda est. post agricolarum multitudinem optimus populus est ubi pastores sunt et vivunt ex pecoribus et subdit rationem duplicem sicut dictum est et haec multa enim habent consilia agriculturae scilicet quia in campis habitant dispersi et congregationes non faciunt. Et subdit secundam causam rationem ibi et actionibus ad bellica maxime exercitati sunt sicut et haec dictum est quia pugnando contra bestias nocivas exercitati et exercitium et utiles sunt corpora quia sicut dictum est exercitando tales agilia corpora acquirunt ad insequendum hostes et ponit tertiam et potentes venari sunt exercitium et hoc sunt [illegible] causae et causae abominationes hostium et huiusmodi multa acquirunt sicut dictum est et aliud ad [illegible] quod peritiae et tertia est causa prime partis. Aliae autem omnes multitudines scilicet secunda et tertia partis est quia omnes aliae multitudines quae faciunt in democratiis multo sunt deteriores huius et ponit duplicem rationem una est quia talium vita prava est scilicet meretricia ad bellica et circa fraudibus in negotiationibus et nullum opus habent virtute bellica scilicet sicut est militaris et equestris vel sagittaria [illegible] nullo exercitantur illi qui sunt de multitudine banausorum et forensium et hominum [illegible] mercenariorum. Secunda ratio multitudo hominum non tractat nisi fraudes et deceptiones et adiungit aliam rationem quia tales circa forum et circa municipium conversantur et omne tale genus hominum facile congregationes et conspirationes facit et dissensiones. haec est tota sententia primae partis et littera sic ordinanda est. Aliae autem omnes multitudines ex quibus reliquae democratiae constituuntur multo deteriores huius supra sunt praedicte scilicet quia mediae personae inter divites et pauperes inveniuntur ex quibus sicut dictum est in vi libro sic levissima et optima polis et ponit rationem quare aliae sunt deteriores et haec est vita enim prava haec est deceptionibus et fraudibus admixta et nullum opus cum virtute bellica scilicet [illegible] scilicet opus quae tractat multitudo super talibus et quae [illegible] banausorum id est opum quae mancipant corpus

sicut est carpentator et huiusmodi et quae forensis hominum haec est circa forum occupatorum et quae mercenaria nulla enim cum multitudine ad utilitatem tractat nisi fraudes et deceptiones et lucra et adiungit aliam rationem ibi. Adhuc autem propterea quia circa forum et circa municipium conversantur omne tale genus utique dicitur facile congregationes facit et per consequens conspirationes et dissensiones ex quibus perturbantur et dissolvuntur policiae. Etiam autem terrae cultores [illegible] terra praecedit posuit quod democratiam agricolarum et pastorum esse optimam quia scilicet talibus congregationibus et synodis non indigent dispersi enim sunt per regionem nec facile est eas convenire quia ubi regio talem habet positionem quod a civitate remota sit ibi facile est facere bonam democratiam et ratio est quia fraudes malignitatem metuentes ubi non [illegible] amplificantur bonorum et ponit signum quia scilicet multitudinem forensi non expedit hic democratiam excludi multitudinem agricolarum quae per regionem diffusa est. Et haec est sententia littera sic ordinata. Etiam autem terrae cultores [illegible] quod dispersi sunt per regionem nec conveniunt nec tali indigent synodo haec hoc est congregatione. habent ubi sit super optimam democratiam et haec est quod semper [illegible] regionem positionem habet talem haec est ordinationem in loco utroque multum a civitate remota. sic facile super est [illegible] democratiam facere bonam et politiam et subdit rationem. Cogitur enim multitudo magna fieri [illegible] [illegible] ut unusquisque resideat in spatio suo et sic congregationes non facere posse. Et ex hoc infert et subdit correlarium dicens non in [illegible] quod et si tota turba forensis sit non facere in democratiis congregationibus super politiam etiam multitudinem per regionem est diffusa super agricolarum et pastorum et ratio est quia nisi fraudes forensium comparentur simplicitate agricolarum et pastorum ipsi politiam forensium suis fraudibus dissolvent et finitur vi politicae etc.

Quomodo quidem igitur oportet instituere optimam et primam democratiam dictum est. Septimus liber incipit in quo sicut dictum est manifestatur ordinat philosophus quae sit optima politia. et dividitur autem in duas partes in quarum prima ostendit quae sit optima politia secundum quantitatem ipsam politiae. secunda autem ordinat quae sit optima politia in comparatione ad eligibilissimam vitam et felicitatem et incipit ibi De optima autem republica oportet facere convenientem inquisitionem. prima pars dividitur in tres secundum tria capitula. In primo capitulo ordinat qualiter optime salvantur democratiae aliae a prima et sunt de quibus iam dictum est in vi. secunda ostendit qualiter optime salvantur oligarchiae ibi. Fere autem ex his fiunt quomodo tertia ostendit qualiter dividenda sunt principatus in singulis ibi. Consequens autem deest dividere bene quae et quot principatus supremae partes quo dicimus. scilicet qualiter optime salvantur aliae democratiae [illegible] secunda qualiter salvantur democratia ultima et tyrannica est et oligarchia incipit ibi. etenim autem ultimae democratiae multorum hominum sunt. Adhuc prima pars habet tres partes in quarum prima generaliter ostendit qualiter aliae democratiae salvantur. secunda specialiter dat cautelas ibi. Adhuc autem practica multa sunt optima. Sententia primae partis est haec quia primo nunc [illegible] inquit ordinat dicit dicens et ponit conclusionem de [illegible] salvandi democratiam dicens quia sicut dictum est ille salvatur optima et prima democratia ad salvandum et alias de-

moderatas que in quarto enumerate sunt generale documentum est quod contingit et dextrorum multa eveniunt contrarium . scilicet in foro sen-
tentiationes et venditiones et generaliter communicationes illas com-
municare et separatim de unaquaque dictum est quod conveniunt ultimam autem
democratiam que est que totius populi principatus sicut tyrannice et
oligarchie ipsa enim omnis contingit illa in se est omnis civitatis
et aliquorum civium et paucorum sicut talis est quod permaneat ista
eo quod non bene est composita ex legibus et consuetudinibus bonis et iam
dictum est in principio. In quinto que sunt corruptiva et salvativa
politiarum quorum dicit attendere et ad memoriam revocare et dicit quod
adhuc quod hanc politiam componere ut tollerabilis fiat et maneat
principes omnia ponere et statuere quod faciunt populum impotentem contra
insignes et ponit quod sicut et faciunt multos cives non
solum legitimos sed et spurios et tantum assumunt donec excedit
multitudo insignium et mediorum ut illi scilicet reprimant seditionem
populi. Sed tamen non immediate excedere et multiplicare tales quia
applicare procedit inordinate faciunt politiam et insignes
exacerbant magis ad faciendum talem democratiam et sic excedere
insignium cum populo tolleret aliter democratia et preterea quod in hoc seditio
efficacissima sicut fuit dicit exemplum exemplaris quod talis
fuit causa seditionis et Cyrene ubi exhibita causa soluta fuit
democratia et dat generale consilium dicens quod parvum malum dis-
simulando negligendum fortasse. Sed cum magnum efficitur malum non velle
videre et non tolleratur et propter hoc intendit quod moderata multipli-
catione mediorum et civium addita insignibus tollerantur. Sed autem enor-
miter multiplicentur et crescat augmentum malum non amplius tollerandum
est. Et est potest fieri aliter ordinare sicut Clistenes quando optime instituit
statuere optimam et firmam democratiam. Deinde est mayus aliter sup-
est et quomodo alias sup. constituere que multa fiunt nova
ut dictum est conjunctio eorundem. Tertium est iudicare su-
per, ut dicit actor et tangit modum. Clistenes enim cor-
rigens omnia alie politie transgressiones sunt et docere
sic mulianes contrariam est scilicet in hac vel nulla democratia
separare id est separatim iudicare quibus et legibus et quibus sta-
tutis concedere et sic de unaquaque determinare qualiter scilicet me-
lius et utilius circa collectio fiat. Ultimam autem sup. de-
mocratiam ipsa enim communis sup. cives. contingit sup. nulla in
se est omnis civitatis et paucorum et ideo non est quod opp-
sita et tyrannica. Et ut dictum est supra talem permanere
sup. est eam. et ponit rationem sicut bene composita legibus et
consuetudinibus quia non bene composita est talis corrumpi-
tur quod totaliter non conveniunt pauci non tale permanere et ultimo
sed quod multa dicta sunt in quinto de salvatione et corruptione politiarum
ideo addit autem autem eadem corrumpere et hanc et alias politias
dicta sunt plura in quinto scilicet ubi dictum est de
corruptionibus politiarum singularum et dicit sic quod preclaris
nemo ad plenum fecit. Sed quod gaudet de operatione politie cum
est in tardia pro et insignium ideo addit documentum quale
fiat et est Adhuc autem hanc democratiam et faciendo
populum impotentem contra insignes consueverunt principes et est
insignes assumere quam plurimos et alios cives non solum
legitimos sed et spurios et eos sup. consueverunt assumere
qui ex utroque cive et explanat quod sic dicto a parte
ex parte scilicet cive vel matre scilicet cive. Hos enim assumunt ad
ostendere civilia ut illi scilicet firment seditionem que seditio ponit
rationem quod omnia non conveniat magis tamen populo. Et est dicere quod pone
conveniens populo sicut illi qui ex civibus nati sunt et magis
tamen id est maioris reputationis populo quam si non esset conveniens
tamen non nimis reputare et eam insurgent et eam tamen
autem quod excepit sumpsit qui adducunt insignibus faciunt qui
erant et reprimunt seditionem propter tales qui excepit sumpsit tamen
magis in hac democratia ultima iniquitate populus tyrannice do-
minatur contra insignes et exilio excludit quod expulerant alio
vel quod per demagogi maxime sic et timor est quod talibus
nimis multiplicandis tantum populus contra insignes et fiat tam
statim error peior priore et ideo addit comparationem ubi. Sed tamen assu-
mere de talibus sup. donec utique excedit multitudo insignium
et mediorum sup. in tantum quod possit reprimere seditionem propter et non
ultra procedere et ponit causam excedentes id est inordinatione
faciunt politiam et insignes exacerbant magis quod addit
populo contra insignes. Ad faciendum tales democratiam et quod causa huius
maior est in hac seditione probat per exemplum ubi quando eveniet seditio
Cyrene que est provincia contra Alexandriam et
confirmat et probat antiquum dictum id est quando quid id est ma-
lum negligere id est dissimulare multum autem fuit malum scilicet magis
notum est et ideo sup. non dissimulare. Adhuc autem et
talia instituta fuit optima quibus ad democratiam vel
fuit volens augere democratiam et Clistenes Cyrene fuit sapere po-
nit cautelas quibus augetur et firmatur democratia et sunt
divisiones in quinque partes. Prima cautela est qua usi sunt qui
contra Cyrene democratiam instituerunt et illa est quod illi constitue-
bant multas tribus in una ut quasi essent multa principales
tribus qui adherent insignibus et sic faciunt multas
mutaciones diversorum articulorum et consortiorum propter eandem causam ut scilicet
multi principes formantur addunt insignibus reprimunt seditionem
tamen propter quam multa ultima sicut dictum est ex communitate
dominabantur propter quod aperiunt insignes constitutas quas
promiserunt seditionem populi ne insurgerent et insignes propter
hoc et ea que tota erant omnibus oportet constringere in paucas
et sophisticare hoc est ad aperiendum statuere quales omnia
miscerent et vincunt per omnia et alias constitutiones
ut omnes essent unum et sic seditio non fieret inter in-
signes et populum et adhuc dicit utile quod consuetudines antique
serventur et non invicem quod nove mutaciones sepe in
ducunt seditionem et addit quod que tyrannica videntur con-
servanda sunt propter hoc et dat exemplum de anarchia servorum et est anar-
chia circularis principatus dictus aban- quod est circulus et archia
quod est principatus in quo scilicet in principatu unus fuit sicut alius
postea alius donec in circuitu revertitur. Ratione huius dicit quod
permittendus est principatus mulierum et puerorum principes et ideo
permittere esse quibus qui constituunt impliciter et utrisque servos
esse insignium et additur insignibus ad seditionem propter reprimen-
dam. Qui sic dictum est similiter democratiam tyrannice dominantur
ulterius dicit quod cautela ulla politie fuienda est quibus
invicem vivere ut vivere aliquis latore eo quod nullus est de
tollerabilius vivere inordinate quam ut placet et quod expediunt
voluntatibus suis ... populum sequente tyrannice ut non
surgat contra legislatorem populus insignes et sic dissolvit
politiam formam. Addit autem aliam cautelam quam legislator
caveat in hac politia quod magnum opus non instituat ut sive
sit contra populum ... et semper studeat ut salvetur
politia magis quam ad aliud aliquid eo quod uno ... de tali

est salvare politiam qualiscumque sit vel duobus vel tribus diebus propter quod aliquis latorem statuet monitus huius que dicta sunt in quinto de salvatione politie ut illa maneat et ponat et caveat ab hiis de causis dictum est quod sit corruptiva politiam hoc est similiter de illis ad illum usque ad illum locum Omnium autem iste demagogi. licet sic ordinantur. Adhuc autem et alia instituta sunt appropinquare ad democratiam superius salvandas quibus usus sunt Augere democratiam ex eis quod dicitur eorum qui demum et democratiam instituebant. ibi. id est quibus usus sunt superius legislatores volentes augere democratiam et tanquam instituta et corrumpentes. alie facte composita dicta est ut multiplicatis tribubus multiplicentur principes tribuum et sic fortiores sunt insignium contra sententiam populi et adde contributiones super plures facta sive propter eandem causam et sine contributionibus iam dictum est in sexto et adde ipsis sacris colligendis in paucis et sacra vocat confirmationes et sacrificationes que dicit esse colligenda in pauca et communia. id est illi qui talibus participant et sacrificationibus sunt addunt in singulis contra sententiam populi et generaliter subdit quod omnia sophistica[?] hoc est ab apparentia sapientia ordinanda ut utique omnes quam maxime permisceantur invicem et multa scilicet consuetudines et rationes est quod tunc minus insurgunt contra invicem quam vero est cum minus insurgunt et magis salvatur politia et adiungit que prius sunt que prius hoc est antique et ratio est quod populus difficile recedit a veteribus et antiquis et sepe dissensiones fiunt cum quidam nova introducuntur et hoc est quod subdit. Adhuc autem et tyrannica instituta et democratica omnia que scilicet ab antiquo sunt observata. et huius exemplum est in secundo machabeorum de quodam cho[?] in magna venit turbatione propter hoc quod legittima ritus abstulit et voluit novos ritus ad gentium propter quod etc. ibi. Servorum autem puta anarchia servorum id est erudianis[?] dominatio qua servi sibi invicem dicunt et principantur sic dictum est. hoc id est utique anarchia servorum scilicet erit usque ad aliquid expediens. id est mutata ad aliquid non ut immoderate non exaltant et ratio est quod si exaltant immoderate timendum est ne forte addetur populi et sic elevat sententiam populi contra insignes et mulierum similiter anarchia permittatur et puerorum similiter anarchia permittatur et invicem utique. Et addit aliam cautelam et vivere incautius multis dissimulare et ponit rationem multis enim erit politie tali auxiliantes et subdit causam delectabile enim sit multis vivere inordinate quam temperate et quod prohibentur a voluptatibus suis insurgunt faciunt seditiones. Et addit aliud ibi. est autem opus legis latoris et volentium construere talem quandam politiam non instituere maximum opus neque solum unum hoc est ut salvetur vivere opus grave dicitur ut superius et difficile opus ad difficile sive contra populi quod populus statim insurgit et non sustinet exemplum huius sepe est visum in romanis ubi sepe insurgit populus ex talibus causis contra insignes et nobiles et addit sed ut salvet magis superius intendendum est legislatori talis politie et subdit rationem uno enim aut duobus aut tribus diebus non difficile manere polytizantes qualitercumque sed superius ut maneat permanere politia talis quam quando tyrannica est est difficile. superius propter quod oportet de quibus consideratum est prius in quinto. id est superius considerare que salvationes et corruptiones superius sint politiarum ex huius salvationibus id est et corruptionibus respective facere studentes politie scilicet et dicit praeter diligentes que corrumpentia potentes autem id est statim tales leges et scriptas et scriptas

que conservant maxime salvantia politias quales autem ille leges sunt in quinto de salvationibus politiarum require et non putare hoc esse democraticum neque oligarchicum quod facit civitatem quam maxime democraticum et oligarchizari sed quam plurimo tempore hoc est ad hoc studeat quam plurimo tempore possit salvare politiam hoc est non studeat ad hoc quod in brevi vel illa ponat politiam possit cavere sed quam plurimo tempore conservet eos in politia quam polytizat. Nunc autem Ostendit hic quod quidam demagogi non sic dicunt et faciunt sed querentes gratiam populo multa democratizant hoc est ad favorem populi instituunt et contraria id est in malis et in dicitis et huiusmodi superius non conservatur politia hoc est attrahunt favorem populi et faciunt populum esse contra insignes ex quo sepe causatur dissolutio politie et ideo subdit propter quod oportet adhuc quod agere eos qui curam habent politiarum superius contrarium dicere quo in illa lege statui debet nichil esse publicum hoc est commune quod id est eorum que condempnantur hoc est dampna ad que condempnantur delinquentes non sit comune neque in communi distribuenda sed sint sacrata ad aliquid sacrum hoc est quod ex talibus proveniens et ostendit quod ex hoc nullum insurgit nocumentum iustitie et hoc est enim quod id est in iusta agunt nichil minus prudentes erunt id est timentes similiter dampnificabuntur enim similiter quod ex hoc non minus timent iniusti quod obvenientes ex talibus in sacra reponuntur et non dividuntur in eos et ostendit utilitatem ex hoc provenientem. id est turba autem minus corrumpunt sententias de hiis qui iudicantur ad pecuniam scilicet condempnationem et ponit rationem lucrum nichil debeat accipere hoc totum superius sit in sacris reponendum ulterius ponit quod politie conservationi utile est utiles quod publicorum iudiciorum paucissima fiant ad condempnationem pecunie et hoc est adhuc autem iudicia que sunt publica iudicia quam paucissimas sed facere propter quod eorum in regimine dominorum dicit quod rex Persarum qui perfectus optime rexit non semel in anno implicavit que iudicia publica excitaverat in malefactores et causa est quod ex talibus iudiciis efficiuntur rectores odiosi populo et non expedit ut ordinans politiam horribilis sit populo et addit magnum dampnum prohibentes eos qui vane scribunt hoc est qui vanas leges scribunt ad magnas iudicias esse faciendas et ponit rationem ibi. Non enim plures quorum scilicet est democratia sed principantes in insignes quorum est scilicet principatus oligarchicus et huiusmodi in dites superius tales scripturas quod hoc superius tales scripture non valent ad conservationem democratice politie quod addit illam doctrinam. Oportet autem politie omnes id est omnis cives maxime quidem benivolos esse et ratio huius est quod politia illa magis secura est et magis constans quam politia unde conservari non potest benivolentia civium et addit Si autem non superius sunt aliqui benivoli. maxime non sinunt quod dicat id est et ideo oportet studere ut sint benivoli omnes. ¶ Quoniam autem ultime democratie multiplices[?] sunt Hic incipit tertia pars capituli in qua ostendit in qualibet optime salvetur ultima democratia que est quando totus populus principatur ut unus et non ut singuli et principatur despotice et tyrannice Dicit autem indiciis predictis scilicet in quinto. id est causa omnia quod promittunt populo statuere contra insignes hoc ostendit hoc propter ibi. Talibus autem quando non existentibus contra ea ex paucitas huius mercede qua dat quando est quando sepe fiunt congregationes multitudinum et insignium quod congregationibus synodorum et promotorum[?] in distributione earum

sepe fiunt dissensiones et hoc [illegible] dicit quia multitudo
demotica multorum hominum est [illegible] principantium
ut ut unus non ut singuli propter quod difficile est congregari
plures et insignes sine mercede vel nichil habent accipere propter
ubi non sunt communes redditus. ex quibus ministratum est
insignibus ad eam congregari et negligere propria eo quod talibus
locis vel non sunt redditus communes ab illa actione hoc est
contributione et de publicatione hoc est preda et spoliatione
necessarium est ut pretoria multorum hoc est congregationes in preto
riis vel audiencie communes et [illegible] congregatio in multitudine
[illegible] democratia [illegible] legis latoris paucas facere
congregationes et si necesse sit pretoria multorum facere hoc est
in quibus multi conveniant quod faciat illa paucis diebus
et assignat duas utilitates ex his convenientes una est
quod divites tunc minus timent expensas et si non acci
piant pretoriale quamvis distribuitur pauperes autem acci
piunt et sic non fit dissensio inter eos pauperes et insignes
secunda utilitas est quod ex hoc multo melius iudicantur lites
in pretoriis quia cum divites et pauperes conveniunt et discuti
unt merita singulorum et assignat rationem quare bonum est
quod paucis diebus durent tales congregationes quia divites
sive insignes non multo tempore volunt abesse a propriis et
negligere propria. Sed breve tempore propter utilitatem communem absentire
et sic concedunt eam et non [illegible]
multum valet ad conservationem politie et ut propter [illegible]
[illegible] contra iudices et insignes. hoc est tota sententia pre
sentis. littera sic ordinatur Sicut et ultime demotice similiter
hominum fiunt sunt i. [illegible] principantis ut vir
unus et difficile congregari sine mercede pluries i. et
insignes quia in congregationibus talibus negligunt do
mines propria et hoc est eis difficile nisi [illegible] mercedem ac
cipiant hoc autem redditus non existunt communes contra
supple adiciatur insignibus supple est et ponit tamen ab illa
tione i. hoc est contributione et de publicatione hoc est spolio
et preda. necessarium [illegible] supple est quia illam contributionem et publica
tionem et spoliationem pauperes [illegible] et contra
principantur in multis democratie pauperes sequitur contra insignes
et divites et hoc [illegible] lombardie
[illegible] in insignibus [illegible] dampna sustinere et
pretoria malorum supple dicit quia ibi malis convenitur [illegible]
i. congregationes et pretoria multis in democratiis [illegible]
et hoc est destruxerunt quia ibi insignes dampna rece
perunt et ex hoc [illegible] insignes [illegible] de
mocratias et docet per medicamina ad hec [illegible]
ubi quidem [illegible] redditus non existunt communes [illegible]
facere congregationes paucas et pretoria multorum quidem
quia sicut dictum est si multas non bene discutiunt et
paucis autem diebus supple durantia et assignat duas uti
litates ex his convenientes prima est hoc i. faciat et ad
non timere divites expensas hoc est quod divites non
timeant facere expensas si divites [illegible] non accipi
ant pretoriale pauci i. pauperes autem supple accipiant et
hoc est quia divites non curant de tantillo quod pauperibus
det et sic concordant et divites et pauperes et ponit secundam
utilitatem ibi. Faciant autem et ad iudicare lites multo
melius et assignat rationem divites i. multas quidem

diebus non volunt a propriis abesse sive negligere propria per
totum [illegible] volunt supple abesse per modicum valde tem
et sic concordiose examinant eas et finitur eas [illegible]
et appellationes et [illegible] et sic finitur per premissa
documenta [illegible] capituli et dat [illegible] et hoc est ubi autem
sunt redditus supple communes ad relevandum eos qui tractant com
munia [illegible] non [illegible] facere que faciunt demagogi qui
sunt demagogi [illegible] dictum est demos i. populus
[illegible] est gogos autem ductor vel ductores et [illegible]
congregationum [illegible] demagogi dicuntur et dicit quid faciunt quia
illi obvenientia de rebus communibus distribuunt inter se quod sibi
accipiunt et nichilominus indigent propter avariciam et [illegible]
[illegible] et [illegible] indigens est pauperibus sicut perforata lagena [illegible]
[illegible] immittatur non retinet [illegible]
[illegible] docet huic malo occurrere [illegible] demo
hoc est qui democratice diligit providere qualiter multitudo non
valde egens sit et hoc est quia egestas multitudinis [illegible]
[illegible] facit insurgere contra insignes et sic
dissolvitur politia et hoc est tota sententia [illegible] littera sic ordinatur
ubi autem sunt redditus non facere ut demagogi faciunt et ordo
quid est hoc obvenientia [illegible] distribuunt supple inter
se accipiunt autem supple obvenientia et rursum indigent
eisdem quia avari non quiescunt et dat simile perforata enim
lagena est tale auxilium pauperibus et hoc est quia talis lage
na [illegible] implevit et dat medicinam di
Sed oportet democraticum i. democratice diligentem providere qualiter
multitudo non valde egenus sit quia sicut dictum est egestas
[illegible] multitudinem insurgere contra insignes [illegible]
[illegible] qualiter egere multitudo quia oportet
esse democratie ex hoc [illegible] medicamentum ibi. Artificiandum
ergo qualiter [illegible] fiat diuturna [illegible] modo
ibi [illegible] autem expedit hoc est [illegible] quia divites ex
hoc quiescunt [illegible] et dat modum quo
hoc fiat [illegible] si quid a redditibus fuerit congregatum hoc est
[illegible] obvenientiarum reddituum [illegible] simul
[illegible] distribuere pauperibus [illegible]
insignes et docet qualiter hoc sit [illegible] unius modus est
quod ex hoc emant [illegible] hoc est [illegible] aliquod
[illegible] pauperibus [illegible] maxime
autem siquis potest tantum congregare [illegible] ad [illegible] acquisitionem
[illegible] ibi. Si autem non potest supple ad [illegible] ac
quisitionem negotiationi et agriculture hoc est [illegible]
[illegible] quod possit lucrari [illegible]
[illegible] agriculturis [illegible] nimia egestate compulsi [illegible]
[illegible] insignes [illegible] non possit [illegible]
[illegible] alterum [illegible] premium [illegible] et sic
[illegible] premium distribuatur inter pauperes [illegible] ad necessitatem
[illegible] divites [illegible] mercedem pauperibus [illegible]
vanas oblationes sed supple pauperibus distribuatur hoc de
claratur [illegible] capituli [illegible]
hoc [illegible] per exempla quod dictum est et hoc ponit duas [illegible]
duo exempla quorum primum sumitur [illegible] calcedoniorum et [illegible]
de calcedoniis dicit quod taliter [illegible] calcedonii [illegible]
amicam acquisierit [illegible]
insignes [illegible]
[illegible] familias

populorum divites faciebant eo quod lucris propriis potentium
tendere pateret cum et gratuitos et melius valeret in
signum. proprium est quod communiter pauperes de populo ex dente
occasionem lucrandi et vocentur ad operationes suas
ciuitas. hoc est similiter prime partis. hic ostendit partes secundum sic ordi
nans. taliter autem modo. scilicet quod dabant occasionem lucrandi pau
peribus calcedonii polytizantes amicam acquirere populi et tangit
modum. semper enim aliquos de populo emittentes super abnegoeius
positis omnibus absolutos administratiam populi super agenda de
novo hoc est populos faciunt divites et reuertentium ubi primorum
non est melius breuiter inquiratum est super populum et assumentes
pauperes. idest sint assumentes pauperes et occasiones quibus
dantes permutationes idest pecunie et alia adiutoria promo
cant ad operationes scilicet esse utiliter ut sic scilicet tantas habeatis et
sufficientes ipsis non insurgant contra insignes hoc est summa
et nihil continuat primo capitulo. incipit tertium. Est bonum autem
hoc imitari idest charentinorum principatum. charentinorum
civitatis civitas est gente et dicit in quo. Est enim non tota
idest taxes obuentiones facientes possessa pauperibus acquirere.
erant de talibus obuentionibus perlegere statuta dabant pauperibus
adiutorium idest ad utilitatem eorum intendebant et sic super benivola
instituunt multitudinem ut scilicet non insurgant contra eos et adiff
dicit aliud quod fecerunt calcedonii ad beniuolentiam populi et
hoc est. Adhuc autem principatus omnes duplices fecerunt contrarium
scilicet et tangit modum ibi. hos quidem eligibiles alios scilicet per electionem
principarentur hos autem sortales. alios scilicet sorte succedere
et tangit causam sortales quidem ut populus super omnes ipsius principatus
qui scilicet omnes tales sorte possunt succedere in sortem in principatus
eligibiles autem ut polytizarent melius quia melius sic dictum
est eligentis attingit virtutis et prudentie quibus melius poly
tizat electis ad principatum et quia aliquis posset dicere quod in eodem
principatu non possent esse sortales et eligibiles occurrere re
dens est autem hoc facere et deeodem principatum partientes idest di
uidentes hos quidem sortales esse principes super hos autem
eligibiles. Deinde subiungit epilogum de omnibus dictis in
hoc capitulo ibi. Quomodo quidem igitur oportet democratias instituere dicta
Et ex eadem et aliis oligarchiam quomodo oportet manifestum ex his
hic incipit secundum capitulum et facit primo partes huius voluminis
et tangit hoc doctrina qualiter construere oligarchiam ita
ita quod tollabilis sit et permaneat et habet duas partes. In prima
parte quedam posita dicit de constitutione oligarchie. In secunda parte quoddam
exemplis artis et experimentis conservetur et incipit ibi. Ex autem
diuisa causa. In prima parte tria dicit primo enim dat
generale documentum secundo quod ex quo genere hominum assumpto ad
insignes melius conservatur et incipit ibi. Cum autem quatuor
quidem sint maxime partes multitudinis tertio ostendit quod ex multi
dudinibus et armatiuis ex equitibus maxime pertinet oligarchie et magis
inferior et optima et adbellum. In prima haec adhuc duo
sunt primo ex quo generaliter conservatur oligarchie secundo ostendit quod
hec magis necessarium est mixtae politie quam in alia eo quod magis
corrupta est omnibus aliis et magis difficiliter tollatur. Sit
prime partis hoc est quod non oligarchia est principatus paucorum insignium
honorabilium et diuitum preter polycinas contraquoque illi que
simpliciter politia dicitur et sic dictum est uno quod mixta est ex democratia
et oligarchia generaliter documentum est ad conservationem eius quod principatus
diuidant similiter ut multi fiant insignes ita quod principatus

numerosi qui vocantur sunt meliores sicut principatus eorum
et legatorum et similia et plationes artificia et terminandum dubia
autem inter mediocres personas inter pauperes et diuites principatus
autem maiores sicut ducatus exercitus et pretoriales et consimilia dentur
honorabilioribus personis ut sic per distributiones principatuum
mediocrium intantum multitudo insignes quibus valentiores
erunt populo contra quos non participat principatus et assignat rationem quod
ista oligarchiam opposito modo oportet firmare ad democratiam populis non enim
fiunt democratiam quod est principatus populi. oligarchia autem firmatur ex
suppositis melioribus de populo eo quod oligarchia est principatus paucorum et in
signum et dicitur ab olygon grece quod est paucum et archia quod est
principatus et hec omnia ordinata sunt in omnibus eorum et inopia in
quantum et quod oligarchia est politia corruptio optime politie quae est
aristocratia idest indiget magna cautela ut conservetur sicut enim corpora
et corrupta magna indigent medicina si conservari debe
ant et naues sicut et corrupte optimis indigent nautis
si ad nauigationem ualere debeant corpora autem sana prout bene
sunt nocumenta et expellunt aliquid nocumenta et naues integre
et non corrupte multa pericula sustinent et tamen saluantur ita
politia optime sicut est aristocratia et omnium regnum facile saluantur
politie autem corrupte sicut tyrannis et oligarchia multa cautela
indigent si saluari debeant hoc est tota summa littera ordinatur
sic. Similiter autem et oligarchiam quomodo oportet manifestum super est quod
et non est quod contrariorum eadem est disciplina et hoc est quod tradidit
Contrariis non unaquaque oligarchiam oportet colligere ad contraria democratie
et non est quod sicut democratia est ingredo hoc facit libro mixte populi
et similiter sit democratie et hoc generale est quod sicut democratia sic principatus
populi et consortia populi insignium conservat quidem oligarchia proprium
et tangit modum dicto oportet colligere reputationem quidem quanta
maxime oligarchia et prima et similiter que sit illa hoc autem est quod proprium
propinquitudo super est vocare polyticam hoc est illi quod simpliciter politia
vocatur deque in quantum dicitur est quod mixta est ex democratia et
oligarchia quia scilicet politia ex honorabilitatibus diuidi et tangit modum
has quidem minores scilicet honorabilitates has autem maiores
facientes et tangit quo fine minores quidem a quibus
principabuntur necessariis principatibus minores scilicet sine minus hono
rabiles minores autem a quibus honorabilioribus enim principatus
honorabilibus similibus honorabilitate magnam super hac super
est principatu politie idest principatui politie terminatus populi mul
titudinem introducentes ad consortium scilicet insignium per hono
rabilitates eo quod ad electionem oligarchie concedat nisi honorabilitatis non
per eam scilicet multitudine valentiores erunt huius qui non parti
cipabit super honorabilitate et principatu hoc est populo de tali autem
assumptione similiter semper autem oportet assumere ex melioribus populi consimili
ter hoc est qui colligere inhonorabilitatis insignibus quia ex talibus populi
animum magis conservatur hoc est quod consortio populi et prima
oligarchie et similiter de conservatione quodquidem et sic est inter oligarchiam
ibi. Similiter autem et consequentes oligarchiam intendentes oportet
super constituere utique super omnes paruum instituere hoc est
pauca ad diuinare ut firmior sit et tangit modum in
tantum et hoc est oppositum autem ultime democratie hoc est oppo
modo et que similiter dicitur idest ei que maxima potestatiua
et maxime tyrannica oligarchia et non est quod sicut illa conseruatur
assumpto populo scilicet insignes ita ista multiplicantur in
signum secundum primum et assignat quod necessarium ut sic et similiter que
dicere sed et hoc est Quanto quidem igitur est pessima super ista oligarchia.

tanto ampliori cautela opus est ut s. conservetur et durabilis. Sicut enim corpora que bene disposita sunt ad sanitatem et naves que bene se habent et nautas ad navigandum sustinent plura peccata i. pericula et infirmitates ut non corrumpantur propter ipsa et idem est quod in hiis sanitatis et firmitatis resistunt contrariis contra vero egrotativa se habentia corpora i. de malo corpore et navium solute que est corrupte et nautas pravos habentes nec parva possunt ferre peccata i. pericula ita et politiarum pessime sicut est tyrannis et tyrannica oligarchia plurima indigent cautela si debeant salvari. Communiter concludit generalem conclusionem et hec est Democratiam quidem igitur et totaliter i. vel multitudo hominum salvat et ponit causam. hec enim opponitur aristocratie id est dignitati contrariis que dixit in v ethicorum quod duplex est equale iustum s. secundum arithmeticam proportionem quod est equale re et nulla et hoc dixit in v huius scilicet libro equale esse iustum democratice. illi enim iudicant esse iustum simpliciter equale secundum numerum et est equale secundum geometricam proportionem et sicut dixit aristoteles. equale est in qualitate et in magnitudine nec in modo et ideo hoc tamen dixit esse iustum aristocratice et politie. illi enim iudicant esse iustum quod ampliant virtuosi et honorabiliores et quod hec indulgente contrarie est oligarchie et democratie et sic multitudo hominum salvat democratiam ita bona ordinatio magnitudinum oligarchiam salvat et hoc est oligarchiam contrarie popula cum contrario sit democratie a bona ordinatione sit contingit contrariorum salvationum. et sic finita est pars tertia de modo salvationis oligarchie. [Quoniam autem iiii quidem sunt hic incipit pars ultima in qua docet ex quibus multitudinibus hominum maxime constituitur oligarchia et est sententia talis quod iiii sunt partes multitudinis civitatis s. agricultura. Nautica forensis circa forum s. occupata mercenaria quando vendere aliud vel acquirunt eo quod proprie laborat dicitur operibus et mechanicis corporis sive ita quatuor et iiii sunt diverse hominum que ordinantur ad bellum que sunt ut equestre armatum nudum nauticum. propter nudum quod antiquitus agonistice nudi et uncti pugnabant stadium ut pueros capi non possent uncti ut teneri non possent. Dicit quod equestre et armatum divitum est magis quam egenorum. Stadium autem et nautica multitudo omnino popularis est. Et ideo ubi equestris est multitudo et armata ibi bene et apte instituitur oligarchia quod in hiis talibus locis salus est potentium oligarchie. Ubi autem multitudo talis est que nuda sive inermis ubi et nautica est diversum agonizat hoc est contrarie democratie instituere oligarchiam. Et tunc dicit quod non apte remedium adversus exercitus bellicosos s. ad equestrem et armatam possunt convincere eam multitudine nudorum que construunt exercitum tales multitudo nudorum in dissensionibus quod hec quia popularis est et in multitudine magna est talis prevalet ad equestrem et armatam eo quod magna est hoc est tota sententia breviter ordinate. Quoniam autem iiii quidem sunt maxime partes multitudinis agricultura que colit agros nautica que navium est gubernatrix forensis circa forum occupata mercenaria que banausia mechanica dicta est que laborat pro mercede. iiii autem et est quatuor hic acquisita pluralis que optima ad bellum equestre cum exercitus equorum est. armatum quod et arma parat et armis innititur studium quod agonistice. Iterum que dicta sunt mistica sic adhuc pugnare solent sclavi nautica navale s. bello pugnantium et talibus ubi oligarchiam optima sit et hoc est ubi quidem circa regionem equestrem esse hoc est equestre. Et quidem huius apte instituere oligarchiam fortem. Et ponit causam salus enim habitantibus sit per

dicit quod multa in populo inveniuntur apta ad militares operationes
dicit quod in omnibus oligarchiis existimatio quidem qui honorabiles
habent vel sicut erat in thebano ex quibus quinto politicorum
thebea eo quod militares valde sunt illi · et dicit qualiter illi
faciebant unum · id est tribuebant ad militiam nisi per longum tempus
abstinuissent ab vendendis operibus vel sicut erat in massiliensium illi de
lectionem faciunt inter dignos qui erant in politia
eos qui erant eminentiores intendebant agriculture et hoc est quod dicit
vel quadrivio dictum est prius huius qui honorabiliores habent
sub · in omni oligarchia vel oligarchia principatus vel sicut the
banis supra est quod fecit abstinentibus per tempus aliquod ab vendendis op
ibus que turpe reputabant quod hodie vinget contra
est principio in oligarchia sicut duo erant vel aliquis alius
vel sicut in massilia que est civitas gratie in asya pruin
cia · et dicit quid faciunt illi et hoc est distinctionem facientes
dignorum · id est excellentium personarum et nobilitatem civitatis qui in
polytia sunt · locantur et ordinantur et eorum qui sunt eminentes
sub · intendunt exultantes illi · id est ad politicum oligarchicum non va
lent ¶ Et subdit quod etiam munifica et magnifica muneribus de
bent esse principes oligarchie et hoc est Adhuc autem et principalibus p
rincipalibus quales oportet eos sub · esse qui · in polytia sub · tali · opor
tet ponere principatum oportet esse apponere oblationes hoc est dona
facere et voluntarios · id est liberales sub · esse et dicit propter quid
ubi · propter non participet · id est ut subiectus non accipiat sed ex
unicuique quos electores populi qui principes fuerit ac levig
etiam et operationes hoc est sub · propter ad principes tamquam preciul
ti multas dantes principatio · id est ut multa liberta tali po
lyticum operationes est tamquam magnificus et magnifica da
tibus libertate dignus et magnis principalibus sibi subiectis hy
potentibus · id est dare non expedit nec est honestum sed po
tentiorum dicit in 4° ethicorum · hoc est laudabile et epytom
lye et ex talibus nemo firmatur in polytia sed ex mag
nificentia ad dignos vult dare alique vilitatem et quidam sicut hy
storio dona petens rex magna nil est dono ut non magna dedit
nescio quid dare omnes auctores concedunt ethicorum et alexander
ut firmatur in polytia ut magnificentie et liberalitas et ideo
de magnificentie sacrificiorum et conviviorum et aliorum tandem co
nvivum et hoc est convivit autem sacrificia munificentes sed etiam
inveniuntur in igazo publicum sacrificia facere magnifica sup
tuose · id est firmantur in polytia et propter ea aliquid
convivium sub · ut firmentur in polytia et dat exemplum veteris
· id est in huius que sunt convivationes ut scilicet tunc faciat magni
fica et splendida Sicut legitur inveniet de assuero
quod in vestibulo orti fecit convivium omnibus principalibus et omnium
regni sui et bibebant omnes in poculis aureis magis
ficentia principalis et quia sic videlicet ut populus participans ex simul
tudine · scilicet et civitatem videns ornatam talibus · scilicet magnifice
et quidem sunt sublimes aspiciat et admiratur hoc et alia
· scilicet edificia gaudens hoc est pulcritudine edificiorum sic
dicit in 4° ethicorum decet magnificum pulcra opera de edificiis
videat manentes populum in tali · scilicet magnificentia et addit
quod in insignibus expedit magnificare memorabilia sicut arcus triumpha
les et huiusmodi · id est propter tale in magnificentia et cetera eis principalem
et sic firmantur et hoc est quod dicit decet autem in insignibus esse
memorabilia · expensarum in seminalis et cetera · sed sic oligarchici
fuerunt et nunc non sunt quod sed nunc ubi est oligarchia faciunt

hoc est contrarium et ponunt tamquam participationes · id est querunt hoc est lucrum
non minus quam honorem hoc est multo magis quam honorem et ex hoc
concludit ultimus propter quod non decet hanc esse democratiam potius
sub rex quam oligarchia vera ¶ Et ponit sub hoc epylogum de
toto capitulo isto et precedenti et hoc est quomodo quidem igitur oportet
instituere democratias et oligarchias determinatum sit per hunc modum
Consequens autem dictis est dividere bene que sunt principatus
et qui et quot · hic incipit secunda pars principalis
istius capituli et est de ordine principatuum civitatis quod principatus di
cuntur omnia officia publica in quibus aliqui sunt deputati ad ordina
tionem et executionem illorum officiorum et primum dividit eos per hunc modum
· scilicet in ea quedam · id est pertinent ad quedam necessaria in bonis et porti
nibus civitatis et de his autem primo secundo de his qui pertinent ad bel
licas operationes et incipit ibi · post hos autem necessaria quidem
medie etiam tertio ponit eos qui pertinent ad sacra et ad
nobiles et ad correctiones et ad iudicia et incipit ibi Alia autem
species cure que circa deos Imprima primo vult ponere et ordinem
publicorum diversorum sine quibus non potest esse civitas et collectionem bona
civitatis primus est de his que circa forum Secundo de his que
circa municipium publicorum et communium bonorum sicut vel sicut · circa eaden
tia edificia qualiter reparentur qualiter non dirigantur
qualiter confinia salventur tamen est qualiter · scilicet in civitatibus
populosis instituuntur murorum factores fontium curatores
et portuum custodes in civitatibus ubi navigium est · tertius est
eorum que sunt extra circa civitatem in regione ubi
instituuntur agrorum curatores et termini quartus est principatus
ex quo adquirunt receptiones et redditus sicut ad communitatem
et a quibus exiguntur qui debent ad custodes distribuentes ex
pendere · quintus est principatus qui pertinet ad scriptores et
bellicos · scilicet et scriptores et notarios et eos qui memo
res debent esse quietorum et tractatuum qui fiunt inter ho
mines · sextus est qui necessarium est licet difficilius sit qui
est circa actiones condempnationum et separationes et circa custodias
corporum et isti ad condempnatos pertinentium sicut et quidam
sunt condempnati et quidam exequntur et hunc dicit esse
filud vivendo in ipsis hoc est totam summam principum pars et addit
infine quod ad talem pertinet custodia incarcerandorum et cetera
horum et istius que pertinebant ad generalem comunitatem et
eius modi ubi hodie servatur in civitatibus orientalium qui
sicut mundi sunt et sodomite pessimi et heretici sicut
propter quod dicit albumasar physicus de macometo eum cultores
sunt ille nationes signum hoc propheta magometus · scilicet
scorpio est quod signum est indaci sunt alterius quod in
veniri in dacium et turpitudine doceat · hanc summam
littera plane dicit que sic ordinanda est Consequens
autem dictis est dividere bene que sunt principatus quod multi principes
distinguantur officio sic officiorum in civitate qualiter non di
cam sibi quot et qui et quorum sub · debeant esse sicut
dictum est prius In 4° · id est dictum est ubi tractatum est de
de ordine polyticum et rectorum et ponit textum ibi · Sine ne
cessariis quidem · id est principalibus impossibile est esse civitates
et addit ulterius de bonis Sine his autem que spectant ad
bonum ordinem · et ornatum impossibile habitare bene sub
civitate et sub hoc omnium hoc distincte sunt in parvis et magnis
civitatibus ibi Adhuc autem necessarium in parvis quidem sub · civitatibus
pauciores esse principatus in magnis autem plures sed etiam

pravis dictum in quarto et in quinto. Deinde cum dicit Ex his autem accidit alteri principatui contrahi simul duos eorum. scilicet principes et quaestores separatos esse non tamen et primus est sicut dictum est [illegible] quod est [illegible] quidam [illegible] quae de [illegible] et dicit [illegible] civitatem [illegible] aspiciens [illegible] et bonum ornatum [illegible] scilicet quod nullus fiat ruina et ponit nomen [illegible] necessarium omnibus civitatibus. Deinde quae [illegible] Adeam quae adiuncta necessarium [illegible] id est [illegible] dicitur [illegible] ad [illegible] et est [illegible] quod [illegible] convenit. Deinde est in [illegible] ordine [illegible] aliud est quod [illegible] sicut saepe in [illegible] dictum est. Deinde [illegible] est Alternans scilicet ordinationem principatuum [illegible] esse [illegible] habita [illegible] et dicit quae est [illegible] ordinatio [illegible] quae [illegible] est eorum quae [illegible] municipium [illegible] id est [illegible] ad singulos scilicet [illegible] et dicit modo qualiter bonum ornatum sit in civitate scilicet [illegible] qualiter sit [illegible] eorum [illegible] et [illegible] salvatio et directio [illegible] finium adiunctorum id est qualiter salventur [illegible] arearum ut unus non occupet aream alterius et ponit modum [illegible] sine querela sobrie [illegible] scilicet unusquisque in suis [illegible] et [illegible] salvandi [illegible] et alia quae [illegible] huius modi [illegible] et dat nomen isti principatui. Vocant autem plurimi astynomiam talem principatum. Deinde est principatus [illegible] sine sapientia [illegible] et [illegible] est [illegible] principes tales [illegible] esse [illegible] et [illegible] principes [illegible] qui [illegible] et [illegible] et [illegible] hunc principatum [illegible] haec autem [illegible] per alios scilicet principes [illegible] magis [illegible] et [illegible] modo [illegible] [illegible] est [illegible] et [illegible] custodes [illegible] scilicet ubi est [illegible] aliam [illegible] et [illegible] principatum [illegible] et dat [illegible] quae [illegible] est [illegible] et [illegible] distinguat [illegible] est [illegible] et [illegible] agrorum et dat nomen isti. Vocant principes hos quidam agronomos id est agrorum [illegible] hi autem [illegible] sive [illegible] et [illegible] et [illegible] et [illegible] et distinguunt areas [illegible] sicut [illegible] quae [illegible] et [illegible] agrorum et arearum et [illegible] quod [illegible] et [illegible] principatum et [illegible] est [illegible] principatus [illegible] est in civitate ad quem redditus communis pertinent ut scilicet accipiant [illegible] custodientibus [illegible] scilicet reddi [illegible] ad unumquemque [illegible] et [illegible] dat nomen. Vocant autem [illegible] et [illegible] et supponit [illegible] aliud [illegible] ad quem [illegible] et [illegible] et iudicia [illegible] apud eosdem autem [illegible]

et [illegible] supponit alterum quod quidem [illegible] scilicet principatum [illegible] qui [illegible] sicut dictum est quidam [illegible] quidam [illegible] quidam [illegible] scilicet principes [illegible] omnium [illegible] et [illegible] quod omnes tales [illegible] et [illegible] supponit [illegible] et [illegible] et memores supponit [illegible] ad memoriam [illegible] et supponit de [illegible] est [illegible] quod necessarium [illegible] principatum est qui [illegible] condemnationum [illegible] et [illegible] mala [illegible] et custodias corporum [illegible] et [illegible] est [illegible] quod [illegible] est supponit [illegible] multam habet [illegible] et [illegible] dignae [illegible] qui [illegible] modo [illegible] non est [illegible] principatu [illegible] qui [illegible] scilicet [illegible] sicut [illegible] leges [illegible] tales [illegible] et [illegible] est [illegible] et ponit [illegible] est [illegible] condemnationibus scilicet [illegible] scilicet [illegible] et [illegible] est [illegible] quod [illegible] est [illegible] executionem [illegible] esse [illegible] quod melius [illegible] alios [illegible] sunt eorum [illegible] ut scilicet sicut dictum est [illegible] alium [illegible] autem [illegible] principatus [illegible] principes [illegible] et [illegible] supponit [illegible] ut [illegible] principatus [illegible] melius [illegible] quod [illegible] est [illegible] et [illegible] exequi [illegible] est [illegible] qui [illegible] et dat [illegible] astynomos [illegible] principes [illegible] agronomos id est qui [illegible] autem qui [illegible] sicut [illegible] et [illegible] et [illegible] est [illegible] et [illegible] est [illegible] quod [illegible] esse condemnatores et [illegible] et [illegible] est [illegible] et [illegible] est [illegible] principes [illegible] condemnationes [illegible] in [illegible] ad [illegible] qui [illegible] penas [illegible] dictaturas velud athenis [illegible] xi [illegible]

ponit arbores qui faciant iudicium executionis exigentes pe
nas debitas [illegible] melius sup est et hunc separare principalis
et sophistica querere [illegible] est apparentem sapientiam [illegible]
hunc sup. [illegible] et [illegible] que modo est valde necessarius
licet difficilis et est necessarius [illegible] non minus [illegible]
dicit autem epistates i. super ullos quos [illegible] magis hunc
principatum et [illegible] est quod in civitatibus esse [illegible] [illegible]
securitatem facere [illegible] ponit [illegible] indiget
custodia aliqua [illegible] magis qui possunt [illegible] custodire
[illegible] non minus i. nullum [illegible] principatum esse [illegible]
[illegible] continue eorum [illegible] super [illegible] principatu [illegible]
[illegible] sup [illegible] epheborum i. [illegible] ubi
[illegible] ponit [illegible] custodiarum est [illegible] custodiarum
[illegible] ut [illegible] dictum est et principatum [illegible]
[illegible] super alios [illegible] dicit [illegible]
[illegible] est [illegible] principatus qui [illegible] tamen necessarium
[illegible] esse [illegible] et nemo [illegible] emendare
[illegible] epheborum [illegible]
[illegible] pessimorum sicut [illegible] machabeorum legitur de Simone
pessimo [illegible]
[illegible] et [illegible] epheborum [illegible]
[illegible] ponit [illegible] non [illegible]
[illegible] generalis et aliqua [illegible]
[illegible] sacerdotes [illegible]
Politicos autem necessarie quidem [illegible] [illegible]
bellicas et ad [illegible] civitatis [illegible]
[illegible] pars [illegible] ponit ea [illegible] ad custodiam civitatis
et ad bellica [illegible] ponit ea que pertinent ad [illegible]
[illegible] civitatis et incipit dicens [illegible] autem quidem principatum
[illegible] ponit ea que pertinent ad deos et ad [illegible]
Illa autem [illegible] cure que circa deos [illegible] agit de [illegible]
bellicis et [illegible] que cotidie expenduntur circa [illegible]
[illegible] dicens Circa dominium et bellica [illegible]
[illegible] principatus qui [illegible] sunt alii sunt [illegible]
[illegible] sunt [illegible] [illegible] est [illegible] prin
cipatus et honorabiliori ordinatione [illegible] indigentes
[illegible] sunt et sunt illa que sunt circa custodiam ci
vitatis sicut [illegible] et murorum custodia quibus civitas
indiget et in bello et in pace [illegible] indiget circa bellica
[illegible] et [illegible] civium
[illegible] ad bella debent procedere [illegible] sunt [illegible]
[illegible] civitatibus [illegible] est [illegible]
dicit [illegible] tales vocantur duces [illegible] et principes belli [illegible]
exercitu [illegible] equites qui equestres sunt in
equis pugnantes quidam autem nudos [illegible] quosdam
sagittarios [illegible] nauticos qui in navali bello pug
nant et [illegible] sunt [illegible]
[illegible] principatus qui vocant navarchie
[illegible] est [illegible] principatus
[illegible] sunt [illegible] est qui ordinant
eos qui [illegible] pugnant et insidiarum dispositiones [illegible] qui
ordinant eos qui insidiantur et polylarchie [illegible] ordina
tores eorum qui [illegible] principatus et [illegible]
ordines sunt in talibus [illegible]
[illegible] bellicorum [illegible] est tota [illegible] sic
ordinatur [illegible] autem necessarium quidem super principatus [illegible]

[illegible] autem [illegible] principatus [illegible] autem secundum [illegible]
ordinati [illegible] experientia et fide indigentis
i. [illegible] et multa et tangit que sunt illa [illegible]
autem [illegible] qui circa custodiam civitatis sup. ordinatur [illegible]
[illegible] quecumque ordinatur et [illegible]
[illegible] in bello [illegible] portarum et murorum custodie [illegible]
[illegible] hunc [illegible] ut [illegible] sup [illegible]
[illegible] civitas [illegible] sapienti
[illegible] murorum [illegible] super [illegible]
[illegible] exquisitiones et coordinator [illegible] est [illegible]
[illegible] bellum et coordinator [illegible]
et [illegible] est [illegible] in magnis [illegible] est [illegible]
[illegible] civitatibus [illegible] est [illegible] quod [illegible]
[illegible] principatus principatus [illegible]
[illegible] principantes [illegible] [illegible]
[illegible] sup. est de omnibus [illegible] sicut in antiquis [illegible]
dictum est [illegible] civitatibus [illegible] multos principatus [illegible]
[illegible] ad singulos [illegible]
[illegible] duces [illegible] et principes belli tales [illegible]
[illegible] in bellicis [illegible] adhuc autem [illegible] sunt equites
aut nudi [illegible] est [illegible] aut sagittarii aut nautici
et [illegible] in ordine [illegible] principatus
[illegible] navarchie [illegible] principatus navium et equarchie [illegible]
principatus equitum et ordinis archie qui [illegible]
[illegible] ordinat [illegible] principatus et [illegible] que sub
[illegible] qui ordinant eos qui [illegible] pugnant
insidiarum dispositiones qui ordinant [illegible] insidiantes qualiter
[illegible] insidias et philarchie [illegible]
[illegible] principatum ut dicit Remigius [illegible]
philarchie qui ordinant qualiter [illegible] est [illegible]
[illegible] et [illegible] partes horum sup. principatum
unicuique [illegible] principatum [illegible] ordines [illegible]
[illegible] totam [illegible] est [illegible]
[illegible] una [illegible] est [illegible] bellicorum sup.
[illegible] examinandis [illegible] ponit dicens Circa [illegible]
quid principatum [illegible] hoc modo Quia autem quidam prin
cipatum [illegible] et tangit [illegible]
[illegible] principatus [illegible] ad civitatem pertinentium [illegible]
[illegible] ii. [illegible] sive [illegible]
[illegible] [illegible] polynios [illegible] est tota
[illegible] sic ordinatur [illegible] quidam principatum
et si non omnis [illegible] multa [illegible] ad alia ordinat
sicut dictum est [illegible] dicit Seneca [illegible]
est [illegible] alieno [illegible] sup. [illegible] est [illegible]
esse [illegible] sup. [illegible]
[illegible] si [illegible] male [illegible] aliud [illegible]
[illegible] hoc [illegible] quidem correctores [illegible]
[illegible] examinatores [illegible]
[illegible] [illegible]
examinatores [illegible] omnis autem hos principatus
est adhuc sup. principatus qui maxime dominans omnium
est [illegible] sicut [illegible] est [illegible]
[illegible] principatus [illegible] non [illegible] si [illegible] est
[illegible] aliis [illegible] et [illegible] est [illegible]
[illegible] ii. [illegible] fine [illegible] principatum [illegible]
[illegible] sup. [illegible] est esse [illegible] multitudinem

qua dicitur est [illegible] et ponit tertium oportet esse congregans populum s. quod dicitur poli[illegible] supra est et 10 supra oportet enim minimis [illegible] congreget et principatum multitudinem et illis dat nomen vocantur autem hii quidam consiliarii [illegible] s. [illegible] alius consilium quod expedit civitati et multitudini ubi autem multitudo est tota supra [illegible] magis supra vocatur qui consiliarii deinde ponit epilogatione[m] collectionem istarum partium [illegible] politica quidem quod principatum est quidam [illegible] particulares ¶ Alia autem species cure que est

circa deos hic incipit tertia pars ubi dicit principatus ad sacra pertinentes et dicit quod illa cura est circa sacerdotes et curatores sacrorum ut salvantur existentia et erigantur decidentia edificiorum et circa alia que ad deos sunt ordinata et hoc contingit esse in parvis civitatibus pauca in magnis multa [illegible] enim sacra [illegible] qui custodes sunt templorum qui camerarii sunt sacrarum pecuniarum que determinate sunt ad immolationes communes omnes quascumque non assignat lex sacerdotibus sed habent honorem qui pertinet ad communem mensam et dicit quod illi consueverunt vocari communi nomine [illegible] quidam enim vocant eos principes sacerdotum quidam enim reges eo quod apud illos sunt regale sacerdotium quidam non vocant eos prytaneos quos nos priores vel primitores vel prepositos vocamus et est tota summa [illegible] sic ordinatur ¶ Illa autem species cure que est circa deos supra est et dividit eas velud sacerdotes qui s. sunt laudes deorum occupantur et curatores eorum que s. sunt sacra loca s. ut salventur existentia et erigantur decidentia edificiorum et aliorum que ipsis ordinata sunt ad deos sicut s. ymagines et are et similia qualiter in parvis civitatibus sunt pauca in magnis multa et hoc est dicit autem curam hanc alicubi quidem esse unam velud in parvis civitatibus in quibus non est multa [illegible] uni [illegible] esse plurium alicubi autem multas et separatas [illegible] curas supra in magnis civitatibus ubi multi sunt sacerdotes et dat exemplum sacrorum [illegible] et templorum custodes et camerarios sacrarum pecuniarum supra est enim determinate ad immolationes communes omnes supra est quascumque non assignat lex sacerdotibus ad [illegible] s. prebendales defunctos [illegible] communi mensa habent honorem sicut in primitiva ecclesia vivebant de communi mensa et dat eis nomen vocant autem hii quidam principes hos s. sacerdotum hii autem reges [illegible] regale sunt sacerdotium hii autem principes hii autem prytaneos quos nos primitores vel prepositos vocamus vel priores hiis dictis ponit epilogum de dictis in parte ista et hoc est sicut quidem [illegible] sunt supra iste et dehinc ut est dictum summatim supra deinde est ¶ Circa daimonia hoc est fortuita et bellica et circa redditus et que expendunt in commune supra et circa forum et circa municipium hic incipit iiii pars in qua tangit curas et principatus que sunt circa fortuita et communia civitatis et qualiter hoc ordinatum sunt tendere ad cooperationem publicam civitatis et dicit quod circa [illegible] sunt que enim s. circa fortunas quibus sepe subiacent cives et circa bellica circa redditus autem circa ea que expenduntur in commune s. et commensurationibus circa forum circa municipium circa portus circa regionem ad civitatem s. pertinente circa pretoria circa scripturas contractuum circa executiones circa custodias et computationes et examinationes et correctiones principatuum [illegible] finaliter circa consilia [illegible] et hec sunt que ad commune pertinent civitatis preter hos omnes sunt principatus proprie eorum qui magis vacant et magis gaudent in [illegible] hoc est tota summa [illegible] partis [illegible] sic ordinatur Circa daimonia i. fortuita quibus sepe supra subiacent

cives sunt cives et bellica et sepe extortuna bella inferunt civibus et circa cives reddituum s. et circa que expendunt communi s. distributione et circa forum hoc est circa ordinem fori temporibus et venditoribus et circa municipium [illegible] s. in [illegible] libus et portus hoc est circa portus in s. sunt navigia in [illegible] et regionem circumiacentem que pertinet ad civitatem adhuc quod circa pretoria ad que s. pertinent circa contractuum scripturas que s. fiunt ut firmentur contractus permanentes principatuum executiones sententiarum que s. date sunt a pretoribus et custodias carcerum s. et per hoc et circa computationes [illegible] s. redditum et executiones [illegible] s. [illegible] male [illegible] et correctiones principatuum [illegible] s. [illegible] s. male [illegible] [illegible] principatum et finaliter circa consilia sunt [illegible] sicut circa [illegible] et consules qualiter s. consilium civitati supra circa omnia hoc sunt principatus de quibus [illegible] eum qui ordinat rem publicam adhuc preter omnes hos supra ¶ Principatus supra civitatibus sunt que magis vacant et magis gaudent supra libertate civitatis et determinat in [illegible] adhuc autem solliciti supra sunt de bono ornatu civitatis [illegible] s. singule femine in [illegible] in antiquo [illegible] dignitate et determinat in quo de gynecconomia i. nobilitate hoc est qualiter quibus communitate [illegible] nobilitate sua de custodia legum ad [illegible] s. utilitate civitatis de lege puerorum ad que s. [illegible] et exercitia adhibeantur dicit enim [illegible] cognoscenda sunt [illegible] statim enim [illegible] ad que magis habiles sunt [illegible] adhibent ad illa magis [illegible] exercitiis sicut supra de agonibus et [illegible] et [illegible] adhuc autem curas supra adhibenda est circa agones gymnasiales [illegible] agones [illegible] gymnos [illegible] sunt labores in quibus [illegible] laborat ex [illegible] melancolia circa insania et [illegible] circa [illegible] et sic de aliis et dyonisiales hoc est dividicantiales [illegible] in quibus [illegible] sunt de omnibus et hoc est [illegible] tales [illegible] hoc est contemplationes [illegible] et [illegible] chorus [illegible] est [illegible] manifeste quidam sunt non democratici principatuum hoc est plures [illegible] gynecconomia que est que est regula [illegible] s. [illegible] sui [illegible] pedonomia hoc est [illegible] plurium [illegible] regula et dat rationem [illegible] supra est in [illegible] s. [illegible] Tamen hiis positis electiones principatuum [illegible] tribus autem [illegible] principantibus [illegible] principatus principales [illegible] supra s. custodibus legum qui dicitur politeuma [illegible] nomine vocantur [illegible] de [illegible] tractandum est consilium [illegible] s. [illegible] est et reducit illa ad rempublicam [illegible] plus [illegible] et hoc est [illegible] legum custodes [illegible] s. [illegible] eligunt [illegible] supra est [illegible] consiliarios eo s. quod secundum dignitatem eligunt consilium non quod s. de [illegible] communi [illegible] sit democraticum ¶ Postea [illegible] epilogum de omnibus dictis in isto [illegible] et hoc est de principatibus quidem [illegible] signum [illegible] de omnibus et dicit [illegible] nemo [illegible]

8 De politia optima facturum convenienter inquisitionem hic incipit secunda pars libri septimi in qua tractat de

pertinentibus ad optimam policiam secundum ordinem ad virtutem et felicitatem. Dividitur autem in duas partes. In prima parte ostendit quod sine virtute et felicitate non est optima policia. In secunda parte ostendit que oportet presupponi ex parte civitatis vel ex parte civium et ex parte regionis in quibus potest esse et convalescere optima policia, et incipit ibi [illegible] hemiplam [illegible]. Et dicta sunt. Prima pars habet duas partes secundum duo capitula. In prima parte ostendit quod sine virtute perfecta non est optima policia. In secunda ostendit quod eadem est felicitas uniuscuiusque hominis et civitatis secundum modum differentem, et incipit ibi Utrum autem felicitatem eandem esse [illegible]. Primum capitulum in tres partes dividitur. In prima parte premittens ex intencione quod optima policia non est sine virtute perfecta. In secunda parte ostendit hoc ex comparacione bonorum exteriorum et corporis ad bona virtutis, et incipit ibi Sed hoc quidem dicere ut omnes unusquisque concedent. Tertia parte ostendit hoc ex differencia bonorum felicitatis et bonorum fortune, et incipit ibi Et propter hoc bona fortuna a felicitate. Propter hoc necessarium est alteram. Prima pars habet tres conclusiones. Prima est hec quod eligibilissima vita est secundum optimam policiam; eligibilissima vita non est nisi secundum virtutem perfectam; ergo optima policia non erit nisi secundum virtutem perfectam. Secunda conclusio est quod ab omnibus [illegible] quod cum bona in quibus vivitur dividantur in tres particiones, scilicet in bona exteriora, in bona corporis et in bona anime, nullus dubitat quin optima vita et eligibilissima sit secundum optima. Omnia ista tria bona oportet existere beatis. Ipsius autem aliorum bonorum exteriorum scilicet et corporis est secundum virtutem quod nemo diceret vitam nisi qui secundum virtutem bonus. Cuius probacio est quod nullus diceret beatum seu felicem eum qui nullam partem habet fortitudinis neque temperancie neque iusticie neque prudencie, sed potius contra fortitudinem est ita timidus quod timet volantes muscas, contra temperanciam ita inabstinens quod a nullo extremorum abstinet in cibis et potibus et veneriis, quecumque sint intollerabilia. Et qui contra iusticiam sic iniustus est quod propter valorem quadrantis perimet et perdit amicissimos amicos, contra prudenciam sic est imprudens et insipiens et mendax sicut puerulus in quo omnis deceptio invenitur et hec est sua vita [illegible] ordinatur. De policia optima futura convenienter investigacionem necesse est determinare prius que sit eligibilissima vita, et hoc est quod in omni opere sapientis [illegible] finis [illegible] omnis policie est vita eligibilis ad bonum, sicut in principio primi huius libri dictum est. Et ponit racionem in manifesto. Et hoc est quod non ponit racionem cum evidens in manifesto. Optimam policiam necesse est esse in manifesto. Ponit racionem et placitum. Hoc est optime agere convenit eos qui optime policizant ex existentibus hiis bonis que habent in felicitate alii; optime vivunt et ad optimum finem. Ad hoc fiat pro racione. Hoc dicit sicut dicitur in primo ethicorum propter quosdam qui percipiunt vitam diversam et voluptatem dicunt esse summum bonum. Hec est pro racione. Ethicus videtur concludere propter quod ex primo consequitur quod sit que omnibus supra enumeratis ut est dictum. Consequenter dicit pro racione eligibilissima vita super sit per hoc [illegible] vita communis [illegible] vel secundum eandem vel alia sit vita hominis et civitatis notare divisionem hic tractatur quod in principio quibus capitulis declarat que sit eligibilissima vita civitatis secundum felicitatem. Et ideo [illegible]

Predicat que sit eligibilissima [illegible] et regione et [illegible] quod dico datum est secundum intencionem auctoris et [illegible] de ad modum qualiter ista tractanda sunt, et hoc est putamus quod sufficienter multa dicta sunt in exterioribus sermonibus sive plerisque [illegible] et aliorum [illegible] philosophorum quorum magnus numerus [illegible] hoc [illegible] inductus est [illegible] auctor determinaverit de policia secundum opinionem aliorum de optima vita superius determinavit et nunc iusto tractatui [illegible] ipsis superius tamquam supponibus et ponit modum veritatis hoc est secundum rationem veri ad unam divisionem nullus dubitabit. Hoc est nullus dubitat ad unam divisionem pertinere et explanat quam divisionem [illegible] particionibus, id est divisionibus bonorum, et exemplificat eorum scilicet bonorum que exteriora que scilicet dicuntur bona fortune, et sicut dicitur in [illegible] organice deserviunt ad felicitatem, et corporis, scilicet bonorum que in corpore sicut est sanitas, robur, pulcritudo, que sicut in ethicis dicitur hec sunt coadiuvancia felicitatem. Nemo enim dicit felicem qui specie turpissimus est, et eorum scilicet bonorum que in anima sicut virtus cuius perfectissimus actus est felicitas. Unde primo ethicorum dicitur quod felicitas est secundum perfectam et maximam virtutem. Hominis non imperfecta [illegible] huius quod tribus bonis sentencialiter subditur. Omnia hec scilicet [illegible] genera bonorum existere beatos, id est felicibus. Et hoc probat inductive. Nunc supposicione omnium et hoc est nullus enim unquam diceret beatum eum qui nullam partem fortitudinis habet neque temperancie neque iusticie neque prudencie, sed formidantem quod vocatur [illegible] scilicet fortitudini contrarium volantes muscas, abstinentem autem [illegible] scilicet temperancia et contrarie a nullo extremorum, id est turpium desideriorum, et pungit in quo desiderat [illegible] comedere vel bibere vel venereis, ut ait [illegible] in septimo ethicorum vocat molles eo quod [illegible] sunt nimia mollicia, et sicut dicit quidam [illegible] labore eum que est alleviare vestes [illegible] et ponit contra iusticiam gratia autem quadrantis perimens sit et perimere amicissimos contra [illegible] virtus est iniustus est quod perimendi amicos [illegible] amicos. Et ponit contra prudenciam sic imprudentem et mendacem sicut quemdam puerulum. Hoc habet in quo [illegible] consuetudo [illegible] nullius receptus stabilis est, propter quod dicit aristoteles in septimo physicorum quod in sedendo et quiescendo fit homo sciens et prudens et [illegible] scilicet [illegible] solvitur puer [illegible] sensibus [illegible] malicia [illegible] et tote sensibus autem [illegible] hiis consuetudo est quod sine bonis anime beatitudo sive felicitas non est. [illegible] Hoc confessum est ab omnibus hiis ingruibus quidam magis appetant bona corporis, autem [illegible] inclinacionem [illegible] bonorum anime et isti sunt qui voluptatem dicunt esse summum bonum, et hec [illegible] in ista sexta parte capituli prima [illegible] est quod [illegible] felices esse [illegible] fortune [illegible] quam illos [illegible] amplius quam oportet sic [illegible] bona exteriora et deficiunt bona interiora. Autem secunda [illegible] est quod exteriora non deserviunt nisi organice ad [illegible] ut dictum est omne autem organum si vale [illegible] esse quamdam mensuram determinatam habet bona que exteriora mensura maiora sunt quam [illegible] ad sanitatem secundum avariciam. [illegible] Tercia [illegible] est quod bona exteriora sunt propter bona interiora et non econverso, bona interiora secundum [illegible] plus excedunt tanto meliora sunt bona illa exteriora maiora sunt [illegible] sufficiencia ad organicam operacionem. Ethicus concludit quod unicuique tantum advenit felicitatis quantum virtutis et prudencie. Hoc est [illegible] ad illum

licet autem sic ordinatur. Et hoc quidem que dicuntur ut omnis manifestum
hoc est secundum omnes et hoc dicit propter illos qui voluptatem dicebant
summum bonum distinguit autem ingenio et exercitationibus et dicit modo
virtutis quidem non qualitercumque habentes. i. qualitercumque pro nichilo
eius esse putantes divitiarum autem sup. in mobilibus sive agris
animalibus et pecuniarum et potestatum et gloriarum et omnium talium infinitum
questio excessum nos autem ipsis dicemus obviantes. s. quod
facile quidem huius sup. est propria conveniente fidem hoc est
credere verum et opinionem sive secundum quod dicit Aristoteles in eius dicta quod
opinio mutata eorum sit fidelis et omnis principia sunt facile
credi. i. in videntes. i. quod videmus quod acquirunt et conser-
vant homines. s. non virtutibus exterioribus et exteriora
bona hoc sup. eis illa hiis hoc est exteriora bona
virtutibus et inveniendo felicitatem sive sit sup. sit in gaudere
sive in virtute omnibus sup. felicibus sive in ambobus. s. in
gaudere et in virtute hoc. s. invenimus quod magis existat or-
natis moribus quidem et intellectu ad excessum boni. i.
secundum virtutem et intellectum gaudeant felicitas quam gaudere
de bono medio et possessione dicit de exterioribus bo-
nis et hoc est de extrinsecis autem possidendo bonorum mediocriter
sup. magis et magis gaudere quam illi sup. divitiis qui illa. s.
extrinseca quidem possident ampliora oportunis optima
deinde autem sustinent ad bona interiora similiter autem hoc est
bonis autem deficiunt et iniustum secundum rationem considerantibus faci-
le conspicabile est rationem autem ponit quod meliora bona
sunt in virtutes quae sunt augenda exteriora autem ad quendam
terminum sunt utilia et plus augmentare nocumenta esse
interiora omnis instrumentalis bene disponit in quandam terminata
quantitatem, sicut sicut manus et sicut pes et alia organa
corporis et non ultra excedant organa, enormia et inu-
tilia efficiantur ad opus utile autem eorum sunt ad quod pro-
portionata sunt et illa sunt tanto melius proficiunt Interio-
ra conveniente proficiunt ad bene agendum exteriora autem organa
interiora quae appetenda sunt excedere in infinitum exteriora
non ad quendam terminum et hoc est et secundum rationem considerantibus
facile conspicabile est. s. quod deinde est quod interiora debent
excedere in infinitum exteriora ad quendam terminum et ponit
rationem quae dicta est quae quidem. i. exteriora hoc est exteriora bo-
na habent terminum sicut organum quoddam et arguit omne autem
quod utile est sicut organum sup. eorum excessum quod de-
bitam sup. quantitatem autem nocere necesse sup. est
aut nichil proficere esse habentibus ut. s. enormis ma-
nus et pes. bonorum autem quae secundum animam unumquodque
quanto quidem utique excedit tanto magis utile esse
sup. dicimus et quod in idem quod bonum per se non oportet esse
utile et per se bonum rem occurrit tacite obiectioni
quod possit sic dicere et ratione interiora. i. quod interiora que-
rentur bona esse non solum quod bonum per se sup. et
quod utile et hoc est quod dicit Tullius in libro de amicitia
quod ubi honestas sit quod sua vi trahit et sua digni-
tate nos allicit etiam plurima utilitas et adeo non
habet ad interiora quod sic arguit et hoc est totaliter quod si-
militer. i. in hoc quod assequitur ordinem dispositionis optimam unius-
cuiusque rei ad invicem sup. comparationem secundum excessum distantiam. i.
proportionem quod quidem tortura est res illa sup. Et iam
anima autem meliora. proficiunt sunt quam exteriora hoc

debent excedere in infinitum secundum quod dictum est illa non usque ad
quendam terminum propter quod Seneca de moribus sic dicit
esse bonus et aliis velle bene melius et hoc est quod hoc ad
quare. s. rerum meliorum ut exteriorum dicimus esse ipsis
has dispositiones vero eorum virtutes sunt dispositiones animae appe-
tentes sunt in infinitum et earum non habent terminum et exte-
riora bona sunt dispositiones corporum quae finita sunt exterio-
ra bona hiis instrumentalia deservientia debent esse
finita et hoc est quod concludit inferens ad similiter et est autem
secundum eorum proportionem et verum et simpliciter hoc est non usque ad
quendam terminum sed simpliciter et in infinitum etc. i. quod nolis sup.
secundum rationem procedentibus natura sup. est et i. quod dispositionem
optimam unicuique comparationale nisi habere ut. s. bona animae
in infinitum excedunt bona exteriora et bona corporis Adhuc
hiis autem causa et et eligibilia quod animae gratia eligibilia sunt exte-
riora et non quod eorum quae bona animae in infinitum excedunt bona
corporis et hoc est Adhuc autem et causa. i. propter animam eligibilia
nata sunt exteriora. s. et corporis omnis eligere et bene prudentes
hoc est qui sunt bene prudentes. Sed non illorum gratia animam
sup. eorum eligere et concludit quod in infinitum meliora sunt bona
animae quam corporis et exterioribus hiis dicta epylogando concludit
et hoc est quod quantum autem unicuique felicitatis adiacet tantum quod
quidem virtutis et prudentiae cuius quod est agere secundum has sint
unter. s. et prudentiae sic et sit nobis confessum. utentibus
quia. s. deus felix quidem est et beatus propter nichil autem exteriorum
bonorum sup. est beatus Sed propter se ipsum ipse sup. est
felix et beatus et propterea quod in talis quis esse felicitatem sed
et beatitudinem secundum eam felicitatis. i. eius et legitimam ipsi
sunt dicti. Etiam autem et bonam fortunam hoc incipit tertia
particula quod et omnis quod fortuna separata est a felicitate et hoc
est quod dicit exteriora bona sunt a fortuna et casu et sin-
gulorum honorum et secundum civitatem et nullus dicitur esse nec felix
nec iustus a fortuna Et sicut dicit in ethicis In natura quidem
sunt virtutes suscipere perfectae autem est assuetudine bonorum
operum habet Deinde et Plato sit dicit in hoc etenim dicunt vir-
tutes esse dona dei et nulli aliquis est dissimile est
de virtutibus theologicis Sed Aristoteles loquitur de virtutibus intellectualibus
In fine adiungit quod hoc perceptibile dicta sunt deceptiva
politiae adiungit ordinata quod non est propter nequeunt
intellectu omnis rationes convenientes et inducere et si aliqua
dubitanda obiciunt contra hoc in principale conveniente hec
solutione et est tota summa sicut ordinat Etiam autem et bonam
fortunam felicitate necesse est esse aliam et dicit rationem bo-
norum quidem in quae extra animam causa. s. et divitiarum et potentiae
et gloriae etc. sup. est casus et fortuna quare sic dicit Aristoteles
in ii physicorum sunt ab rationabilibus iustus autem nullus neque temperatus
sup. est a fortuna neque propter fortunam est sicut est In illo
s. hoc sed hoc ubi probatum est et quod eadem est ratione causa
civitatis et eiusdem rationibus optimum sup. est probare et ci-
vitatem felicem esse cuiusque optimam sup. esse et agere bene
hoc est qui bene agere secundum virtutem impossibile autem bene agere
huius qui non bona agunt sup. secundum virtutem et hoc est quod
tertio similiter bonum opus nec viri nec civitatis sine vir-
tute et prudentia. sup. est et hoc est quod sic in rebus
quibus hoc est quod tertio fortitudo autem civitatis et iustitia et prudentiae
eandem habent potentiam et formam quibus participans unusquisque

bonum principans secundum virtutem et prudentem et operantem secundum quod huiusmodi
dicta sunt et non secundum singulares civitates et politias ... dicendum
est. Et quid necesse istum sic dicta per formulam ...
illa et dat rationem quare non attingere ipsam possibile est secundum singula
supra quia infinita sunt sed omnes convenientes rationes in
particulari supra et magis edicte hic supra et dat rationem alterius
scilicet studiosi opus suum et illius scilicet ubi agitur de optima politia
utrisque civitatis et hominis syllogismum sunt autem supponentes
tamen ex inductione scilicet ... hic qua vita quid optima et sic
sit utrisque scilicet hominis et civitatis optima supra
est que cum virtute redundante id est habundante in ...
sic participare huiusmodi virtutibus scilicet que secundum actiones ...
virtutibus ad participet actionibus quia sic dicta in ...
exigunt ad virtutem secundum velle et perficiendum in ...
difficilibus ... secundum ... velle et perficiendum ...
Ad dubitationes autem ... supra que dicta sunt ...
pytagorum qui dixit virtutes esse ...
qui dixit virtutes esse ... dimittentes ... me
thodo disputationis scilicet et resumendo considerandum ponitur
si quid dictis exivit id est dicta non placuit et est non
sufficienter solutas et hoc tangit primo magnorum moralium quia
ubi disputat de eis et solvit ea quorum dicta sunt.
Quia autem felicitatem eandem esse quod hic incipit
tertia pars huius partis huius septimi et est capitulum 3
agit de optima politia in comparatione ad felicitatem et
hic dividitur in duas partes. Disputat enim questionem hanc primo secundum o
pinionem eorum qui in exterioribus bonis ponebant felicitatem
secundo docet solutionem secundum intentionem suam. Studiosi autem legislato
ris est ... Adhuc primo dividitur in partes duas
ad singularum ... opiniones ponit ... de felicitate in
secunda eandem questionem disputat secundum ... et est quod hic utrum
scilicet absoluta vita ... sicut est contem
plativa ... eligibilior ...
est in ordine ... sit melior et felicior ...
Dubitatur autem ab aliquibus. Dividitur ... partis ...
... eadem sit unicuique hominis
et civitatis ... non ... dicta relinquitur
... determinat questionem secundum ... et dicit quod
omnis qui de felicitate loquitur ... quod una et eadem
est et hoc probat inducendo quia quicumque in divitiis po
nunt felicitatem ... in uno homine ... et civi
tatem ... dives ...
summum bonum ...
tyrannica vita ... dicunt quod civitas plurimis ...
felicissima est ... et homo ...
nunt ... esse felicitatem. Si quis ...
unum hominem dicit esse felicem propter virtutem ...
tiam studiosorum dicit esse felicem ...
summum bonum voluptatem non inducit quia sicut dictum
est ...
...
est felicitas hominis et civitatis ...
... unum est utrum
eligibilior sit vita que est per ... politicorum et
communicare ... magis eligenda ...
... est absoluta secundum ... politicam

sit ponendo optimam et qualem dispositionem civitatis sit ponen
do optimam. Hec est tertia pars huius ... vera autem
... eandem esse ... hominis supra singulariter
civitatis ... supra ... non ...
... omnis ...
... eandem ...
eandem unicuique scilicet civitatis ... probat inducendo ...
id est in divitiis ... ponunt in uno homine scilicet ...
et civitatem totam ...
... tyrannicam vitam ... maxima
... bona ... civitatem ...
... felicissimam esse dicunt utrique ...
civem scilicet ... virtutem ... supra est felicitandus
... civitatem felicem dicunt eam que studiosorum id est
virtuosorum ... quod determinata est quia eadem est
felicitas unicuique et civitatis ... duo remanent
inquirenda ...
... quid vero eligibilior vita supra ...
... politizare et ... communicare supra est ... magis
que peregrina supra vita est et a politica ... absoluta.
Adhuc autem ... inquirendum ... politiam ponendo supra
esse optimam et qualem dispositionem civitatis optimam supra
esse ponendo ...
... civitatem sive non omnibus sed quibusdam quod non
... explanat questionem ... et est ... politicam
... theorie ...
... eligibile ... eligibile ...
... que est ...
scilicet ... speculationi quod scilicet eligibile ...
... quod sit eligibile
... quod sit scilicet eligibile ... methodi hec
supra est ... methodus ... hic ponit
... quid ... esse supra est poli
...
optime agere et vivere beate manifestum esse secundum ...
... sufficientias ... vivere beate ...
... est. Dubitatur autem ab aliquibus. Hic ...
huius partis ... disputationem ad duo que ...
inquirenda scilicet utrum activa vita ...
vel contemplativa que politica est magis eligibilis ...
tangit quod ... disputat dicens quod ...
...
...
... homo.
...
... contemplativam vitam ...
ponit ...
... est ... servile ...
...
ut dicit ... Secundum est quod esse ...
dat ...
... In ...
... sola vita ... est vita ... activa ...
...
...
vita secundum virtutem et contemplativam ...

tionem eorum qui dicunt eligendam esse tyrannicam vitam. hoc est tota
summa littere non planissima est, et sic ordinanda. Dubitatur autem
ab aliquibus qui consentiunt vitam cum virtute eligibilissimam cum vir
tute scilicet esse utrum politicam et activam eligendam scilicet sit vel magis
absolutam ab omnibus exterioribus velud contemplativam quandam quam
solam scilicet vitam quidam aiunt esse philosophicam, et hoc est
quod philosophi est intendere rationem dictam esse singula, et ponit rationem
quare querendum est de hiis. Fere enim duas vitas hominum honora
tissimi ad virtutem videntur preeligentes scilicet esse et priorum
idest antiquorum et eorum qui nunc, et explanat. Dico autem duas
politicam scilicet et philosophicam, et hoc est quod politici ten
dunt ad perfectionem virtutis moralis et felicitatem civilem,
philosophi autem contendunt ad perfectionem virtutis intellectualis et feli
citatem contemplativam. Deinde subdit de difficultate quo
nius et hoc est differre non modicum utroque modo vitas, et ponit
rationem: necesse enim scilicet est bene intendere ad meliorem scilicet vitam coor
dinare intentionem et hominem unumquemque et communiter
politice scilicet est hoc necesse. Deinde ponit rationem eorum qui la
udant virtutem et non civilem vitam, et hoc est: Existimant autem
hii qui laudant virtutem, principari quidem despotice
quidem scilicet esse hoc est servili coactione, sicut in
primo huius [illegible] ostensum est, et cum iniustitia esse magis poly
tice autem vivere esse [illegible] quod iniustum non habet, idest quod quamvis
habet iniustitiae, et hoc dicunt vitam principantium aliis esse
iniustam et non politicam, vel secundum virtutem, et aliam rationem
inducunt: Impedimentum autem habere ei que est secundum ipsum io
cunditati, et hoc est quod quamvis intendunt aliis principari,
non potest esse ipsum felicitati contemplative intendere, que so
la habet iocunditatem et delectationem cum virtute est contrarium,
ut probatur in x ethicorum. Contrario existimant alii oppugnantes,
et ponit rationem: virum enim unumquemque scilicet solam vitam acti
vam esse scilicet dicunt et politicam. Et ex hoc arguunt: In una
quaque autem virtute cardinali scilicet dicunt scilicet non esse
actiones magis solitarius quam hiis qui communia agunt,
hoc est dicere quod ille maxime sunt actiones secundum virtutem
que circa communia sunt et politizantibus scilicet conveniunt et a
derunt se [illegible] quod in principio ethicorum quod bonum est hoc
scilicet quod est hominis divinum quod est civitatis divinius
autem quod est gentis. Deinde ponit epylogum et concludit
hanc partem huius: quidam quidem sic existimant. Hii autem de
spoticum et tyrannicum modum politie aiunt solum esse fe
licem, et illi sunt qui gloriam et potentiam summum bonum po
nunt, et tyrannice politizant, et inducit hoc apud multos
que legalium et dispositionum apud diversas nationes posita
sunt sicut in lacedemonia et creta ubi disciplinas
ad bella variis ordinata est et legum multitudo, ut scilicet hono
retur qui adversarium superat tamquam felix et beatus, vel ad
huc quod in gentibus omnibus [illegible] inimicos semper hono
rata est tamquam beatitudo sit in illa velud virtus fortitudinis
et ceteras et leges quedam sunt posite provocantes ad vir
tutem hanc, hoc est bellicam, in inimicos. Sicut in calce
done aiunt legislatores scilicet ornatum exhiberi ex eo quod
accipit scilicet coronam quamcumque ex militiis in militiis
optime militaverint. Aliud exemplum inducit quod alium in
macedonia lex erat quod qui nullum inimicorum occidisset

capistro
cingeretur capistro tamquam vilis et abiectus, vel aliud inducit aliud
exemplum quod inter Scythas que sunt gens barbara sclavorum in
festo quodam scilicet dicitur suo qui bachus erat ciphum circum
portatum singulis tyronibus scilicet non licebat bibere ei qui nullum
occiderat inimicum eo quod reputabatur infelicior, vel adducit
aliud exemplum quod inter yberos qui sunt gentes quedam in hyspa
nia posite et sunt gentes bellicose quam aliquis de tyronibus
prius vel fortitudinibus maxime? tot inimicos interficiebat, in maletate?
sepulcro quod peremit inimicorum in demonstratione felicitatis eius.
Et preter hec nullus subiungit quod alia multa talia legibus
sunt comprehensa apud diversas nationes et apud alios consue
tudinibus, et videtur quod hec non fecissent nisi tyrannidem et subiectionem
inimicorum et potentiam summum bonum reputassent. hoc est tota
summa huius sic ordinatur. Hii autem despoticum et tyrannicum
modum politie aiunt solum esse felicem et inducunt rationem quod
apud quosdam scilicet est iste et legum et politie terminus, hoc est
finis quare dispotizent vicinis idest subiciant sibi vicinos
vel propter hoc concordare cum legibus que captos in bello et re
servatos ad vitam dicunt esse servos et hoc est ex illo ut plu
res plurimorum legalium dispositionum ut est dicere politicorum apud diver
sas nationes ut in pluribus est inordinate scilicet concordantes si aliquid
ad unum leges respiciunt ut ingens? dilectatur omnibus omnes
scilicet volunt imperare et non ut sibi imperetur, et dat exemplum sicut
scilicet in lacedemonia et creta ad hoc est quod ad bellicos ordi
nata sunt fere disciplina idest eruditio et legum multitudo. hoc est
quod omnis ordinatum ad hoc ut conveniens et leges ut ad dicendum ty
rannice subiciant et ad hoc alia exempla inducit barbarorum scilicet
hoc est: Adhuc autem in gentibus omnibus potentibus superare scilicet
inimicos talis potentia ordinata est honorata est tamquam
scilicet in ea felicitas et beatitudo velud inter Scythas et
Persas. Scythe sunt sclavorum gens. Scythia est quedam
insula maris in aliquibus scilicet scilicet generalibus et certe leges
quedam sunt provocantes ad virtutem hanc scilicet bellicam in inimicos
et dat exemplum sicut in calcedone aiunt accipere coronam or
natam ex bellicis quicumque militiis militaverint scilicet ad sub
iectionem inimicorum, et inducit aliud exemplum sicut enim aliud apud ma
cedoniam lex ubi regnavit alexander macedo eum qui nullum
occidisset inimicorum virum circumcingi capistro magnum tamquam
esset ex probabilis et infelix. Et inducit adhuc aliud exemplum
inter Scythas autem sclavos non licebat bibere aliquem quendam ci
phum scilicet ciphum circumportatum quod in anglia wesseil? wis
heile vocant ei qui nullum occidisset inimicum. Inter Yberos
autem hoc est hyspanos qui sunt gens bellicosa tot inimicos
interficientes innumerabant circa sepulchrum ymagines. Verum
ponentes quot utique perimunt inimicorum et vidit subdit
quod alia multa utique apud alios sunt talia hec quidem legibus
comprehensa hec autem consuetudinibus, et videtur quod ex omnibus huius modi tamen
quod in nationes ille reputarent victoriam et inimicos summum
bonum et felicitatem ista non fuerint. Videbitur utique
valde inconveniens esse, hoc arguit contra inductam opinionem
que dicit quod despotizare et tyrannizare et principari se
aliis sic felicitas, et ponit sex rationes, prima est hec quod
potest esse politicam et legale sine lege scribile quod illegale
et iniustum est principari volentibus et nolentibus despotice vel simpliciter
et iniustum est, et non potest esse politicum. Secunda ratio sumitur

 alium

assimilat quia sicut medici non est opus est sanare et sicut gubernatoris non semper est possibile attingere et sic rectoris non est persuadere, sed sicut dicit in textu si de contingentibus unicuique obviam fiunt [illegible] eos hunc finem intelligere ad minus et si non [illegible] politici non est principari, sed si disponendo cives optime [illegible] accidat alterum principando est [illegible] hunc finem [illegible] non debuit dimittere optima politia ad principandum secundum actum volentibus et nolentibus sicut ad eligibilissimum bonum. ¶ Tertia ratio est sumpta a regula iustitiae que est quod id quod non vis alii ne feceris. Similiter vult quod sicut aliquis despotice principetur, sic nec alius debet despotice principari, quinimmo debet [illegible]. Quare nec iustum nec expediens esse videtur. ¶ Quarta ratio est quia inconveniens est si despotizare non est secundum naturam, quia secundum naturam non est quod illi qui equales sunt secundum naturam quod unus sit despotizans et alius non despotizans. Ergo optima politia non debuit poni in despotizando quia non est secundum naturam et dat simile quia sicut non omne animal venabile est ad hostiam dis immolandam vel ad escam tamen comedendam, sed silvestre animal ad hoc venabile est [illegible] sed non omnis homo est ad hoc quod sibi [illegible] despotice principetur sed solum servus [illegible] et qui sunt tales de quibus est in primis sermonibus, hoc est in primo libro. [illegible] politia [illegible] optima [illegible] ordo [illegible] optima politia non potest despotice principari. ¶ Quinta ratio est quia ea que sunt ad finem non debent poni finis. Utilitas autem armorum et bellorum est ad optimam politiam instituendam vel defendendam, non ergo debent poni optima politia. Sexta ratio est sumpta ab actu optimi legislatoris quod est quod [illegible] civitatis secundum [illegible] et secundum aliam [illegible] considerabit [illegible] participabunt vita bona et contingentes felicitatem secundum quod [illegible] alia est [illegible] alia piscatorum et sic [illegible] et opus legislatoris est ad eligibilissimam vitam, sed eligibilissima vita non est in despotice principari, hoc est tota summa [illegible] et plane [illegible] que sic ordinanda est. Similiter videbitur utique valde inconveniens esse forte volentibus considerare super secundum rationem et dicit quod si hoc est opus politici posse speculari [illegible] quomodo principetur et despotizet aliis [illegible] et volentibus et non volentibus et tangit medium [illegible] et hoc est [illegible] politicam [illegible] quod non legale est [illegible] assumit [illegible] non legale autem [illegible] est non iuste solum sed et iniuste principari. [illegible] est contingere [illegible] non iuste et [illegible] non est legale et si non est legale non potest esse eligibilissimum opus quod est felicitas. ¶ Et assumit medium [illegible] ad hoc idem probandum et hoc est sicut medici nec rectoris opus est suasisse et sanasse nec gubernatoris potestatem attingere [illegible] hoc quod scilicet medici eos qui curant [illegible] hoc autem est rectoris quibus [illegible] scilicet naute duxisse ad portum. Et vult quod sic intelligatur quod dixit in textu quod si unicuique eorum [illegible] de contingentibus obviam fiunt [illegible] omnia disponere iusto ordine ad finem eligibilissimum [illegible] opus suum. ¶ [illegible] non sufficit [illegible] despotice principari politiam esse [illegible] quomodo singuli sibi [illegible] esse expediens nec iustum [illegible] [illegible] est [illegible] xv [illegible] ad [illegible]

aliis imponere omnes [illegible] vere simile [illegible] et hoc est [illegible] quid [illegible] apud se iniuste principari [illegible] ad alios autem [illegible] civitate [illegible] ¶ [illegible] esse iustum et hoc est inconveniens autem super [illegible] quod despotizare est [illegible] autem non despotizare et hoc est in omnibus hominibus quos natura equales genuit [illegible] quare [illegible] in non [illegible] omnibus despotizare [illegible] et dat simile. Sicut nec venari super [illegible] ad [illegible] autem [illegible] comedant vel hostias dis offerendum homines super venari [illegible] venabile ad hoc super et dicit quid est illud [illegible] venabile [illegible] silvestre [illegible] et simile [illegible] principari non [illegible] ¶ Et supponit aliam [illegible] et se ipsam una civitas felix [illegible] politizat [illegible] super nulli subiecta [illegible] subiectos despotice principari et hoc probat [illegible] civitate [illegible] alicubi [illegible] se ipsam [illegible] legibus [illegible] studiosis [illegible] ordinato politie [illegible] est [illegible] ad [illegible] erit adversarius [illegible] felicitatem attingit et hoc probat [illegible] talis quod sit civitas [illegible] quod pugnet. ¶ Ex omnibus hiis concludit palam [illegible] omnis que ad bellum civitas bonas quidem ponit super esse [illegible] autem finem omnium [illegible] illius [illegible] qui enim finis est pax civis [illegible] bellum [illegible] bellum [illegible] pax [illegible] magnum [illegible] ordinat [illegible] bonum ut dicit [illegible] pax bello [illegible] quibus [illegible] eligibilissimo bono [illegible] dicit [illegible] magnitudine [illegible] magnitudine gubernari subiectos ut optima [illegible] pace [illegible] ¶ [illegible] ponit opus studio [illegible] legislatoris [illegible] optimus [illegible] hoc est studiosi autem legislatoris est [illegible] civitate [illegible] nobilium et ignobilium [illegible] civitate [illegible] cives. [illegible] ¶ [illegible] dicit vita bona qualiter participabunt et contingentes felicitate quibus [illegible] ad hoc [illegible] super [illegible] statutorum legalium [illegible] legalium et [illegible] legis [illegible] legis [illegible] sive [illegible] qualiter et qualiter [illegible] ponantur [illegible] ad [illegible] est aliqua [illegible] convenientibus secundum legem ad [illegible] ad [illegible] civitas [illegible] ad [illegible] et [illegible] non [illegible] et [illegible] [illegible] in fortiaco [illegible] [illegible] finem optimam politiam [illegible] in quo [illegible] ¶ Videtur autem qui [illegible] ad eos qui [illegible] politicam [illegible] esse [illegible] non [illegible] politice ordinatione [illegible] ad eos qui despoticam ordinationem dixit de felicitate

In contrarium vero dicit ad eos qui dicunt politicam actionem esse eius qui
omnino liber est et nulli alteri servit. Illi non dicunt esse actionem
politicam in principatu regis qui est [illegible] incivilis. Impedimentum
autem patebit. Ad eos autem qui estimant quod vita civilis
supra est esse eligibilissima dicit autem supra [illegible] de utri-
usque [illegible] tractatus ad nobis adiacentibus [illegible] i. [illegible] et
[illegible] qualiter dicunt in usu [illegible] quod. i. regitiva poly-
ticam principatus et dicit [illegible] et hoc est putantes. i. putant quod
vitam liberam alteram quidem esse politicam et autem eligibilissimam
hoc est et putant quod vita libera sic [illegible] homini eligibilissima
et liberi vita est quo nulli [illegible] hoc [illegible] est hic autem
alii hanc. i. politicam optimam supra esse dicunt et ponunt
utrique [illegible] impossibile. i. supra est [illegible] agentem
agere bene [illegible] autem bonam autem actionem et felicitatem esse idem
supra dicit utrique. Felicitas. i. ut [illegible] est [illegible]
operatio secundum propriam et [illegible] virtutem hominis non [illegible]
et [illegible] dicit utrique et qui liberam et qui politicam
vitam dicunt esse optimam et hoc est quod [illegible] hoc quod utrique
dicunt recte hoc autem. i. alie opiniones despotica vita
optima sit non recte supra dicit [illegible] ista dicit
[illegible] distinguit [illegible] ut videat singulis et hoc est hic quidem
. i. supra dicit quod libera vita melior supra sit quam despotica
hoc. i. [illegible] supra est et [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] supra est [illegible] venerabile et [illegible] [illegible]
[illegible] supra est et [illegible] sicut servus [illegible] principari [illegible]
[illegible] [illegible] i. recte dicit et [illegible] non recte
putare [illegible] omnem principatum esse despoticum non [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] i. [illegible] liberorum principatus alius
qui [illegible] quam [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] sunt [illegible] [illegible] libro [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] est [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] est quod despotica [illegible] [illegible] venerabile
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] actiua et contemplativa vita
[illegible] [illegible] autem laudare sine actione esse quam agere
non [illegible] et [illegible] felicitas. i. actio est [illegible]
et adhuc inducit aliam [illegible] [illegible] autem [illegible]
pulchrorum [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] actiones
et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] actionibus
feliciter supra et sic actiua melior est quam contemplativa
et pulchrior sic contemplativa [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] supra [illegible] [illegible] esse [illegible] optimum supra est
et [illegible] [illegible] [illegible] et monarchia optima
sunt [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] plurium et pulch-
errimarum [illegible] [illegible] quod rex [illegible] qui opera
optimarum [illegible] actionum ut [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] est despotica [illegible] et [illegible] et hoc [illegible]
non [illegible] principatum sic [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] supra [illegible] [illegible]
supra [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] aliquam [illegible]
[illegible] et [illegible] [illegible] quod. i. optimum eligibilissimum supra et
bene autem agere optimum [illegible] autem in optimis actionibus est
[illegible] [illegible] et [illegible] et amico [illegible] [illegible] quod. i.
[illegible] [illegible] qui dicunt [illegible] [illegible] actionibus esse
eligibilissimum et optimum et melius quam [illegible] [illegible]
[illegible] vel contemplativa vita. Si quod [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] quod omni eligibilissimum [illegible] [illegible]
et [illegible] tyrannus [illegible] optimas actiones
[illegible] [illegible] dicit quod [illegible] multas et [illegible] optima actio [illegible]
hoc quod [illegible] [illegible] est quod est [illegible] ut [illegible] est [illegible]
autem sed tamen non est [illegible] quod tyranni actio bona sit in [illegible]
[illegible] ponit [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] i. ponit [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] est felicitas sit actio
quod [illegible] contemplativa vita nulla [illegible] felicitatis [illegible] [illegible]
[illegible] actionem [illegible] [illegible] [illegible] Sed [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] est hoc bona actio non est [illegible] et non [illegible] sit
[illegible] [illegible] est [illegible] sicut [illegible] [illegible] [illegible] sicut est
[illegible] [illegible] est [illegible] qui non [illegible] [illegible] voluntatem sicut est [illegible]
[illegible] qui despotice est [illegible] sicut. i. [illegible] est [illegible]
[illegible] Despotica [illegible] est [illegible] servus [illegible] [illegible]
servus [illegible] [illegible] tyrannus [illegible] i. [illegible] [illegible] non
[illegible] [illegible] [illegible] tyranni [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] hominibus tyrannice [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] tyrannice despotice [illegible] [illegible] [illegible]
ut servus [illegible] est quod bonum et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et
equalia secundum proportionem geometricam ut [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] et [illegible] [illegible] suo secundum proportionem sed quod non equale et
simile [illegible] similibus et equalibus est [illegible] [illegible] [illegible]
bonum [illegible] non est bonum quod [illegible] [illegible] ut servo vel [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] quod si quis in tota [illegible] [illegible]
secundum virtutem melior est [illegible] secundum [illegible] [illegible] [illegible]
huic bonum est [illegible] et huic [illegible] est obedire et [illegible]
[illegible] quod optimum [illegible] obediendo est non solum [illegible] esse optimum
secundum virtutem [illegible] secundum [illegible] ut possit agere optime
et [illegible] quod [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
sive tyrannice principatum quod felicitas [illegible] non [illegible] in [illegible] [illegible]
[illegible] est tota [illegible] [illegible] [illegible] sic ordinate. Si quid [illegible]
. i. [illegible] et [illegible] quod omni eligibilissimum
supra [illegible] non dicit qui in despotico principatu ponunt felicitatem
et in tyrannico [illegible] quod hoc non est [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] non est [illegible] [illegible] supra [illegible] et non [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] sed quod secundum opinionem est non. i. est [illegible] secundum [illegible]
qui in [illegible] et [illegible] [illegible] felicitatem [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] qui [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] et ponit [illegible] [illegible] [illegible] i. [illegible] bonas actiones
[illegible] [illegible] esse [illegible] qui non [illegible] [illegible] [illegible] et
[illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] bonas actiones
[illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] et [illegible] bonas actiones [illegible]
non [illegible] quod sicut [illegible] in [illegible] [illegible] non [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] non. i. [illegible] [illegible] [illegible] Sed [illegible] [illegible] despo-
[illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] qui non [illegible] [illegible] actiones bonas
[illegible] non [illegible] [illegible] [illegible] quod [illegible] quod [illegible] in
despotico principatu [illegible] et [illegible] quibus [illegible] [illegible]
[illegible] non [illegible] esse [illegible] secundum [illegible] actum felicitatis [illegible]
[illegible] eadem sit felicitas hominis et civitatis [illegible] non
[illegible] [illegible] felicitatem et hoc [illegible] [illegible] actionem [illegible]
[illegible] [illegible] qui [illegible] [illegible] tyrannice vel despotice
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] secundum virtutem [illegible]
et felicitatem [illegible] [illegible] [illegible] est virtute et hoc
[illegible] [illegible] [illegible] i. bonum et [illegible] [illegible] i. bonum

et ciuitas aliqua inter proportionali existunt talibus secundum proportionem geometricam et dat rationem, scilicet equale et simile quod est secundum proportionem equale et simile est et inadequatum et oppositum, nec per oppositum concludat propositum quod est illud esse possibile et non ille similibus supra distribuit ciuili, scilicet distributione preter naturam supra est et id despotica principatui iniuste ciuilis liberis et [illegible] liberis et seruis qui inequales sunt et id preter naturam est [illegible] argumentum ulterius stultum, scilicet eorum que preter naturam supra sunt bonum est supra et intendit quod concludatur ergo principatus despoticus non est bonum et ergo [illegible] concludit [illegible] supra principatus fuit melior secundum uirtutem et secundum potentiam actiuam optimus est inoptimus huic, scilicet principanti bonum est talem qui excellit, scilicet huic obedire iustum supra est et talis deus quod tali principatus consistit in duobus in uirtute, scilicet operatiua actiua et hoc est opus autem non solum uirtute sed et potentiam exercere secundum quam erunt actiui optimorum, scilicet quod tota ciuitas felix est agere autem uirtute disposita est ad optimas operationes in tota uita ciuili et contrarium quod [illegible] expellere [illegible]

Sed si hec dicta sunt. Hic excusat determinat ea que dicta sunt superioribus de actiua et contemplatiua uita et dicit duo, dicit quod felicitas est actio et secundum actiuam uitam et hoc dictum est quod supponit quod actiones secundum uirtutem non sunt ille que sunt ad alterum et ad aliud et dictum est quod ponunt quod meditationes ille sunt prudentie sole sunt actiue que sunt gratia euenientium ex agere autem immo multo magis actiones que sunt propter se et theorye et meditationes que sunt gratia talium actionum quia ipse sunt perfecte et bone et si non sunt ad alium sicut speculationes theorie et meditationes actio enim finis est actio [illegible] tualis et ideo est dicit quod maxime dicimus illos agere qui sunt domini extrinsecarum actionum quia actiones eorum sunt manifeste et meditationes eorum et theorie qui ordinat quod [illegible] sit principes et similiter dicit architectonice, id est principales eo quod ordinatrices sunt aliorum et similiter dicit quod eorum quo [illegible] quod ciuitates secundum se posite et non aliis imparantes essent sine actione, hoc enim similiter est quia partes que sunt in ciuitate sunt multe actiones in quibus contingit optime agere secundum uirtutem et felicitatem adhuc non est homo qui non habeat proprias actiones [illegible] quibus homo habet rationem cogitandi et meditandi et ille qui est contemplatiuus non est omnino absolutus ab actione et sic patet quod felicitas secundum contemplatiuam sicut secundum actiuam [illegible] tota summa huius sic ordinatur. Sed si hec dicta sunt [illegible] que dicta sunt de actionibus secundum uirtutem et felicitatem humanam operationem supra ponendum est secundum predicta et communiter omnis ciuitatis uniuscuiusque et secundum unumquemque ciuium supra optima uita esse que actiua. Sed posito obuiat illo quod supponebat ex quo se [illegible] in [illegible] et hoc est. Sed actiuam non necesse esse supra est ad alterum sicut putant quidam et non recte supra quia secundum quibus uirtutem contingit [illegible] in se habere propter actionem meditationes solas has et actas que eueniunt gratia fiunt ex agere, id est ex ordine actionum et intendit dicere quod ulterius [illegible] quod non sunt sole theorye de agibilibus sed contemplationes theoreticas sicut actiones melius quibus [illegible] est [illegible] sicut dicit [illegible] quod delectatio est secundum propriam et [illegible] uirtutem non impeditam et hoc est quod dicit et multo magis supra dictum est actiones eas, scilicet [illegible] proprias

eas que ipsarum gratia, id est talis actionum theoryas supra et [illegible] et meditationes quod dat rationem una, id est actio finis supra [illegible] dicit in [illegible] est tal solus intellectus sic homo actio intellectus finis hominis est contemplatio autem theoreticum actio intellectus est et non in alia actione finis hominis est et felicitas secundum naturam et hoc est quod dicit actio aliqua et in contemplatiua supra finis est secundum ad id quod uulgariter dicitur actio nes eorum qui exteriora agunt et hoc est maxime agere dicimus dominos extrinsecarum actionum quod scilicet ille sicut autem dictum est magis manifeste sunt de bono [illegible] quod diuinus est propositum et architectonicas supra dicimus intellectus [illegible] intellectus tales meditationes que sunt de celestibus bonis [illegible] eandem causam quod si est melius bonum [illegible] qui [illegible] et [illegible] ad id quod dixit de ciuitatibus securitatis posuit quod alius non impar sine actionibus esse et dicit hoc similiter et hoc est at uero neque sine actione esse necesse ciuitates secundum se locatas et [illegible] eligentes secundum rationem contingit enim secundum partes ciuitatis, scilicet [illegible] actiuas, scilicet esse et dat rationem multe enim communicationes ad inuicem partibus ciuitatis sunt secundum quod [illegible] actionibus ut in pluribus sepe dictum est. Similiter autem et hoc existit secundum unumquemque hominum, scilicet quod multas habet actiones bonas et ponit rationem, id est qua supra quibus sibi inuicem uniuersi [illegible] habet [illegible] uocat qui principat in polytia ad et ordinanda supra habet [illegible] nationum quibus non sunt extrinsece actiones preter proprias que ipsorum, scilicet principe quibus enim preter in contrarie [illegible] et postea ponit epylogum de toto ca[pitulo] subdens quod quod eandem uitam necesse sit esse optimam uniuscuiusque hominum et communiter ciuitatibus et hominibus manifestum est

[illegible] prohemialia dicta sunt que nunc dicta sunt

Hic incipit ultima pars septimi in qua determinat de hiis que oportet presupponi ad bonam politiam aptam ciuitatis et diuidit in duas partes in quarum prima ostendit quid oportet presupponi ex parte loci in quo fundatur ciuitas. In secunda parte ostendit quid oportet presupponi ex parte politie et incipit ibi. De ipsa autem polis [illegible] prima pars diuiditur in tres partes in quarum prima ostendit quid oportet presupponi in loco in quo fundata est ciuitas. In secunda ostendit quid oportet presupponi de distributione regionis et incipit ibi. De distributione autem et agricolis. In tertia ostendit quod oportet presupponi ex parte multitudinis ciuium et incipit ibi. De eloquentia autem ciuium. Prima pars habet duas partes. In prima prima describit loca conuenientia ciuitatis. In secunda determinat que sunt partes in ciuitate necessarie si feliciter debeat esse ciuitas ibi. Quoniam autem sic aliarum secundum naturam [illegible] Iterum prima sunt tria capitula in quorum primo describit quantitatem ciuium. In secundo disponit regionis ibi. Similiter autem in tertio describit mores hiis necessarios in diuisibus ciuibus ex [illegible] magnitudine et [illegible] ciuitatis ad uiuendum feliciter et incipit ibi. Ciuitatis autem quosdam [illegible] esse nunc dicamus. Capitulum de quantitate ciuitatis diuiditur in tres partes in quarum prima ostendit quod quantitate ciuium determinata oportet esse ciuitatem si debeat politizare. In secunda ostendit quod si quantitas non est accepta ad numerum hominum et quod talis est aptus ex parte [illegible] dixit quod ad numerum hominum incipiendo sic et incipit ibi. Quod autem magis non ad multitudinem [illegible] In tertia ostendit quod principalis ciuitas

[illegible]

no est excessus in instituta et condito ad quem terminus eius et esse civitatem et incipit dicere. contingit autem et eam que gerens sun multa nem. Ista parte capituli duo sunt dicenda primo et secundo in quo decet sunt scilicet docuit et felicitate et activa et contemplata vita et hermiligue pervisa sunt et cum et circa po liticas consideranda qualis determinatio et principium sume ab hoc et hoc prima est et quia sine ydoneitate moderata non potest esse optima politia cum et optantes optimam politiam cum nil in presuppositione expectare quantitatis civitatis et regionis et dat rationem ad hoc quia sicut materiales textoribus et naviculatoribus cum necessarium existit ydoneam autem oportet ut faciat opus. et quanto melius illa preparata disposita fuerit tanto melius erit opus sicut ita politico et legislatori. cum presupponitur convenienter ma teria ydonee se habentem ad opus politicum et legislatorum de terminat quo sic illa dicens et politia successus est et considerare multitudinem hominum scilicet quos est et quales et etiam. existere cum est et similiter regionem. Sed quantum esse et meritum et qualem et qualem quidam habitum hoc est tota secunda decidit in libro primo partem. Ista sic ordinanda est sicut ait phermilie deci sunt que sunt decet sunt de virtute scilicet et felicitate et activa et contemplativa vita et cetera ex circa alias politias nobis considerandum est que sit optima et eligi bilissima et contingit modo plus principium reliquorum deest scilicet convenit primo quales qualsdam supponentes esse debitam ad ydoneitatem existere civitatem hoc est et aliqua supponens sibi necesse. Ad hoc quod sit civitas in qua tunc politizentur civis et dat rationem sequitur. non possibile est politiam sive optimam sine moderata ydoneitate capio concludit quod et multa cum presuppositione quemadmodum optantes esse optimam scilicet prelatis politiam ergo in quibus hominum impossibile quia si impo ssibile supponeretur hoc non potest esse necessarium super ponens et dat exemplum. Dico autem exponendo scilicet puta de multitudine civium et regionis et dat rationem a parvo autem inducta est in simili. Sicut enim aliis con ditionibus ut est artificibus, hoc est puta textori et naviculatori existunt ydoneam materiam ad operationem hoc est que sit ydonea et dat rationem ad opus suum quanto enim utique existunt ydonea materia melius necesse et cetera quia sic abigere esse melius hoc est opus artis ut tela et navi cula et melius que proparata lana tanto melior tela et meliora proparata ligna tanto melior navis et ita aptatur simile ita et politiae et legislatori oportet convenientem materiam existere ydonee se habentem et determinat que sit politia successus in quibus super. Primum multitudo ho minum quos est et quales quosdam existere cum et ita et sic regionem simul quantam esse scilicet multam vel quam videlicet ydonee scilicet multarum esse. Putant quidam plurimi iuxta id prope regulat opinionem eorum qui dicunt quod multarum magnitudinem civitatum felicem esse et non civitati studia cum mea. Et ponit hoc rationes praedictae quod hoc non sit verum primo rationem est et cum in cuius magnitudine respicit tantum ad actum et potentiam naturalem quod possibile ut est opus suum ad hoc est et dat exemplum. Sic ymohinc modo non est dico magnum in magnitudine esse. Et magnum et hoc possunt ad potentiam artis ut efficere quantitatibus exponit medicine et ali civitatis non dicitur magna amplitudine instrumentorum hoc et quod

efficere omnia que sunt civitatis felicis. Secundum est quod si magna dicitur civitas ampliatione inhabitantium et multa rum et etiam et advenientium servorum sunt in civitate qui ampla sunt civitatis sunt dicitur civitas magna aut parva sicut et valde nimium esset. Tertia ratio aliquo quia si civitas dicitur magna amplitudine inhabitantium tunc civitas est sibi deinceps multa similis hoc est valde multarum et pauci activi et magis na et valde numerosus esset magna civitas et parva magnitudinis civitatis quod multarum inhabitantium et cum civitas potest dici tota potentia quam tota multitudine. Quarta ratio est quod propter multi tudinem est difficile vel forte impossibile est bene legibus regi eam que valde multorum hominum est civitatem. Tunc magna est civitas que aptimus legibus bene regitur et quod magna est virtute et dignitate sed non amagnitudine multitudinis est magna hoc ampliatione virtutis et dignitatis. Quinta ratio ex probatione legis ponitur hic idem. Lex enim ordo quidem est politie et bonam legis latorem necesse est esse bonam ordinationem valde autem excedens multum non potest participare ordine et or dine potest aptus est. Et dicitur quod hic patet quod omnes et etiam multarum et magnarum habet terminum determinatum ut et aliarum mensura multarum et magnarum civitatum. Si autem autem deter minata sibi. Sexta ratio est quae sumitur ex hoc quod dicit multi dine animalium et omnium est plantarum terminus est et quod magnitudinis et ante quod sicut et in omnibus aliis et plantis et aliis artis instrumentis non aut et ita sit in populis aris vis et non attingit quantitatem potentiam diminuere vel excedit magnitudinem natura est sine et corruptum ad opus sicut navis unius palmi et libe non per navigatione hic diminutionem et navis duorum stadiorum hoc est excedentem magnitudinem propter ad naviga tionem stadium enim ut dicit in libro Iulii Iulius modicus de geome tricis mensuris habet pedes sexcentos xxv passus. Ex quo sequitur quod libet xxiv ingle sic illud. Stantiquo die inter stellis et eo in instantia stadiorum hic stadium octava pars mili arii est sic stadia .viii. milia passuum et ingentis lige .xxiv. hoc est dicit uti Iulius modicus in libro de geo metricis mensuris quod miliarium habet passus mille pedes quinque stadia octo. Tanta enim quantitatis navis nullo navi gabit non sed ad opus navigationis propter omnibus huius inser quod civitas que paucis valde inhabitatur non est sufficiens ad opus civitatis et similiter civitas que ex multis valde est et non necessarius in non phera opus civitatis et dat duo sibi similiter duo est et cetera qui sicut valde excedit multa multo et nullus peto est qui sit non tale magne vocis quod bene audire non possit et inde sequitur quod in multitudine necessarium est causam civitatis esse primam et propriam que est ex tanta multarum qui per se sufficientes est ad vivendum bene secundum politicam communionem hoc ibi contra ad aliquam alterius propter quod puta non pervenirent putantem quod quod plurimum ullo scilicet apparentes et grue et ego grave sic ingratus esse felicem civitatem sicut autem hoc ignorant quod magna et qua magnitudine magna. Et aliud qua et si plurimum propria civitas super sit et rationi comparantur hoc enim multarum ibi inhabitantium tunc magnam sed dicta civitatem et hoc tamen est et valde indubitanter autem magis non ad multarum hoc ad potentiam aliquem alia scilicet magna dicitur et dat rationem est enim quidam et cetera civitatis opus quod hoc est qui potentie maxime sunt super se esse

ciuitatem equalem esse debet esse maximam et dat simile
velud ypo magnum sit non homo sit dicet esse magnum
sed mediocrem dicet neque aliquis esse maiorem secundum magni
tudinem corporis hoc est quod non dicet eum esse magnum magnitudine
corporis sed magnitudine artis que differt a magnitudine corporis
Consequenter ponit aliam rationem et si oportet iudicare respiciendo
ad multitudinem determinatam scilicet ciuitatis non sufficit attingere
multitudinem quorumcumque scilicet putandum sit est et dat rationem
necessarium enim sit est forte in ciuitatibus existere et multorum
seruorum numerum et aduenarum et extraneorum et quorum tamen non sit
non existit ciuitas ciuitatis sed quamque sint pro ciuitate et
ex quibus constituit ciuitas proprie partibus et illi sunt cuius sibi
nati sicut in animalibus dixit existunt per entes cuius et dat
rationem horum enim excessus multitudinis ciuium scilicet magne ciuitatis
sit est et hoc probat per signum consequens est enim ciuitas
multa non exeunt armorum tamen vero pauci sunt et possibile
[illegible]

cedentis multitudinis ita dicat nullus quod nullus est
qui eum magnam habeat vocem ad congregata tantam mul
titudinem et formulis huic concludit intentam rationem et hoc est
quod primam quidem ciuitatem hoc est principaliter necessarium esse sit
est que ex tanta multitudine sit est que prima multitudo
sit est per se sufficiens est ad viuendum bene secundum politicam
communem. Contingit autem etc. Hic mouet tertiam
[illegible]

multitudinis in civitate faciliter supervidere est. Cum autem politia
sit maximum bonum et maxime curandum tales non [illegible]
[illegible] sunt alias politias et ad assueta [illegible] reddere
et hoc est quod dicit. Non enim supervidere est difficile latere tales propter
excessum multitudinis in magna [illegible] latent sub [illegible] civium et latent
oculos existimantis politiam. Quoniam igitur huiusmodi conclusionem [illegible]
[illegible] et hoc est palam quod optimus est civitatis [illegible]
[illegible] multitudinis maximus excessus non [illegible] ad vitam civium [illegible]
ad autarchiam id est per se sufficientiam vitae facile conspicabilis
ut scilicet tot et tales sint cives qui conspicabiles sint [illegible]
[illegible] in ipsis quibus possit vivere secundum autarchiam hoc est per se sufficientiam. Et de omnibus huius ponit epilogalem conclusionem et hoc
est De magnitudine quidem igitur civitatis determinatum sit hoc modo.

Similiter autem et quae de regione sunt. Postquam determinavit de quantitate civitatis determinat de quantitate
regionis et quantitate ad civitatem pertinentis. Et dividitur in duas partes. In prima parte determinat quantitatem regionis et huiusmodi quae
pertinent ad sufficientiam et facilem exitum de exercitibus et difficilem
aditum inimicis. In secunda parte determinat utilitatem civitatis
ex situ ad mare et incipit ibi: Civitatis autem ponere. Prima determinat qualitatem regionis civitatis ex numero quod habet ex
[illegible] ibi: Similiter autem et numero multitudinis. In quarta parte determinat
qualitatem civitatis exercitibus et pedestribus et navigantibus et
[illegible] et agricolis et omnibus quae ad civitatem pertinent et in
capitulo illo: Et quod quidem non [illegible]. Dicit ergo primo quod sicut
determinatum est de civitate similiter oportet determinare de regione
pertinente ad civitatem ut scilicet sufficientissima sit. Sic enim ille
qui laudat civitatem laudat illam talem. Aut regionem
oportet esse [illegible] omnia scilicet omnis [illegible] sicut dicit de terra [illegible]
[illegible] nec terra [illegible] dedit [illegible] et hoc dat [illegible] quod omnia
existere civitati et nullo indigere est autarches id est per se sufficientiam et addit quod multitudine et magnitudine tanta sit
regio ut viventes in civitate possint vacantes studio
et civilibus simul temperate vivere. Addit et quod si talis autem
regionis [illegible] ad habitantes recte positus est [illegible]
dio positus [illegible] erit considerandum quando de positione distri-
butionum agere [illegible] in eodem libro in capitulo de distributione
autem et agricolis [illegible] eo quod hoc considerando multas habet dubita-
tiones [illegible] qui trahunt ad utrumque excessum vitae
[illegible] scilicet [illegible] et deliciarum utrique enim excedunt [illegible]
Addit et quod [illegible] regionis qualis esse debeat non
est difficile dicere quia oportet [illegible] inimicis aditu excercitu ex-
[illegible] ita scilicet quod regio difficilis sit aditui adversariis civi-
bus autem adversarios facile sit exitibilis. Adhuc sicut dictum
est de civitate quod sit multitudini civitatis [illegible]
[illegible] conspicabilis est regio ut scilicet tantam multitudinem habeat
qualis sufficiat ad opera regionis ut facile auxiliabilis
sit civitati. Hoc est totalis sententia primae partis. Item sit ordinata
est Consimiliter autem civitati scilicet [illegible] quae de regione
habet et dat rationem [illegible] quid enim quod est quale quidem super-
esse regionem palam quia per se sufficientissimam super regio-
nem esse omnis qui eam laudabit utique quae autem sit
illa [illegible] talem autem necessarium esse super est omnia ferentem
hoc est quod [illegible] sit omnium maxime frumenta vini et olei et pa-
scuorum propter alia et dat rationem omnia enim existere nullo indigere
autarches super est regio hoc est per se sufficiens et [illegible]

qualis debeat esse secundum multitudinem inhabitantium multitudinem super-
[illegible] et magnitudinem tantam super oportet dicit ut possint
habitantes in ea vivere vacantes liberaliter simul et [illegible]
[illegible] et laboribus liberalibus studiis intendere et politice
et [illegible] quod autem [illegible] positus considerandum est et hoc est huius
autem terminum si bene vel non bene dicimus considerando postius diligentius
quando totaliter hoc est universaliter de possessione et [illegible] quae
oportet facere [illegible] circa facere mentionem infra scilicet in
[illegible] tertio [illegible] qualiter scilicet oportet habere [illegible] scilicet et [illegible]
[illegible] ad usum hoc super [illegible] determinabitur et quod dicit
[illegible] multae enim considerationes habent super dubita-
tiones et tangit dubitationum causas quia trahentes ad
utrumque excessum vitae [illegible] ad [illegible]
ad delicias utrique enim [illegible] amodo [illegible]
Speciem autem regionis qualis debeat esse non difficile dicere
super est et [illegible] quae oportet regionis esse et ad bellica
consideranda quia oportet inimicis quidem aditu excercitu exitus
et hoc est [illegible] oportet autem quemadmodum quidem et alibi qui dicit durantes
exercitus sint [illegible] et [illegible] in quo quia oportet quidem adversariis
difficilem aditum super esse regionem et hoc est quod non
facile possit vastari ab hostibus ipsis autem super civibus facile
exibilem [illegible] scilicet invadunt eam exercitu contra hostes et
addit de multitudine habitantium in regione et hoc est Adhuc
autem sicut multitudinem hominum diximus oportet facile conspi-
cabilem [illegible] ad opera scilicet civitatis determinatam ita et regi-
onem super dicimus esse conspicabilem quia scilicet certa
[illegible] habet multitudinem hominum habet multitudinem ad opera regionis
[illegible] necessariam et dicit quod hoc est utile quia autem facile
conspicabile est regionem esse talem ut deinde est facile
auxiliabile super est scilicet ad [illegible] et [illegible] vitam.

Civitatis autem positionem si oportet facere ad votum ad mare [illegible]
ponere bene se habere [illegible] in qua agit de positione
civitatis et habet duas partes. In prima utilitates [illegible]
[illegible] si bene ponatur ad regionem. In secunda utilitates
ponit [illegible] si bene ponatur ad mare et incipit ibi De
collocatione autem ad mare. Dicit ergo primo quod est hoc quod
civitas ad votum debeat poni oportet quod bene ponatur ad
mare et bene ad regionem et sic bene posita est ad esse
locorum omnium quae [illegible] est bene positionis. Secundus
autem est quod bene ponatur ad deductiones fructuum quae nascuntur
in terra frumenta scilicet vini et olei. Tertius est quod bene po-
natur ad materiam lignorum quae necessaria sunt et propter [illegible] propter
aedificationem [illegible] facile [illegible] Quartus est ut bene po-
natur ad operationem et ad usum aliorum sicut sunt pascua quae
[illegible] regio ad usum hominum. Hoc est tota sententia primae partis.
Sed sic ordinatur Civitatis autem positionem si oportet facere
ad votum et ad mare convenit bene poni et ad regionem
ut scilicet [illegible] conveniat civitas et bonis quae possint
adveniri navigationem maris et regionis possibilibus subiungit
[illegible] est plurimus [illegible] locationis et hoc est unus
quidem qui dictus super est terminus et dat rationem oportet enim super [illegible]
[illegible] esse civitatem ad esse bonum super locorum omnium et
[illegible] Reliquus autem ad deductionem fructuum quae nascuntur
super oportet esse locatam civitatem maxime scilicet frumenta vini
et olei ut facile deducantur [illegible] huius non [illegible]
[illegible] civitas. Adhuc autem [illegible] scilicet communis locationis

super. est quae debet ligna habere, hoc est materias lignorum ad
cremabilia, scilicet combustibilia, ut facile possint huiusmodi materiam
[illegible] subvectionis et utique si qua alia opera [illegible]
[illegible] convenit possidentes impassibiles. Et ferme facile deportabilem,
id est facile deportari ad civitatem. De ea autem
communicatione autem ad mare. Secundo postquam philosophus ostendit in qua dicit
utilitates et quod sit situs civitatis secundus mare et hoc similiter
quia licet quidam dubitent utrum nociva sit vel proficua vel
non. Sicut dico quod multi inter [illegible] legibus [illegible] adire
[illegible] quod dicunt esse non [illegible] civitatem ad bene vivendo
propter [illegible] et quod [illegible] hominum multitudo fiat [illegible]
ex usu maris [illegible] et [illegible] negotiatorum multitudine
qui [illegible] ad [illegible] politizare [illegible]
manifestum quae [illegible] civitati quod hoc quod sita est secus
mare prima est quae debet esse, scilicet negotiando ad civitatem
ad civitatem facile propter hoc. Secunda est [illegible]
[illegible] nec perdere nec oportet [illegible] propter ad [illegible]
ad [illegible] nec manifestum est bonum esse
[illegible] mari quod per mare undique [illegible] nec [illegible]
quod facilius sunt adversarios eo quod per mare facile possunt
et auxiliari navali, scilicet bello [illegible] quod ea quae indigent
apud se facile possint suscipere navigationes [illegible] et ea quae
superfluunt apud eos de fructibus [illegible] possint emittere ad alios
[illegible] et dat rationem [illegible] quod oportet civitatem negotiativam
esse sibi et non aliis [illegible] qui exhibent [illegible]
[illegible]

omnibus [illegible] emptionis, scilicet et venditionis acquisitionis gratia
hoc agunt [illegible] student ut utrumque lucrentur emendo
et vendendo [illegible] si aliqua civitas est quae hoc non indiget
illam non oportet habere tale negotiationem [illegible] civitatem
non oportet tali [illegible] acquisitivam emptionis, scilicet et venditionis
[illegible] negotiativam oportet habere tale [illegible]
[illegible] et sic continuatur [illegible] Quoniam autem et nunc
videmus. Hic [illegible] capitulum [illegible] agit de multitudine
civitatis [illegible] ad mare et nautica potentia [illegible]
[illegible] manifestum est quod [illegible] dicere aliquis quod aliquo [illegible]
[illegible] expositum [illegible] nautica navali bello possint
adire portum [illegible]
[illegible]

vivat vita tunc necesse est quod habeat nauticam potentiam ad actiones civitatis. Sed multitudinem commensuratam et multitudinem hominum ad nauticam potentiam pertinentium non est necessarium existere civitati, eo quod tales cives sunt peregrini et advene, nulla pars civitatis sunt et quod in civitatibus stipendiarii est et vincentes hoc est cives sibi magis insignes et nobiles et possessores multitudo hoc est populus et hoc est dominans in civitatibus et optinet navigium et omnis alius principatus civitatis et ipsa multitudo est vernaculorum necessaria et agricolarum regionis. Item necessarium est multitudo nautarum et placet hoc per exemplum quod in civitate Heracleotarum et est civitas que vocatur Heraclea in honorem Herculis regis edificata. tamen sic potentior aliis civitatibus cum per mare possunt navigia deferre Ceres hoc est fruges suas. Ceres enim est dea frugum et ab illa Ceres fruges dicuntur et replet multas civitates hoc est similiter [illegible] licet sic ordinatur de multitudine autem et magnitudine populi nautice scilicet aspiciendum ad vitam civitatis. Summe enim civitas scilicet politica et civili vivat vita necessarium est id est habere potentiam existere nauticam scilicet ad actiones super civitatis commensuratam ut scilicet actiones civitatis necessarias non excedat multitudinem autem hominum que sic est nauticam turbam non necessarium existere civitatibus et id super exercens non oportet esse subiectionem politie et hoc est nam enim ipsos oportet esse partem civitatis et hoc ostendit ulterius quod quando enim stipendiarius super est in civitate sibi super est hoc est ubi cives insignes scilicet et nobiles scilicet et pedestrium est hoc est qui et dominantes super in civitate et optinet navigium hoc est principatus. Et subdit quomodo necessarium est [illegible] sicut et aliorum multitudinem autem existere vernaculorum. vernaculus est servus in domo domini et genitus et nutritus qui necessarium sunt ad custodiam civitatis et regionis agricolarum copia super existente ad custodiam civitatis et id est necessarium esse et nautarum multitudinem et dat exemplum videmus autem hoc et nunc existens quibusdam scilicet civitatibus puta civitati Heracleotarum et dicit modo multas et replet Ceres hoc est fruges edificata super sic sed mare civitatis magnitudine aliis onerosiorem hoc est etiam minor sic aliis civitatibus [illegible] per navigium [illegible] fruges exemplum convenientius est quod dicit [illegible] in hystoria romana quod romani [illegible] mare portus edificabant et civitatem quam Messana vocabant eo quod in messe Egypti [illegible] deportabant ad civitatem romanam [illegible] deferendo ad horrea [illegible] romanorum [illegible] stipendia militibus [illegible]

Huic decet adiungere epylogum totius capituli sic de regione quidem et portubus et civitatibus et mari de nautica potentia sint determinata hoc modo. De civili autem multitudine quid tamen oportet existere prius diximus in precedenti scilicet capitulo.

Quales autem quosdam oportet esse nunc dicamus. Hic incipit capitulo [illegible] mores hominum in diversis civitatibus ex longitudine et latitudine civitatis ad [illegible] solis et [illegible] ex longitudine et latitudine civitatis apti sunt bene politizare et quales non [illegible] quidam sunt sine natura politizandi et [illegible] et incipit dicens [illegible] quod oportet intellectivos esse et audaces natura. In contrariis [illegible] quod sint animati et non sint corpus [illegible]

et incipit dicens [illegible] quasi arctophylax [illegible] [illegible] quales oportet esse [illegible] [illegible] qui sunt polytiae [illegible] considerare [illegible] civitatem [illegible] gentium in toto orbe et [illegible] ad intentionem quam in libro de natura locorum dicit [illegible] sicut [illegible] frigidis regionibus sicut est circa Europam [illegible] frigidum intus estuant sicut et ventres calidiores sunt in hyeme quam in estate et ideo tales gentes plene sunt audacie et de intellectu parum [illegible] frigidum [illegible] ad interiora repellit calorem [illegible] calidum et ignit et inspissat spiritus [illegible] calorem et [illegible] cor [illegible] sanguinem et [illegible] evaporationem [illegible] que sunt [illegible] audacie et audacie [illegible] spiritus [illegible] formas ad intellectum ad mediam cellulam capitis que logystica dicitur inspissat [illegible] et [illegible] operationes eius [illegible] in intellectu et arte deficiunt et non sunt subtiles [illegible] plene sunt [illegible] [illegible] quod habitantes in talibus regionibus [illegible] [illegible] [illegible] polytizare [illegible] [illegible] [illegible] gentes autem que [illegible] Asyam habitant que frigidissima est eo quod [illegible] partem distat [illegible] circulus solis [illegible] meridianum [illegible] equinoctialem usque ad [illegible] capitis habitantium [illegible] [illegible] latitudo civitatis in astronomia [illegible] [illegible] ab oriente usque ad [illegible] capitis [illegible] habitancium longitudo civitatis [illegible] habitant civitates ultra Asyam [illegible] quod parum distant [illegible] solis et sol bis in anno transit [illegible] capita eorum [illegible] multum calorem [illegible] corpora [illegible] [illegible] destituta [illegible] spiritus intellectivos [illegible] formas intellectuales [illegible] [illegible] [illegible] sunt intellectivi et artificiosi timidi et [illegible] et ideo quod timidi sunt subiciuntur aliis et [illegible] et non possunt politizare. Genus autem grecorum quod medium est inter illa ut dicit [illegible] mediat loco ita mediat [illegible] et ambobus participat sicut medium extrema et est audax et intellectivum et ideo et liberum [illegible] et maxime polytizantes et optime potentes principari omnibus [illegible] [illegible] polytiam et addit quod eandem differentiam habent grecorum civitates adinvicem [illegible] in frigidis locis [illegible] [illegible] frigidorum [illegible] in locis calidis [illegible] calidorum [illegible] est tota sua [illegible] sic ordinatur [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] non dicam [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quis hoc respiciens ad civitates [illegible] grecorum [illegible] ad clymata civitatum et [illegible] [illegible] [illegible] habitabilis ut dicit ptolomeus in almagesti que est ab equinoctiali usque in polum arcticum per vii climata distinguitur quo [illegible] qualitatem aeris [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] est quod subdit [illegible] quidem enim in frigidis locis gentes [illegible] [illegible] Europam [illegible] quidem plene audacie [illegible] autem et arte deficientes magis [illegible] sunt [illegible] [illegible] quale [illegible] [illegible] [illegible] quidem [illegible] magis [illegible] [illegible] scilicet quod nulli sunt [illegible] polytizacionem et [illegible] principari non potentes [illegible] [illegible] scilicet intellectu quod [illegible] [illegible] [illegible] calidissima scilicet [illegible] [illegible] intellectivi quidem [illegible]

·s· et aristocratie. sed a cum sine animositate aut hoc causa sufficienter dicta est minima et exhibit scilicet dicit quod et subiecte quidem et servientes perseverant quia ·s· timidi a nullo se defendunt et subdit de mediis et hoc est quod genus autem grecorum inter europam ·s· et asyam habitans sicut mediat secundum loca ita ambobus participat et [illegible] et intellectivum est et ethnis dicit quod et quidem liberum perseverat quia ·s· animosum et maxime polytizans scilicet est ·s· intellectivum et potens principari omnibus una sortiens politiam monarchie ·s· attingit regnum alexandri macedonis qui omnibus [illegible] et hec ita in [illegible] sic determinatum grecorum [illegible] dum et grecorum gentes ad invicem scilicet habet hoc quod ·n· scilicet genere [illegible] monarchiam quia ·s· vel [illegible] sunt animose vel [illegible] intellective sive autem [illegible] bene mixte sunt ad invicem [illegible] ·s· animositatem et intellectualitatem ille ·n· due potentie quasi duo oculi sunt quibus efficitur homo polytizans. [illegible] Manifestum igitur Inhibet [illegible] tula ex prehabitis scilicet quod hec duo sunt secundum aristotelem quia [illegible] eua gogos hoc est duces [illegible] secundum [illegible] et amplexiones legislatorum hoc est [illegible] legislatorum que [illegible] sunt [illegible] ad virtutem hoc est ad virtutem ducunt homines et affirmat hoc per [illegible] dictum [illegible] est quod custodes politie oportet amatores esse notorum ad ignotos autem silvestres hoc autem animi est quod utrique [illegible] faciat et hoc probat per [illegible] duplicem [illegible] est quod animus est [illegible] amantium [illegible] potentia est qua diligimus [illegible] est aliquo [illegible] quia animus ad notos et amicos [illegible] magis [illegible] ad ignotos. ad ignotos autem [illegible] et [illegible] [illegible] hoc est [illegible] [illegible] [illegible] Manifestum igitur scilicet est quod oportet [illegible] esse et [illegible] eos qui debent esse euagogi legislatorum ad virtutem hoc est [illegible] politie duces [illegible] qualiter [illegible] quilibet [illegible] ad virtutem et probat [illegible] dicta quia quidem ·n· [illegible] custodibus politie ·s· et [illegible] quid est illud ·s· amatores quidem esse notorum ad ignotos autem silvestres et hoc probat animus ·n· est qui facit quod amativi et [illegible] hoc ·n· [illegible] est potentia qua diligimus et hoc [illegible] signum [illegible] scilicet est ad [illegible] ·n· et amatores [illegible] magis [illegible] est [illegible] ad ignotos [illegible] scilicet ab ignotis. ¶ Quod et [illegible] philosophus est [illegible] amicis querelans disputat [illegible] quia ex animo totum est [illegible] laudat archilocum quod hoc ponit [illegible] qualem oportet esse animum ad amicum subdit et hoc est [illegible] est ·n· ab amicis scilicet [illegible] hoc est amicos non oportet [illegible] malefacere [illegible] nocumentum [illegible] iocunditate cordis se invicem [illegible] sicut dicit [illegible] eiusdem moris est amicis bene facere et inimicis male [illegible] [illegible] homo est [illegible] [illegible] amicis bene facere et inimicis male et [illegible] [illegible] scilicet est [illegible] hoc est ab amico [illegible] omnibus [illegible] ·n· et invincibile [illegible] est. ¶ Non bene autem [illegible] [illegible] hoc dictum ar chiloci [illegible] quod polytizans debet esse gravis ad ignotos quia ad nullum oportet talem polytizantem [illegible] ad eos qui iniusta faciunt agentes oportet polytizantem esse benivolum ut sic [illegible] ad bonum [illegible] ad [illegible]

illos qui iniusta agunt oportet hoc [illegible] ·s· quod duri et agrestes sunt ad illos et ponit rationem dicens quod hoc accidit secundum rationem [illegible] quos [illegible] beneficentia inveniunt nocentia et beneficia [illegible] [illegible] quod est reddere malum pro bono et hoc est [illegible] [illegible] et hoc dictum est secundum quod ab aliquo amicus sunt et [illegible] incipit malefacere et ideo [illegible] quidam sunt [illegible] amici [illegible] oportet et quidam sunt [illegible] plus autem oportet hoc est [illegible] [illegible] sic ordinate. Non bene autem hoc dicto graves esse scilicet dicto ad ignotos [illegible] ad nullum ·n· oportet esse talem ·s· gravem ut omnes ·s· benivolentia [illegible] ad bonum et ponit rationem [illegible] scilicet aliqui qui ma gnanimi scilicet sunt [illegible] agrestes quia [illegible] est [illegible] [illegible] quod hoc est [illegible] [illegible] [illegible] est [illegible] hominis et subdit ad quos oportet esse agrestes et hoc est [illegible] ad iniusta agentes et [illegible] ponit hoc [illegible] et dicit [illegible] [illegible] et hoc est quod [illegible] hoc [illegible] ad [illegible] [illegible] ·s· iniusta agunt [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] si male agunt debent esse [illegible] et hoc est quod [illegible] est [illegible] si iniusta [illegible] scilicet [illegible] et [illegible] et hoc accidit secundum rationem [illegible] apud quos ·n· debere beneficentiam [illegible] hoc est [illegible] scilicet illis [illegible] hac ·s· benefactiva [illegible] [illegible] et affirmat [illegible] dictum [illegible] dictum est [illegible] hoc est ab antiquo [illegible] ·n· [illegible] scilicet est quod ·s· ab amico malum pro bono redditur et [illegible] utrique mali moris est et [illegible] [illegible] scilicet [illegible] si [illegible] malefecerit [illegible] [illegible] [illegible] qui ·s· [illegible] [illegible] Deinde subiungit epilogum de omnibus dictis [illegible] capitulo et precedentibus [illegible] et hoc est De polytizantibus quidem [illegible] est [illegible] quia ·s· [illegible] determinatum est et quales quosdam naturam quod dictum est in isto capitulo. Adhuc autem regionem [illegible] qualem [illegible] quod dictum est in isto [illegible] determinatum [illegible] [illegible] dicit [illegible] hoc [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] sunt [illegible] [illegible] ·n· [illegible] [illegible] et hoc est quod [illegible] Non ·n· [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ·s· [illegible] que sunt [illegible] ·s· [illegible] sicut ·n· dicit [illegible] [illegible] dignior est [illegible]

Quoniam sicut aliorum secundum naturam [illegible] In isto capitulo determinat que partes [illegible] [illegible] [illegible] sunt [illegible] et [illegible] partes [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quas necesse est esse [illegible] et [illegible] [illegible] est [illegible] quod optimum In prima duo sunt primo ·n· dicit quod dictum est ·s· quod sicut [illegible] sunt partes quedam determinate sine quibus non est totum [illegible] et hoc est quod sicut [illegible] [illegible] sunt partes [illegible] [illegible] sine quibus [illegible] non [illegible] quod [illegible] est [illegible] [illegible] [illegible] est [illegible] quod sunt partes quedam sine quibus non [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] sicut [illegible] [illegible] que sunt secundum [illegible] [illegible] [illegible]

sicut in olygarchiis et distributio que fiunt secundum equale geo-
metricum quod secundum rem inequale est et dat exemplum nunc
in istis communicant sive aliquid sit in quo communicant sive regionis
multitudo sive distributio in possessionibus sive sit aliud aliquid tale
et hoc dicit propter esse in omnibus in quibus hoc est hoc gratia huius autem alterius
gratia nullius oportet esse multas partes in quibus est aliquid commune [illegible]
omnes partes illas et huius dat exemplum ponit in domo domus enim [illegible]
[illegible] ad edificatorem [illegible] non [illegible] nec commune ad ipsa hoc est edificatio
ars gratia et ars propter opus edificatoris simpliciter si autem [illegible]
ad yconomicam collectionem [illegible] sine quibus
non perficitur collectio domus sicut dixit [illegible] sicut est [illegible]
[illegible] principalis [illegible] principatur
ad uxorem et [illegible] ad filios filios et
[illegible] pecuniam [illegible] est [illegible] civitas
indiget possessione sicut domus indiget pecunia cum tamen po-
ssessio nulla pars civitatis sit sicut nec pecunia domus et sicut
[illegible] est [illegible] multa animata sunt partes possessionis
sicut servi et [illegible] civitas enim communitas quedam est similium gratia vite
optime [illegible] hoc est simpliciter [illegible] adiuvat [illegible]
ordinatur [illegible] sicut aliorum secundum naturam [illegible]
partes totius [illegible] et quibus [illegible] totum sine quibus to-
tum non erit [illegible] sunt [illegible] partes civitatis [illegible]
[illegible] civitatibus [illegible] quod [illegible]
[illegible] est civitatis [illegible] nullo pars civitatis est civitas enim [illegible]
[illegible] sicut civis [illegible] communis nulli
alteri [illegible] communione [illegible]
[illegible] et dat [illegible] aliquid et [illegible] esse [illegible]
civitate et hoc communicantibus sive equale communicent sicut in demo-
craciis et in [illegible] secundum arismeticam proportionem sive
inequale [illegible] communicent sicut in olygarchiis et in distribuendo
[illegible] in quibus [illegible] distributio [illegible]
equale geometricum et dat exemplum velut sive aliquid est
hoc sive regionis multitudo quo [illegible] distribuitur sive
[illegible] aliud aliquid tale est in quo [illegible] communicant et
[illegible] in quibus hoc non est [illegible] sive hoc quod [illegible]
[illegible] sicut cause [illegible] hoc autem [illegible] ab alio
[illegible] est [illegible] sicut totum [illegible] est ad partes
[illegible] huic [illegible] est [illegible] sicut [illegible] efficientis [illegible]
[illegible] ab efficiente et exponit [illegible] autem
organo [illegible] quod fit opus hoc est sicut [illegible] organum sive
instrumentum ad id opus quod fit [illegible] organum [illegible]
[illegible] ab efficiente quod non movet [illegible] et id illa [illegible] est
opus et adaptat [illegible] domum [illegible] edificantibus domum
[illegible] nulla pars est ad edificationem et [illegible] est quod fit [illegible]
[illegible] hoc est domus gratia edificatoris [illegible] hoc est
[illegible] non est communicatio [illegible]
[illegible] et adaptat hoc [illegible]
sicut [illegible] sicut dicit in primo [illegible]
[illegible] ad felicitatem [illegible] est quod [illegible] addit [illegible]
[illegible] nulla pars est civitatis [illegible]
[illegible] sicut [illegible] et dat [illegible]
[illegible] quedam est [illegible]
[illegible] felicitatem [illegible]
[illegible] dicit [illegible] pars civitatis [illegible]
[illegible]
[illegible]

est felicitas et optimum hoc est [illegible] capitulo [illegible] duo [illegible]
[illegible] multa [illegible] communicantium sine inequalitate
[illegible] equaliter participant [illegible] felicitate [illegible]
[illegible] et id [illegible] civitas [illegible] civitates
secundum est quod omnes [illegible] reducit in sex et illas [illegible]
[illegible] prima est eorum que [illegible] civitatis sicut
agricole secunda est [illegible] et [illegible] quibus
[illegible] indiget [illegible] vita [illegible]
[illegible] est arma [illegible] indiget civitas et [illegible]
[illegible] possit [illegible] et [illegible] possit repellere
[illegible] insurgentes [illegible] est [illegible]
[illegible] indiget civitas et ad [illegible] alium
[illegible] danda [illegible]
eorum qui [illegible] sicut sacerdotes [illegible]
cultu divino [illegible] non potest esse [illegible] est que [illegible]
[illegible] est [illegible] iudicant [illegible]
et [illegible] qui tota die [illegible]
[illegible] sunt opera civitatis [illegible] non est [illegible]
[illegible] civitas [illegible] epylogi [illegible] que [illegible]
[illegible] exemplo hoc est tota summa [illegible] ordinanda [illegible]
[illegible] est felicitas optimum bonum [illegible] felicitas [illegible]
est virtutis operatio et usus quidam perfectus [illegible] id dicit [illegible]
[illegible] non est [illegible] sicut dicit [illegible]
sicut [illegible] actus autem sicut [illegible] felicitas [illegible] est [illegible]
[illegible] est [illegible] in primo [illegible] quod felicitatem
operatio [illegible] virtutem hominis [illegible] in
[illegible] et id [illegible] dicit [illegible] organice [illegible]
[illegible] ut in illo [illegible]
[illegible] accidit autem sicut [illegible] quod [illegible] participare
ipsa hoc est felicitate [illegible] autem [illegible] aliorum [illegible]
[illegible] adversitates [illegible] palam quod [illegible]
[illegible] est [illegible] civitatis [illegible] et [illegible] plures [illegible]
[illegible] distinctio [illegible] politiarum sicut in [illegible]
[illegible] determinatum est [illegible] unam ad
unam et hoc est [illegible] modo [illegible] singuli [illegible]
[illegible] et [illegible] quibus [illegible] quibus
[illegible] ad [illegible] et ex hoc [illegible] civitatis
[illegible] civitatis et hoc est [illegible] sine [illegible] quibus
[illegible] non erit [illegible] et dat [illegible] esse
esse partes civitatis [illegible]
[illegible] civitatem [illegible]
[illegible] partes civitatis
[illegible] est [illegible] de [illegible]
[illegible] primo [illegible] armorum [illegible]
[illegible] et dat [illegible] organis indiget [illegible]
[illegible] autem arma et dat [illegible] civitatis [illegible]
[illegible] et [illegible] arma ad
principatum [illegible] ad [illegible] inobedientium [illegible]
possint [illegible] inobedientes [illegible]
[illegible] ad [illegible]
[illegible] repellere possint [illegible] ad [illegible]
aliquam [illegible] et [illegible] quando [illegible]
que sunt partes [illegible] et [illegible]
[illegible] sive [illegible] in bello [illegible] autem [illegible]
[illegible] tamen [illegible]
[illegible]

fuit in initulatione eorum, eo quod non dum erat gubernatio aliqua. [illegible] qui postea per moysen inhibuerunt [illegible] [illegible] gubernationis est. Secunda autem est omni necessitas ad civilem [illegible] civitate indigent [illegible] et multis adiuvantibus indiget [illegible] in civitate [illegible] ut est dictum in [illegible] simpliciter propter sufficientiam [illegible] non est sufficiens [illegible] multitudinem que [illegible] et sacerdotes [illegible]

Determinatis autem hiis reliquum [illegible] hic incipit [illegible] quales [illegible] sint [illegible] qualitate [illegible] quibus que [illegible]

[illegible]

committenda sunt ista eisdem et aliquo modo diversis. Secundum etatem
scilicet diversis et probat consequentiam quod sic distribuenda sunt ista
duo quia ista divisio habet id quod est secundum dignitatem ut scilicet arma
fortibus et iuvenibus, sapientibus autem consilium. Addit quod quos intendamus
perire civibus adhuc ut ista non possint et alii cives non sunt non qui
participant virtute et politia que est virtutis, dicit non sunt
partes civitatis id est tota summa de illo [illegible] sic ordinat
et consiliativum   dicit autem quod bellicum supple est de potentibus et mediocribus de virtutibus
non contingit quod individui magis esse perseverantes supple id duo
et revertat conveniens [illegible] de illis ut neque [illegible] ponendum ante
eisdem dandum ambo et statim solvit obiectionem [illegible] et id quod
modo quidem aliquo eisdem supple danda sunt ista quod non [illegible]
aliquo autem modo alteris et ostendit quomodo alteris et quomodo
eisdem quia quidem alterius etatis utrumque opus supple natura
est et ostendit quomodo et id quod indiget prudentia consiliativum
scilicet et iudicativum id autem potest id est fortitudine et robore
arma scilicet fortes et militare alteris supple sunt committenda
secundum etatem. Deinde ponit rationem quod ista committenda sunt non civibus
et id est quia impossibile est. Deinde impossibile per
te scilicet cives violentiam agere et prohibere hos scilicet cives sibi
subiectos violentia scilicet armis. Inventum primum est [illegible]
prohibeant ne cives violentia ab aliquo sustineant [illegible]
[illegible] scilicet potius armata eosdem scilicet cives [illegible] neque [illegible]
committenda et non aliis et dat rationem quia [illegible] armorum domini supple
sunt et manendi et non manendi politiam sunt domini [illegible]
[illegible] [illegible] militia armata [illegible]
dominatus [illegible] ne [illegible] politiam et ex hoc concludit
Relinquitur igitur eisdem quidem utrique dare politiam [illegible]
[illegible] scilicet non autem simul sed sicut aptum natum est per quid
[illegible] ex robore scilicet prudentia autem [illegible] est
[illegible] scilicet [illegible] et longi temporis experientia. Et ex hoc
concludit propositum. Igitur ambobus distribui expedit et
iustum est et dat rationem habet enim id divisio quod secundum dignitatem
ut scilicet iudicia sapientibus et arma fortibus committantur et [illegible]
de [illegible] possessiones que sunt adiutrices [illegible]
et id est [illegible] et possessiones [illegible] esse [illegible] scilicet [illegible] quia
et dat rationem [illegible] supple est [illegible] civibus
civibus cives autem isti sunt supple et ideo est quod cives non sunt
[illegible] [illegible] autem [illegible] liberi non sunt [illegible]
[illegible] assignat rationem [illegible] studiorum dicit quod [illegible]
[illegible] [illegible] studia [illegible] [illegible] scilicet [illegible] ad
necessitatem et voluptatem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] est [illegible] quod dicit id quia [illegible] [illegible]
civitate quia non participat libertate [illegible] alia nulla [illegible]
neque [illegible] que non virtutis [illegible] est et ideo est quod soli
studia [illegible] virtutis intellectualis scilicet et politice [illegible]
[illegible] [illegible] autem dat [illegible] [illegible] quod liberum dicitur
qui [illegible] est [illegible] [illegible] est et [illegible]
[illegible] [illegible] aliud id quod [illegible] est [illegible] non liberum non enim est
[illegible] [illegible] ut dicit Tullius id autem quod dictum est probat et
id est [illegible] [illegible] ex suppositione [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] supponimus et [illegible] rationem felicitatem
[illegible] non [illegible] supple est [illegible] cum virtute felicem
autem civitatem supple dicimus non ad [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] ad omnes cives [illegible] hoc supple qui nulli [illegible]
[illegible] [illegible] cives non [illegible] [illegible] [illegible] ad opera

civitatis et hoc est quia [illegible] [illegible] autem [illegible] possessiones debent
[illegible]. Siquidem necessarium agricolas esse sive [illegible] scilicet [illegible]
subiectos et ad opera [illegible] aut barbaros [illegible] scilicet [illegible]
[illegible] et [illegible] aut [illegible] qui nulla [illegible]
quia ne liberate civium gaudeant nec vacant ad opera [illegible]
[illegible] nec ad politicas actiones que sunt [illegible]
ut dictum est paulo ante. Reliquum autem enumeratorum quod sacerdotum
genus hic incipit [illegible] [illegible] et [illegible] Infra
dicit totum ordinem sacerdotum. Infra ordinem determinatum [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quedam [illegible]
Dicit [illegible] [illegible] est quod dicit quod reliquum est id est relictum
ex enumeratis officiis est sacerdotum de cuius ordine adhuc
dictum est consiliativum autem et militare quibus [illegible] [illegible]
inordinata sunt et dictum est quod cui committenda sunt in
civitate quia consiliativum sapientibus militare autem fortibus et
iuvenibus reliquum igitur est enumeratis ordinare sacerdotium dicit
igitur quod hic ordo statim manifestus est agricola autem et banausus
non sunt [illegible] sacerdotes et assignat rationem quia decet a civibus
honorari deos et ideo ad cultum divinum cives debent applicari
et [illegible] honorabilibus [illegible] [illegible] quia [illegible] id quod est
civile similiter [illegible] [illegible] divisum est paulo ante scilicet in
consiliativum quod assimilatur prudentie et militare quod est arma
[illegible] quod similitudinem habet ad fortitudinem dicit quod decet cultus
divini [illegible] [illegible] [illegible] committendam et requiem [illegible]
[illegible] est [illegible] qui [illegible] tempus [illegible] sunt id est [illegible]
et [illegible] est assignandus [illegible] et dicit [illegible] quod
officia sunt quibus civitas non [illegible] [illegible] dictum est
sunt agricultura et artifices et mercenarii quorum [illegible]
est aliqua pars civitatis eo quod [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] non [illegible] [illegible] possunt ad virtutem
[illegible]. Relinquitur igitur quod partes civitatis sunt militare
quod armis deputatur et [illegible] ad [illegible] divinum [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] dividatur [illegible] [illegible] in
quibusdam civitatibus [illegible] sunt [illegible] eosdem et [illegible] ad
[illegible]. Apud quosdam autem sunt secundum [illegible] [illegible] [illegible]
scilicet [illegible] ad quinque annos [illegible] plus et minus [illegible] [illegible]
determinatum est [illegible] [illegible] de illo [illegible] [illegible]
[illegible]. Reliquum autem est id est relictum enumeratorum [illegible]
[illegible] supple est quod sacerdotum genus id est [illegible] [illegible]
est et [illegible] [illegible] et subinfert manifestum autem [illegible]
ordo supple est et id est quia [illegible] dignitatis officia [illegible]
[illegible] indignus [illegible] non est committendus et hoc est scilicet
agricolam neque banausum sacerdotem [illegible] supple est [illegible]
rationem a civibus enim decet honorari deos et non esse [illegible]
quod agricola [illegible] manibus [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] esset [illegible] [illegible] et hoc concordat legi divine
in qua [illegible] est quod pulchris et ornatis vestibus induti sacerdotes
debent ingredi ad sacra. Deinde ostendit quibus [illegible]
da sunt id [illegible] autem divisum est id quod civile in duas partes
hoc est in id quod armorum quod committendum est iuvenibus et in
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] scilicet [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] et supple decet [illegible] [illegible] ut alius scilicet non
occupentur qui cultui divino [illegible] sunt [illegible]
dicit quibus committendum est sacerdotium id est eos qui [illegible]
[illegible] scilicet [illegible] sunt id est [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] assignandus [illegible] [illegible]

litteratoribus ut scilicet ministrent in sacris et ordinentur ac cetera. Et ita
omnia ista ordinata sunt in civitate. Deinde epilogando subdit
Sine quibus quidem civitas non consistit scilicet et que partes civitatis
supra sunt dictum est et subiungit que sunt partes civitatis sine
quibus civitas non consistit et hoc est agricolas quidem enim et artifices
et omne quod mercennarium, id est pro mercede laborans, partes autem civitatis
id quod armatum, hoc est militare, et consiliativum. Et dicit hoc divisum
sicut dictum est et hoc est. Et separatum est utrumque horum vel semper
dicit modo separatum. Hoc quidem semper ad eosdem, id est secundum
partem. Hoc autem secundum partem, id est secundum tempus aliquod. Et hoc determinatum
est supra per principia huius libri. Videtur autem non nunc hoc neque
recens [illegible] esse divisum distinctiones civitatum et hoc
probat per Egyptios et per Italiam. Circa [illegible]
[illegible] distinctionem civilis multitudinis [illegible]
[illegible] Egypto ubi fuit regnum [illegible]
hoc in multo tempore vel [illegible] sic inventa
et instituta sunt et [illegible] ad bonam aptitudinem coordinata
sunt rationabiliter [illegible]
concludit [illegible] tales institutiones antiquas [illegible]
[illegible] sunt ab antiquis [illegible]
[illegible] civitatis illa [illegible] est tota [illegible]
[illegible] sic ordinatur. Videtur autem non nunc [illegible]
hoc esse notum hiis qui [illegible] philosophantur hoc est hiis philo-
sophantibus et dicit [illegible] esse [illegible] secundum
genera civitatum ut scilicet [illegible]
[illegible] esse supra [illegible] et hoc est
In Egypto enim [illegible] in Egypto [illegible] in Cre-
ta [illegible] ad Solonem dixit [illegible]
autem ix milia annorum [illegible] legibus gubernata [illegible] esse
non potuit [illegible] usque hodie non [illegible] et hoc est quod
dicitur In Egypto enim habet hoc modo. Adhuc autem [illegible]
[illegible] habet hoc modo [illegible] distinctum est
[illegible] et indicat legis latores [illegible]
et hoc est quod [illegible] Egyptum [illegible]
[illegible] leges statuit [illegible] nomine est legislatoris
que circa Cretam supra leges [illegible] Creta insula est [illegible]
Greciam [illegible] ad [illegible]
[illegible] et indicat [illegible]
antiquorum [illegible] hoc est [illegible] esse [illegible]
[illegible] circa Cretam scilicet et [illegible] subdit quequidem
circa Cretam [illegible] supra est circa regionem Minois [illegible]
est [illegible] qui dicitur [illegible] Minoys
et subdit [illegible] que circa Italiam [illegible] est [illegible] circa Itali-
am multa antiquiora [illegible] sunt et [illegible]
[illegible] historie [illegible] Ytalum [illegible] fuisse
regem [illegible] enim primo vocabatur Ytalia a
qua scilicet [illegible] scilicet Ytalo nomen [illegible] Ytalos [illegible]
[illegible] esse [illegible] Europe Ytalie nomen [illegible]
[illegible] hora sunt [illegible]
[illegible] et [illegible] est [illegible]
[illegible] lapides [illegible] eminentes [illegible]
[illegible] in quibus naves [illegible] et franguntur
[illegible] est [illegible] maris [illegible]
[illegible] et est [illegible] Caribdis
que [illegible] hodie sunt duo pericula [illegible]
[illegible] poeta [illegible] in Scillam cupiens

[illegible] est quod subdit [illegible]
[illegible] quomodo autem [illegible] Ytalus [illegible]
[illegible] subdit [illegible] Ytali dicuntur [illegible] pastores [illegible]
[illegible] agricolas et leges [illegible] posuisse [illegible]
[illegible] pastores [illegible] agricole et [illegible] primo instituisse
[illegible] supra sunt [illegible]
[illegible] qui primo leges [illegible] subdit [illegible]
[illegible] et hoc est [illegible] ad [illegible]
[illegible] mare [illegible] sunt [illegible]
[illegible] maris est [illegible]
maris [illegible] multa [illegible] de fundo [illegible] naves [illegible]
[illegible] autem horum gentium subdit [illegible]
et [illegible] habitantes [illegible] gentes [illegible]
[illegible] nati sunt ad loca illa [illegible] post
[illegible] concludit [illegible] quidem [illegible] supra est et [illegible]
[illegible] regina [illegible]
[illegible] de cultura [illegible]
[illegible] sacerdotibus [illegible]
[illegible] templa [illegible] sicut [illegible]
[illegible] in anno [illegible]
[illegible] sicut [illegible] et [illegible]
[illegible] Ytalia [illegible] voluit [illegible]
[illegible] Ytalorum [illegible] sicut dicit [illegible]
[illegible] supra illud [illegible]
[illegible] noluit Deus [illegible]
[illegible] Ytalie
[illegible] determinans subdit [illegible] autem que secundum genus [illegible]
[illegible] supra est ut scilicet quidam sunt agricole quidam [illegible]
[illegible] quidam [illegible] Egypto supra [illegible] et dicit
[illegible] excedit temporibus regnum Minois [illegible]
[illegible] regnavit in Egypto et leges posuit
Quoniam [illegible] alia [illegible] sunt ex
antiquis et hoc est [illegible] et [illegible]
sepe et multo tempore supra ab antiquis [illegible]
[illegible] in infinito tempore [illegible] mundus [illegible]
[illegible] nullus [illegible]
[illegible] solus [illegible] est [illegible]
[illegible] sicut [illegible]
[illegible] infinita supra secundum [illegible]
[illegible] ab antiquis [illegible] est [illegible] quod [illegible]
[illegible] supra ad vitam [illegible] que
autem ad bonam aptitudinem supra [illegible]
hoc est modo [illegible]
rationabile supra est [illegible]
[illegible] hiis concludit [illegible] et hoc est
[illegible] eadem [illegible]
[illegible] supra sunt [illegible] supra est que circa [illegible]
[illegible] esse leges [illegible]
[illegible] melius [illegible] concludit
[illegible] quod [illegible] supra
[illegible] et subdit epilogando de
[illegible] quod [illegible] regionem esse [illegible] possidentium
et [illegible] est [illegible] agricolas [illegible]
[illegible] equalem [illegible] esse regionem
supra dictum est a principio septimi libri [illegible]
capitulum

De distributione autem et de agricolis. Hic incipit pars
in qua agit de terre distributione que pertinet
ad civitatem. Et primo dividit in duo. In prima parte agit
de distributione terre, in secunda de agricolis, que incipit ibi: Terre
autem cultores maxime quidem si oportet. Prima pars in duas.
In prima dicit rationem quare oportet agere de terre distributione.
In secunda determinat qualiter dividenda est, et incipit ibi:
Necessarium igitur in duas partes divisam esse regionem. Intentio autem
in prima parte est [illegible] apud eos qui [illegible] qui non sic dividunt
et incipit ibi: Ubi non est hic modus. Summa prime partis
est hec: dicit enim quod primo inter residua dicendum est de terre
distributione et de agricolis, et quinam dicuntur de locis
ministris et quale ad sanitatem civitatis convenienda
sit. [illegible] duo [illegible] dicta sunt supra in [illegible]. Secundum
dicionem quam [illegible] [illegible] positum est [illegible] vel
indicat quod de distributione agendum est. Quod sicut plato
videtur in [illegible] non expedit possessiones omnium
communes esse [illegible] sicut [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible]
sunt, [illegible] magis expedit [illegible] quod amicabiliter sit [illegible]
[illegible] ad usum communem [illegible] quod quilibet [illegible] melius
intendat et [illegible] [illegible] nullus civis indi-
geat alimento. Alia vero est quod in omnibus civitatibus
bene institutis necesse est esse convivia [illegible] que
sunt de templa sicut dictum est in precedenti capitulo
et in festis que tota celebrat civitas, et quod [illegible]
est [illegible] [illegible] [illegible] communis non est fa-
cile pauperibus afferre ad usus communes [illegible] hoc
gubernare domum propriam expedit igitur aliquam partem di-
stribui terre ad hoc quod tales sumptus ad convivia veniant
ne expensis nimis graventur pauperes. Tertia vero
est quod magne expense requiruntur in festis deorum
ad oblationes que tunc statuta sunt sicut etiam in
lege divina statutum fuit quod [illegible] in singulis festis
offerret de animalibus et de [illegible] et liquidis que si a singulis
civibus deberet [illegible] offerri gravarentur nimis. Expedit
igitur quod ad hoc quedam pars terre distribuatur de qua ac-
cipiantur communes sumptus ad cultum deorum pertinentes. Et
ex hiis concludit quod expedit terram inter divideri ut
una pars deserviat communibus convivis, alia specialiter ad
cultum sacrificiorum pertinentium [illegible] necessitatibus propriis
civium. Sicut dictum est in [illegible] [illegible] quod solebant [illegible]
[illegible] [illegible] communes sumptus ad cultum sacrificiorum per-
tinentes [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] inter cives et ubi non
sic dividitur ad [illegible] cives [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] expensis tales imponantur [illegible] et [illegible]
de hoc [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] de distributione autem terre. [illegible] est [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] non [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] est sicut dictum est [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] civitatis [illegible] divisio terre [illegible] ad [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] est de terre distributione [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] est [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

esse possessionem sicut quidam dixerunt [illegible] [illegible]
usum amicabiliter factam communem [illegible] quod quilibet civis
ex amicitia sua alii communicet in [illegible] aliquo civium
[illegible] quibus alii careant et sic [illegible] exspectationem. Et
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] similiter [illegible] [illegible]
esse omnibus civibus bene [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] aut
[illegible] simul [illegible] nobis [illegible] dicemus statim in hoc
eodem capitulo [illegible] medio [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in festis deorum et [illegible]
[illegible] et solemnitatibus sicut [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] sicut dictum est in iiii ethicorum [illegible] [illegible]
demonstrantem et arguit ex hoc [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] gubernare aliam domum propriam [illegible]
quod [illegible] [illegible] melius est quod quedam pars [illegible] ad
tales expensas [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
ad deos expense [illegible] est ad cultum sacrificiorum [illegible]
[illegible] civitatem [illegible] [illegible] [illegible] necessarium igitur [illegible] est in
duas partes divisam esse regionem [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
ad necessitatem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] utramque
divisam esse dupliciter [illegible] [illegible] [illegible] est [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] est [illegible] ad
[illegible] [illegible] et [illegible] et amicabiles [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] quibus [illegible] necessitates [illegible] ne [illegible] [illegible]
alimento [illegible] est [illegible] [illegible] [illegible] que pertinet ad
deos [illegible] ad expensas [illegible] [illegible] [illegible] singu-
larium [illegible] [illegible] ad [illegible] necessitates [illegible] [illegible]
[illegible] amicabilem [illegible] et [illegible] [illegible] que
est ex hoc ut [illegible] [illegible] [illegible] civium [illegible] distribuat
[illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] omnis [illegible] et [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] sic [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] sic dividere [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] ex hoc [illegible] et ad [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] est [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] est [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] sic
dividere [illegible] est ubi autem non [illegible] hic modus [illegible] terre
divisio [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] expensis [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] expensas [illegible] [illegible] [illegible]
quandam non [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] est
[illegible] plus [illegible] [illegible] quod quibusdam [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] honore [illegible] que ad [illegible] plurium [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] non [illegible] [illegible]
[illegible] honore [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] non [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Deinde
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] est regione

quid q̄ necesse diuidi sup. est. i. modo quo ponebat. Etiam aut cultores. hic incip. sc̄a pars istius capli. et dicit i. q̄ expedit applicare ad terre culturam. et ponit inter eos gradus dicit .n. q̄ in primo magis utiles sunt seru. s. ex barbaris et [illegible]. Scdo q̄ inferius eius magis utiles esse qui [illegible]. In eodib. aut eius magis utiles sunt [illegible] mouilis eadem q̄ debz causa ne sin sint eiusde cultus. i. est consanguinei nec sint [illegible] q̄ sic erunt ad seruiend magis utiles et nō [illegible] molestantur ciuitati in nullo [illegible] tales. n. in inuicem [illegible] sin. Interne add q̄ utilius est q̄ ponat eis premiū et [illegible] qui ponatur eis libertas q̄. s. ppt premium illi posssunt [illegible] diligenter s. n. sunt et ppt gratia libertate et dicit q̄ aliter. i. est tota sua debit [illegible] sic ordinatur. Etiam aut cultores maxime quid si oz ad uotum. sup. tales eligere sunt esse sup. oz q̄ n. s. ul' capta sint in bello et [illegible] ad ob sequia ul' empta institutum sicut Joseph emit egyptum institutum regna [illegible] xxxvij in omnibus sup. certis [illegible] ciuitate eius. i. est q̄ nō sint consanguinei ad inuicem in [illegible] sup. certis. et subdit cōm sic .n. utiq̄ ad opus erunt utiles et ad eius inmolestas securi. i. est nō [illegible] securitatem ex [illegible] consanguinitatis ad inuicem [illegible] in molestantur q̄ dices quos q̄ in [illegible] et liberatione [illegible] diligent. Et subdit sin gradum et sic aut utiles ad sumend sunt barbaros [illegible]. i. est emptos ul' in domo genitos et [illegible] deus sin [illegible]. i. est qui [illegible] consanguinei sunt ad inuicem nec [illegible] q. s. sunt inmolestas [illegible] et subdit q̄ expedit q̄ in [illegible] sunt qui serui. [illegible] aut [illegible] i. est. hoc aut sup. dictorum [illegible] quid in [illegible] esse sup. expedit pugnarum [illegible] s. ul. n. [illegible] sunt [illegible] eorum aut in coi terra [illegible] sup. expedit esse q̄ cum tales sint sin [illegible] ciuitatis terre [illegible] sunt ad quam pertinet [illegible] hic subdit quo aut modo oz uti [illegible] et p. [illegible] omnibus seruis premium sup. sit libertate diuinitate [illegible] et [illegible] eius hoc q̄ [illegible] xxxvij. In [illegible] tunica [illegible] dum et [illegible] [illegible] assidue suo [illegible] et [illegible] mitte illum [illegible] ne [illegible] n. multiplicat docuit ociositas.

Ciuitatem aut q̄ quid oz [illegible] esse ardue et maritime regionis. hic incipit agere de septima [illegible] q. s. ad ciuitatem oz esse [illegible] v. est septima poli et hec dicit [illegible] primo n. ostendit ad que uentos dispositos sanior sunt ciuitates. Scdo ad quas aquas et [illegible] aut aquis [illegible] infra [illegible] cura dicit quorum [illegible] est q̄ [illegible] quidam eraclitus cum quo [illegible] dicens et ordinatur q̄ dicit q̄ [illegible] dispositus eius dicentem disponi ad uentos orientales [illegible] et [illegible] ad uentum boream i. est aquilonarem q̄ ille dissipat nubes et clarificat aerem [illegible] q̄ [illegible] et [illegible] q̄ ciuitas disponatur ad politicas actiones [illegible] [illegible] sicut q̄ ciuitas sit [illegible] extra [illegible] in [illegible] difficile sit adibilis et difficile [illegible] albus [illegible] est [illegible] tota [illegible] sic ordinatur. Ciuitatem aut [illegible] oz [illegible] esse arduo et maritime regionis [illegible] i. est [illegible] aut [illegible] i. est ex omnibus que [illegible] ad h. q̄ bn̄ disposita sit ciuitas [illegible] pus. s. in [illegible] capitis in quibus determinatur est de [illegible]

supponibus [illegible] illam ab illo loco ubi dicit Scdm aut [illegible] i. est decl sunt et [illegible] se ad aliquem dicens q̄ si debeat ad uotum [illegible] disponi q̄ [illegible] est [illegible] ad [illegible] ad uotum oz ad [illegible] uni unq̄ [illegible] sunt et [illegible] est primum quidem [illegible] ad sanitatem .s. [illegible] meta semper maneat et dicit q̄ est illud q. n. ad orientem declinacionem [illegible] i. est ad oriente et ad uentos flantes ab oriente. Sanior sup. sunt [illegible] omni [illegible] assignate sunt [illegible] Scdo aut sup. oz esse disposita ciuitas ad boream i. est [illegible] uentum et subdit cum [illegible] n. hec. s. [illegible] mag sunt sup. [illegible] est q. [illegible] uentus [illegible] nō inuoluitur nec [illegible] insalubres et [illegible] sicut [illegible] aut [illegible] calidum et [illegible] flatum et humidum [illegible] est [illegible] [illegible] multarum [illegible] [illegible] flatu [illegible] et [illegible] omnis corporum similiter [illegible] ciuitas [illegible] est et [illegible] et [illegible] et [illegible] nō expedit [illegible] ad illos uentos disponi. i. est [illegible] in [illegible] et [illegible] [illegible] n. [illegible] ad politicas actiones i. est [illegible] ad [illegible] et [illegible] politice actiones et ad bellicas. [illegible] exponit i. qualis i. [illegible] ad bellicas quid [illegible] ipsis s. [illegible] bonum [illegible] esse i. est [illegible] aduersarios [illegible] aut [illegible] adibilem [illegible] i. est q̄ difficile [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] aquarum [illegible] maxime quid [illegible] multitudinem [illegible] oz sup. in [illegible] et [illegible] et puteis et [illegible] nō [illegible] [illegible] tales [illegible] [illegible] et [illegible] subdit remedium et [illegible] et [illegible] i. est tales [illegible] aquarum [illegible] [illegible] ciuitate [illegible] est [illegible] sup. [illegible] [illegible] sicut s. sunt [illegible] aquarum [illegible] i. est in quibus [illegible] aque [illegible] et magnorum [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible] ab hostibus s. [illegible] i. est [illegible] possint [illegible] qui [illegible] aquarum [illegible] [illegible] a regione ne possint [illegible] regione [illegible] multitudine [illegible]. Et [illegible] oz [illegible] ad sanitatem [illegible] oz de sanitate [illegible] [illegible] i. aut est [illegible] s. ciuitatis [illegible] i. est ad tale [illegible] qualis [illegible] est [illegible] ad uentum. Scdo aut [illegible] [illegible] [illegible] nō [illegible] i. est [illegible] [illegible] quibus n. plurimis [illegible] ad corpus [illegible] s. et [illegible] et plurium [illegible] ad sanitatem et [illegible] q̄ i. est in aquis [illegible] aquarum aut [illegible] hoc est [illegible] hanc [illegible] q̄ s. [illegible] eis [illegible] ad corpus [illegible] i. [illegible] q̄ [illegible] sapientibus [illegible] i. est [illegible] dispositas s. nō omnes similes sup. sunt aque [illegible] s. sunt tales aquarum sup. [illegible] [illegible] q̄ ad [illegible] aquas ut ille s. sunt [illegible] et [illegible] [illegible] que ad alia [illegible] sic sup. ad [illegible]

et lotura vestimentorum et huiusmodi in quibus tanta sinceritas non requiritur sicut antiqui distinxerunt aquas.

De locis autem munitis. Hic incipit agere de octava supposicione scilicet de edificiis et munitione civitatis et hec pars in duas dividitur. Prima agit de edificiis civilibus. Secunda de munitione murorum ibi. Circa autem et accidit et contingit maiorem excessum. Secundum in prima parte duo facit primo enim ostendit que edificia civilibus politicis conveniant secundo tangit quandam antiquam opinionem et destruit eam ibi. De muris autem dicentes. Sententia prime est hec quod dicit quod non equaliter se habet expediens circa edificia in diversis politicis. Arx enim que edificabatur in civitatibus antiquitus cum habitatione regis sicut fuit arx Syon in Iherusalem et arces alie cum habitatione nobilium et insignium sunt edificia expediencia in oligarchiis et monarchiis equalitas autem edificiorum expedit in democratiis. In aristocratiis autem neutrum sed diversa edificia et fortia et hoc est quantum ad munitionem. Et subdit de civilibus habitationibus dicens quod civiles habitationes delectabiliores sunt et utiliores ad alias actiones quando sunt bene penetrabiles hoc est multa penetralia habentes et multa habent diversa ad equos et ad alia animalia stabulandum et ad alias necessitates similiter sed ad bellicas actiones contrario se habet. In illis enim quod non est mutari modum murorum hoc est contra politias secundum antiquorum ut scilicet edificia sint non secundum totale penetrabilia sed habeant difficiles exitus extraneis et sint difficile perscrutabilia invadentibus et omnino ingentes si sic aliter. Dicit enim quod si quis faciat civitatem in edificiis sicut inter agricolas sunt plantationes hoc est in ordinibus virgultorum faciet civitatem totam secundum totale penetrabilem et hoc non expedit quod ubique possit aditum habere civitas sed secundum partes debent esse aditus impervii scilicet unius et hoc ad securitatem et ad ornatum melius est hoc est quando tota civilis in ordine est sic ordinatur. De locis autem munitis non omnibus politiis similiter habet expediens et subdit de dissimilitudine puta arx oligarchicum et monarchicum. Superius est puta arces et insignes et reges et habitantes etc. aristocraticum autem equalis superius est edificatio ex pluribus fortitudinibus quam principantes in democratiis. Aristocraticum autem neutrum superius est sed magis fortia loca plura ut scilicet fortia loca aptentur aristocratis magis quam oligarchis quia est plura autem aptentur et magis plures sunt et principantes plurium existentes in eis. Et subdit de civilibus habitationibus dicens autem similiter habitationum in quibus scilicet singuli cum familiis suis habitant delectabiliores putantur et utiliores ad alias actiones domesticas si scilicet bene penetrabilis sit hoc est bene accessibilis et multa penetralia habens et habitaculis suorum et propriis familiis et uxorum et natorum et diversarum equorum hoc est habens multa diversa pro equis et aliis aliis stabulandis secundum modum iuniorum modum iuniorum vocat quia hoc expositum est iuniorum quando multiplicantur hominibus et equos mercatorum accessit eum etc. Antiquorum enim modus ut dictum est non fuit talis sed unusquisque magis quam nunc habitare intendebat sicut nunc habitant romani et sicut quondam habitavit Abraham ad ylicem Mambre et Loth et alii antiqui. Et dicit quod iste modus non valet ad bellicas operationes sed potius e contrario et hoc est. Ad bellicas autem securitates e contrario super se habere ut habebant secundum antiquum modum hoc est edificia antiquorum et dicit quoniam difficilis enim exitus e contra et illa super erant extraneis et difficilis perscrutabilis invadentibus super erat hec

ut et hoc habebat ne furta fierent. Et huius actiudit quod quia opportet utriusque huius participare scilicet et modo iuniorum et modo antiquorum ut scilicet magis expediens utriusque accipiatur. Et ostendit quod possibile sit ut hoc fiat et hoc est contingit enim si quis ita disponat sicut inter agricolas que vocantur quidam ordines plantationes. Plantationes sunt virgulta in quibus consistunt ordines et rectores que de totali subsistunt et ad etiam quod non totam civitatem faciet totaliter penetrabilem quod si tota totaliter penetrabilis est tunc patens est absque murorum ambitu et subdit sic plantationes ordinum et ostendit qualiter debet fieri et hoc est secundum partes autem aliqua claudendo secundum portas et loca similia scilicet ubi debet esse in circuitu scilicet secundum partem civitatem faciet penetrabilem civitatem et tangit hoc quod dicit Vitruvius in libro de architectura quod scilicet antique civitates signabantur per ardes quantum ad ambitum civitatis et non debebat relinqui in eorum introitu civitatis aliquando claudebatur aratro et porta levatur ne nimis scinderetur terra sed in ea plaga remanebat et abhinc arando portatione porta dicebatur et ponit exemplum quod sic secundum et ad securitatem et ornatum bene habet ornatus enim et huiusmodi civitatis civitatis maxime importans est. De muris autem autem non dicentes tangit hic opinionem quandam quorundam qui dicebant quod non oportet civitatem munire muris civiles civitates et dicit quod hec estimatio valde antiqua est et redarguit civitates factas et munitas muris et decoratas. Dicit tamen quod satis rationabile est quod civitates consimiles multitudine civium ad se invicem non differentes et se invicem non communiant muris et sine muris bene se sustinent et cum superioribus equales hoc est tota sua urbs protegitur sed sic ordinat. De muris autem munitionibus scilicet civitatem dicentes non oportere habere virtutem contra factas civitates valde antique estimant et valde antiqui sic fecerunt et hic videntes operationes redarguitas eas que illo modo decorant hoc est invenientes opera antiquorum putant ipsa opera redarguitas esse civitates quod illo modo hoc est potius sine muris decorantur. Deinde laudat opinionem in quo laudanda est et hoc est circa consimiles superiores civitates et non multum differentes multitudine scilicet civium non bene tempore salvari per murorum munitionem et hoc est quod per equalitatem virtutis expugnatorum bene salvantur ad invicem sine muris. Circa autem insulta pro capitulo inducit rationes per quas probat muros esse necessarios et de civitatibus et de edificiis particularia. Apponit rationes quarum prima est quod non semper civitates sunt equales munitionibus et contingit magis invaderet esse excessum insurgentium quam bene iure humana resistendi impugnantium et si illo modo salvari utiles sunt muri ad bellicas operationes. Secunda est quoniam inventa sunt multa que antiquitus non fuit in machinis et sagittis quibus homines faciunt insultus contra que utiles sunt muri. Tertia inducit ad inconveniens quod decet quantum non sunt necessarii hoc est dicere quod unusquisque sit civitas et regio undique sic penetrabilis quod est valde inconveniens et hoc est dicere quod montana et valles munire ne aspiratione ne hostis valeat ingredi quod tamen inconveniens est illud enim inconveniens est quod dicere quod non oportet muros circumponi habitationibus est opinari quod extraneis ubiquis inveniri se sinere muros quod valde improbabile est. Quarta est quoniam habere muros dicit se posse ipse potest enim se habere ut non habens operatione scilicet potentiarum et receptaculi potest se habere ut non habens exclusione hostium civitas autem non habens muros tamen alteratur vallis et non melius est se habere quam non habere. Ex omnibus huius concludit

per eam ... hec murorum ut sit ad ornatum civitatis et ad bellicas
oportunitates et ad alia que apposite inventa sunt in machinis
et sagittas et alias invasionibus hostium et sicut insurgentes
modos invenerunt quibus aggrediantur et [illegible] eos quos
invadunt parva [illegible] impugnationis [illegible] eorum qui invadere
est querere modos et phylosophari qualiter se defendant
parva defensionis et hostes [illegible] non conatur invadere
[illegible] ad defensionem id est [illegible]
[illegible] sit ordinatio [illegible]
insurgentes invadentibus [illegible]
civitatibus [illegible] insurgentibus et non [illegible]
[illegible] super [illegible] munimentum
murorum existimandum super est esse bellicosissimum [illegible]
muri [illegible] resistit [illegible] et pauci multis id est [illegible]
et ponit [illegible] qualiter [illegible] inventis sagittis [illegible] sagi
tas et [illegible] machinas [illegible]
esse [illegible] quibus repellantur [illegible] machine et sagittarum
id est [illegible] ponit etiam [illegible] inconveniens id est [illegible]
id est velle muros non circumponere civitatibus et regionibus [illegible]
[illegible] querere civitates et regiones [illegible] est valde [illegible]
[illegible] ponit aliud inconveniens [illegible] montana loca [illegible]
muris non occupare montana loca [illegible]
turribus [illegible] inconveniens est [illegible]
[illegible] ponit tertium inconveniens [illegible]
[illegible] non circumponere muros super [illegible] velle est super
tamquam [illegible] super non habitaris [illegible]
[illegible] valde [illegible] est [illegible]
ad impugnandum [illegible] muri [illegible]
[illegible] sumpta [illegible]
ponentibus quod muros circa civitatem licet [illegible] modo
in civitatibus et exponit [illegible] muris [illegible]
[illegible] portas aperiunt exeuntes et [illegible] eos
et [illegible] claudunt et excludunt hostes hiis autem super civitatibus
que non [illegible] super muros non licet [illegible] sic carent [illegible]
Deinde supponit conclusionem ex [illegible] hiis [illegible]
hec modo [illegible] muri [illegible] super sunt [illegible]
[illegible] id est muris circumdandi quia [illegible]
civitatem [illegible] ad bellicas oportunitates et ad alias scilicet
oportunitates et ad arietes et machinas et ad [illegible]
[illegible] et ad alias scilicet oportunitates id est que [illegible]
[illegible] ad pugnandum [illegible]
[illegible] est [illegible] modos [illegible] invadendi scilicet [illegible]
[illegible] hoc autem [illegible] ad hoc non sunt inventa [illegible]
[illegible] custodie [illegible] id est quibus armis se defendunt [illegible]
[illegible] ponit [illegible] impugnacionis [illegible]
[illegible] civitate [illegible] ad resistendum super.

Quoniam autem oportet multitudinem [illegible] hic in [illegible]
[illegible] nona supponit que est de situ sacrorum [illegible]
[illegible] et in edificiis que pertinent ad principes [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
Apollini [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible] sit ordinatio [illegible] quidem
[illegible] esse [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] esse super [illegible]
quibus [illegible] se muris defendentes et turribus [illegible]
[illegible] hostes [illegible]
possint et locis [illegible] que scilicet [illegible] civitate [illegible]
[illegible] et expellantur hostes [illegible] hiis [illegible]
[illegible] hoc [illegible] sicut super in
precedenti [illegible] est id est [illegible] epylogatio
[illegible] est precedentis [illegible]
et principalissima [illegible] que [illegible]
[illegible]
[illegible] hanc legem
[illegible] edificiis sed
[illegible]
[illegible]
[illegible] civitate [illegible] Saturno
[illegible]
[illegible] oracula [illegible]
[illegible] Apollinis scilicet qui [illegible]
vii sapientes [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] hoc est [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] Jovis [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] Jove [illegible]
[illegible]
[illegible]
regno romano [illegible] se non esse [illegible]
fortune qui talia possunt [illegible]
[illegible] reddere [illegible]
[illegible] dixit Josephus
[illegible] Jovem
Apollinis de hiis locis [illegible] hoc
quod loco [illegible] esse [illegible]
Thessaliam civitas est [illegible]
[illegible] templa [illegible]
[illegible] templa [illegible]
[illegible] templa que ad [illegible]
[illegible] addit [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
Antiochi in natali suo [illegible]

natali suo bachi(?) [illegible] alibi [illegible] appellari voluit, quia in martio incipiendo veris initium emissis seminibus [illegible] propter quod idem illi mulieribus et [illegible] caeco corpore [illegible] et tamen id [illegible] dixit [illegible] inebrietatem et [illegible] propter excitandam libidinem vini. Et secundum [illegible] pampino cingitur, et id [illegible] et cornu habet [illegible] [illegible] vinolentis [illegible] pinxit [illegible] modum excitat [illegible] et quam [illegible] et [illegible] apud [illegible] et [illegible] multo [illegible] salvante [illegible] intendit nisi quod templa deorum non debent esse venalia nisi ea quae ad sacra deorum pertinent et [illegible] quod [illegible] est quod oportet puram esse, non venalibus, [illegible] aliis scilicet non pertinentibus ad ritus sacrificiorum et [illegible] agricolam [illegible] aliquem talem [illegible] [illegible] praecipue [illegible] non [illegible] templis sacerdotum scilicet [illegible] hoc fiat [illegible] ut [illegible] gradus suis locis [illegible] seniorum [illegible] ordinem hoc est templum gymnasium dictum [illegible] gymnos quod est labor et vocatur gymnasia [illegible] et [illegible] in templis [illegible] statuunt [illegible] ordine laborantes ad placationem deorum et hoc est. Decet enim divinum esse [illegible] aetates et hunc ornatum, ut scilicet seniores immediate sint post sacerdotes et iuniores post principes seniorum et matronae [illegible] seniorum et hoc est quod apud iuniores quidam principes [illegible] qui scilicet [illegible] ab insolentiis [illegible] praecipue et ponit causam quia enim [illegible] praesentia principum maxime fiat vere verecundia [illegible] scilicet et [illegible] qui [illegible] iuniorum timore [illegible] scilicet insolescendo [illegible] et [illegible] eorum a templo [illegible] et hoc est venalium autem forum oportet esse aliud ab his locis scilicet templorum. Adhuc et seorsum hunc locum a templis scilicet [illegible] [illegible] maxime [illegible] his qui [illegible] [illegible] supra [illegible] hoc est ad [illegible] et [illegible] [illegible] sunt quae veniunt [illegible] et [illegible] venalia et [illegible] [illegible]

Quoniam autem multitudo civitatis habet in aliquibus [illegible] determinat de locis et aedibus [illegible] et principum in civitate et in regione existentium et [illegible] [illegible] quod civitas dividitur in tres partes [illegible] [illegible] [illegible] iudicum et [illegible] agronomorum et [illegible] et [illegible] et in his [illegible] tota simul [illegible] sic exponit. Quoniam autem multitudo civitatis dividitur in sacerdotes in principes scilicet [illegible] principum decet autem sacerdotium [illegible] ordinem et [illegible] et ideo super [illegible] sacerdotum debent esse templa principum autem [illegible] scilicet principum esse [illegible] [illegible] esse [illegible] et [illegible] scilicet [illegible] scilicet [illegible] et alia talem dispensationem [illegible] curam qualem scilicet [illegible] et [illegible] et [illegible]. Adhuc autem et agronomia hoc est et [illegible] agrorum et eam quae vocatur astynomia. Astynomia vocatur dispositio sive [illegible]

[illegible] et dispositio [illegible] et iudicialis [illegible] [illegible] in expositione [illegible] vocabulorum et [illegible] [illegible] dicit [illegible] apud [illegible] quod [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in foro [illegible] et hoc est quod [illegible] [illegible] [illegible] supra [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] innovatione [illegible] [illegible] ab occupationibus esse [illegible] ponunt sacerdotes hoc autem quod est [illegible] super [illegible] [illegible] et [illegible] iam distribuit [illegible] [illegible] hinc adiungit de aedibus in regione disponendis et hoc est. Distributa autem [illegible] esse [illegible] ordine et quae [illegible] ut scilicet unus [illegible] in loco [illegible] suo [illegible] et hoc est [illegible] ibi principibus in regione scilicet quos vocant [illegible] [illegible] id est [illegible] mensuratores [illegible] autem agronomos id est agrorum [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] scilicet ad custodiam [illegible] [illegible] [illegible] scilicet loco [illegible] et ponit [illegible] est enim [illegible] per regionem esse distributa hoc est [illegible] sicut diximus de [illegible] et [illegible] et hoc est [illegible] per regionem scilicet distributa. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] in [illegible] deorum [illegible] et [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et non [illegible] [illegible] esse [illegible] [illegible] de omnibus his dicit quod [illegible] [illegible] hic [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] de talibus [illegible] est [illegible] non difficile est [illegible] ubi scilicet [illegible] secundum suum [illegible] et dignitatem [illegible] [illegible] magis [illegible] est difficile [illegible] [illegible] quid non [illegible] [illegible] scilicet [illegible] de talibus [illegible] autem fortunae hoc est quod [illegible] [illegible] dignitatem [illegible] et est difficile quod [illegible] fortuna saepe mutat [illegible] [illegible] quod de talibus quidem [illegible] aliud [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in x. li. qui [illegible] [illegible]

De ipsa politia ex quibus et qualibus oportet constare civitatem. [illegible] [illegible] quae [illegible] dicta erant et [illegible] de [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] felicitas et [illegible] illud [illegible] [illegible] et dividitur autem [illegible] partes [illegible] prima determinat quod [illegible] felicitatem et felicem [illegible] autem determinat [illegible] et [illegible] illa [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] prima [illegible] dividitur in tres partes in quarum prima declarat quid [illegible] felicitatem [illegible] et quid felicem [illegible] determinat de principiis et [illegible] [illegible] quod [illegible] ad felicitatem [illegible] [illegible] [illegible] politica civitas [illegible] determinat [illegible] [illegible] esse [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] dividitur in duas partes in quarum prima determinat [illegible] [illegible] felicitatem [illegible] [illegible] felicitatem. At vero [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] In prima dicit [illegible] in quibus tota [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quod [illegible] quod [illegible] [illegible] felicitas in [illegible]

tione .s. et actione bonis. Secundum est quod hic ostendit philosophus quod omnes
appetunt felicitatem sive beatitudinem. Tertium est quod multi po-
nunt felicitatem in hiis in quibus non est, dicit quod oportet non latere que
sit vera felicitas et que sit felicitas ex suppositione. Quartum est quod
dicit quod oportet hoc determinari ex hiis que dicta sunt in ethicis. Quintum
est quod dicit quod virtuosus felix [illegible] nullo alio indiget que
sunt ad honores et habundancias, licet in malis non sit vera felicitas.
Sextum est quod felix [illegible] hiis que mala sunt bene utitur sicut paupertate
infirmitate et aliis malis fortune. Septimum est quod postquam la-
tores [illegible] bona fortune que organice deserviunt ad feli-
citatem, quod sine eis non potest homo ad votum vivere, et quod omnia
universalia polis perpetrent quod sic unusquisque in civitate felix
erit et omnes simul felices. Octavum [illegible] quod duo sunt
in quibus consistit felicitas et bonitas. Unum est intencio re-
cta. Secundum quod intencio est de optimo fine presupponens. Secundum
est actio directe finem contingens et hic [illegible] quod multi sunt
qui intencionem bonam habent sed quod deficiunt in actione que
directe finem intencionis contingat, finem peccant. Nonum est quod al-
terum sine quo actiones habent bonas sed quod [illegible] habent intencio-
nes peccant [illegible]. Decimum est quod ponit esse in eo qui
[illegible] ut dicit [illegible]. Undecimum est. Sicut dicit [illegible]
super ethicam in ea que ad iungit adulterium pro [illegible] civitatis
ut [illegible] ipsum [illegible] plus [illegible] qui
operantur in arte medicandi quia aliquando deficiunt [illegible] non
dicant quale [illegible] ad qualem sanitatem potest reducere [illegible] de-
ficiunt [illegible] talis sanitatis non adipiscuntur in
opere cum in aliis [illegible] et [illegible] utrumque sic necesse est [illegible]
.s. et finem et actiones que sunt ad finem. Hoc est summa prime
partis tocius. Aut sic ordinatur. [illegible] polis hoc est ordinem
[illegible] et [illegible] civitatem que .s. civi-
tas debet esse beata. Hoc est ad votum [illegible] vivere dicere [illegible]
[illegible] est cui omnia optata succedunt et policizare
bene super [illegible] dicendum super est [illegible] deinceps et determinat
que sunt illa. Cum autem duo sunt in quibus sic bene omnibus
super dicendum est et determinat que sunt illa subiungens
horum est unum quidem in eo quod intencionem et finem actionum po-
ni recte, hoc est quod finem optimum actionibus presupponat [illegible]
unum autem .i. aliud invenire actiones ferentes ad finem
.i. que tales sunt contingant et includant [illegible] finem
ad ipsum. [illegible] quod hic duo necessario contingit .n. hec
dissonare ab invicem et consonare et ostendit quomodo aliquando
intencio habet bona [illegible] autem ut adipiscantur ipsum pec-
cant. Et hoc quod dicit aliquando quedam sunt que non possunt
bono fine fieri ut furta adulteria et hiis consimilia. Aliquando
autem omnia quecumque que ad finem adipiscuntur in bonis .s. actibus
sed finem posuerunt pravum. Et hoc maxime convenit ypocritis et
[illegible] qui multa bona faciunt et finem ponunt
pravum ut lucrum vel laudem. Aliquando autem utrumque peccat quod et
actiones malas habent et finem pravum ponunt et dat exemplum
velud est in medicina. Nec quale quid oportet esse [illegible]
[illegible] corpus [illegible] aliquando bene et sic super peccant in
fine quod [illegible] ad quelem sanitatem [illegible] secundum illo-
rum [illegible] ad [illegible] ipsius .i. finem adi-
piscuntur. [illegible] actiones [illegible] esse in hiis
autem [illegible] et [illegible] oportet [illegible]
finem .s. [illegible] actionum. Hoc est summa [illegible]

partis in qua sequitur. Ergo quidem quod bene vivere [illegible]
incipit hic et quod hoc [illegible] quod omnes beate volunt vivere
licet non equaliter disposita sunt ad beatitudinem eo quod si
aliquis vult beate vivere quod indiget [illegible] quoddam
secundum naturam et fortunam [illegible] indiget quod
melius dispositus est et magis quam minus bene quod quidam pec-
cant [illegible] sicut dicit [illegible] beatitudinem
in hiis in quibus non est et vult quod concludamus ex hoc
quod omnes intendunt et finem et actiones in quibus est bene.
Hoc est tota summa istius secunde partis licet plana et sic ordi-
natur. Ergo quidem quod bene vivere et felicitatem appetunt omnes
manifestum super est et hoc non est quod hic dicit bene vivere et beate
vivere dicit ad votum vivere et hoc appetunt omnes licet hoc adipi-
scerentur .s. bene vivere. Hiis quidem potestas super est. Hiis autem
non propter quandam fortunam que .s. ad hoc exigitur. Nam
bona autem fortune organice deserviunt ad bene vivere non
[illegible] ad bonum et hoc est quod subdit indiget [illegible]
[illegible] in bonis fortune [illegible] aliquo [illegible]
[illegible] Hiis autem [illegible]
[illegible] quidem super indigent qui melius dispositi sunt
[illegible] amplioribus autem super [illegible] indigent quod [illegible]
sunt super dispositi. Et hoc est quod dicit [illegible]
[illegible] malicia [illegible] non
[illegible] hiis qui [illegible] non recte quod [illegible] felicitatem ponere
[illegible] per naturam super quod querunt eam [illegible] voluptate
vel in potestate et gloria dignitatis et non in bene vivere
secundum virtutem [illegible] summa secunde partis. Civitatem autem
[illegible] est optimam politiam. Unde hic incipit tertia
particula cuius est summa quod [illegible] est [illegible] optimam
politiam secundum quam optime polyticabit civitas. Optime
autem polyticabitur secundum felicitatem et ideo non oportet latere quid sit
quid sit felicitas. Ista est tota summa [illegible] legitur [illegible]
[illegible] est optimam politiam. Unde [illegible]
minatur. Hoc autem est secundum quam optime utique polyticabitur
civitas et illam determinat. Optime autem utique polyticabitur
civitas secundum felicitatem maxime contingere civitatem super
maxime [illegible] Ex hiis concludit palam quod felicitatem
quid sit oportet non latere et hoc est [illegible] illa [illegible]
finis omnium actionum civium [illegible] ignoraret finis [illegible] recte
agerent [illegible] est finis [illegible] particule. Dicimus
autem et determinavimus in ethicis. Hic est tertia particula [illegible]
quod in ethicis determinatum est quod felicitas est usus virtu-
tis perfectus et operacio non ex suppositione sed simpliciter. Hoc est
summa [illegible] est [illegible] dicimus autem et declaravi
in ethicis si [illegible] illarum utilitas est. Hoc ideo dicit quod ethice
[illegible] magis [illegible] sunt [illegible] autem magis particulares
[illegible] non determinat [illegible]
[illegible] in ethicis determinat [illegible]
[illegible] esse [illegible] esse [illegible] super felicitatem
hic [illegible] determinatum est in primo ethicorum [illegible]
[illegible] ex suppositione [illegible]
ex suppositione vocat [illegible] ex suppositione [illegible] dicit esse
felicitatem in quibus non est sicut in voluptate et potestate
et gloria dignitatum. Simpliciter autem [illegible] ponit in hiis in quibus
[illegible] est sicut [illegible] dicit [illegible] quod [illegible]
[illegible] bona [illegible]

Dico autem ex suppositione. In hac particula [illegible] determinat
que sint ex suppositione felicitatis et que essentie et que ut dicit
quod simpliciter sunt ea que simpliciter bona sunt sicut [illegible]
Ex suppositione autem que necessaria sunt adiuncta sicut bona fortu-
ne sine quibus vita non potest esse humana. Et dicit exemplum in actioni-
bus sicut sunt vindicte et puniciones que sunt a virtute iustitie.
Alie autem sunt ad honores et habundancias de quibus sunt op-
time electiones quia hec sunt bona licet non simpliciter bona.
Alie autem scilicet sine puniciones mala sunt et eligibilius quidem
esset nullo talium indigere nec virum nec civitatem si esse posset
sed esse non potest propter malos. Electiones autem eorum qui sunt ad honores
et habundancias contrario se habent in illo quia ille licet non sint bonorum
simpliciter electiones tamen sunt bona eorum que sunt ad generationem
et preparationem bonorum simpliciter. Et hec est tota sententia. Continuatio
litere sic ordinatur. Dico autem ex suppositione scilicet esse talia
que ut necessaria scilicet sunt adiuncta que sicut dicit in primo ethicorum
organice sunt ad felicitatem. Simpliciter autem scilicet esse felicitatem
ex bene [illegible] sic secundum virtutem puta que circa iustas actio-
nes iustitie scilicet [illegible] est et [illegible] virtute et dicit exemplum. Sunt
supplicia puniciones a virtute quidem sunt sive scilicet ad
conservandum civitatem. Supplicia ad compescendum malos, puniciones
ad retribuendum mala commissis. Et necessaria autem scilicet sunt hec et
[illegible] hec est quia hec sunt secundum virtutem [illegible]
quia necessaria sunt eo quod sine huius [illegible] non vivit civitas
et hoc est quod [illegible] subdit. Eligibilius quidem scilicet nullo talium
indigere nec virum nec civitatem quia sic nullus esset malus
tamen tali suppositione scilicet posita quod mali sunt ista sunt bona.
Que ad honores et habundancias simpliciter sunt optime electio-
nes quia honores et habundantia bona sunt simpliciter et bona
ad aliud. Alterum autem puniciones scilicet supplicia quidem
mali cuiusdam electio est penes scilicet. Tales autem actiones ho-
noris et habundancie contrario scilicet sunt, contrario vero preparatio
vel scilicet bonorum sunt et generationes et hec bona licet sint ad
aliud. Utetur autem utique [illegible] In hac vero particula dicit
quod [illegible] bonus vir secundum virtutem utetur bene et prius for-
tune [illegible] paupertate egritudine et aliis [illegible] bene
est [illegible] est. Et est [illegible] honestus quem
[illegible] fortune. Et determinat est in ethicis secundum
morales secundum omnes quod [illegible] studiosus est cui bona sunt
que sunt secundum virtutem et que simpliciter bona sunt. Et ex hoc
palam est quod necessarium est quod usus bonorum fortune
necessarii sunt [illegible] studiosi et bonos [illegible]
bonus [illegible] simpliciter bonus optime [illegible] et sine
talibus non potest bene vivere. Et [illegible] homines [illegible]
usus bonorum habundancie et honoris [illegible] beatitudinis
sicut [illegible] magis [illegible]
vel [illegible] tamen sic [illegible]
[illegible] particula [illegible] Et est tota [illegible]
litera sic ordinatur. Utetur autem utique studiosus vir et
paupertate et egritudine et aliis prius fortunis [illegible]
est [illegible] pereunt [illegible] tenebris [illegible]
[illegible] caligo. Et quod [illegible] est [illegible]
est non [illegible] fortune scilicet et [illegible] determinatum
est secundum sermones morales scilicet in ethicis quod talis est qui
studiosus scilicet virtuosus cui propter virtutem bona sunt que
simpliciter bona et non propter fortunam et ultimus [illegible] palam autem

quod necesse scilicet est usus horum scilicet bonorum fortune studiosos et bo-
nos esse simpliciter [illegible] putant homines felicitatis cau-
sam [illegible] bonorum esse [illegible] non sic [illegible] simile sicut
et [illegible] pulchre [illegible] magis
[illegible] non [illegible] simile est [illegible]
Propter quod [illegible] septima [illegible] non est [illegible] omnibus [illegible]
sententia huius quod [illegible] politicus qui vult bene
ordinare civitatem [illegible] intendere qualiter [illegible] civitate
habundare bona fortune. Et est bona quorum fortuna domina
est quia [illegible] fortunam [illegible] bonorum [illegible] tamen non
dicimus quod civitas studiosa sit a fortuna [illegible] esse
[illegible] studiosa scilicet est civitas [illegible]
hoc quod est cives participantes politia studiosos esse omnes [illegible]
non [illegible] si omnes [illegible] sunt studiosi [illegible]
[illegible] studiosos esse [illegible]
scilicet participantes politia. Et est tota sententia [illegible] sic ordi-
natur. Propter quod [illegible] scilicet est [illegible] scilicet bona
simpliciter [illegible] legislatorem scilicet bona fortune [illegible]
[illegible] adiuvari optamus civitatis [illegible]
[illegible] quorum fortuna [illegible] scilicet [illegible] scilicet
[illegible] scilicet fortunam [illegible] bonorum studiosam autem esse
civitatem non adhuc fortune opus est [illegible]
[illegible] studiosa civitas est cives
participantes politia [illegible] studiosos esse [illegible] scilicet secundum nos
omnes [illegible] cives participant politia. Hoc [illegible] primo
scilicet qualiter vir fit studiosus [illegible] scilicet si omnes
[illegible] esse studiosos [illegible]
[illegible] singulare scilicet. [illegible] eligibilius est [illegible]
[illegible] bonos esse [illegible]
[illegible] bonos esse [illegible] et si boni sunt
in civitate [illegible] omnes singulariter sunt boni [illegible]
de civitate [illegible] At vero boni et studiosi fiunt [illegible]
[illegible] determinat [illegible] ad felicitatem
[illegible] statuta [illegible]
[illegible] consuetudinalibus [illegible]
[illegible] autem est [illegible] esse [illegible]
principia virtutis in nobis [illegible] et [illegible]
[illegible] virtutis in nobis [illegible] autem [illegible]
[illegible] boni [illegible] ad
bonum fine [illegible] est hominem [illegible] qui scilicet [illegible]
[illegible] non [illegible] secundum virtutem [illegible]
[illegible] homo [illegible] et [illegible]
[illegible] secundum [illegible] que est [illegible]
[illegible] que est [illegible] est [illegible]
in homine variatur secundum variationem [illegible]
[illegible] homines [illegible] secundum [illegible]
[illegible] secundum [illegible] consuetudinibus [illegible]
sicut dicit [illegible] bonum [illegible]
[illegible] est si bonus est [illegible] malus
[illegible] mutantur sive
in bonum sive in malum [illegible] de malo
[illegible] ad bonum [illegible] felicitas [illegible]
est ad felicitatem [illegible] naturam [illegible]
[illegible] quedam bona [illegible] et quedam
[illegible] Et est tota sententia [illegible]
[illegible] sic ordinatur. At vero boni et studiosi fiunt [illegible]

consequenter subdit que sunt illa circa autem que sunt [illegible] et dat rationem de singulis. Et nascimur enim primum [illegible] hominem ad humana scilicet animalem in natura secundum illam rationem quam ponit in corpore quod homo est animal natura disciplinae susceptibile et addit quod non aliorum aliquorum aliarum [illegible] scilicet ratione et hic dicit quod in [illegible] nec in quibus nulla scintilla viget rationis [illegible] est quod addit [illegible] agente ad [illegible] explanans subdit et supra [illegible] nascimur hominem animalem quendam secundum corpus quod corpus est organum anime [illegible] talem complexionem et animam secundum quam [illegible] obediat rationi et secundum actionem illuminationis talem rationis quod [illegible] inclinetur ad bona. Sicut enim dicit [illegible] inducentes omnium optimus est qui per se ipsum talis est qui autem per se ipsum talis non est [illegible] alium bonum in [illegible] a quo discat et quod invenit et hic bonus est ad minus [illegible] nec per se ipsum bonus est nec talis [illegible] alium [illegible] ponit [illegible] invalide est [illegible] hoc est [illegible] subdit quod quedam autem illa [illegible] est natura [illegible] supra et dat causam [illegible] nec in [illegible] et [illegible] subdit quod quedam enim alia scilicet sunt [illegible] ad [illegible] bonum et ad malum [illegible] autem ad melius et ad deterius supra mutantur et ponit distinctionem inter alia et hominem. Alia quidem animalia abhominem supra [illegible] quid [illegible] per se acta non agentia [illegible] quedam [illegible] et que sunt illa [illegible] ipsi [illegible] auditus et [illegible] habent [illegible] estimationem et memoriam. Illa enim magis inter alia disciplinabilia sunt homo autem [illegible] supra [illegible] non [illegible] alia alia et hic est quod [illegible] solus enim habet rationem supra [illegible] homo exemplis [illegible] [illegible] si autem debeat [illegible] et [illegible] ostendit per rationem [illegible] enim [illegible] naturam [illegible] rationem autem [illegible] persuaderi [illegible] melius [illegible] supra ab illis [illegible] et subdit quod quid [illegible] quales esse [illegible] facile [illegible] determinatum [illegible] magis scilicet in primo huius non [illegible] est quod homo [illegible] bestia deterior est. Reliquum [illegible] supra determinatum restat [illegible] disciplinae [illegible] quedam [illegible] hoc autem [illegible] alia audientes [illegible] scilicet prudentiam [illegible] est [illegible] qui sicut dicit [illegible] in [illegible] dixit virtutem nec [illegible] bonum esse [illegible] dei donum [illegible] de virtute [illegible] est de virtute [illegible] est.

Quoniam autem omnis politica civitas. In isto capitulo ultimo [illegible] determinat de principantibus [illegible] qui se habent ad felicitatem et habet duas partes. In prima ostendit [illegible] principantium ad subiectos [illegible] quam [illegible] inquirit [illegible] in primo [illegible] [illegible] in prima parte dicit quod omnis [illegible] est quod [illegible] si [illegible] principari et subici ut dicitur [illegible] ita ut modo principet unus et [illegible] alius [illegible] non habet necesse est variari disciplinam principantium et subiectorum et [illegible] ponit rationem [illegible] accipiens quod [illegible] eosdem [illegible] principari [illegible] illa est quod [illegible] pantes tantum [illegible] differe [illegible] subditos [illegible] et [illegible] ab hominibus [illegible] enim [illegible] et [illegible] sicut dicit in [illegible] de [illegible] virtutes [illegible] subditos [illegible] virtutes [illegible] ut scilicet principantes

[illegible] secundum corpus [illegible] excellentiam secundum corpus sicut [illegible] dicit de regibus Indie [illegible] corporis omnibus [illegible] et sicut dicit [illegible] dignum [illegible] tunc non est dubium quin melius sit tales semper principari [illegible] et alios semper subici. Si autem hoc non est sicut invenitur in hominibus [illegible] multas causas [illegible] non est dubium quod rationabile est quod illi qui essent [illegible] esse principes [illegible] principent [illegible] talibus est esse et politiam non potest diu stare [illegible] et dat rationem quod omnes [illegible] volentes [illegible] tenent eos subditos et impossibile est quod [illegible] sint impotentes [illegible] multitudinem [illegible] resistere et sic subdit movebunt seditionem et dissolvent politiam. Indubitatum autem est quod principantes oportet differre a subditis secundum virtutem [illegible] alio [illegible] quosdam principari et quosdam subici [illegible] natione [illegible] est tota [illegible] pars [illegible] rationem autem omnis politica [illegible] ex principantibus et subiectis [illegible] subdit quod [illegible] principantes et subiectos [illegible] eosdem [illegible] ponit rationem [illegible] disciplinam secundum [illegible] quod sicut alia est virtus [illegible] alia [illegible] ita necesse est aliud et aliud esse disciplinam [illegible] ponit rationem [illegible] fundatam. Si quidem [illegible] differentes [illegible] est principantes [illegible] quos deos et heroes [illegible] differre [illegible] secundum corpus [illegible] excellentiam [illegible] indubitata sit et manifesta excellentia principantium [illegible] subiectorum [illegible] melius [illegible] hos quidem principari hos autem subici [illegible] et [illegible] non [illegible] hoc est [illegible] non [illegible] supra est [illegible] est sicut [illegible] esse reges [illegible] differentes a subiectis [illegible] supra [illegible] multas causas [illegible] supra est [illegible] principari et [illegible] omnes possint principari [illegible] et subici [illegible] et dat rationem quod [illegible] supra est [illegible] similibus supra est [illegible] sint similes [illegible] esse debet [illegible] ad principandum et ponit rationem [illegible] supra est [illegible] politiam [illegible] ponit [illegible] iustum [illegible] est [illegible] iustum est et dat rationem quod talis politia non [illegible] subditos [illegible] omnes [illegible] principantes [illegible] [illegible] nullam esse [illegible] impotentes [illegible] politie principantes [illegible] valentiores [illegible] omnibus [illegible] impossibile est et ideo subdit [illegible] movebunt seditionem et dissolvent politiam [illegible] [illegible] principantes differre a subditis [illegible] est [illegible] legislatore [illegible] de hoc [illegible] principantes et subditos [illegible] et [illegible] legislatorem et hoc est [illegible] pars [illegible] est autem [illegible] solvit [illegible] sicut [illegible] principantes et subditos debent esse aliquo modo equales et aliquo modo [illegible] ad

inequales. ita scilicet equales etate aut inequales ut scilicet
iuvenes subiciantur et senes principentur et assignat
ex hoc duas utilitates convenientes. una est quia cum regerent
non indignantur iuvenes quod senes regant ex quo ipsi
principabuntur cum ad etatem maturam pervenerint. alia est quia
rationabile est quod nemo principetur nisi qui prius subiectus fuerit
dicit aliquis principari debeat ex hiis que passus est obe-
diendo discat qualiter sibi sit obediendum ab alio. precipue
cum talis subiectio non sit despotica vel servilis sed liberorum
propter quod dixit opera penes fines operum et in preceptis que
sunt ad felicitatem virtutis honestum est ministrare liberis iu-
venibus quia talia precepta sunt ad honestum. despotica ad
inhonestum quia ad servile. hoc est tota summa ut iuste civi-
tas sic ordinetur. Deinde cum autem prius dictum est inquirit scilicet
eundem liberum et subditum quomodo statuere. et dedit rationem
faciens eadem gratia humano scilicet hec quid melius super esse. sed
aut senis quorum hos quidem subici oportet iuvenes scilicet hos
autem principari senes scilicet. et ostendit utilitatem. Indignatur
autem nullus secundum etatem subditus neque putat esse valentior
quam scilicet ut subiciatur tali subiectione similiter. Deinde
hoc inducit aliam rationem aliter et sicut suscipere talem
honorem cum sortitus fuerit advenientem etatem. unde in iii
regum xii. Nemo eligit iuvenes duces quia non constat eos
esse sapientes et Roboam iii regum xii consilium
consilia iuvenum scidit regnum. hoc posito dissolvit quandam
questionem quod est ut eosdem principari et subici in re scilicet. Deinde est
autem ut alteros etate scilicet alteros. ita autem eosdem et alios
sed concludit ulterius quod disciplina est ut eandem necesse super
esse. est autem ut alteram esse sicut supra distinxit disci-
plina senum et regentium et disciplina iuvenum et sic
confirmat per antiqua dicta. futurum enim bene principari
dicunt [illegible] primum autem operere ut scilicet ex hiis que
passus est obediendo discat qualiter imperandum sit.
aliud. Deinde propter [illegible] dicit quod subdi esse de
spoticam et servile occurrit per distinctionem subiectionis
et hoc est. est autem principatus sicut in primis dictum est sermonibus
scilicet in primo huius [illegible] et quod principatus scilicet ad uti-
litatem domini. sed autem secundum illa super gratiam ad utilitatem
subditi. scilicet horum autem despoticus hunc. hoc est servile hunc
quod esse dicimus primum. scilicet hunc autem liberorum secundum scilicet
quod ut subiciatur propter se ipsum non propter aliud et assignat
rationem differunt enim quedam preceptorum non operibus
sed ratione operum. secundum quod aliquis gratia hoc est terminus
et ex hoc concludit propter quod multa esse scilicet de nostris
que videntur esse ministralia opera et iuvenibus
liberis scilicet de nostris iuvenibus honestum ministrare. et assignat
rationem ad honestum enim talia scilicet ministria ordinantur
et subdi ordinantur hoc ratio requirens. ad honestum enim
et non honestum non sic distinguunt actiones secundum se
ut nunc dictum est, sed cuius gratia. multe enim actiones sunt
se non sunt honeste sed ministrantur quod est relate
ad finem et cuius gratia honestatis. nam accipiunt se
ministria principum in comparatione ad honestatem sic ordina-
ta. Sicut scilicet dicit Gregorius servire deo regnare est.
[illegible] [illegible] cum civis et princeps virtutis iusto ca-
[illegible] determinat vero eundem omnem esse [illegible]

subiectam et postea principantem vel non. Deinde autem capitulo isto
totum inveniet propter[illegible] singularem per unam contrarium [illegible] virtutem
et dicendum operum quod eadem est virtus principantis et boni viri
[illegible] reprehendit pausaniam regem et alios reges lacones qui
politicam lacedemoniorum non ordinaverunt ad optimum secundum vir-
tutem et felicitatem sed ad superfluum [illegible] quia alios sibi subi-
cerent ibi. Deinde autem ut optime interea respondens eosdem quod
non ad optimum finem ordinaverunt politicam sed potius ad tirannidem
ibi adhuc autem lacedemonibus [illegible] prime pars est hec dicit
enim primo quod civis et principantis dicimus eandem virtutem et
optimi viri et sicut dictum in [illegible] est eundem oportet esse prius
subiectum et postea principantem secundum etatis [illegible] legislatori
considerandum est de hiis que sit optima virtus. hoc autem certa
non potest nisi fiat divisio in viribus anime secundum quas inest virtus esse (margin)
virtutis homini sunt rationales. rationale autem duplex est sicut
determinat circa finem ethicorum et hic vii enim dicit rationale quod
per se ipsum est rationale sicut intellectus practicus. aliud dicit rationa-
le non quia per se ipsum est secundum naturam sed [illegible] est obedibile
et ordinabile a ratione sicut concupiscibile et irascibile.
et sic in hiis quod melius et dignius est, et [illegible] id melius
et dignius est quod principium est ratio et id quod secundum se est ratio sic
ad melius et dignius propter quod necesse est quod virtus perficiens
rationem quod secundum se rationalis est et intellectus melior et dignior
sit quam virtus que perficit rationale quod participat aliqualiter
ratione similiter. divisio operum enim est vita hominis vacativa
qua quis vacat ad sapientiam et philosophiam sicut dicit ecclesiasticus xxx
viii. Deinde in memorat actum inducit sapientiam et illud [illegible] tempore
vacuitatis scribe sapientiam et quia in actibus humanis sollicitudo
de operibus necessariis que pertinent ad necessitatem vite hominis
et item quod quorum melius sit [illegible] et [illegible] sive vacati-
vus quia propter illud est sollicitudo in operibus nectis ut scilicet nec[illegible] he-
amus tempus vacationis. Deinde enim iure prime philosophie gratia
ad necessitatem et ad voluptatem carnalibus [illegible] gentium in
scolam intrare [illegible] est ut studeret sapientie ne aliqua
sollicitudo retraheret a studio et dicitur illa est in qua prima
philosophia. illud sed et illa dicit quia non queruntur causam nisi
gratia sui ipsius et non propter aliud aliud. Sicut liber [illegible] di-
cimus qui causa sui est et ex hoc videtur quod vacatio dignior
est quam occupatione sicut felicitas contemplativa dignior
est civili. Item in actibus hominum est bellum et pax et videtur
quod pax melior est bello et hoc idem dicit Augustinus et accipitur
communiter. Bellum enim dimittendum est alicuius et dicit pa[illegible]
bonum et [illegible] non dicitur bonum aliquid nisi simpliciter
querere bonum in bello quod est pax unde bellum [illegible] sicut
[illegible] et pax sicut propter bonum et [illegible] quod propter bonum melius
et dignius est quam [illegible] et [illegible] felicitas que summum bonum
est invenitur magis est in pace quam in bello. hoc est summa de
[illegible] in prima pars [illegible]. Deinde autem
[illegible] et principantis eandem virtutem dicimus et optimi viri
hoc enim declaratum est in quarto [illegible] et assumit quod
[illegible] capitulo declaratum est et hoc est [illegible] autem [illegible]
et prius et principantem posterius et ex hoc concludit quod
[illegible] legislatori considerandum qualiter boni viri fiant et
[illegible] admonitiones. hoc est per que studia et quid super
sit quod finis optime vite super est et hoc est quod hec dicta
est summum bonum vivere et subdit que hec quaerenda est

interioribus autem diuise animae sunt due partes anime. scilicet in sine ratione et cum ratione per diuisionem reparatur quartum quod iste rationem habens secundum se et rationem autem obediens. quae scilicet est pars rationalis anime et intellectiua habet autem. id est altera non habet quidem per se rationem. scilicet concupiscibilis obediens quae irascibilis et concupiscibilis secundum partes anime sensitiue ordinabiles quoniam ab ordine rationis et dicitur anime quia sensitiue et uegetatiue in homine potest esse et non anime. Et sola rationalis autem proprie est hominis et in his. ergo dicit quod homo est solus intellectualis si non ita est quod uegetatiue et sensitiue communis autem sit rationale diuisio hominis non est nisi vniuersa habet nulla et multas actiones conformata quod est etiam omnia quae sumantur in principio. C posita ista diuisione anime ponit de uirtutibus earum et in ordine earum. principium quod est magis sit aptum et hoc est quod scilicet prius dicimus in utraque harum ... quas uir bonus dicitur aliqualiter et hoc est quod sicut dicitur in primo ethicorum uirtus sit medium in passionibus et operationibus et est in bono et operatio et est quod illas uirtutes. scilicet partis anime in quaqua magis superiores quod sit et optima diuidentibus quidem sicut ut nos dicimus non inniciamur superiore est quam animam et subditas rationem generalem scilicet non quod actus inclusus gradu est et hic per hec indicando et secundum nominum sillogismi ... rationis in uniuersali quae secundum artem superius fuit in hiis quod sub ratione et hoc est id quod ars imitatur naturam et determinat quod et illud melius quod superius est. Quoniam rationem habet prius quam id quod id est rationale quod ratio obedibile est et data tali diuisione subiunctum dicimus prius adiuncte diuisum est autem. scilicet rationale duplex. secundum modum quo consueuimus diuidere rationem. scilicet et determinat quoniam hoc quod non practicum est operatiua hoc et speculatiua et hoc determinata sunt in sexto ethicorum practica non enim accipit aliud nisi aliud et accepit hoc quod ipsum inter et coniuncta consiliatiua et adeptationes ut id dicatur in quarto de animalibus et manus est organum intellectus practici in homine et ideo manus non est organum organorum sicut intellectus potest ... anime C dum sit potentius separatur eas secundum dignitatem ostendens quod melius est eorum et in natura superius est et minus primum rationale scilicet diuisa. scilicet esse inactiua scilicet a speculatiuam et actiones illarum scilicet du arum partium proportionaliter dicimus habere ipsas scilicet potentias et determinat quoniam et est in meliori parte scilicet quae est speculatiua eligibiliores esse potentias semper autem omnibus aut duabus partibus scilicet rationis et ponit rationem semper uniusque eligibile hoc maxime superius est quo sortiri est summum id est quo potest pertingere summum sicut summa hominis secundum speculatiuam intellectus theorice optima quod potest sortiri quod non omni est sortiri contemplationem capere et illos eligere melius ad potest per quae in actiua uita C posita ista diuisione per partes anime ratione quod summum bonum est in speculatione ponit aliam diuisionem uite humane et hoc est diuisa est autem et tota uita in negotium et uacationem et dicit non uacatio actiua uita quae sunt dicitur ad uiuendum. Sollicita es et turbaris erga plurima. uacatio autem dicitur contemplatiua uite contemplatione de quo ostendit ad eugenium huius et ... uacatio nulla uiuere oportet dare nunc uitam quod est uidere diuisionem et bellum et pacem et bellum est inactiua et pax contemplatiua et similiter supponit circa agibilia ad actiua scilicet pracienda hoc quod et necessaria et inutilia quod tenet ad necessitatem uite superius diuidunt hoc autem inutilia id est simpliciter bona sicut sunt uirtutes et felicitas et hoc est quod illas contemplatiue necessarium eandem electionem earum et partibus anime et actionibus ipsarum et ponit rationem bellum quidem non pacis superius sit non uacationem autem negotium gratia necessariorum autem et utilia bonorum propter superius quod sunt propter non bona nulli gratia sunt sed aliorum appetuntur

et hoc est contra multos ... qui theologiam et philosophiam ... conuertentes dicunt ad uitam inualidam esse et eligunt studere in causis ... sed et philosophus in primo primae philosophiae ubi sunt ... et primam philosophiam quae uocatur diuinam dicit sic ... quod omnes ... diuina ... autem nulla eo quod studium ... directe beatitudinis est aliarum autem studia ad actionem pertinent. C et omnibus huius concludit quod debet politicus dare leges ad omnia hoc debet respicere in ordine ad ... et est ad ... quod qui instituunt politias leges ... et explanat quo modo ad omnia et secundum partes anime et secundum actiones ipsarum et sub die ... magis autem ad meliora et fines quae debet precipue debet intendere legis lator. et hoc est eodem autem modo et circa uitas et rerum diuisiones exprimit rationem quoniam posse uacare quod illa sunt fines aliorum pax belli et uacatio negotii et subdit debetis similiter et ... utilia agere superius autem magis autem bona id est propter bona quae illa sunt fines utilium et ex hiis concludit quod ad has intentiones bonorum scilicet propter et pacem et uacationem et pueros adhuc existentes erudiendos et alias etates quecumque indigent eruditione secundum ... C Nunc non uidetur optime hic incipit ... arguit quosdam qui non sic ordinauerunt politias ... laudauerunt politiam lacedemoniorum quae non fuit ordinata ad optimum finem quia ordinauit leges ad uirtutem et eruditionem sed ad bellum ... alius ... determinauit ... laudauit lacedemoniorum politiam eo quod exercitati ad bella multis preerant ... ... est multo successu euenientium quibus palam sit quod ... nullus dominatur ... non leges latorum eorum qui tales leges posuerunt modo bene reputantur ... rationabilia ... redargui ... de ipso principaliter non bene direxerit quod ... uita quod sunt homines exercitati in bello et ... adhuc ridiculum est quod ... esse felicitas in quibus ... principatur ... alterius ... melior ... principari ... ponere felicem ... ridiculum est ... sic ... autem ... optime ... id est de ... et legis latorum ... modo ... ad optimum finem ... ordinasse ... politiam superius ... ad uirtutem leges in eruditionem ... declinauerunt ad ... esse utiles ... et potentiam ad ... aliorum similiter autem ... superius sunt ... eandem ... quoniam ... laudauerunt lacedemoniorum politiam laudare legis latorem ... in quo ... omnia ad imperare et ad bellum ... lacedemonii ... sunt ... redargui ... plurimi ... multis dominari ... successum ... multas dominantes ... legis latores ... lacedemoniorum ... exercitati sunt ad ... multas ... tyrannorum est tyrannus ... politia sic ... rationem ... exercitauit ... adhuc

ment lacedemoniis principatus non feliciter quod supra etc.
sunt nec legislator thymus supra sicut ethici quod tales leges
edidit adhuc autem hoc ridiculum supra est permanentes in
legibus ipsius legislatoris scilicet ex nullo impediti ne uterentur
legibus abiecisse vivere bene hoc dicit quia tyrannice vivere
est pessime vivere non recte autem existimat neque de principatu
et dicit quomodo quod oportet indu honorare legislatorem
eorum et despotice id est similes principatui. hoc enim non est honor
sed decretum et hoc est quod sequitur liberorum enim principatus melior
cum virtute supra est. Manifestum autem non quod hoc oportet civitatem
Hic incipit tertia pars istius x capituli in qua ostendit quod ex
igitur adhoc quod civitas sit felix et dicit quod primum est quod
non oportet aliquos intendere felices quod possunt vicinos subicere et
hoc alium cedat in magnum nocumentum quod posset intendere debellare
alios per virtutem posse principari propriae civitati. et hoc vult
declarare particulares lacedemonii qui desiderabat per
quam pausaniam regem qui cum honore vivit quod vellet
subicere et propter eum secundum virtutem dominari non potuit ta
men quod regnum quod impositi legislativa potuisset felices et commune
est conducit nulla politica nec ulla ratio quod possit alios legis
lator eligat et legislator tradit maioribus hominibus quod secundum
virtutem eligere et possidere et hoc est primum quod debet tradere
legislator in propria civitate. Et adhuc idem inducit aliam
rationem quod ad [illegible] studium non oportet esse hoc quod quia hoc est
multa bella ut similiter [illegible] indignos quam possunt incipi per
non sunt alius debent intendere ut videntur [illegible]
sed utilitatis subditorum et non sed abiecimus et non despotice sic
debent tradere quod non despotizare id est dominari despotizare
dignus sunt et non liberis et civibus illi autem sunt de quibus
prius dictum est quod principatum sed super servos dominari quod nullam
habent propriam virtutem sed virtute eorum est ut domino obedientes
adhuc et inducit aliam rationem quod est extra civitatibus et etiam
hoc quod in tali quod nulla est felicitas nisi enim civitates per bella sal
vare sunt a ab inimicis et posset possidere obtinendo principatum cum
Remittunt — remittunt sunt quod in pace manentes rubiginem unitorum et
habent sicut ferrum secundum etatem [illegible] quod est docenda quod possunt
legislativa non potest esse felicitas. Infra parte plane et hoc quod finis
est bonum viri et commune civitatis quod optima politia est quam est
secundum suam optimum viri et hoc est virtus optimus enim inter omnia
alia dirigit ad virtutem et hoc incipit illud. Manifestum autem esse sunt
esse vult. Secunda parte ponit parte tota dicta est licet sic ordinatur.
Adhuc autem non quod hoc oportet civitatem felicem putare et legislatorem
laudare quia populos potuit ad principari super vicinos hoc
enim magnum habet nocumentum illi qui scilicet dilatavit per se
civitatem regeneret unde prologus [illegible] cum eorum [illegible]
sua ubi industriam quam iniquum est. et sic pastor debilis quam
multas ovibus et apud id est thimo [illegible] vel domum sive pecore
nescit esse rei quoniam diligentia adhibebit et hoc est quod
inducit propterea. Palam enim quod civium potentia id est potentia
sue civitatis hoc temperando supra est per regnum ut scilicet per regnum esse
posse propter eum principari super. scilicet et sic particulares
lacedemonii de suo quod accusans lacedemones pausa
niam regem et dicit in quo et quod habuit cum honorem
ut scilicet alius principaretur et propter eum principari non potuit. Et
hic concludit conclusionem neque talis regnum et commune politia
nulla nec politica neque vera est et adhuc inducit aliam rationem
hoc enim optima supra est politia et legislator et commune legislatorem

efficere oportet hoc scilicet ut primo aliis intendat et propria aliis in aliis ho
minum id quod homini homines enim est secundum virtutem vivere perfectam
alius ut dicit quod non est homini hoc secundum naturam superius equalitatem
velle possidere et inducit adhuc etiam rationem et quod ad bellatorum studium non
hic quod oportet meditari ut similiter subitant indignos sed ut quod primo
non sunt alius dominum ut videntur propria sed utilitatem subditorum
sed non quod despotice id est quod sunt subiectionis servari supra legis
latoris intendere despotizare id est dominari debet dignus sunt
et illi sunt quod principari sunt sunt. et nullam propriam habent virtutem. Et
adhuc inducit aliam rationem propterea igitur autem oportet legislatorem magis
studere quod ordinet secundum virtutem scilicet et pacis tempore ea que
sunt bellicis quae enim sed plurima attestantur conclusis propter optime
sunt et salvo quoniam acquisitiva plurime enim civitatum bellicosorum
quaedam salvantur ab inimicis scilicet possunt et obtinuit principatum peri
mentiones et dicit rationem rubiginem enim habent sicut ferrum pacem ducentes
id est quod sunt in pace consumuntur rubigine unitorum et hoc est quod induc
causa causam supra est legis latoris non erudientis posse vacare secundum
ad virtutem et hoc incipit tertia est prima pars. Quoniam autem idem finis vi
detur esse pro omnibus quod ubi felicitas est in virtute propter quod civitatis
communiter sunt finem necesse est esse optimo viro et optime politie
ex hoc enim concludit quod quia finis est vite sic sepe dictum est naturalium
bonorum sicut pax belli et vacatio non vacationis sic rubigi
nem non debeat sustinere civitas quod debet studere virtuti et illis
maxime quae ad vacationem opus est et non vacatione. Nulla autem
quibus vacare virtutem multa necessariorum exiguntur et hoc est tota
secunda se partis licet sic ordinatur. Quoniam autem idem finis esse videtur
et communis supra civitatibus et singulariter hominibus item consequens ex hoc et
id est eundem terminum animi id est finem necesse esse supra est optimo
viro et optime politie manifestum est supra. Et oportet ad felicitatem
scilicet easque ad vacationem virtutes existere et ponit rationem ex
fine finis enim sic dictum est sepe pax quidem belli vacatio autem
non vacationis utiles autem virtutes id est de numero virtutum adua
cationem et deductionem sunt deductionem vocat relevationem
sedentis quae est in otio quarum scilicet virtutum in vacatione est opus
et quarum in non vacatione autem scilicet negotia civitatis aguntur et ponit
rationem oportet enim multa necessariorum existere ut deinceps vacare id est
vacare possit et illa necessariorum assignando non potest esse in vacatione
sed in non vacando in negotiis utilibus et hinc concludit propter quod
esse temperantiam civitatem convenit et fortem et perseverantem tolerantem
scilicet et probat hoc per proverbium secundum proverbium enim non est servis vacatio
et intelligit de servis illis de quibus dictum est xxxiii quod servus po
natur maior ne rebellat et propter dicit quod fortitudo necessaria est et perse
verantia dicitur quod nusquam servis adversus qui fortitudinem non habent
et hoc est causa non possunt exsultare timiditate scilicet pertinaciam
nullius sunt praedationem sunt et sic nullius et non felices et propter quod
dicit inde quod forte etiam fortitudine moris tali salute est
generatio et sic concludit quod virtutes ad felicitatem civitatis
sunt necessarie et hoc est fortitudine quidem et perseverantia opus
est ad non vacationem et incipit continuatur secunda pars. Philosophia autem ad
vacationem. Infra hic tertia parte dicit quod sicut felicitas civilis est
in operatio virtutis et virtutum actibus qui sunt in non vaca
do ita felicitas est contemplativa est [illegible] philosophie et
similiter hoc secundum dictum poetarum et concludit ex omnibus his quod tales multa
indigent iustitia et multa temperantia qui optime videntur agere
et omnibus frui beatis hoc est tota secunda parte partis licet littera
et sic ordinandi. Philosophia autem ad vacationem supra ordinatur et
vocat philosophiam contemplativam felicitatem quam sic dicitur in x ethicorum est

Remittunt

in vacatione contemplationis theoreumata id est contemplativa autem in-
tia multis quibus super exiguntur et ponit primo dictam [illegible]
et vacantibus et ponit primo bellum quidem enim cogit iustos
esse et temperate agere hoc enim solum bellum virtute [illegible]
reputabat quod exigebat ad virtutem fruitio autem bone for-
tune et vacare cum pace iniuriatores facit magis et causa
est quia homines in otio fruentes divitiis iniuriatores
efficiuntur et insolescunt cum nullo freno virtutis retine-
antur. Ex hoc concludit Multa quidem indigent iustitia et multa
temperantia qui optime videntur agere et omnibus beatis fruuntur
et inducunt poetarum dictum ad hoc velut si qui sunt ut poete in
beatorum insulis maxime enim hi indigebunt philosophia id est felici-
tate contemplativa et temperantia et iustitia quia felicitatem consti-
tuendam ponit quanto enim magis vacant in abundantia talium
bonorum beatitudinis scilicet tanto magis indigent freno virtutis
ne insolescant et iniuriantur etiam pace. Quod quidem
igitur futura. In parte ista aliud dicit nisi quod propositum concludit
ex omnibus precedentibus et hoc est prima littera quod dicit quod civitatem
que futura est felicitati oportet hiis virtutibus participare que
dicte sunt cum turpe sit non uti bonis illis et adhuc magis
turpe non posse in talibus bonis in vacando et hoc est prima littera
que prius sic ordinatur Quod quidem igitur futuram felicitatem et
studiosam futuram civitatem oportet hiis virtutibus participare
manifestum et ponit rationem cum enim sit turpe non posse uti bonis
adhuc autem magis. Supple sit sic turpe non posse in vacando
uti et supple videlicet non posse esse bonus bonis hiis virtutibus
civitatem quod oportet hiis virtutibus participare. Sed non vacantes
quidem. In ista parte excludit dictum vel Lacedemoniorum de
vacantibus et in vacantibus. Illi enim dicunt quod bellantes viri boni
qui in pace bellant vacantes autem viri mali quod servi et ab
aliis coguntur ad serviendum et excludit quod propter hoc non sunt vir-
tutes propter bellum. Sicut Lacedemoniorum civitas et ostendit dictum Lace-
demoniorum ad alios et dicit quod non est in hoc differentia quod Lacedemonii
putaverunt quod maxime beatorum non acquirant virtute sicut et
alii. Sed in hoc erat differentia quod Lacedemonii putabant acquiri
quadam virtute scilicet fortitudine. Illi vero putabant acqui-
maxime bonorum per hanc et per alias virtutes. Iustitiam ponit rationem
quia maiora bona sunt bona virtutis quam belli et quia fruitio
belli bonorum beatitudinis autem est fruitio virtutum autem
ipsarum et hoc manifestum est ex hiis dictis hoc est prima littera prius
litera sic ordinatur. Sed non vacantes quidem sed bellantes indi-
bonos per se autem vacantes et vacantes similes super indi propter quod oportet
non sicut Lacedemoniorum civitas virtutem studere sed et forti-
tudini et ponit rationem Illi quidem enim Lacedemonii scilicet non hoc
differunt ab aliis in hoc putare eadem alias maxime bonorum
scilicet non differunt in hoc ab aliis quod non putent quod maxime bonorum non con-
gaudent virtute sed in hoc differunt quod dicunt maxime bonorum contingere per quandam
virtutem fortitudinem scilicet Cum proportione aliud quamlibet est enim autem
maiora bona quam que belli hec scilicet virtutum bona et fruitionem
horum maxime. Scilicet bonorum autem eam quidem virtutum super erit et
quod propter ipsam virtutem scilicet est fruitio talium bonorum manifestum super est
[illegible] talia autem et que erit. [illegible] Secundus
hic utique spectandum. In isto autem determinat qualiter
et quibus traditur quod deliberat sunt prius inter priores maxime prima
quod ex proemio primitur ea quibus venitur ad felicem vitam que
sicut dictum est tria sunt scilicet natura et consuetudo. In ista quedam dicta

corpore consuetudine. Adhuc oportet consuescere hominem ut per consuetudinem
se habeat ex dictis medicorum et physicorum et incipit hic autem que
est. In prima dicit quod si aliqui percipiant naturam quomodo dictum est quod
omnino inabiles sint ad felicem vitam et preduces ad vitam quod
melius est privare ab hoc fruitione quod melius est talem
non esse quam esse ut dictum est. Si autem aliquibus fiant. In prima
parte duo sunt primo enim primittit quod duo exiguntur ad hoc quod
quis veniat per eam in vitam et felicem. Secundo quod natura primo est in
ea determinat tempus generationis quo ad optimum statum non
producta in esse potest perfici. Et est hoc est autem invenimus vel
unumquodque primo palam est hoc prima in primo intentione primittit
scilicet quod spectandum est qualiter quis veniat ad felicem vitam et dicit
quod ea que determinata sunt iam scilicet natura et consuetudo quod cum hoc
consonat et propter illa tria deveniunt ad felicem vitam. Ordo enim
est inter illa quia enim quis sortitur naturam bonam consuetudinem
abducitur ad mala. Et oportet ista ad finem ordinare similiter
in homine ratio est et intellectus unum naturam et consuetudinem oportet ordi-
nare ad melius Sicut autem in homine duo sunt corpus
et anima et corpus generatione est ante animam quod est iam organi-
zato infunditur anima. Ita due partes sunt in anima quarum una
est sensualis appetitus altera autem est intellectus et una scilicet sensu-
alis appetitus magis naturalis prius existit. Intellectus autem secundum actum
perfectus non statim quam corpus est ante animam generatione corpus
legislatorem intendere et ordinare ut quales corpore optima na-
scantur et quo coniugio maris et femine et deinde intendere
qualiter dicta optima nascantur ut optime perficiantur secundum
melius. Ostendit in partem qua etate maris et femine coniugantur
ad optimam generationem filiorum quod autem hic non potest similiter
duo tempore inter ultimum et ultimum et primum terminum etatis
medium tempus illud inquirendum est quo maris et femine con-
iunguntur similiter autem generationem quo ad potentiam in viro est
lxx annorum tunc enim deficit virtus generativa in viro femine
autem usque l tunc enim incipiunt desinere mulieres et intercedunt
stipendia in mulieribus medium autem tempus quod aptum est coniunctionis
maris et femine est xviii annorum et viri circa xxxvii
vel circa hoc et ratio est quia si autem coniungant discordia in
senectute multa habebit displicentiam viri et hoc non expedit
generationem femina autem est circa tredecim circa virum et iterum circa
et anteriorem que est corporum imperfectorum cum scilicet nec nubilia
dicta sunt ad debitam quantitatem et viri coadunati
iii est mulierum primum est ad generationem et quia priores sic nati et
corporis sibi deficit propter defectum parentum et hoc quidem probat per signum
quia in quibuscumque civitatibus locantur iuvenes et iuveniles
coniugi ea imperfecta contingunt unum est quod plurimum nasci-
tur corporibus et imperfecti. Secundum est quod iuveniles assuete ad
coitum ante tempus naturale efficiuntur lascive intempe-
rate diligentes et appetentes. Tertium est quod femine parientes
in partu et moriuntur et naturalis senectutis non possunt alimonia-
lis et diligentia nutritionis. Propter quod hic dicit quod certum
determinatur hic tempus maris et femine et narrat de oraculo
Appollinis quod Appollo solus inter deos dabat vitam sapien-
tie et ordine et circa vitam hominis hoc est totum prima primo palam
quod littera plenissime hic dicit et sic ordinanda est. Ille
autem et que erit hoc est quod homo pervenit ad felicem
vitam utique speculandum est super et primittit ea que dicta
sunt ad hoc dicimus utique plus impedimentum scilicet ea quod natura

et consuetudine et ratione opus est ad hoc. scilicet horum autem utrumque
quales quidem oportet quosdam prima esse determinatum est prius
in VII. scilicet supponere ubi dicit quales secundum naturam sunt civi-
les et climatibus habitantes ex longitudine et latitudine
civitatum. Reliquum autem considerare supple restat utrum
instruendi supple sunt. Ratione prius vel consuetudine hoc est
nam ratione et consuetudine oportet ad invicem consonare con-
sonantia optima et similiter veritate huius consolationis
contingit enim peccare et ratione ab optima suppositione et ideo
quod in optima electione horum et intellectionis talis est et
hoc patet quia si non volumus considerationem imponere necessariam
sicut philosophus dicit in centilogio quod sapiens homo dominatur
astris et intellectus intellectui. tertia in propria dicit quod sapiens
homo iuvat circulum celeste sicut agricola iuvat ara-
tionem et seminationem et ex hoc similiter concludens manifestum
itaque hoc in primo sicut in aliis quoniam generatio a principio est
et finis ab aliquo principio alterius finis et quid sic hoc dicit manifestum
totaliter subditus. Ad autem nobis scilicet hominibus et intellectus ratio fi-
nis est supple quia ad rationem et intellectum ordinatur tota natura
vita hominis et a fine accipit totum ordinem enim horum que
ad finem ordinantur et hoc est quod concludit quia scilicet patet quod ad hoc
et cetera. scilicet et intellectum et generationem et consuetudinem inducit
oportet preparare et ordinare qualiter generatio ad hoc operatur. Deinde sicut
corpus et anima duo sunt ex quibus scilicet constituitur homo ita
et anime videmus duas partes et ordine quasi constitutionale
et rationem habentem et habitus horum scilicet partium duos secundum numerum
quorum hic quidem habitus scilicet est appetitus hic quidem alter
scilicet est intellectus. Sicut autem corpus prius generatione supple est
quam anima ita et irrationabile in partibus anime supple quam
rationale. hoc secundum actum scilicet ex tempore quia hec simul habeat in potentia
rationem et appetitum eius non habet perfectum rationem secundum principium
etiam sicut autem appetitus et hoc est manifestum autem et hoc animi
scilicet et voluntas animi vocat irascibilem voluntatem
et concupiscibilem et hoc est quod subdit adhuc et concupiscentia
et cetera. habent mox nati existunt pueri secundum actum. Ratiocina-
tio autem et intellectus procedentibus supple tempore natura sunt
in eis scilicet tempore in etate et ideo hoc dicit in principio eadem quod secundum
prudentiam de qua intellectus in est annis et temporibus
et ideo ipse dicit primo capitulo II de homine quod nisi cum
de tempore sunt nullum habet intellectum adeptum et
agentem in potentiam. quia licet habeat potentiam non secundum actum non habet
nisi per ipsas. Ex hiis concludit ulterius quod legislator qui
curat de vita hominis prius debet ordinare vitam secundum
corpus quam secundum animam et hoc est. patet quod primo quidem corporis curam
necessarium est esse priorem quam eam que anime. Deinde eam
vero eam que appetitus gratia intellectus eam que est appeti-
tus huius autem corporis que anime debet curare eam curam anime
quam appetitus vel intellectus cum ratione prior sit prior esse-
ntia quam autem appetitus vel intellectus. Ex hiis concludit
Siquidem a principio legislatorem videre oportet qualiter corpora
optime fiant eorum scilicet puerorum que educantur. Primo quidem
curandum est de coniugio quia a coniugibus principia eorum habent
causam et subdit quod primo considerandum est utrum quando scilicet oportet
quosdam ex eis nuptiales collocationes et de cetera
et quales esse debeant secundum etatem et hoc est oportet
attendere legislatorem de hanc collocationem coniugii scilicet aspiciendo
ad ipsos contrahentes scilicet et ad tempus vivendi etiam ut conve-
niant etatibus ad idem tempus generationis et non discordent potentie
generandi scilicet et similiter quomodo hoc quidem scilicet masculus adhuc
potente generare hac autem femina non potente aut hac scilicet
femina potente generare scilicet viro autem non supple potente gene-
rare et ideo qualiter hoc nocet. Hec tales enim generantur
hec enim faciunt et dissensiones ad invicem et dubitationes via
et impedimenta matrimonii secundum iura est de frigidis et ma-
leficiatis et similiter quid possit considerandum. Deinde supple considerandum est
de et cetera. id est ad puerorum successionem ut scilicet pueri etatibus parentum
gibus possint succedere et dat rationem quia enim nimis subintelliguntur
priores etatibus parentum propter maturas etates parentum et dat
rationem dicens perfecti enim supple hoc dicitur et explanat quoniam
Senioribus quidem enim que a parentibus hoc est si deficiant qui
de fine perfecti est gratia que a parentibus sicut primus prius
quam autem a parentibus auxilium prius et supple sine perfecti et cetera.
Subdit quid adhuc plus considerandum est non valde prope esse
oportet supple invicem marem et feminam hoc marem et feminam
et ponit rationem multa enim habent displicentiam qui invicem
in etate antiquior nobis feminam vel quia coetanei sunt
et et adhuc aliud nocumentum verecundiaque invicem
inter talibus tamquam coetaneis et hoc non expedit uxo-
rem debet esse verecunda coram marito et et ponit ad
nocumentum in dispensatione domus et de dispensatione
scilicet primus querulosus quia propinquus in etate quia cum ma-
rito debeat dispensare domum ut propter quid propter etate pre-
de feminam ut sapiens et si aliter fiet querele surgunt
et et hoc ponit adhuc aliam rationem adhuc autem nimis in-
preceptis hoc dicemus de principio scilicet generationis quam
corpora natorum existant legislatoris voluntate. Dicit enim
amicus quod in generatione gutta viri virtus ingreditur gutta
femine sicut anima movet digerens et formans et distinguens
corpus et membra unde nisi maturius sit et maioris
maioris virtutis quam femine generabuntur deficientes et non vir-
tuosi corpore et non ad voluntatem legislatoris. Et ex hiis
concludit quod omnis cure que de hiis sunt omnis sub una
cura scilicet temporis coniunctionis maris et femine et id ponit
debet accipere et hoc est. Terminatur autem determinatus est finis generationis
hoc est in quo debeat vir generativa et similiter ille
ut ad plurimum est dicit. scilicet in pluribus viris lxx annorum
ultimum scilicet terminus in quo supple deficit vir generativa
virtus. L autem mulieribus in quo scilicet debeat mulier concepta
in feminis oportet principium coniunctionis supple accipere secundum
etates et tempora hec. accipere secundum media scilicet distante
scilicet ab ultimo tempore in quo debeat vir generativa ab
aliquo distantie ad quod medium oportet intendere principium
coniunctionis. scilicet secundum etates propinquam. supple vir vir affirma-
tivus et dat rationem subdens est enim iuniorum coitus ad
filiorum ad generationem puerorum et hic subdit rationem invenimus enim
a sulis imperfecta sunt supple invenimus et secundum paulo in-
venimus et feminelle invenimus scilicet feminas corpore magis
scilicet imperfecte et parve secundum formam et hoc est id quod sicut dixit
alius in XVI. de animalibus femina est mas occasionatus. Et
in primo femine ad semine dando generatio passiva propter determi-
nata quia hec est in omnibus aliis inferre quod necessario hoc
principium et inhonoribus accidere et ad hoc ponit II argumentum

a signo arietis autem supra est et hoc est in quibus talis .i. circa ... letantur iuvenes et iuventute impleti et primo corporibus super ... fere et adhuc ponit rationem aliud nocumentum ... adhuc autem aut in pectoribus .i. in pectore quando dolent magis quam super ... ne possint et primum pectoris et subditur de oraculo quod apud hoc ... Apollinis propter quod vocatum quidam aquae fieri fuisse propter tale ... carum pectoribus nobilibus .i. tamquam ... propter nube magis magis ... et non ad fructum ... iuvenculae ... et rationem ... de aliis ... iuvencule adhuc non ... ne est ... digestionis quod ... cor et maxime facit cor ... puella ... aliud nocumentum adhuc autem et ... expedit ... senioribus .i. maioribus secundum etatem et hoc est ... iuvencule que ... coitibus autem tempore ... ex visu coitus ... ad delectationem coitus ... sicut dicit ... de aliis quod iuvencule ... magis temperantie de ... delectationis ... et adiungit ... nocumentum ex ... masculorum et masculorum coitus ... ad augmentum deficit ... corpore ... crescente ... contra et dat rationem ... corpus determinat super est et non excedit ... est ut dicit ... est in ... et virtute et subditur ... huc propter ... quod erat ... etate xviii annorum ... puellas .s. ... xxviii ... plus vel minus et dat ... in tantum ... corporibus ... et augmentare ... et feminae ... et ad ... puerorum ... conceptionis ... et adiungit aliam ... adhuc ... puerorum ... quod super ... inchoantes ... .s. temporibus ... .i. sine ... sive ... si ... mox ... resolutas .i. ... temporibus resolutis ... etate ad ... lx annorum tunc ... coitus sine ... desiccata est ... siccitas ... frigiditas ... generationis ... ponit epilogum ... De eo quid ... augmentum ... est.

Huic autem que de ... hic incipit sua pars et tangit ... temperantiam ... ad tempus anni et quantum ad flatus ventorum salubrius ... concipiunt ... ad ... dicit ... In ista autem parte determinat dispositionem corporum ad ... ad quod nutriunt debent ... ut meliores et fortiores generent natos et incipit ... Similiter autem oportet ... quod oportet medicos et physicos ... quod ... melior sit ... quod illi de complexione et de ... .i. de ventis melius iudicant ... illorum melior est ... in hyeme quam in estate et flante borea ... quam flantibus australibus ventis et ... est ... .i. in hyeme propter frigus ... calida sunt ... et matura ... ad sanitatem et ... .i. bonum dispositionem ... propter calorem ... corpus ... et ... sive ... torpentia et debilia se ... ad ... in australibus flatibus cum calidi sunt et humidi ... calore ...

et sic ... tarda et debilis ... sunt languentia et destituta et male ... et ad sanitatem ... dicit quod ... bonum ... et utile ad ... generationem ... sicut ... non ... laboris sicut ad ... qualis labor ... fortitudinem dissolvit ... membrorum ... quibus ... non ... laboris ... qui sic dicit ... ad ... corporum et tamen non dissolvit robur membrorum ... debet esse ... laboriosi ... hoc est ... primus ... sic ordinatur. Huic autem que de generatione temporibus ... antiqui utuntur ... determinaverunt super quod generationis ... qualiter hyeme ... debet ... hanc .i. ... ad filiorum ... ipsos .s. ... speculari ad puerorum procreationem .i. ... medicos dicit ... ponit rationem media ... dicit ... .i. quibus temporibus coitus magis ... physici ... est ventus ... dicit ... quid dicit boreales .s. ventos ... magis ... et ... est ... de exercitiis que meliora sunt ad laudabilem ... est qualibus autem quibusdam corporibus ... .s. magna utilitas ... qui generant ... .i. ... quid magis ... super est ... de ... philosophia ... secundum quem primo scripsit Pythagoras qui scripsit ... libri ... modo ... et ... quibus ... corporum ... et modulationes ... qualiter ... in studio ut ... et non ... et in ... vocatur ... liber de disciplina in quo ... qui sub nomine ... ad nos non pervenit ... sub nomine Pythagore ... ad illa ... sic ... est ... et hoc est ... super est ... et subditur quod ... labor non ... qui ad ... super est ad ... sed ad ... ad sanitatem ... procreationem ... qui curis indigent et male ... valde hoc est qui male ... laborantes et curis indigent ... omnes isti labores ... sunt et resolvunt humidum membrorum quod ... est ... determinat quod labores sunt boni et utiles ... medium horum laborum ... quod subditur ... labores ... hoc est ... laborantis ... determinat quos labores ... labores non violentos ... ad ... .i. ... exercitium ... non ad ... labore ... fortem ... dicit ... ad ... solum ... ad ... qui non ... [illegible] ... laboribus non ... mechanicas vel mechanicis ...

Similiter autem ... hic incipit sua pars ... [illegible] ... ad ... quod ... [illegible] ... est ... [illegible] ... nimis ... [illegible] ... torpentes ...

detrimentum

subtili cibo utentes et ideo est quod desidia corporalibus in spissantur spiritus et fiunt et vitales et animales cibo autem subtili utentes totum cibum deducunt in nutrimentum membrorum et nichil vel parum remanet in eis de superfluo quod ex re digestionis quod desiderat et ordinari possit in semen generationis. Propter hoc dicens iter eis generatio dicit eam quod talis est determinavit legislator. Ire scilicet cottidie et vigilant aliquod ire sanctum ad hono rem deorum vel deorum qui dant honorem generationis et dicit quod contrario est de generatione intellectus et generationis. Sciendum vero multi tudine exercitium propter quod intellectus generationis et cetera et dicit causam quod ligatione corporis alimentum trahit ad amarem sicut plan te trahunt alia modo autem motu exteriori currit facit nutrimentum ad corporis per calorem quod excitat sicut calor solis humorem terre elevat ad radices plantarum quorum nichil est ad propositum. Scilicet quod sicut dicit Aristoteles in vii physicorum in sedendo et quiescendo fit anima sciens et prudens. In fine addit quod lex antiquorum generationis fuit et adhuc quorundam est sicut sclavorum qui ordinant diu et privatim quod nullus curvatus natus deficiens in membris permittitur ad vitam. Statuerunt quod ne nimia multitudo excrescat quod determinatus sit numerus puerorum aperientibus aliter quod nullus relinquit. Sed quod tempus est et generationem illam inefficacem propter natos tempus hoc inducit hanc legem et dicit quod nunc nullum erit statuere quod tunc tenebantur se accepisse autem quod semel accipiat vitam sen sus seminis accepti sibi generatione abortivum hoc est tota sima itaque se per ita sic ordinatur. Similiter autem oportet ex cer te scilicet modo autem exercitium et viris et mulieribus et subdit hoc ostendens oportet et prægnantes curare de corporibus suis scilicet non desidia corporibus ut subtili cibo utentes hoc autem facile scilicet est ordinare legis [illegible] facere propter preceptum peripateticum cottidie ad et facere ad deorum reverentiam huius scilicet deus et loquitur secundum morem gentilium qui in ordinem po nebant deorum et deabus que scilicet deo sortiuntur secundum fabul as gentilium cum qui de generatione honorem sicut Varro narrat autem in x de civitate dei venerum attribuebatur marti capi et iovi et de sententia deliberando et corporis et subdit qualiter in generatione intellectus est contrarium intellectus non exercitio super opor tet corporibus prægnantes congruit deducere ad generationem scilicet quod sicut deum est quod sedendo et quiescendo fit anima sciens et prudens et dat rationem quod nec generant vivit abstinentia hic herum scilicet nutriunt alia que est generatrice sicut nascentes a terra et ideo calor materialis sed facit nutrimentum ad accepte sicut calor terre facit currere ad radices.
De reservatione autem et alimento eorum genitorum scilicet natorum sit lex gentilium scilicet nullum orbatum nutrire orbata sunt qui ex defectu membrorum nascuntur qui apud deos sclavos ita reservat sicut et decepti sentes inutiles ad labo rem et ea est quod prius reputant in tali casu nisi vivit ut ab solvat amissa. Et hoc est quod dicit in alia tibi bonitate mactare per intuitum bonum in dicit accipit ut reputant et huius vitam hodie sicut facta tunc in scrinibus saxonie et polonie vel ego indico quod filius mittit qui sui intentis vota romanorum curie adeo patet ita filius eorum sensibus et ita accidant et illius quod et lex gentium statuit de mulieribus in multitudine puerorum et hic

propter multitudinem autem puerorum ordo gentilium ordo gentium scilicet gen tilium statuit et prohibet nichil reservare genitorum qui ma xime cum defectu membrorum nascuntur et ostendit quomodo ratione legis illius oportet determinata esse multitudinem puerorum generationis sive scilicet excrescant ultra quam parentes possint nutrire et quare hec lex est quod non puerum subdit. Si autem aliqui fiant multitudinem scilicet puerorum preter generationem puerorum ordi nata scilicet augmento prolectione autem quam sensus insit membris scilicet accepte et vita fiat abortivum hoc in ius malum est quam quod iam nati occiduntur propter hoc secundum legem diuinam quod percutit mulierem prægnantem quod fiat abortivum de puerperio non dum formato scilicet animato non iudicatur homicidium reus. Si autem puer perfectus formatum est reus iudicatur homicidium exo xxiv.
Quam autem principium quod hic epilogat omnia que dicta sunt in capitulo insinua pertinentia ad etatem coniugum [illegible] ad edu cationem pertinet ad sanitatem et quantitatem ad generationem pue rorum in fine dicit quod si aliquis aliter fecerit quam lex sic statuit dampnificetur pena decenti et hoc est. Quam autem principium quod etatis viro et mulieri determinata est quam oportet tempore coniugationis et quanto tempore debere congruit ad pro creationem sit determinata sicut tempus et ponit rationem. Seniorum enim fetus sicut et iuniorum imperfecti sunt et corporibus et intellectibus qui autem decrepitorum debiles supra sunt filii propter quod secundum intellectus alimenti scilicet steriles sunt et debiles et fatui et quod ii non gene re monstris excipit subtrahens hoc quam est in plurimis. Quia scilicet etatem quod procreatorum aliqui dixerunt scilicet decem septimane mensuram ebdomadibus dierum scilicet septimanarum vel annorum etatem tempus annorum in mulieribus scilicet ut vel aut v excedentes etatem hanc opportet supra dimittere quod eam que ad manifestam generationem quod autem reliquum scilicet quod restat de vita mulieris ulterius sanitatis gratia aut alterius causa talis esse quod videtur facere collocutionem ad cubitum scilicet quod opportet talis non valet ad generationem sed aliis valet ad me dicinam propter purgationem et cetera. Et in fine adiungit de cetera dampnatione adulterii de ea scilicet collocutione viri et mulieris que ad aliam uxorem scilicet et adulterium adulterii fit quod simpliciter non bonum tangere alienam scilicet et uxorem nullatenus scilicet nullo modo ius inspici alienam illo in et dicit rationem et sic et appellentur omnium in matrimo nio quo sunt leges omni gentium sicut et ciuitas sicut thecu et subdit de pena talis peccantis et tempore et puerorum generationis scilicet quando potest nunc procreare pueros si quis appa reat tale quid agens scilicet alienam polluens dampni ficetur in honorationem decenti ad peccatum ut scilicet civitas pene infidat imputari culpe.
Natos autem pueros in initio illo oportet arbitrari de ordina tione puerorum ad alimenta et actus et dividere etates puerorum in quatuor prima agit quibus alimentis et cibis disponuntur ad fortitudinem corporis et ad opera virtutis. Secunda ordo qua disciplina sunt disponendi et quibus oportet instituere et qualis gestiones. Tertia excludit quedam falsam institutionem puerorum quam theodorus dicebat pueros in[illegible] du fore autem non sunt. Prima quam prime patet et hoc quod dicit quod facies in gena dicitur esse accipe in primo ad puerum corporis quod potentes et fortes efficiantur alimentum lactis et ideo hoc accipitur esse quod omnia alia alia fore

suos nutriunt lacte et similiter alie gentes barbarorum, scilicet
cum cibis, ne prius detur vinum. Vinum enim vaporosum
est et maxime nocet ut dicit Avicenna cerebro et nervis subtile
nat [illegible] dicit vaporositatem suam malas materias in
cerebro et in nervis et sic convertat corpus et turbat cerebrum. ¶
Dicit etiam secundo in prima parte quod expedit pueris ne diluatur cor eorum,
et hoc probat quia quedam gentes statim in pusilla etate exercitant
pueros suos motu mechanicorum instrumentorum ut tali motu
malleorum et similium motu puerorum et sic de aliis, et ratio est
quia motu illo sanguis et spiritus extenditur ad membra et ex hoc confortan-
tur ad opera actualia que ab eis postea sunt exercenda. Videtur dicere quod
expedit eos infantium puerorum usque ad quintum annum etatis in-
volvi panniculis, scilicet fascias, ut membra sic circumposita et ligata
formas debitas accipiant. Tertio dicit quod caliditas ad frigora
consuetudinem [illegible] quidam barbari cum fortiora sint cor-
pora parvulos suos in frigidas immergunt. Consueta alii autem frigidis
vestibus involutos faciunt, et ratio est quia frigus circumstans
calores interiores et vitales ad organa calidum virtutum ut stomachus
et epar et huiusmodi. Tunc calescit intus et confortatur ad digestionem
et alias tales operationes. ¶ In fine dicit quod hec et talia utilia
sunt pueris et convenientia usque ad etatem v annorum; illius etatis
non dum sunt apti ad labores nec ad disciplinam. Ad ta-
les enim labores non sunt inducendi ne impediatur incrementum
corporis. Labor enim nimius resolvit humidum ex quibus
membra accipiunt debitum incrementum. Habet tamen talis etas sui pro-
pria, sed sic ordinatur. Etatis autem superest pueris magna
putare dicendum, quia scilicet diversitatem in aptitudine corporum
ad corpus autem parvi quod vinus esse potentior in corpore quam
alterum aliquod et determinat quale sit illud. Quale quidam utique
sit apparet aliter, id est eo quo alitur aliquo modo enim aliquo modo
accipit incrementum illud melius est et nutrit pueros ta-
les alteres quod sint alimenta [illegible] et in hiis materias alia dicit quod ali-
talia quod sint alimenta et ratio dicit Avicenna dicens quod pueris sunt proportio-
nalia, ut est calor, similis bonum faciens appetitum et bonam
digestionem. Quale autem sit illud alimentum determinat subdens
et probat alia per dicta, id est si quis consideret alia alia feras
suos nutriunt lacte et ratio est quia in eo habet tres substantias, scilicet aqu-
eam, que serum est, terrestrem que caseus est, et pinguem, similiter acre-
eam, quod butirum est, et ex aquosa habet quod faciliter nutritur in
bus extensa sive discurrit; habet quod membra dura et fortia
facit; ex butirosa habet quod mullorum spiritus est et sic confor-
tat qui sunt intra intrinseca et vehicula corporis est enim
spiritus vehiculum virtutis ut dicit Costabenluce in libro de
differentia spiritus et anime. Hoc idem probat subdens et per gentes quibus curam est
inducere in pueris habitum scilicet bellicum huius quod sic autem alimentum ex
lactis habundantia alimentum, et ponit rationem conveniens enim familiare
corporis. Superest lactis alimentum tamen huic ponit autem
quia scilicet lac generatur ex sanguine mixtio et albato in mamillis
ex quo et generatur corpus pueri in matre mater et ideo familiare
est corpori. Quod accedunt nam est utique gentes autem in quibus
maxime probatur feritates sunt, qui pro nutrient alimentum
lactis et pecori et fortes sunt et decetur propter generationem in con-
bellicam vitam. Alibi tamen removent vinum et sic et magis quam
sine vino pro egritudines quas superfacit vinum de quibus
sanitas dicendum est vinum. Inde tamen dicit auctor quod vinum et lac mul-
tum simul et sepe sumpta generant lepram. Vinum enim corrum-
pit lac et lac corruptum inficit corpus. ¶ Hiis habitis de motibus in quibus
oportet exercere infantes. Adhuc autem et motus quoscumque contingere
facere parvulos expedit facere, et ratio est quia ex motu generatur calor,
calor autem acuit virtutem et hoc probat hoc expedit autem hoc ad distribuere
membra pro tenuitudinem nervorum enim excitat et sic tenera membra
mollia nimis dissolvit et adhuc inducit signum. Utuntur autem et
nunc quedam gentium instrumentis quibusdam mechanicis que faciunt
quod sit possibile corpus talium puerorum scilicet fracturam enim ubi intentionales
exercere pueros ut talibus motibus excitatis spiritibus et sanguine tali
formentur et vigorentur ad debitas actiones. Et adhuc non pu-
tantur et subdit de consuetudine et ad frigora expedita
mox et ad frigora assuescere expedit pueris, et hoc est tamen datum
est utile et idem pertinet subdens hoc enim id est ex hoc esse
ad sanitatem et ad bellicas actiones mature proficiunt. Et hoc fuit
propter quod apud multos barbarorum est consuetudo vivis quidam,
id est quibusdam influvium frigidum abluere natos, huius scilicet talis
involvere parvis circumpositis natis scilicet puta fasciis, id est fascias
quibus circumligantur membra et retineantur ad rectitudinem de-
bitam, et ponit rationem omnia enim quecumque assuescere prius
superius mox inchoantibus in prima scilicet etate melius quod assuescere
superest et hoc est quod dicit Avicenna quod vivis nova testa capit imbuta
ea sapit et hoc gradatim autem gradibus etatis scilicet assuescere per scilicet id
melius et ponit rationem apta autem puerorum aptitudo super-
est propter caliditatem ad frigorum excitationem. Frigido enim circumstante
ad corpus calor intus et sic melius operantur membra et si contra
excitatur per calidum evaporaret calor et sic esset tunc debile
et languidum corpus. Huius dicte ponit epilogum et primo quod
expedit curam talem et huiusmodi similem facere autem, id est consequentem
huic etati usque ad v annos que est pueris etas singula scilicet
etate non dum in ad eruditionem aliquam bonum est adducere super
pueros nec ad necessarios labores, et dicit causam ut scilicet impediatur incre-
mentum quia scilicet ex laboribus intellectus in modestis quod naturale incre-
mentale et incrementum plus debilitat ex frigore et laborem
et adhuc quod nulla etate expedit nocivum inbuere pueris illiberalibus
et inseparabilibus ut autem in hiis ratione corpum incremento in
honesta fugiant et hoc est quod autem tanto cum terrent merito puerorum
et dein discipulus accipiunt scilicet impedimenta corporis, id est quod
exercitii exercitatione disciplinae fugiant abiunctionis
¶ Idque oportet inbuere. Hic incipit secunda pars illius tractatus de
disciplina puerorum et dicit tamen primo quibus ludis et fabulis in
stimuli sunt et ideo quelibet oportet colloquio turpiloquio
et turpibus et si quis probat ad faciat quod in omnibus et aliis
festis, similiter et derisionem magnam et aliud similem tan-
non picturas turpes vel imagines cum eis primum ut in
deant excipit tamen turpia que sunt in sacris deorum pro
generis causa excitamentum et turpe quo colebant sacerdotes [illegible]
et veris magno nudi viri viri et mote mulieres excitabant
corpus templum decepto laudabat Aza rex Iuda iii Regum
quod amovit matrem suam Maacha ne esset princeps in sacris [illegible]
et fregerat idolum turpissimum quod illa erexerat, alia de [illegible] puri-
tenet Iuxta illis tota sua semetipsa ubi se [illegible] capitulum
[illegible] autem sic ordinare. Idque vivit inutile, id est adiungi da
disciplina et id est in pravas actiones et [illegible] et subdit propter quas
oportet autem eruditos ne esse illiberales sicut sunt turpes nocte se
laboriosis qui sunt ultra viros [illegible] puerorum nec remittit
qui scilicet non excitat calores et vires puerorum [illegible]

et fabulis incipientibus scilicet quod oportet pueros quales quosdam quod audire
tantillos circa sic principibus quos vocant pedonomos id est
pedagogos puerorum exponit aperte et planius quod est recta
quod regunt itinera puerorum ad virtutem et dicit tenes omnium horum
omnia enim talia oportet prima facere ad posteriores assuefactiones inducere
uias scilicet vnde iunior post quod ludos plures oportet esse imitationes po
sterius studiorum ut scilicet pueri multa exerceant in habilibus
sagittationum in artibus tenendo et sic de aliis. Et consequenter in
crepat eos qui cohibent pueros a plorantibus. dicit enim quod pro
hibentes sint ad inventiones eo quod est exercitatio quedam
et hec est cohibitiones autem puerorum in plorationibus ut recte dete
stantur in legibus qui prohibent in legibus plorare scilicet pueros et
vbi dicunt conferunt enim ad incrementum puerorum id est et vbi ipsum
fit enim quedam exercitatio corporibus supple ploratum vel dicendum quoniam
commedo enim spiritus quo scilicet pueri plorantes intus detinent
quod facit robur laborantibus et sic conferunt pueris et addit
qualem pedagogi curam debeant habere ne pueri liberorum assue
scant cum servis et in illiberalibus et turpibus visibus et
verbis audiendis quod domi aliunde accipiant et hoc est considerare
autem pedonomus id est pedagogus horum scilicet puerorum deductorum
id est alium villa detinet et quoniam quum minime conversentur
cum servilibus scilicet et dicit causam hanc enim etatem vsque ad vii
annos necessarium domi aliunde habere cum parentibus scilicet et ideo
supple est rationabile iudicare quod tribuat sermone et omni honore liberalitatem
tam rationabile quod supple est assumere illiberalitatem id est inho
nestatem audiendis ad visibilibus similibus et ipse est dampnosum
est permittere pueros esse talibus conversari et id est tantillos
existentes et ex hoc concludit tamen quod quidem quod turpiloquium
exterminare sicut et aliud quodcumque supple oportet legislatorem ex
civitate et subdit causam ex ore enim de facili quicumque turpium
fit et ipsum facere ipse quod si turpia loqui assuescat ad
facere proximus erit et ex hoc concludit maxime quidem quod ex iu
venibus oportet assuescere quatenus nec dicant nec audiant nihil tale
Et subdit qualiter puniendi sunt qui talia dicunt, si vero
apparuit aliquis dicens aut agens vetitum id est prohibitum
legibus liberum quidem nondum autem dignificatum id est quod adhuc nullam
dignitatem adeptus est in civitate derisione inhonorans
id est puniens in conviviis et honestatibus aliis porte supple oportet et
verbis seniorem autem etate has inhonorationibus illiberalibus
scilicet similibus supple oportet punire utilitatis quod ut scilicet vir contendat.
Quoniam autem ad dicere talium exterminamus. Ex predictis concludit
multa parte quod exemplo turpiloquium removere oportet
quod turpes picture removende sunt et turpes gestus et
omne quod facit infestationem in mulieribus puerorum et iuvenum
per communem institutionem deorum et dearum vbi sicut predictum est quod ipse a
more sacerdotum operatur talia aliquando propter ipsos gentilem
errorem qui tunc observabatur in sacris. Adhuc autem quod
non expedit iuniores spectatores esse iamborum neque
comedie nec tragedie iambi autem sunt iambentes scilicet io
cosi et actores et potius quos nos vocamus lecatores et hy
striones comedi autem sunt qui facta et dicta turpia vel vilia
et representationes faciunt personarum sicut ...amit et hectoris
et huiusmodi et quod in persona media proferunt ville ut dicit
Boecius persona enim est facies larvata larva depicta ad
personam quod representat hystrio et quod sicut ipse stat
inter hystrionem et ... larve quem per larvam loquitur hystrio

et tam suscepte ... media illa et in persona tamquam ... actio
pronuntiatur. Comedi dicti a comos quod est villa qui vilibus in
congregationibus edunt carmina de laudibus eorum. Tragedi autem
sunt qui turpia personarum facta recitant sicut sarcenopoli vel
post recitationem hyrcum quem a tercio accipiunt et ideo dicuntur tr(a)ge
di a tragos quod est hyrcus quem in remuneracionem accipiunt et
enim recitatores recitaverunt vel turpia digne facto aliquando remuneri
abantur. Dicit igitur quod ab ebrietatibus et commessationibus removendi
sunt iuvenes usque ad etatem qua coniugium possunt habere et sedere
cum hoc est ad etatem virilem perducti quod legislator iu
venes cohibendi sunt et impassibiles facti ab omni tali
nocumento. Subiungit adiungens ipse de disciplina iuvenum su
fficiat nunc in transcursu dictum posterius autem insequendis erit de di
sciplina eorum agendum hic sicut libro viii vbi docet qualis adque
exercitia sit applicandus hic est tota summa istius capituli sed sic
ordinatur. Quoniam autem dicere aliquid talium exterminamus manifestum supple
est quod et videre picturas inhonestas supple est aut sermones
inhonestos aut ... supple eadem ratione exterminavimus. Ex
hoc concludit Curam quidem quod est principibus qui scilicet presunt civita
tibus nec sculpturam nec picturam esse talium actionum imitationum
turpium scilicet nisi apud aliquos deos tales quibus et lasciviam attribuit
lex que sicut dictum est in sententia est in sacris veneris et priapi et
aliis turpibus que error gentilium colebat aliquanto sit
et vetitat ovidius quod argus scilicet centum luminibus tripud hunc non
potuit custodire adulteram in lasciviam ... tris
... qui ... in tauro ... pollicetur. Et
subdit ad hoc autem spectandam supple dimittit lex ...
scilicet eos qui habent etatem amplius convenientem et ...
quod nullus residet lascivia ... est et non ita ...
veniret ad spectacula quemadmodum et iuvenes et ...
plus permittit supple cultui turpissimo honorare deos
Iuniores autem in quibus scilicet adhuc est fervens lascivia
nec iamborum ... in quibus scilicet adhuc est id est lecatorum neque
comedie vel tragedie spectatores ponendum antequam
etatem acceperit in qua existet convenientiam de
... seniorum scilicet et addit vltimus et ab ebrietate et ab
eo quod sit cum talibus nocumento omnes impassibiles hic est
inalterabiles faciet disciplina legislatoris id est quod que
talia inhibet. Et postea subiungit que prius ita dicto
sufficiat in ista nunc et hoc est sunt quidem et in transcursu
horum fecimus sermonem posterius autem modo id est libro viii
sistentes subtiliori inquisitione scilicet oportet declarare
magis sive vero oportet primo sive oportet dubitantes et quales
hic scilicet quomodo possit determinari verbi oportet vel non oportet vel
qualiter oportet talia esse in civitate. Secundum presens autem ipse
meminimus horum scilicet tamen tangimus necessario admovendo scilicet
informatione et inde terminatur ultima pars capituli Forte
quidem inhac tamen parte capituli reprehendit theodorum quendam
tragedie gesticulatorem qui apponebat huius dicitur quod
actibus non oportet prohibere iuvenes quod adhuc non
essent apti et ipse habita omnis talium dictorum ... cum
quod ab omnibus que habent ... institutionem et inhesionem tur
pitudinis oportet prohibere pueros et quolibet ...
sunt transactis duobus annis per ... oportet eos fieri
speculatores disciplinarum et laudabilium rerum quas oportet
eos addiscere et dicit quod hic oportet ... gradibus etatis scilicet

a vii usque ad pubescentiam usque ad xxi annum que est etas ad fortia opera. Et secundum legem domini sunt xviii. Deinde reprehendit eos qui dividunt etates iuvenum per septenarium dicens quod potius ad naturam debent dividi, eo quod omnis ars et naturam imitatur supplere intendit quod natura deficit sicut dicit Victorinus quod ita facit [illegible]. Ars potentie usus facultatem consequendo quod est verum quoniam ordo debeat fieri cum prior primo dicit verum ille ordo debeat esse [illegible] omnis [illegible] unumquodque [illegible] debeat fieri disciplina. Deinde [illegible] qualem oportet esse disciplinam illam, hoc est sicut [illegible] usque in finem libri [illegible] diceretur quod talem [illegible] gesticulator [illegible] iuvenes [illegible] theatris theatra sunt ubi spectacula fiunt [illegible] et intendit quod talia spectacula [illegible] sunt theatris [illegible] auditus [illegible] iuvenum [illegible] et hoc est appositum eius quod determinatum est [illegible] quod iuvenes non debent esse talium spectatores et [illegible] turpiloquio et turpibus verbis [illegible] amantes et hoc est [illegible] hominum collocutiones turpes [illegible] speculationes [illegible] xv corrumpunt bonos mores colloquia prava [illegible] integra [illegible] mutuo cordi [illegible] impudica [illegible] violatione [illegible] fugit castitas [illegible] theologi [illegible] omnia [illegible] amantes [illegible] talia prohibenda [illegible] iuvenibus facere omnia [illegible] que prava maxime [illegible] puerorum [illegible] in [illegible] libidinosam [illegible] sicut dicit in ethicorum iii [illegible] ad [illegible] delectationem [illegible] sicut turpia verborum [illegible] theologi [illegible] iuvenes non tamen corrupta [illegible].

Deinde subdit de divisione etatis [illegible] v annis et duobus usque ad vii [illegible] speculatores [illegible] disciplinarum [illegible] disciplinas [illegible] adducere ipsos iuvenes [illegible] speculentur [illegible] media [illegible] et sic [illegible] due autem sunt etates [illegible] ad quas necesse [illegible] est dividi disciplinam et determinat illas disciplinas [illegible] etates [illegible] que a vii usque ad pubescentiam hoc est xiiii annorum tunc enim pubescentes sunt [illegible] et postea que a pubescentia usque ad annos xxi et [illegible] est quod adhuc tenera etas capax est omnis discipline [illegible] ad formandum [illegible] si arcthias [illegible] manus [illegible] virtute est [illegible] esse [illegible].

Deinde reprehendit quosdam qui septenariis dividunt etates ut ad [illegible] ut est [illegible] dicunt [illegible] et subdit [illegible] divisionem nature [illegible] facultatis nature [illegible] et ponit ad hoc [illegible] ars et disciplina quod deficit nature vult supplere [illegible] sicut paulo ante dictum est [illegible] ars addit potestatem usus [illegible] disciplinae ordinem qui inducit [illegible] iuvenes et hoc est primo [illegible] considerandum [illegible] si est faciendus ordo aliquis [illegible] puerorum disciplinae [illegible] expedit [illegible] facere curam ipsorum [illegible] eruditus est [illegible] implicantur civitates [illegible]

quibus ad [illegible] modum erudit filios suos [illegible] oportet hanc disciplinam [illegible] ad quam erudiendi sunt.

Quia quidem igitur legislatori hic [illegible] liber octavus qui totus est de disciplina iuvenum et habet tres partes. In prima ostendit quod disciplina [illegible] sunt iuvenes [illegible] musica [illegible] si debent uti musica [illegible] organis [illegible] vel aliis et [illegible] [illegible] inter quibus armoniis et quibus rithmis debent erudiri [illegible] considerandum autem et adhuc de armoniis et rithmis. Prima [illegible] dividitur in tres partes. In prima ostendit quod erudiendi sunt iuvenes. In secunda [illegible] qui sunt erudiendi [illegible] sit disciplina. In iii [illegible] que discere [illegible] iuvenes [illegible] Sunt autem iiii [illegible] In prima parte ponit [illegible] ad hoc quod iuvenes sunt erudiendi [illegible] est [illegible] prima [illegible] in [illegible] ledit politie [illegible] quibuslibet civitatis [illegible] omnis [illegible] [illegible] est [illegible] fundatur [illegible] introductionem [illegible] fundatur [illegible] more [illegible] et hic optimus mos optime politie [illegible] debeat esse [illegible] in civitate ad illum morem [illegible] sunt cives. Secunda ratio est [illegible] arte [illegible] [illegible] ad [illegible] operationes [illegible] ad actum [illegible] ad quas [illegible] qui vult [illegible] esse in illa arte [illegible] exigit ad [illegible] et ad virtutem [illegible] illud [illegible] erudiri [illegible] assuescere [illegible] est quod [illegible] est finis unius [illegible] est una disciplina ad finem illum [illegible] civitatis [illegible] finis [illegible] [illegible] civitatis una esse disciplina et ad illum [illegible] erudiendi sunt iuvenes [illegible] disciplina [illegible] qua [illegible] erudit filios suos [illegible] ratio est ad idem confirmandum [illegible] facere [illegible] disciplinam [illegible] sunt autem [illegible] est [illegible] disciplinam quia omnes erudiendi. Ad hoc [illegible] confirmandum inducit quod sicut nulla [illegible] est sibi sed [illegible] ita nullus civis est sibi [illegible] civitati et ideo [illegible] unam [illegible] esse disciplinam [illegible] erudiendi sunt [illegible] non [illegible].

Ultimo ponit [illegible] sicut sepe dictum est [illegible] et hic [illegible] laudantur lacedemonii quod plurimum induxerunt [illegible] pueros erudire [illegible] [illegible] ex omnibus [illegible] concludit quod leges [illegible] sunt de illa [illegible] disciplina [illegible] manifestum est [illegible] dictis hoc est tota [illegible] primo [illegible] planum [illegible] quod sic ordinanda est [illegible] quid [illegible] maxime negotiandum [illegible] disciplina [illegible] ponit [illegible] primam [illegible] [illegible] polis [illegible] politizare [illegible] civitate [illegible] [illegible] politie [illegible] [illegible] politie [illegible] est [illegible] polis est [illegible]

conservantur politie. Et ideo omnis politie est instituere et observare mores convenientes in habitibus inducendo, puta qui quidem democratici mores sunt democratiam faciunt, et instituunt, et conservant; et similiter oligarchici mores oligarchiam faciunt, et conservant. Semper autem optimi mores meliorem causant politiam. Hoc est secundum primam inductionem [illegible] similitudinis. Adhuc etiam ad omnes potentias et artes operationes sunt quas oportet preerudiri et preassuescere ad singulares operationes qui volunt esse periti in arte. Ex hoc concludit quare palam quod ad actiones virtutis, scilicet felicitatis, que est felicitas et operatio perfecta secundum virtutem. Hoc est secundo [illegible]. Deinde ostendit quod hec disciplina debet esse communis. Et hoc est: Quoniam autem unus finis civitati omni, scilicet civium, manifestum quod et disciplinam unam et eandem necessarium esse omnium, et huius curam esse communem, necessarium est, et determinat quomodo communem et non secundum quod unusquisque, scilicet civis, nunc curat de suis propriis separatim et disciplina propria quam utique velit docens, scilicet filios suos vel pueros, oportet enim communium facere, scilicet disciplinam et studium communibus, scilicet modis. Et ad hoc inducit rationem: Simul autem neque oportet putare ipsum ipsius aliquem civium esse, sed omnes civitatis; cura enim unius cuiusque partis nata est respicere ad eam que curam totius. Laudat autem inducit exemplum. Laudabit enim utique aliquis et in hoc Lacedemonios; etenim plurimum studium faciunt circa pueros, et hoc communiter. Ex omnibus ponit conclusionem generalem. Quod quidem igitur leges ferendum de disciplina et hanc communem faciendum, manifestum est. Que autem sit disciplina, et qualiter oportet erudiri, oportet non latere. Iuxta secundam partem querit que sit disciplina communis qua oportet erudiri iuvenes ad felicem vitam. Et habet duas partes, in quarum prima [illegible] ostendit quod [illegible] secunda ostendit qualis sit doctrina illa [illegible]. Quoniam igitur necessarium. In prima parte procedit sic: ostendit enim primo quod necessarium est disciplina. Sed magnum dubium est quid sit. Ex hoc quod omnes existimant docendum eandem filios suos [illegible] ad idem, aliqua enim tendit ad virtutem, et quidam non, et quidam ad melius, quidam autem ad mores, et illorum quidam tendit ad contemplativam vitam, quidam autem ad activam, [illegible] plena. Et eorum qui tendunt ad virtutem non omnes laudant eandem virtutem. Sed diversi diversas, et sic non manifestum est de illa communi eruditione. Et hoc est tota sententia prime partis. Iuxta autem sic ordinat. Que autem sit disciplina illa, scilicet communis, et qualiter oportet erudiri in ea, scilicet iuvenes, oportet non latere. Ostendit necessitatem quod multa latent. Nunc autem dubitatur circa opera. Non enim eadem omnes existimant oportere addiscere iuvenes neque ad virtutem neque ad vitam optimam. Et etiam quod summus [illegible] non ponit in eodem, sed in diversis. Neque manifestum est utrum ad melius, scilicet ad felicitatem contemplativam, oportet magis erudiri iuvenes aut ad eam que morum, scilicet felicitatem civilem. Et adhuc dubitatur utrum [illegible] et circa quod adductam inest. Disciplina turbatione plena est. Manifestum est quod necessarium est. Et dicit hoc circa vitam que est ad necessitatem, puta vite, et etiam civilem plena est. Et ulterius palam, ex omnibus his, manifestum est quod oportet tam adiutiva, scilicet necessaria vite, vel que tendentia ad virtutem, vel que secundaria, que scilicet sunt ad gloriam vel divitias vel voluptates. Hec enim vocat secundaria. Omnia enim hec iudices acceperunt, acceperunt enim iudicem, scilicet philosophi, et legislatores. Socrates enim ponebat et sic Lacedemonii [illegible] ponebat felicitatem. Lacedemonii dividunt esse circa ad gloriam, et propter bellicositatem aliorum. Philosophi vero et ad divitias. Sic et Persas, et politici quidam ad voluptatem. Et sic isti [illegible] acceperunt iudices quosdam. Concludit [illegible] qui dixerunt oportere erudiri ad virtutem. Significata enim virtute [illegible] et de huius autem ad virtutem [illegible] est secundum diversos rationem sed

virtutem non eandem magis omnes honorant, et ideo est. Tamen secundum Tullium in libro De officiis quod quidam ponunt virtutem activam sive moralem, intellectualem, quidam autem intellectualem moralem. Et dubius inest quod utique [illegible] dubitaverunt in fine quod rationale est quod sit dubitatione in suis eruditionibus ad finem. Et hoc est, et rationabiliter dubitaverunt, id est et ad studium ipsius. Et sic finita est prima pars. Quod quidem igitur necessarium. Iuxta secundam partem ostendit que docenda sunt iuvenes. Et generaliter advertendum quod communiter liberalia habent operationes non illiberales. Sunt enim corpus hominum et mentem. Sicut illiberalia sunt opera ad opera virtutis. Hec enim faciunt depressam mentem. Et talia sunt quecumque sunt mechanica, sive mercantilia, mercenarias. Et etiam aliud quod sicut in modum docet mentem quod liberalibus quibus ipse veritas tendendo est intendere non propter se. Liberalibus studium intendere bene [illegible]. Deinde addit quod hec docenda sunt illa intentione quod si finis non [illegible] intelligendum est, ostendendo aliud facere [illegible] est. Sed [illegible] quod illa intentione liberalibus intendat, et in hac eruditione erudiendi sunt iuvenes. Et hec est tota sententia. Iuxta autem sic ordinatur. Quod quidem igitur necessaria utilia, id est de modo utilium ad felicitatem, oportet docere non immanifestum, quod autem non omnia oportet. Necessarium. Sed divisis liberalibus operibus ab illiberalibus, liberalibus quidem que propter se volumus, illiberalia que propter aliud, manifestum quod talibus oportet participare quecumque utilium, id est de modo utilium, faciunt participantem non banausum. Hoc est vilem et servilem. Et ostendit que sunt illa. Banausum autem opus oportet putare esse hoc et artem hanc, et doctrinam quecumque ad usum et actiones virtutis existunt inutile liberorum corpus aut animam aut mentem. Propter quod tales artes quecumque faciunt corpus deterius disponi, banausas vocamus, et mercenarias operationes. Et similiter corpus non vacantes, id est faciunt mentem adiuvare, id est depressam, quod scilicet adaptata et ubi illiberalia [illegible]. Est autem et liberalium scientiarum sicut physice et theologie aliquarum quas, scilicet propter se discimus, et non propter aliud, usque ad aliquid participare illiberale est, assiduare, quod assiduare nimis usque ad perfectionem felicitatis contemplative non illiberale. Sed valde liberale est. Et perfecte nocere dicuntur doctrinis et artibus [illegible] ad perfectionem obnoxium. Sed valde dictis ingeniis intendere se notitiam banausis, scilicet artibus et doctrinis. Et subdit de intentione: Habet autem multam differentiam et gratia cuius agit aliquis aut addiscit. Et ostendit in quo: propter quid enim gratia aut amicorum aut propter virtutem, sed agit ut addiscit aliquis non illiberale. Qui autem ad operandum, id est propter se ipsum agit, sepe propter alios mercenarium et servile utique videbitur agere. Et ad [illegible] banausiam hic [illegible] ex omnibus huius concludit principalem que igitur nunc eruditiones dicte sunt, prius paulo quam ad utrumque declinant, scilicet quod possunt, scilicet liberale et banausicum. Sunt autem iam fere quatuor que docent consuetudinem, hic incipit tractatum in qua docet utrum principale quod erudiendi sunt iuvenes. Et habet tres partes. In prima parte docet utrum que erudiendi sunt et pertinent ad politicum. In secunda, propter multum illorum sunt musica reducit ad rationem dicendum et tertia persuadet ei dicendi de musica quidem dubitantium. Et in tertia parte ordinat partes disciplinarum, id est de musica dubitationem. Prima dicta. In prima parte habet duas partes, primo in ostendit utrum oportet iuvenes instruendi sunt et quid utile singulis instruit. In secunda parte ostendit quod musica dicatur ad deductionem, sive scientiam hominum, utrum et eadem musica. Sententia prime partis est hec: quod sunt que ad disciplinam politicam oportet erudiri iuvenes, scilicet litteras, et luctativam, et musicam, et quartam quam vocat graphicam, et has ipsas dicit esse utiles ad vitam et valde bonas, et determinat quomodo sit singula illarum et dicit

et lucta confert ad fortitudinem eo quod per luctam membra abilitantur ut
in lucta exercitata fortificantur et fortia sunt ad pugnandum. Est autem
multiplex lucta, athletica scilicet gymnastica agonistica palestrica,
et hoc fuit ab antiquo et apud nos communiter lectualis lucta aut certamen
est maxime ut in multis sic secundum [illegible] et precipue in scola eloquentie
et legum que secundum leges erudiunt. Consuetudo et quidam ponunt
in disciplinam eo quod invenes [illegible] quidam autem ponunt. Studium quod
autem hic dicitur invenes illi epulis ostendit quod sicut dictum est in
carere in politicis ad felicitatem contemplativam ultima. Et quod civile finis est non
vacationis sive negotiationis et autem querere non solum quis vacat
sed et quomodo bene vacet, quia autem bene vacabit. Et quod bene vacet per
musicam non est eam ponere quod sit ludi gratia quia scilicet precepit. Et hoc quod
humane vite finis est ludus quia ultimo in Ethicis est. Etiam fit in vi.
Placuit sic quod vacare sit finis non vacationis sed ludus quia requies
magis inducitur propter non vacationem quam propter vacationem. Non vacantes
enim laborant sicut corpus laborat ex humore gravante ipsum.
Unde sicut farmacia inducitur ad purgandum humorem qui
gravat corpus, ita ludus inducitur ad relevandum laborem quem patitur
quis extra vacationem, et ideo ludus requies quedam est non
vacantis. Et quod vacatio finis est non vacationis et felicitatis
sic. Finis vacatio magis operatur felicitatem quam non vacatio.
Non vacans enim non vacat sive laborat alicuius gratia, quia labor
vero sibi est finis. Et propter hoc omnes putant quod vite ius satis
debeant esse, sed reductionis in vacatione, et non gratia alicuius
utilitatis, et quod eruditiones ille addiscantur sui ipsorum gratia
propter delectationem que est in eis. Et ideo et priores musicam ordinaverunt
in eruditionem non ut necessariam quia nichil talis habet necessitatis,
neque ut utilem sicut litere discuntur ad pecuniativam
et yconomiam, id est domus dispensationem, et ad doctrinam maxime
in lectionibus et ad multas alias actiones politicas. Ex quibus
concludit quod musica ad deductionem est inventa. De pictura
dicit quod utilis est ad iudicandum artificialia opera quantum in unoquoque
contractuum eo quod melius pendere et [illegible] nos vocamus
exclusoriam artem quod fit in vasis pretiosis et gemmis ad
speciem anaglifi in metallis magnificis. Quia sicut dictum est
in iiii Ethicorum magnifici magis est diligere preciosa in talibus quam
in aliis utilibus. Unde illa valet ad iudicandum vasa ne decipiantur
in talibus, et ad delectandum inspicere et pulchritudinem earum.
Quia hoc est simulacrum pulchritudinum virtutis et felicitatis.
Ad hunc finem tamen non est musica, sed ordinatur ad deductionem
liberorum et eorum, et hoc probat per Homerum qui ita poetizavit
de musica quod scilicet est sicut convivantibus ad epulas vocantibus ad
cantandum, nam inquit omnes volunt delectari per vocationem
amicitie advertendi. Et hoc probat per Ulyxem qui dixit quod
hoc sit optima deductio quando epulantes et congaudentes invicem
non quando residerent audiunt aliquem cantare canticulas. Ex omnibus
hiis concludit quod musica est disciplina quedam quam non sicut utilem
neque necessariam erudiendi sunt filii sed ut liberalem et honestam.
Hec est tota lictera sententia in libro satis plana et sic
legenda. Dicitur autem tunc secundum quod de quibus supra invenes
litteras precipue ad eloquentiam et leges, et luctativam et musicam
et artem quam pictivam cum nos exclusoriam vocamus ad speciem
anaglifi et ad quod discunt. Sed tamen utiles ad vitam eorum
et utiles bonas et in illis doctrina politica luctativam autem supra
discunt invenes tamquam confert ad fortitudinem et deductionem.
Ut causas dictum est in sua. De musica autem dubitabit utrum aliquis

ad quem finem scilicet sit, et supponit unam dubitationem Sicut enim quidam
id est delectationis gratia plurimi participant ipsa scilicet incantationis et
vigilis et citheris et aliis similibus musicis. Alii autem a principio
instituerunt eam sicut Pytagoras in disciplina, id est in gimnasiis et
disciplinis propter naturam ipsam querere, id est propter quod natura nostra querit
eam quod quidem sepe dictum est in vii scilicet. Et quid queratur valde
non solum non vacare recte querit supra id est natura scilicet sed et
vacare posse bene in contemplativa. Et dicit quod querit vacare
hoc enim principale omnium supra est ut finis. Utrum dicant de
ipsa vacatione scilicet et id est [illegible] enim ambo quidem oportet scilicet querere scilicet vacare
et non vacare magis tamen eligibile vacare quam non vacare
et finaliter querendum quod facientes oportet vacare. Et hoc est actus virtutis
et felicitatis. Et per aliquem dixit quod ludus et hoc ideo excludit dicens
quod oportet non utique vacantes et ostendit inconveniens quod sequitur si sic
dicatur et subdit Si autem hoc impossibile supra est quod scilicet finis
humane vite sit ludus et magis et non vacationibus utendum
ludis et subdit rationem laborans enim indiget requie. Ludus
autem gratia requiei est non vacare. Sunt enim accidit cum labore
et fatigatione. Propter hoc oportet ludos introducere observantes quod
quando scilicet tempus sit utendi adducendo convenientem tamquam ad
ducentes farmacie gratia. Sicut farmacia adducitur gratia
vacandi corporis ab humore eo quod purgatio lassativa humoris
ita ludus adducatur non vacanti iam lassato per laborem et subdit
causam remissio enim talis motus anime et propter delectationem requies
supra est et sic fatigato deberent ludos vacare. Et ipsum vero
habere delectationem et felicitatem videtur vivere beate et ideo supra ludo non
indiget sed autem scilicet delectatio et felicitas videtur vite non vacantibus
existere sed vacantibus. Et ponit rationem sicut vacans quidem enim
non vacat alicuius gratia quam aliquem finem intendit propter quem labo-
rat tamquam non existens finis scilicet quia adipiscitur finem non existentem.
Cuius finis autem felicitas est quam non cum tristitia sed cum delecta-
tione putant omnes esse et ideo supra ludo non indiget habens
eam delectationem supra que est cum felicitate non adhuc eandem
ponunt cum felicitate supra sed secundum se ipsos unusquisque et secundum
habitum suum. Et dicit quod quidam philosophi ponebant felicitatem
quidam in voluptate quidam in divitiis quidam in gloria et sic
unusquisque secundum proprium habitum et unicuique optimum qui sunt opti-
mi habitus scilicet et ab optimis et illi sunt qui ponebant
felicitatem in virtute et ab optimis habitibus virtutum
sicut et ipse Aristoteles dicit quod felicitas est operatio perfecta non in-
pedita. Et ex omnibus hiis concludit subdens quia manifestum
supra est quod oportet et id est et ad eam que in deductione vacatio-
nis addiscere quedam et erudiri et id est et has eruditiones
et has disciplinas esse suorum ipsorum gratia non propter aliud scilicet que
ad non vacationem id est ad laborem active vite ut necessarias
ad vitam scilicet et aliorum gratia id est propter vitam et vitam actuum
sicut literature et artes mechanice. Ex omnibus hiis concludit liberalem
propter quod et musicam priores posuerunt scilicet et leges. Utrum in eruditione or-
dinaverunt non ut necessariam ad vitam nichil enim habet tale neque
utilem sicut littere scilicet litterature facte ad pecuniativam supra
sunt utiles et ad yconomiam id est domus dispensationem et ad
doctrinam et ad multas actiones politicas que scilicet secundum legem
diriguntur. Et subdit de pictura quod quantum ad contractus meliorum
sit et vocatur exclusoria. Videtur autem et pictura utilis esse ad
iudicandum artificialia opera melius. Et hoc ponitur in iiii Ethicorum
vasorum preciosorum ad magnificentiam pertinet et delectatione [illegible]

et felicitatem propter quod inquit hec ordinem et leges delectationis
sequi. Deinde sed sicut lucratiua supple est musica ad sanitatem
et robur corporis id est lucrum et corporis sanitatem et roborationem
membrorum et leges sicut non hominum inuentum sed ex musica hoc
est neque necessarium contentiue neque utilis conuenientem literature et non quia
non uocat exclusoria [illegible] et non nisi [illegible] translationem
contentiua. Concludit ex hiis propositam conclusionem quod ad de
ductionem que in uacatione uel ubi scilicet uacatio fit supple
est musica. Et hoc probat similiter ad quod et idem ui
dentur producentes eam. ait quia scilicet qui ordinauerunt
eam esse in quietate et leges forte quoniam id est deductionem
putant esse liberorum non laudatorum in hac ordinauerunt supple
musicam et hoc probat per Homerum propter quod Omerus ita pro
nuntiauit. Sed est quod supple musica uelud ad epulas
uocari conuenit id est ut conuiuentur in epulis amici et
ita dicens supple omnes alios quosdam amicos scilicet uocat
conuiuantes nam id est amicabilem quia dicit aliquem quod amicos
est uocari et sic facere totos dies tamquam delectantem
omnes sicut scilicet esse in iocunditate amicos. Et ad hoc
idem inducit testimonium Ulixis et malus autem. Id est poeticus
ait Ulixes hanc optimam esse deductionem quoniam gaudentibus
hominibus epulantes si audiant cantantem id est accitante
cantilenas sedentes continuo id est sicut qui residunt
ad inuicem et ut uenit conueniendo ex magnus uirus in
[illegible] scola [illegible] cum cymbalis et musicis [illegible]
hiis concludit propositum ex quibus quod est disciplina quedam
musica scilicet qua non sicut utilem erudiendos filios
neque ut necessariam sed ut liberalem et honestam maxime.
Utrum autem una [illegible] hec inquit sed plures et qualis inqua
determinat modum sicut quod quidem institutum inuenies et hec
duas partes in prima determinat modum in secunda respondet il
lis qui que instituunt ibi. Similiter autem quod que magis
uident. In prima primo dicit quod primus tra
ctandum est utrum una musica uel plures et que et quomodo
endi sunt iuuenes. Secundo dicit quod ex premissis iam
[illegible] hoc primum quod quidem erudiendi pueros est per illa id est
liberorum secundum quod quidem erudire pueros non propter hoc quod ipse
utilis est tamen sed quia utilis est ad multas erudi
tiones alias sicut ad artes que literatorie dicte sunt
et similes contentiua quod exclusoria debet non uocare [illegible]
et pueros tamen ut sint insidiuales esse uiguditarum
ualorum et emptionem sed ut pulcritudines corporis que
est utilis [illegible] siue speculatores quod magnani
mi et magnifici. qui propinquissimum est beato siue
felici. [illegible] quod ualitatis sed quod pulchritudinis
et honoris. Deinde mouet dubium utrum erudiendum sit
consuetudine sicut ratione aut prius sicut corporis aut secundum intellectum
et determinat statim illud dubium dicens quod prius erudiendi
sunt ad lactationem consuetudine quam ratione sicut autem deum
est bonum [illegible] corporis deum tradendi sunt
pedagogi qui sunt perducendi [illegible] bonum facere
[illegible] artem erudientes eos ad disciplinam hoc est
[illegible] [illegible] [illegible] sic ordinat
utrum autem una uel plures musica scilicet uel plures uirtutes supple sit
plures partes quod de ipsis supple est scilicet in secunda parte
tertio capitulo [illegible] autem tamen tibi esse primum secundum est

primum dicit quod inquisitionis inuenta secundum primum est et hoc est
quod scilicet quod abantiquis heroum quidem relinquuntur omnino scilicet
ubique quos paulo autem indigit ex premissis erudimentis que
scilicet utique esse diuinum continua id est hoc sicut erudiens et leges
quod. Obiit autem et quod utilis quidem erudiens non solum
propter id quod utile quia hoc est mercenarium puta literarum eru
ditionem sed et id quod propter ea quod pueris contingit similiter multas
eruditiones alias supple quod propter delectabiles sunt et ubi
alias et dat exemplum de contentiua. Similiter autem et pictura non ut
in ipsis uenalibus non peccent sed sint ipse [illegible] ad
eam que ualorum emptionem et uenditionem hoc id est est
[illegible] sed magis quod sit speculatiua eius que circa corpus pul
chritudinis hoc est utilis et magnificus et hoc est quod sequitur
querere autem ubique quod utile minime congruit magnanimis
et liberis et causa est quia hoc est [illegible] et mechanicum. Deinde illis
mouet dubium qualis [illegible] [illegible] [illegible] hoc
supple est utrum consuetudine erudiendi uel ratione supple quando est
et circa corpus autem circa mentem et hinc tamen dicit esse
determinandum ex premissis et hoc est palam ex hiis supple
que dicta sunt in aliis ubi id est de docendis pueris [illegible]
tiue supple sed quia non uocant deinde planatam [illegible]
qui uocantur [illegible] quoniam in quibus conuenit [illegible]
hoc id est erat [illegible] [illegible] [illegible] pueros ab
ante [illegible] [illegible] [illegible] nobilitate [illegible] [illegible]
alem. quod ex [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] dolo
rem. prohibetur non [illegible] [illegible] [illegible] sicut
[illegible] [illegible] quod [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] debiles sicut primo instituentes lactatiua et [illegible]
tur et protectiue ad mores hoc est disciplina pedago
gorum et leges cum hac id est hoc lactatiua scilicet quod [illegible]
quidem [illegible] [illegible] [illegible] bonum scilicet et robustum hoc autem pedo
[illegible] scilicet ipsa mores scilicet [illegible] est similiter [illegible] hec pars
Sunt quidem igitur inter illa respondet eos qui ad bestialia
et ferocia instituunt pueros ostendens quod [illegible] [illegible] est ad for
titudinem ad quam [illegible] hoc utile est [illegible] id est que
[illegible] est et ciuiles magis congruit [illegible] [illegible] quam fero
[illegible] et siluestribus et hoc probat [illegible] gentes [illegible] esse
ponens quod [illegible] pueros ad [illegible] et [illegible] [illegible]
[illegible] quod [illegible] gentes [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] lacedemonios [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] quod [illegible] primo [illegible] ad uirtutem [illegible] fortiores
[illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quod non erat [illegible]
[illegible] ad bellum. Ex omnibus hiis concludit quod non quidem pueros
exercitare ad bestialia sed ad uirtutes [illegible] [illegible] ad
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
pueros [illegible] [illegible] uirtuosos. Hoc est tota [illegible] ad
illum locum [illegible] [illegible] [illegible] pueros [illegible] [illegible]
[illegible] quod [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quod [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] de pueris hoc [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] id est [illegible] athletarum pugnas [illegible]
[illegible] sunt [illegible] [illegible] puerorum [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] athle
tice pugne [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] quod [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] et [illegible] [illegible] lacedemonio [illegible] [illegible] [illegible]

lacedemonii autem hoc unde peccaverunt saltem in erudiendo pu-
eros scilicet laboribus pugnarum scilicet tamen hoc ad fortitudinem magis
videntur. Et hoc reprehendit subdens omnino sicut dictum est
saepe neque ad unam solum virtutem neque ad hanc scilicet ad for-
titudinem maxime respicientem faciendo curam super ea de
puerorum institutione. Si quidem ad hanc sed alium scilicet forti-
tudinem scilicet illam quae convenit. quia scilicet fortitudinem non sunt
et hoc probat subdens neque in aliis animalibus neque in gentibus videmus
fortitudinem etiam scilicet his quae sunt silvestrissimi sed magis
mansuetioribus et leoninis ut canes domestici lupos silve-
stres vincunt et propter hoc dicit unus de aliis quod ad aquilonem
in civitatibus sunt quidam canes magni valde et mansueti cum
leones vincunt et tamen dedignantur ad ad mutare conveniens
fortitudine leonis est ita quod cum talibus pugnare nolunt.
Consequenter cum de talibus gentibus quae student ferocitati et haec
multae autem sunt gentium quae ad interficiendum et comedendum homines
promptae se habent scilicet gentium quae circa pontum insula scilicet
achei et enioche nomina sunt gentium ferales videntur et aliae
gentium id est de aliis gentibus non marinarum scilicet respectibus
lacedemoniis super huiusmodi quidem similiter huius superius feroces et
super genus magis quam lacedemonie quod est fortitudinis autem
non participant etc. scilicet propterea talis eruditio puerorum non prodest ad fortitudinem
Consequenter cum adhuc item propter lacedemonios adhuc propter
lacedemonios scimus quod quidem quod ipsi assiduitate laborum po-
litici scilicet ad operationem virtutis praevalentes aliis super sunt ille
autem et luctativis agonibus et bellicis super invadentes ad alia
aliis super sunt et dicit causam non enim eo quod iuvenes exerce-
bant isto modo ad bellica scilicet duriebant quod vero scilicet ...
virtutes sed eo solum quod ad eos qui non studuerant super bellicis
contrahunt vincunt et victores erant quod erant ex operatione fortitudinis
sed ex inscientia aliorum. Consequenter cum huius prius propter quod
et bonum et quod tale quod faceret agonizare super pueros et hoc
confirmat adhuc per eum scilicet lupus neque aliorum ... alius ago-
nizaret utique magis aliquem bonum periculum sed magis vir bonus
intendit dicere quod ferarum non est sustinere periculis sed
bonum et hoc est viri boni etc. Consequenter ostendit nocumenta quae se-
quuntur quod pueri ad talia intendunt etiam autem addit valde scilicet
talia dimittunt pueros et qui sine pedagogo incitore
super ad civile vitam et illi sunt qui sine instructione primi
erant eos vagari inepti banausos efficiunt pueros super
et secundum veritatem ad unum solum opus utiles politice scilicet ad
ad hoc opus est talis fortitudo invadendo hostes hoc non uti-
le est impugnans contra hostes et adhuc scilicet opus inva-
dendi hostes deterius aliis super instruunt pueros ut dicit
sermo eorum scilicet loquitur quod magis valet non bellum cum
ratione quam cum ferocitate et hoc est quod loquitur etc. non ex
actionibus operibus iudicare magistratum belli. Consequenter huius quidem
super in prima intatur proponit dicens quod agonizantes
id est disciplinae non habent prius autem non habebant et illas di-
sciplinas quae scilicet invadendi sunt hostes tam in bello campestri
quam navali optime detestantur [illegible] vult de te mu-
tatur. Consequenter cum huius concludit ordinem instruendi pu-
eros secundum gradus aetatis utique quidem quousque intendit instituere pu-
eros scilicet usque ad pubescentiam
id est quae est in xiiii anno leviora exercitia ... pu-
eri scilicet et alimentum sufficiens scilicet quae qui ad necessitatem la-

bores violentos et similes tamen ut nullum impedimentum sit ad
incrementum et causam horum dicit est quod scilicet ex immoderato labore
impeditur corporis augmentum. Signum autem huius super est quod
possit hoc contingere in olympionicis id est olympia ludi et
in quibus exercebantur ad pugnam iuvenes in olympo monte
primum institutio quod olympia dicitur quidam vir instruct-
tus scilicet duos vel tres iuvenes collectos invenire vitores in pueris
quod iuvenes involuntario cause postea antecedens exercitio hoc
est in olympiis luctativis unus vir vincat quod vel
duos quod quod exercebant iuvenes involuntarii ad exercitia
exercitia immoderata et non quod facere cogebantur ablata est
potentia virtute illius ita quod tres vel duo viri vincere potuerant.
Consequenter de aetate post pubescentiam quomodo durior alimentatio
insistenda sit et hoc est quod autem a pubescentia annis tres
super praeferunt ad xviii annos ad alias eruditiones huius
est super adduces et gyrum et laboribus et sic alimentationes dimittere
conpetit aetate quod scilicet alimento durescunt membra et
alimentia efficiuntur ad fortiores labores et ponit rationem simul
id est intellectum et corpore laborare non oportet et supponit causam dicens
id est efficere natus est utique labor scilicet utrorumque impediens quo-
quidem corporis labor intellectum et autem hoc scilicet intellectus corporis
laborem id est intellectum quae molliunt corpora unde autem in de anima
molles carne bene dicimus aptos esse mente labor et corporis
durior ... quae carnis ... et ideo dicit contraria utique
efficiunt in homine. ¶ De musica et quidem dubitavimus
hic redit ad quaestionem de musica de qua prius dubitatum
est et intendit ... quaerere vero tantum sit ludi gratia vel or-
dinatur aliquo modo ad virtutem et ideo intendit ... duo
dicit primum est quod determinat quam potentiam habeat et quomodo sunt
de eruditione musicae. Secundum est si potest meliores movere
facere id est tamen etiam dubitationem hoc In prima parte tamen dicit
primo id est dicit quod quod de musica resumendum sit et ducatur
rationibus et declarentur et ostendit necessitatem resumptionis quia quae ante
dicta sunt non est satis determinata de potentia et fine ipsius
Secundo recitat opiniones expediunt et quorumdam aliorum qui
utebantur musica similiter vino et ebrietate et item
ponebant hoc saltationem et exultationem quia sicut vinum delectare
inquietat eorum et ille faciunt ita musica movere et faciunt asserere
sic gaudere ... ad deductionem et ad prudentiam ... sta-
ondit quod ... et ad ludum convenit ei qui est cum laetitia et
hoc insequit musicae quae videtur esse ad iocunditatem et ideo mu-
sica non est ludus quod sit puerorum studium ludus videtur esse ...
... et sapientibus si autem dicitur quod propter hoc oportet
addiscere iuvenes musicam quod ... debent resumere de-
lectationem ... hoc nihil est quia reges persarum et medorum
nunquam discunt musicam et tamen delectationem habent ex musicis et
aliis scilicet cantores viellatores et propterea non oportet
propter hoc iuvenes discere musicam si quis diceret quod propter usum
musicae et delectationem musicae debent discere ... alii operis
... quod propter usum ... debet quod discere ... pul
... quae tota ... et in ... sic saepe in-
... dictum est et est finis ... ex illo ... de vo-
luntate sic ordinatur. De musica autem quidem dubitavimus vero
id est rationabile ... manducare ... scilicet ... autem hoc
et ne resumentes ... ut sic adiciens fiat rationibus quae
scilicet ad ... intendit ... sunt ... quas

utique aliquis dicet enuncians de ipsa in .ii. super p[ro]ponitis rationes quas ponit hic faciliter de ipsa dictis superius est in eius gratia ordinatur participare ipsam vel .s. ludi gratia ut et requiei sicut sompno et ebrietati supra participamus sicut .ii. dicit ethicorum vel de sompno et vigilia vice et audire passio sensibilibus virtutibus .iii. laborare est sic omnis sermones phisica est destans ipsius et unum sompno ut quiescat quoniam sompnus est quies alicuius virtutis cum intentione illius vero vinum autem ut celebratis bonus spes facit hominem quia non in moderate sumptum et mentes et elevet erigit et lenificat et ideo dicit prouerbiorum .xxxi. date siceram merentibus et vinum his qui amaro sunt animo bibant et obliviscantur egestatis sue et doloris sui non recordentur amplius ebrietas autem ponitur hic non que excedit mensuram sed est mensurata quia illa opilat et opprimit et inducit insaniam et vinum bibitum debite ante de ebrietas sic autem etiam ut dicit aristoteles cyphi operationes ad bibendum homini ut est quod dicit hic .i. sicut quidam in moralibus .i. de nimio incidentibus et delectabilia supra dicta simul et sollicitudine cessare faciunt utitur euripedes poeta .s. et inducit aptiores ipsius et ordinat ipsam poete .s. et ponunt his omnibus similiter vino et delectationes et musica. nos dicimus tunc quidem ponit dicit sicut etiam gratia et addit ponit et saltationes quia saltationem vocat epyndiam in choreis et saltibus quia sicut dicit pictagoras .iii. de epyndio gesticulatione corporis exprimunt modulationes musice magis autem ad virtutem tandem .i. finaliter [illegible] ad estimandum musicam supra est et dicit magno cum possit potentie sicut gymnastica qualem ad corpus efficit et musica morem qualem quendam facit et est sicut gymnastica ad bonum qualitatem reddit corpus eo quod per motum excitat ipsum superfluitate humorum et humoribus et per ipsam musica reddit ad bonum morem assuescere in musicas .s. gaudere recte et subdit in quo ad deductionem .ii. ad aliquid deductio .ii. est audire musicam et ad prudentiam quia per modulationem musicorum convocat modulata apostolico illum ad quod apostolus est mundus et idem augustinus .iii. de musica loquitur de musica illa et antiqui omnis troy et cyprus mirabilem armoniam esse dixerunt in motibus celorum et ut dicit .iii. de celo et mundo exprimantur eo quod corpus celeste non est susceptibile impressionum peregrinarum sonus in aere ex percussione ad solidum plagam et subdit quod valet ad prudentiam hoc modo (et .ii. hic dicit positum decorum adque .s. valet musica et sic valet ad tertia .s. adrequirit sollicitudinem tollendam et prudentiam [illegible] concludit quia quid [illegible] ex iuvenes non ludi gratia erudire musicam super non [illegible] super et adhuc inducit rationes non .ii. ludum addiscentes super dicit musicam iuvenes et ponit rationem cum tristicia .ii. sed cum labore .s. conveniunt simul qui .s. est ludus sic manifestum est musica autem convenit gaudentibus in omnibus [illegible] aliquis posset dicere quod studia puerorum ludi gratia sicut musica autem studium puerorum est et ideo ludus est [illegible] etsi forte utique [illegible] puerorum studium ludi gratia esse in [illegible] et sic musica videtur esse ludus et dicit quod hoc non est verum quia [illegible] non oportet eos addiscere musicam sed audire solum [illegible] est ex hoc est esse eius utique gratia

eos addiscere ipsos sed non sicut reges persarum et medorum [illegible] eos sentientes ipsum opus .s. musice sicut prestigiatores et cantores et ludentes [illegible] .s. in gaudio et in mensura cione [illegible] nec enim melius est hoc apud eos qui hoc ipsum fecerunt [illegible] .s. [illegible] qui tanto tempore exercitant quem eum addiscere solum super erigunt est propter delectationem audire debent [illegible] in musicis [illegible] audirent aptius in musica quam per addiscentes quia ipsi musicam faciunt et [illegible] ut [illegible] tales eos elaborare ipsos ut .s. discant musicam ut .s. alii sentiant delectationem audientes musicorum [illegible] negocium pulmentorum ipsorum operibus preparare et autem preparandum discere ut .s. alii sentiant pulmentis [illegible] convenientes super est quoniam illa ars consuetudini [illegible] est quod .s. non eos addiscere illos sic similiter est pro [illegible]

Eandem autem dubitationem habet similem dubitationem adducit contra eos qui dicunt quod musica corrigit mores et ponit .ii. adhuc sive est musica tunc [illegible] quod plus quod [illegible] non eos addiscere musicam sed audire eam sicut [illegible] lacedemonii quod sine doctrina et actu musice sciunt modulationes melodiarum distinguere et bonarum et malarum et [illegible] tunc non oportet quod iuvenes doceantur musicam sed audirent eam solum et audientes [illegible] ad bonam dominationem et deductionem liberalem [illegible] dominationis passionis et deinceps sive [illegible] vim dicit [illegible] idem inducit rationem aliam quod [illegible] ad deos dicit quoniam non cytharizat sed alii dii coram ipso musicos ipsos sicut et in apocalipsi describit Johannes quod coram throno et angeli habentes cytharas et phialas coram deo cantantes unde et reges persarum non cytharizant nec [illegible] musicorum inter se sed alii coram eis [illegible] et [illegible] fuit illi et non liberales et talia agere dicimus quia non ebrii [illegible] et [illegible] et meliores et [illegible] qualis [illegible] strophes debuit tamen dicit pastorius esse [illegible] ultimo .s. capitulo ubi loquitur de dulcedine armoniarum [illegible] est [illegible] [illegible] sic ordinatur eandem autem dubitationem et [illegible] mores meliores [illegible] et .ii. [illegible] et secundum leges gentium et secundum legem domini unde .iii. regum .vi. David et alii canebant cytharis et musicis coram archa domini et saltabant modulamina musicorum saltabant et gestibus corporis exprimentes et similiter fiebat coram regibus persarum et medorum [illegible] .xvii. cum spiritus malignus vexaret saul. debuit tangente cytharam melius habebat pictagoras qui [illegible] ad [illegible] cenam quam [illegible] precepit mollius tangere cytharam ut quietaret [illegible] fantasmata nocturna que in sompnis possent occurrere ut dicit boetius [illegible] est quod tangit et [illegible] .ii. musica .s. quare .i. ad aliud eos addiscere ipsos iuvenes .s. sed non alios audientes recte quoniam gaudere et posse iudicare et sufficit adhuc [illegible] se ipsos musicam non cantent sicut lacedemonii illi .ii. non addiscentes super musicam tamen possunt iudicare recte ut autem bonas et non bonas melodiarum [illegible] super est utique vel ad bonam dominationem super valet musica et deductionem liberalem [illegible] ipsa super est quod .ii. eos addiscere ipsos iuvenes .s. [illegible] non alius [illegible]

tum sic etiam videmus quod homines sumunt musicis audientes et in
ope exercentes. Et addit adhuc aliam rationem conducere. Cum hec enim
ratio quam dicimus ad illud. Non enim iupiter ipse cantat et cythari
zat poetis. Sed et banausos vocamus tales scilicet qui faciunt
et [illegible] fecit et agere talia scilicet opus banausum
non viri scilicet est non inebriati aut iocantis. Et hoc non est
verum [illegible] banausorum. Et dicit melodia quod musica per
capud dulcis est in convivio vini unde Ecclesiastici xlix. memoria
Iosie in compositione odoris facta opus [illegible] in omni ore quasi mel. quasi mel in-
dulcabitur memoria eius et ut musica in convivio vini. Ex
forte de hiis quid potius considerandum scilicet est. Prima quidem
quod est. Hic incipit tercia pars istius capituli et tangit primo ordine
questionum introductarum adhuc de musica que sunt tres et similiter
dividitur ista in tres partes. In prima parte determinat utrum po-
nenda sit in genere discipline aut ludi aut deductionis.
In secunda determinat quid faciat ad virtutem ibi. Videtur autem aut
musicam esse. In tertia ostendit quid faciat ad actionem ibi. In ine
[illegible] autem ipsis. Prima habet duas partes. In quarum prima osten-
dit quid faciat ad delectationem sine qua non est felicitas. In
secunda ostendit quid faciat ad ludum et ad requiem ibi. Contingit autem in fine
quidem. In tertia ostendit quod honorabilior est usus eius quam quod solum
ordinetur ad [illegible] delectationem ibi. [illegible] quod est [illegible]
musica. Dicit igitur primo [illegible] quod primo querendum est in quo
genere sit ponenda disciplinae scilicet aut ludi aut deductionis.
Et solvit statim quod rationabiliter omnia ista ponit et omnibus vi-
detur participare. Ludus enim et deductio sicut dictum est requies
est laborantium. Deductio autem attingit felicitatem. Quod omnes asserunt
de musica scilicet plurimum quod [illegible] se bonum est et [illegible]
autem ita sunt in musica quod in se bona est et utilis et [illegible]
[illegible] ad nullam [illegible] delectabilissimorum [illegible]
probat [illegible] musicam [illegible] qui dicebat quod cantare est de-
lectabilissimum hominibus et propter hoc [illegible]
volunt rationabiliter assumunt musicam tamquam potentem homines
letificare [illegible] est propter hoc [illegible] eam erudiri iu-
venes quod quecumque delectabilia sunt innocua et ordinantur ad
requiem sicut ad finem utile bonum est erudire iuvenes.
Hec est tota sententia prime partis. Littera autem ordinatur sic. Quod est
utrum ne ponenda scilicet sit in disciplina id est in genere disci-
pline vel musica [illegible] id est ad [illegible] participare. Hoc est
quod prima utrum musica sit disciplina vel deductio. [illegible]
[illegible] hoc dicit propter hoc quod sicut dicetur postea quidam dicunt
musicam esse [illegible] et armoniam et [illegible] modulationes armo-
nias [illegible] id est utrum ponenda sit in genere ludi aut
deductionis id est utrum [illegible] sit [illegible] [illegible]
ad animam [illegible] ordinanda est. Rationabiliter autem in omnia ordinatur
et videtur participare omnibus tribus scilicet et ponit modum ludi. Nam
sed requies est. Requiem autem necessarium delectabile esse et [illegible]
[illegible] tristitie medicinam quandam [illegible]
scilicet et deductionem scilicet ponunt musicam et dicit omnes [illegible]
id est confessione omnium quod musica [illegible] plurimum [illegible]
[illegible] honestatis et delectationis [illegible] felicitatem
ex ambobus [illegible] scilicet bono et delectatione musicam autem omnes
dicimus delectabilissimorum esse scilicet [illegible] id est [illegible]
id est sine alia utilitate et cum melodia que scilicet delectat [illegible]
probat [illegible] esse delectabilissimum hominibus
cantare propter quod in conventibus [illegible] scilicet et [illegible] rationabiliter

assumunt ipsam tamquam potentem letificare [illegible]
quare et hinc coniectabitur utique [illegible] ipsam erudiri iu-
venes. Et dicit ipsam [illegible] innocua delec-
tabilium id est [illegible] delectabilium non solum congruunt ad finem
felicitatis scilicet aliam sed ad requiem illa scilicet [illegible] erudiri iu-
venes in musica [illegible] est talis quod musica [illegible] erudiri iuvenes.
Quoniam autem in fine quidem. Hic [illegible] parte dico facit primo [illegible]
dicit quod quia non omnes homines sunt in fine intentionum suarum
[illegible] non omnes [illegible] requiescunt in finibus [illegible]
ad finem [illegible] et laborantes desiderant quiescere et ideo ludis in-
digent in quibus quiescant sicut dicit Cato interpone tuis
interdum gaudia curis. Et propter hoc utuntur musica propter delectationem que
est [illegible] tales delectationes similitudinem habent cum fine [illegible]
[illegible] et actionum quod finis non queritur propter aliud sed alia propter ipsum
ita queruntur. Tales delectationes propter se et non propter aliud [illegible]
sunt [illegible] laborum quedam medicina. Et ideo quidem
homines aliquando modo felicitatem propter delectationes [illegible]
propter existimare aliquis esse causam quare iuvenes instruendi
sunt musica quod scilicet in ea est quedam requies preteritorum
laborum et ex delectatione eius [illegible] que
fatigati fuerunt preteritis laboribus. [illegible] dicit quod [illegible]
[illegible] est ne forte hoc quod dictum est sit utile ad requiem
musica sit [illegible] honorabilior
est natura ipsius [illegible] laborantium
[illegible] delectatione [illegible] sicut [illegible]
[illegible] delectationis [illegible] delectationem
[illegible] moribus [illegible] anime
est [illegible] ad mores [illegible]
[illegible] in moribus etiam [illegible]
[illegible] musica [illegible]
[illegible] melodias [illegible] sicut [illegible]
[illegible] mansuetudinem [illegible]
tales [illegible] est [illegible]
[illegible] musica [illegible] homines
[illegible] sine musica [illegible] melodiis [illegible]
tales [illegible] ad [illegible] et alias
passiones. [illegible] manifestum est quod musica valet ad hoc quod
[illegible] mores [illegible] Hec est tota sententia
[illegible] sic ordinatur. [illegible] autem in fine quidem [illegible]
[illegible] accidit hominibus [illegible] re-
quiescant et utuntur ludis [illegible] ad plus [illegible]
plus ludi [illegible] delectationem [illegible] est [illegible]
utile [illegible] requiescere in delectationibus [illegible]
[illegible] musica [illegible] est in genere ludi ponenda
[illegible] homines delectantur in ludis sicut [illegible]
[illegible] autem hominibus [illegible] fine [illegible]
[illegible] delectationem quidam [illegible] finis [illegible]
non [illegible] querentes scilicet delectationem [illegible] ludi delec-
tationem [illegible] id est finis [illegible]
[illegible] scilicet ludi delectationem
finis actionum similitudinem habet [illegible]
[illegible] nullius [illegible] est eligendus [illegible] laborum
[illegible] delectationum [illegible]
[illegible] laborum [illegible] scilicet requies [illegible] mediante [illegible]
[illegible] sicut finis ad aliud non [illegible]
delectationes ludi [illegible] est [illegible]

felicitate et [illegible] delectaciones musical. s. felicitas est [illegible]
laborum [illegible] s. causa [illegible] felicitate [illegible] quis. i. [illegible]
[illegible] causa. s. quod instruendi sint iuvenes in musica
quod talis delectacio est [illegible] et [illegible] finis [illegible] Ex
eo autem quod est colicare hic incipit [illegible] ubi ondit quod [illegible]
[illegible] est et honorabilior [illegible] ludi delectacio et [illegible]
[illegible] quod est [illegible] in musica non [illegible] hanc [illegible] sup.
delectacionem que est [illegible] s. [illegible] est ludus. s. [illegible]
[illegible] est ad requiem ut [illegible] non solum sup. dictum
est [illegible] ne forte quod [illegible] accidat musice honora
[illegible] autem sic [illegible] ipsius [illegible] quod [illegible] communitate sup.
sit requies laborum et [illegible] non solum [illegible] delectacione [illegible]
[illegible] aliquid [illegible] s. delectacionis [illegible] omnis [illegible] sup.
[illegible] ludus [illegible] musica delectacionem [illegible] [illegible]
[illegible] et omnibus moribus [illegible] ipsius est [illegible]
sup. [illegible] ad mores [illegible] et ad animam
[illegible] hoc sic [illegible] autem utique erit palam [illegible]
[illegible] quid [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible]
[illegible] quod [illegible] quod [illegible] sup. [illegible]
[illegible] quod et alia i. dulcia non minime autem i. ma
[illegible] i. [illegible] melodyas olympi i. in olympiis [illegible]
[illegible] [illegible] melodie [illegible] i. [illegible]
[illegible] rapiunt animas sui [illegible] rapere autem
[illegible] qui est animi motus passio est [illegible] est [illegible]
[illegible] de gaudio [illegible] et [illegible]
[illegible] de audacia [illegible] vel ira [illegible]
mutacionem [illegible] mores [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] autem [illegible] [illegible] s. [illegible] homines
modulaciones musice [illegible] gaudio i. s.
[illegible] et timore et sine musica [illegible] et
melodias ipsis sup. non fit talis mutacio [illegible]
[illegible] ad ad mores. Cum autem accidit mu
sicam esse [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
ondit qualis musica [illegible] ad mores [illegible]
[illegible] qui [illegible] esse musicam i. [illegible] autem et
non [illegible] [illegible] duo sunt [illegible] [illegible]
[illegible] musica [illegible] dulcitatem [illegible] morum [illegible]
ondit [illegible] musicam [illegible] dulcitatem
passionum [illegible] In melodiis autem ipsis In prima pre
[illegible] sunt in quibus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
musica est [illegible] [illegible] delectabilia [illegible] recte
gaudere et amare et odire et [illegible] in mu
sica ut homo [illegible] [illegible] fiat rectus
[illegible] moribus et [illegible] similitudines [illegible]
ire et mansuetudinis fortitudinis et temperancie
et [illegible] et aliorum moralium maxime [illegible]
[illegible] in musica et non [illegible] in musica [illegible]
[illegible] similitudinem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] delectacione [illegible] [illegible] delectabilis
sic ille [illegible] est illa pictura et [illegible] [illegible]
[illegible] non est [illegible] s. [illegible] [illegible]
[illegible] et [illegible] in visu sunt
[illegible] et non [illegible] [illegible] autem musicam
sunt [illegible] [illegible] et passiones [illegible]
animam [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
autem sic ordinat [illegible] autem accidit musicam esse [illegible]

virtutem autem est gaudere recte et amare et odire et non
est quod virtus moralis [illegible] est [illegible] passionum [illegible]
medium in passionibus et [illegible] [illegible] [illegible] quod
[illegible] [illegible] ita ut [illegible] recte et gaudere
[illegible] moralibus [illegible] et actionibus et non [illegible] in
[illegible] moralis virtus [illegible] quod [illegible] fiat [illegible] [illegible]
Sunt autem similitudines maxime sup. passionum [illegible]
[illegible] [illegible] et melodiis ire et mansuetudinis
Adhuc autem fortitudinis et temperancie et omnium [illegible]
[illegible] et aliarum moralium virtutum i. s. [illegible] passionum [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] autem est hoc sup. [illegible] et [illegible]
[illegible] autem [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible]
[illegible] i. [illegible] et passionibus [illegible] est quod [illegible] [illegible]
[illegible] et gaudere [illegible] est [illegible] quod ad virtutem quod virtus
moralis non est aliud nisi gaudere recte [illegible] recte
in passionibus et [illegible] et [illegible] in [illegible] [illegible]
signum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] delectacionem [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] qui [illegible]
[illegible] et [illegible] [illegible] ipso gaudere [illegible] et [illegible]
de delectacione [illegible] [illegible] est eodem autem [illegible]
[illegible] signis gaudens [illegible] ymaginem alicuius [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] Sicut v. g. picturam [illegible] in
[illegible] vel alicuius [illegible] non [illegible] ymaginem [illegible] [illegible]
ad [illegible] ut dicit damascenus [illegible] [illegible]
sup. est hinc illam visionem [illegible] videt ymaginem [illegible]
esse delectabilem. hoc fundatur sup. illa [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] illud [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] est aliorum [illegible] [illegible] autem [illegible] [illegible]
sup. [illegible] nullam existere similitudinem ad mores
[illegible] in [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] i. sunt tales visibiles. s. [illegible] admodicum et
omnes tali sine [illegible] [illegible] s. Adhuc autem non sunt
[illegible] similitudines morum figure. s. [illegible] signa magis [illegible]
figure et colores morum sup. [illegible] signa [illegible] [illegible]
[illegible] sunt [illegible] signa et [illegible] est [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] s. in quibus est [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] amoris est oculus non solum i. non solum est
[illegible] in mutacione [illegible] [illegible] in immutacione [illegible] et [illegible]
quod [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] est [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
s. [illegible] [illegible] passionis [illegible] iuvenes [illegible] sup. [illegible]
pinxit [illegible] polygnoto qui s. honesta [illegible] pinxit
et [illegible] alius pictor est moralis honesta s. pingeret
In melodiis autem ipsis hic incipit [illegible] [illegible]
ex dulcitate musice determinat dulcitatem passionum
[illegible] ad mores [illegible] [illegible] [illegible] est quod musice de
[illegible] [illegible] et non [illegible] [illegible] [illegible] et passiones [illegible]
[illegible] quod musica [illegible] est delectabilis et non [illegible]
[illegible] [illegible] de musica [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] delectabilem [illegible] est quod [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] valet ad mores [illegible] musica est armonia
et multi [illegible] [illegible] [illegible] esse armoniam vel non [illegible]
armonia [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] est. s.
[illegible] [illegible] auditus musice sine doctrina [illegible]
ne vel non [illegible] [illegible] vel [illegible] [illegible]

iudicet decaliter et aliquis ad operationem non mittere manum ad
hunc autem qui iuvenis est non potest quiescere et non ponatur in aliqua
operatione destrueret ea que sunt in domo hoc est tota sicut iste
pueris de illo tintinnabulo sic ordinatur In melodiis autem ipsis musi-
corum scilicet sunt imitationes morum et hoc est quod ipse scilicet et considerat
in proemio inductivam musicarum · Myxolidisti · in modis distant
ut audientes aliter disponantur ad quaslibet scilicet musicas · sed non eo-
dem modo se habent audientes scilicet ad unamquamque ipsarum scilicet
musicarum sed ad quasdam magis planctive et adminutive et ad pa-
ssionem sicut ad illam que est in planctu dydonis de quo quidam
planctum dydonis sine planctu audire non potuit et contrarie
magis equalia mollia [illegible] · sicut audientem et pietatem pro-
[illegible] et propter hoc movetur ad planctus et inducit auctorem huius planctus
velud ad eum qui vocatur myxolidiste et inter et ipsum nomen
auctoris cantus huius planctus lydiste [illegible] de qualibet
[illegible] que est civitas [illegible] sicut
narrant hystorie et inducat decalius adhuc autem mollius mente
super disponunt et dat [illegible] puta ad remissas que scilicet non sunt pla-
ctive et inducat de [illegible] · Medio autem modo et constanter maxime
ad aliam quia scilicet nec planctiva est nec remissa et dat [illegible] que
vel que facit in choro sola armoniarum id est de uno armonia
[illegible] sicut dicit glossa super illud Laudent eum in tympano et
choro chorus est multitudo in qua multe [illegible] voces concordant
et concordiam modulantur Chorista autem dicitur qui cantat in ea
et per concordiam dulcedinis [illegible] invitat audientes in opere
ad [illegible] et concordiam et hoc est quod hic dicit [illegible] Similiter
inducit aliam Raptus autem que [illegible] musice
sunt [illegible] magni-
tudinem [illegible] raptus [illegible] C Ex omnibus hiis
laudat eos qui hoc philosophice dixerunt quod musica mutat mores
et hoc est hoc [illegible] dicitur qui de ludo huius musice scilicet phy-
losophati sunt et [illegible] in quo [illegible] acceperunt testi-
monia [illegible] operibus [illegible] non sunt [illegible]
[illegible] operibus [illegible]
[illegible] musica facit armonia · Rithmus sunt [illegible]
[illegible] consonantia rithmorum [illegible]
eodem modo [illegible] rithmos [illegible] subiectus
hoc aliud [illegible] rithmus [illegible] more [illegible] scilicet
dictamine [illegible] motum ad gaudium · scilicet [illegible]
[illegible] motum [illegible] hii quidem scilicet
rithmi [illegible] mores qui scilicet dilatant corda
ad [illegible] et pro bona hii autem · scilicet alii ri-
thmi [illegible] motus quidem · scilicet · [illegible] modo dicta
[illegible] movet [illegible] que [illegible] se [illegible] volunt non ad
[illegible] quod [illegible] aliud C Ex omnibus hiis concludit
[illegible] manifestum quod potest morem [illegible] quale [illegible]
musica facit et ex hiis ulterius concludit Si autem hoc potest facere
palam quod adducendi et erudiendi in ipsa iuvenes [illegible]
[illegible] quod iuvenibus [illegible] ad
[illegible] doctrina musice et [illegible] iuvenes
quia [illegible] etate iuvenili · scilicet in delectabilem [illegible] sunt
[illegible] voluntarie et [illegible] dicit in viii ethicorum [illegible]
et quod musica sit [illegible] musica autem [illegible] de-
lectabilium est [illegible] quod ex omnibus [illegible]
[illegible] iuvenes [illegible] in musica et [illegible]
[illegible] musica [illegible]

cognatio armonie et rithmus ad animam esse propter quod multi
autem sapientum hii quidem sapientum scilicet armoniam esse
animam hii autem habere armoniam et hoc non est quod [illegible]
[illegible] ubi [illegible] probat quod anima
non est armonia neque non armonia consequens [illegible] pro-
bat quod non est armonia corporis [illegible] armonia
est [illegible] potentia-
liter [illegible] potentiis [illegible]
quod [illegible] non sine armonia quod [illegible] in vegetabili sensibili
et rationabili sicut [illegible] et [illegible] conso-
nantia [illegible] ad [illegible] cantores
cardinales [illegible] sicut dicit [illegible]
ad eugenium papam [illegible] prudentia moderamine [illegible]
[illegible] tenet C Ex hiis [illegible] ad
[illegible] dubitatum est [illegible] audire [illegible]
operari ad [illegible] et hoc est [illegible]
cantantes et manu operantes in tertio scilicet musicorum [illegible]
non [illegible] dubitatum est [illegible] ubi [illegible] dixit quod reges
persarum [illegible] non cytharizant sed audiunt [illegible] et [illegible]
[illegible] manifestum [illegible] quod musica habet
[illegible] quales quosdam [illegible] scilicet [illegible]
[illegible] operibus et [illegible] ad [illegible]
[illegible] operibus iudicet
[illegible] ut iudicet sunt [illegible] musice
[illegible] simul autem [illegible]
[illegible] quendam [illegible] planctagon et archytam pu-
tare [illegible] archytas ut dicit [illegible] tarentinus sunt
planctages dicebatur qui [illegible] iuvenem pla-
[illegible] esse disciplinas [illegible] aliud ad [illegible] anima-
lium [illegible] dicit scilicet planctagon dat pueris [illegible]
[illegible] que in domo [illegible]
[illegible] quod si iuvenes non [illegible] disciplinis [illegible]
[illegible]
[illegible] non potest quod iuvenes quiescere C Ex hiis concludit hic quod
[illegible] est [illegible] parvulis [illegible] scilicet musica disciplina
[illegible] planctage autem disciplina [illegible] pla-
ton quod est latum [illegible] lactatione [illegible]
[illegible] que non datur parvulis [illegible] maioribus [illegible] et
hoc est quod addit maioribus [illegible] et hoc est [illegible]
[illegible] moralibus [illegible]
[illegible] quod quidem [illegible] musica ita ut [illegible] operibus
manifestum [illegible] C Decens autem et non decens etates
non difficile determinare [illegible] solvit
[illegible] que [illegible] sunt [illegible] musice [illegible]
[illegible] sicut dictum est supra quod
reges persarum et medorum non cytharizant sed alii coram
eis [illegible] non [illegible] cytharizat [illegible]
[illegible] liberale cantare [illegible]
musice [illegible] Solvit autem [illegible] per [illegible] diversas
etates distinguendo [illegible] musicandum [illegible] etate iu-
venum [illegible] musice [illegible]
[illegible] melodias [illegible] etate [illegible]
[illegible] de melodiis [illegible] liberale
est et non [illegible] quod solvit [illegible]
modum distinguendo [illegible] musicas [illegible] musicorum [illegible]
[illegible] quidam musicas quidam [illegible] musice

banausos facere et corpora inutilia ad agones scilicet et ad utilia
via exercitia polytica. Quaestio autem non est utrum colerando
operibus in iuvenili aetate non sunt melodias [illegible] finis illius
apud [illegible] iudicare musicam qui honestus et liberalis est et ulterius
exercere non est banausum nec impedit ad posteriores actiones
et ad bellica et polytica exercitia. Et hoc accidet circa eruditionem mu-
sicae si illi qui tendunt ad agones [illegible] vel victori-
osi clamaverunt [illegible] excedens difficilia musicae et
mirabilia et [illegible] quae fiunt ultra vires quae veniunt
ad agones et ex agonibus eruditionem musicae et fiunt
et in tali aetate in qua possint bonas melodias et rithmi-
os et [illegible] quod non [illegible] est hoc musicae sicut et alio-
rum quaedam alia [illegible] animalia [illegible] sicut philomena
[illegible] in multitudine [illegible] et [illegible]
autem quae [illegible] simul clamantes in musicis [illegible]
[illegible] aliqui exclamare dilatant [illegible]
[illegible] dicit Galienus aliqui ut dicit [illegible] rupe
[illegible] quae est pellis [illegible] continens intestina et [illegible]
[illegible] et [illegible] et iuvenes ad agones. Et est
tota sententia [illegible] plana est et sic ordina.

¶ Decens autem et non decens aetates et difficile dicere
id est [illegible] iuveniles aetates quod non [illegible] seniores et
[illegible] non est difficile addiscentes banausa esse
[illegible] musicorum et dat modum solvendi primo
quod [illegible] iudicari et participare operibus quia sicut autem
dictum est qui non coluerunt operibus [illegible] iudices [illegible]
esse [illegible] hoc et iuvenes quando [illegible] uti operibus et [illegible]
sicut dictum est non est banausum. Et [illegible] seniores
autem [illegible] opera quando dimittere [illegible] posse autem bona
iudicare et gaudere recte in melodiis [illegible] eruditi-
onem factam in iuventute. [illegible] solvere per
distinctionem de increpatione autem [illegible] qua quidam [illegible]
tamquam [illegible] musica banausos non difficile solvere [illegible]
est et [illegible] modos [illegible] ad quantum operibus
[illegible] musicae [illegible] hos qui polytizant ad virtutem
polyticam [illegible] ut dicit Pytagoras qui [illegible]
[illegible] musicas [illegible] melodias non [illegible] ad
virtutem polyticam et [illegible] [illegible] melodias
et quales rithmos [illegible] quae sicut iam dictum est cla-
[illegible] melodias difficile est [illegible] rithmus [illegible]
quibus [illegible] Adhuc autem in [illegible] organis eru-
ditionem faciendo [illegible] iuvenibus quae sicut dicit [illegible]
[illegible] fistulae deformet corpus et ponit [illegible]
[illegible] [illegible] est [illegible] quaedam [illegible]
quae polytizant ad virtutem quaedam autem non [illegible] solo
est increpationis et ponit modum [illegible] modos
[illegible] musicae [illegible] ex dictum est banausos [illegible]
[illegible] [illegible] quod eruditionem facere [illegible]
[illegible] musicae [illegible] ad posteriores actiones poly-
ticas [illegible] corpus banausum et inutile ad bellica et polyticas
exercitia [illegible] [illegible] synphoniae
cantantes [illegible] clamore ultra vires [illegible] quid [illegible]
[illegible] Ad eruditiones autem [illegible] iudicandorum
musicorum [illegible] aetate [illegible] [illegible] eruditionem
[illegible] qui tendunt ad agones [illegible] victoriosos
clamaverunt [illegible] ultra vires [illegible] mirabilia.

et [illegible] quae veniunt ad agones [illegible] ad [illegible]
[illegible] [illegible] in agonibus [illegible]
[illegible] dilatationem [illegible] [illegible] corruptio [illegible]
[illegible] [illegible] multa [illegible] quomodo [illegible] possint gau-
dere bonis melodiis et rithmis et non [illegible] [illegible] gau-
dere [illegible] musicae sicut [illegible] quaedam alia animalia
[illegible] quae [illegible] gaudent musicis clamoribus [illegible]
[illegible] [illegible] gaudent [illegible] [illegible]
[illegible] Adhuc autem sicut [illegible] [illegible] colant
musicas quae non gaudent dulcibus rithmis vel melodiis [illegible]
solo colant musicas [illegible] clamore clamant ad [illegible]
[illegible] polytizant ad virtutem non colant musicas [illegible] dulcibus
melodiis et laudabilibus rithmis.

¶ Palam autem ex his et qualibus organis utendum. Incipit
[illegible] capitulum [illegible] [illegible] ubi ostendit qualibus
organis in musica est utendum ei qui polytizat ad virtutem
[illegible] [illegible] [illegible] fistulandum non est utendum
[illegible] [illegible] hoc [illegible] quod [illegible] qui
postea [illegible] est [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] autem [illegible] [illegible] fabula antiquorum [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] pallas [illegible]
[illegible] fistulas abiecit de [illegible] [illegible]
et turpitudinem faciei ex inflatione buccae et maxillarum [illegible]
[illegible] autem [illegible] [illegible] [illegible] iam palam [illegible]
dictis qualibus organis utendum est in musica et quod fistula ad
disciplinam musicae non est adducenda [illegible] [illegible]
organum [illegible] est quo [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] cythara vel ad tale instrumentum [illegible] [illegible] qualibus
quibus auditores boni fiant vel boni iudices musicae fistula [illegible]
[illegible] non est ordinata ad disciplinam [illegible] [illegible]
[illegible] fistulam [illegible] [illegible] a iuvenibus et liberis [illegible] primo
[illegible] [illegible] primo [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] homines [illegible] magnanimiores ad virtutem
[illegible] fistulis [illegible] autem [illegible] [illegible] operibus [illegible]
[illegible] eruditionem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] fistulatorum [illegible] [illegible]
eruditores [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et sic [illegible]
[illegible] quidam chori ductor fistulavit choro et quod [illegible]
[illegible] [illegible] dictum est et sic [illegible] Athenas [illegible]
[illegible] [illegible] liberorum [illegible] participare fistulatione.
Et est tota sententia [illegible] [illegible] [illegible] sic ordinatur. Palam
autem ex [illegible] [illegible] [illegible] qualibus organis utendum
[illegible] in musicis [illegible] fistulas ad disciplinam [illegible] musicae
adducendas [illegible] aliquod [illegible] instrumentum [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] cythara [illegible] [illegible] [illegible] tale in
[illegible] est [illegible] musicam [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] auditores bonos [illegible]
[illegible] [illegible] est [illegible] musica [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
Adhuc autem non est illud [illegible] [illegible] instrumentum [illegible] fistula [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] est [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] fistulis [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] homines [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] fistulae [illegible]

purificatiua sup. flap fac. & uocat purificatiuam [illegible]
[illegible] & animositatis ad fortitudinem que purificat [illegible]
[illegible] dicit in iii ethicorum ubi de fortitudine [illegible]
[illegible] & ebulliunt sanguis [illegible] inuitare [illegible]
[illegible] uirtutem [illegible] sanguine
fistulacio autem [illegible] uocat eam purificatiuam magis quam [illegible]
[illegible] ad aliam [illegible] quia [illegible] fistula-
cionem [illegible] ad disciplinam moralem [illegible]
fistulacio [illegible] ad iram [illegible] sicut dicit
poeta [illegible]
[illegible]
fistulacionis [illegible] & quod indu[illegible]
[illegible] magis [illegible] uacantes [illegible]
[illegible] magnanimitatem
ad uirtutem [illegible] ad fortitudinem. Adhuc [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] ad erudicionem musice [illegible]
[illegible]
[illegible] fistulauit choro [illegible]
[illegible] athenas [illegible]
[illegible] fistulacione [illegible]
[illegible] ¶ Palam
autem [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] fistulauit [illegible]
[illegible] Palam autem ex
[illegible] fistulacione [illegible]
[illegible] fistulando [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] ad pulcritudinem uirtutis [illegible]
[illegible]
[illegible] organa [illegible]
Similiter autem & multa organorum antiquorum [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] fistula [illegible]
[illegible] fistulacio [illegible]
[illegible]
[illegible] ordinantur [illegible] exempla
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
¶ Rationabiliter autem [illegible] fistulas
poetarum antiquorum [illegible] fabula que est
[illegible] pallade [illegible]
[illegible] pallas
[illegible] fistulas [illegible]
[illegible] musica [illegible]
[illegible]

que musica illa fistulacionis [illegible]
[illegible] fistulas [illegible]
[illegible]
[illegible] fistulandi [illegible]
[illegible]
[illegible] fistulam [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] fistulas [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] Rationabiliter [illegible]
[illegible] abiectionem [illegible]
fistulas [illegible] pallade [illegible] fistulam
[illegible] abiectionem [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] pallade [illegible]
[illegible] fistulas [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] organorum [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] fistula [illegible]
[illegible]
ad uirtutem [illegible]
[illegible] musica est que excitat
ad iram & furorem [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] musica [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
ludis [illegible]

Considerandum autem adhuc [illegible]
[illegible]
[illegible] musica [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

vero omnibus armoniis et rithmis est utendum aut diversis
est et distinguendum et laborantibus est ad illas que sunt ad
eruditionem ut dictum est quod inquirunt que determinant
Secundum est quod ponit utrum unius gratia sit musica vel plurium
[illegible] utilitates et pluribus musica utendum. dicimus
autem non unius utilitatis gratia. Dividitur prima pars quia ostendit quod considerandum
est adhuc de armoniis et rithmis utrum omnibus ar-
moniis et omnibus rithmis sit utendum ad eruditionem
iuvenum aut distinguendum est quod in quibusdam erudiendi
in quibusdam non utrum [illegible] erudiantur de omnibus [illegible]
distinguant que sunt ad eruditionem et querendum autem
tertium aliquid [illegible] [illegible] quod musica in
[illegible] distincta per melodiarum factionem et per rithmos [illegible]
[illegible] quod in omnibus hiis inveniuntur que utique [illegible]
[illegible] ad disciplinam dicit quod multa sunt musica [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] per singula [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] legaliter dividit modos musice totum dicentes
[illegible] qui [illegible] musice determinant [illegible]
illo sunt [illegible] [illegible] quedam sunt morales de
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] que
[illegible] [illegible] [illegible] exemplaribus [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] musice ad ea
que [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] considerandum autem adhuc scilicet de armo-
niis et rithmis et ad eruditionem scilicet [illegible]
utrum armoniis omnibus utendum et omnibus rithmis
aut dividendum et distinguendum ita scilicet quod de quibusdam
[illegible] erudiantur iuvenes de quibusdam non. Dicit
scilicet considerandum est de hiis armoniis scilicet et rithmis
que ad eruditionem laborant vero eandem determina-
tionem ponemus quod de omnibus instruendi sunt
iuvenes ut de quibusdam aut tertium aliquid scilicet in
venitur musicam qua instruendi sunt [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] ex qua procedit ad determina-
tionem [illegible] [illegible] est [illegible] autem musica quidem per
melodiarum factionem et per rithmos existere horum autem
utrumque [illegible] non latere quam potentiam habeat ad disciplina-
m [illegible] scilicet virtutis et utrum eligendum magis
[illegible] [illegible] musicam aut [illegible] [illegible]
[illegible] ad determinationem [illegible] [illegible] multa
[illegible] [illegible] quibusdam [illegible] musicorum [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in di-
sciplina id est qui [illegible] experientiam artem [illegible]
[illegible] musicam cum quidem scilicet inquisitionem [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] in singularibus [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] disciplina. [illegible] autem legaliter dividimus
modos totum [illegible] [illegible] id est totum dicentes [illegible]
quibus legalibus [illegible] determinatum sunt [illegible] autem
[illegible] [illegible] melodiarum ut dividunt quidam
[illegible] qui in [illegible] scilicet [illegible] sunt [illegible] quidem [illegible]
[illegible] scilicet [illegible] [illegible] autem [illegible] id est [illegible] que
scilicet sunt [illegible] [illegible] exemplaribus et
non est ut [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
autem raptus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

quod rapiunt animas audientium. Dicit quod dividunt musicam
[illegible] [illegible] et [illegible] et addit sententiam [illegible]
[illegible] scilicet [illegible] [illegible] id est [illegible] [illegible] ad singula
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ponit id est [illegible]
[illegible] ad mores [illegible] ad [illegible] [illegible] raptiva
ad [illegible] [illegible] passiones [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] Dicimus autem non unius utilitatis
[illegible] [illegible] prima pars [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] dicit quod
musica non est gratia unius utilitatis sed plurium [illegible]
[illegible] gratia [illegible] et gratia purificationis [illegible] vocat pu-
rificationem dicit quod [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] dicit quod est ad
deductionem et ad [illegible] et ad [illegible]
laboris [illegible] [illegible] quod utendum est omnibus ar-
moniis sed ad disciplinam utendum est maxime moralibus
ad audiendum autem manu laborantium utendum [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
quod [illegible] [illegible] musica [illegible] in quibusdam animabus [illegible]
in omnibus [illegible] [illegible] magis et minus et [illegible] passiones
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] dicit quod [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] sunt melodias [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] medicina
[illegible] purificationes [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
talibus passionibus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] passivos [illegible] talium passionum [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] omnibus [illegible] [illegible] [illegible]
purificationem et alleviationem cum delectatione [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quod musice melodie [illegible]
[illegible] purificative [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
qui musicam tractant [illegible] armoniis et talibus me-
lodiis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
ut homines purificentur [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] passionibus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] musica [illegible] plurium gratia scilicet utilitatis [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] est musica [illegible] [illegible]
[illegible] scilicet [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] id est [illegible] dicimus [illegible] autem [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] scilicet [illegible] distinguentes dicemus manifestius.
[illegible] autem ad deductionem scilicet et musica ad remissionem
[illegible] et ad [illegible] requiritur [illegible] [illegible] [illegible] requies est
ut [illegible] dictum est [illegible] [illegible] manifestum quod
utendum omnibus armoniis ad [illegible] scilicet [illegible]
disciplinam quidem scilicet utendum est magis moralibus ad
audiendum autem aliorum manu laborantium qui scilicet [illegible]
indigent [illegible] scilicet utendum est [illegible] que
scilicet [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] passio [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] scilicet [illegible] musice [illegible] autem in eo [illegible]
[illegible] [illegible] unum [illegible] movet [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] adhuc autem raptus scilicet [illegible] ex musica [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] scilicet mu-
sice [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] melodias [illegible] [illegible]

videmus hominibus quosdam qui ex [illegible] melodia [illegible]
talibus animas [illegible] sicut medicina [illegible] et [illegible]
[illegible] et [illegible] in [illegible] vocatur [illegible] et [illegible] que talis
passionibus similis est et hoc est idem autem [illegible] supra [illegible]
et [illegible] et timidos et totaliter passivos alios autem .i. [illegible]
[illegible] talium .s. passionum [illegible] et omnibus [illegible]
cum [illegible] .s. [illegible] supra [illegible] cum [illegible]
[illegible] huius [illegible] maxima [illegible] facit musica [illegible]
et melodie purificative supra [illegible] exhibent [illegible]
[illegible] hominibus [illegible] que talibus [illegible] armonie et talibus melodiis
[illegible] musicam [illegible] agonizatores [illegible] ad [illegible]
.i. agonizantes [illegible] in [illegible] ¶ [illegible] autem spec-
tator duplex [illegible] musice et [illegible]
[illegible] ad [illegible] et spectatorem [illegible]
[illegible] duas [illegible] que [illegible] musica [illegible]
est ad spectatorem sive auditorem [illegible]
[illegible] que musicas laudant [illegible] in
[illegible] Secunda pars est [illegible] que spectator sive
auditor musice duplex est quidam .i. est liber et eruditus
et quidam est [illegible] et [illegible]
[illegible] et musica et alia [illegible] querere in
[illegible] ad spectatorem [illegible] spectator [illegible]
[illegible] et [illegible] esse musicam [illegible]
[illegible] est ad [illegible] musica [illegible]
esse [illegible] sui [illegible] et talem dicit esse eam que [illegible]
[illegible] est [illegible] musica [illegible] chorus
et illa est que fit [illegible] in templo sicut autem dictum est [illegible]
[illegible] sicut autem est dicta [illegible]
[illegible] regio est maritima [illegible]
[illegible] ex [illegible] multa [illegible] Sicut [illegible]
[illegible] [illegible] cantu in [illegible]
talibus [illegible] celebrant sicut [illegible]
[illegible] dictum est [illegible]
[illegible] puelle saltantes [illegible] sunt [illegible]
[illegible] et addit [illegible] alia est musica talis illa ad [illegible]
in talibus ludis [illegible] est primo pars [illegible] sic ordinatur [illegible]
autem spectator duplex supra est [illegible] liber et eruditus
[illegible] dicit [illegible] que [illegible] est [illegible] disciplinatus
[illegible] s. [illegible]
[illegible] graves ad [illegible] ex [illegible]
[illegible] et aliis talibus moribus [illegible] et ille [illegible]
[illegible] et [illegible] dicit [illegible] et
[illegible] qualitate melodie ad [illegible] talium [illegible]
sunt [illegible] agones et speculationes [illegible] s.
que talibus ad requiem supra sunt et [illegible] sunt illa [illegible]
Sunt autem sicut [illegible] anime [illegible] qui [illegible]
[illegible] que [illegible] talium [illegible] et [illegible]
[illegible] .i. [illegible] armoniarum [illegible] et melodiarum [illegible]
et [illegible] .s. modulatione supra sunt [illegible]
et [illegible] aliquis [illegible] que non [illegible]
[illegible] autem delectationem singulis [illegible] et [illegible]
[illegible] et [illegible] ago-
[illegible] qui .s. [illegible] musice ad spectatorem
talem. tali [illegible] genere musice uti. ut .s. musica [illegible]
[illegible] anime ad [illegible] autem [illegible] .s. [illegible]
[illegible] est [illegible] .s. [illegible] melodiarum [illegible] .s.

sunt [illegible] et armonie talis [illegible] autem [illegible] tales [illegible]
talis autem que [illegible] vel [illegible] sicut [illegible]
[illegible] et [illegible] aliam supra musicam preter [illegible]
[illegible] non approbaverunt [illegible] eo quod in prima [illegible]
[illegible] et disciplina que est musica supra [illegible]
est [illegible] que cuilibet [illegible] est ¶ [illegible]
[illegible] hic [illegible] respondet [illegible] et hic duas
[illegible] prima ponit reprehensibiles musicas [illegible]
[illegible] dicit que [illegible] sunt in musica ut sic bona
et [illegible] Sunt autem due [illegible] Secunda prima
pars est hec [illegible] non [illegible] laudando musicam
[illegible] .i. que [illegible] bellum hoc est [illegible]
[illegible] iste [illegible] cum [illegible] eo quod ambo [illegible]
et [illegible] in musica que est [illegible] dictum
est et [illegible] quod [illegible] et [illegible] et
talis musica eo quod [illegible] et passionis [illegible]
omnis [illegible] motus [illegible] et [illegible] sicut manife-
stat [illegible] poetarum maxime est [illegible]
armonias [illegible] et [illegible] tales non [illegible]
[illegible] .n. puellas et matronas ad [illegible]
[illegible] musicas [illegible] et [illegible]
musica [illegible] de tyrannidibus [illegible]
[illegible] et talia multa [illegible]
[illegible] hoc [illegible] sunt et addunt [illegible] quod philoxenus
quidam conatus est facere [illegible] hoc est [illegible]
[illegible] tyrannicas [illegible] musicas et [illegible]
et [illegible] de [illegible] in [illegible]
[illegible] armoniam adhuc de [illegible] omnis [illegible]
[illegible] fabulose [illegible] maxime [illegible]
[illegible] et que maxime [illegible]
ad [illegible] que [illegible] que [illegible]
[illegible] sunt [illegible] et media [illegible]
[illegible] in melodiis [illegible] est [illegible] max-
[illegible] modus est [illegible] illa [illegible]
[illegible] est [illegible] sic ordinatur [illegible]
autem [illegible] non [illegible] admittit [illegible]
et [illegible] supra dicit [illegible] organorum fistula [illegible]
[illegible] est [illegible] et hoc est [illegible]
[illegible] armoniarum .i. [illegible] armonias [illegible] quod
fistula [illegible] organa supra [illegible]
[illegible] supra sunt [illegible] [illegible]
et [illegible] a [illegible] admittit [illegible]
[illegible] admittit fistulas et hoc [illegible] manife-
stat autem [illegible] omnis [illegible] et [illegible] talis
[illegible] .s. maxime organorum .i. inter organa
est [illegible] armoniarum [illegible] .i. inter armonias [illegible]
[illegible] et causa est [illegible]
[illegible] victoria [illegible]
reddita est et [illegible] et [illegible]
[illegible] est illa [illegible] ad hoc [illegible] poete
.s. [illegible] hectore .s. [illegible] et achille
[illegible] .s. [illegible] multa dicunt
ad [illegible] .s. [illegible] qui [illegible] hunc .i. tales
[illegible] aliud supra dicit et supra dicit quia
Phyloxenus poeta qui [illegible] .ii. li. [illegible] de [illegible]
[illegible] fuit natione et [illegible] in [illegible]

pulmenti vocatione ornabat. Sunt etiam longiores genus. Et de hoc dicit quod conatur esse in doristi, id est metro dorico, a paranimphi fabulose facere, sed non fuit potens, propter quod ab ipsa natura talis invenit, scilicet decidit in syntonolidistam convenientem super armoniam. Alteriusque addit dorium. Iterum de doristi autem omnes confitentur tamquam famosissima existente et maxime habente et magis mansuetudine morem virilem. Adhuc autem quia in passionibus super excellentias medium et dicendum laudamus et dicimus oportere prosequi medium, scilicet doristi autem hanc habet naturam ad alias armonias, quod scilicet medium est manifestum quod dorias melodias magis convenit erudiri iunioribus. ¶ Sunt autem due considerationes. Hic multa mutat, dicit quod considerandum sic in tota melodya, scilicet quod possibile est secundum etatem et quod decens. Rigidam vero musicam non potest prosequi facile qui abdicat ex tempore, id est pertransit in etatem. Sed remissas et ideo armonias et rithmos subtiles quod remissas musicas reprobavit tamquam inebriativas et non valentes ad disciplinam tamquam eo acceptavit ebrietatem non secundum potentiam ebrietatis. Ebrietas petulancie est et impetuosa, sed accepit eas sicut abdicatas antiquis. Et hoc addidit quod ad futuram etatem senio tales armonias remissas, scilicet et tales melodias tangere. Adhuc considerandum est si qua est talis armoniarum que decet puerorum etatem propterea quod potest ornatum esse simul et instructionem. Que lysidista maxime videtur pati inter omnes armonias. De lydia autem sic dicit Papyas: lydias est Cresus antiquam regnorum quam pactolum flumen vel extulit vel exaltavit, que est arenis auree id ditissimam et ideo propter novas inventiones ditissima fuit ubi carmina iocunda et ideo quidam indictamine angelis dicuntur lydie, id est valde leta eucharistie quibus angeli canunt coram deo. In fine adiudicat quod in musicis in quibus instruendi sunt iuvenes tria consideranda sunt, scilicet quod sit medium altius virtutis et quod sit possibile cantanti et quod sit decens secundum etatem, et est similiter verbo inverbium vel sic ordinatur. Sunt autem due considerationes. Inducit super in musicis et subdit que scilicet, quod possibile et quod decens. Et dat rationem: quoniam possibilia oportet tractare magis et que decent singulos. Et subdit qualiter accipiantur. Sunt autem et hec determinata etatibus et dicit quomodo velud abdicatis tempore sicut senibus non facile cantare rigidas armonias sed remissas. Sic innatura talibus et ideo est in exercitu etatis accidit vox in senibus et rigidas cantare non possunt. Et hoc dicit increpando secundum etatem propter quod bene increpant et quia autem adversus socratem quidam eorum qui circa musicam superinduxerunt, et subdit dicens quod remissas armonias reprobavit ad disciplinam tamquam inebriativas, accipiens ipsas musicas, scilicet non secundum potentiam ebrietatis petulantia. Abdicatas talis quod ebrietas vero petulantia facit et hec est impetuosum, id est ebrietas facit magis sed abdicatas, id est senibus sunt, scilicet remisse armonie. ¶ Et ex hoc addidit utique accipere ad futuram etatem seniorum tales armonias tangere et melodias tales remissas, scilicet. Adhuc autem si qua est talis armoniarum que decet puerorum etatem propter hoc quod potest ornatum esse in moribus, scilicet et instructionis, scilicet et subdit que sit illa, quod lydista maxime

patet maxime armoniarum, id est inter armonias omnes patiuntur tam quod quatuor has faciendum ad disciplinam, scilicet iuventutis et eminet quas tres, scilicet quod medium secundum virtutem habeat et quod possibile et quod decens.

Hunc librum cum aliis phylosophicis et moralibus ad utilitatem studentium exposui et rogo omnes legentes quod attendant quod in hoc libro non tractatur de delectabilibus voluntatis hominis qui sicut dicitur in III ethicorum, Adulis una reglam studii redigi unam prenuerunt sicut nec edificatio lesbia et maxime sequitur polyticas orientalium et egyptiorum qui semper immundissimi fuerunt et immundissimi cultus sicut hodie sunt nec ait dicitur de se hoc, sed recitat qualiter tales gentes polytias suas ordinaverunt, nec ego dixi aliquid in isto libro nisi exponenda eque dicta sunt et rationes et causas adhibendo sicut necesse in omnibus libris physicis nunquam de meo addixi, sed opiniones peripateticorum quanto fidelius potui exposui, et hoc dico propter quosdam inertes qui solatium sue inertie querentes nichil querunt in scriptis nisi quod reprehendant et cum tales sint torpentes inertia, ne soli torpentes videantur querunt ponere maculam in electis. Tales socratem occiderunt, platonem de athenis in akademiam fugaverunt / in ea machinantes de athenis etiam aristotelem expulerunt. Sicut ipse dixit, athenis nunquam desunt pyrus super pyrum, id est malus super malum. Hos ad scientiam ad communicationibus vult pertractare in physicis. Et ideo tales et tales est in inveticatione studiis est sicut epar in corpore. In omni autem epate sunt tamen humor fellis est qui evaporando totum amaricat corpus. Hic ita in studio quidam sunt amarissimi et fellei viri qui omnes alios conantur amaritudine nec sinunt eos in dulcedine societatis querere veritatem.

Explicit Politica fratris Alberti ordinis fratrum predicatorum quondam episcopi Rathisponensis

Ego Anno dni meum nondum perveniet — Stanislaus est wal
M° cccc quadringentesimo nonagesimo — parvulus:
feria octava ante festum Michaelis finivi
hunc librum

Mgr Henricus de Radom incepit hunc librum Anno dni M° cccc° xlviij post Galli
et finivit anno eodem xl nono tempore quadragesimali

Ambrosius

Anno dni millimo qna

